

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta humanitních studií
Integrální studium lovků - obecná antropologie

Miroslav Nedorostek
„Moravská“ skrytá církev

Dizertáční práce

Vedoucí práce: Prof. PaedDr. Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D.

Praha 2016

Prohlašuji, že jsem dizertační práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Ciudad de México 10. listopadu 2016

Autor práce by touto cestou chtěl vyjádřit své poděkování vedoucímu práce, panu Prof. PaedDr. Mgr. Miroslavu Vaškovi, Ph.D. za vstřícný přístup, podnětné rady a cenné připomínky. Dále by chtěl poděkovat všem aktérům „moravské“ skryté církve, kteří s ním sdíleli své osudy, a jiným způsobem pomohli při psaní práce. Poděkování patří rovněž Mgr. Tereze Nedorostkové, Ph.D. za korektury a konstruktivní kritické poznámky. V neposlední řadě chci poděkovat Bohu, že jsem měl možnost a schopnost sepsat tento text.

Causa „sub conditione“ clamat ad coelum!
Prohlášení Stanislava Krátkého z. 31. ervna 1997, archiv Jana Kofron .

Obsah

Obraz I.....	7
Obraz II.....	8
1. Úvod.....	9
1.1 Stav bádání, použité prameny a literatura.....	17
1.2 Metodologie.....	28
1.3 Vymezení kategorií vzešlých z analýzy dle Zakotvené teorie.....	32
2. Základní pojmy.....	39
3. Historické a společenské souvislosti.....	43
3.1 Proměny katolické církve a katolicismu ve dvacátém století.....	45
3.2 Dějiny katolické církve v Československu.....	54
3.2.1 Druhá světová válka.....	54
3.2.2 Období uzavřené demokracie.....	57
3.2.3 Pevratná doba po únoru 1948.....	61
3.2.4 Padesátá léta.....	69
3.2.5 Šedesátá léta.....	76
3.2.6 Pražské jaro 1968.....	80
3.2.7 Sedmdesátá léta.....	84
3.2.8 Osmdesátá léta.....	90
3.2.9 Devadesátá léta.....	96
4. Skrytá církev.....	99
4.1 „Moravská“ skrytá církev.....	110
4.1.1 Profil „moravské“ skryté církve.....	113
<i>Felix Maria Davídek</i>	113
<i>Stanislav Krátký</i>	117
<i>Rysy „moravské“ skryté církve</i>	119
<i>Charakteristika členů a spolupracovníků „moravské“ skryté církve</i>	127
4.1.2 Stručná historie „moravské“ skryté církve do roku 1989.....	133
4.1.3 Aktivity „moravské“ skryté církve.....	157
<i>Vzdělávání</i>	157
<i>Sv. ceni</i>	159
<i>Zasvěcený život</i>	163
<i>Další</i>	165
4.1.4 Zahraniční kontakty.....	168
4.1.5 Zpochybování legitimacy.....	171
4.1.6 Konspirace a perzekuce „moravské“ skryté církve.....	176
<i>Případ Zahradník</i>	181
4.1.7 Integrace.....	184
4.2 Analýza aktivit „moravské“ skryté církve.....	200
<i>Domácí/vnitřní aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy</i>	202
<i>Uzavřené aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy</i>	205
<i>Uzavřené aktivity „moravské“ skryté církve s vlastní iniciativou</i>	208
<i>Otevřené aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy</i>	211
<i>Otevřené aktivity „moravské“ skryté církve s vlastní iniciativou</i>	213
<i>Teoretický model aktivit „moravské“ skryté církve</i>	217
5. Závěr.....	219
Abstrakt.....	233
Použité zkratky.....	235
Prameny a literatura.....	236

Přílohy	258
Rozhovory	258
P. Milan Beran.....	258
P. František „Tišek“ Fráňa	279
P. Jan Franc	296
Mons. Ing. Martin Holík	297
P. Josef Hořák	310
Mons. Doc. Ing. Radomil Kaláb CSc.....	334
P. Ing. Jan Kofro	350
P. Stanislav Krátký.....	373
Mons. Jiří Krpálek.....	374
P. Dr. Ing. Eduard Krumpolc, CSc., Th.D.	394
P. Jiří Maria Kvapil	409
P. Mgr. et Ing. ThLic. Vojtěch Mičan.....	427
P. Václav Netuka.....	450
Ivan Synek.....	461
Mons. Josef Šik	482
P. Ivan Vitula.....	499
Rejstřík osob – dosud neuvedených kontaktů narátor	508
Okruhy dotazů při rozhovorech.....	518
Obrazová příloha	519

Obraz I.

Je odpoledne 31. srpna 1992 a do budovy Biskupského gymnázia na Barvičově ulici se sjíždí studenti z celé republiky, aby se ubytovali před začátkem nového školního roku na konviktu Biskupského gymnázia v Brně. K překvapení zkušenějších studentů je vítán pouze jeden člověk – svérázný rektor, kněz z skryté církve, zakladatel a zasloužilý hlavní vedoucí tábora Radost, František, zvaný „Tišek“, František a jeho kolektiv vychovatelů, ale vítán je ještě jeden rektor – jezuita Vojtěch Suchý se svými vychovateli. V následujícím roce chovanci konviktu zakoušejí všechny výhody i úskalí nastalého dvojvládní. Situace nezůstává bez povšimnutí neubytovaných studentů, a tak se stává diskusním tématem na chodbách gymnázia. Dokonce i se ubytovaných studentů vyptávají na situaci a vyzvídají, který rektor je lepší. Studenti s napjetím očekávají další vývoj.

Po jednom roce od onoho prvního překvapení ubytovaných chlapců, 31. srpna 1993, bylo zcela zřejmé, jak vzniklé dvojvládní dopadlo. Ubytované studenty vítá již jediný rektor konviktu - Vojtěch Suchý SJ, ale mimo to došlo i na výměnu ředitele školy. Události rozbouřily studentské lavice celého gymnázia. Že by přece jen byly pravdivé zvěsti o jezuitské snaze získat „zpátky“ kontrolu nad „jejich“ obnoveným gymnáziem? Nebo je za tím ještě něco dalšího? Studenti sepisují petice a několikrát se objeví i bývalý rektor konviktu – „Tišek“, který je rovněž oblíben mezi ostatními studenty. Situace je vypjatá, přesto marně čeká na katarzi. Nikdo nepřichází s vysvětlením vzniklé situace, ani vedení školy, ani brněnský biskup. V následujícím roce je konvikt definitivně uzavřen a všichni studenti jsou ubytováni v Církevním studentském domově Petrinum na Veveří ulici. Tím se symbolicky uzavřela „budovatelská“ kapitola obnovujícího se gymnázia spojená do značné míry s „moravskou“ vtví skryté církve.

Až o několik let později, v únoru 1999, pronesl ředitel školy ve své kanceláři před prvními studenty víceletých gymnázií zcela nečekaně několik krátkých vět, v nichž se vrátil k těmto bolavým událostem. Byl viditelně pohnut a prohlásil, že rebelantství prvních ročníků a jejich „nezvladatelnost“ popisuje nešťastným okolnostem kolem odchodu oblíbeného „Tiška“, a že nezvládnutí tehdejší situace považuje také za vlastní chybu.

Obraz II.

Na slavnost Ježíše Krista Krále roku 1997 je katedrála svatého Víta plná v ících netrp liv o ekávajících slavnostní mši svatou, p i níž budou církvi ve ejn p edstaveni tajn vysv cení ženatí kn ží, kte í budou integrováni do, pro v tšinu v ících neznámé a pon kud tajemn zn jící, eckokatolické církve. Hrstku muž rozhodnutých k tomuto kroku p edstaví ve ejnosti vatikánský diplomat Tarcisio Bertone.

V sakristii se p ipravují lehce napjatí tajn vysv cení ženatí kn ží, jež eká zkouška ohn m, protože to bude pro v tšinu z nich poprvé, kdy p edstoupí p ed ve ejnost. Krátce p edtím, než za ne mše svatá, se objeví i o ekávaný vatikánský diplomat. Je nezvykle otev ený a dokonce k p ekvapení všech se v tento okamžik nezdrží omluvy za pr tahy v ešení jejich integrace do ve ejné církve. Ješt k v tšímu údivu p ivede p ítomné ženaté kn ze tím, že jim také nazna í zbyte nost procedury p esv cování „sub conditione“, která je pro ást z nich zna n traumatická. P ítomní jsou rozrušeni a v myšlenkách se snaží zpracovat diplomata slova. Na dlouhé analýzy nezbývá as, protože práv za íná slavná mše svatá, stvrzující jejich rozhodnutí podstoupit veškeré procedury spojené s integrací do nedávno vzniklého republikového eckokatolického exarchátu.

Cílem tohoto ilegálního duchovního školení bylo jednak utvrdit přítomné v náboženském prostředí a snaze po zvyšování znalosti z oboru teologie, získání zkušeností pro apoštolát, aby tito mohli být v případě nutnosti ilegálními zástupci kněží a tak být dobrými pomocníky v naší další protistátní činnosti.

*Výpověď svádky z roku 1955.
Archiv bezpečnostních složek, sign. V-3146 MV.*

1. Úvod

Autorova cesta k „moravské“ skryté církvi vede přes osobní setkávání s lidmi, kteří se nesmazatelně zapsali do jeho života. Tehdy neměl nejmenší tušení, že byli zapojeni do skryté církve, protože zčásti vystupovali zcela veřejně jako duchovní. Toto „setkávání“ se skrytou církví začalo nástupem na Biskupské gymnázium v Brně po útěku devadesátých let a pokračovalo ve společenství tábora Radost v Orlických horách. Pro jedenáctiletého chlapce bylo samozřejmě zcela nepochopitelné, i vlivem euforie po útěku devadesátých let, že by mohlo docházet ke jakýmsi rozepínáním, nejasnostem a „nepravostem“ uvnitř katolické církve. Zejména po útěku devadesátých let se minimálně v tomto prostředí nerozlišovalo mezi skrytou a veřejnou církví.

Na druhou stranu studenti mnohdy ani netušili, s kým se denně setkávají, například z vedoucího údržby se v roce 1994 náhle stal trvalý jáhen, přičemž bylo zřejmé, že předtím byl ženatým knězem. Mnohá překvapení přicházela ještě později, až na začátku nového tisíciletí autor zjistil, že jeden z jeho vychovatelů byl úředníkem semináře skryté církve apod. Bylo tedy jednoznačné, že ani po útěku devadesátých let nebyl, co do integrace tajných svatebních, zcela idylický. Na druhou stranu je nutné přiznat, že z jistého pohledu neproblémové tajné svatební osoby, tedy celibátní kněží, byli na brněnském Biskupském gymnáziu v prvních letech po Sametové revoluci při přijímání (alespoň pro nezasvěceného pozorovatele) bez problémů a bez překážek i v pastorační. Rovněž mnozí laici z prostředí skryté církve se stali součástí tamějšího profesorského sboru a dalšího personálu - od vychovatelů až po zmíněnou údržbu.

Právě symbióza aktérů skryté a veřejné církve v ele s tehdy nově instalovaným biskupem brněnské diecéze Vojtěchem Círklem (1990) byla zajímavým úkazem na obnoveném Biskupském gymnáziu v Brně. Postupně se tato „skrytá“ linie vytrácela, až zdánlivě téměř úplně zmizela. Právě zkušenosti z těchto let v autorovi vyvolaly a vyvolávají potřebu blíže se v novat tomuto tématu, mimo jiné také proto, že se nemůže zbavit možná subjektivního pocitu, že skrytá církev, včetně „moravské“, zanechala natolik výrazné stopy

v katolickém milie, že jsou patrné do dnešních dn . Pochopitelně jsou obtížně dohledatelné a rozhodně tyto stopy nelze jednoznačně vylenit i oddělit od celocírkevního a celospolečenského dění a kontextu. Přesto se autor domnívá, že je možné ducha a argumentaci skryté církve hledat v těch kterých projevech souasných katolíků, katolické církve a katolicismu.¹ Autor si zvolil k disertační práci téma „moravské“ skryté církve na základě osobních zkušeností a také díky intenzivnímu kontaktu s těmi kterými aktéry skryté církve a tudíž přístupu k unikátním svědeckým příběhům aktérů dění uvnitř této části skryté církve.

Samotné označení skrytá církev bylo uměle vytvořeno v devadesátých letech, do té doby se samotní aktéři skrytých církevních aktivit nazývali různě, pokud mohli vůbec potřebovat se nějak vylenit z obecné církve katolické. Například komunistická Státní bezpečnost tyto, z pohledu tehdejšího státu nelegální, aktivity pojmenovala termínem podzemní církve.² Dle již klasických autorů vnujících se skryté církvi, Petra Fialy a Jiřího Hanuše, existují dvě pojetí termínu skrytá církev: širší a užší. V širším pojetí se termínem skrytá církev rozumí vše, co bylo v době komunistické diktatury konáno v rámci katolické církve bez v domě státních úřadů. Přesnějším výrazem pro širší chápání pojmu skrytá církev by zejména bylo vyjádření „skrytý život církve“. Užší pojetí přisuzuje pojmu skrytá církev konkrétnější význam a rozumí jím především vytváření neoficiální církevní struktury a přípravu a působení tajných kněží. Pod tento pojem lze zahrnout jednak hierarchicky vytvářená společenství s vlastními biskupy, ale také skupiny, které organizovaly studium kandidátů kněžství a zprostředkovávaly jejich tajná svěcení v zahraničí. Popisnějším vyjádřením se jedná o „skryté církevní struktury“.³

Tato práce je zaměřena na skrytou církev v užším pojetí a konkrétně na její „moravskou“ větev. Samozřejmě je nutné zdůraznit, že část aktérů také této části skryté církve se podílela na aktivitách, jež spadají do širšího pojetí skryté církve. Příkladem může být osobnost biskupa skryté církve a kněze v pastoraaci Stanislava Krátkého, pochopitelně působícího jak v oficiální církvi, tak ve skrytosti v užším i širším pojetí.⁴

¹ Například díky své pastoraaci mnohých tajně vysvěcených kněží, i přes osoby touto v tví skryté církve ovlivněné. Takovou postavou je bezesporu mimořádně angažovaný kněz, biolog a bioetik Marek „Orko“ Vácha, syn tajně vysvěceného kněze. Dalším příkladem může být vysílání Radia Proglas, za jehož vznikem stálo několik osobností „moravské“ skryté církve (Stanislav Krátký, František „Tišek“ Fráňa a editel radia Martin Holík).

² HALÍK, Tomáš: *Podzemní církve*. Katolický týdeník, 5. 4. 1992, č. 14, s. 1, 8. NEDOROSTEK, Miroslav: *Skrytá církev o číma diplomových a rigorózních prací StB*. In. *Církev a společnost*. Ed. Miroslav NEDOROSTEK. Praha 2010, s. 79-95.

³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev. Felix M. Davídek a společnost Koinótés*. Brno 1999, s. 11 - 12.

⁴ NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký – biskup skryté církve aneb život jednoho kněze ve druhé polovině dvacátého století*. Olomouc, FFUP 2007. Diplomová práce na katedře historie.

„Moravská“ skrytá církev je nerozlučně spojena s osobností „mukla“, kněz bez státního souhlasu, později biskupa skryté církve Felixe Maria Davídka. Biskup Davídek označil skrytou církev termínem *Ecclesia silentii*, tichou církev⁵ a společně s ní vytvořil, nazval Koinótés. Slovo Koinótés je složeninou, kterou tvoří ecké slovo koinonia, tedy sdružení partnerů, s latinskou koncovkou – tés.⁶ Je otázkou, zda tento název vznikl náhodou, či zda programově naznačuje spojení řečtiny a latiny tedy propojení západní a východní křesťanské katolické tradice, nebo zda autor tohoto novotvaru neměl ještě dále, tedy k ekumenismu.

Za ne-li odborná či laická diskuse o „moravské“ v tví skryté církve, stále tato látka vyvolává kontroverze a silné emoce zejména mezi katolíky. Je to stále aktuální a bolestné téma u dosud žijících pamětníků, a už u samotných aktérů skryté církve nebo i u osob, které měly co dohlížet na jejich, poněkud nešťastným, integritním procesem. Aktéři skryté církve za minulého režimu nasazovali své životy pro záchranu a rozvoj církve v nejširším slova smyslu. Mnohdy riskovali nejen psychické zdraví, svobodu, rodinu apod., ale doslova i holé životy. Přesto byly a jsou ve veřejnosti církví a části veřejnosti zásluhy o přežití víry a katolické církve v bývalém Československu u této části skryté církve dodnes podceňovány, bagatelizovány a někdy dokonce i zpochybňovány.⁷

V této souvislosti je zajímavé, jaké vážnosti a úcty požívají jiné části skryté církve, například převážně v letech spojované s osobnostmi jako byl Josef Zvěřina, Oto Mádr, Václav Dvořák a jiní. Klíčem k pochopení tolik odlišného přístupu k této v tví skryté církve je zcela jednoznačně nejznámější osobnost této skupiny, již zmiňovaný, Felix Maria Davídek, který je jejím „zakladatelem“, organizátorem, biskupem a součástí i postavou vyvolávající nejvážnější rozpory. Ve stínu tohoto muže a jeho činů stávají všichni aktéři, muži i ženy, a jejich dílo, jež bývá posuzováno výhradně optikou značně ovlivněným pohledem a hodnocením právě osobnosti biskupa Davídka.⁸ S časovým odstupem se zdá, že všichni aktéři této části skryté církve jsou nuceni odvozovat legitimitu svých aktivit a případně i svých svícení od legitimacy činnosti a biskupského svícení Felixe M. Davídka. Kde pramení takový pohled, je zčásti nejasné, ovšem významnou úlohu pravděpodobně sehrálo

⁵ HALÍK, Tomáš: *Podzemní církev*. s. 1, 8.

⁶ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a úřední praxe*. Getsemany, 1995, č. 6, s. 34.

MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. In: *Život se tvoří z přítomné chvíle. Česká katolická teologie po druhé světové válce*. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois KŘÍŽAN – Josef KUČERA. Brno 1998, s. 82-83.

⁷ Jeden z prvních zpochybňujících textů z pera české biskupské konference byl zveřejněn v Katolickém týdeníku a byl také uveden na bohoslužbách jako pastýřský list - *Tajně svícením kněží*. Katolický týdeník, 29. 3. 1992, s. 1.

⁸ HANUŠ, Jiří: *Biskup Davídek zůstane i nadále kontroverzní*. Lidové noviny, 15. 8.1998, s. 30.

n kolik zásadních faktor : desinforma ní kampa Státní bezpečnosti během komunistického režimu; „experimenty“ v podobě svcení ženatých mužů a ve svcení žen; zvolená strategie aktérů skryté církve po roce 1989 zaměřená na integraci do veřejné církve a s tím související nezbytnost vytvořit a konstruovat podmínky, prostředí a identitu skryté církve; a v neposlední řadě je to přístup části veřejné církve, zejména hierarchie a exponovaných církevních představitelů k této části podzemí, disponující vlastní paralelní hierarchií.

Aktuální postavení členů „moravské“ skryté církve, dosud nezaznamenaných do veřejných církevních struktur, by se dalo charakterizovat téměř jako jistá forma „katolického disentu“, kdy veřejná církev v kolese biskupskou konferencí po dlouhá léta vytvářela a vytváří obraz odpadlíků a minimálně neposlušných osob, které se odmítají podléhat legitimním diecézním biskupům a papeži. Spojením tohoto pohledu s negativním obrazem biskupa Davídka ve veřejné části veřejné církve a církevní hierarchie výrazně komplikuje výzkum o této části skryté církve, protože v aktérech vyvolává obavy z možných důsledků pro ni samotné, pro budoucnost potenciálního postupu v integraci dosud nezaznamenaných, a pro katolickou církev jako celek. Tyto obavy byly při osobním setkání patrné jak u již nezaznamenaných, tak u dosud nezaznamenaných aktérů, což výrazně ztěžovalo jejich přesvědčení k poskytnutí rozhovoru a zajisté se podepsalo na výsledném obsahu některých rozhovorů.

Jak již bylo uvedeno výše, pojem skrytá církev byl vytvořen až po roce 1989. Aktéři skryté církve se jednoznačně považovali za součást katolické církve a svou činnost vnímali a považovali za něco, co vyžadovaly okolnosti vyvolané komunistickým režimem. Slovy biskupa skryté církve Stanislava Krátkého: „Děláme to, co jiní neumí nebo nemohou.“⁹ Tato skutečnost znesnadňuje výzkum, protože mnozí aktéři a podílejší se na činnosti skrytých církevních aktivit nikdy nepovažovali svou činnost za specificky vyčleněnou, byť v rámci katolické církve. Z tohoto důvodu se dnes část aktérů neidentifikuje a nechce identifikovat s tím, že by se podíleli na činnosti skryté církve, a že by na ni měly dopad aktivity spojené se skrytou církví, což pochopitelně v případě „moravské“ větve z části souvisí s negativním obrazem, který v katolické církvi získala. Proto je nelehkým úkolem nalézt jednoznačný klíč vymežující, kdo patří a kdo už nepatří do „moravské“ větve skryté církve.

Poměrně pestrý a široký okruh aktivit této části skryté církve zasahoval značné množství různých osob: od laiků, přes zasvěcené osoby, až po veřejné i tajné vysvěcené

⁹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010), biskup skryté církve, probošt Mikulovské kolegiální kapituly. S pamětníkem uskutečnil dva rozhovory. První rozhovor proběhl 17. ledna 2010 na fa e v Mikulově, druhý rozhovor proběhl 21. března 2007 tamtéž.

duchovní. Navíc v souvislosti s tzv. Kobernickým synodem,¹⁰ jenž se uskutečnil v roce 1970, jehož cílem bylo prosazení možnosti kněžského sv. církve pro ženy, došlo k rozepím mezi odpůrci a zastánci Davídkova revolučního návrhu a k rozpadu jednoty p vodní skupiny a i k následným vzájemným animozitám.¹¹ Proto bylo nutné zvolit takové hledisko, které by p ináše minimum pochybností o správnosti výb ru relevantních aktér . Autor nakonec z výše uvedených d vod ustoupil od zám ru zahrnout co nejpest ejší skupinu osob zapojených do innosti „moravské“ skryté církve. Namísto toho zvolil kritérium zažité v katolické církvi i ve ve ejnosti, kterým je teologická p íprava pro zisk sv. církve v rámci spole enství Koinótés a po roce 1967 zisk sv. církve v rámci hierarchie apoštolskou poslušností spojené s prvním biskupem této v tve skryté církve Janem Blahou. Tímto, z jistého pohledu nejjednoznamenajším, kritériem jsou vy azení všichni laici, n které zasv. cené osoby, v etn žen, které zasv. tily sv. j život Bohu ve strukturách vytvo ených touto ástí skryté církve, ale také v eskoslovensku vysv. cení duchovní oficiáln i neoficiáln , nicmén v rámci jiných struktur. Na druhou stranu toto kritérium zahrnuje vysv. cené osoby, které s „moravskou“ v tví spojuje jen a výhradn p vod jejich sv. církve, jakožto klí ového faktoru z pohledu církve. A koliv to p sobí nesystémov , v kone ném d sledku tento p ístup p ináší plasti t jší obraz „moravské“ v tve skryté církve, zejména o jejím postavení a o vzájemných kontaktech s dalšími skupinami skryté i oficiální církve.

Skrytou církví je v této práci oznaována „moravská“ skrytá církev, není-li uvedeno jinak, jejíž p vod je nerozlu n spojen s osobností biskupa Felixe Maria Davídka, který v polovin šedesátých let zformoval spole enství Koinótés a asem získal i zna nou autonomii díky zisku biskupské hodnosti pro toto spole enství. Po rozkolu v roce 1970 vytvo ily odd lené skupiny vlastní, na biskupu Davídkovi, nezávislou innost. Dokonce n které odšt. pené skupiny daly vzniknout skupinám zcela novým, které naprosto netušily o jakékoliv spojitosti s Koinótés, potažmo s osobností biskupa Davídka.

Naproti tomu existovaly a fungovaly kanály mezi „moravskou“ skrytou církví a jinými skupinami skryté církve, které využívaly „moravskou“ v tev pro sv. církve jimi p ípravených kandidát kn žství. Takto vysv. cení kn ží m li s „moravskou“ skupinou spole nou v zásad výhradn apoštolskou poslušnost, a práv proto byli p i integra ních

¹⁰ Za synod se od Druhého vatikánského koncilu považuje regionálním sn mem církevní obce, který má za cíl projednat i urovnat záležitosti týkající se obce, církevní nauky a praxe.

¹¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 95-102.

procesech v devadesátých letech za azení mezi „Davídkovce“.¹² Tento fakt rovněž hovoří ve prospěch výběru respondentů výzkumu na základě zisku sv. cení a apoštolské poslušnosti.

Pojmem „moravská“ skrytá církev jsou v této práci označeny vysvěcené osoby - skupiny a jednotlivci - působící na Moravě, dále jednotlivci a skupiny působící v Čechách, na Slovensku a v bývalém východním bloku, jež spojuje s p. vodní skupinou kolem biskupa Davídka p. vod jejich sv. cení. Označení „moravská“ v textu tedy pouze odkazuje na p. vod sv. cení, případně na p. vod apoštolské poslušnosti, nikoliv na geografické vymezení rozsahu aktivit, které opakovaně a pravidelně zasahovaly především na území celého bývalého Československa. Dopady vzdělávací a sv. titelských aktivit byly ovšem patrné i v zahraničí: v rumunském Banátu,¹³ Maarsku, Německé demokratické republice,¹⁴ i v Sovětském svazu.¹⁵

Asov je možné vymezit tuto část skryté církve různými způsoby, protože aktivity, které svým charakterem odpovídají klasifikaci skrytých církevních aktivit, vyvíjeli nejen členové, včetně samotného otce Davídka, již před rokem 1964, kdy byl Felix Davídek po třinácti letech propuštěn z vězení, a kdy začal pracovat na vytvoření a naplnění programu společenství Koinótés, který dle kladně promýšlel během výkonu trestu.¹⁶ Někde mezi roky 1964 až 1965 je možné asov začít vznik společenství Koinótés.¹⁷ Aktivity předcházející tomuto datu nemají za cíl vytvoření samostatné struktury s vlastním programem. Jsou to aktivity zaměřené zejména na podporu bývalých bohoslovců s cílem zachovat jejich duchovní povolání do doby, než bude situace příznivější, včetně rozvoje a prohlubování jejich teologického vzdělání. Pojem „moravská“ skrytá církev lze označovat až svébytný útvar Dílo povolání umlčené církve¹⁸ (včetně Koinótés) a skupiny a jednotlivce vyleněné z tohoto společenství po roce 1970, případně skupiny, které vznikly díky aktivitám vyleněných skupin. Většina skupin ukončila své skryté aktivity koncem roku 1989 či poátkem devadesátých let. Existují jednotlivci a skupiny pokračující i navazující na předchozí aktivity a program a už ve stejné formě pokračování a rozvoje aktivit s p. vodním „skrytým“ charakterem. Příkladem ve stejného působení mohou být táborové

¹² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. Proglas, . 7, Brno 1997, s. 3.

¹³ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 111.

¹⁴ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹⁵ *Slovensko: bývalý tajný biskup p. eložený za trest*. Getsemány, 2000, . 2, s. 33-36.

¹⁶ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 52-59.

¹⁷ MIŠAN, Vojtěch (1942). S pamětníkem uskutečneny dva rozhovory. První rozhovor proběhl 5. května 2012 v rodinném domě ve Frýdlantu nad Ostravicí, druhý rozhovor proběhl 16. března 2014 tamtéž.

¹⁸ Tímto označením nazýval „moravskou“ v textu Stanislav Krátký a dle jeho svědectví ji takto široce označovali samotní aktéři i v zprávách zasílaných přes zahraniční spojky pro Vatikán. KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

aktivity spojené s činností otce Františka „Tiška“ Fráni,¹⁹ naopak příkladem pokračování ve skrytém duchu může být dosud činná skupina pražské ES (zkratka pro Ecclesia silentii) kolem Jana Konzala.²⁰

Přestože známe část „moravské“ skryté církve ukončená nejpozději v devadesátých letech své skryté aktivity a zákonem své programy, je nutné tyto skupiny a jednotlivce v následujícím období stále označovat pojmem „moravská“ skrytá církev nejméně do zakončení jejich integračního procesu do veřejné církve, což u některých osob a skupin stále není dokončeným procesem. Z jistého pohledu je právě integrační období obdobím klasickým, utvářejícím identitu této části skryté církve a nově připojujícím k této skupině jednotlivce z jiných skupin s vlastním programem, ovšem bez svátostných možností. Proto je nutné i v období po roce 1989, kdy probíhá složitý integrační proces „moravské“ veřejné skryté církve a veřejností se šíří negativní obraz činnosti společenství Koinotés přenášející se na skupiny a jednotlivce spojené s touto skupinou, označovat minimálně neintegrované skupiny a jednotlivce pojmem „moravská“ skrytá církev. A koliv „eské“ sestry zpravidla pádem komunismu ukončily činnost i pokračovaly veřejně, nelze již v jejich případě hovořit o „skryté církvi“, protože jejich činnost byla až na výjimky přijata veřejnou církví bez výhrad a integrace těchto skupin probíhala obvykle bezprostředně a bez problémů.

Tématem práce je „život“ „moravské“ skryté církve, zachycený prostřednictvím konkrétních příkladů aktivit, životní praxe a integračních procesů u vysvěcených osob spojených apoštolskou poslušností se společenstvím Koinotés. Cílem práce je zjistit jakým způsobem a za jakých podmínek fungovala „moravská“ skrytá církev. Jaké faktory ovlivňovaly jejich aktivity i následnou integraci konkrétních tajných vysvěcených kněží, případně biskupů, do veřejné církve. Dalším záměrem je zjištění skutečnosti dále kategorizovat a na základě kategorií vytvořit skupiny aktérů dle metody Zakotvené teorie (podrobněji v kapitole v nově metodologii a v analytické části).

Práci tvoří pět kapitol. V úvodu je přiblížen stav bádání, popsány zdroje, ze kterých autor čerpal, dále je představena metodologie a v návaznosti na ni vymezení pojmů vycházejících z metodologie. Druhá kapitola přináší základní pojmové ukotvení práce. Třetí kontextová kapitola popisuje problémy a trendy uvnitř katolické církve ve dvacátém století

¹⁹ Otec Fráňa je zakladatelem české anského tábora pro děti a mládež, který od roku 1994 působí jako Středisko Radost. Již od roku 1990 probíhaly veškeré aktivity zcela veřejně a jedním z účastníků byl i autor. Mezi pravidelné hosty tábora patří diecézní biskupové, ale také biskup skryté církve Stanislav Krátký.

²⁰ Skupina neorganizuje žádné klasické veřejné přístupné pastorační aktivity ani liturgii. Na druhou stranu se od roku 1990 podílí na vydávání časopisu *Getsemany* a od vzniku Institutu ekumenických studií v Praze (ve školním roce 1995/1996) také aktivně participuje na tamní výuce.
HRADILEK, Pavel: *Stéžba Getseman*. Getsemany, 1999, č. 11, s. 266-270.

a chronologicky (pochoiteln) také situaci katolické církve v komunistickém
eskoslovensku. tvrtá kapitola se zabývá nejprve obecn fenoménem skryté církve
v eských zemích a poté p ibližuje historii, specifika a charakteristiky „moravské“ v tve,
v etn integra ního procesu. Poté následuje analýza skrytých církevních aktivit
„moravské“ v tv v etn teoretického modelu. V záv ru jsou shrnuty poznatky vyplývající
z analýzy a jsou zodpov zeny výzkumné otázky, které byly stanoveny na po átku.

... Tento postup vyústil v aktivní účast a participaci absolutní většiny v řídicích na výstavbu socialistické společnosti, uznání a respektování vedoucí úlohy strany, ovlivnil postupné prohlubování a upevnění jejich socialistického uvdomění, aniž by docházelo k politickému střetávání a konfesionálním konfliktům. Převážná většina v řídicích se tak politicky ztotožnila se socialismem.

*Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 18/91 s. 16.

1.1 Stav bádání, použité prameny a literatura

Literaturu k tématu lze rozdělit do dvou kategorií. Do první kategorie spadají publikace zaměřené na církevní dějiny v Československu všeobecně. Druhou kategorií tvoří práce specificky zaměřené na skrytou církev v Československu, v etnicky poměrně bohaté literatury v níž se výhradně „moravské“ skryté církvi.

Pokusy o objektivní historiografii církevních dějin komunistického Československa probíhaly již za minulého režimu na stránkách samizdatu a českých emigrantských publikacích. Pro dokreslení jmenujme alespoň Československou akademii věd vydávaný časopis *Studie*.²¹ Ihned po listopadu 1989 se toto téma stalo vyhledávané a atraktivní. Zpočátku měly publikace téměř martyrologický charakter, nicméně se díky nim podařilo, a to velmi zdařile, popsat mnohé jevy a témata, která byla zpracovávána dokonce opakovaně. Přesto je stále značný prostor k dalšímu bádání, zejména práce s dosud žijícími pamětníky si s ohledem na již relativně dlouhý časový odstup a stáří pamětníků zasluhuje maximální badatelské úsilí. Značná část prací o katolicismu a katolické církvi za socialismu se zčásti vnuje rovněž skryté církvi a různým jejím skupinám. Část autorů v níž se dějinám katolické církve za socialismu, skrytou církev nevyjímaje, se za minulého režimu rovněž aktivně zapojovala do církevního dění, mnohdy byli dokonce po jistou dobu členy představiteli katolicismu u nás, například Václav Vaško byl aktivním funkcionářem Děla koncilové obnovy, ale také dlouholetým editorem nakladatelství Charita a později spoluzakladatelem nakladatelství Zvon.²²

Oproti tomu je prací zabývajících se výhradně skrytou církví výrazně méně, snad i pro nedostatek, zejména písemné, pramenné základny. Zdaleka nejvíce je zpracovávána tematika „moravské“ skryté církve, pravděpodobně z toho důvodu, že již od počátku devadesátých let se stala populární jak mezi publicisty, tak historiky pro svou „atraktivitu“, ale také bohatost

²¹ KINDL, Martin. *Přeměny vztahu českého katolického exilu v Československu po roce 1948 k marxismu a komunismu*. Praha, FHS UK 2014. Diplomová práce na katedře obecné antropologie, s. 40-70.

²² VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. Kostelní Vydří 2001.

témat, které je možné zkoumat.²³ Vedle toho jsou práce pojímající jiné části skryté církve spíše výjimkou, by zejména v posledních letech vzniklo několik velmi kvalitních publikací především o v dějích osobnostech „eských“ skrytých církevních skupin.

Po roce 1989 vzniklo množství prací zaměřených na souborné pohledy dějin katolické církve v Československu během komunistického režimu. Mezi již klasické práce patří dílo Václava Vaška, který již v roce 1990 vydal první pohledovou práci o dějinách katolické církve v komunistickém Československu pod titulem *Neuml ená*.²⁴ Vaško ve svých knihách neúnavně mapoval historii katolické církve v době komunismu, zejména do roku 1960.²⁵ Tyto z velké části souhrnné práce získávají na autentičnosti také díky vlastní zkušenosti s perzekucí v říší laika během komunismu. Za velmi cenné považují možnost nahlédnout „pod pokličky“ osud vězňů duchovních a vězňů v padesátých letech. Mezi zásadní pozvánky na tomto poli z posledních let je třeba uvést knihu autorské dvojice Stanislav Balík, Jiří Hanuš s názvem *Katolická církev v Československu 1945-1989*.²⁶ Ze slovenských autorů mapující historii církve v bývalém Československu jmenujme alespoň Antona Hlinku.²⁷ Ze zahraničních autorů jmenujme kompendium o dějinách katolické církve v bývalém Východním bloku *Jidáš v komplex* od polského autora Andrzeje Grajewského a knihu o vztahu vatikánské diplomacie k východnímu bloku *Geheimdiplomatie im Vatikan. Die Päpste und die Kommunisten* od Hansjakoba Stehleho i publikaci věnující se vztahu režim východního bloku ke křesťanství s názvem *Politická náboženství s podtitulem Totalitní režimy a křesťanství*.²⁸

Mezinárodní politický rozměr dějinám katolické církve v Československu zatím dodávají zejména práce zaměřené na jednání mezi komunistickým Československem a Vatikánem a dopady těchto diplomatických jednání na život katolíků v Československu. Z těchto prací jmenujme alespoň dva zásadní autory. Známějším autorem mapujícím zejména

²³ NEDOROSTEK, Miroslav: *Obraz moravské skryté církve v historiografii*. In. Církev 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii. Eds. MAJALA, Pavol - MAREK, Pavel - HANUŠ, Jiří. Brno 2010, s. 334-346.

²⁴ VAŠKO, Václav: *Neuml ená I. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha 1990.

VAŠKO, Václav: *Neuml ená II. Kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha 1990.

²⁵ Např. VAŠKO, Václav: *Dějiny na skále 1. Církev zkoušená: 1945 – začátek 1950*. Kostelní Vydí 2004.

VAŠKO, Václav: *Dějiny na skále 2. Církev bojující: 1950 – květen 1960*. Kostelní Vydí 2007.

VAŠKO, Václav: *Dějiny na skále 3. Církev v zánělu: 1950 – 1960*. Kostelní Vydí 2008.

VAŠKO, Václav: *Pátá kolona v církvi*. Praha 1996.

²⁶ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno 2007.

²⁷ HLINKA, Anton: *Síla slabých a slabosilných. Církev na Slovensku v rokoch 1945-1989*. Bratislava 1990.

²⁸ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplex. Zranění církve: křesťanství ve střední a východní Evropě mezi odporem a kolaborací*. Praha 2002.

STEHLE, Hansjakoba: *Geheimdiplomatie im Vatikan. Die Päpste und die Kommunisten*. Zürich 1993.

MAIER, Hans: *Politická náboženství. Totalitní režimy a křesťanství*. Brno 1999.

období padesátých let v Československu je Karel Kaplan, který se v mnoha publikacích zaměřil také specificky na církevní historii, mj. rovněž zpracoval historii československo-Vatikánských vztahů od padesátých let až do začátku normalizace.²⁹ Mladším autorem, který se dlouhodobě zabývá soudobými československými, nejen církevními, dějinami je Jaroslav Cuhra. Jeho kniha popisuje průběh a důsledky československo-Vatikánských jednání až do konce roku 1989. Cuhra se také zaměřuje na další témata, kromě jiného na proces s tzv. komunisticko-demokratickou stranou a obdobím po začátku „církevní“ normalizace.³⁰

Jinou perspektivu pohledu na diplomatická „klání“ mezi Vatikánem a Východním blokem přináší ve svých knihách olomoucký historik a bývalý diplomat František Halas.³¹ Osobnost, jež byla za socialismu rovněž zapojena do skrytých církevních aktivit v souvislosti s překladem Jeruzalémské Bible do češtiny.³²

Dalším hojně studovaným okruhem je katolická identita a specificky politický katolicismus, mj. i v době socialismu. Mezi výrazné autory zabývající se právě tímto tématem je nutné uvést dva moravské badatele - Pavla Marka a Petra Fialu.³³

Nemalé množství historicko-sociologických prací s církevní tematikou napsal Zdeněk R. Nešpor, zaměřující se mj. na analýzu religiozity v československém prostoru nejen za socialismu a rovněž na církevní historiografii vznikající v období komunismu.³⁴

²⁹ Např. KAPLAN, Karel: *Těžká cesta. Spor československa s Vatikánem 1963 – 1973*. Brno 2001.

KAPLAN, Karel: *Stát a církev v československu 1948 – 1953*. Brno 1993.

³⁰ Např. CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. Praha 2001.

CUHRA, Jaroslav: *Dílo koncilové obnovy v kontextu státní -církevní politiky Pražského jara*. In. *Koncil a česká společnost*. Eds. Petr FIALA – Jiří HANUŠ. Brno 2000, s. 112 – 124.

CUHRA, Jaroslav: *Nejen ze života církví. Vznik Sdružení katolických duchovních Pacem in terris*. *Historický obzor*, 1999, č. 5-6, s. 128 – 131.

CUHRA, Jaroslav: *Politické procesy s vůdci za útekem šedesátých let a případ „ilegální komunisticko-demokratické strany“*. In. *Církevní procesy padesátých let*. Kostelní Vydří 2002, s. 243 – 259.

³¹ HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán. Idea dějin a současnost papežství. Diplomacie Svatého Stolce. Česká země a Vatikán*. Brno 2004.

HALAS, X., František: *Kardinál Casaroli jako partner komunistických vládců při jednáních o postavení katolické církve v československu (1963-1989)*. In. *Osobnost v církvi a politice. Čeští a Sloveňští komunisté ve 20. století*. Eds. Pavel MAREK - Jiří HANUŠ. Brno 2006, s. 659-672.

³² HALAS, X., František: *Jeruzalémská bible*. Synesis 1. K osmdesátým narozeninám Stanislava Krátkého, Sborník Mikulovského centra pro evropskou kulturu. Brno 2003, s. 35 - 44.

³³ Např. MAREK, Pavel: *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. Brno 2008.

FIALA, Petr: *Laboratoř sekularizace. Náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ*. Brno 2007.

³⁴ Např. NEŠPOR, R., Zdeněk – LUŽNÝ, Dušan: *Sociologie náboženství*. Praha 2007.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Empirické výzkumy (současného) náboženství v letech 1946-89. Prolegomena k vývoji české sociologie náboženství v období marxistické dominance*. *Soudobé dějiny*, 2007, č. 2-3, s. 399-438.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Praha 2004.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo ichlé? Náboženské procesy pozdní moderny v západní a východní Evropě*. *Soudobé dějiny*, 2007, č. 2-3, s. 269-304.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Jsou Češi ateisté? Kvantitativní odpověď*. *Sociologické studie*, Praha 2004, s. 23-26.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Socioekonomické faktory náboženského vývoje podle českých předmarxistických filosofů a sociologů náboženství*. In. *Kulturní a sociální skutečnost v dějepisném myšlení: Příspěvky k dějinám*

Drtivá v tšina dosud vydané literatury o skryté církvi má charakter souboru jednotlivých případových studií. Velmi často se jedná o výsledky konferencí a seminářů s církevně-historickým zaměřením.³⁵ Nejplodnějším vydavatelstvím, které se programově vnuje církevnímu dějinám a vydává také značné množství kolektivních prací, je brněnské Centrum a pro studium demokracie a kultury, za kterým mj. stojí plodný autor a editor Jiří Hanuš³⁶ často spolupracující s Petrem Fialou.³⁷ Brněnské vydavatelství publikuje skutečně široký záběr témat i pohled na soudobé dějiny katolicismu a katolické církve. Zajímavé jsou rovněž publikace zaměřené na přetiskování a reedice pramenů literatury vzniklých během socialismu s katolickou tematikou.³⁸

Publikace mapující disident v komunistickém Československu se rovněž velmi často vnují i katolíkům a katolickým duchovním aktivním v disidentských skupinách.³⁹ V posledních letech rovněž vzniklo množství kvalitních životopisných prací o osobnostech katolické církve, například o kardinálu Josefu Beranovi i o uměncem knězi Josefu Toufarovi.⁴⁰ Mezi takto zpracovanými katolickými osobnostmi jsou často také lidé, kteří zůstali i menší částí pracovali ve skrytosti, například Josef Zvěřina i Bonaventura Bouše.⁴¹

Dalším pohledem na historii katolicismu v socialistickém Československu je perspektiva komunistických „aparátčích“, nicméně toto bádání je teprve na samém začátku, existující studie se tomuto tématu povětšinou vnují pouze okrajově.⁴²

Pod v tšinou vydaných studií o „moravské“ skryté církvi nalezneme autorskou dvojici Jiří Hanuš – Petr Fiala i alespoň jednoho z nich. Tito autoři nezastírají osobní

eského dějepisectví doby Gollovy školy. Ed. Jan HORSKÝ. Ústí nad Labem 1999, s. 348-357.

³⁵ Například JAN, Libor: *eské církevní dějiny ve druhé polovině 20. století*. Brno 2000.

KŘÍŠŤAN, Alois – KUŘE, Josef: *Život se tvoří z přítomné chvíle. eská katolická teologie po druhé světové válce*. Brno 1998.

³⁶ Například HANUŠ, Jiří: *Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. století*. Brno 2002.

HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. Brno 2005.

HANUŠ, Jiří – STŘIBRNÝ, Jan: *Stát a církev v roce 1950*. Brno 2000.

³⁷ Například FIALA, Petr - HANUŠ, Jiří: *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno 2001.

FIALA, Petr - HANUŠ, Jiří: *Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijetí II. vatikánského koncilu v letech a na Moravě*. Brno 2000

³⁸ Například HANUŠ, Jiří: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno 2005.

³⁹ NOSKOVÁ, Jana: *Brněnský disident a jeho každodennost*. In: Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disident v období tzv. normalizace. Interpretativní studie životopisných interview. Ed. Miroslav VANĚK. Praha 2006, s. 105 – 140.

⁴⁰ DOLEŽAL, Miloš: *Jak bychom dnes žili. Drama života, kněžství a mučednické smrti říšského faráře P. Josefa Toufara*. Pelhřimov 2012.

VODÍKOVÁ, Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. Praha, Brno 2009.

⁴¹ NOVOTNÝ, Vojtěch: *Odvaha být církví. Josef Zvěřina v letech 1913-1967*. Praha 2014.

NOVOTNÝ, Vojtěch: *B da církvi. Bonaventura Bouše burčující*. Praha 2011.

⁴² Například DEMEL, Zdeněk: *Pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu*. Brno 2008.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Skrytá církev o imá diplomových a rigorózních pracích StB*. In: Církev a společnost. Ed. Miroslav NEDOROSTEK. Praha 2010, s. 79-95.

zkušenost s aktivitami skryté církve v době socialismu. Další významnou prací na toto téma je kniha, tehdy velmi mladého autora Onděje Lišky, *Církev v podzemí a společenství Koinotés*,⁴³ nabízející konzervativní katolický pohled v podstatě hájící postoje české biskupské konference.⁴⁴ Obdobné základní publikace k této tvůrčí skryté církve vyšly také v Německu v roce 2004.⁴⁵ Také v zahraničí vzbudilo téma velký zájem zejména u novinářů a publicistů, za všechny publikace jmenujme jednu z prvních z roku 1991 *Jeder war ein Papst. Geheimkirchen in Osteuropa* od Franze Gansrieglera.⁴⁶

Vzhledem k atraktivitě tématu vzniklo značné množství bakalářských, diplomových i disertačních prací v souvislosti s jinými katolickými církvemi a katolicismem za socialismu. Velká část těchto prací se rovněž vztahuje k některým oblastem vnitřní skryté církevní aktivity. Menšina prací se zaměřuje výhradně na činnost zejména „moravské“ skryté církve, případně i dalších skrytých aktivit (např. katolickému samizdatu), které zpravidla se skrytými církevními strukturami nějakým způsobem souvisí.⁴⁷

Pramenná základna k historii katolické církve a katolicismu v Československu je z velké části stále neprobádaná, mj. také proto, že minulý režim měl nebyvalý zájem o církevní problematiku a díky tomu vznikla řada archivních dokumentů z velké části pochybné výpovědní hodnoty. Archivní prameny lze rozdělit do několika skupin. První skupinou jsou písemnosti vzniklé díky činnosti státních orgánů a institucí, od příslušných ministerstev odpovídajících v tu kterou dobu za církev, až po okresní církevní tajemníky.

⁴³ Kniha Onděje Lišky byla podrobena poměrně ostré kritice, na faktografické chyby poukázal např. Jaroslav Cuhra v článku CUHRA, Jaroslav: *Sunt certi fines...* Katolický týdeník, Perspektivy . 5, ro . 1999, s. 8.

⁴⁴ LIŠKA, Onděj: *Církev v podzemí a společenství Koinotés*. Brno 1999.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev. Felix M. Davídek a společenství Koinotés*. Brno 1999.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Women's ordination in the Czech silent Church*. The Month: A Review of Christian Thought and World Affairs. London 1998, . 7, s. 282-288.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 3-8.

⁴⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Die verborgen Kirche, Felix M. Davídek und die Gemeinschaft Koinotés*. München, Wien 2004.

LIŠKA, Onděj: *Jede Zeit ist Gottes Zeit. Kirche im Untergrund*. München 2004.

⁴⁶ GANSRIEGLER, Franz: *Jeder war ein Papst. Geheimkirchen in Osteuropa*. Salzburg 1991.

Již v osmdesátých letech se i v zahraničním tisku a literatuře objevilo téma skryté církve v Československu, např.: HUMMÉR, Franz: *Bischöfe für den Untergrund*. Vienna 1981.

⁴⁷ Např. ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve na Moravě na příkladu některých vybraných osobností*. Olomouc CMTF UP 2012. Bakalářská práce na katedře církevních dějin a dějin křesťanského umění.

CÍSAŘOVÁ, M., Marcela: *Stav panen a panenský stav na Moravě v letech 1889-1989*. Olomouc CMTF UP 2012. Bakalářská práce na katedře pastorální a spirituální teologie.

MURÍN, Jozef: *Metzov pojem nebezpečnej pamäti a jeho aplikácia na dejiny skrytej cirkvi na Slovensku*. Praha ETF UK 2008. Bakalářská práce na Institutu ekumenických studií.

BLAHA, Karel: *Žena jako kněžka, zkušenost Koinotés*. Praha HTF UK 2005. Diplomová práce na katedře psychosociálních vztahů a etiky.

HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Nenech mě zahálet, nabídmi upřímným zájemcem. Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Praha FF UK 2007. Diplomová práce na ústavu hospodářských a sociálních dějin.

HREBEK, Marek: *Pronásledování římskokatolické církve za totality*. Olomouc CMTF UP 2012. Diplomová práce na katedře církevních dějin a dějin křesťanského umění.

Rovněž represivní složky státu a Státní bezpečnost bedlivě sledovaly činnost v církvích a církvích. Dále to jsou dokumenty vzniklé v jednotlivých nápravných zařízeních, kde byli aktivní laici i duchovní v z nich. Druhou skupinu tvoří písemnosti vzniklé činností samotné katolické církve, biskupských konzistorií, farností atd., které jsou z velké většiny uloženy v archívech jednotlivých biskupství. Velmi cennými prameny, které se daleko méně podívaly o ekvádání státních představitelů, představených apod. a žánrů písemností, jsou soukromé archívy zejména významných aktérů katolicismu v Československu. Zajímavé budou rovněž prameny zahraniční, zejména Vatikánské, nicméně pro běžného badatele je studium těchto pramenů „hudbou budoucnosti“.

Podvodním záměrem autora bylo komparovat a případně doplnovat informace zjištěné metodou oral history s archivními prameny pocházejícími od Státní bezpečnosti, přičemž cílem mělo být srovnání pohledu aktérů skryté církve s pohledem uvedeným zejména ve složkách Státní bezpečnosti.

Vzhledem k povaze zkoumaného jevu, kdy v tšina aktérů „moravské“ skryté církve byla mimo dohled státních orgánů i institucí, a s ohledem na zvolený úhel pohledu zaměřující se na konkrétní osudy jednotlivců, nikoliv na tzv. „velké dějiny“⁴⁸ omezující pohled na události, osobnosti a jevy s větší významem a dopady, připadaly v úvahu pouze archívy represivních složek a také archívy církevní.

Z církevních archívů je pro běžného badatele poměrně bezproblémové studovat písemnosti uložené na jednotlivých farnostech, ovšem písemnosti uložené na biskupstvích a zejména složky specificky vedené k jednotlivým osobnostem skryté církve jsou momentálně badatelsky nepřístupné, s odkazem na archivní zákon. Vzhledem k předem tu výzkumu je ovšem velmi málo farních archívů, které by mohly obsahovat relevantní informace, autor studoval farní archívy na přebíších Stanislava Krátkého, ale tyto fondy samozřejmě neobsahují žádné písemnosti týkající se skryté církve, kromě posledních dvou přebíšů v Hrádku a Mikulově, kde byly uloženy zejména písemnosti související s integračním procesem na kterých aktérů (stav k roku 2007).⁴⁹ Pro ostatní aktéry zahrnuté

⁴⁸ Koncept „velkých dějin“ vybírá události, osobnosti a jevy dle jejich významnosti, tj. z tzv. makro pohledu.

⁴⁹ Fara Hrádek, farní archiv. Farní kronika Hrádek.

Fara Hrádek, farní archiv. Část osobního archívu Stanislava Krátkého.

Fara Husovice, farní archiv. Fotoalbum.

Fara Kunštát, farní archiv. Kronika farnosti od roku 1969.

Fara Mutnice, farní archiv. Kronika římskokatolické obce v Mutnicích 2. Kniha od roku 1964.

Fara Mutnice, farní archiv. Protocollum Domus Localis Capellaniae Mutenicensis.

Fara Křovice, farní archiv. Protocollum parochiae Křovicensis.

Fara Žarošice, farní archiv. Protocolum Domesticum Žarošice.

Fara Žerotice, farní archiv. Hausprotokoll vom Jahre 1849.

Fara Žerotice, farní archiv. Kronika farnosti žerotické od roku 1956.

v této práci jsou ovšem farní archivy bezpříčinné, protože až do případné integrace nebyly součástí veřejných církevních struktur. Na druhou stranu lze předpokládat velmi bohaté nepřístupné fondy k integračním procesům a už dokonalejší i „neúspěšným“ v příslušných diecézních archivech a spisovnách.

V případě možnosti studia archivních materiálů Státní bezpečnosti se pravděpodobně projevil několik faktorů, mj. nekoncepčnost a časté změny ve vedení Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek, což vyústilo v oficiální dopis z roku 2009, kde bylo uvedeno, že bezplatně není možné badatelsky zpřístupnit složky vedené Státní bezpečností v požadovaném rozsahu příbližně sta osob. Autor nicméně již tou dobou získal od pracovníků výpis z Evidenční listiny osob a podařilo se mu projít alespoň část požadovaných materiálů.

Z tehdejšího výzkumu vyplývá, že část svazků k osobám vysvěceným v rámci „moravské“ skryté církve byla skartována mezi prosincem 1989 a březnem 1990.⁵⁰ Jediné, co se zpravidla z těchto svazků dochovalo, jsou desky a přehled obsahu svazku.⁵¹ Tato skutečnost samozřejmě vyvolává řadu otázek. Je pravděpodobně již nezjistitelné, zda byla právě tato část práce Státní bezpečnosti a komunistických rozvodek natolik kompromitující, že jí bylo nutné přednostně zničit,⁵² či zda měly tyto písemnosti „smělu“, protože byly z velké části uloženy v utajeném archivu uprostřed lesa kousek u Brna v katastru obce Kanice, kde mělo docházet k poměrně razantní divoké skartaci po listopadu 1989, nebo mohla mít na likvidaci zájem nějaká vlivná osoba či osoby. Skutečnost je dosud nejasná, ovšem proti tomu, že by tyto skartace byly výhradně dílem místa uložení archiválií, svědčí fakt, že byly z velké části zničeny rovněž svazky vedené jinými krajskými útvary StB. Vzhledem k těmto skutečnostem, autor zanechal předvodního záměru a rozhodl se archivní materiály Státní bezpečnosti využívat výhradně jako doplňující materiál.

Z mediálních pramenů využitelných pro studium dějin církve připadají v úvahu zejména periodika, za první dobový tisk, za druhé různé pravidelně či méně pravidelně vycházející brožury (např. *Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky*, či v zahraničí vycházející časopis *Studie*) a samozřejmě týdenně vycházející *Katolické noviny*⁵³, dále to jsou audiovizuální dokumenty, tedy záznamy radiového (domácího

⁵⁰ Např. svazek, registrační číslo 112 32 X.S., týkající se Stanislava Krátkého byl zničen 5. prosince 1989 a další svazek k téže osobě založený 3. srpna 1989 byl zničen neznámo kdy. Svazky Felixe Davidka, registrační čísla 15343, 34009, 412493 a 358215, byly rovněž zničeny mezi 5. až 28. prosincem 1989.

⁵¹ Např. se v této podobě zachoval svazek k osobě Eduarda Krumpolce KR/Brno archivní číslo 404 837 Brno.

⁵² Krátce po Sametově revoluci, 6. prosince 1989, byly zničeny novější svazky, vedené od roku 1970, týkající se Ivana Ljavince žijícího od šedesátých let v Praze - registrační číslo 1889 II. S.

⁵³ PAULAS, Jan - ŠEBEK Jaroslav: *Katolické noviny 1949-1989*. Praha 2009.

i zahraniční) a televizního vysílání a také dokumentární a hrané filmy.⁵⁴ S ohledem na cíl práce v podstatě nebyla využita periodika a audiovizuální dokumenty vzniklé před rokem 1989, kdy se až na výjimky v domácích médiích o skryté církvi v podstatě neinformovalo a pokud ano, tak pouze s minimální informační hodnotou pro potřeby této práce.⁵⁵ Periodika po roce 1989, například *Reflex*, *Respekt*, *Lidové noviny* a *Katolický týdeník*, velmi pozorně zachytila postupné utváření mediálního obrazu a veřejně prezentované identity zejména „moravské“ skryté církve, ale rovněž integrační problémy této veřejné skryté církve. Velmi zajímavým periodikem vznikajícím přímo v jedné ze skupin „moravské“ skryté církve, pražské ES, je časopis *Getsemany*, jenž se neúnavně věnuje nejen problematice skryté církve. Díky tomu se stal platformou pro vyjádření postojů aktérů „neintegrovatelných“ do veřejné pastorace. V posledních letech rovněž vznikla řada informací bohatých audiovizuálních dokumentů zachycujících osudy i rozhovory s aktéry skryté církve, za všechny jmenujme alespoň seriál o skryté církvi vysílaný na českém rozhlasu v roce 2010.⁵⁶

Poměrně zajímavým, ale málo zkoumaným pramenem, zasluhujícím daleko větší pozornost, je literatura a tisk vzniklý pro potřeby komunistických „aparátů“, ale také komunisticky orientovaná literatura vydávaná na církevní témata.⁵⁷ V této práci slouží citáty z této literatury v podstatě výhradně jako dokreslující prvek, protože cílem práce není zachytit postoje komunistické strany, státu i veřejnosti.

Specifickým pramenem je poměrně pestrá memoárová literatura hojně vydávaná po roce 1989. Některé pamětníci sepsali své paměti sami, například diplomaty pověřené „východní“ politikou Vatikánu Agostino Casaroli.⁵⁸ S mnohými dalšími významnými osobnostmi československého katolicismu vznikla celá řada vzpomínkových rozhovorů.⁵⁹ Pamětníci se zpravidla vyjadřují ke skryté církvi například explicitně i k její

⁵⁴ ERNÁ, Veronika: *Postava římskokatolického kněze v českém hraném filmu v období 1930-2003*. Olomouc CMBF UP 2003. Diplomová práce na katedře pastorální a spirituální teologie.

⁵⁵ Například *Katolický týdeník*.

⁵⁶ Například seriál *Skrytá církev* vysílaný v roce 2010 na českém rozhlasu 3 Vltava, nebo pořad *Těti cesta* vysílaný v rámci cyklu *Cesty víry 2*. První díl 2. června 2013 na programu T 2, nebo dokumentární film Jana Rendla *Nebe v podzemí* z roku 2013.

HRADILEK, Pavel: *Stěží slovo Getseman*. *Getsemany*, 1999, číslo 11, s. 266-270.

⁵⁷ Například PLOJHAR, Josef: *Kesťan a socialismus*. Praha 1961

GARAUDY, Roger: *Církev, komunismus a kesťan*. Praha 1951.

⁵⁸ Například CASAROLI, Agostino: *Trýze trpělivosti. Svatý stolec a komunistické země (1963 – 1989)*. Kostelní Vydí 2001.

MÁDR, Oto: *Slovo o této době*. Praha 1992.

PECKA, Dominik: *Z deníku marnosti*. Brno 1993.

Kamínky 1. - 4. Drobná svědecká o pronásledování kesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti. Hradec Králové 2000-2002.

⁵⁹ Například TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *Blahobytí musí hořet. Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*. Praha 2001.

DVOŘÁK, Václav: *Čím to, že jste tak klidný? V rozhovoru s Janem Mazancem*. Kostelní Vydí 2008.

„moravské“ v tvi, p ípadn komentují osobnost Felixe Davídka, kterou valná v tšina z nich osobn znala nejen z komunistických v znic. Dále vznikla i ada rozhovor s aktéry „moravské“ v tve skryté církve, n kte í dokonce sepsali vlastní memoáry i se pokusili o vlastní interpretaci existence a p sobení této v tve skryté církve.⁶⁰

Klí ovým zdrojem informací se pro tuto práci staly polo ízené rozhovory s aktéry skryté církve vedené metodou oral history. Autor v n kterých p ípadech navázal na p edchozí rozhovory uskute n né v rámci diplomové práce o biskupovi skryté církve Stanislavu Krátkém.⁶¹ Nicmén p episy t chto d ív jších rozhovor nejsou p ílohou této práce, stejn jako nejsou p ílohou této práce ani rozhovory se Stanislavem Krátkým, i když je z nich v této práci taktěž vycházeno. Dále byly zdrojem dostupné rozhovory s aktéry zve ejn né ve studentských pracích, v archivech (nap . Pam národa, eský rozhlas), i ve filmových dokumentech. Po pom rn zna ném úsilí se poda ilo k rozhovoru p im t patnáct muž sv cených v rámci struktur skryté církve, nepo ítáme-li Stanislava Krátkého, p episy t chto rozhovor jsou sou ástí p íloh. Ve tnácti p ípadech prob hly dva rozhovory, asto s pom rn zna ným asovým odstupem,⁶² v jednom p ípad bohužel pam tník náhle zem el n kolik málo m síc po prvním rozhovoru uskute n ném 19. listopadu 2011.⁶³ Ve dvou p ípadech autor nejd íve obdržel písemné odpov di na otázky a až poté mohl p íjít uskute nit interview, za p edpokladu, že pam tníci na již písemn zodpov zené otázky nebudou dotazováni, pokud to nebude autor považovat za nutné.⁶⁴ Tento p edpoklad bylo možné dodržet jen áste n , ovšem psané odpov di nejsou sou ástí p epis rozhovor v p íloze. V p ípad Milana Berana si autor p ed samotným interview musel zajistit rozhovor, který byl poskytnut Ústavu pro studium totalitních režim v roce 2014, se stejným p edpokladem ze

⁶⁰ Nap . WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných. P íb h Ludmily Javorové vysv cené na ímskokatolického kn ze*. Brno 2003.

KONZAL, Jan – FLIEDR, Bob: *Zpov tajného biskupa*. Praha 1998.

KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti. Rozhovory Jana Mazance s dobrým bratrem a biskupem skryté církve*. Brno 2004.

KONZAL, Jan: *Duch a nev sta. Z d jin církevního podzemí ve 2. polovin 20. století*. Brno 2010.

⁶¹ Další kola rozhovor v souvislosti s diserta ní prací uskute nil autor v p ípad pam tník : Františka „Tiška“ Fráni, Martina Holíka, Eduarda Krumpolce, Ji ího Krpálka.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký – biskup skryté církve aneb život jednoho kn ze ve druhé polovin dvacátého století*. Olomouc, FFUP 2007. Diplomová práce na kated e historie.

⁶² Autorovi se nepoda ilo skloubit rodinný, pracovní a badatelský život natolik, aby byl schopen uskute nit dva rozhovory v rozmezí dvou až t í m síc . Navíc si pom rn dlouhou dobu stanovoval okruh výzkumných otázek, který se v pr b hu asu mírn pozmn il.

⁶³ Zesnulým krátce po prvním rozhovoru je Ivan Vitula (1942-2012).

⁶⁴ Písemné odpov di zaslali dop edu naráto i František „Tišek“ Frá a a Josef Šik.

strany pamětníka jako v případech písemných odpovědí, že již nebude opakovat dříve sdělené informace.⁶⁵

V mnoha případech se autorovi nepodařilo prolomit bariéru a získat aktéra pro rozhovor, by se u nich kterých pokoušel opakovaně. Příkladem mohou být marné pokusy získat k rozhovoru biskupa skryté církve Jana Blahu, zesnulého v roce 2012, i telefonické pokusy a návštěva dalšího biskupa skryté církve Fridolína Zahradníka, který zemřel v loňském roce. Jana Blahu autor poprvé kontaktoval na pohřbu dalšího biskupa skryté církve, Stanislava Krátkého, dne 20. listopadu 2010. Naposledy se ho pokusil získat v zimě v roce 2011 po bohoslužbě v sakristii kostela Neposkvrněného Pojetí Panny Marie v Brně. Biskupa Blahu požadavek natolik rozlítl, že jeho zvýšený hlas pivořoval zděšené výkřiky. V jiném případě tajně vysvětlil kněz František Mikeš telefonicky svolil k setkání, avšak i schůzce autorovi vysvětlil dříve, pro něho že rozhovor poskytnout.

Bohužel se autorovi nepodařilo získat k rozhovoru žádnou z vysvětlivých žen. Ludmila Javorová, vysvětlivá na kněžce, rozhovor odmítla již při diplomové práci, a ani pro potřeby disertační práce se jí opakovaně nepodařilo přesvědčit. Navzdory referencím ze strany Františka Mikeše se nepodařilo získat k rozhovoru vysvětlivou slovenskou lékařku MUDr. Magdalénu Záhorskou. Rovněž diakonka⁶⁶ Libuše Horánská,⁶⁷ která byla ochotna s autorem hovořit v roce 2007, již v následujících letech ze zdravotních důvodů nebyla rozhovoru schopna.⁶⁸

Za zmínku stojí rovněž reakce těch kterých pamětníků mimo skrytou církev, kteří se ovšem evidentně s touto částí skryté církve setkali. Prelát Mons. Ludvík Horký, který byl administrátorem brněnské diecéze v letech 1972-1990, autorovi nedlouho před svou smrtí, 7. února 2007, při rozhovoru sdělil, že si na biskupa Davídka nevzpomíná, což samozřejmě mohlo být způsobeno jeho velmi špatným zdravotním stavem. Rovněž Josef Pustka (1919-2015), emigrant přebývající od roku 1947 dlouhá léta ve Vatikánu, mj. jako soudní prokurátor, vytrvale a opakovaně autora přesvědčoval, aby toto téma nezkoumal. Přitom bylo velmi pravděpodobné, že během své prokurátorské kariéry doktora církevních práv byl o „moravské“ skryté církvi informován, ovšem nikdy nebyl ochoten na toto téma hovořit.

⁶⁵ Seznámení s rozhovorem požadoval Milan Beran. Předchozí rozhovor byl požádán ze strany ÚSTR. (BERAN, Milan (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR).

⁶⁶ Diakon neboli jáhen, je v katolické církvi muž, který přijal první stupeň svátosti kněžství. Přijetí této svátosti nebrání manželský stav.

⁶⁷ Diakonské svátosti přijala Horánská v roce 1975.

WINTER, Thereše, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 154-155.

V roce 1994 vstoupila Horánská do Sekulárního františkánského řádu.

Zpravodaj Národní rady SF, únor 2009 http://www.sfr.cz/files/Zpravodaj06-09_11.pdf, staženo 2.2.2016.

⁶⁸ V roce 2012 trávila Horánská již několik let ve svém bytě, který již nebyla schopná opustit.

Výběr respondentů probíhal metodou sněhové koule. Některým z nich autor znal osobně a od nich získával další kontakty. Jeden kontakt zjistil náhodně na internetu a v jednom případě dostal kontakty od tajemného vysvěceného kněze Františka Mikeše, jenž s autorem sice odmítl hovořit, nicméně mu dal celou adresu kontaktů, ze kterých nakonec k rozhovoru svolili dva respondenti. U dvou pamětníků bylo zjištěno, že poskytli rozhovor jinému autorovi, a proto byli rovněž osloveni. Záměrně nebylo osloveno více pamětníků z víceméně stejnorodé skupiny ve smyslu aktivit, vzdělávání a zaměření, proto například autor neoslovil další pamětníky z pražské skupiny ES kolem Jana Konzala, o kterých je známo, že jsou rozhovorem otevření. Tento postup vychází z jednoho ze záměrů této práce, a totiž zachytit maximální možnou pestrost aktivit, skupin, jednotlivců a životních osudů kněží, jejichž apoštolská posloupnost pochází od tajemného biskupa Jana Blahy, resp. od jím vysvěceného biskupa Felixe Davidka.

Rozhovor poskytl, pokud máme-li i biskupa Krátkého, osm celibátních a osm ženatých tajemných vysvěcených osob, z tohoto vzorku přijalo jedenáct mužů plesvení „sub conditione“⁶⁹ (kněžství i trvalý diakonát), tři odmítli plesvení a ve dvou případech je apoštolskou posloupností s touto věcí pojí biskupské svěcení, na nichž se možnost plesvení „sub conditione“ nevztahuje. Mezi respondenty jsou zastoupení muži pracující víceméně samostatně, ale také muži pracující ve skupinách, a dokonce vytvářející vlastní skupiny.

Zajisté se nepodařilo postihnout všechny skupiny a jednotlivce „moravské“ skryté církve, což je samozřejmě i výzva dalším badatelům, ale autor se domnívá, že pro potřeby této práce se jedná o vzorek dostatečný.

⁶⁹ Svěcení „sub conditione“ označuje svěcení pod podmínkou, kdy plesvení (tedy nové udělení svátosti) je platné, pouze pokud předchozí svěcení bylo neplatné. Ke znovuudělení svátosti dochází pouze v případech, že není prokázáno s dostatečnou jistotou, že předtím byla svátost udělena platně.

Svobodník základní služby KAINA Ivan vytvořil spolu se svobodníkem základní služby BA INOU skupinu v počtu 7 lidí, která se zabývala náboženskou ideologií zmařenou proti lidov demokratickému zřízení. Cílem tohoto působení bylo vytvořit ze p íslušník skupiny náboženské fanatiky a vrátit u t chto d v ru v lidov demokratické zřízení. Svou inností by vytvořili ze p íslušník PS 13 Karviná, zaryté nepřátele lidov demokratického zřízení.

*Návrh zat ení z 23. 10. 1954.
Archiv bezpečnostních složek, sign. V-3164 MV.*

1. 2 Metodologie

Vzhledem k povaze tématu a k pramenné základně zvolil autor kvalitativní metodu výzkumu. Přestože je téma „moravské“ skryté církve již z části zanalyzováno, většina prací se zaměřuje pouze na osobnost biskupa Felixe Maria Davídka i na jiné představitel skryté církve a na rekonstrukci vazeb a fungování Koinotés a skupin příbuzných apoštolskou posloupností. Záměrem této studie je obohatit tyto pohledy o „lidský rozměr“ konkrétních osud jednotlivých aktérů, které mohou potvrzovat i či korigovat dosud prezentovaný pohled na tuto včetně skryté církve.

Klíčovým zdrojem informací jsou v této práci položené rozhovory získané metodou oral history. Pouze prostřednictvím této metody je možné postihnout životní osudy „obyčejných“ lidí, v tomto případě aktérů skryté církve, o kterých bychom, s ohledem na potřebu konspirace a utajení, těžko nalézali jiné vhodné prameny kromě několika málo útržků z archivu Státní bezpečnosti a dokumentů uložených na biskupství zejména z období po roce 1989. Pamětníci byli dotazováni nejprve na průběh celého života v kontextu jejich osobních i společenských vztahů, významných historických událostí i každodenního života, tedy v zásadě chronologicky. V druhé fázi byli dotazováni strukturovaně na určité události, aktivity a postoje, za účelem zajistit maximální výpovědní hodnotu rozhovoru a komparativnost s ostatními rozhovory.⁷⁰

Zkoumání metodou oral history klade na badatele určité specifické požadavky. Než se přikrojí k orálnímu výzkumu, je nezbytné, aby badatel zvládl dostatečné penzum znalostí, dále aby vykazoval dostatečnou míru pozorovacích a komunikačních schopností. Aplikace oral history si nárokuje jisté etické nároky a zároveň požaduje dostatečnou míru badatelovy otevřenosti. Samozřejmě je nezbytné zohlednit interakce probíhající před i během rozhovoru (sympatie, míra přijetí...)⁷¹ Způsobem rozhovorů je patrná míra zapojení pamětníků do

⁷⁰ VAN K, Miroslav: *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha 2004, s. 53.

VAN K, Miroslav a kol.: *Naslouchat hlas m paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha 2007, s. 76 – 82.

⁷¹ NEŠPOR, Zdeněk – LUŽNÝ, Dušan: *Sociologie náboženství*. s. 194.

řídících struktur „moravské“ skryté církve, míra informovanosti o jejich existenci a fungování, dále osobní charakter narátora, míra ochoty pamětníka sdílet své osudy i s ohledem na možné následky pro jeho osobní a profesní kariéru, a v nich kterých případech je délka ovlivněna rovněž zdravotním stavem pamětníka. V průměru trvalo první kolo rozhovorů cca hodinu a půl, druhé kolo bylo přibližně o půl hodiny kratší. Celkem se autorovi podařilo shromáždit přibližně čtyřicet jedna hodin rozhovorů, nepočítáme-li další čtyři hodiny rozhovorů s biskupem Krátkým. Ve všech případech byl rozhovor zahájen všeobecnou otázkou na rodinné zázemí a životní osudy, následovaly další doplňující otázky, vyjasňující nejasné body i doplňující zajímavé momenty, případně otázky strukturující rozhovor tak, aby přibližně odpovídaly dotazům předem stanoveným na základě výzkumu, které se postupně v průběhu, s přibývajícím informacemi, mírně modifikovaly. U nich kterých rozhovorů nicméně předcházel hovor o „moravské“ skryté církvi, kterým pamětníci reagovali na představení tématu výzkumu. Struktura dotazů je součástí příloh. V případě, že pamětníci nechtěli na nich které otázky odpovídat, i naznačili nevhodnost jistého okruhu dotazů, autor jejich plně respektoval.

Dalším důležitým stadiem výzkumu byla analýza získaných informací. Výpovědi předstávají postehy narátora, které jsou modifikovány a filtrovány dle osobních zvyklostí a záměru narátora.⁷² Pamětníci byli a jsou vystaveni trvalému tlaku církve a ve společnosti, jak již bylo naznačeno v úvodu. Rovněž bylo nutné vytvořit „příběh“ skryté církve, který do začátku devadesátých let nebyl v celosti znám žádnému z tehdy žijících aktérů, a proto je nutné počítat se zvýšenou selektivností paměti vlivem kolektivní paměti, dnešních zájmů a také s ohledem na potřeby sebeúcty.⁷³ Dostatečně početní narátory by měly umožnit vyšší analytickou a systematickou kvalitu, protože bylo možné získané informace konfrontovat s interpretačními hypotézami, jak se měnily v průběhu výzkumu.⁷⁴

Rozhovory byly přepsány a na základě požadavku většiny pamětníků byly všechny upraveny do spisovného jazyka s cílem minimalizovat narušení autenticity sdělení. U nich kterých pamětníků byly zachovány specifické výrazy. Při slušování a finalizaci rozhovorů bylo nutné odstranit duplicity a případně upravit strukturu tak, aby na sebe jednotlivé části navazovaly, dále byly doplněny do závorek nich které údaje (například křestní jména), případně doplněny poznámky. Rozhovory byly zaslány k autorizaci narátorem, což byl obecný požadavek pamětníků kvůli jejich špatným zkušenostem z minulosti. Autorizaci

⁷² OTÁHAL, Milan - VAN K, Miroslav: *Sto studentských revolucí*. Praha 1999, s. 35.

⁷³ VAN K, Miroslav a kol.: *Naslouchat hlas m paměti*. s. 62 – 74.

⁷⁴ SUK, Jiří: *Labyrintem revoluce. Akteři, zápletky a křižovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do června 1990)*. Praha 2003, str. 17.

nakonec odmítl pouze jeden pamětník, ovšem souhlasil s použitím zjištěných informací v této práci.

Na základě epizodního rozhovoru byla provedena analýza, pro jednotlivé jevy byly zvoleny jednotné kódy a pro interpretaci byl zvolen induktivní postup, tj. nebyla stanovována žádná předem stanovená hypotéza.⁷⁵ Důležitým faktorem, a to nejen při samotné interpretaci, je rovněž výzkumník sám. V první řadě musí mít na paměti, že minulosti přikládáme své smýšlenky a musí mít neustále na zřeteli, že chování lidí je vždy motivováno dobovými hodnotami, ideály a prostředím.⁷⁶

V interpretační fázi byly využívány postupy vycházející z metody Zakotvené teorie⁷⁷. Cílem této induktivní metody je utváření výroku (teoretické konstrukce), který identifikujeme na základě zkoumaného jevu během samotného výzkumu, na rozdíl od jiných metod netestuje stávající teorie.⁷⁸ Vzhledem ke svému charakteru tato metoda přesně odpovídá požadavkům, které je nutné splnit při interpretační fázi metody oral history, a při práci s informacemi kvalitativní povahy.⁷⁹ Metoda vznikla v souvislosti s výzkumem sociologických témat, kořeny má v sociologii chicagské školy. Jedná se o teorii induktivně odvozenou ze zkoumání jevu, který prezentuje. Velkým důrazem je přitom kladen na podchycení detailů, v rohodnost a systematickosti, výhodou je zároveň její flexibilita a prostor, který poskytuje badateli při formulaci centrálního analytického přívěhu, jež tvoří základ teorie. Teorie je vytvořena a dovozena systematickým shromážděním a porovnáváním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.⁸⁰

Metoda Zakotvené teorie vytváří teorie induktivně zdola na základě shromážděných dat. V souladu s tímto požadavkem nejsou formulovány hypotézy, které by v empirickém výzkumu byly ověřovány. Výzkum je však jasně tematicky ukotven výzkumnými otázkami, jež jsou formulovány na základě dosavadních odborných diskusí a vlastní zkušenosti. Následující výzkumné otázky slouží především k co nejpřesnějšímu zaměření výzkumu „moravské“ skryté církve.

1) Jaká byla náplň činnosti „moravské“ skryté církve za komunismu?

⁷⁵ VAN K, Miroslav a kol.: *Naslouchat hlas m paměti*. s. 115 – 135.

⁷⁶ GUREVIČ, Jakovlevič, Aron: *Kategorie středověké kultury*. Praha 1978, s. 8, 9.

⁷⁷ STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno 1999.

⁷⁸ Tamtéž s. 24,33.

⁷⁹ VAN K, Miroslav a kol.: *Naslouchat hlas m paměti*. s. 122 – 135.

⁸⁰ STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu*. s. 14.

- 2) Jaké strategie volily jednotlivé skupiny i jednotlivci „moravské“ skryté církve za účelem rozvoje své identity a v závislosti na jakých podmínkách?
- 3) Co ovlivňuje/ovlivňuje proces integrace této v tve skryté církve do církve veřejné?

Popísané rozhovory byly podrobeny analýze ve třech stupních kódování (otevřeném, axiálním a selektivním) podle postupů Základní teorie.⁸¹ Výsledky analýzy dle Základní teorie byly využity při psaní všech kapitol týkajících se „moravské“ v tve skryté církve, mj. se projeví na struktuře a námětech kapitol od kapitoly 4.1. Vysvětlení vztahů mezi jednotlivými kategoriemi a proces kódování je podrobněji popsán až v kapitole 4.2, v etnografické terminologii Základní teorie.

⁸¹ STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu*. s. 86-105.

*Zapomněli dodat, že ve skutečnosti špión, terorista a vrah pod škraboškou disidentství
a ilegality skrývá svou nikoliv lidskou, nýbrž skutečně zločinnou tvář!*

*Z projevu ministra vnitra SSR doc. PhDr. J. Obziny, CSc., na slavnostním vyřazení prvních
absolventů Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti v Praze dne 28. srpence 1978.
Mundus orans 18/91 s. 16.*

1. 3 Vymezení kategorií vzešlých z analýzy dle Zakotvené teorie

Na základě otevřeného kódování informací získaných během výzkumu dle metody Zakotvené teorie vzešly následující kategorie, které se staly základním terminologickým rámcem celé práce a paradigmatického modelu sestaveného podle této metody. Některé názvy kategorií pocházejí od samotných pamětníků (tzv. *in vivo* kódy⁸²), případně byly převzaty pojmy běžně užívané v dosavadní literatuře. V některých případech jsou literaturou uváděné pojmy užívány s poněkud odlišnými charakteristikami i v jiných souvislostech, a proto jsou i tyto termíny nově definovány na základě výsledků analýzy rozhovorů (níže a dále také v teoretické části jsou tyto kategorie a pojmy psány kurzívou).

Jedním ze zcela klíčových motivů pro nábožensky orientovanou angažovanost aktérů byla dozajista *frustrace*, pramenící z různých zdrojů. Nemalou část narátorů zahrnutých v této práci tvořili lidé, kteří původně studovali teologii⁸³, i k jejímu studiu spěšili, ovšem komunistický režim jim v tomto směřování zabránil – zrušením diecézních seminářů a ustavením generálního semináře bez církevního souhlasu, dále také různými překážkami ve studiu (nepřipustění k maturitní zkoušce apod.), atd.⁸⁴ Dalším důvodem pro pocity *frustrace* byl rovněž útlum i úplný zákaz mnoha, do roku 1948 existujících a fungujících, katolických aktivit a také znemožnění běžné komunikace se zbytkem „katolického“ světa v etnicky výrazného omezení možnosti představení a zavádění nových prvků v rámci katolicismu.⁸⁵

⁸² Tyto pojmy užívali samotní narátori a zdají se být vhodné pro pojmenování kategorií. STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu*. s. 48.

⁸³ Josef Šik a Václav Netuka původně studovali teologii na diecézních učilištích a po jejich uzavření nenastoupili do generálního semináře, ale hledali cesty k dokončení studií a k vysvědčení. NETUKA, Václav (1929). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 3. srpence 2015 na fa v Lovčicích, druhý rozhovor proběhl 17. srpence 2015 tamtéž.

ŠIK, Josef (1929). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 1. září 2012 v bytě v Brně-Husovicích, druhý rozhovor proběhl 27. října 2013 tamtéž.

⁸⁴ Postiženými byli například Jiří Krpálek, jenž nebyl připuštěn k maturitě z politických důvodů, nebo František Fráňa, který byl nucen studovat ekonomickou školu.

KRPÁLEK, Jiří (1931). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 12. května 2012 na fa v Lipově, druhý rozhovor proběhl 6. října 2013 v klášteře sester dominikánek ve Stelicích u Brna.

FRÁňa, „Tišek“, František (1938). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 12. listopadu 2011 v bytě v Brně-Masarykově čtvrti, druhý rozhovor proběhl 8. února 2015 tamtéž.

⁸⁵ Například František Fráňa pociťoval absenci volnočasových aktivit pro děti a mládež v katolickém duchu.

Frustraci zpřesňovala rovněž nemožnost svobodného projevu víry a s tím souvisejících praktik ve veřejném životě, ale také pronásledování církve a osobní víry komunistickým režimem, které se často projevovalo nejprve zřejmě do profesního a veřejného života.⁸⁶

Tyto skutečnosti vedly mnohé věřící k *touze po svobodném projevu víry*. Na míře této touhy i na představách o tom, jak mají tyto svobodné projevy víry vypadat, se podílela celá řada faktorů. Jednoznačně k tomu přispívalo rodinné zázemí, rodinný „background“, životní vzory, osobní vlastnosti, ale také vlastní zkušenosti a znalosti.⁸⁷ Konkrétní realizování této *touhy po svobodném projevu víry* v rámci „moravské“ skryté církve vedly jednotlivé aktéry různě. Důležitým faktorem byly osobní kontakty a rodinné vazby, dále vlastní osobní (mimo jiné) projevy víry a angažovanosti ve věcech víry a církve, které mohly přitahovat pozornost okolí včetně členů skryté církve a rovněž „obyčejná“ náhoda.⁸⁸

Velmi důležitým faktorem pro zapojení se do skrytých aktivit, pro jejich rozsah a inovativnost byla míra *nonkonformity* vůči režimu, tradicím i vůči oficiálně působící veřejné církvi v tehdejší Československu. Nepochybně značnou roli pro projevy nonkonformity sehrál tehdejší kontext nesvobodného komunistického režimu utlačujícího církve. Je zcela zřejmé, že část aktérů by byla za jiných okolností zcela konformní vůči všem výše uvedeným jevům.⁸⁹ Nicméně právě specifická situace v Československu, ale i ve svatě a v katolické církvi (kde právě probíhaly transformační a modernizační procesy), nepochybně zvyšovaly ochotu k jistým projevům *nonkonformity* u všech narátorů.⁹⁰ V jejich případě bylo nezbytné minimálně překročit tehdejší komunistickou legislativu i tradiční model teologické řízení a přiblížit se jednotlivých světců. U ženatých mužů to rovněž vyžadovalo

FRÁG A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

⁸⁶ Příkladem za všechny může být kauza Jana France, kterému byl díky jeho přesvědčení znemožněn kariérní postup a práce ve vysněném pracovním prostředí.

FRANC, Jan (1948). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 14. května 2014 v bytě v Pardubicích, druhý rozhovor proběhl 27. května 2015 tamtéž.

⁸⁷ Například Jiří Kvapil se vnoval výuce náboženství, které bylo za minulého režimu značně okleštěno a navíc byla často ústná hodina náboženství vedena pro postihy dětí rodičů.

KVAPIL, Jiří (1949). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 20. května 2012 v bývalém kapucínském klášteře v Kolíně, druhý rozhovor proběhl 30. května 2015 v rodinném domě v Tově.

⁸⁸ Za všechny uvedeme zpřesňování získávání ústníkatolického tábora vedeného otcem „Tiškem“, a který do značné míry kopíruje běžnou praxi získávání členů v Koinótés. V táborech přicházela na tábor díky osobním a příbuzenským vztahům s osobami spojenými či spolupracujícími s otcem „Tiškem“.

HOLÍK, Martin (1960). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 3. prosince 2011 v bytě v Brně, druhý rozhovor proběhl 18. dubna 2015 tamtéž.

⁸⁹ Radomil Kaláb velmi niterně prožíval provizorium svého kněžského svěcení. S jistotou lze říci, že za normálních okolností by takový přístup neakceptoval.

KALÁB, Radomil (1930). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 8. června 2012 v bytě v Brně, druhý rozhovor proběhl 18. ledna 2015 tamtéž.

⁹⁰ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. Praha 2004, s. 15.

„p ekro ení“ celibátní praxe katolické církve (což bylo vysvětlováno okolnostmi a eckokatolickou tradicí).⁹¹

Aktivity „moravské“ skryté církve vyžadovaly jistou míru vzdání se od, komunistickým režimem tolerované a z velké části kontrolované, ve ejn p sobící církve.⁹² Pro aktéry nebylo možné, i bylo p ímo nebezpečné, spolupracovat se zna nou částí ve ejn p sobícího kléru, který byl z části v í režimu zna n konformní, pokud s ním p ímo nespolečoval. Totéž platilo i pro část ve ejn p sobících laik . Pot eba svobodného projevení víry samoz ejm nezmezela koncem roku 1989, a proto bylo rozhodující pro p ípadné pokračování v započatých aktivitách, zda byly tyto aktivity ve ejnou církví akceptovány a zda, p ípadn jak, prob hl integra ní proces jednotlivých aktér , a jestli tito akté i p sobili zcela samostatn i v rámci n jakých struktur a v neposlední ad to byla rovn ž míra *nonkonformity* v í nov nastupujícím církevním p edstavitel m a osobní charakteristiky.⁹³

Zapojení do skrytých církevních aktivit vyžadovalo rovn ž *p ekro ení vnit níh a vn jších (skute ných i domn lých) hranic*. Vnit ní hranice spoluvtvá el strach, který režim mezi svými, by jen z pohledu tehdejšího establishmentu potenciálními, oponenty vyvolával. Dále je do této kategorie možné zahrnout také autocenzuru reflektující (v dom i nev dom) obavy z možných d sledk nejen z pohledu režimu, ale také z pohledu církve, což do jisté míry ovliv ovalo jednání aktéra. D ležitý je také faktor sebe prezentace, jak p ed vlastním okolím, tak p ed sebou samým. P íkladem u celibátních kn ží m že být v tehdejší dob pal ivá nutnost neustále zd vod ovat okolí, pro z stávají stále svobodnými a naopak u ženatých kn ží nutnost vysv tlovat rodin a okolí n které zvláštnosti v jejich chování, vyvolané kn žskými a dalšími povinnostmi.⁹⁴

Vn jší hranice vtvá el režim a jeho struktury, ale také okolí jednotlivých pam tník . P ekro ení režimem stanovených hranic, v p ípad aktér „moravské“ skryté církve,

⁹¹ Pojem eckokatolická církev ozna uje východní katolické církve mající liturgii byzantského ob adu, které jsou sou částí katolického spole enství k es an , nap . uznávají papeže. Ve východní, ílí eckokatolické, tradici a praxi se zachovala možnost sv ení ženatých muž na jáhny a kn ze. V p ípad této práce se jako eckokatolíci ozna uje skupina k es an spojená s katolickou církví na základ tzv. brestlitevské unie z roku 1595.

⁹² Jistý odstup od komunisty kontrolované ve ejné církve, krom prov ených výjimek, potvrdili p i interview všichni naráto i.

⁹³ T i naráto i nep íjali p esv ení „sub conditione“ (Milan Beran, Ivan Vitula, Jan Franc), v dalších dvou p ípadech nep ícházel p esv ení v úvahu, protože v rámci hierarchie „moravské“ skryté církve získali až své biskupské sv ení (Stanislav Krátký, Ji í Krpálek).

⁹⁴ Nap . Eduard Krumpolc uvedl, že jeho svobodný stav vyvolával v okolí podez ení a otázky. V sou asné dob trvalý jáhen Ivan Synek zmínil nutnost kamuflovat své aktivity za komunismu p ed vlastními d tmi. KRUMPOLC, Eduard (1943). S pam tníkem uskute n ny dva rozhovory. První rozhovor prob hl 26. kv tna 2012 na fa e v Hn votín , druhý rozhovor prob hl 15. kv tna 2015 tamtéž. SYNEK, Ivan (1946). S pam tníkem uskute n ny dva rozhovory. První rozhovor prob hl 25. ervna 2015 v sakristii kostela sv. Tomáše v Brn , druhý rozhovor prob hl 28. ervence 2015 tamtéž.

znamenal riskovat postihy ze strany systému nejen v práci a ve společnosti, ale mohly ohrožovat i jejich osobní existenci a mohly mít dopady i na jejich rodiny a bezprostřední okolí.⁹⁵ Rodina a nejbližší okolí na aktéra vytvářeli jiné tlaky vycházející z jejich očekávání a potřeb. Příkladem mohou být svobodní muži, kterým jejich okolí v době války pomáhalo v nalezení vhodné partnerky apod.

Pro individuální kontext jednotlivých aktérů je rovněž zcela zásadní míra *perzekuce*, se kterou se bezprostředně setkávali a už oni, nebo jejich blízcí. Část aktérů se ocitla sama v komunistických vlnách v padesátých, a poté v osmdesátých letech.⁹⁶ Rodinní příslušníci, u kterých aktér se stali obětí perzekuce ze strany nacistického i komunistického režimu, a už byli přímo v znění nebo se projevila „pouze“ na jejich kariéře a životních osudech.⁹⁷ *Perzekuce* jednotlivých aktérů se projevovala také v podobě omezené volby studijních oborů i znemožnění studia. K dalším projevům *perzekuce* patřily samozřejmě výsledky Státní bezpečnosti a s tím související psychická traumata.⁹⁸ Rovněž dopady perzekuce na jednotlivé skupiny i osoby skryté i oficiální církve byly důležitě pro individuální prožívání míry *perzekuce* a obav z ní u jednotlivých aktérů. Zkušenosti s *perzekucí* jim do značné míry dovozovaly životní strategie, které aktéři volili.

Nezbytným prvkem zajištění existence, soustavnost a plynulost aktivit „moravské“ skryté církve byla *konspirace*. Nacistický a následně komunistický režim vytvářely prostředí, ve kterém bylo možné vytvářet a realizovat aktivity pouze za podmínky dodržování konspiračních pravidel. Postupně se mezi nimi skupinami podléjícími se na takových aktivitách vytvořil poměrně písňý a rozsáhlý soubor nepsaných pravidel

⁹⁵ Příkladem může být uvěznění biskupa Fridolína Zahradníka a jeho spolupracovníků. Uvěznění Milana Berana existencí ohrožovalo jeho manželku s třemi dětmi.

BERAN, Milan (1950). S pamětníkem uskutečnil dva rozhovory. První rozhovor proběhl 16. března 2015 v rodinném domě v Rychnově nad Kněžnou, druhý rozhovor proběhl 11. března 2015 v kostele Nejsvětější Trojice tamtéž.

⁹⁶ V padesátých letech byl uvězněn Josef Hošek a biskup skryté církve Stanislav Krátký, v osmdesátých letech to byl Václav Netuka a Milan Beran.

HOŠEK, Josef (1933). S pamětníkem uskutečnil dva rozhovory. První rozhovor proběhl 6. března 2012 na Ondříkově náměstí v parku, druhý rozhovor proběhl 20. února 2015 v bytě v Brně-Židenicích.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

NETUKA, Václav (1929). Rozhovory.

BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

⁹⁷ Například otec Jana Francie byl uvězněn v nacistickém koncentračním táboře a otec Jana Kofron byl ze dne na den propuštěn z Ministerstva spravedlnosti a poté musel vykonávat důlnické profese.

FRANCO, Jan (1948). Rozhovory.

KOFRON, Jan (1944). S pamětníkem uskutečnil dva rozhovory. První rozhovor proběhl 4. března 2012 v Arcibiskupském paláci v Praze, druhý rozhovor proběhl 2. března 2015 v rodinném domě v Praze - Bohnicích.

⁹⁸ Po výsleších koncem sedmdesátých let začal Stanislav Krátký vést zápisy v místní farní kronice, která byla redukována a zčásti v latině, což bylo zcela v rozporu s jeho obvyklou pečlivostí.

Fara Kunštát, farní archiv. Kronika farnosti od roku 1969.

konspirace, které bylo nutné dodržovat v rámci bezpečnosti vlastní, celé skupiny i nejbližšího okolí.⁹⁹ Bez dodržování těchto pravidel by rozsah aktivit nejen „moravské“ skryté církve nebyl myslitelný.

Skrytá církev je obecně definována svou inností (viz výše), proto jsou **aktivity „moravské“ skryté církve** ústřední kategorií této práce. Právě na které aktivity a vlastní hierarchie jsou specifikem pro tuto větev skryté církve a mohou za pozdější integrační potíže. Aktivity této části skryté církve jsou značně rozsáhlé, kdy podvodní myšlenkou Felixe M. Davídka bylo vytvoření společenství s komplexním vzdělávacím a apoštolským servisem. Díky tomuto programu si mohl dovolit nejen nechávat volnost vlastní iniciativ jednotlivých aktérů, ale také k jejich případnému smování (určitým směrem). Programová „velkorysost“ přinesla značný rozsah aktivit od apoštolátu v nemocnicích a farnostech až po zapojení se do vydávání a šíření samizdatu. Právě *touha po svobodném projevu víry* a specifická situace církve v tehdejší Československu vedly ke specifickým praktikám, které zčásti (např. vlastní hierarchie, praxe svcení žen) nemá v tehdejší československém kontextu obdoby. Na tomto místě je důležité podotknout, že zdaleka ne všichni s těmito osobitými praktikami souhlasili i o nich v té době vdebili. Skupiny, které s Koinotés pojí pouze apoštolská posloupnost, nelze spojovat s Davídkovým programem, nicméně jejich spojení vypovídá o tom, že „Davídkovci“ nebyli izolovanou a ostrakizovanou skupinou, jejíž aktivity by se zcela vymykaly kontextu skrytých církevních aktivit. Dsledkem *aktivit „moravské“ skryté církve* byla existence **svobodných projevů katolicismu**.

Aktivity i myšlenkové obzory aktérů „moravské“ větvě skryté církve rovněž výrazně ovlivoval *vztah* aktérů **k zakladateli Felixovi M. Davídkovi a k jeho myšlenkám**. Davídek vytvořil program podvodního společenství Koinotés a jednoznačně stál za inovacemi, které toto společenství přinášelo do katolického života a praxe.¹⁰⁰ Byla to rovněž jednoznačně inspirativní osobnost, na němž se shodují všichni narátové. *Vztah k Davídkovi*, a jeho proměny, do značné míry určovaly otevřenost jednotlivých pamětníků k inovativním prvkům, které Davídek v rámci společenství Koinotés prosazoval a rovněž se podílel na podobě, rozsahu, inovativnosti atp. jejich aktivit. Myšlenky tohoto charismatického a jistě obdivuhodného „vdce“ do jisté míry prostoupily celé společenství, dle kazem je zajisté

⁹⁹ Např. skupina pražské ES měla mezi sebou šifrované telefonické zprávy o místě a době plánovaných akcí. KOFRO, Jan (1944). Rozhovory.

¹⁰⁰ Např. MI AN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

přirovnání společnosti a jejich hybatelů k vlaku, který byl zmíněn s kterými aktéry.¹⁰¹ Také po rozpadu Koinotés je patrný jeho značný vliv na jednotlivé aktéry a skupiny mj. v jejich *nonkonformitě*, projevech *konspirace* a inovativnosti. Davídek v přístupu je rovněž patrný z části na skupinách a jednotlivcích, které k této vtví skryté církve přiléhali až po osudném synodu v Kobičicích. Na které odtržené skupiny dokonce v některých ohledech zašly v inovacích ještě dál, než kam kdy zašel Davídek.¹⁰² Nicméně skupiny a jednotlivci s kontaktem na „pražské“ skupiny skryté církve a jejich představitelé vykazují velmi malou, i téměř žádnou, spojitost s touto osobností.¹⁰³

Zcela klíčovou aktivitou přirovnání společnosti Koinotés i dalších skupin nejen „moravské“ skryté církve bylo *teologické vzdělávání*, které u samotných pamětníků vyústilo v jejich kněžské, potažmo biskupské, sv. ceni. Vzestup zájmu o teologii je možné zaznamenat i v západních zemích a tímto sv. t v souvislosti s proměnami společnosti a proměnami v církvi vrcholícími ve II. vatikánském koncilu.¹⁰⁴ Přes rozdílnost kontextu je velmi pravděpodobné, že i tyto faktory ovlivňovaly zájem o *teologické vzdělávání*, jehož se účastnili nejen kněží, kteří z části jednoznačně cílili na kněžské sv. ceni, ale také množství laiků i zasvěcených osob.

Na *rozsah innosti* skupin a jednotlivců „moravské“ skryté církve měla vliv řada faktorů. Nezanedbatelnou roli zde hrál osobní kontext jednotlivých aktérů, tj. nejbližší okolí v etn. rodině (u některých v etn. manželky a děti), ale také obanské povolání a osobní i rodinné zkušenosti s *perzekucí* ze strany režimu (i nacistického). Samozřejmě její ovlivňovala míra (*non*)*konformity* a osobnostní charakteristiky. Na rozsahu innosti měla rovněž podíl kontakt s dalšími skupinami a jednotlivci v rámci skryté i oficiální církve a odvaha spolu s ochotou k dalšímu šíření.¹⁰⁵ Rozsah ovlivňoval také charakter innosti, která mohla být zaměřena na aktivity z podstaty „extenzivního“ (práce s mládeží), i naopak „intenzivního“ charakteru (práce se zasvěcenými ženami).

Významnou úlohu sehrála rovněž *mentalita podzemí*, pramenící z nutnosti konspirace a utajení před režimem, která poznamenala chování a jednání velké části aktérů. Tato

¹⁰¹ Toto přirovnání zmínili např. Josef Hošek, ale také Jiří Kvapil, který se s Davídkem setkal pravděpodobně pouze jednou a patřil do jiné skupiny. Kvapil pojímá „moravskou“ vtví skryté církve výhradně jako apoštolskou poslušnost, tedy přirovnání jejího sv. ceni.

HOŠEK, Josef (1933). Rozhovory.

KVAPIL, Jiří (1949). Rozhovory.

¹⁰² Např. ve skupině kolem Fridolína Zahradníka, kde dokonce docházelo ke sv. ceni ženatých biskupů.

¹⁰³ To se týká zejména pražské ES.

KOFROVÁ, Jan (1944). Rozhovory.

¹⁰⁴ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 265-269.

¹⁰⁵ Impozantní je nejen rozsah a intenzita aktivit Felixe Davídka, ale také Fridolína Zahradníka.

mentalita pronikla do jejich každodenní životní praxe, což se mj. projevilo i tím, že žádný z pamětníků si nedovolil informovat své rodiče a nejbližší okolí o svém sv. cení, a koliv na které jejich aktivity byly určeny pro vybraný okruh „ve ejnosti“. Příkladem je případ Ivana Synka, který informoval vlastní matku o svém kněžství až na smrtelné posteli, nebo případ Jana Kofrona, jehož manželka netušila o jeho kněžském sv. cení až do konce režimu.¹⁰⁶

Proces integrace jednotlivých aktérů a skupin do veřejné církve a obtíže s tím spojené byly důsledkem aktivit „moravské“ skryté církve. Integrací proces ovlivňovala konkrétní situace jednotlivých aktérů (např. zda byli celibátní i ženatí), osobní nastavení (tj. míra konformity k veřejné církvi), jejich vazby a vztah k tomu kterým představitelům „moravské“ veřejné skryté církve,¹⁰⁷ dále jejich vztah k „ofenzivním“ myšlenkovým proudům této veřejné skryté církve, které byly zčásti iniciovány zvenčí, teology jako byl Hans Jorissen a Dr. Alfred Schilling, a v neposlední řadě jejich církevně-společenským postavením.¹⁰⁸

¹⁰⁶ KOFROŇ, Jan (1944). Rozhovory.

SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹⁰⁷ Např. biskup Jan Blaha byl jednoznačně proti přesvědčení „sub conditione“, které považoval za svatokrádežné.

KOFROŇ, Jan (1944). Rozhovory.

¹⁰⁸ Vybraní ženatí kněží získali možnost biritualismu a v jednom případě (u Jana Kofrona) došlo k přesvědčení pouze pro potřeby římskokatolické církve.

Znovu umožňujeme všem, i t m, kterým ani 10 let nestačilo, aby se sami nad svým osudem zamysleli, a připomínáme jim: jste si sami strážci svého osudu – minulosti, dneška i budoucnosti. Nikdy není pozdě stát se žádným občanem naší socialistické vlasti.

*Z projevu ministra vnitra SSR doc. PhDr. J. Obziny, CSc., na slavnostním vyřazení prvních absolventů Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti v Praze dne 28. srpence 1978.
Mundus orans 18/91 s. 16*

2. Základní pojmy

V této kapitole jsou definovány podstatné pojmy, nezbytné pro terminologické ukotvení této práce. Bezpochyby existuje celá řada definic níže uvedených jevů, nicméně cílem práce není diskuse nad těmito termíny, a proto jsou vybrány takové definice, které jsou podle autora odpovídající tématu a záměru práce.

Téma „moravské“ skryté církve reprezentují v této práci tajně vysvěcení muži, dva biskupové a třináct kněží. Je tedy zřejmé, že všichni jsou (i byli) hluboce věřícími a praktikujícími římskými katolíky. Náboženství se pro ně stalo jedním z ústředních motivů jejich života, a proto jsou následující odstavce věnovány pojmům souvisejícím s náboženstvím, církví a katolicismem. Vznik skrytých církevních aktivit a struktur v Československu byl podmíněn existencí komunistického režimu. Z tohoto důvodu je nutné věnovat pozornost rovněž definici socialistického režimu v Československu od poloviny šedesátých let do tzv. Sametové revoluce v roce 1989.

Náboženství a náboženské projevy již od pradávna neodmyslitelně patří do lidské kultury.¹⁰⁹ Pro pojem **kultury** existuje nespočet definic, ale v této práci je užíván v nejširším slova smyslu, tj. jako způsob, jak člověk vnímá a vytváří svou skutečnost, tzn. sebe sama, vztahy a časoprostor, ve kterém se nachází. Kultura je v této práci pojímána jako projev přebývání a přisobování člověka v čas a prostor, zároveň slouží člověku k prohlubování poznání skutečnosti o sobě a o světě, ve kterém žije.¹¹⁰ Mnozí autoři, zejména české antropology, vykládají zvlášť kulturu věřícího člověka, jako **náboženskou kulturu**, která je specifická tím, že doprovází a proniká všechny typy kultury, nebo jejím zdrojem je člověk, pro něhož je náboženská sféra života primární.¹¹¹ Vzhledem k tomu, že jednou z ústředních myšlenek zakladatele „moravské“ větvě skryté církve Felixe Davidka byla v podstatě syntéza a symbióza vědy a kultury ve jménu přiblížení druhého příchodu Krista,

¹⁰⁹ SOKOL, Jan: *Člověk a náboženství*. Praha 2004.

¹¹⁰ PASTUSZAK, Jaroslav: *Člověk, kultura, náboženství*. Ostrava 2013, s. 20.

¹¹¹ Tamtéž s. 25.

je vhodné považovat pro pot eby této práce pojem kultury a náboženské kultury za synonyma téhož.

Klasické vymezení **náboženství** z pera Émile Durkheima definuje náboženství jako jednotný systém víry a praktik vztahujících se k posvátným v cem, tj. k v cem odtažitým a zakázaným; systém víry a praktik, které sjednocují všechny své p ívržence v jediném morálním spole enství nazývaném církev.¹¹² Josef Zv ina pohlíží na pojem náboženství z niterné perspektivy katolíka, kdy náboženství spat uje ve zvláštním postoji k veškerenstvu. P i emž setkání s Bohem nebo božstvem je p ibližováním se k Bohu jako k absolutní lásce a pravd . Náboženstvím je z jeho pohledu také chápání lov ka ve sv tle božím a jeho vlastností je rovn ž to, že se projevuje i navenek zevními strukturami, kultem, naukou a institucemi.¹¹³

Pohlížíme-li na lov ka, jako na **náboženskou bytost**, pak m že mít tato skute nost dopady na jeho jednání. Podle Jaroslava Pastuszaka je pro náboženského lov ka kontext osobního života vázán na transcendentní osobu, na které lidská osoba participuje. Ona participace se projevuje jako podmi ující faktor už na za átku existence, doprovází ho celý lidský život a je p ítomna v posledním okamžiku. Náboženství lov ka je jeho vztažností k božství. Participace na „život “ Boha umož uje lov ku jeho vlastní životní reflexi.¹¹⁴ Podle Maxe Webera nelze náboženské v domí a myšlení odd lit od zkušeností lov ka a každodenního života.¹¹⁵ V tomto kontextu je nutné pohlížet rovn ž na **teologii**, jako na systematické, zám rné a metodické promýšlení skute nosti víry, pro v decké integrování k nám zám rného slova božího.¹¹⁶

Jednotliví v ící se zpravidla sdružují do církví i náboženských spole ností. Podle Maxe Webera je **církev** všezahrnující celospole enská organizace usilující o univerzalitu.¹¹⁷ Podle Ernesta Troeltsche má ješt jednu zásadní vlastnost a totiž, že je schopna oslovit masy a p izp sobit se sv tu, protože v ur ítém rozsahu m že ignorovat pot ebu subjektivní svatosti v zájmu objektivních poklad milosti a vykoupení.¹¹⁸ Univerzalistické ambice katolické církve spole n se schopností se p izp sobit jsou zvláš patrné zejména od konce

¹¹² DURKHEIM, Émile: *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha 2002, s. 55.

¹¹³ ZV INA, Josef: *Teologie Agapé*. Praha 2003, s. 50.

¹¹⁴ PASTUSZAK, Jaroslav: *lov k, kultura, náboženství*. s. 12.

¹¹⁵ HAVELKA, Miloš: *Max Weber a po átky sociologie náboženství*. In. Sociologie náboženství. Max WEBER. Praha 1998. s. 19 – 47.

¹¹⁶ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 31.

¹¹⁷ NEŠPOR, R., Zden k: *Pojmy „církev“ a „sektu“ v eském p edmarxistickém d jepisevtví*. In. Kulturní a sociální skute nost v d jezpytném myšlení: P ísp vky k d jinám eského d jepisevtví doby Gollovy školy. Ed. Jan HORSKÝ. Ústí nad Labem 1999, s. 206.

¹¹⁸ TROELTSCH, Ernst: *The Social Teaching of the Christian Churches*. Volume II. Louisville 1992, s. 993.

II. vatikánského koncilu, což samozřejmě komunistický režim vnímal jako silnou konkurenci vlastní materialistické doktríny. V souvislosti se skrytou církví je rovněž zajímavý posteh Maxe Webera, že náboženství a církve byly v soudobé historii (a dosud jsou) určovány a formovány společenskými silami a stávají se tak součástí nenáboženských procesů.¹¹⁹

V případě této práce je pojmem církev označována **katolická církev**, pokud není explicitně uvedeno jinak. Katolická církev jistě nikdy nebyla a není myšlenkou, ideou a praxeologií jednotný blok, o němž mj. sv. d. í práv. „moravská“ skrytá církev. Pro většinu katolíků představovaly v nedávné minulosti ústřední motivy jejich víry instituce, svátosti a tradice směřující k postavě papeže, což je schéma dodnes platné pro konzervativní proud v katolické církvi. Od konce devatenáctého století se vyvinulo, stejně jako v protestantismu, liberální křídlo zdrazující individuální přístupy a zkušenosti oproti Písmu a církvi. Ve druhé polovině dvacátého století se objevuje ještě jeden nový proud: tzv. charismatické, pentekostální křesťanství (opět jak mezi katolíky, tak v protestantských církvích). Tento proud je charakteristický hledáním zdrojů vlastní víry v Bibli a v přímé zkušenosti s duchem svatým.¹²⁰

Přestože byli a jsou všichni aktéři poskytl katolické církve, je pro tuto práci nezbytné užívat širší pojem, který by postihl všechny aspekty jejich života. Z tohoto důvodu se jeví jako vhodnější širší termín **katolicismus**, který zastřešuje katolickou církev v institucionální podobě, její sebedefinici stránku odkazující k její nadpřirozené složce, její morální kodex i soubor idejí, stejně jako jednání jednotlivých katolických věřících, ale také strukturu a funkce organizací hlásících se ke katolické víře apod.¹²¹

Důležitým hybatelem a motivací pro křesťany všech vyznání je tzv. **křesťanský étos**, vycházející z étosu Evangelia, přinejmenším kombinací nekonečné vznešenosti a důtky vypadající intimity. Étos vyžaduje sebeposvěcení prostědnictvím oddělení se od všeho, co odvádí od přímé komunikace s Bohem a od všeho, co odvádí duši od boží vůle. Dalším požadavkem je bratrská láska, která překonává všechny tenze a těžkosti každodenního života. Na druhou stranu idea křesťanského étosu nemůže být realizována bez kompromisu, a proto jsou důjiny křesťanského étosu důjinami neustálého hledání kompromisu.¹²²

Hledání kompromisu je zvláště aktuální pro situaci skryté i veřejné církve v **komunistickém Československu**. Tento režim nepředstavuje politický systém, který by

¹¹⁹ HAVELKA, Miloš: *Max Weber...* s. 19 – 47.

¹²⁰ WOODHEAD, Linda: *Christianity*. In. *Religions in the Modern World. Traditions and transformations*. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 157

¹²¹ FIALA, Petr: *Katolicismus a politika*. Brno 1995, s. 10-13.

¹²² TROELTSCH, Ernst: *The Social Teaching of the Christian Churches*. s. 999.

vykazoval po celou dobu trvání stejné charakteristiky. Jakmile ovšem budeme hovořit o „klasickém“ období existence „moravské“ skryté církve, tj. období mezi lety 1964 – 1989, je možné tehdejší komunistický režim zařadit mezi režimy autoritativní podle klasifikace politologického nestora Juana Linze. Jednalo se o režim jednoznačně nedemokratický, nicméně jeho znaky již neodpovídají klasickému totalitárnímu režimu. Pro autoritativní režim je charakteristický omezený politický pluralismus bez zodpovědnosti, bez propracované a výrazné ideologie, ovšem s charakteristickými mentalitami,¹²³ nevyznačuje se extenzivní ani intenzivní politickou mobilizací, kromě kterých vývojových stádií onoho režimu, moc vykonává v době nebo příležitostně úzká skupina v rámci formálně ne zcela jasně vymezených limitů, které je však možné předvídat.¹²⁴

Skryté církevní aktivity v komunistickém Československu představují jednak jakýsi „modus vivendi“ s komunistickým režimem z pohledu výše uvedeného českanského étosu, ale ve své podstatě to jsou **aktivity paralelní** k režimu¹²⁵ a svým způsobem i k tehdejší komunisty kontrolované oficiální církvi. V tomto smyslu splňují charakteristiky paralelních polis, jak je formuloval Václav Benda,¹²⁶ který takto označil spektrum nezávislých aktivit zahrnující necenzurovaný systém šíření informací, populární hudbu, neoficiální vzdělávací aktivity a tzv. „druhé hospodářství“, jehož součástí tvořil ilegální neboli tzv. černý trh. Benda zdůrazňuje rozmanitost, ale nikoliv naprostou nezávislost, jelikož paralelní smýšlení je udržitelné jen s určitým vzájemným respektem a uznáním působnosti sféry v našem případě režimu a veřejné církve. Paralelní aktivity mohou ve svém důsledku směřovat k vytvoření paralelních společenských struktur, v našem případě tedy k vytvoření „moravské“ skryté církve s vlastní hierarchií a pestrými aktivitami a programem.¹²⁷

¹²³ Soubor psychologických vlastností skupiny charakteristických v čase, geografickým rámcem, sociálním prostředím apod.

¹²⁴ LINZ, Juan J.: *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Boulder 2000, s. 159 - 162.

¹²⁵ Ostrůvky „separace“ v autoritativních i totalitních režimech jsou nejčastěji rodina, církev, univerzity, mohou je vytvářet i profesní skupiny apod.

DVOŘÁK, Dominik: *Nezávislé náboženské vzdělávání za „normalizace“*. Nkolik (osobních) příspěvků. In: Soudobé dějiny, 2007, č. 2-3, s. 451.

¹²⁶ BENDA, Václav: *Paralelní Polis*. Samizdat 1978. Poté rovněž v rámci publikace: HAVEL, Václav a kol.: *O svobodě a moci*. Köln 1980.

¹²⁷ NEDOROSTKOVÁ, Tereza: *Paralelní aktivity na Kubě. Analýza společenských aktivit, které přispívají k vytvoření svobodného veřejného prostoru*. Olomouc FF UP 2015. Diplomová práce na katedře politologie a evropských studií, s. 32 - 39.

Od roku 1982 bylo rozpracování objektu prováděno v intencích celostátní akce „STÍN“. Na základě plánu rozpracování bylo od roku 1984 poskytnuto k provádění nucených styků, jejichž cílem bylo diskreditovat osobu objektu v oficiálním kléru, eliminovat jeho případnou nepolitickou činnost v rámci řádu Jezuitů a rovněž odhalovat poznatky, získané k jeho osobě operativními prostředky.... Netají se tím, že jako kněz KC má na politické dění v SSR odlišný názor než vládnoucí tída a považuje to za přirozené, ale o svých politických názorech zásadně mlčí. Je si vědom toho, že nic nemůže změnit, a že vzhledem ke své minulosti je pod stálou kontrolou. Má ve zvyku se kriticky vyjadřovat i k významným vnitrocírkevním záležitostem, což je mu často vytýkáno i ze strany církevních nadřízených.

*Závěrečná zpráva z roku 1986
Archiv bezpečnostních složek, sign. 437 337 Brno*

3. Historické a společenské souvislosti

Pro existenci, vývoj, aktivity i specifika „moravské“ skryté církve je zcela klíčový kontext, podmiňující a umožňující existenci církevních struktur nezávislých na Vatikánu. Tyto struktury byly zčásti izolovány, na druhou stranu byly nutně konfrontovány se společenskými a dalšími, nejen „československými“, trendy. Dokladem provázanosti vývoje, minimálně v celoevropském měřítku, je proces odčírkevnění probíhající na obou stranách železné opony.¹²⁸ Přesto se duchovní-náboženská oblast podílela na vytváření a ovlivňování celospolečenského klimatu v československu a to již tím, že ovlivňovala normy chování v určitých, ale i neurčitých, ve kterých mohla vyvolávat odpor.¹²⁹

Podmínky vzniku a existence „moravské“ v tve skryté církve ovlivnily základní vývojové trendy v katolické církvi, potažmo v katolicismu; dále proměny vztahu státu a církve; perzekuce církve; degradace společenského postavení křesťanů a církve v komunistickém československu a s tím související a z toho vyplývající proměny uvnitř československého katolicismu. Pro integraci procesů sledované části skryté církve byl rovněž zcela zásadní vývoj po tzv. Sametové revoluci, kdy došlo nejen k zásadní změně vztahu státu a církve, ale i k novému hledání a ustanovování katolické post-revoluční identity, včetně procesu určení smyslu a fungování katolické církve. Tyto jevy se samozřejmě odehrávaly na pozadí celospolečenských proměn, které byly poátkem devadesátých let poměry dramatické.

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že zejména v oblasti bádání o společenských proměnách v komunistickém československu stále probíhá analytická fáze. Z tohoto důvodu

¹²⁸ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo vyhlášení?* s. 271, 302.

¹²⁹ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Kvalitativní sociologické studium současné české religiozity*. In: *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Ed. Zdeněk R. NEŠPOR. Praha 2004, s. 16.

dosud nedošlo k vytvoření hlubších analýz totalitních režimů nejen v Československu, případně k jejich srovnání, a proto se ještě nedalo dospět k syntéze pohledu na uplynulé padesátiletí.¹³⁰

¹³⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích. Pokus o vymezení teoretických a metodologických otázek výzkumu*. In. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2001 s. 9 -11.

Vedle toho záměr Vatikánu v innosti „nelegální církve“ vystupuje do pop edí tendence progresivitu v náboženském život , která p edstavuje samotný rámec II. vatikánského koncilu.

Progresivisté „nelegální církve“ odmítají legální kn ze a legální biskupy a ve zvláštních formách innosti p echázejí na organizování „bun k“ - malých skupin, v jejichž st edu je tajný kn z nebo význa ný laik.

*Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 18/91 s. 17

3. 1 Prom ny katolické církve a katolicismu ve dvacátém století

Katolická církev byla - a je - velmi siln spojena s celkovým vývojem ve spole nosti i v jednotlivých zemích a na tyto prom ny zpravidla n jakým zp sobem reagovala a reaguje. Proto je nezbytné nastínit n které spole enské trendy, které zp sobily nejen kontextuální zm ny, ale také si vyžádaly reflexi ze strany katolické církve. Vzhledem k tomu, že katolicismus dvacátého století byl výrazn ovlivn n procesy a událostmi zasahujícími minimáln do století osmnáctého a devatenáctého, je nutné alespo rámcov p iblížit zásadní vlivy tohoto období pro soudobé náboženství a církve. Pro pot eby tohoto textu se bude jednat pouze o základní nástin prom n, historie a vybraných tendencí v katolické církvi.

V decký, kulturní i celospole enský vývoj západního sv ta v novov ku, ozna ovaný jako modernita, zpochybnil tradice autorit stojících mimo individuální osoby, tedy i autoritu klerikálního establishmentu, církevních institucí, náboženských praktik a dokonce i autoritu transcendentního božství. Proces ztráty tradic a autority transcendentního božství zp sobil obrat „do sebe“, kdy se nejvyšší autoritou stal jedinec se svým rozumem, sv domím nebo intuicí.¹³¹ Také díky této prom n se mentalita spole nosti vzdálila od ímskokatolické církve, p isvojující si právo ovliv ovat kolektivní i individuální jednání z pozice dokonalé spole nosti.¹³²

Fenomén moderního státu zásadn ovlivnil katolicismus, díky revolu ní myšlence, že si vládnou sami lidé.¹³³ Navíc se moderní západní státy tém všude pokusily o snížení politické d ležitosti náboženství, redukcí jeho sociální d ležitosti a p esunem náboženství do privátní sféry. Státy usilovaly o „civilní náboženství“, které by bylo sou ástí státem vytvo eného religiózního dogmatu. Za motivy lze ozna it snahy konsenzuáln a korporátn

¹³¹ WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. In: Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 9.

¹³² HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 34.

¹³³ WOODHEAD, Linda: *Christianity*. s. 158.

ídit náboženství i víru; a také pokus o předcházení sociálním konfliktům povznesením důležitosti národní spolupráce oproti ideovým přesvědčením.¹³⁴

Principálním výsledkem modernizace byl proces sekularizace, projevující se oddělením a emancipací svetské oblasti od náboženství, který byl provázen úpadkem náboženského přesvědčení a chování a vytlačováním náboženství do sféry soukromí. Mezi příčinami těchto změn lze nalézt ustavení moderních institucí, migraci, urbanizaci, masovou komunikaci a narušení tradičních forem života. Sekularizace byla od devatenáctého století do konce druhé poloviny dvacátého století provázena v západním světě masivním odlivem věřících. Lidé přestali chodit do kostela a přestali slavit náboženské svátky, které v tradiční společnosti tvořily jednu z nejdůležitějších rovin sociální komunikace. Pokud se jednotlivci ještě považovali za věřící, nechávali si náboženskou dimenzi života pouze jako součást intimní oblasti. Náboženství tak zůstávalo omezeno na rodinnou sféru.¹³⁵ Církvi se v první polovině dvacátého století jevila sekularizace jako provinění - jako chyba - kdy se nábožensky neutrální stát dopouští hříchů a odpadu od víry. Na druhou stranu sekularizace přinesla církvi nevídanou autonomii a svobodu.¹³⁶

Sekularizace evropského světa nebyla zaznamenána všude, v některých místech naopak náboženství získalo důležitou sílu osobního, sociálního a politického života.¹³⁷ Životaschopnost náboženství se ukázala i v „postkomunistické Evropě“, kde bylo koncem dvacátého století obnoveno mnoho tradic a došlo k šíření nových náboženství a spiritualit.¹³⁸ Sekularizační trend byl patrný jednak mezi intelektuály se západním stylem života, jednak v západní, ale i střední Evropě,¹³⁹ kde stále probíhá odklon od tradičních náboženství k netradičním, individualizovaným formám. Na nástup jiných světových náboženství a nových forem religiozity reagovala katolická teologie mj. tématy vzbuzujícími společenskou pozornost, například: teologie osvobození, feministická teologie, ekumenismus. S neslýchaným zrychlením technických možností a blahobytu v západním světě se od sedmdesátých let zrychlil proces sekularizace a odkomunistění. Ve stejnou roli církví a teologů se stále více dostávala na okraj.¹⁴⁰ Je zřejmé, že sekularizační procesy ovlivňují politické a hospodářské

¹³⁴ HAYNES, Jeffrey: *Religion and politics*. In: Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 317-318.

¹³⁵ BERGER, L., Peter: *Secularization and de-secularization*. In: Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 291.

¹³⁶ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 27, 34-35.

¹³⁷ WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. s. 11.

¹³⁸ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo vyhlášení?* s. 269-304.

¹³⁹ BERGER, L., Peter: *Secularization and de-secularization*. s. 293-294.

¹⁴⁰ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 16.

ukotvení i vyústění.¹⁴¹ Např. komunistické režimy potlačovaly veřejnou religiozitu a na její místo stavily ateistickou propagandu. Náboženství v komunistických zemích hrálo obvykle malou úlohu ve veřejném životě a k jejímu zvládnutí došlo až po roce 1989, a to jen pomalu a opatrně, což vyvolávalo dojem neexistence religiozity.¹⁴²

Impres modernizační a sekularizační proces se devatenácté století označuje jako století „konfesionalizace“, je tedy zřejmé, že se jednalo o souběžné procesy se sekularizací, kdy v některých oblastech přináší modernizace ztrátu náboženství, ale jinde naopak jeho posílení. Racionální svět bylo možné opět „oarovat“.¹⁴³ Je pravděpodobné, že náboženství dosahuje popularity cyklicky, což se projevilo koncem dvacátého století, kdy náboženství na západ začalo nahrazovat u některých lidí sekulární ideologii, která ztrácela na atraktivitě. Tedy, v momentech, kdy lidé ztráceli víru ve schopnosti sekulární politiky, vědy a kultury, objevilo se náboženství jako alternativa, jako mobilizační a normativní síla, která nese revoluční, menšinové, pokrokové a moderní myšlenky.¹⁴⁴

Navíc v posledních dvou, třech desetiletích dvacátého století došlo v celosvětovém měřítku k nárůstu sociálního významu náboženství ve veřejném prostoru, politice i kulturní, sociální a ekonomické oblasti;¹⁴⁵ k tzv. deprivatizaci.¹⁴⁶ I v sekularizované západní Evropě došlo k návratu náboženství do veřejné sféry. Religiozita opět ovlivovala výrazné názorové vlny, konstituci osobních hodnotových žebříků a symbolizovala univerzalitu pro nemalou část populace.¹⁴⁷

Významným faktorem ovlivujícím tak i celý svět byl od konce devatenáctého století rovněž globální kapitalismus, díky němuž docházelo k protichůdným procesům: k výrazné celosvětové homogenizaci,¹⁴⁸ ale zároveň i ke vzrůstající pestrosti. Náboženství v novém křížení kultur, identit a hranic, provázejícím globalizaci, hrálo důležitou roli a tím se podílelo na rozšiřování rozmanitosti.¹⁴⁹ Na rozdíl od sekularizace, globální pluralismus více ovlivoval jakým způsobem - než v čem - lidé věří a co praktikují.¹⁵⁰ Díky náboženské

¹⁴¹ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 21.

¹⁴² NEŠPOR, R., Zdeněk: *Ústřední vývojové trendy současné české religiozity*. In. *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Ed. Zdeněk R. NEŠPOR. Praha 2004, s. 21.

¹⁴³ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 24-25.

¹⁴⁴ HAYNES, Jeffrey: *Religion and politics*. s. 322, 327.

HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 115.

¹⁴⁵ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Kvalitativní sociologické studium současné české religiozity*. s. 21.

¹⁴⁶ LUŽNÝ, Dušan: *Náboženství a moderní společnost. Sociologické teorie modernizace a sekularizace*. Brno 1999.

¹⁴⁷ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Ústřední vývojové trendy současné české religiozity*. s. 21.

¹⁴⁸ WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. s. 8.

¹⁴⁹ LEHMANN, David: *Religion and globalization*. In. *Religions in the Modern World. Traditions and transformations*. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 301, 311.

¹⁵⁰ BERGER, L., Peter: *Secularization and de-secularization*. s. 296.

subjektivizaci, sekularizaci, imigraci jinov rc a vzniku multikulturní spole nosti se stíraly rozdílly mezi náboženskými p edstavami a chováním u katolík a protestant oproti zbytku spole nosti.¹⁵¹

Hlavní linie katolického myšlení vykazovala od konce t icetileté války jeden charakteristický rys, a tím byla apologie v í reforma ní teologii, vzr stající nadvlád sv tských disciplín a proti racionalistickému deismu.¹⁵² Revolucí ot esení francouzští katolíci museli v prvních porevolu ních letech hledat své místo ve spole nosti, práv v tomto klimatu se zrodil moderní ultramontanismus¹⁵³, který pozd ji rozhodujícím zp sobem ovlivnil pr b h reforem v katolické církvi.¹⁵⁴ V návaznosti na toto období se od poloviny devatenáctého století v katolictví vyvinula pevnostní mentalita úto ící na modernitu, mj. v tzv. *Syllabu omyl moderní doby* z roku 1864.¹⁵⁵ Tato mentalita kladla, více než kdykoliv d íve, d raz na jednotu až uniformitu. Za t chto okolností se církvev p imknula k restaura ním režim m devatenáctého století s cílem zavd it se vládním elitám t snou spoluprací, krom jiného i v oblasti misií v koloniích, což ovšem nep inášelo kýžené plody. Církvev byla pod striktní státní kontrolou a kontinuáln docházelo k omezování jejího spole enského vlivu a k jejímu vytla ování z ve ejného prostoru.¹⁵⁶ Katolicismus udržoval v restaura ním duchu rozporuplný vztah k modernímu sv tovému vývoji, p edevším k ideám individualismu, socialismu a demokracie.¹⁵⁷ Nejpozd ji od devatenáctého století se objevují v katolické církvi „opozí ní“ snahy o „pozitivní“ teologii hlásající novou syntézu filosofie a teologie. Práv moderní historická a biblická kritika vytvo ila pozadí pom rn širokému katolickému hnutí, tzv. modernismu.¹⁵⁸

Katolický modernismus kritizující ultramontanismus, ímský centralismus a jeho d sledky byl z ástí reakcí na r zné tlaky, jakým byl nap . „Kulturní boj“ Otto von Bismarcka, ale také snahou reagovat na ztrátu spole enských elit.¹⁵⁹ Jako „modernistické“ byly v encyklice¹⁶⁰ Pia X. *Pascendi Dominici gregis* z roku 1907 ozna eny proudy, které spolu asto nem ly žádný kontakt, a jež prosazovaly protich dné myšlenky. Cílem encykliky bylo

¹⁵¹ NEŠPOR, R., Zden k: *Opium notn vy ichlé?* s. 303.

¹⁵² SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí.* s. 32-33.

¹⁵³ Ultramontanismus ozna uje nad azenost papežské autority nad ostatními sv tskými i duchovními autoritami.

¹⁵⁴ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí.* s. 29-31.

¹⁵⁵ PETRÁ EK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* Salve, 2008, . 3, s. 9-10.

¹⁵⁶ WOODHEAD, Linda: *Christianity.* s. 158-159.

¹⁵⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev a totalitarismus v eských zemích.* s. 13.

¹⁵⁸ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí.* s. 29-31, 45-46.

¹⁵⁹ Tamtéž s. 69-70.

¹⁶⁰ Encyklika je papežský okružní list adresovaný církevní obci na celém sv t .

lokalizovat „smrtný“ útok proti církvi.¹⁶¹ Církev takto pokračovala v budování kontraspolečnosti a v budování vlastních paralelních struktur.¹⁶² Témata představená modernismem, navzdory jeho odsudku, zůstávala stejně aktuální, jen se měnil jejich kontext. Díky těmto tématům nastalo ve dvacátých letech teologické oživení, jež vyústilo v etná hnutí. V této souvislosti se mluví o „nové teologii“, která se ovšem prosadila až po Druhé světové válce.¹⁶³

S postupujícími modernizacemi, tj. také emancipacemi, trendy se hledalo adekvátní místo v církvi nově také pro laiky. Od dvacátých let dvacátého století se rozvíjel laický apoštolát, byl stále pod kontrolou církevní hierarchie, v podobě Katolické akce¹⁶⁴ a dalších hnutí orientovaných především na pastorační a apoštolát mládeže. V souvislosti se snahou být moderními lidmi v myšlení a citění se v následující dekádě začala u mladé generace objevovat důraz na Bibli, liturgii a touhu po jednotě církve. Významným příkladem bylo liturgické hnutí, snažící se prostřednictvím dvojjazyčných misálů apod. přiblížit veškerosti mešní tajemství. Aktivní účast laiků na slavení liturgie¹⁶⁵ podpořil dokonce papež Pius X. O něco mladší biblické hnutí se zasadilo o kritickou a otevřenou exezezi a rozšíření četby Bible v národních jazycích mezi věřící laiky. I tato hnutí měla katolický konsenzus a zvyšovala tlak na reformu církve, její decentralizaci a smíření se světem.¹⁶⁶

Oddělování církví od státu, po začátku dvacátého století vedla Vatikán k uzavírání množství konkordátů s jednotlivými státy s cílem zajistit co možná nejlepší postavení pro katolickou církev. Vznikající rozpory mezi státy a církví se rovněž projevovaly i v misiích, kdy od Pia XII. a jeho dvou nástupců došlo k oddělení církevních misí od politických, mocenských, ekonomických a kulturních zájmů koloniálních mocností.¹⁶⁷

Pochopitelně i na katolicismus výrazně dopadly různé totalitní a autoritativní ideologie a režimy. Po rozpoznání jejich nebezpečí¹⁶⁸, na něž církev reagovala a poukazovala ve svých dokumentech. Například komunismus byl odsouzen již ve zmíněném *Syllabu omylu*, poté mu byly vydány encykliky: *Rerum novarum* z roku 1891, *Quadragesimo anno* z roku

¹⁶¹ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 49-50.

¹⁶² PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* s. 9-10.

¹⁶³ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 29-31.

ARNOLD, Claus: *Malé dějiny katolického modernismu*. Praha 2014, s. 126-128.

¹⁶⁴ Povodní komunisty nekontrolovaná Katolická akce označuje hnutí účastí laiků na církevní inicitivě, respektive označuje různé skupiny a hnutí integrující inicitivě laiků pod vedením kněží a eholníků, jejichž účelem je jednak prosazovat katolická stanoviska ve společnosti, jednak rozvíjet vnitrocírkevní aktivity a zapojovat do nich laiky.

¹⁶⁵ Liturgie je jiné označení pro bohoslužbu.

¹⁶⁶ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* s. 10-12.

¹⁶⁷ Tamtéž s. 11-12.

¹⁶⁸ Například které fašistické ideje - podobně s k esanskými - byly zpočátku církevními kruhy vítány. SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 80-81.

1931,¹⁶⁹ *Divini Redemptoris* z roku 1937 a *Laborem exercens* z roku 1981.¹⁷⁰ Z normativních dokumentů je možné uvést kupříkladu dekret Svatého Oficia z roku 1949, kterým byli exkomunikováni katolíci angažující se pro komunismus a katolíci členové komunistických stran.¹⁷¹ Po celé piánské období, tedy od roku 1775 do Pia XII., byl Vatikán nedvířivý a nepřátelský vůči myšlenkám demokratické vlády lidu, i k republikánské formě státního zřízení. Tvářiv totalitním režimem Pius XII. přehodnotil svůj postoj k demokracii, kterou považoval za budoucnost lidstva.¹⁷²

Krizí procházelo rovněž kněžství vystavené životu v industrializované společnosti. Většina obyvatelstva se během několika generací přesídlila do měst, kde se jejich tradice vřira rozpadla. Tato situace spolu se zkušenostmi duchovních z koncentračních a zajateckých táborů formovaly jednu generaci katolických kněží, kteří se setkávali nejen mezi sebou, ale také s ateisty, liberály, socialisty a také s protestanty. Díky tomu měli šanci poznat opravdovost přesvědčení a motivací nekatolických církví, což mezi knězi povzbudilo ekumenické tendence. Neméně cenná byla zkušenost tisíc kněží a seminaristů z práce v továrnách a nucených prací, tedy z přímé pastorace mezi dlnictvem, což přispělo k formování tzv. dlnických kněží.¹⁷³ Nicméně kněžská levicově orientovaná angažovanost v odborech a v politice vedla k postupnému omezování tohoto experimentu až k jeho úplnému zákazu.¹⁷⁴

Za pontifikátu Pia XII. byla sice církev zdánlivě nejsilnější v historii, ale ve skutečnosti byly rozsáhlé evropské oblasti odklesané, i se počet praktikujících katolíků výrazně snížil, například na cca 3 % v ěm. Naopak kněžské semináře a kostely byly stabilně zaplněné v USA, Švýcarsku i Holandsku, kde byly silné místní církve s výrazným podílem laiků na životě církve a značnou autonomií, zvyklé prosazovat se vůči nepřátelsky naladěné většině obyvatel státu. Situace zcela evidentně spěla k reformám. Již papežové piánské epochy, jako třeba Pius X., prováděli reformy, ale ještě nebyli připraveni na zcela radikální změny.¹⁷⁵ S postupujícím odcizením mezi církví a společností se z etelně objevily signály „pukání ledů“, mluvilo se o teologickém zdevotnění „užitelského úřadu“ apod.¹⁷⁶ Za této situace viděl papež

¹⁶⁹ Vliv encykliky na české země popsal ŠEBEK, Jaroslav: *Encyklika Quadragesimo anno, její recepce a vliv na katolické prostředí v českých zemích ve třicátých letech*. Soudobé dějiny, 2001, . 2-3, s. 365-383.

¹⁷⁰ HRDINA, Antonín, Ignác: *Kanonické právo na téma komunismus*. In. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2001, s. 120 – 124.

¹⁷¹ SKALICKÝ, Karel: *Zápisy o životě aneb Quo Vadis Ecclesia*. Rychnov nad Kněžnou 2000, s. 65-66.

¹⁷² PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* s. 13.

¹⁷³ Tj. kněží pracujících v dlnických profesích, kdy pastorace probíhá mj. i přímo na pracovištích.

¹⁷⁴ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* s. 13-15.

¹⁷⁵ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* s. 10,15-16.

¹⁷⁶ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 265.

Jan XXIII. nezbytnost církevního vývoje, formou pomalého přizpůsobování – „aggiornamenta“.¹⁷⁷ Zralost zmn dokazuje přijetí výsledků koncilu obrovskou vřstou katolíků.¹⁷⁸

Druhý vatikánský koncil rozhodně nebyl žádným převratem, protože koncilní zmn byl dlouho zrály.¹⁷⁹ Přesto navenek představoval ohromující obrát, znamenající přímější napojení na společenskou skutečnost, náboženskou zkušenost a na praktické otázky pastorace.¹⁸⁰ Druhý vatikánský koncil ukončil dlouhotrvající pevnostní mentalitu katolické církve.¹⁸¹ Bohem koncilu dostala prostor tzv. nová teologie, která byla uznána jako směr autentického rozvoje. Koncil souhlasil, že v biblické a starověké tradici nejsou zjevení a víra v zajetí statických pojmových vztahů. Tak vznikl prostor pro historická studia a odjinou podmínky, pro dynamický pohyb lidského života a poznání.¹⁸² Koncil přinesl nový model církve jako božího lidu, kde je dominující role laiků, dále zavedl lidové jazyky do liturgie, posunul katolickou církev k otevřenosti k jiným náboženstvím¹⁸³ a k ekumenismu¹⁸⁴, ale také přijal individuální právo na svobodné rozhodnutí a v neposlední řadě akceptoval legitimitu moderního státu a demokracie. Důsledkem koncilu byl návrat ke zdrojům, obrát do sebe, a také politická i sociální liberalizace.¹⁸⁵

V době těsně po koncilu došlo k další naivnosti, nerealistickým očekáváním, i neuváženým experimentům. Šedesátá a ještě počátkem sedmdesátých let se nesly ve znamení opravdového rozkvětu teologie, kdy na přednášky katolických teologů chodily tisíce posluchačů, a teologické knihy vycházely v obrovských nákladech.¹⁸⁶ Bylo to období trvalého přetváření dosud platných katolických praktik a koncepcí, v etně ochoty nepomíjet stinné stránky¹⁸⁷, proti čemuž se postavili někteří kuriální správci v Římě.¹⁸⁸

Koncem šesté dekády dvacátého století, v souvislosti s diskusemi o interrupci apod.,¹⁸⁹ došlo k restauračním tendencím zejména v oblasti sexuality¹⁹⁰, mj. v roce 1968 vyšla

¹⁷⁷ BERGER, L., Peter: *Secularization and de-secularization*. s. 292.

¹⁷⁸ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII*. s. 15-16.

¹⁷⁹ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII*. s. 18.

¹⁸⁰ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 265-266.

¹⁸¹ WOODHEAD, Linda: *Christianity*. s. 159.

¹⁸² SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 190.

¹⁸³ PESCH, Otto, Hermann: *Druhý vatikánský koncil 1962-1965. Příprava, průběh, odkaz*. Praha 2014, s. 340-341.

¹⁸⁴ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 11

¹⁸⁵ WOODHEAD, Linda: *Christianity*. s. 159-160.

¹⁸⁶ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII*. s. 17.

¹⁸⁷ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 12.

¹⁸⁸ SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. s. 15.

ARNOLD, Claus: *Malé dějiny katolického modernismu*. s. 126-128.

¹⁸⁹ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 35.

¹⁹⁰ PESCH, Otto, Hermann: *Druhý vatikánský koncil 1962-1965*. s. 347-361.

encyklika v novaná partnerském soužití - *Humanae vitae*.¹⁹¹ Jasnější byly rovněž centrální zásahy do místních církví.¹⁹² Během pontifikátu Jana Pavla II. se definitivně změnil přístup *aggiornamenta*, které přestalo být otevřeno všemu, ale bylo postaveno na pomezí otevřenosti a uzavřenosti. Změna na kurzu odpovídala obecnějším společenským trendům, kdy náboženská hnutí plně otevřená modernitě byla na ústupu a naopak ta konzervativní na vzestupu. Konzervativismus Jana Pavla II. přinesl nárost konverzí i obnovu nadšení mezi katolíky.¹⁹³

Přemnou prošlo i samo papežství, kdy od Druhého vatikánského koncilu se papež prezentoval jako globální obránce lidských práv, který spolu se zbytkem církve objevoval rozdílnost forem artikulujících církevní pohled na politická a sociální témata, například od osmdesátých let moderní masmédií.¹⁹⁴

K nejdeležitějším jevům v katolicismu druhé poloviny dvacátého století patřilo přijetí „indianizace“ křesťanství. Již během Druhého vatikánského koncilu byl velký podíl jednajících z bývalých kolonií a mimoevropských ústředí.¹⁹⁵ Jedním z nejdeležitějších kroků v této proměně bylo ordinování biskupů a kněží z nezápadních a barevných komunit.¹⁹⁶

Těmto nezávisle na konání koncilu došlo zejména ve druhé polovině dvacátého století k rozpadu do té doby víceméně jednotné katolické linie do více směrů. Katolicismus se díky tomu rozdělil na konzervativní, liberální a charismatický proud. Tyto proudy se dále vyvíjely dle intenzity a zaměření na různé další hnutí, jež z těchto základních proudů vycházela. Toto dělení mohlo být provázáno elitářsko-separátními tendencemi - takřka vznikem církve „uvnitř církve“.¹⁹⁷

Konzervativní katolicismus z poněkud pozmeněných pozic pokračoval i v druhé polovině dvacátého století v „antimodernistické“ doktríně nastavené koncem devatenáctého a začátkem dvacátého století. Zdravotní homogenitu zajišťovanou veřejnými autoritativními texty, již méně tradicí a institucemi. Konzervativní katolicismus prokázal schopnost adaptovat se na místní zvyky a zřídit místní formu identity, která dokázala oslovovat veřejnost.¹⁹⁸

Koncem osmnáctého a od devatenáctého století vytvořila téměř všechna náboženství liberální křídlo, které začalo zdravotní racionalitu v příslušném náboženském

¹⁹¹ PETRÁEK, Tomáš: *Církev doby Pia XII.* s. 17.

¹⁹² SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí.* s. 270.

¹⁹³ BERGER, L., Peter: *Sekularismus na ústupu.* Proglas, 1997, č. 5-6, s. 8-9.

¹⁹⁴ WOODHEAD, Linda: *Christianity.* s. 163-164.

¹⁹⁵ PESCH, Otto, Hermann: *Druhý vatikánský koncil 1962-1965.* s. 345.

¹⁹⁶ WOODHEAD, Linda: *Christianity.* s. 162-163.

¹⁹⁷ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo vyčlění?* s. 290-291.

¹⁹⁸ LEHMANN, David: *Religion and globalization.* s. 305.

přesvědčení.¹⁹⁹ Liberalismus v katolické církvi se stal primárně západním hnutím vzdělanějších, kteří vyznávali rovnost a přijetí moderních kritických metod ve vědě i akceptování evoluce. Vznik ekumenických tendencí tyto postoje dále utvrzoval. Liberální přístup představovala reinterpretace Bible a křesťanství dle vědeckých poznatků. Výsledkem bylo silně humanistické vnímání křesťanství, obracející se k člověku dle jeho lidské svobody, lidská práva a rovnoprávnost.²⁰⁰

Charismatický katolicismus zkombinoval tradiční zaměření na transcendentní pravdu s modernějšími dležitostmi osobní zkušenosti s posvátným.²⁰¹ To představuje posun od víry ke spiritualitě, kde se Duch svatý stal dležitější, než vnitřní tradice. Charakteristickým rysem je spiritualita srdce a zřetelování darů ducha, zejména uzdravování, mluvení v jazycích a vnuknutou modlitbou.²⁰² Písmo svaté se stalo „pouze“ referenčním bodem, o kterém se diskutuje.²⁰³ Charismatické hnutí je v současnosti nejvíce vitální formou katolictví.²⁰⁴

Mezi lidové, grassrootové, hnutí patřila například Teologie osvobození kritizující zbytek církve z odtrženosti od běžného života chudých. Toto hnutí vzniklo na setkání latinskoamerických biskupů v kolumbijském městě Medellín v roce 1968.²⁰⁵ Mimo jiné teologicky ukotvilo třídní boj, kdy křesťané mají uskutečnit nový východ z „egyptských“ nespravedlivých poměrů.²⁰⁶

Pestože se tradiční autorita křesťanských komunit, kněžství a mnišství zdály modernitou být ohroženy, ukázaly schopnost přizpůsobit se změnám podmínek. Na druhou stranu modernita posílila vážnost autoritativních náboženských textů.²⁰⁷ Nefundamentalistický katolicismus představoval, navzdory vším posedlostem dogmatem, plurální, vícestrannou a inkluzivní kulturu, schopnou absorbovat různé kultury v lidové, institucionalizované, i intelektuální rovině.²⁰⁸ Mnozí badatelé se domnívají, že svět koncem dvacátého století byl stejně náboženský, jako vždy a na některých místech byl dokonce „náboženštější“, než kdy předtím.²⁰⁹

¹⁹⁹ WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. s. 8.

²⁰⁰ WOODHEAD, Linda: *Christianity*. s. 166-170.

²⁰¹ WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. s. 10.

²⁰² LEHMANN, David: *Religion and globalization*. s. 306.

²⁰³ HEELAS, Paul: *The spiritual revolution: from „religion“ to „spirituality“*. In: *Religions in the Modern World. Traditions and transformations*. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 358-368.

²⁰⁴ WOODHEAD, Linda: *Christianity*. s. 173.

²⁰⁵ Tamtéž s. 161-162.

²⁰⁶ SKALICKÝ, Karel: *Zápisy o zít ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 70.

²⁰⁷ WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. s. 10.

²⁰⁸ LEHMANN, David: *Religion and globalization*. s. 304.

²⁰⁹ BERGER, L., Peter: *Secularization and de-secularization*. s. 292.

K posilování a rozšíření pozic církve značnou aktivitu vyvíjí tzv. Tajná církev, ve které jsou zapojeny nelegální laické skupiny, eholníci a duchovní mimo pastorační. Nelegální formy vinnosti tajné církve nabývají stále větší intenzity, o čemž svědčí poznatky o vinnosti tajné bohoslovecké fakulty v Praze, nelegálních laických skupinách téměř ve všech krajích a nelegální vinnosti n kterých ád . Negativní působení zahraničních center se projevuje nejen na ideologické úrovni, ale i ve hmotné finanční podpoře a velkém množství ilegálně dovážené nábožensko-politické závadné literatury.

*Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 18/91 s. 17.

3.2 D jiny katolické církve v eskoslovensku

3.2.1 Druhá světová válka

Vypuknutí války zastihlo katolicismus v eskoslovensku v období nebyvalé společenské renesance, provázené rozvojem katolicky orientovaného aktivismu a katolicky nasmrovanou kulturou. Vycházelo značné množství katolicky zaměřeného tisku, mj. časopisy: ád, Akord, Katolík, Obzory, Na hlubinu.²¹⁰ Poměrně intenzivně se rozvíjela nejrozšířenější spolková vinnost (například mariánské družiny, spolky středošolské a vysokošolské mládeže), aktivity zaměřené na mládež apod. Za všechny uvedeme na Moravě probíhající Akademické týdny organizované řádem dominikánů.²¹¹ Toto období bylo nerozlučně spjato s katolickými intelektuály a umělci jako: Dominik Pecka, Silvestr Brait, Metoděj Habá, Reginald Dacík, Jan Zahradník, Josef Florián, Jakub Deml a mnozí další.²¹²

Velká část osobností vyvíjejících a podílejících se na katolických aktivitách v komunistickém eskoslovensku byla ovlivněna atmosférou a katolickými aktivitami třicátých let.²¹³ Na druhou stranu bylo i období první republiky provázeno mnoha problémy, mj. souvisejícími s hledáním modelu soužití mezi státem a církví. Přesurité zlepšení ve třicátých letech zaujímal katolická církev po celou dobu meziválečného eskoslovenska obranné reakce a nikdy nebyla zcela akceptována jako důležitá konstitutivní součást české

²¹⁰ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 16 – 17.

²¹¹ Radio Proglas, vysílání ku příležitosti osmdesátin Stanislava Krátkého z 11. listopadu 2002.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

²¹² VAŠKO, Václav: *Neumlená I*. s. 212 – 215.

²¹³ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve (1948-1989)*. In. Soudobé dějiny, 2007, . 2-3, s. 342.

spole nosti. Tato situace se nijak výrazn nezmenila ani po druhé světové válce, a pochopiteln ani později.²¹⁴

Dalším výrazným motivem doby byl česko-německý vztah, který se promítal i do katolické církve v Československu. Například pouze Litoměřická diecéze měla biskupa německé národnosti.²¹⁵ Zetelná nacionalizace sudetoněmeckého katolického prostředí před vypuknutím války se mj. projevovala i vstupováním německých duchovních do Sudetendeutsche Partei. Tento neblahý trend musel řešit nejen litoměřický biskup Anton Weber, ale odrážel se také na národní i československo-vatikánské úrovni.²¹⁶

Období okupace zanechalo hluboké stopy v celé společnosti a nevyhnulo se ani církevnímu životu. Nejpatrnější důsledky pro každodenní život katolíka přinesla řada restriktivních opatření, například rozpuštění katolických spolků²¹⁷, perzekuce řádů nebo zastavení vydávání katolického tisku. Nacistický režim připisoval církvi vysoký stupeň nebezpečnosti,²¹⁸ jak ukazuje i prohlášení Reinharda Heindricha, že církev je hlavním nepřítelem křesťanstva, hned vedle Židů a svobodných zednářů. Důležitým nástrojem v proticírkevním boji se v protektorátu stal referát pro církevní záležitosti předtiskového gestapa v Praze vypracovaný Kurtem Oberhauserem. Pochopitelně i v církevních kruzích se našli nepokrytí kolaboranti s nacisty. Pravděpodobně nejvýznamnějším konfidentem byl představitel řádu maltézských rytířů Franz Werner Bobe. Drtivá většina představitelů katolické církve a v obcích se ovšem jednoznačně postavila proti nacismu a sama se stala důležitým elementem v hnutí odporu.²¹⁹

Nesouhlas v obcích pramenil u mnohých z apriorního odporu vůči jakémukoliv totalitnímu systému, který svou podstatou odporuje křesťanství²²⁰, jež si zakládá na svém univerzalistickém postavení.²²¹ O postoji katolické církve svědčí i katolické odsouzení Slovenských vládních nariadení z 9. září 1941, obsahujících i tzv. „židovský kodex“, navzdory

²¹⁴ FIALA, Petr: *Katolická církev a sekularizace české společnosti. Historické kulturní a politické determinanty religiozity v české republice*. Teologický sborník, 2001, . 1, s. 86.

²¹⁵ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítěk aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 27.

²¹⁶ ŠEBEK, Jaroslav: *Papežská politika a české země 1938-1945*. Salve, 2008, . 3, s. 23.

²¹⁷ ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Perzekuce moravského duchovenstva v době nacistické okupace*. MM 1996, s. 285-286.

²¹⁸ Tamtéž s. 280.

²¹⁹ CHVÁTÍK, Jan: *Perzekuce katolických duchovních na Moravě od počátku okupace do konce II. stanného práva*. In. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2001, s. 63, 66, 73.

²²⁰ Například v pojetí přístupu k různým rozdílům mezi lidmi.

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Rezistence moravského duchovenstva v době nacistické okupace*. MM, Brno 1996, s. 74-75.

²²¹ Papež Pius XI. jednoznačně vyjádřil postoj hlavy katolické církve k nacismu v encyklice *Mit brennender Sorge* z 14. 3. 1937.

tomu, že se jednalo o klerofašistický režim s knzem v ele státu.²²² Nacistický režim si uvědomoval, jak je vnímán z církevních pozic. Z něj plynul pocit potenciálního ohrožení, což vyvolávalo reakce v podobě perzekucí a opatření, která měla oslabit vliv církve a postupně ji vytlačit ze společnosti. Přes rozsáhlá perzekucí opatření, například akce namířená proti katolickým duchovním Albrecht I.²²³, a navzdory vyhlášení stanného práva, se očekávaný efekt nedostavil. Tvrdé postupy v církvi pokračovaly i po II. stanném právu až do konce okupace. Podle ne zcela úplných údajů nacistický režim v letech 1939 – 1945 zničil zhruba 371 českých a moravských kněží, z nichž 75 zahynulo a osm bylo popraveno.²²⁴

Z náboženských projevů se za okupace staly demonstrace vlasteneckého citu, naděje a odvahy. Typickým příkladem se staly tradiční poutě s promluvami v hlasných kazatelích.²²⁵ Důležitou roli sehrálo i vyučování náboženství, zvláště když výuka dějepisu byla postupně omezována. Přes nepříznivé podmínky, a i díky nim, pronikaly na československé území nové formy pastorace ze zahraničí, třeba hned na začátku války prožívaly rozmach tzv. jociistické kroužky mládeže.²²⁶

Omezování církve se dotklo i její hierarchie. Během okupace zůstávala neobsazena po dobu pěti let biskupství v Praze, Brně²²⁷ a o rok dále v českých Budějovicích. Katolická církev se během okupace stala jednou z nejmocnějších opor československého odboje²²⁸, zároveň se stala ideovou platformou pro mnohé obyvatele. Nepříliš překvapivě vykazují shodu mnohé praktiky nacistů s praktikami komunistického režimu (mj. monitoring kázání a zvláštní instituce pro dohled nad církvemi)²²⁹, i proto byly církví těžce nabyté válečné zkušenosti později využity v komunistickém období.

²²² SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítěk aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 34.

²²³ Neúplný výčet zatčených brněnských katolických představitelů: Karel Fanfrda - kněz z Starobrněnského kláštera sv. Augustina, Josef Heral - vikář od sv. Petra, Bedřich Pátek - farář, Josef Šturza - doktor teologie, Josef Kupka - doktor teologie a biskup, Adolf Tenora - kapitulní děkan, Josef Kratochvíl - kanovník brněnské kapituly a doktor teologie.

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Perzekuce moravského duchovenstva...* 280-281.

²²⁴ CHVATÍK, Jan: *Perzekuce katolických duchovních...* s. 63, 66, 73.

²²⁵ ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Rezistence moravského duchovenstva...* s. 78-80.

²²⁶ Hnutí mládeže *Jeunesse ouvrière chrétienne* založené Josefem Cardijnem v Belgii usiluje o práci v malém kolektivu dělnické mládeže (v českém prostředí i rolnické mládeže a mladé inteligence) v počtu šesti až desíti osob.

VAŠKO, Václav: *Neumřelá I*. s. 217-219.

²²⁷ Brněnský biskup Josef Kupka zemřel náhle při vizitaci v Novém Jišně 20. června 1941. V době sedisvakance řídil diecézi brněnský kapitulní vikář Dr. Josef Kratochvíl.

KOZEL, Jan: *Biskupové brněnské diecéze*. Proglas 1993, . 2, s. 34-35.

²²⁸ Katolíckí duchovní podporovali zejména Obranu národa. V rámci oboje byly využívány katolické organizace jako Orel nebo Skaut.

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Rezistence moravského duchovenstva...* s. 81-84.

²²⁹ ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Perzekuce moravského duchovenstva...* s. 275.

Na základ celostátn provedeného rozboru lze souasnou operativní situaci na úseku církví charakterizovat jako období zvýšené aktivizace k dosažení širšího prostoru pro církevní innost a zneužívání církví nepátelskými zahraničními centry se snahou vytvořit v laickém hnutí vnitřní opozici. Tyto snahy se zejména projevují v římskokatolické církvi formováním tzv. nelegální církve a v eskobratrské církvi evangelické v opozičním hnutí duchovních pod názvem „nová orientace“. Vatikánské kruhy, Světová rada církví a s. Církevní emigrace zvýšily aktivitu s cílem negativně protisocialisticky ovlivňovat světovou veřejnost v tom, že v SSR není náboženská svoboda, že je církev utlačována apod.

Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979
Mundus orans 18/91 s. 17.

3.2.2 Období uzavřené demokracie

Poměry v protektorátu změnily pohled lidí na svět, na lovka, na tradice i na katolickou církev. Povále národnost cítila potřebu změny. Osvobození vyvolalo obrovskou vlnu nadšení a aktivizace veřejného života. Běžnými se stala shromáždění, průvody, lidové slavnosti, ale i pracovní obětavost a poválečná obnova.²³⁰ Katolická církev se aktivně zapojila do poválečného konceptu budování eskoslovenského státu, entuziasmus přelíčil novými projekty, například v Brně bylo otevřeno Biskupské gymnázium²³¹ anebo nezdařená snaha o zřízení teologické fakulty na brněnské univerzitě.²³² Na druhou stranu se veřejnosti projeví i negativní tendence: demoralizace, devalvace lidského života, drancování, udavařství, odvety, šmelina.²³³ Poválečné období kladlo důraz na národ, a i proto byly běžné národně pojaté pouta a slavnosti. Důležitá pro budoucí vývoj a akceptaci tvrdých celospolečenských i individuálních opatření byla rovněž společenská mentalita, rozdávající například a nepřátelé, přetrvávající ve veřejnosti dlouho po roce 1945.²³⁴

Během Druhé světové války získala katolická církev nebyvalý společenský kredit²³⁵, o jejím přelíčení se zmiňuje i Norimberský proces.²³⁶ Na druhou stranu byla katolická církev v eskoslovensku zatížena, mnohdy úlov vytvářeným, obrazem válečného Slovenského státu, na jehož utváření a politice se podíleli příslušníci církve, včetně kněží.²³⁷ Po osvobození

²³⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 231-232.

²³¹ VAŠKO, Václav: *Neumlená I*. s. 200.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). *Rozhovory*.

²³² Moravský zemský archiv (dále jen MZA), E 101 - Alumnát Brno, inventurní číslo 136.

CHAROUZ, Jindřich, Zdeněk: *Zrušení biskupského alumnátu a teologického učiliště v Brně*. In: MM, Brno 2002, s. 101-113.

KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 29.

²³³ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 231.

²³⁴ Tamtéž s. 232, 237.

²³⁵ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v eskoslovensku 1948 – 1953*. s. 12.

²³⁶ VAŠKO, Václav: *Neumlená I*. s. 122-123.

²³⁷ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 13.

eskoslovenska v roce 1945 a nastolení režimu tzv. lidové demokracie, z stala relace katolická církev-stát spíše napjatá.²³⁸ V systému uzavřené plurality, akcentující socialistická hesla a orientující se především na údajné budovatelsko-aktivistické „potřeby“ eskoslovenské společnosti, nebylo místo na garanci prostoru pro každodenní život náboženské obce. Požadavky církve se v tomto směru jevily jako nepřehledné, přehnané a svým způsobem nezdravé dozvuky minulých období.²³⁹ Přesto byly vztahy církve a státu biskupy hodnoceny v říjnu 1946 jako uspokojivé, vyznačující se oboustranným respektem a *dobrým přátelským poměrem*.²⁴⁰

Na rozdíl od jiných zemí nepociťovali čeští katolíci animozitu vůči Rusům, které přijímali jako skutečné osvoboditele. Usmíření sovětského státu s pravoslavnou církví navozovalo dojem, že se sovětský komunismus neztotožňuje nebo přestal ztotožňovat s marxistickým ateismem. Díky tomu uvěřili mnozí v říjnu, že socialismus je správná cesta.²⁴¹ Katolicismus v této době polemizoval s marxismem a hledal hranice, do jaké míry se případně mohou katolíci zapojit do socialismu a komunismu.²⁴² Právě v tomto přechodném období se v eskoslovenské straně lidové formovalo levicové křídlo sympatizující s Komunistickou stranou, jež se po únoru 1948 stalo jediným přípustným směrem ve straně.²⁴³

Během válečných let došlo k posílení protikatolických skupin, což se projevilo v letech 1945-1948. Mimo jiné již v roce 1943 vznikl komunistický seznam katolických literátů určených k likvidaci. Právě spisovatelé byli v poválečných letech vystaveni obvinění z kolaborace²⁴⁴, za všechny uvedeme sta Jindřicha Chalupeckého brojíci proti katolickým spisovatelům z roku 1946 s názvem *Básník, charakter, politika*.²⁴⁵ Již v této době

²³⁸ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v eskoslovensku 1948 – 1953*. s. 13.

²³⁹ Poměr komunistů k církvím definovali komunisté na svém VII. sjezdu v březnu 1946. V jeho závěrech bylo uvedeno: respektování svobody svobodní a náboženského vyznání, školní výchova oproštěná od jednostranného přisobení náboženství a svoboda církve v poměru k výstavbě lidové demokratického státu.

²⁴⁰ HOLZER, Jan: *Role katolické církve v komunistickém režimu – kauza eskoslovensko*. In. Koncil a česká společnost. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2000, s. 32 – 33.

²⁴¹ VAŠKO, Václav: *Pátá kolona v církvi*. s. 6.

²⁴² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 237.

CHENAUX, Philips: *Katolická církev v Evropě (1917-1989). Od Lenina k Janu Pavlu II*. Praha 2012, s. 135.

²⁴³ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 63.

²⁴⁴ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 196-197.

²⁴⁵ Úryvek z Chalupeckého textu: „*Pozice umlecké pravice neustále zesilovala: a dnes najednou v tšina z mladé generace, a jsou to básníci nikoli bezvýznamní, se k ní hrdě přihlašuje; má dost obratných teoretiků; disponuje mnoha časopisy (úd, Brázda, Obnova, Lumír aj.); rozptýlené skupiny katolíků, ruralistů, nacionalistů se šikovně koncentrují, získávají si velká nakladatelství, vnikají do porot rozhodujících o cenách. Nejde jim o myšlenku, ale o pozice. Paktují se s kdekým, kde tuší svůj prospěch. Jdou tam, kde je největší moc a peníze. Jsou oportunní a konjunkturální. Vymýšlejí si zásadní hlediska jen pro své pohodlí. Jsou povrchní a křiklaví. Zrazují všechnu svou intelektuální odpovědnost. Zde nejde již o tu onu duchovní koncepci, nýbrž jen a jen o nemyslitelnou a zpušnou reakci, o vztek a zlobu.*“

CHALUPECKÝ, Jindřich: *Básník, charakter, politika*. In. Z dějin českého myšlení o literatuře I. Antologie české literatury 1945-1990. Praha 2001, s. 19-25.

byla zahájena ostrakizace katolických intelektuálů, jež se plně projevila po únoru 1948. Navzdory těmto tendencím se dále ležitou součástí československého katolického milieu znovu stala katolická média. Vatikánský rozhlas, Katolická informační služba, periodika jako *Katolík*, *Obrazy*, *Vývoj*, *Akord* a mnohé další²⁴⁶ se staly dále ležitou platformou pro vyjádření katolických komentátorů a umělců.

Katolicismus se po válce opět vrátil k prvorepublikovému programu, který spočíval v kritice liberalismu, na druhou navazoval také na nové zkušenosti a formy pastorace z předchozích období. Mezi obnovené především iniciativy patřily františkánské *Studium catholicum* nebo dominikánské *Akademické týdny* atp. Z válčích aktivit to byl především koncept práce se sociálními skupinami oproti tradiční práci ve farnostech, zdrazující formování českých osobností cestou trvalého sebevzdělávání, osobní spirituality a jiného apoštolátu (např. katolická akce a jociistické hnutí).²⁴⁷

Do náboženských poměrů v českých zemích výrazně zasáhl odsun německého obyvatelstva, které bylo z 90 % katolického vyznání.²⁴⁸ Díky tomu vznikly silně „sekularizované“ přehraní oblasti. Odsunu se nevyhnulo ani duchovenstvo, a proto byla církev nucena vybudovat nejprve improvizovanou duchovní správu.

K „normalizaci“ katolického poválečného církevního života přispělo obsazení vakantních biskupských stolců²⁴⁹, nástup nové generace vedení eholí²⁵⁰ a obnovení diplomatických styků s Vatikánem v polovině roku 1946, přestože prezident Eduard Beneš neuznal kontinuitu vztahů s Vatikánem.²⁵¹ Díky tomu se po sedmi letech vrátil apoštolský „internuncius“ arcibiskup Saverio Ritter. Přání československé vlády, aby Ritter zastával funkci internuncia tedy „vyslance“, nikoliv nuncia tedy „velvyslance“, vypovídá o nestandardnosti tehdejší situace.²⁵² Oproti tomu různé „akce“ celocírkevního charakteru vyvolávaly pocit stabilní pozice katolické církve ve státě a společnosti. K takovým masovým akcím patřily populární „biblické závody“²⁵³, všek česká mírová shromáždění, zřízení

²⁴⁶ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v československu 1945-1989*. s. 235.

²⁴⁷ Tamtéž s. 236.

²⁴⁸ STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. In: *České církevní dějiny ve druhé polovině 20. století*. Ed. Libor JAN. Brno 2000, s. 82.

²⁴⁹ V roce 1946 a 1947 byli jmenováni biskupové: Karel Skoupý (Brno), Josef Beran (Praha), Josef Hlouch (České Budějovice), Štěpán Trochta (Litoměřice).

²⁵⁰ Například benediktýnskými opaty se stali: Anastáz Opasek (Běnov), Maurus Alois Verzich (Emauzský klášter Na Slovanech), Václav Pokorný (Rajhrad).

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v československu 1945-1989*. s. 155.

²⁵¹ HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán*. s. 586.

²⁵² VAŠKO, Václav: *Neumřelá I*. s. 138-139.

²⁵³ V letech se tyto soutěže konaly pro mládež od 15 let. Na Moravě byly soutěže i pro mladší kategorie dětí. Tyto závody měly typicky kola – farní, děkanátní (vikariátní), diecézní a celonárodní.

celonárodního orgánu Katolické akce.²⁵⁴ Masových tendencí uvnitř katolicismu se po únoru 1948 snažil využít mocenský aparát tím, že je povolal do své „režie“ s cílem církve názorově rozštěpit a následně získat část na svou stranu.

Katolická církev na Slovensku byla po válce zatížena slovenským válečným režimem, díky tomu bylo možné zčásti obnovit církevní školství ještě v roce 1945. Podobné kroky namířené proti katolickému školství se prováděly i v českých zemích, avšak díky aktivitě duchovních i laiků se projednávání zákona odložilo do kompetence ústavně zvolené vlády.²⁵⁵ Specifikum slovenského vývoje dokresluje proces s Demokratickou stranou zahrnující podporu příslušníků slovenského kléru.²⁵⁶ Podpora vlády vyvolala obrovskou vlnu nevole ve slovenských katolických kruzích poprava prezidenta Slovenského štátu P. dr. Jozefa Tisa 18. dubna 1947, za jehož život neúspěšně intervenoval i Vatikán.²⁵⁷ První zásahy do života v církvích v celonárodním měřítku byly tzv. nedobrovolné národní smery²⁵⁸ a zakládání kostelních výborů, které se měly od prosince 1947 skládat z členů zvolených místním národním výborem.²⁵⁹

Ještě před rokem 1948 probíhala první legislativně-ekonomický proticírkevní zásah, který revidoval pozemkovou reformu a vztahoval se i na církevní majetek. Vatikán se postavil proti této revizi znamenající, de facto, likvidaci ekonomické základny církve.²⁶⁰ I komunisté si uvědomovali, že konfiskace církevního majetku ohrožuje samu existenci katolické církve, a proto bylo pro zajištění církevního provozu nutné vylenit prostředky ze státního rozpočtu,²⁶¹ čímž se pochopitelně zvyšoval vliv státu na chod církve.

Období uzavřené demokracie bylo pro církve tím posledním svobodným, které ovšem již v mnoha ohledech předznamenalo a zahájilo omezování církevního života.

²⁵⁴ VAŠKO, Václav: *Neumlná I.* s. 222, 227, 237.

²⁵⁵ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948 – 1953.* s. 13 - 14.

²⁵⁶ V roce 1947 byli na Slovensku zatýkáni katolickí představitelé Demokratické strany. Z církevních hodností byl nejvýše postaveným obviněným biskup Ján Vojtaššák, který byl s dalšími duchovními obviněn z podpory Tisova režimu a Slovenského štátu.

VAŠKO, Václav: *Neumlná I.* s. 163-164.

²⁵⁷ HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán.* s. 589-590.

²⁵⁸ Nejvíce kontroverzí vyvolala směrnice spadající na svátek Krista Krále 26. října 1947.

²⁵⁹ MZA, Archiv města Brna (dále jen AMB), B 1/8, CO, inventurní číslo 171.

²⁶⁰ VAŠKO, Václav: *Neumlná I.* s. 164.

KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948 – 1953.* s. 16-19.

²⁶¹ HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán.* s. 594.

Nelze tedy podceňovat innost antikomunistických církevních center. Jejich innost je mistrn podn cována a koordinována rozv dnými orgány našeho protivníka.

*Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 18/91 s. 17.

3.2.3 P evratná doba po únoru 1948

Po p evzetí moci komunistickou stranou v únoru 1948 došlo ke zbytn ní, zintenzivn ní a dynamizaci politické moci. Politika se po jistou dobu (minimáln do roku 1953) nacházela ve stavu mobilizace. Moc byla všudyp ítomná, nedalo se jí vyhnout.²⁶² Souhlas podstatné ásti obyvatelstva s komunistickou politikou zpo átku fungování režimu vytvá el spole enský kontext, v n mž docházelo k dlouhodobé manipulaci ve ejného mín ní.²⁶³ Spole enská p em na se uskute ovala jako ada malých i velkých krok ; zákaz , na n ž museli jednotlivci i celé skupiny reagovat. Ze za átku byla výrazným faktorem také silná obava z „n meckého nebezpe í“.²⁶⁴ Velmi d ležitou roli v prom nách eskoslovenské spole nosti v letech 1948 až 1960 (zejména do roku 1952) sehrál strach obyvatelstva z možné perzekuce ze strany režimu.²⁶⁵

Rok 1948 byl rovn ž zlomovým pro vztah komunist k církvím, protože komunisté mezinárodn p ijali tezi o zost ování t ídních rozpor a intenzivn jším boji s vnit ním nep ítelem. Komunistický režim v eskoslovensku byl od po átku nep átelský v í církví a profiloval se jako antináboženský.²⁶⁶ Na eskoslovenskou církevní politiku m la navíc v prvních desetiletích po únoru 1948 zásadní vliv Moskva.²⁶⁷ Zejména v eských zemích komunismus zesiloval již d íve existující faktory, mj. skute nost, že v tšina obyvatel ech, ale i Moravy a Slezska byla od 19. století tzv. „matrikovými v ícími“ a dále vliv sekulárních a odlukových tendencí první republiky.²⁶⁸ V tomto kontextu je nutné vnímat postup komunistické sekularizace, která nebyla jen d sledkem modernizace, ale také d sledkem sebenapl ujícího se proroctví komunisty zastávané sekulariza ní teorie, kde náboženství p edstavuje p ežitek.²⁶⁹

²⁶² MAIER, Hans: *Politická náboženství. Totalitní režimy a k es anství*. s. 31.

²⁶³ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 39.

²⁶⁴ KAPLAN, Karel: *Prom ny eské spole nosti 1948-1960. ást první*. Praha 2007, s. 6.

²⁶⁵ HANUŠ, Ji í: *Vybrané rysy spirituality eské katolické církve*. s. 344.

²⁶⁶ Tato konstelace, navazující na prvorepublikové tendence, formovala katolickou eskoslovenskou identitu. HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 48.

²⁶⁷ CASAROLI, Agostino: *Trýže trp livostí*. s. 16.

²⁶⁸ NEŠPOR, R., Zden k: *Jsou eši ateisté?* s. 27.

²⁶⁹ NEŠPOR, R., Zden k: *Kvalitativní sociologické studium sou asné eské religiozity*. s. 14.

Komunistický režim dokonil oddělení církve od státu, využil tendence antiklerikalismu a tam, kde nemohla být církev potlačena, se jí pokusil rozdolit. Negoval svébytnost církve a sám se staral o náboženství. Situace po celé období komunistické nadvlády vyvolávala v církvi otázky, kdy měla odporovat a kdy hledat kompromis.²⁷⁰

Nejdležitější konfrontace ve vztazích státu a církve a v nastavení komunistické církevní politiky, kdy spolu soupeřili umírněnci včetně s Klementem Gottwaldem a radikálové včetně s Alexejem episkopem a Antonínem Zápotockým, se odehrály na přelomu let 1948 a 1949, tj.: kandidatura Josefa Plojgara do parlamentu, proti něž stál arcibiskup Josef Beran; slavné *Te Deum* za prezidenta Klementa Gottwalda v katedrále, proti němuž se stavili mnozí komunisté; a aféra ve Starém Smokovci, kdy biskupové odhalili během jednání odposlouchávací zařízení.²⁷¹

Poté, co se komunistická strana chopila moci, se objevily jevy, jakými byly tábory nucených prací, justiční kauzy, plošné postižení celých sociálních skupin (reprezentant nekomunistických stran, druhého odboje, rolnictva, živnostníků, intelektuálů, církevní hierarchie i samotných věřících). Již na jaře 1948 byla přijata Ústředním akčním výborem Národní fronty zřízena tzv. Komise pro náboženské a církevní záležitosti.²⁷² Tímto krokem byly položeny základy státní kontroly nad církvemi. Taktiku proticírkevního „boje“ (tzv. církevní politiky) od počátku určovaly nejvyšší stranické orgány,²⁷³ především pak církevní komise Ústředního výboru Komunistické strany Československa. V říjnu 1949 byl jako zastávající prvek církevní politiky zřízen Státní úřad pro věci církevní²⁷⁴ a vznikla síť církevních tajemníků a jim podřízená církevní oddělení na okresních a krajských úrovních²⁷⁵ v rámci národních výborů. Na biskupské konzistorie byli dosazeni tzv. vládní zmocněnci vidimující všechny koncepty komunistů.²⁷⁶

Politika komunistického režimu se nejprve snažila využít náboženství jako spojence²⁷⁷, přitom ovšem napomáhala zániku náboženství všemi dostupnými prostředky. Po roce 1948

²⁷⁰ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 38.

²⁷¹ KAPLAN, Karel: *Státní církevní politika 1948-1950*. In. *Stát a církev v roce 1950*. Eds. Jiří HANUŠ - Jan STÍBRNÝ. Brno 2000, s. 13-14.

²⁷² HOLZER, Jan: *Role katolické církve v komunistickém režimu*. s. 35-36.

²⁷³ VAŠKO, Václav: *Neumolná II*. s. 63.

²⁷⁴ BABIŠKA, Václav: *Vývoj katolické religiozity v českých zemích v letech 1949-1989 (na základě zjištění Státního úřadu pro věci církevní a ministerstva kultury – sekretariátu pro věci církevní)*. In. *Sborník archivních prací*, 2005, . 2, s. 381.

²⁷⁵ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 13.

²⁷⁶ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 153.

²⁷⁷ Například brněnské biskupství vyzvalo ke spolupráci na oslavách dukelských bojů, i podpořilo *Podpisovou akci za mír* z května 1950.

MZA, AMB, B 1/8, CO, i. . 44, 257, 277, 285.

byla katolická církev nejprve obviněna ze zrady národní věci a později z tiché zrady.²⁷⁸ Za účelem rozbití církve měla režim na konci čtyřicátých let napomoci podpora cyrilometodějské tradice a slovanské liturgie. Etapový plán Komunistické strany Československa (dále KSČ) na likvidaci katolické církve představitel na zasedání Informbyra v Bukurešti v roce 1948 generální tajemník KSČ Rudolf Slánský.²⁷⁹ V první („dezinterpretace“) etapě bylo cílem přesvědčit o kladném vztahu nového režimu ke katolické církvi a práce na „ponárodnění“ katolické církve v českých zemích kampaní proti Vatikánu, který byl vnímán jako „nástroj imperialismu“. Legislativní rozmar této etapy představovala práva zákonných norem umožňující kontrolu církve ze strany státu. Druhá etapa („izolace²⁸⁰ a unifikace“) počítala s internací představitelů církevní hierarchie a s jejich nahrazením loajálními „kádry“. V poslední („separace“) etapě mělo dojít k úplnému odtržení katolické církve od říma a jejímu plnému začlenění do struktur komunistického státu.²⁸¹

Katolická církev byla režimem vnímána jako vážná překážka k ovládnutí společnosti, a proto je označena prizmatem nebezpečného protivníka.²⁸² Nebezpečí pocíval režim zejména ze dvou důvodů, jednak měla církev vliv na poměrně velkou část obyvatelstva a navíc se její centrum nacházelo v zahraničí. Z toho důvodů byla již krátce po únoru zahájena úlovoá jednání mezi církevními představiteli a státem probíhající od března 1948 do března 1949. Komunisty byla tato setkání od začátku považována za listúlovoá, a proto došlo z taktických důvodů i k několika přerušením.²⁸³ Církev byla při vyjednávání znevýhodněna, protože režim přiběžně omezoval její práva a možnosti veřejného působení, a to jak administrativně (rušením katolického tisku²⁸⁴, spolkem, tlakem na církevní školství atd.), tak justičně (zatýkáním a v z ním prvních kněží, eholníků i laiků).²⁸⁵ Církev definitivně ukončila jednání po incidentu v březnu 1949 ve Starém Smokovci.²⁸⁶

²⁷⁸ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 48.

²⁷⁹ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 45.

²⁸⁰ Izolace katolické církve nakonec vyústila v tzv. „odchod do kostelů“.

HAMPLOVÁ, Dana: *Institucionalizované a neinstitucionalizované náboženství v českém poválečném vývoji*. Soudobé dějiny, 2001, 2-3, s. 300.

²⁸¹ HOLZER, Jan: *Role katolické církve v komunistickém režimu*. s. 35 – 36.

²⁸² CUHRA, Jaroslav: *KSČ, stát a římskokatolická církev (1948-1989)*. Soudobé dějiny, 2001, 2-3, s. 271.

²⁸³ Podobnou taktiku využil režim i při pozdějším vyjednávání s Vatikánem.

KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 64-65.

²⁸⁴ 27. února 1948 bylo pozastaveno vydávání v tiskovny katolických periodik pod záminkou nedostatku papíru.

Místo pozastavených titulů byl připravován *Nedělní rozsévák*. V listopadu ztratila církev i nakladatelství.

²⁸⁵ STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 82.

²⁸⁶ Během biskupské konference ve Starém Smokovci (22. – 23. 3. 1949) bylo o předstávce pod topným tělesem odhaleno odposlouchávací zařízení.

VAŠKO, Václav: *Neumolná II*. s. 60.

K dokonalé kontrole církevních struktur potřeboval státní aparát legislativní oporu. Pro tyto účely nejprve posloužil tehdy platný rakouský zákon číslo 50 říšského zákoníku z roku 1874, který do té doby nebyl uplatňován.²⁸⁷ Následně v říjnu 1949 vydané „církevní zákony“²⁸⁸ vytvářely výše zmíněnou pevnou státní organizaci dohlížející nad církvemi v cele se Státním úřadem pro věci církevní (jenž byl po roce 1956 přeměněn na Sekretariát pro věci církevní při Ministerstvu školství a kultury).²⁸⁹ Sítí státních institucí duchovním udělovala i odebírala souhlas k výkonu služby a měla možnost urcovat místo jejich působení. Fakticky rozhodovala o vřecích, které příslušely biskupům. Do funkcí, které zřizných dříve nevykonávali Vatikánem jmenovaní ordináři, ustanovovaly státní orgány své politicky spolehlivé a poslušné duchovní, nejčastěji z aktivních iniciál provládní organizace duchovních²⁹⁰ - Mírového hnutí katolického duchovenstva, později Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*. Přestože katolíci po roce 1948 volili konzervativní přístup ve formách odporu,²⁹¹ byla reakce katolické strany na nové církevní normy okamžitá. Hned v říjnu 1949 s nimi vyjádřili biskupové nespokojenost.²⁹² Znění „církevních zákonů“ se stalo důležitým motivem jednání státu s Vatikánem.

Pochopitelně bylo nutné nezávislou entitu – církev - podrobit následné kontrole, již v létě 1948, Krajské národní výbory vydaly, bez vědomí biskupských konzistorií, směrnice farním úřadům, aby všechny náboženské a církevní otázky projednávaly v náboženských a církevních komisích krajských a okresních výborů Národní fronty. Po vydání „církevních zákonů“ byl výkon duchovenské činnosti podmíněn státním souhlasem,²⁹³ a proti případnému odebrání prakticky neexistovala možnost odvolání. Legislativa rovněž nově umožňovala státu navrhnout kandidáty na uprázdněné posty, kdy případně církevní zamítnutí mohlo vyplývat jen z československého právního řádu.²⁹⁴ Stát podrobil svému souhlasu dokonce i modlitby

²⁸⁷ Dle § 60 ministerstva školství, v dále uměně (dále MŠVU) právo dozoru nad církvemi a dle § 16 uložilo všem ordinářům, aby své pastýřské listy, oběžníky, instrukce, nařízení a jiné projevy tohoto druhu, určené a užitečné lidem nebo ve věcnosti, například předkládali přímo MŠVU ke schválení. Podle § 60 byli dále dosazeni do biskupských konzistorií státní zmocněnci jako dozorcí, dále byla zakázána všechna církevní shromáždění, včetně kněžských, vikariátních, diecézních konferencí, bez předchozího souhlasu úřadů.

K „provádění“ církevní politiky ustanovila KS ve svých krajských a okresních výborech tzv. církevní trojky.

²⁸⁸ Plné znění církevních zákonů a vládních nařízení v BULÍNOVÁ, Marie, JANIŠOVÁ, Milena, KAPLAN, Karel: *Církevní komise ÚV KS 1949 – 1951, edice dokumenty*, sv. I. *Církevní komise ÚV KS („církevní šestka“)* duben 1949-březen 1950. Praha-Brno 1994, s. 448-481.

²⁸⁹ Aby ukázala státní moc svoji dobrou vůli, bylo přijetí nových církevních zákonů provázeno amnestií pro 140 duchovních a dalších 255 osob, které byli buď stíháni v souvislosti s provinilými kněžími, nebo byli „zneužití“ vatikánskými kruhy k akcím proti lidové demokratickému zřízení.

²⁹⁰ KAPLAN, Karel: *Třetí cesta*. s. 7.

²⁹¹ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve*. s. 343.

²⁹² VAŠKO, Václav: *Neumilná II*. s. 107 - 109.

²⁹³ Dle zákona č. 219/1949 Sb.

²⁹⁴ VAŠKO, Václav: *Neumilná II*. s. 104 – 105.

a náboženské způsoby a duchovním stanovil povinnost podrobit se slibu v rnosti republiky.²⁹⁵ K vytvoření pocitu ohrožení a podřízení uvnitř církve přispívala i kontrola samotných církevních obcí, přičemž zvláštní pozornost byla věnována kázáním.²⁹⁶ Vliv a kontrola duchovenstva probíhala i v rovině ekonomické prostřednictvím státem placené mší a mzd.

K manipulaci církevních kruhů ve prospěch politiky státu mohlo dojít také pomocí zneužití tzv. „obrozených“ katolických institucí, jejichž cílem bylo mj. vytvořit základnu „pokrokových katolíků“. Samotná „obroda“ spočívala v převzetí vedení církevních institucí ze strany režimu loajálních „kádřů“, kteří měli zajistit podřízenost církevních institucí a organizací komunistické moci.²⁹⁸ Urputnost i jistou naivitu režimu dokresluje případ komunistické Katolické akce vzniklé v červnu 1949.²⁹⁹ Vatikán na její vznik reagoval exkomunikací dekretem³⁰⁰ kongregace Svatého oficia z 20. června 1949,³⁰¹ odpovědí režimu byla snaha podpořit „obrozenou“ Katolickou akci „zespoda“, různými iniciativami laiků a adových duchovních.³⁰² Navzdory těmto snahám se duchovní z komunisty kontrolované Katolické akce stáhli a organizace do roka zanikla, přesto její „plody“ v podobě Vstříknutí katolického duchovenstva a Katolických novin přetrvaly po další léta.³⁰³

„Obrodný“ proces byl osudný pro mnoho katolických spolků a organizací. Režim během jejich ovládnutí využil taktiky slousování a rušení. Takto byl například slousován Orel sloužený pod Sokola.³⁰⁴ Státní aparát zlikvidoval veškerý společenský život v obcích.³⁰⁵ Režim

²⁹⁵ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 101 – 104.

DEMEL, Zdeněk: *Nedle a totalita. Jak bylo v totalitním Československu omezováno svěcení nedle*. In: *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2001, s. 101.

²⁹⁶ MZA, AMB, B 1/8, CO, i. . 36, 48, 64.

²⁹⁷ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948 – 1953*. s. 104.

²⁹⁸ DEMEL, Zdeněk: *Nedle a totalita*. s. 107.

²⁹⁹ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplex*. s. 46.

VAŠKO, Václav: *Neumlená II*. s. 68 –72.

³⁰⁰ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 16.

³⁰¹ Exkomunikační dekret otištěn v *Securitas imperii*, 2005, . 11, s. 277-278.

³⁰² Podpora byla vyjádřována mj. dopisy, například též základních a středních škol na Kyjovsku. Dopisy byly adresované vysokým státním představitelům a arcibiskupu Beranovi. Příkladná byla rezoluce krajské konference Katolické akce v Gottwaldově z 23. 6. 1949. *My, katolíci kníží a věřící... požadujeme... zintenzívnění náboženského a mravního života... zabezpečení náboženské výchovy našich dětí... rozšíření katolického tisku pro nás věřící lid... po pozemkové reformě... aby stát zajistil udržování kostelů a provozování náboženského kultu... rozšíření a prohloubení innosti katolické charity... církev a vlast, ty v prsou svých milujte.*

MZA, Státní okresní archiv Hodonín, ONV – Ky, i. . 691.

³⁰³ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948 – 1953*. s. 79-87.

³⁰⁴ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 194-198.

³⁰⁵ V Brně likvidace postihla úctyhodné množství nejrozličnějších spolků, přičemž většina z nich byla podobná zcela kompletní. Katolické spolky zlikvidované do 31. 12. 1951: Podpůrný spolek katolického vysokoškolského studentstva (Sušil), Spolek katolický dříve v Maloměřicích, Okresní odbor Charity, Kostelní jednota v Komárově, Sdružení katolické omladiny československé, Beseda katolických mužů v Králově Poli, Katolická učitelna, Svatojosefská jednota katolických mužů a jiných v Líšni, Sdružení pro stavbu kostela v Jundrově, Ludmila (přičemž minoritským kostele), Serafinské dílo lásky, Družina sv. Petra Klavera pro africké misie,

bu donutil lenské sch ze schválit likvidaci, nebo alespo „p i len ní“ do komunisty ovládaných organizací jakými byly Charita, eskoslovenský svaz mládeže i Revolu ní odborové hnutí.³⁰⁶

Od jara 1949 zm nil Úst ední výbor KS strategii a namísto zdánliv vst ícné politiky ve ejn razil tvrdý proticírkevní kurz. Reakce biskup v podob pastý ského listu *Hlas biskup a ordiná v ícím v hodinu velké zkoušky*,³⁰⁷ jehož tení bylo tvrd postihováno,³⁰⁸ ale i velké ásti kléru a laik , byla využita k dalším perzeku ní m zásah m³⁰⁹ a k radikalizaci proticírkevních opat ení. Mezi cíle státní církevní politiky pat ilo: znemožn ní styku biskup s papežem, „vrázení klínu“ mezi biskupy a kn ze, dále mezi kn ze a v ící za ú elem podpory tendencí vedoucích ke vzniku národní církve.³¹⁰ K dokonalé izolaci katolické církve v eskoslovensku³¹¹ byli postupn vyhošt ni vatikánští diplomaté a bohoslovc m bylo zakázáno studovat v ím . Odpov dí na tvrdý postup v í katolické církvi ve východním bloku byl dekret papeže Pia XII. z 28. ervna 1949,³¹² který zakazoval katolík m lenství v komunistických stranách pod trestem exkomunikace.³¹³

Represe v í církvi dostala záhy po „vít znám únoru“ justi ní rozm r. Již v ervnu 1948 byl ve zmanipulovaném soudním procesu odsouzen k osmnáctiletému trestu p evor znojenského kláštera Jakub Zemek.³¹⁴ Ú elem monstrproces bylo zastrašení a rozkol uvnit potenciálních i domn lých nep átel režimu. V tzv. Babickém p ípadu byli dokonce odsouzeni

Spole nost Tomáše Akvinského, Spolek katolických akademik Moravan, Svornost – spolek vzd lávací a sociální, Ludmila (p í kostele sv. Tomáše), Kostelní jednota u sv. Tomáše, Kostelní jednota p í kapli sv. Ducha, K es anské sdružení mladých lidí, Sdružení katolických spolk brn nského biskupství, Podp rný spolek katolických žen a dívek Nový domov, Kostelní jednota na Chodské ulici, Kostelní jednota u sv. Augustina, spolek pro obnovu jezuitského kostela, Dobro innost, Cyrilská farní jednota v Králov Poli, Beseda katolických dívek a žen v Králov Poli, Kostelní jednota v e kovicích, Palestinský spolek, Spolek pro stavbu katolického chrámu v Brn Židenicích – Juliánov , Vzd lávací a podporovací spolek pro katolické tovaryše, Ženský a dív í spolek Marta. V roce 1952 zanikly následující organizace: Spolek katolických dívek a žen Zdislava, D ictví sv. Cyrila a Metod je, Kostelní jednota pro udržování a rozší ování kaple Pod ochranou Svaté rodiny v Kohoutovicích, Kostelní jednota v Novém Lískovci, Kostelní jednota u Nanebevzetí Panny Marie, Kostelní jednota pro zbudování a udržování kostela a kláštera Karmeliitského, Vzájemn podporovací spolek kn ží diecéze brn nské.

MZA, AMB, B 1/8, CO, i. . 134-135.

³⁰⁶ HANUŠ, Ji í: *Lidová zbožnost jako p edm t výzkumu. Likvidace spolkové innosti v brn nské diecézi v padesátých letech.* asopis Matice moravské, 2000, . 1, s. 65-92.

³⁰⁷ Text listu otišt n v knize VAŠKO, Václav: *Neuml ená II.* s. 74-78.

³⁰⁸ Osudným svátkem Božího T la 19. 6. 1949 za íná internace arcibiskupa Josefa Berana, který byl až do roku 1963 v naprosté izolaci a bez novin. Jeho situace se zm nila po složení slibu republiky v roce 1963, po n m je již „pouze“ na nuceném vyhnanství v Muka ov a Radvanov .

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989.* s. 75-77.

³⁰⁹ Seznamy kn ží, kte í etli pastý ský list, si pe liv vedlo p íslušné církevní odd lení. MZA, AMB, B 1/8, CO, i. . 64.

³¹⁰ VAŠKO, Václav: *Neuml ená II.* s. 83-84.

³¹¹ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v eskoslovensku 1948 – 1953.* s. 68.

³¹² VAŠKO, Václav: *Neuml ená II.* s. 91.

³¹³ HRDINA, Antonín, Ignác: *Kanonické právo na téma komunismus.* s. 120-123.

³¹⁴ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století.* s. 64.

k trestu smrti i mladí kněží. Atmosféra plná nedůvěry a teorií spiknutí nahrávala prolomení jednotné církevní linie. Rozkolný efekt se nedostavil, i když některé církevní představitelé propagandou zčásti uvěřili.³¹⁵ V monstrprocesech byly postupně odsouzeny katolické elity. Na společnost mly ovšem ve výsledku v tší dopady procesy s místní honorací, jakou byl kněz, starosta nebo sedlák,³¹⁶ než monstrprocesy v Praze.³¹⁷

Kvůli tvrdému postupu režimu a nebezpečí delší izolace komunistického Československa získal biskup Štěpán Trochta píseň *Ad limina apostolorum* v listopadu 1948 od papeže Pia XII. tzv. mexické fakulty.³¹⁸ Tyto fakulty povodněl Pius X. pro situaci v revolučním Mexiku. Díky fakultám mohly být pravomoci vyhrazené papeži, respektive biskupům, v kritických případech přeneseny na nižší klérus.³¹⁹ Díky nim byl biskup oprávněn předsat pravomoci na nižší hierarchické stupni učit biskupské sv. cení.³²⁰

K hlavním církevně-politickým cílům KS v končící se éře patřilo: podřídit si plně církve a vytlačit je z veřejného prostoru; izolovat klérus od Vatikánu a biskupů a ty donutit k uznání legitimacy režimu; zapojit povolné a kompromitované duchovní a laiky do realizace komunistické politiky; v případě vytvoření národní katolické církve odtržené od Říma.³²¹ Přijetím souboru tzv. církevních zákonů a nařízení v říjnu 1949 si stát připravil legislativní nástroje pro ostrý boj proti katolické církvi. Do roku padesát se církve v Československu ocitla v izolaci od Vatikánu a zčásti i od biskupů. Její činnost byla kontrolována, ovládána a prorostána mašinérií Státního úřadu pro věci církevní. Katolictví se postupně stalo problémem v mnoha profesích, ve studiu a ve společnosti. Státní moc neváhala nátlakem zajišťovat slavení politických výročí při liturgiích s cílem ovlivovat veřejný život a ve prospěch mírových snah „světové socialistické soustavy“.³²² Práv

³¹⁵ Mezi důležitými byl i brněnský biskup Karel Skoupý, který 15. července posílá tento dopis duchovním. *Jsem nesmírně zarmoucen a sklíčen smutným a strašným případem, že dvěma kněžími naší diecéze byla soudním procesem prokázána spoluúčast na teroristické činnosti a dokonce na vraždě veřejných funkcionářů a že bylo k tomu zneužito i posvátných úkonů ... Nad provinivšími kněžími Paulem Františkem, bývalým farářem v Horním Újezdě a Drmolou Václavem, administrátorem v Babicích vyslovuji souhlasně trest degradace a zbavují je všech kněžských funkcí.*

MZA, AMB, B 1/8, CO, i. s. 44.

³¹⁶ Příkladem je tzv. Babický případ, v němž byli popraveni mj. také tři kněží. RÁZEK, Adolf: *StB + justice: nástroje tichého boje v akci Babice*. Praha 2002.

³¹⁷ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 194.

³¹⁸ VAŠKO, Václav: *Děm na skále I*. s. 93.

VAŠKO, Václav: *Děm na skále 2*. s. 319.

³¹⁹ Díky těmto fakultám byl možný vznik neoficiálních církevních struktur. Již od září 1949 si některé biskupové budovali alternativní strukturu tajným svěcením biskupů. V letech 1949 a 1950 byli tajně konsekrováni biskupové Kajetán Matoušek, František Tomášek, Ladislav Hlad, Karel Otčenášek, Pavol Hnilica a Ján Chryzostom Korec.

³²⁰ VAŠKO, Václav: *Neumlená II*. s. 54, 111.

³²¹ STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 82-83.

³²² Například zneužíváním poutí ze strany komunistů.

HANUŠ, Jiří – KLAPETEK, Martin. *Použití jako prvek lidové zbožnosti. Příklad Hostýn 1945-1989*. In. Sborník

poúnorové období se stalo ur ujícím pro budoucí vývoj církevní politiky v socialistickém Československu v následujících desetiletích. Situace byla koncem čtyřicátých let upravena k dalším krok m, k internaci biskup , zrušení eholí³²³ a eckokatolické církve.³²⁴

prací FF brn ňské univerzity, ada historická, 2001, . 48, s. 189-207.

³²³ O akci K sm ůjící ke zrušení eholí se jednalo již v úkolovém plánu pro Církevní odd ělení v roce 1949. MZA, AMB, B 1/8, CO, i. . 24.

³²⁴ DEMEL, Zden k: *Ned ěle a totalita*. s. 109.

Obsahem innosti „nelegální církve“ je snaha rozšířovat okruh tajných biskupů a tajných kněží, tajně organizovat široký laický apoštolát, provádět soukromé bohoslužby v bytech a tzv. studie bible z pozic politicko-filozofického a teologického rozboru ve vztahu k současnému světovému – k současným socialistickým společnostem. Cílem je vybudovat novou „pravější“ církev.

Hnutí laického apoštolátu v poslední době značně vzrostlo, zejména v řadách katolické inteligence a mládeže. Možná konstatovat, že laické hnutí je více vedeno z pozic katolické filosofie, nežli na bázi víry.

*Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 19/91 s. 11.

3.2.4 Padesátá léta

Na pozadí vyhrocených mezinárodních vztahů a soubojů s tvrdým postihem dalších nepohodlných skupin společnosti zahájil režim počátkem roku 1950 třítiletou sérii nebyvale tvrdých perzekucí a zásahů proti církvi. Tyto zákroky byly výsledkem součinnosti celého mocenského mechanismu; od Ústředního výboru KSČ, Státní bezpečnosti, policie, Lidových milic, prokuratury, okresní soudy, úřady státní správy až po propagandistický aparát. Navzdory tomu se život církve nepodařilo zcela utlumit, a koliv se díky tomu ve vězení, internaci a táborech ocitly tisíce kněží, duchovní, duchovní a laiků.³²⁵

Pro přípravovanou akci eliminující duchovní život (tzv. akci K) byl režimem zneužit zázrak v Víhošti, kde se 11. prosince 1950 během kázání faráře Josefa Toufara opakovaně vychýlil kříž na oltáři. Tato událost měla komunistům posloužit jako vhodný spouštěč. Zneužití svědeckví víhošského faráře Josefa Toufara se režimu jevilo jako ideální. Toufar ovšem 25. února, necelý měsíc po zatčení, zemřel na následky mučení.³²⁶ V souvislosti s tímto případem byl za údajnou spoluúčast na víhošském „podvodu“ zatčen také želivský opat Vít Tajovský. Krátce poté, 15. března 1950, byli zatčeni představitelé duchovní v echách a na Moravě, a do vybraných mužských klášterů byli dosazeni vládní zmocněnci. Dohromady deset duchovních představitelů bylo souzeno v monstrprocesu „Machalka a spol.“, jenž byl od počátku doprovázen mohutnou propagandistickou kampaní, ve které byly řádně líčeny jako státní nepřátelské protistátní innosti a jejich představení jako agenti Vatikánu, nacistů, imperialismu apod.³²⁷ Osm dní po ukončení procesu „Machalka a spol.“ byla spuštěna tzv. akce K namířená proti samotné existenci duchovní.³²⁸ Ve dvou etapách byli

³²⁵ STÍBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit.* s. 83.

³²⁶ VAŠKO, Václav: *Neumlně II.* s. 123-130.

³²⁷ VAŠKO, Václav: *Neumlně II.* s. 130-133.

³²⁸ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989.* s. 158.

eholníci v noci z 13. na 14. dubna a v noci z 27. na 28. dubna svázení do devíti zvolených klášter.³²⁹ Centralizace a internace eholnic následovala od srpna do října roku 1950.³³⁰

V rámci plánu likvidace eholí mělo soustředění do internacích táborů posloužit ke snížení disciplíny a postupně k odchodům z eholí.³³¹ Internovaní eholníci byli od roku 1955 postupně propouštěni do civilního života nebo do diecéze.³³² Ženské eholní internacní tábory byly postupně přeměněny v padesátých letech v charitní domovy, kde se vyráběly náboženské předměty, a vznikla výrobní družstva - zejména textilní. V roce 1967 byla ukončenainnost eholnic v přemyslu a v zemědělství, nadále přesobily již jen ve školství a ve výrobě náboženských potřeb.³³³

Dalším tvrdým zásahem byla likvidace eckokatolické církve v Československu tzv. „akce P“ probíhající mezi lednem a květnem roku 1950.³³⁴ Jako jedna ze záminek posloužilo přesobení banderovců na Slovensku. Banderovci byli vyznáním uniaté, a proto často hledali útočiště u souvrců. Práv s banderovci bylo spojeno rozsáhlé zatýkání eckokatolických kněží a dvou biskupů.³³⁵ Následně mohl zmanipulovaný sněm eckokatolické církve 28. dubna zrušit Užhorodskou unii s katolickou církví a ohlásil návrat k pravoslaví.³³⁶ Celkového výsledku se po fiasku komunistické Katolické akce oprávněně obával předseda Sboru pověnců Gustáv Husák. A koliv byla likvidace eckokatolické církve zpočátku úspěšná, za tři roky skončila faktickým neúspěchem. U pravoslavné církve zůstalo pouze 98 dříve eckokatolických duchovních, v tšina ostatních, tj. 144, byla přezazena na manuální práce do českých zemí.³³⁷

Dalším krokem podrobujičím si církve bylo ovládnutí teologických učilišť. Vládním nařízením ze 14. července 1950 byla všechna teologická výuka soustředěna do římskokatolické cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Praze³³⁸ a římskokatolické

³²⁹ VAŠKO, Václav: *Neumlněná II.* s. 133, 150-154.

³³⁰ VAŠKO, Václav: *Neumlněná II.* s. 191.

KAPLAN, Karel: *Stát a církve v Československu 1948-1953.* s. 118-121.

³³¹ Internace se vyhnula řádu Milosrdných bratří, který byl nezastupitelný v nemocnicích a také řádovým sestrami pracujícími ve zdravotnictví, sociální péči a školství pro tělesně postižené. Od poloviny padesátých let byl ovšem i tento personál postupně nahrazován civilním.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989.* s. 167, 179, 187.

³³² HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století.* s. 65.

³³³ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989.* s. 161-166, 179, 187-189.

³³⁴ BARNOVSKÝ, Michal: *Likvidácia greckokatolíckej cirkvi v Československu roku 1950.* Soudobědějiny, 2001, č. 2-3, s. 312-331.

³³⁵ VAŠKO, Václav: *Neumlněná I.* s. 166 – 167.

³³⁶ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968 – 1989.* s. 15.

KAPLAN, Karel: *Stát a církve v Československu 1948-1953.* s. 114-118, 165.

³³⁷ BARNOVSKÝ, Michal: *Likvidácia greckokatolíckej cirkvi...* s. 312-331.

MZA, AMB, B 1/8, CO, i. č. 52.

³³⁸ V roce 1953 byla komunisty kontrolovaná pražská bohoslovecká fakulta přemístěna do pohraničních Litoměřic.

cyrilometod jské bohoslovecké fakulty v Bratislav , všechna ostatní u ilišt byla uzav ena.³³⁹ Reorganizaci bohosloveckých fakult rozhodn odsoudil Vatikán a zpo átku vzdorovali i biskupové, jejichž souhlas byl pot ebný k zahájení výuky.³⁴⁰ Komunisty kontrolované teologické fakulty zahájily innost ve školním roce 1950/1951. Krom obvyklých p edm t se na t chto u ilištích vyu ovaly i marxisticko-leninské v dy. Režim si od kn ží odchovaných komunistickými bohosloveckými fakultami sliboval vznik nového druhu nositel státní ideologie a politických agitátor . P i nesouhlasu v tšiny biskup si seminaristé nebyli jisti, zda mají nastoupit do generálních seminá . N které diecéze tuto možnost p ímo zakazovaly, jiné nechávaly rozhodnutí na bohoslovcích.³⁴¹ Do nových seminá nastoupilo jen 138 bohoslovc z tém tisícovky, což vedlo režim dokonce k náboru bohoslovc na st edních školách.³⁴²

K dosažení vzniku národní katolické církve odtržené od íma bylo nutné vytvo ít s režimem sympatizující linii duchovních a laik , která by vytvá ela tlak na oficiální církevní hierarchii. Po krachu komunistické Katolické akce se režim zam íl výhradn na duchovní. V jejich adách již d íve vznikl okruh kolaborant tzv. „pokrokových kn ží“. Po et „pokroká “ ale nebyl dostate ný, a proto bylo nutné vytvo ít organizaci na univerzáln jším základ . Po „národní pouti“ na Velehrad, s údajn 140 000 poutníky, následovala v ervenci 1950 konference katolického duchovenstva. P es proklamované úsp chy nesplnila konference p vodní o ekávání, protože se jí zú astnilo jen asi 450 duchovních.³⁴³ Navzdory tomu dostalo hnutí jasn jší kontury a vyústilo v založení Mírového výboru katolického duchovenstva v b eznu 1951. Do p edsednictva výboru byli zvoleni i t i biskupové, což také p ísp lo k dostate né životaschopnosti této organizace. Výbor v podstat nem l leny, lenem se stal automaticky každý kn z.³⁴⁴ Z ad aktivních i loajálních duchovních z Mírového výboru katolického duchovenstva, od roku 1966 p ejmenovaného na Mírové hnutí katolického duchovenstva,³⁴⁵ byli státním aparátem vybírání kandidáti na vyšší církevní posty.³⁴⁶

K legitimizaci režimního proticírkevního postupu sejevilo jako nejvhodn jší uzav ít dohodu mezi církví a státem podobn jako v Polsku a Ma arsku. Nicmén se nepoda ilo

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 113.

³³⁹ VAŠKO, Václav: *Neumlná II*. s. 206-208, 210-212.

³⁴⁰ Tamtéž s. 210.

³⁴¹ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v eskoslovensku 1948-1953*. s. 113 – 114.

³⁴² MZA, AMB, B 1/8, CO, i. . 39.

³⁴³ VAŠKO, Václav: *Neumlná II*. s. 181 – 182.

³⁴⁴ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 65.

³⁴⁵ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 130.

³⁴⁶ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v eskoslovensku 1948-1953*. s. 151-161.

získat žádného z biskupů, který by následně hájil politiku státu.³⁴⁷ Z tohoto důvodu bylo nutné oddělit církve od vlivu vysoké církevní hierarchie. Nejprve bylo nutné církve a hierarchii diskreditovat prostřednictvím celé řady propagandisticky vedených kroků, například hem monstrproces se spolupracovníky biskupů v Hradci Králové, Praze a Olomouci.³⁴⁸ V souvislosti s izolací docházelo, v souladu s „mexickými“ fakultami k tajnému sv. cení náhradní biskupské linie. Vyazení biskupů izolací a internací využil režim k nahrazení biskupských konferencí poradami, zpravidla povolenějšími, kapitulními a generálními vikáři. Arogance moci plně odhalila tvář instalací Jána Decheta do funkce banskobystričského ordináře 13. února 1950, což vyvolalo jeho exkomunikaci o čtyři dny později.³⁴⁹

Izolací biskupů a zrušením svobodného katolického tisku vzrostla důležitost diecézních kněží, kteří měli přímý vliv na vysoké procento věřících. Proto bylo nutné zlikvidovat, podrobit a umlčet nepohodlné kněze.³⁵⁰ Z tohoto důvodu byli kněží kontrolováni, kupříkladu byla církevními úřady monitorována kázání.³⁵¹ Nepohodlní duchovní byli hojně přemísťováni z reakčních území (tj. religiózních) do tzv. pokrokových míst (zejména v pohraničí), a pouze za tím účelem, aby tzv. „nezakořenili“, případně byli odsouzeni na dlouhá léta do vězení. Režimním ideálem duchovního byl kolaborant a kněz bez horlivosti,³⁵² omezující se pouze na dny v kostele a nezasahující do komunistické politiky, třeba při kolektivizaci vesnice.³⁵³

Režim kladl velký důraz na výchovu mládeže,³⁵⁴ z tohoto důvodu nejprve v dubnu 1950 zrušil církevní školství a od školního roku 1952/1953 zavedl obstrukční povinné přihlášky do náboženství. Veškeré jiné aktivity s mládeží, mimo režimní struktury, přímo kriminalizoval. Státní bezpečnost se zaměřovala na duchovní i laiky pracující s mládeží, a dokonce měla mezi mládeží své informátory.³⁵⁵ Komunistům se podařilo postupně snížit počet žáků náboženství, také díky výhrůžkám ohledně budoucího vzdělání a uplatnění, nezanedbatelný byl rovněž vliv administrativních opatření.³⁵⁶ Taková opatření představovala překládání výuky náboženství do odpoledních hodin, zavedení přihlášek, omezení výuky na 2. až 7. ročník základní školní docházky. Do zorného pole státního aparátu se dostal rovněž

³⁴⁷ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 140, 154-155.

³⁴⁸ VAŠKO, Václav: *Neumolněná II*. s. 217-229.

³⁴⁹ Tamtéž s. 117-118.

³⁵⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 111.

³⁵¹ MZA, AMB, B 1/8, CO, i. 69.

³⁵² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 124.

³⁵³ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 152 – 153.

³⁵⁴ Tamtéž s. 427.

³⁵⁵ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 74.

³⁵⁶ MZA, AMB, B 1/8, CO, i. 31, 38, 41, 150.

pedagogický personál, jehož působení muselo probíhat v souladu s ústavou a lidově demokratickým zřízením, a proto byli pedagogové nuceni vystupovat z církve.³⁵⁷

Podzimem roku 1952 režim opustil strategii přetáhnutí v říších a církve na svou stranu, a zahájil zápas o v říčí. Bylo upuštěno od smílivého postoje v říší, namísto toho se začala razit idea neslučitelnosti marxismu a náboženství, které bylo obviňováno z tmářství a pedsudků.³⁵⁸

V souvislosti s proměnou mezinárodních i domácích poměrů po smrti Klementa Gottwalda postupně od konce roku 1953 docházelo k částečnému uvolnění poměrů, které vrcholilo rokem 1956, kdy byl zrušen Státní úřad pro v říší církevní a jeho kompetence byly převedeny na Ministerstvo školství.³⁵⁹ Toto období přineslo zvýšení aktivit církví a navýšení kontaktů církve se zahraničím včetně Vatikánu, což souviselo i s krátkodobým uvolněním v Polsku a Maarsku.³⁶⁰ Zvláště silná byla v té doběinnost laického apoštolátu na jižní Moravě a ve východních říších.³⁶¹

Výústně polských a maarských událostí opět přineslo, Nikitou Chruščovem deklarované, zintenzivnění proticírkevního boje. V květnu 1957 přijalo politické byro komunistické strany staronové zásady církevní politiky.³⁶² Represe byla vyvíjena zejména prostřednictvím výhrůžek a opatření kariérního charakteru, jakými bylo propouštění z práce, znemožnění studia u žáků a studentů z nábožensky založených rodin. Oprášené byly i osvědčené teorie spiknutí o katolické církvi, Vatikánu a církevní hierarchii.³⁶³ Opět byla nejen proti církvi hojně využívána Státní bezpečnost s širokou sítí informátorů, včetně kněží, které v tšinou donutila ke spolupráci metodou vydírání.³⁶⁴

Velmi důležitě se pro budoucí vývoj církve ukázaly zkušenosti duchovních a laiků z vězení, internací a vojenských útvarů Pomocných technických praporů.³⁶⁵ Ve specifických podmínkách a možnostech zde probíhalo intenzivní studium, příprava na kněžství a samotná kněžská svěcení (takto byl vysvěcen například jezuita Jaroslav Pilík).³⁶⁶ Cenná byla také za těchto

³⁵⁷ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 174.

³⁵⁸ Tamtéž s. 175, 182.

³⁵⁹ ST ĀBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 84.

³⁶⁰ CUHRA, Jaroslav: *KSČM, stát a římskokatolická církev*. s. 275.

³⁶¹ KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953*. s. 180.

³⁶² CUHRA, Jaroslav: *Politické procesy s říšími za útkem šedesátých let a případ „ilegální k esanskodemokratické strany“*. s. 245-247.

³⁶³ Tamtéž s. 247.

³⁶⁴ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 24.

³⁶⁵ Izolací schopných kněží byl ovšem ochuzen život ve farnostech.

HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve* s. 342.

³⁶⁶ TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *lov k musí ho eti*. s. 305.

podmínek probíhající ekumenická setkání,³⁶⁷ bohatý duchovní život a pokusy o nové formy spirituality. V tšina duchovních zde zakusila podmínky provizoria, kdy bylo nutné, i pro slavení liturgie, překročit pravidla nejen kanonického práva.³⁶⁸ Mnozí zde zakusili hranice svých osobností a jejich zatvrzelý postoj se stal poslední, ale úinnou obranou, která jim vydržela až do konce režimu. Velká část uvedených knih se stala základem pro, nejen skryté, aktivity církve od let šedesátých až do konce komunistického režimu.³⁶⁹

Postupem padesátých let církev přestala v tšinov zaujímat pozici pasivní rezistence, nastal přesun k praxi církve koexistující až ke skryté,³⁷⁰ i když ta vznikala zejména po amnestijních vlnách v letech 1960 až 1964. Rovněž zahraniční katolický exil se v padesátých letech aktivizoval a ovlivňoval domácí prostředí zpočátku zejména prostřednictvím Vatikánského rozhlasu a tisku.³⁷¹ Práv exilová vydavatelství se společně s knižní produkcí dostupnou v Polsku a NDR staly až do devadesátých let tradičními zdroji nové náboženské literatury.³⁷² Od roku 1958 začal vycházet nejzásadnější katolický exilový časopis s názvem *Studie*, který neopomíjel představovat nejnovější trendy, mj. teologii osvobození apod.³⁷³

Pro situaci církve byl rovněž zásadní celospolečenský kontext a zcela zásadní pro československou společnost byla likvidace selství jako životního stylu a postoje. To byl jeden z nejvtších zásahů do společnosti, díky nimž zmizela tradiční vesnice. Komunistická strategie přitom zřejmě jenom využila a urychlila, podobně jako v jiných případech, evropské modernizační trendy panující v druhé polovině dvacátého století. Během deseti let probíhala v zemědělství rozsáhlá mechanizace a přechod k velkovýrobě. To způsobilo rychlý rozpad malých sociálních jednotek, oslabení rodinných vazeb a sociální kontroly. Pochopitelně byl tento proces doprovázen snižováním religiozity venkova v etn postupného ubývání projevu lidové zbožnosti.³⁷⁴

Ve druhé polovině padesátých let přestala být pro režim církev politickým nebezpečím především kvůli ležitosti. Režim byl se stavem církve spokojen, přestože se

³⁶⁷ HANUŠ, Jiří: *Mezi tradicí a reformou*. s. 153-154.

³⁶⁸ Příkladem jsou svátosti, kdy například zpěv probíhala kdekoliv – na vycházce, v cele u zubaře. Mše ve veních probíhala v tšinou ve ven nahore na kavalci, kdy se rozprostřel kapesník, použila se lžička s táckem, kousek housky, několik kapek vína a vše muselo být potichu. Proměněné housky se balily do cigaretových papírků, aby se daly distribuovat.

BRADNA, Antonín: *Zaradoval jsem se... Útržky ze života*. Kostelní Vydří 2002, s. 79.

³⁶⁹ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v československu 1945-1989*. s. 168.

³⁷⁰ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve* s. 346.

³⁷¹ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v československu 1945-1989*. s. 294.

³⁷² HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Praha 2009, s. 143.

³⁷³ HALÍK, Tomáš: *Víra a kultura. Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie*. Praha 1995, s. 21, 146.

³⁷⁴ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v československu 1945-1989*. s. 206-208.

nepodařilo založit národní církev. Církev samotná se na konci padesátých let nacházela v tristní situaci. V důsledku uzavření v tšiny „elitních“ knží a omezení náboženského života se v ící a církev uzavírali do sebe, což se projevilo rovn ž „introvertním“ prožíváním víry. Církev byla zahrnána do minoritního ghetta, katolicismus byl nucen opustit ádu projev z minulosti.³⁷⁵ Nap íklad ze t í deník , šesti týdeník a devatenácti m sí ník zbyl týdeník Katolické noviny a m sí ník pro kn ze Duchovní pastý .³⁷⁶ Navzdory tomu dozníval v církevním milieu ohlas katolických intelektuál t ícátých a ty ícátých let a um leckého odkazu d l Bohuslava Reynka, Jakuba Demla apod.³⁷⁷ Za pouhých dvanáct let, tedy do roku 1960, se režim narouboval na společenské struktury, církev nevyjímaje, zajišť ním monopolního postavení moci a poté prosazením své koncepce ve všech oblastech společenské innosti.³⁷⁸

³⁷⁵ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 128.

³⁷⁶ Seznam zastavených katolických asopis uvádí *Securitas imperii*, 2005, . 11, s. 236-237.

³⁷⁷ HANUŠ, Ji í: *Vybrané rysy spirituality eské katolické církve* s. 342.

³⁷⁸ KAPLAN, Karel: *Prom ny eské společnosti 1948-1960*. s. 5.

innost této organizace (Sekulární institut Dona Bosca) pln odpovídá závěrům II. vatikánského koncilu a posledních dvou římských synod biskupů, v otázce šíření, evangelizace, práce s mládeží a katechizace, což potvrzuje i ten fakt, že členky organizace mohou vstupovat do KSČ, ROH a jiných společenských organizací, kde mohou lépe působit a pracovat s lidmi, zvláště mládeží v duchu šíření křesťanské a náboženské ideologie.

*Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 19/91 s. 11.

3.1.5 Šedesátá léta

V šedesátých letech padla v Československu u většiny společnosti víra v marxismus-leninismus,³⁷⁹ mj. díky zahraničí, kde se prohlubovala polarizace v rámci komunistického režimu a také rostla rozmanitost přístupů k socialistickým idejím. Tento stav byl vhodným základem pro postupné uvolnění a také případnou změnu režimu, ovšem, jak se ukázalo v roce 1968, společenské poměry mnohdy nestačí k završení změny očekávaným směrem.

Na začátku šedesátých let se režim soustředil na ideový zápas s tzv. náboženskými přežitky, vedený šířením a propagací ateismu. Tento trend se objevil i v Ústavě Československé socialistické republiky z roku 1960, kde je uvedeno, že veškerá kulturní politika, rozvoj vzdělávání, výchova a využití jsou vedeny v duchu vdeckého světového názoru marxismu-leninismu. Na druhou stranu byla Ústavou ukotvena náboženská svoboda v rámci svobody náboženských projevů.³⁸⁰ Přesto se náboženský život nad rámec nedílné bohoslužby ocitl na hranici opozičního aktivismu, ovšem i povolený náboženský život zůstal zdrojem ostrakizace v ústředí.³⁸¹ Poměrně zásadním proticírkevním opatřením se stal paragraf 178 zákona 14/1961 Sb. *O mezinárodním dozoru státu nad církvemi a náboženskými společnostmi*, který byl hojně využíván v proticírkevním boji až do konce osmdesátých let. Komunistům v procesu ateizace nahrávaly rovněž obecnější trendy, například odchod od víry tradiční, samozřejmě předávané mezi generacemi, k více osobní, intimní, která se stala osobním svobodným rozhodnutím jednotlivce.³⁸²

Po celou dekádu se postupně uvolňovaly vztahy mezi režimem a církví. K tomu přispělo několik faktorů: především režimu, že společenská pozice církve je ve

³⁷⁹ MAIER, Hans: *Politická náboženství*. s. 74.

³⁸⁰ *Ústava Československé socialistické republiky*. http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html, staženo dne 13.3.2016.

³⁸¹ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. s. 17.

³⁸² GREINACHER, Norbert: *Přehled o struktuře v církvi*. In: *Křesťanství dnes*. Ed. Jiří N. MEC. Praha 1969, s. 175.

stabilizovaných mezích; nový politický styl papežství za Jana XXIII. a Pavla VI. a rovněž hnutí a procesy spojené s Druhým vatikánským koncilem.³⁸³ Změnu politického kurzu, včetně církevní politiky, potvrdil XIII. sjezd Komunistické strany Československa v roce 1966, na němž se mohlo projevit reformní křídlo vedené s Alexandrem Dubčekem. Navenek se uvolnění ve vztazích mezi církví a státem projevilo nejprve rozsáhlými amnestiemi v letech 1960 a 1962, kdy byla propuštěna většina vězněných duchovních. Amnestovaní ovšem zpravidla nemohli vykonávat duchovní službu, a tak museli pracovat v různých profesích,³⁸⁴ kde značná část z nich vyvíjela bohatou pastorační činnost, kterou by za běžných podmínek rozvinuli jen stěží, například pastorační činnost na pracovištích. Na druhou stranu nelze proces oteplování vztahů opíjet o změny, o kterých svědčí proces z roku 1961 s tzv. československo-demokratickým hnutím. V této, Státní bezpečností vykonstruované, kauze nelegální protikomunistické „strany“ byli z většiny odsouzeni sotva amnestovaní vědci.³⁸⁵

V rámci příprav na koncil kontaktoval Vatikán v roce 1962 představitel Československa, aby povolili účast na jednání koncilu československým biskupům, a dále byla nabídnuta vzájemná jednání. Československá strana nabídku přijala a od roku 1963 až do konce režimu probíhala vzájemná diplomatická jednání.³⁸⁶ Pro Vatikán představoval po celá desetiletí nejnepříjemnější problém obsazení vakantních biskupských stolců.³⁸⁷ Československá strana si toho byla vědoma, proto po celou dobu zužovala téma vzájemných jednání na otázky personálního neobsazených diecézí a na tato místa vytrvale prosazovala režimu loajální, či kolaborující kapitulní vikáře.³⁸⁸ Situaci napomáhala i kritizovaná vatikánská diplomacie reprezentovaná Agostinem Casarolim prosazující východní politiku tzv. „malých krk“, k jejíž revizi došlo až za pontifikátu Jana Pavla II.³⁸⁹ Vatikánu se za celou dobu nepodařilo prosadit širší pojetí jednání, při kterých by mohl poukázat na nezákonnost proticírkevních zásahů.

Jediným výsledkem první fáze československo-Vatikánských jednání bylo propuštění vězněných biskupů Stanislava Zely, Jána Vojtašáka, Ladislava Hlada v roce 1963, a o rok poté propuštění dalších duchovních, včetně eckokatolického biskupa Vasila Hopka.³⁹⁰ „Problém Beran“, jehož vlivu se režim obával, byl nakonec vyřešen jeho jmenováním do

³⁸³ KAPLAN, Karel: *Třetí cesta*. s. 10.

³⁸⁴ STÍBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 84-85.

³⁸⁵ CUHRA, Jaroslav: *Politické procesy s vědci za útlakem šedesátých let a případ „ilegální československo-demokratické strany“*. s. 243-259.

³⁸⁶ KAPLAN, Karel: *Třetí cesta*. s. 10-15.

³⁸⁷ CASAROLI, Agostino: *Trýze v pravdě*. s. 13.

³⁸⁸ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968–1989*. s. 113.

³⁸⁹ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 54.

³⁹⁰ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968–1989*. s. 28-29.

kardinálské funkce, což bylo podmínkou jeho odchodem z Československa 19. února 1965.³⁹¹ Díky československé delegaci přítomné na probíhajícím koncilu získal Vatikán poměrně ucelenou představu o situaci církve v Československu³⁹² a naopak pro domácí církve to byla příležitost navázat přerušené zahraniční kontakty, zejména s církevním exilem.

Klima uvnitř ochromené katolické církve v Československu ovlivňovaly nejen domácí politické události, ale i procesy spojené s probíhajícím Druhým vatikánským koncilem,³⁹³ a dorůstající novou generací duchovních šedesátých let, jež se sblížovala s generací protiběnou v zením. Právě z těchto kruhů se rekrutovali iniciátoři rozvoje ekumenismu i partneri v dialogu s reformními marxisty.³⁹⁴ Šedesátá léta se stala obdobím obrody církevní činnosti a rostoucích naději vkládaných do budoucího vývoje. Vznikly mimo jiné skupinky kolem propuštěných duchovních přebývajících ve vězení i skrytých, ale také diskusní kroužky ekumenické i laické, například semináře v pražských Jirchách.³⁹⁵ Navzdory probíhající obrodě byli katolíci rozpolčení, část byla nedůvěřivá vůči reformnímu vývoji, druhá část toužila být znovu obnoveny aktivní v moderním, tedy obnoveném, smyslu.³⁹⁶

Od ní na Druhém vatikánském koncilu³⁹⁷ se věřící dozvěděli z československého rozhlasu, z exilových rozhlasových stanic a ze samizdatu.³⁹⁸ Přímý vliv Druhého vatikánského koncilu na československou církev byl minimální díky izolaci. Přesto se vyvinul dialogický vztah k esotické kultuře, zejména díky vlastní dříve zkušeno pronásledované církve, kdy se setkávali například specifických příležitostech lidé různých zaměření a vyznání ve věznicích, na bytových seminářích apod.³⁹⁹ Na katolické prostředí měla výrazný vliv i česká nová vlna, její filmy, a obnovení vydávání některých katolických titulů ve Vyšehradu. Různé katolické diskusní kroužky měly ve svém programu témata od teologických až po kulturní, včetně diskusí o filmech Federica Felliniho i Ingmara Bergmanna.⁴⁰⁰

I v Československu došlo v důsledku koncilu k rozdělení církve na konzervativce a reformisty,⁴⁰¹ nicméně toto rozdělení nebylo tak fatální, protože nebyla umožněna ve stejná

³⁹¹ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 25-26.

³⁹² Tamtéž s. 23.

³⁹³ Koncil probíhal 11. 10. 1962 – 8. 12. 1965.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století. Druhý vatikánský koncil a české země*. s. 120.

³⁹⁴ STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 84 - 85.

³⁹⁵ HALÍK, Tomáš: *Věra a kultura*. s. 107.

³⁹⁶ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století*. s. 120.

³⁹⁷ FIALA Petr – HANUŠ, Jiří: *Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v letech 1962-1965 na Moravě*. Brno 2000.

³⁹⁸ TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *Člověk musí hořet*. s. 354.

³⁹⁹ HALÍK, Tomáš: *Věra a kultura*. s. 18.

⁴⁰⁰ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve* s. 347.

⁴⁰¹ Například Bonaventura Bouše zmínil v polovině šedesátých let názor a že zastánci předkoncilních praktik se stal jedním z nejvýraznějších reformistů.

společenská diskuse na církevní témata a také v důsledku absence biskupů, díky níž si interpretaci závěrů koncilu i podobu katolictví určovaly výrazné osobnosti samy.⁴⁰² Tato skutečnost se rovněž výrazně podepsala na postupně vznikajících odlišnostech ve skryté církvi.⁴⁰³

Zcela zásadní a formující, nejen z pohledu skryté církve, bylo objevení díla jezuita Pierra Teilharda de Chardina, vyvolávající zájem nejen mezi katolíky, ale také u otevřenější části marxistů.⁴⁰⁴ De Chardin působil spíše jako určitý duchovní katalyzátor.⁴⁰⁵ Byl považován za vizionáře, který má duchovní program pro moderní katolicismus i pro celé lidstvo v podobě snahy začlenit celý svět do transcendentních perspektiv. De Chardin usnadnil na kterémžto úskalím intelektuálů nový způsob prožívání vlastní víry ve světě a pro svět, přinesl a potvrdil jim novou spiritualitu, která se k nim postupně blížila i z dalších zdrojů: z obnoveného pohybu vyvolaného koncilem a ze zkušeností místní církve. Byl impulzem, který u některých vědců uvolnil kumulaci očekávání, naději a tužeb.⁴⁰⁶ De Chardinovo dílo bylo díky Jiřímu Němcovi diskutováno na seminářích v Jirchách, v časopise *Studie a VIA* se objevily rozbory Josefa Petra Ondoka a u Felixe Davídka byla aplikována jeho revoluční teologická vize v pastoraci.⁴⁰⁷

Prvních dvacet let proticírkevního útlaku rozbilo celou řadu jistot a zásadních proměn úlohu a postavení církve ve společnosti. Tradiční charitativní, kulturní, vzdělávací a další rozmary působení církve komunistický režim prakticky znemožnil, případně se pokusil zneužít ke svému prospěchu. Okleštěný prostor pro církevní aktivity doplňovaly skryté aktivity, jejichž nositelé po represích dbali na jejich izolovaný a konspirativní charakter.⁴⁰⁸

BOUŠE, Bonaventura: *Odkaz a vzpomínky*. Praha 2009, s. 14.

NOVOTNÝ, Vojtěch: *B da církvi*. s. 81-88.

⁴⁰² Na tuto skutečnost mj. poukazuje GANSRIEGLER, Franz: *Jeder war ein Papst. Geheimkirchen in Osteuropa*. Salzburg 1991.

Např. Antonín Mandl když uslyšel o Druhém vatikánském koncilu, zvolil cestu, kterou on a ostatní spolubratři promýšleli a spatřovali jako jedinou možnou.

HALÍK, Tomáš: *Víra a kultura*. s. 19.

⁴⁰³ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 242, 259.

⁴⁰⁴ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 234-240.

⁴⁰⁵ De Chardin jako vědec přijal za svou evoluci, kterou rozvíjel i do oblasti duchovní. Evoluce dle něj spíše ke komplexitě, což se děje i v duchovní rovině, na níž má být lidstvo aktivně participovat.

⁴⁰⁶ NOVOTNÝ, Vojtěch: *Odvaha být církvi*. s. 369.

⁴⁰⁷ HANUŠ, Jiří: *Teilhard v letech a na Moravě*. In. *Teologie a společnost*, 2005, . 2, s. 10-13.

⁴⁰⁸ CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v období „normalizačního“ režimu*. In. *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Ed. Petr BLAŽEK. Praha 2005, s. 69.

Naopak aktivita tajných biskup ještě více vystoupila do popředí v organizování „nelegální církve“, zvláště v SSR a na Moravě.

*Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 19/91 s. 12.

3.2.6 Pražské jaro 1968

Pražské „církevní“ jaro odstartoval *Otevřený list katolíkům v zemi pro víru prvnímu tajemníkovi ÚV KSČ A. Dubčekovi*, který vyšel v Literárních listech 21. března 1968 a jehož autorem byl P. Oto Mádr. Dopis se spontánně změnil v hromadně podepsovanou petici, odhadem ji podepsalo 100 000 osob, požadující změny v církevní oblasti.⁴⁰⁹ V březnu 1968 biskup František Tomášek společně s dalšími biskupy shrnul nastolené požadavky v devíti bodech, které zaslal vládě. Účastnou Tomáškovu dopisu byla odstartována demontáž Mírového hnutí katolického duchovenstva 21. března 1968, protože existence hnutí nebyla v dané situaci dále udržitelná. Podobným procesem prošla i Charita a katolický tisk. Do jejich vedení se dostali lidé z okruhu Díla koncilové obnovy. Na 63. schůzi komunistické strany bylo schváleno narovnání církevních poměrů, které se projevilo rezignací letitého editore církevního sekretariátu Karla Hrdy z dne 25. března 1968 a nástupem reformně orientované Eriky Kadlecové.⁴¹⁰ Díky početným událostem došlo k ústřednímu narovnání vztahu mezi státem a církví:⁴¹¹ byla obnovena činnost eholí, zčásti se do diecézí mohli vrátit dříve v zemi internovaní biskupové, byla obnovena činnost eckokatolické církve,⁴¹² byla liberalizována výuka náboženství⁴¹³ a dokonce došlo ke snížení míry státního dozoru nad církvemi.⁴¹⁴

Rok 1968 se stal příležitostí pro setkání bývalých politických vězňů s novou generací,⁴¹⁵ ale také obdobím mnoha iniciativ. Nově vznikla pastorační rada arcibiskupa Františka Tomáška navrhuující vznik Díla koncilové obnovy, které se stalo zásadním nástrojem

⁴⁰⁹ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 32.

⁴¹⁰ Tamtéž s. 33.

⁴¹¹ PEŠEK, Jan: *Štát a církev v období pokusu o společenskou reformu (1968-1969)*. Soudobé dějiny, 2001, . 2-3, s. 350-364.

⁴¹² CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 34-36.

⁴¹³ Tamtéž s. 39-40.

⁴¹⁴ CUHRA, Jaroslav: *Dílo koncilové obnovy v kontextu státní -církevní politiky Pražského jara*. s. 112 - 116.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 90-91.

⁴¹⁵ Takovou platformou byl například Klub bývalých politických vězňů, kde byl mluvčím kněžské sekce Jakub Antonín Zemek OP. Také díky činnosti klubu se podařilo zajistit organizaci K 231 návrat brněnského biskupa Karla Skoupého v dubnu 1968 na Petrov. Skoupého první cesta vedla na velké shromáždění K 231 na brněnském stadionu.

ZEMEK, A., Jakub: *Vatikánský špión. Podle autentických magnetofonových nahrávek pepsali, upravili a uspořádali bratři dominikáni*. Olomouc 2002, s. 103 – 105.

pro naplnění proměn Druhého vatikánského koncilu v Československu.⁴¹⁶ Pozadu nezůstala ani eholní společenství, 7. dubna 1968 byl na Konferenci představených eholních společenství ustaven sekretariát a zvolen výbor. Mezi předními aktéry eholních iniciativ byl rovněž františkán Jan Baptista Bárta, který byl zároveň důležitou postavou skryté církve, mj. i „moravské“. Ženským eholím bylo režimem umožněno přijímat novicky a dokonce i nakoupit objekty, ve kterých mohly poté probíhat „státem nekontrolované akce“.⁴¹⁷

Jednou z klíčových obrodných aktivit bylo výše zmíněné Dílo koncilové obnovy, k jehož založení došlo v polovině května 1968 na velehradském zasedání. Cílem této organizace bylo mj. i obnovení olomoucké bohoslovecké fakulty a prosazování závěrů koncilu. Členy se stala církevní intelektuální elita ovlivněná Druhým vatikánským koncilem, i když zakotvená v socialistickém rámci. Někteří účastníci⁴¹⁸ měli dojem, že na schůzích Díla koncilové obnovy na Velehrad se odváděla pozornost od věcí, které se mohly vykonat a hodnotili tuto aktivitu jako pochybnou. *Byli jsme kýmisi vedeni do slepé uličky*, poznamenal později ve svých pamětech opat Zemek.⁴¹⁹ Krátce po vpádu vojsk Varšavské smlouvy v září 1968 byly zamítnuty stanovy organizace. Přesto se podařilo díky brněnskému vydavateli Josefu Adámkovi a jeho tiskárenskému družstvu Logos vydat nový misál v souladu s novým mešním řádem dle Druhého vatikánského koncilu.⁴²⁰ A koliv se nepodařilo dotáhnout projekt olomoucké teologické fakulty do konce, úspěchem bylo i to, že bylo olomoucké učiliště pouhou pobožkou Litoměřické fakulty, i když její existence nepředekovala rámec raných normalizačních let (1968 – 1974). Olomoucká fakulta alespoň částečně saturovala markantní úbytek kněží, jejichž počet klesl o více než polovinu oproti roku 1948, na 1011. Jednou z priorit bylo i státem ustanovený „numerus clausus“ na bohosloveckých fakultách.⁴²¹

Nesmírně důležitou byla rovněž neopakovatelná možnost vycestovat v letech 1968-1969 do zahraničí, jež se naskytla mnohým, pro něž byly zahraniční cesty do té doby, a rovněž poté, naprosto nereálné. Díky tomu získaly různé církevní kruhy, včetně skryté církve, kontakty, literaturu, materiál (např. cyklostyly) i peníze.⁴²² Po dlouhé době bylo také, do roku 1970, možné vysílat bohoslovce na studia do Itálie.⁴²³ Uvolnění přineslo

⁴¹⁶ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 67.

⁴¹⁷ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 189-190.

⁴¹⁸ Např. účastníci z okruhu „moravské“ skryté církve: Felix Davídek, Stanislav Krátký a opat Jakub Zemek OPraem.

⁴¹⁹ ZEMEK, A., Jakub: *Vatikánský špión*. s. 105.

⁴²⁰ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 300, 304-307.

⁴²¹ CUHRA, Jaroslav: *Dílo koncilové obnovy v kontextu státní -církevní politiky Pražského jara*. s. 116 – 117.

POJSL, Miloslav: *Obnova Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci a vliv II. Vatikánského koncilu na teologické vzdělání*. In: *Koncil a česká společnost*. Eds. FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří. Brno 2000, s. 139 – 141.

⁴²² Např. okruh Václava Dvořáka. DVOŘÁK, Václav: *Čím to, že jste tak klidný?* s. 116-118.

⁴²³ TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *Člověk musí hořet*. s. 354.

eskoslovenskému publiku kontakt se zahraničními teologickými kapacitami, například v Praze přednášel jeden z nejuznávanějších teologů své doby, Karl Rahner.⁴²⁴

Omezení cenzury v letech 1968-1970⁴²⁵ se okamžitě projevilo v publicistice a v literatuře. Pražské jaro přineslo řadu objektivních informací, například řádku legendární články Jiřího Brabence v Lidové demokracii o událostech v Jihočeské.⁴²⁶ S katolicismem sympatizovaly také umělecky orientované tiskoviny jako Tvář a Literární noviny.⁴²⁷ Obnovené nakladatelství Vyšehrad mohlo vydat řadu domácích i zahraničních katolicky orientovaných autorů.⁴²⁸ Do dnešní doby se také výrazně zapojil časopis VIA šéfredaktora Josefa Zvěřiny,⁴²⁹ a dále Katolické noviny vedené jezuitou Františkem Mikuláškem.⁴³⁰

Jediným trvalým plodem roku 1968 byla legalizace eckokatolické církve,⁴³¹ doprovázená státním souhlasem pro eckokatolického biskupa Vasilu Hopka následujícího roku. Po celé období normalizace žili eckokatolíci v říční i duchovní v oprávněné nejistotě z budoucnosti, přestože se jednalo o státem stvrzený krok. Obnova byla provázena rovněž přijímáním pravoslavných kněží zpět do eckokatolické církve. Tato skutečnost je s ohledem na budoucí problémy s integrací skryté církve zajímavá, protože právě tehdejších masových přestupech se bralo sv. církvi za platné, pokud nebyl prokázán opak. Důraz byl kladen na apoštolskou posloupnost a úmysl přijímat sv. církvi.⁴³²

Z pohledu vyjednávání mezi státem a Vatikánem bylo uvolnění Pražského jara promarněným obdobím. Otálení vatikánské strany neumožnilo reformní nakloněnou situaci plně využít. Vzhledem k tomu, že vzájemná jednání nakonec proběhla až v prosinci 1968, neměla eskoslovenská diplomacie jistotu budoucího domácího vývoje a projevoval se již také vliv sovětských zájmů.⁴³³

Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy následovalo srpnové jednání eskoslovenských představitelů včetně Alexandrem Dubčekem v Moskvě, kde byl podepsán protokol, ve kterém vyjednavači vyjádřili své odhodlání dosáhnout normalizace poměrů

⁴²⁴ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. Brno 2007, s. 51.

⁴²⁵ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 304.

⁴²⁶ STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 91.

⁴²⁷ HALÍK, Tomáš: *Věra a kultura*. s. 34.

⁴²⁸ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století*. s. 126.

⁴²⁹ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 51.

⁴³⁰ HANUŠ, Jiří: *Tradiční katolicismus ve 20. století*. s. 68.

⁴³¹ HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabosilných*. s. 74.

⁴³² GLEVA, Miroslav: *Otázka návratu pravoslavných křesťanů, absolventů Pravoslavné bohoslovecké fakulty v Prešově do Gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968*. časopis Matice moravské. 2009, ročník 1, s. 81-103.

⁴³³ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 42-51.

KAPLAN, Karel: *Těžká cesta*. s. 61.

v Československu na základě marxismu-leninismu.⁴³⁴ Vývoj společnosti k restauraci poměrů minimálně před reformní rok 1968. V *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti* bylo dokonce uvedeno, že nemalou roli v antisocialistickém souboji v Československu sehráli reakční představitelé katolického kléru, podporovaní katolickou emigrací v zahraničí.⁴³⁵

Krátké období uvolnění konce šedesátých let umožnilo vyrůst nové generaci katolíků. Pražské jaro přineslo církvi zjištění, že se s ní identifikují tisíce lidí ochotných angažovat se v její prospěch.⁴³⁶ Katolicismus dokázal budovat vlastní kulturní struktury a centra, zároveň byl svázán a formován i s obecnou kulturou. Sepětí katolicismu s kulturním a politickým vývojem se projevoval v sedmdesátých a osmdesátých letech, například v Chartě 77.⁴³⁷ Velmi důležitým církevním plodem Pražského jara bylo Dílo koncilové obnovy. Z jeho iniciativy začalo masivní uvádění závěrů Druhého vatikánského koncilu do praxe. Kongregace a řády se během krátké doby dokázaly natolik konsolidovat, že od listopadu 1970, kdy opět přecházely do ilegality, plně rozvíjely svou skrytou činnost.⁴³⁸ Období uvolnění umožnilo navázat kontakty s církevní emigrací. Částečně vybojované církevní svobody byly dosaženy pomocí domácí iniciativy, nikoliv prostřednictvím vatikánských jednání, tento moment byl důležitým faktorem ovlivňujícím aktivitu laiků a skryté církve v normalizačním období. Skrytá linie si díky Pražskému jaru uvědomila svůj rozsah a možnosti. Politický obrát v Československu v roce 1969 postupně likvidoval všechny prvky nové koncepce vztahu církev-stát a církevní politiky.⁴³⁹ Za právní základ byly znovu přijaty církevní zákony z roku 1949 a opět se objevila idea nové katolické kolaborantské organizace.⁴⁴⁰

⁴³⁴ DEMEL, Zdeněk: *Pod dohledem církevních tajemníků*. s. 128-129.

⁴³⁵ *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ*.
http://www.totalita.cz/txt/txt_pouceni.php, staženo 13.3.2016

⁴³⁶ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 31.

⁴³⁷ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve*. s. 347.

⁴³⁸ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 37-38.

⁴³⁹ CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v její „normalizačním“ režimu*. s. 69.

⁴⁴⁰ KAPLAN, Karel: *Těžká cesta*. s. 60.

PEŠEK, Jan: *Štát a církev v období pokusu o společenskou reformu (1968-1969)*. s. 350-364.

Dosavadním rozpracováním vedoucích osob „nelegální církve“ lze konstatovat, že se p evážn jedná o vyhran né nep átele socialistického z ízení-antisocialistické elementy, kte í jsou pln oddáni Vatikánu. Do sou asné doby jsou shromaž ovány poznatky k 21 tajným biskup m a 130 tajným kn žím, kte í p sobí na celém území SSR. Dosud není ustanoveno 25 osob, ke kterým jsou poznatky, že se rovn ž jedná o tajné kn ze. Krom t chto osob v „nelegální církvi“ p sobí nekontrolovatelný po et tzv. vedoucích laik -diakon .

*Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 19/91 s. 12.

3.2.7 Sedmdesátá léta

Srpnové události roku 1968 hluboce ot ásly celou spole ností, díky postupu vládních a nomenklaturních initel ztratili komunisté v rohodnost. Od sedmdesátých let byl komunismus „jen“ mocenským kartelem obklopeným skepsí a posm chem.⁴⁴¹ Normaliza ní situace vyvolávala deziluzi a ztrátu nad je ve zm nu. Díky tomu rostla ve spole nosti šedá zóna neangažovaných a došlo k rozpadu spole nosti na jednotlivce i malé spole enské jednotky, mj. d sledkem komunisty nuceného za le ování do spole enských struktur. Normalizace let sedmdesátých a osmdesátých prohlubovala krizi sebed v ry, spole nost se stala shlukem ustrašených individuí.⁴⁴²

Katolická církev p edstavovala, z pohledu státních orgán , i v sedmé dekád stále vysoce nebezpe ného protivníka, který se od ostatních lišil masivní lenskou základnou. Ješt v roce 1970 dosahovala pr m rná týdenní ú ast na bohoslužbách 2 400 000 v ících.⁴⁴³ Také z tohoto d vodů byla církevní politika v sedmdesátých letech op t pln soust ed na do rukou státního aparátu. Faktickým vykonavatelem jednotlivých krok státní církevní politiky byl Sekretariát pro v ci církevní se sítí krajských a okresních církevních tajemník . V tomto sm ru byl symbolickým návrat Karla Hry⁴⁴⁴ do ela Sekretariátu. Ideový rámec církevní politiky poskytovala p íslušná usnesení p edsednictva, sekretariátu a dalších stranických orgán .⁴⁴⁵ Normalizací byla zahájena op t ostrá perzekuce církve, která se sice odlišovala vn jší formou, ale vnit ní mechanismy z staly stejné. Církev byla pod ízena státnímu dozoru, režim udržoval prorežimní kn žské Sdružení, ímž duchovní korumpoval a rozd loval. Státní bezpe nost pronikala agenturn do církve, kde zanášela rozpory a zastrášovala duchovní

⁴⁴¹ MAIER, Hans: *Politická náboženství*. s. 74.

⁴⁴² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 240, 312, 327.

⁴⁴³ CUHRA, Jaroslav: *Nejen ze života církvi*. s. 129.

⁴⁴⁴ Karel Hry za byl obávaný p edchozí editel Sekretariátu pro v ci církevní, který stál v ele sekretariátu od roku 1956 do roku 1968.

⁴⁴⁵ KAPLAN, Karel: *T žká cesta*. s. 64.

i v ící.⁴⁴⁶ Režim se pokusil o zformalizování církve a víry a o jejich provedení do sféry tradice.⁴⁴⁷

Ve státní církevní politice se opět objevily tendence uplatnit princip „tídního boje“ uvnitř církve. Použit byl osvědčený model, tj. prostí kněží proti bohatému Vatikánu, s cílem rozdělit církve na dva tábory.⁴⁴⁸ K tomuto účelu mohla posloužit organizace duchovních, jež měla být opět paralelou biskupské konference. Ovšem biskupové se postavili proti přípravám nové kněžské kolaborantské organizace s odvodněním, že jde o obcházení legálních církevních struktur. Postoj biskupů narazil na odpor režimu a výhrůžky možnými sankcemi za údajné omezování občanských práv. Ustavující schůzka kolaborantské organizace Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris*⁴⁴⁹ proběhla 31. srpna 1971.⁴⁵⁰ Přestože v krátké době po založení kněžského Sdružení se jím stala příbližně třetina kněží, nedisponovalo Sdružení osobnostmi, a proto nedokázalo téměř nikoho oslovit. Navzdory tomu se režimu podařilo, že se sjezdu Sdružení katolického duchovenstva v roce 1975 účastnili všichni ordináři včetně Františka Tomáška. Kolaborantské Sdružení se stalo rovněž obvyklým tématem jednání státu s Vatikánem, který se neúspěšně pokoušel o jeho rozpuštění.⁴⁵¹

Jednání státu s Vatikánem se znovu nesla ve znamení nulových výsledků, neúspěchy jednání byly režimem zdvojnásoběny údajnou neústupností Vatikánu v personálních otázkách.⁴⁵² Ožehavými problémy se pro režim nově stalo skryté působení tajných biskupů,⁴⁵³ např. Felixe Davidka,⁴⁵⁴ a aktivita církevního exilu.⁴⁵⁵ Vedle toho Vatikán byl nucen akutně řešit kritickou situaci na Slovensku, kde v létě 1972 zemřel poslední slovenský biskup se souhlasem, Robert Pobožný⁴⁵⁶, a ani v českých zemích nebyla situace o mnoho příznivější.⁴⁵⁷ Kompromisní a ústupková politika Casaroliho, kritizovaná doma⁴⁵⁸

⁴⁴⁶ V roce 1979 bylo údajně 11,4 % duchovních agenty Státní bezpečnosti, do roku 1981 měla sí narůst o dalších 100 agentů.

CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev p elomu 80. let v diplomových pracích p íslušík StB. Securitas imperii.* Praha 1999, . 5, s. 11.

⁴⁴⁷ CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v í „normaliza nímu“ režimu.* s. 67-68.

CUHRA, Jaroslav: *KS , stát a ímskokatolická církev.* s. 282.

⁴⁴⁸ CUHRA, Jaroslav: *Nejen ze života církvi.* s. 129.

⁴⁴⁹ Název *Pacem in terris* převzalo sdružení ze stejnojmenné encykliky Jana XXIII.

ZBRANEK, Benedikt, Tomáš: *Sdružení katolických duchovních Pacem in terris.* Brno FF MU 2007. Magisterská práce na Historickém ústavu.

⁴⁵⁰ CUHRA, Jaroslav: *Nejen ze života církvi.* s. 131.

⁴⁵¹ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989.* s. 131-145.

⁴⁵² CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989.* s. 51-112.

⁴⁵³ CASAROLI, Agostino: *Trýze trp livosti.* s. 167.

⁴⁵⁴ Např. CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989.* s. 92, 94, 104-105.

⁴⁵⁵ KAPLAN, Karel: *T žká cesta.* s. 72-73.

⁴⁵⁶ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989.* s. 74.

⁴⁵⁷ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés.* s. 38.

i v zahraničí, nakonec přinesla vysvěcení nových biskupů, v etn kontroverzního pedsedy kněžského kolaborantského Sdružení Josefa Vraný.⁴⁵⁹

Normalizační proces zasáhl rovněž Katolické noviny, kam v roce 1970 nastoupil šéfredaktor PhDr. Josef Kvapil a dotkl se i časopisu VIA, jež poté vycházel jistou dobu skryt, následně byl nahrazen Duchovním pastýřem.⁴⁶⁰ Tímto a dalšími zásahy proti katolicky orientované literatuře rostla role a rozsah katolického samizdatu, díky němuž získávali lidé přehled o dění v domácí i světové církvi.⁴⁶¹ Důležitým, nejen informačním, zdrojem byla rovněž exilová centra, jakými bylo Opus Bonum,⁴⁶² Kesanská akademie, Radio Vaticana atd. Pro svůj rozsah a dosah si katolický samizdat vysloužil rozsáhlý zásah Státní bezpečnosti v září 1979 v rámci širší akce LEKCE (viz níže). Byla provedena série domovních prohlídek u kněží a katolických laiků. Zatím byli nejvýznamnější představitelé katolického samizdatu: Jan Krumpolc, Josef Adámek, Rudolf Smahel, František Lízna, Josef Vlček, Jiří Kaplan, Silvester Krémery,⁴⁶³ Tomáš Kvapil a Meislav Razik.⁴⁶⁴

Přes formální zákazy mužských eholí a noviců v ženských eholích přesto byly v sedmdesátých a osmdesátých letech tajné eholní komunity františkánů, dominikánů a salesiánů. Skryté eholní komunity se snažily o regulérní eholní život,⁴⁶⁵ tyto iniciativy byly ovšem často provázeny naivitou a mladickým zápalem, což se projevilo odchody z eholí v devadesátých letech.⁴⁶⁶

Normalizace přinesla rozvoj skryté církve a skrytých církevních aktivit, emuž napomáhala i částečná ztráta provizorního státního souhlasu nepohodlných kněží,⁴⁶⁷ ale také zazení části tajných světových duchovních do pastorace, což rozšířilo povědomí o skryté církvi. Uvolněníjší atmosféru sedmdesátých let mnozí kněží i eholníci, za všechny jmenujme Václav Malého nebo Bonaventuru Bouše, využívali k různým pololegálním setkáním na některých farnostech. Aktivitám zaměřeným na mládež nahrávala také skutečnost, že

⁴⁵⁸ Například Casaroliho politiku kritizoval eholní kněz Josef Petr Ondok, CFSS.

ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 34.

⁴⁵⁹ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 81-83.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 94-95.

⁴⁶⁰ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 315-316.

⁴⁶¹ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality eské katolické církve*. s. 348.

⁴⁶² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 244.

⁴⁶³ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítěk aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 86.

VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 321-322.

⁴⁶⁴ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty eského katolickému samizdatu 80. let*. s. 24-25, 62-63.

⁴⁶⁵ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality eské katolické církve*. s. 349.

⁴⁶⁶ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 319.

⁴⁶⁷ Například hned v roce 1969 o státní souhlas přišel opat Bohumil Vít Tajovský, Opraem.

TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *lov k musí ho eti*. s. 367.

tato generace již vyrostla bez iluzí o reálném socialismu.⁴⁶⁸ Příkladem může být fenomén, po celou dobu normalizace rostoucích, salesiánských chaloupek pro děti a mládež, jichž se poátkem osmdesátých let účastnilo zhruba 400 dětí. Také skrytá cesta ke kněžství byla daleko propracovanější oproti dřívější době a díky povodomí o této možnosti ji volili lidé starší, s dokonale vysokou školou, eholníci a osoby se „špatným kádrovým profilem“.⁴⁶⁹

V podstatě na popud režimu probíhala mise vatikánského diplomata Johna Bukovského v roce 1976 a 1977,⁴⁷⁰ při které navštívil okolo 170 aktivních členů nejen skryté církve, a jež se stala důležitým informačním zdrojem pro Státní bezpečnost. Nejznámějším biskupem skryté církve Bukovský předal vzkaz, aby ukončili činnost.⁴⁷¹ Zůstává nejasné, do jaké míry byl tento požadavek paralyzující dynamiku velké části skryté církve odrazem politické objednávky ze strany komunistů.⁴⁷²

V průběhu normalizace sehrávali důležitou roli biskupové, na rozdíl od předchozího období, kdy byli v tísni izolováni. Nejvýraznějším biskupem poátku sedmdesátých byl Štěpán Trochta, který byl v roce 1973 jmenován kardinálem a díky tomu se stal prvním představitelům Vatikánu, v důsledku toho mohl vést diplomatická jednání.⁴⁷³ Bohužel rok poté zemřel a jeho role přešla na Františka Tomáška, který sice měl zkušenosti, ale dosud mu chyběl celospolečenský kredit. Tomášek byl v roce 1977 jmenován kardinálem a téhož roku se stal i arcibiskupem.⁴⁷⁴ Jeho pozice se v průběhu let sedmdesátých a osmdesátých radikálně proměnila od generála bez vojska⁴⁷⁵ k neohroženému bojovníkovi proti režimu.⁴⁷⁶ Na této proměně se podílela řada faktorů, jednak to byla mnohdy ostrá korespondence s těmi katolickými aktivisty, jako byl Josef Zvěřina⁴⁷⁷ – prostředník mezi Chartou a katolickými disidenty -,⁴⁷⁸ ale i Tomášek v intenzivní kontakt s Vatikánem od nástupu Jana Pavla II.⁴⁷⁹

⁴⁶⁸ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 28.

⁴⁶⁹ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 318-319.

CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v období „normalizačního“ režimu*. s. 70-74.

⁴⁷⁰ HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabosilných*. s. 113.

⁴⁷¹ Konkrétně byl zákaz činnosti sdělen Jánovi Korcovi, Peteru Dubovskému a Felixi Maria Davidkovi.

CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 106-107.

⁴⁷² NEDOROSTEK, Miroslav: *Skrytá církev o činnosti diplomových a rigorózních prací*. s. 79-95.

⁴⁷³ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 91-92.

⁴⁷⁴ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 63.

⁴⁷⁵ Tomášekovo postavení takto charakterizovala kniha HARTMANN, Jan - SVOBODA, Bohumil – VAŠKO, Václav: *Kardinál Tomášek. Generál bez vojska...?* Praha 2003.

⁴⁷⁶ Například na Chartu 77 reagovali biskupové Čech a Moravy prohlášením *Nejsme signatáři této Charty*.

⁴⁷⁷ SKALICKÝ, Karel: *Zápisy o činnosti ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 84.

⁴⁷⁸ HANUŠ, Jiří: *Tradiční českého katolicismu ve 20. století*. s. 69.

⁴⁷⁹ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 63.

Významnou událostí pro církev byla neekaná volba Poláka Karola Wojtyly (Jana Pavla II.) papežem v říjnu 1978.⁴⁸⁰ Nový papež byl socialistickým blokem přijímán s nedvěrou a obavou ze zvýšení protisocialistických aktivit Vatikánu.⁴⁸¹ Wojtyla hned na začátku svého pontifikátu avizoval změnu a konec diplomacie „malých krátek“.⁴⁸² Proměna ve vatikánské politice se okamžitě projevila při jednáních s Československem v roce 1979, kdy Vatikán přebíral iniciativu a požadoval změny v oblasti náboženské výuky, řádů, obsazení biskupských stolců, ustavování duchovních a statutu seminářů. V roce 1979 papež navštívil rodné Polsko a při této příležitosti se zmínil mimo jiné o porušování lidských práv v komunistickém východním bloku. Mezinárodní i domácí události umocňovaly aktivizaci biskupů, proti nimž by režim rád zasáhl, ale izolovaná internační varianta již nepřicházela v úvahu.⁴⁸³

Po období útlumu církevního života v Československu, provázeném strnulostí oficiální církve a její neschopností vybojovat si prostor, došlo k částečné aktivizaci církve. Došlo k diferenciaci oficiálních působících kněží na loajální a ty, kteří začínají jednat stále odvážněji.⁴⁸⁴ Vzniklá situace a události v Polsku přelomu sedmé a osmé dekády vyvolaly režimní protireakci v akci LEKCE probíhající v období 1979 až 1983. V rámci ní docházelo k domovním prohlídkám, výslechům, uvalování vazeb, kratším trestům a dočasnému zadržení, což byly typické projevy perzekuce po celou dobu normalizace. Pro potěbu pronásledování církve byl hojně využíván paragraf o marnění státního dozoru nad církvemi, přičemž záminkou mohlo být i pouhé držení zahraniční i samizdatové literatury.⁴⁸⁵ Na druhou stranu Československo podepsalo v roce 1977 dohodu o „téměř koši“ Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě,⁴⁸⁶ díky níž bylo možné poukazovat na případné nedodržování lidských práv ze strany představitelů Československa.⁴⁸⁷

V sedmdesátých letech se politické podmínky stabilizovaly. V církvi zůstávali uvidomní a odhodlaní lidé a zároveň se projevil důsledky aktivit duchovních a laiků amnestovaných

⁴⁸⁰ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítěk aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 82.

⁴⁸¹ Například: VYŠOHLÍD, Václav: *Současně projevy klerikálního antikomunismu*. In: Aktuální otázky církevní politiky a vdeckého ateismu III. Edice: Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky, Praha 1980, s. 23-77.

KAROLA, Josef: *Římskokatolická církev na začátku pontifikátu Jana Pavla II.* In: Aktuální otázky církevní politiky a vdeckého ateismu III. Edice: Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky, Praha 1980, s. 78-129.

⁴⁸² CASAROLI, Agostino: *Trýze trpělivosti*. s. 18.

⁴⁸³ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 118-142.

⁴⁸⁴ STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 85.

⁴⁸⁵ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. s. 23.

⁴⁸⁶ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítěk aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 82.

⁴⁸⁷ CASAROLI, Agostino: *Trýze trpělivosti*. s. 17.

HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán*. s. 627.

v letech 1960-1964.⁴⁸⁸ Oživení zájmu o náboženství probíhalo od konce sedmdesátých let ve mstech mezi intelektuály a mladými lidmi.⁴⁸⁹ Díky zakorenosti v prostoru a tradici se katolická církev stala atraktivní pro mladé, protože p íklon k pronásledovanému katolicismu symbolizoval myšlenkový i skutkový nonkonformismus v í režimu.⁴⁹⁰ P í inami r stu zájmu o religiozitu bylo také vyst ízliv ní z komunisty vedené implicitn náboženské metanarace o pokroku a v d , ze socialistických slib lepších zít k , a v neposlední ad díky pozitivnímu hodnocení sociální a transcendentní dimenze náboženství.⁴⁹¹ Ned v ra v instituce od generace šedesátých let asto formovala církev do malých neformálních skupin, které byly atraktivní pro mládež. Nejen pro mládež byl d ležitý dialog víry a kultury, který po roce 1968 pokračoval na poli „paralelní kultury“. K masové solidarit katolík s „paralelní kulturou“, disidenty a Chartou 77 p ísp íli aktivisté, jako byl Josef Zv ína, nebo samizdatová a exilová publicistika, nap í. v asopise Studie.⁴⁹² Na druhou stranu se prom íl i ateismus, jehož konzumn í praktická podoba ohrožovala náboženský život více, než forma ideologická.⁴⁹³

⁴⁸⁸ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 40.

⁴⁸⁹ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zít ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 86.

⁴⁹⁰ HOLE KOVÁ, Edith, Marta: *Cesty eského katolickému samizdatu 80. let*. s. 54.

⁴⁹¹ NEŠPOR, R., Zden k: *Empirické výzkumy (sou asného) náboženství v letech 1946-89*. s. 433.

⁴⁹² HALÍK, Tomáš: *Víra a kultura*. s. 142, 146.

⁴⁹³ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplex*. s. 26.

V duchovní správě jako kněz působí 12 tajných biskupů. Z celkového počtu tajných vysvěcených knězů působí v duchovní správě se státním souhlasem 63 knězů, kteří si své tajné studium a tajné svěcení postupně zlegalizovali. Na základě rozpracování byla zjištěna přítomnost konkrétních skupin působících v SSR. Neaktivnější přítomnost „nelegální církve“ se projevuje zejména v Západoslovenském, Jihomoravském a Středním územním území hlavního města Prahy, vyšší aktivita je však zjištěována ve všech krajích na území celé republiky.

*Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 19/91 s. 12.

3.2.8 Osmdesátá léta

Osmdesátá léta plynule navazují na předchozí dekádu, v etně všeobecného prostředí, že komunismus bude v Československu naprosto vítěz. Také státní církevní politika první poloviny osmdesátých let se nesla v kurzu nastaveném koncem sedmé dekády. Církev byla nadále destruována a silně dezorientována, k čemuž přispívalo i nedostatek vzdělané oficiální duchovenstvo. Na druhou stranu se v této době stále významně projevovává vliv výrazných osobností formovaných ve třicátých letech, z velké části bývalých politických vězňů, kteří byli naopak výborně vzděláni a podíleli se například na skryté formě vzdělávání.⁴⁹⁴

I v osmdesátých letech pokračoval trend vzrůstajícího zájmu o náboženství, který byl od poloviny osmdesátých let ještě patrnější.⁴⁹⁵ Komunismus si pochopitelně nemohl tyto lety udržet postavení „nového náboženství“.⁴⁹⁶ Panující status quo mezi státem a církví přinutilo generace dospívající v šedesátých, sedmdesátých a osmdesátých letech do jisté míry objevovat a rekonstruovat katolicismus. Také díky tomu se kresťanství stalo alternativou ke komunismu.⁴⁹⁷ U mládeže probíhalo oživení zejména mezi mladými z tradičně religiozních oblastí, ale také u mládeže z oblastí s nízkou religiozitou. K atraktivitě katolicismu přispívala i jeho značná konzervativnost v církevní doktríně, ale i v odmítání komunismu. Rovněž začaly do Československa pronikat nové trendy ze západu, třeba charismatické hnutí. Oživení bylo patrné i v celkovém životě, který se koncem dekády začal objevovat ve veřejnosti⁴⁹⁸ a dokonce režim ve svém zájmu dovolil, konkrétně 29. srpna 1988, přijímat novičky. Obecně začaly pronikat ve druhé polovině osmdesátých let paralelní a skryté aktivity církve do veřejného prostoru, například na velehradské pouti v roce 1985.⁴⁹⁹ Skrytá církev se postupně etablovala i v oficiálních kruzích a mnohdy vyvíjeli společnou přítomnost.

⁴⁹⁴ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 72.

⁴⁹⁵ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Kvalitativní sociologické studium současné české religiozity*. s. 12.

⁴⁹⁶ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo vyhlídka?* s. 292.

⁴⁹⁷ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve*. s. 344.

⁴⁹⁸ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 72-73.

⁴⁹⁹ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. s. 29.

Díky skryté inosti vycházelo až 15 k es anských samizdatových asopis . Situace dosp la tak daleko, že se v režimní rétorice p estalo hovo it o barikád mezi v ícími a nev ícími.⁵⁰⁰

Odpov dí režimu na tyto tendence byla ješt siln jší represe, ostatn režimu se da ilo potírat opozici i navzdory prohlubující se spole enské, ekonomické a ideologické krizi.⁵⁰¹ Za oživením religiozity spat ovali komunisté zejména vliv skryté církve, kterou se rozhodli eliminovat. Manipulacemi se komunisté snažili vytvo it antagonismus mezi skrytou a oficiální církví. Prost ednictvím akcí Státní bezpe nosti režim udržoval atmosféru strachu a upev oval své pozice v o ích církve.⁵⁰² V pr b hu osmdesátých let tak krom pokračující akce LEKCE, prob hly i další akce Státní bezpe nosti nap . v roce 1981 akce DUKLA zam ená proti Dominiku Dukovi a jeho spolupracovník m, v roce 1983 akce VÍR proti františkánským spole enstvím, mj. i proti Josefu Bártovi, spolupracovníkovi Felixe Davídka, v roce 1985 akce SATURN namí ená proti skrytým aktivitám a samizdatu (tato akce se áste n dotkla pražské v tve „moravské“ skryté církve) atd.⁵⁰³ Od ervence 1986 byl dokonce zaveden zákaz posílání náboženské literatury ze zahrani í.⁵⁰⁴ Intenzivní byla rovn ž desinforma ní aktivita Státní bezpe nosti, kdy kup íkladu ve druhé polovin dekády kolovaly zv stí o novém pronásledování církve, ovšem p vod t chto zv stí nebyl a není znám.⁵⁰⁵ Navíc se již od roku 1974 ší ily ze Slovenska zprávy o p epadání a úmrtí kn ží, nap . pravd podobné zavražd ní kn ží, kte í vystoupili z Pacem in terris Jaroslav Rusnák a Štefan Polák.⁵⁰⁶

Silný tlak vyvíjený režimem až do jeho kolapsu byl patrný t eba na bohosloví v Litom ících. Až do roku 1987 i 1988 byli každý tvrtek p edvoláni Státní bezpe ností dva bohoslovci, jejichž výslech probíhal na p d seminá e. V d sledku protest byla praxe otev ených pravidelných výslech ukon ena, nicmén bohoslovci velmi intenzivn vnímali, že jsou mezi nimi agenti Státní bezpe nosti.⁵⁰⁷

Jednou z nejd ležit jších událostí, která se krom jiného promítla do jednání státu s Vatikánem, bylo vydání dekretu *Quidam episcopi* v roce 1982 zam eného proti Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris*. Na základ tohoto dokumentu kardinál Tomášek

⁵⁰⁰ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zít ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 91.

⁵⁰¹ GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplex*. s. 67.

⁵⁰² CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 128-129.

⁵⁰³ HOLE KOVÁ, Edith, Marta: *Cesty eského katolickému samizdatu 80. let*. s. 27-28.

⁵⁰⁴ HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabos silných*. s. 175.

⁵⁰⁵ TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *lov k musí ho eti*. s. 404.

⁵⁰⁶ HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabos silných*. s. 254.

⁵⁰⁷ JANDOUREK, Jan: *Studium na bohoslovecké fakult v Litom ících. Osobní zkušenost z let pozdní normalizace*. Soudobé d jiny, 2007, . 2-3, s. 440-443.

odebral církevní souhlas Sdružení katolického duchovenstva i Katolickým novinám a odvolal církevního cenzora Jana Lebedu. Poté se od Sdružení distancoval kapitulní vikář Ludvík Horký a mnozí další. P ežití Sdružení reprezentující loajální k ídlo duchovenstva bylo pro režim velmi d ležitá, a tak rozpoutal kampa proti „agresivní politice“ Vatikánu. Kv li neot esitelnému postoji kardinála bylo ovšem nutné pokračovat v diplomatických jednáních s Vatikánem. Se vzr stající odvahou a nep edvídatelností kardinála, který začal intervenovat i v trestních procesech, se stalo prvo adým neúsp šným cílem státních vyjednava p i jednání s Vatikánem odsunutí „p estárlého“ Tomáška.⁵⁰⁸ Pracovníci bezpečnosti se snažili zdiskreditovat kardinála ve Vatikánu, jako senilního muže, který zkresluje informace.⁵⁰⁹ Napjatou situaci dále vyost ilo vysv ení dvou biskupů, Jaroslava Škarvady a Dominika Hrušovského, pro echy a Slováky v zahraničí v roce 1982 a zavedení plných diplomatických styků mezi Vatikánem a USA v roce 1984.⁵¹⁰

Ve vypjaté situaci byl postaven v roce 1983 do íla církevního sekretariátu Vladimír Jank . P i následném vyjednávání s Vatikánem vyšlo k nelibosti režimu najevo, že ím od Bukovského mise zm nil postoj v í skryté linii, kterou op t považoval za integrální sou ást církve.⁵¹¹ Šok poté zp sobila Tomášková pozvánka pro Jana Pavla II. k návštěvě v eskoslovenska, kterou podepsalo sedmnáct tisíc lidí. V témže roce 1984 navíc eskoslovensko navštívila Matka Tereza.⁵¹² Aby režim p edešel skute né návštěvě papeže, vyost ily se diplomatická p estelka mezi ob ma stranami a komunisté se pokoušeli snížit prestiž jubilejních oslav Cyrila a Metod je. Dalším prostředkem k minimalizaci dopad velehradské slavnosti na život církve v eskoslovensku bylo omezování poutníků i pokus zm nit charakter celé jubilejní pouti na model „mírové slavnosti“ používaný v padesátých letech.⁵¹³

Jubilejní cyrilometod jská pou ňa Velehrad v roce 1985 se stala, p es absenci papeže⁵¹⁴ a zásahy státních orgánů, demonstrací ve ejné podpory církvi a Vatikánu. Poutní mládež ne ekanou, p íbližn sto tisícovou, ú ast tvo enou z v tší ásti mládeží, kde se ukázaly plody podzemní církve, nap . mniši v hábitech apod. Velehrad odstartoval masovou oblibu poutí v osmdesátých letech.⁵¹⁵ Z n kterých se staly ve ejné demonstrace katolicismu, p íkladem byla pou ňa po est blahoslavené Anežky eské 6. b ezna 1988, kdy se, navzdory

⁵⁰⁸ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 143-153.

⁵⁰⁹ HOLE KOVÁ, Edith, Marta: *Cesty eského katolickému samizdatu 80. let*. s. 32.

⁵¹⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 96, 141-143.

⁵¹¹ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 149, 156.

⁵¹² SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zít ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 87, 90.

⁵¹³ CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 168-171.

⁵¹⁴ Místo papeže byl hlavním hostem velehradské pouti kardinál Agostino Casaroli.

⁵¹⁵ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zít ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 87, 88.

všem režimním opatřením, shromáždily tisíce věřících v katedrále sv. Víta a po mši před arcibiskupským palácem skandovali a provolávali Františka Tomáška, Jana Pavla II. a požadavky náboženské svobody. Nejvýznamnější slovenskou poutí, která byla přímo svolána za účelem podpořit náboženskou svobodu, dodržování lidských práv a jmenování nových biskupů na Slovensku, byla tzv. Svíková pouť na Hviezdoslavov náměstí v Bratislavě 25. března 1988.⁵¹⁶ Poutě svolal představitel skryté církve František Mikloško⁵¹⁷ a neobešla se bez tvrdého zásahu bezpečnostní i zájmu médií.⁵¹⁸

V druhé polovině osmdesátých let rostl vliv kardinála Tomáška a tím získával na popularitě i v zahraničních kruzích. Tomášek neustále stoupal s jeho požadavky a jeho role se stala klíčovou pro život církve v celém Československu, mj. také díky součinnosti s aktéry ze skryté církve. Například na myšlenku a koncepci Desetileté duchovní obnovy pracovali kněží skryté církve⁵¹⁹ Tomáš Halík a Petr Pícha.⁵²⁰ Tomášková obliba byla tak velká, že jeho přítomnost vyvolávala spontánní skandování, a proto mu režim doporučil, aby jezdil do katedrály autem. Celospolečenský dopad měl, pod Tomáškovou záštitou zpracované, shrnutí církevní situace s názvem: *Aktuální problémy církve v Československu*.⁵²¹ Tomášková statečnost přispívala k podněcování celospolečenského aktivního odporu. Aktivizace laiků se nejvýrazněji projevila v podobě petice Augustina Navrátila,⁵²² kterou podepsalo okolo půl milionu lidí, a za níž se postavil i Tomášek.⁵²³

V roce 1987 žili v Československu poslední tři biskupové, tato alarmující situace vyžadovala okamžité řešení, nicméně Vatikán nemohl přistoupit na předkládané kompromisy, kterým by omezil vliv kardinála Tomáška, navíc již nebylo vhodné vysvětit kandidáty ze Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*. Mladí kněží neprojevovali zájem o členství a aktivitu ve Sdružení. Pro zlomení jejich rezistence chtěli komunisté prosadit na biskupský stolec alespoň jednoho kandidáta z tohoto Sdružení. Navzdory všem tlakům se podařilo dojednat jmenování tří biskupů po dlouhých pětadvaceti letech a ani jeden z nich nebyl z kolaborantské organizace *Pacem in terris*.⁵²⁴ Intronizace nových biskupů měla dle režimu přispět k izolaci kardinála od zbytku episkopátu, ve skutečnosti se svými odehrála

⁵¹⁶ HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán*. s. 628.

⁵¹⁷ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 354.

⁵¹⁸ HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabosilných*. s. 196.

⁵¹⁹ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 191.

⁵²⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 101.

⁵²¹ CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 186.

⁵²² STĚBRNÝ, Jan: *Katolická církev v českých zemích v době dvou totalit*. s. 86 – 87.

⁵²³ SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zítěk aneb Quo Vadis Ecclesia*. s. 89.

⁵²⁴ Novými jmenovanými biskupy byli Ján Sokol, Antonín Liška a Jan Lebeda.
CUHRA, Jaroslav: *československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 202, 205.

v atmosféře vypjatého katolického triumfalismu,⁵²⁵ během kterého byla manifestována oddanost Vatikánu a kardinálu Tomáškovi. Spolusvíteli byli i tajní biskupové Karel Ot enášek a Kajetán Matoušek. V následujících letech se dokonce podařilo dohodnout další biskupská sv. cení.⁵²⁶

Po roce 1986 vyvolával ve společnosti a v církvi naději proces perestrojky, ale obě se objevily excesy naznačující možnost návratu k praxi padesátých let.⁵²⁷ Nicméně to bylo období, které se neslo v duchu aktivizace obyvatelstva, kdy vznikala celá řada různých iniciativ, kolem nichž se tvořilo společenství „bezejmenných“, které také přispělo k erozi režimu. Za této situace se dležitou součástí podhoubí občanské společnosti stala i katolická církev.⁵²⁸

Kardinál Tomášek hned na začátku převratných událostí roku 1989 vyslovil jasnou podporu protikomunistickým silám ve společnosti a postavil se za protestující občany z tzv. Palachova týdne.⁵²⁹ Celospolečenský tlak nutil režim ke kompromisům i v oblasti církevní politiky. Církevním vrcholem celého roku bylo svatoeucharistické 12. listopadu 1989, které symbolicky předznamenávalo pád režimu. Při příležitosti svatoeucharistie se konala římská pouť, které se zúčastnilo na deset tisíc československých věřících. „Malým“ listopadovým vítězstvím byl přímý televizní přenos z celého ceremoniálu.⁵³⁰

Listopadové události a následující období přinesly skokovou „normalizaci“ situace církve v Československu. Katolická církev na novou situaci nebyla nijak dobře připravena, protože se nacházela ve stavu rozvratu, kde chyběly struktury přispívající náboženské a kulturní hodnoty. Přetrvávala jen duchovní centra, ostrovy disidentské činnosti šité na míru situaci. Významným faktorem byla dlouhotrvající absence jednotícího lídra, kterým se až v osmdesátých letech stal kardinál Tomášek.⁵³¹ Symbolickým završením Sametové revoluce v církevním prostředí se stalo rozpuštění kolaborantského Sdružení katolických duchovních po pádu Adamcovy vlády 7. prosince 1989 a zánik Sekretariátu pro věci církevní v lednu 1990.⁵³²

Zásadními úkoly, které byly církvi bezprostředně řešeny, bylo obsazení vakantních biskupských stolců a problematika skryté církve. Výsledek obou kauz vystihuje problémy

⁵²⁵ ŽÁČEK, Pavel: *Boj proti církvím a sektám: pohled z centrály STB*. In. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Eds. FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří. Brno 2001, s. 141-146.

⁵²⁶ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 102-106.

⁵²⁷ HALÍK, Tomáš: *Víra a kultura*. s. 120.

⁵²⁸ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. s. 46, 59.

⁵²⁹ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. Brno 2005, s. 73.

⁵³⁰ CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 220–221.

⁵³¹ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 324-325.

⁵³² GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplexu*. s. 73.

polistopadového vývoje katolické církve v Československu. Biskupské stolce byly brzy obsazeny, přičemž mnohdy byla biskupská volba provázena rozčarováním ze strany dříve angažované části církve. Otázka jednotného řešení integrace skryté církve se záhy po poáteční euforii ocitla v patové situaci, evokující stín antagonisticky pojaté komunistické strategie rozdělení církve,⁵³³ kdy liberálové oficiálním představitelům vyřítali nepružný přístup, konzervativci naopak vyzývali k vymýcení „nelegálních struktur“.⁵³⁴

⁵³³ Např. CUHRA, Jaroslav: *Československo-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 233, 239, 246-247.

⁵³⁴ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 144.

V Jihomoravském kraji, kde má „nelegální církev“ dlouholetou tradici, p sobí nejvíce tajných biskup , kte í sv tí tajné kn ze. Jedná se p edevším o PhDr. Felixe M. Davídka, u kterého sv cení tajných kn ží je prokázáno, dále Ladislava Hlada, d chodce, a Stanislava Krátkého, který p sobí v duchovní správ jako kn z. V Jihomoravském kraji je n kolik tajných biskup , jejichž sv cení dosud není pln dokumentováno, nap . administrátor J. Soukup, administrátor A. Pekárek, administrátor Miloš V. Do ekal a Vlad. Nová ek. V sou asné dob je nejaktivn jší P. Krátký. Jmenovaný se zabývá organizováním innosti katolické mládeže, V Jihomoravském kraji jsou do innosti „nelegální církve“ aktivn zapojeni lenové mužských ád (P. Jan Pavlík, P. Vincenc Dacík, P. Pekárek atd.). Tajný biskup Davídek vysv til tajn na kn ze celkem 28 osob, z toho 2 ženy. Nejv tší seskupení „nelegální církve“ v Jihomoravském kraji je p ímo v Brn , kde p sobí 14 zjišt ných laických skupin. V jedné z nejaktivn jších skupin v Brn p sobí naše agentura, p es kterou skupina v sou asné dob navazuje spojení na Vatikán. Celkem na Brn nsku p sobí v jednotlivých skupinách na 380 mladých lidí.

Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmj. RSDr. Vladimíra Stárka
1979
Mundus orans 19/91 s. 12.

3.2.9 Devadesátá léta

Sametová revoluce z listopadu a prosince 1989 zp sobila celospole enské zm ny sm ující k demokratizaci spole nosti a spole enských pom r . V souvislosti s tím se zm nilo postavení katolické církve, která p estala být omezována režimem. Církev postupn získávala v tší míru svobody a tolerance, prob hla její díl í strukturální a funk ní obnova: obsazení biskupských stolc ; diplomatické zastoupení Vatikánu v eskoslovensku ⁵³⁵ a eskoslovenského diplomatického zastoupení ve Vatikánu; legální p sobení ád a kongregací; obnova a vznik nových kn žských i laických aktivit atd. ⁵³⁶ Proces normalizace a narovnávání vztah v církvi m l však i svá pom rn zna ná úskalí, ⁵³⁷ v mnohých momentech se církev potýkala s velmi podobnými problémy jako celá spole nost, nap . jak se zachovat v í kolaborant m ⁵³⁸ ve svých adách. ⁵³⁹

Po átkem devadesátých let mnozí katolíci spojovali Sametovou revoluci se svato e ením Anežky eské, ⁵⁴⁰ n kte í k es ané dokonce p edpokládali, že nastane idylický

⁵³⁵ 11. zá í 1990 byl ustanoven apoštolský nuncius Giovanni Coppa.

⁵³⁶ SPOUSTA, Jan: *Prom ny a p erody: krátké zamyšlení nad dlouhým desetiletím*. Proglas, 1999, . 4, s. 19.

⁵³⁷ Nap . jak integrovat skrytou církev.

FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 3.

⁵³⁸ V dubnu 1992 byl vydán pastý ský list, v n mž se církev omluvila za kolaboraci za komunismu.

GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplex*. s. 81.

N které církevní ínitele dohnala kolaborantská minulost i pozd ji.

BK: *Karel Simandl rezignoval na svou funkci*. Katolický týdeník, 2. 11. 2004, s. 7.

⁵³⁹ ŠUBRT, Jaroslav – P ÍHODA, Petr: *O podvracení církvi. S polským historikem o p sobení komunistických tajných služeb v církvi*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1995, . 6, s. 3.

⁵⁴⁰ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 74.

smír mezi církví a společností, kdy se náboženství budou těšit úctou a podporou. Tato očekávání se nenaplnila, z čehož plynula hořkost a i hledání nového nepřítele církve a konsekvencí, kterým se stal konzumismus a nesprávná orientace západu.⁵⁴¹

Porevoluční doba přinášela církvi mnoho úkolů spojených s transformací, nicméně dosud v Československu nezakoušený, i potlačovaný, stěrných, i protikladných, cílů situaci „neekan“ komplikoval. Zároveň bylo nutné řešit a sladit Vatikánské zájmy, národní priority, konzervativní proud, nedůvěru v novinkám ze strany skryté církve nebo ze „zkaženého“ západu⁵⁴² s proudem liberálním. Již krátce po listopadu 1989 se plně projevil rozdíl mezi církví na Slovensko a ostatní. S koncem nepřátelského režimu, proti němuž se v tšínov katolicismus vymezoval, vzala zdánlivá jednota za své a byla nahrazena pluralismem podobným západnímu.⁵⁴³

Představitelé církve byli nuceni hledat postavení církve ve společnosti a vhodnou koncepci, mj. Tomáš Halík, kněz skryté církve, předložil projekt obnovy církve, který byl ovšem odmítnut biskupskou konferencí volící návrat ke stavu před rokem 1948.⁵⁴⁴ Přístup biskupské konference předznamenával vytváření alternativ v církvi⁵⁴⁵ a problémy s přijetím skryté církve. Díky tomu i nebyl využit potenciál, který se nabízel,⁵⁴⁶ místo toho byla energie soustředěna do obnovy farního systému pastorace a do oprav objektů. V roce 1992 byl znovu zrovnoprávněn civilní a církevní sektor, v letech 1993 a 1996 došlo k hraničním úpravám diecézí.⁵⁴⁷ Krátce po změně režimu začala vleklá diskuse o církevním majetku, hned v roce 1990 a 1991 došlo k částečnému navrácení klášterního majetku a školských budov – navráceno bylo celkem 270 objektů.⁵⁴⁸

Po áteky devadesátých let se nesl v obecném oživení církve a katolicismu, mj. i díky vlivu Jana Pavla II. na destrukci východního bloku.⁵⁴⁹ Papež dokonce hned 21. a 22. dubna

⁵⁴¹ STANĀK, Martin. *Eschatologická společnost. K recepci mariánských zjevení v české republice*. In: Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství. Ed. Zdeněk R. NEŠPOR. Praha 2004, s. 64.

⁵⁴² Příkladem rozporů v rámci konzervativních proudů katolické církve může být případ Katolické teologické fakulty v Praze, jejíž příliš konzervativní profil v čele s prof. Václavem Wolfem kritizoval i samotný arcibiskup Miloslav Vlk.

⁵⁴³ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 73, 75, 78.

⁵⁴⁴ Volbu klerikální podoby současné katolické církve v Československu, kdy její správa stojí na křesťánech, nikoliv na ženatých jáhnech i laicích, ovlivnil komunistický režim mj. tím, že blokoval zavedení jáhenství ženatých mužů.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století*. s. 89.

⁵⁴⁵ V liberální i radikálních kruzích se šířila kritika, že Československá církev nebyla schopna přijmout, absorbovat i se nechat pozitivně ovlivnit modernou a postmodernou.

HANUŠ, Jiří: *Postmoderní výzvy české církvi*. Proglas, 1994, . 7, s. 38-41.

⁵⁴⁶ FIALA, Petr: *Laboratoř sekularizace*. s. 43-48.

⁵⁴⁷ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 75.

⁵⁴⁸ HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán*. s. 636.

⁵⁴⁹ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium notně vyčhlé?* s. 297.

1990 navštívil Prahu, Velehrad a Bratislavu.⁵⁵⁰ Od počátku dekády mohla církev znovu působit ve všech oblastech společenského života, opět zahájila provoz církevního školství, nemocnic, hospic, mohla se vnovat výchova mládeže atd. Navzdory tomu ovšem pronikly i první interkonfesijní konflikty pokračující z období komunismu při narovnání majetkových poměrů mezi římskokatolickou a pravoslavnou církví.⁵⁵¹

Od druhé poloviny osmdesátých let a na počátku let devadesátých byla s náboženstvím, zejména s katolicismem, spojena ve společnosti vysoká očekávání,⁵⁵² která měla být naplněna po pádu komunismu, což bylo dáno mimo jiné idealizací vyplývající z neznalosti.⁵⁵³ Devadesátá léta stvrdila dominantní postavení katolické církve mezi vyznáními, nicméně se potvrdil i setrvalý pokles jejího vlivu a sympatizantů s nepříznivou demografickou křivkou.⁵⁵⁴ Demokracie přinesla proces deprivatizace náboženství, protože za komunismu bylo náboženství víceméně privátním vzhledem k omezení církevního života.⁵⁵⁵ Restaurací prošel například politický katolicismus v Československu s moderní, ekumenickou, demokratickou slovenskou stranou lidovou.⁵⁵⁶ Komunistická propaganda měla vliv i na mladší generace, což vyvolalo pocit, že církve jsou nemoderní, nelidové, zastaralé instituce.⁵⁵⁷ Toto přesvědčení se potvrzovalo izolací katolické církve od západních trendů. Historicko-kulturní souvislosti, zejména především antikaticismus s relikty totality, způsobily brzké ukončení krátkého období akceptace církve ve společnosti a naopak ji uvrhlo do marginální pozice. Navíc v celém bývalém východním bloku rostla polarizace církevní a necírkevní části společnosti.⁵⁵⁸

⁵⁵⁰ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 74.

⁵⁵¹ HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabosilných*. s. 183-184.

Mundus orans, informační náboženský bulletin. 1991, č. 6, s. 1.

⁵⁵² Katolicismus se po počátku devadesátých let těšil krátké mimořádné akceptaci ze strany ve společnosti.

FIALA, Petr: *Katolická církev a sekularizace české společnosti*. s. 88.

⁵⁵³ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Jsou Češi ateisté?* s. 23-25.

⁵⁵⁴ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 40.

⁵⁵⁵ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Jsou Češi ateisté?* s. 30.

⁵⁵⁶ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 118.

⁵⁵⁷ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 46.

⁵⁵⁸ NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo vyhlášení?* s. 303-304.

Nejaktivnější osoby jsou laici JUDr. M. Razík, Dr. Mir. Krejčí, Dr. J. Huška a další. V souasném období se do vedení „nelegální církve“ prosadili signatáři Charty PhDr. Radomír Malý, ing. Oldřich Musil a další. Tímto způsobem došlo k propojení na Prahu, konkrétně Dr. Zvěřinu a tajného biskupa ing. Sigla. Skupina kolem Davídka má spojení i na „novou orientaci“ CE v Praze.

*Vystoupení národního X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979
Mundus orans 19/91 s. 12.*

4. Skrytá církve

Skrytá církve patří k nejzajímavějším a nejdůležitějším fenoménům církevního a společenského života v období komunismu. Heterogenní síť tvořená množstvím skupin a jednotlivců udržovala všechny důležité formy církevního života a vytvářela prostor pro rozvíjení svobodné intelektuální aktivity (vyplývající z *touhy po svobodném projevu víry*, zejména podobu *svobodných projevů katolicismu v etn. teologického vzdělávání*). Důležitost skryté církve totiž nespočívala „jen“ v doplnění i nahrazování oficiálních sobotních církve v těchto aspektech, kde nemohla působit, ale také v tom, že spoluvytvářela alternativní nezávislé prostředí, které přispívalo k erozi komunistického režimu. Z vnitrocírkevního hlediska skrytá církve objevovala nové formy společnosti, nové metody řízení církevní obce, nové formy pastorační práce. Význam skupin skryté církve neskončil pádem komunismu. Její aktivity mohou být nejen inspirativní, ale do jisté míry ovlivňují i současnou podobu a prostředí katolicismu v prostoru bývalého Československa.⁵⁵⁹

Jak již bylo uvedeno v úvodu, práce se zaměřuje výhradně na fenomén skryté církve v „užším pojetí“, tj. vytváření neoficiální církevní struktury, přípravu a působení tajných kněží, což ovšem neznamená, že se tyto struktury neangažovaly v aktivitách odpovídajících „širšímu pojetí“ skryté církve i aktivitám oficiální církve. Pod užší vymezení skryté církve lze zahrnout jednak hierarchicky vytvářená společenství s vlastními biskupy, ale také skupiny, které organizovaly studium kandidátů kněžství a zprostředkovávaly jejich tajná svatění doma i v zahraničí. A kolivně která používaná označení skryté církve jako církve podzemní, nelegální atd. naznačují nejen, že šlo o aktivity skryté před režimem a represivním aparátem, implikují také nesprávný pocit jakési existence dvou církví,⁵⁶⁰ který přesně koresponduje

⁵⁵⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církve po listopadu 1989*. s. 3.

⁵⁶⁰ Zcela evidentní je toto pojetí oddělující akrytý církev od veřejné církve například v článku: CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. Religion, State and Society, 1993, . 2, s. 171-206.

s interpretací komunistického režimu.⁵⁶¹ Je celkem zřejmé, že i toto vnímání skryté církve⁵⁶² sehrálo určitou roli při její integraci do oficiálních struktur po roce 1989.

Akolit představuje skrytá církev jeden z nejdůležitějších projevů resistance v komunistickém režimu,⁵⁶³ je její mapování na samém počátku. Nejrozsáhlejší badatelské úsilí si dosud vysloužila právě pouze „moravská“ skrytá církev, ostatní skupiny jsou v tšínou vnímány pouze prostřednictvím prací zaměřených na profil konkrétní osobnosti a její aktivity. Vzhledem k téměř dokonalé absenci písemných pramenů se velmi pravděpodobně již nepodaří mnohé z těchto aktivit, zejména mimopražských, uspokojivě badatelsky zpracovat. Příkladem mohou být aktivity Miloše Václava Dočkala, oficiálně působícího kněze v brněnské diecézi, výtvarníka, básníka a tajného biskupa konsekrovaného pražským pomocným biskupem Antonínem Eltchknerem v roce 1966.⁵⁶⁴

V následujícím textu se budu v novat výhradně skrytým aktivitám českého a moravského původu, jež zčásti působily i na Slovensku (a jinde v zahraničí), jelikož postavení, postoje a orientace skryté církve na Slovensku byly odlišné. Například Slovenská skrytá církev čerpal z polských zdrojů, zatímco zbytek republiky byl orientován spíše na informace z meckého kulturního okruhu. Nicméně v nich kterých ohledech byl význam Slovenských a ostatních skrytých církevních struktur podobný. Příkladem se díky blízkosti skryté církve podařilo zamezit výraznější spolupráci mezi oficiální církví a režimem. Na rozdíl od situace v jiných zemích východního bloku například v Maarsku. Jednu z příčin představovalo i otevřené vyjádření protikomunistických pozic ze strany skryté církve,⁵⁶⁵ tento projev *nonkonformity* nutně provázelo *překročení vnitřních a vnějších (skutečných i domnělých) hranic*.

Předpokladem pro vznik skrytých církevních struktur⁵⁶⁶ byly tzv. mexické fakulty udělené papežem Piem XI. pro situaci v revolučním Mexiku, kde byla církev tvrdě pronásledována. Již v roce 1926 byly tyto fakulty poprvé využity v komunistické zemi, konkrétně v Sovetském svazu. Následně byly uplatněny ve Východním bloku, i v Jihovýchodní Asii.⁵⁶⁷ Podstatou mexických fakult bylo přenesení pravomocí

⁵⁶¹ Proti rozdělování na veřejnou a skrytou církev se například v roce 1986 ohradil tajný vysvěcený biskup Ján Korec. CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 193.

⁵⁶² CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v rámci „normalizačního“ režimu*. s. 68.

⁵⁶³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 118.

⁵⁶⁴ *Dočkal Miloš Václav* <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=heslo&IDosoby=124867>, staženo 1.8.2016.

⁵⁶⁵ MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*. <http://www.getsemany.cz/node/1310#sdfnote18sym>, staženo 1.8.2016.

⁵⁶⁶ Skryté církevní struktury byly vytvářeny v Československu již od konce čtyřicátých let.

VAŠKO, Václav: *Neumřelá II*. s. 111.

⁵⁶⁷ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 172-173.

vyhrazených papeži, respektive biskupům, v kritických případech na nižší klérus. Biskup byl díky těmto fakultám oprávněn předat pravomoci na nižší hierarchické stupni i udílet biskupské sv. ceni.⁵⁶⁸

Důvodem pro zavedení mexických fakult ve Východním bloku bylo intenzivní pronásledování církve nejen v Československu. Například ukrajinský arcibiskup ve Lvově Josip Slipyj byl v zůstal v gulagu osmnáct let a propuštěn byl až na základě papežské intervence v roce 1963. Dalších dvanáct ukrajinských biskupů takové štěstí nemělo a zemřelo na Sibiři. Pro Československo obdržel mexické fakulty biskup Štěpán Trochta. K jejich využití a k vytvoření tajné hierarchie nabádal biskupy při svých návštěvách vatikánský chargé d'affaires Gennaro Verolino, který byl v červenci 1949 na nátlak komunistů odvolán.⁵⁶⁹

V letech 1949 a 1950 proběhla první vlna tajných biskupských konsekrací v Československu. V jejím rámci byli vysvěceni: Kajetán Matoušek, František Tomášek, Štefan Barnabáš, Ladislav Hlad a Karel Otčenášek.⁵⁷⁰ Role těchto biskupů byla významnější po nástupu komunistického režimu, kdy někteří bohoslovci po vzniku komunisty kontrolovaných „generálních seminářů“ dokončili studia tajně a byli následně zadrženi a vysvěceni. Kupříkladu Kajetán Matoušek vysvětil 21. června 1951 kněze Josefa Petra Ondoka.⁵⁷¹ Nicméně po této epizodě pravděpodobně jejich role, až na výjimky, nepřešla rámec „širších“ skrytých aktivit.

Pro vznik skryté církve byla zásadní zkušenost generace vyrůstající a dozrávající v rozkladu katolicismu koncem první republiky, dále zkušenost z nacistické a komunistické perzekuce. Již během druhé světové války lze identifikovat mnohé zárodky skrytých aktivit z let komunistických. Mnoho z katolických intelektuálů a duchovních prošlo vzením v padesátých a šedesátých letech. Právě tyto lidé považovali angažovanost za samozřejmou součástí svého životního prostředí a často se po propuštění zapojili do aktivit skryté církve.⁵⁷² Charakteristické bylo, že tyto aktivisté udržovali spontánně vznikající a zanikající vazby a přitom dbali na utajení. Zároveň nikdo z nich neměl úplný přehled o rozsahu a dosahu činnosti ostatních.

V ze své zkušenosti⁵⁷³ byly rozhodující pro budoucí milieu skryté církve,⁵⁷⁴ mj. usnadňovaly *prostor uvnitř a vně jejích (skutečných i domnělých) hranic i postoje*

⁵⁶⁸ VAŠKO, Václav: *Neumění II.* s. 54.

⁵⁶⁹ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia.* s. 174.

VAŠKO, Václav: *Neumění II.* s. 111.

⁵⁷⁰ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia.* s. 173.

⁵⁷¹ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán.* s. 6.

⁵⁷² HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let.* s. 11-12.

⁵⁷³ PECKA, Dominik: *Z deníku marnosti.* Brno 1993.

⁵⁷⁴ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve.* s. 346.

nonkonformity. Tyto zkušenosti následně ovlivnily také vnější projevy,⁵⁷⁵ jakými byly neformálně vedené bohoslužby bez patřičného bohoslužebného nádechu a obléčení, ale rovněž ve volnějším vztahu ke kodexu kanonického práva a k jinovicím.⁵⁷⁶ Vyšetřování a vězení bylo zřejmě často značně traumatizující. Mnohdy násilné a zdoluhavé výslechy, zejména v padesátých letech, musely nutně vyvolat i následný vnitřní souboj a vyrovnání se s vlastní slabostí při výsleších. Například pozdější biskup moravské skryté církve, Václav Razík, odsouzený za velezradu a organizování studentské katolické akce k osmnácti letům odnětí svobody, absolvoval ještě v roce 1955 více než celodenní výslech.⁵⁷⁷

Vznik skryté církve iniciovaly rozličné motivy a pohnutky jednotlivých protagonistů, jejich jednání bylo ovšem bez výjimky projevem náboženského přesvědčení a důsledkem takových činů bylo vytváření náboženské kultury. Impulzem k aktivismu byla snaha režimu zabránit i vyloučit jakékoliv přesobenění církve na společnost a ve společnosti a z toho plynoucí *frustrace* jednotlivých aktérů.⁵⁷⁸ Přesto je často uváděný motiv – zajištění přežití církve – značně zjednodušující, protože všechny skupiny skryté církve dělaly to, co nebylo oficiálně možné. Do tohoto portfolia patřily i aktivity, které nebyly z jistého pohledu zcela nezbytné pro život církve, tj. jednalo se spíše o širěji pojaté *paralelní aktivity* k tehdejšímu režimu.⁵⁷⁹

Skrytá církev neměla žádné závazné směrnice. První struktury se rekrutovaly z nadaných kněží bez státního souhlasu, u kterých se projevil kontrapost ke kolaborujícím církevním strukturám. Takto vznikla *podzemní mentalita*, která byla v tšinou kritická k nadějším a často budovala paralelní organizační strukturu. Díky izolaci od Vatikánu i od „v rozhodných“ biskupů jednali aktéři mimoeholní společností značně samostatně bez ohledu na církevní směrnice,⁵⁸⁰ v duchu – „každý byl papežem“.⁵⁸¹

Přes všechnu odlišnost měly jednotlivé skupiny skryté církve hodné společných rysů. Na formování skryté církve měla vliv otevřenost šedesátých let, kdy docházelo k prolnutí tradicionalismu a nových trendů, které byly vnímány jako dluh církve vůči světě⁵⁸² v duchu *kesanského étosu*. Z jistého pohledu byla skrytá církev prolnutím katolické moderny

⁵⁷⁵ HANUŠ, Jiří: *Mezi tradicí a reformou*. s. 86.

⁵⁷⁶ Dle svědectví Václava Vaška katolictví intelektuálové vězňů v padesátých letech netrpělivě očekávali církevní změny. VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 253.

⁵⁷⁷ ABS, sign. V-3146 MV.

⁵⁷⁸ Omezení potěbných dimenzí církevního přesobenění vyjádřil v rozhovoru například Stanislav Krátký. KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010). Rozhovory.

⁵⁷⁹ KOHL, G., Jiří: „*Podzemní církev*“: skutečně vyřešeno?. Getsemany, 2003, . 2, s. 31.

⁵⁸⁰ HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve*. s. 346.

⁵⁸¹ Na tuto skutečnost, kdy schopní jednotlivci utvářeli výklady církevním norem a změn, odkazuje i titul knihy Franze Gansrieglera. GANSRIEGLER, Franz: *Jeder war ein Papst. Geheimkirchen in Osteuropa*. Salzburg 1991.

⁵⁸² HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve*. s. 346-347.

s myšlenkami Druhého vatikánského koncilu v duchu české reformátorské tradice.⁵⁸³ Antonín Mandl tento postoj shrnul slovy: „Žít k es ansky znamená žít tvo iv z požadavku p ítomné chvíli.“⁵⁸⁴ Myšlenkov se pravd podobn všechny vedoucí osobnosti alespo letmo seznámily s dílem Teilharda de Chardina⁵⁸⁵ a zna ný vliv m l ve skryté církvi i tzv. holandský katechismus.⁵⁸⁶ Inspirací pro iniciátory byla rovn ž nová hnutí jako Misson de France nebo Jeunesse ouvrière chrétienne.⁵⁸⁷ Ideové zdroje byly logickou volbou pro spojení kn žství s civilním životem, což nebylo chápáno jen jako vynucené okolnostmi, ale také jako šance a charisma. V tomto sm ru šlo spíše o pastorační intenzivní, než extenzivní a rozhodn nešlo o zdvojování i nahrazování farností.⁵⁸⁸

Skrytá církev p íjala za vlastní odpově dnost za poslání církve, kterou akté i vy etli v dokumentech Druhého vatikánského koncilu. Typickou strategií bylo vytvá ení malých skupinek z d vod bezpe nosti a konspirace, kde se stíraly rozdíly mezi laiky a kleriky.⁵⁸⁹ Tato malá spole enství si zpravidla zajiš ovala i svátosti, v etn neformální liturgie v bytech i venku, prost ednictvím sp ízn ného skryt p sobícího kn ze.⁵⁹⁰ Z ásti lze tedy konstatovat, že v eskoslovenské skryté církvi se jednalo o nový pastorální koncept vynucený okolnostmi.⁵⁹¹ astým jevem byla existence „základního spole enství“, kde se soust edili aktivisté, kte í sami vedli další spole enství a rozvíjeli další aktivity. P íkladem m že být jak pozd ji dezintegrované spole enství Koinótés,⁵⁹² tak skupina kolem Václava Dvo áka.⁵⁹³

Jednotlivé skupiny skryté církve m ly odlišný statut, a proto nesnesou srovnání. Skupiny mohly pracovat r zn mj. také díky „proslavenosti“ aktér v zahrani í, nap . o zadržení Oto Mádra nebo Josefa Zv íny se (mj. díky jejich angažovanosti v Chart 77) okamžit na západ v d lo a bezprost edn o tom referovala média.⁵⁹⁴ Valná ást aktér skryté církve v eskoslovensku se znala z komunistických v ení v padesátých letech, kde

⁵⁸³ HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 110.

⁵⁸⁴ ONDOK, P., Josef: *Antonín Mandl – teolog eského ekumenismu*. In. *Život se tvo í z p ítomné chvíli*. eská katolická teologie po druhé sv tov é válce. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois K IŠ AN – Josef KU E. Brno 1998, s. 49.

⁵⁸⁵ Za všechny eskoslovenské katolické intelektuály jmenujme Josefa Zv ínu.

NOVOTNÝ, Vojt ch: *Odvaha být církvi*. s. 369.

⁵⁸⁶ ONDOK, P., Josef: *Antonín Mandl – teolog eského ekumenismu*. s. 56.

HANUŠ, Ji í: *Tradice eského katolicismu ve 20. století*. s. 95.

⁵⁸⁷ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 189.

⁵⁸⁸ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí. Neoficiální aktivity v 70. a 80. letech*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1997, . 7, s. 5.

⁵⁸⁹ Mezi aktivní laiky p sobící ve skryté církvi v užším i širším pojetí jmenujme alespo : Václava Bendu, Václava Freie, Radima Palouše, Ji ího Kaplana a Josefa Adámka.

⁵⁹⁰ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 189.

⁵⁹¹ KOHL, G., Ji í: „*Podzemní církev*“ s. 32.

⁵⁹² Nap . KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010). Rozhovory.

⁵⁹³ KVAPIL, Ji í (1949). Rozhovory.

⁵⁹⁴ KOFRO , Jan: *Ond ej Liška: Církev v podzemí (sive contra gentiles)*. Rukopis, archiv Jana Kofron .

intenzivně spolupracovali, mezi tyto osobnosti patří: Felix Daviděk, Reginald Dacík, Jakub Zemek, Jiří Holub, Josef Zvěřina, Jaroslav Pilík, Anastáz Opasek, Oto Mádr, Ivan Mastiliak, Václav Razík, Antonín Bradna a mnozí další. Kvůli utajení skupiny skryté církve často nekomunikovaly ani „uvnitř“, natož s ostatními skupinami. Přesto občasné kontakty i dočasné spolupráce nebyla zcela vyloučena,⁵⁹⁵ což je možné předpokládat i díky předchozím vzájemným a často velmi intenzivním kontaktům a spolupráci. Je tedy celkem zřejmé, že velká část ze skupin a jejich aktérů skryté církve, přestože nespolečně pracovala přímo, o existenci jiných skupin alespoň rámcovou představou měla a pokud bylo nutné, své kontakty i využila.⁵⁹⁶ Tuto skutečnost potvrzují mnohá osobní svědectví i praxe,⁵⁹⁷ kdy například okruh kolem Václava Dvořáka nechával ženaté kandidáty kněžství světit biskupem Daviděkem.⁵⁹⁸

Jednotlivé skupiny skryté církve se zpravidla vnovaly aktivitám, které nebyly oficiálně možné, jako byla pastorační práce v malých skupinách nebo pastorační specificky zaměřené vzdělávací aktivity, vydávání samizdatové literatury, šíření křesťanské orientované literatury a budování kontaktů se zahraničními církevními centry.

Křesťanská literatura ze zahraničí, třeba z dílny Křesťanské akademie v Římě, často převážně do Československa za dramatických okolností, byla důležitou součástí portfolia literatury šířené skrytou církví.⁵⁹⁹ Jednalo se především o rozborů konstitucí, prohlášení a deklamací Druhého vatikánského koncilu.⁶⁰⁰

Všechny skupiny skryté církve stály mimo úřední, vyzrálé osobnosti se zkušenostmi⁶⁰¹ kladoucí důraz na vzdělávání, protože panovalo přesvědčení, že pouze vzdělaný a sebevědomý křesťan může v rozhodnutí o poslání církve ve společnosti a toto poslání nést

⁵⁹⁵ Například Josef Petr Ondok spolupracoval s „moravskou“ skrytou církví a po jejím rozkolu se s ním dokonce „odpadlíci“ radili na dalším postupu. Ondok rovněž dokládá intenzivní spolupráci Felixe Daviděka a františkána Josefa Bártý (1921-1982).

ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 114-115.

⁵⁹⁶ Například „moravská“ skrytá církev udržovala jistou platformu spolupráce s Otou Mádrem do cca konce šedesátých let.

BLAHA, Karel: *Žena jako kněžka, zkušenost Koinótés*. s. 58.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁵⁹⁷ Například kněžka „moravské“ skryté církve Radomil Kaláb je přesvědčen, že se hlavní postavy skryté církve v Československu domluvili ve vězení, ale že potom každý dělal vlastní skrytý projekt a po svém. Této domněnce ostatní nasvědčuje až překvapivá přibuznost konspirační praxe, struktury i aktivit a praxe.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 74.

⁵⁹⁸ KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010). Rozhovory.

⁵⁹⁹ Například Petr Ondok pašoval knihy z NDR, kde měl kontakty mezi místními kněžími.

ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 51.

⁶⁰⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století*. s. 135-136.

⁶⁰¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev a politika*. In: *Osobnost v církvi a politice. Čeští a Sloveňtí křesťané ve 20. století*. Eds. Pavel MAREK - Jiří HANUŠ. Brno 2006, s. 674.

dál.⁶⁰² Zájem o studium teologie paradoxně zvyšoval protinábožensky orientovaný režim.⁶⁰³ Skryté laické studium zajišťovaly jak tradiční vzdělávací ústavy: salesiáni, voršilky, jezuité, dominikáni a nové formy a hnutí jako například fokoláre, tak i v rámci dalších struktur skryté církve a angažování laikové.⁶⁰⁴

Pro skrytou církev byla důležitá zkušenost z druhé poloviny šedesátých let, kdy se podařilo uskutečnit celou řadu zásadních křesťanských orientovaných aktivit. Typické byly různé osvětové a vzdělávací iniciativy. Kupříkladu mezi lety 1964 a 1969 probíhal ekumenický seminář v Jirchářích, i seminář Živá teologie Oty Mádra probíhající v letech 1969-1970, kterého se zúčastnil například Karl Rahner. Během normalizace přerušila řada katolických seminářů, dokonce jeden, nuceně ukončený v roce 1977 byl úzce spojen s Chartou a Václavem Havlem.⁶⁰⁵ Rovněž krátké působení Junáka inspirovalo mnoho aktérů k práci s mládeží. Tyto aktivity přebíhaly v „šedé zóně“ tlovýchovných jednot, Svazu pro spolupráci s armádou, ochránců přírody apod.⁶⁰⁶ Například František „Tišek“ Fráňa si pro tyto účely založil rekreační družstvo.⁶⁰⁷

Část skryté církve přitom v letech se angažovala i v aktivitách přímo nesouvisejících s katolicismem, například s tím, že být angažovanost Františka Lízny, Václava Malého i Josefa Zvěřiny v aktivitách Charty 77.⁶⁰⁸

Skryté církevní aktivity pochopitelně nezůstávaly bez povšimnutí Státní bezpečnosti. Ze strany skryté církve docházelo často k bagatelizaci schopností tajné policie získávat informace o jejich aktivitách, protože aktéři přece ovládli své konspirační schopnosti. Důkazem může být akce SATURN⁶⁰⁹ a s ní související proces s RNDr. Vladimírem Fuškem a spol.⁶¹⁰ Je zajímavé, že hodnocení významu jednotlivých skupin skryté církve ze strany Státní bezpečnosti v osmdesátých letech se shoduje i s částí publicistických a historiografických prací v pozdějších letech.⁶¹¹ Například vysoké hodnocení skupiny kolem

⁶⁰² KOHL, G., Jiří: „Podzemní církev“ s. 31.

⁶⁰³ NOVOTNÝ, Vojtěch: *Odvaha být církví*. s. 357.

⁶⁰⁴ DVOŘÁK, Dominik: *Nezávislé náboženské vzdělávání za „normalizace“*. s. 450.

⁶⁰⁵ HALÍK, Tomáš: *Víra a kultura*. s. 34-35, 107.

⁶⁰⁶ DVOŘÁK, Dominik: *Nezávislé náboženské vzdělávání za „normalizace“*. s. 455.

⁶⁰⁷ FRÁňa, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

⁶⁰⁸ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 190.

⁶⁰⁹ Akce SATURN, jejímž výsledkem bylo uvěznění několika aktivistů, například Václava Dvořáka ml., cílila na katolický samizdat z okruhu Oto Mádra. S touto skupinou, zejména s Václavem Dvořákem ml., spolupracovali také lidé z pražské větve „moravské“ skryté církve.

⁶¹⁰ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. s. 20–21.

⁶¹¹ Tato optika je patrná například v:

CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 171-206.

LÍŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské existenci Koinotés*. Brno 1999.

Oto Mádra a Josefa Zvěřiny a také eholí.⁶¹² Na této skutečnosti se jistě promítla „viditelnost“ určitých aktivit v osmdesátých letech a síla vazeb těchto skupin na oficiální hierarchii, apod.

V komunistickém Československu existovala široká paleta skrytých církevních aktivit a skupin. Tyto skupiny skryté církve působící v šedesátých až osmdesátých letech minulého století tvořily autorská dvojice Fiala-Hanuš na: a – aktivity eholních společenství, zejména salesiánů, dominikánů, premonstrátů, františkánů, jezuitů atd., b – studijní centra vedená Josefem Zvěřinou, Otou Mádrkem a jejich spolupracovníky, z nichž postupně vznikly i poradní orgány kardinála Františka Tomáška, c – okruh kolem Václava Dvořáka, složený se skupinou Antonína Blohlávka,⁶¹³ d – slovenská skupina kolem členů jezuitského řádu s biskupskou hierarchií, e – společenství Koinotés Felixe M. Davídka a f – další skupiny, které se od Davídka sice odpojily, ale mly spojeny s ním v rámci Davídkovy svitelské aktivity (např. okruh biskupa Fridolína Zahradníka) nebo g – s ním byly spojeny jen skrze apoštolskou posloupnost (např. některé pražské skupiny, z nichž se formovalo společenství Ecclesia silentii – dále ES). Navíc existovaly i další komunity, které byly buď zcela nezávislé na jmenovaných okruzích, nebo s nimi v různé míře spolupracovaly.⁶¹⁴ Např. tajné vzdělávací aktivity Adama Ruckého nebo Josefa Hrdličky na severní Moravě a ve Slezsku.⁶¹⁵

S ohledem na úplný zákaz činnosti mužských eholí se eholní komunity soustředily zejména na výchovu vlastního dorostu, i proto část eholních komunit, například premonstrátů, jezuitů a dominikánů, postupně vytvořila podzemní vzdělávací systém, kdy například dominikáni zajišťovali vzdělávání i pro jiné ehole a krátce před listopadem 1989 i pro laiky.⁶¹⁶ Nicméně některé ehole, zejména koncem šedesátých let, využívaly okruh kolem Felixe Davídka, který jim zajišťoval vzdělávání i své ceně.⁶¹⁷ Část eholníků absolvovala bohosloveckou fakultu v Litoměřicích, například Dominik Duka i František Lízna.⁶¹⁸ V eholních uilištích, stejně jako v dalších skupinách skryté církve, využívali bývalí

⁶¹² Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), sign. Zpráva o provedení rozboru nelegální římskokatolické církve v SSR 5. odbor, 1980.

⁶¹³ Skupina se angažovala mj. ve vydávání Teologických textů v šedesátých a osmdesátých letech.

⁶¹⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 3.

⁶¹⁵ DVOŘÁK, Dominik: *Nezávislé náboženské vzdělávání za „normalizace“*. s. 466.

⁶¹⁶ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí*. s. 5.

⁶¹⁷ Takto byl vysvěcen například Josef Kolářek, SJ.

KOLÁŘEK, Josef (1929), dlouholetý redaktor a vedoucí českého vysílání Rádía Vatikán, rozhovor dostupný v archivu Paměť národa.

⁶¹⁸ Přesto se František Lízna aktivně hlásí k „moravské“ skryté církvi, protože své povolání k duchovní službě získal během rozhovoru s biskupem Felixem Davídkem.

CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 188.

kanto i teologických fakult, ale i vyujíjí, kteří potěbně vzdělání získali například v Polsku.⁶¹⁹ Přes ztížené podmínky a neustálé pronásledování ze strany režimu se podařilo zejména salesiánům i skrytým sobit mezi mládeží.⁶²⁰

Skupina kolem Oto Mádra a Josefa Zvěřiny se v novala nejen vzdělávacím aktivitám po celé republice, ale také se angažovala ve vydávání samizdatu, například Teologických textů. Tato skupina navázala v roce 1978 kontakt s kardinálem Františkem Tomáškem a díky tomu se výrazně podepsala na jeho veřejné angažovanosti v osmdesátých letech, protože přisobila morální a intelektuální jako jeho tajný poradní orgán. Navíc přes Tomáška získala přímé spojení s Vatikánem.⁶²¹

Okruh kolem Václava Dvořáka se koncem šedesátých let spojil s okruhem, ve kterém byl v padesátých letech vysvěcen kněz Antonín Bohlávek. Skupina se v novala vzdělávání a kněžské přípravou, ale také rozvoji spirituality v malých společnostech. K okruhu patřily osobnosti jako Tomáš Halík, Ivan Štampach, Petr Pícha, Václav Ventura a mnozí další. Mezi kantory přisobící v této skupině patřili i Josef Zvěřina a Oto Mádr.⁶²² Právě z výše uvedených pražských okruhů, a zvláště v okruhu Václava Komárka, a v jejich aktivitách lze hledat i kořeny pražské ES, tj. v tve „moravské“ skryté církve, která ovšem dlouhou dobu neměla tušení o svém apoštolském spojení s Felixem Davidkem a Koinótes.⁶²³ Sám Václav Dvořák se osobně znal s mnohými aktéry „moravské“ skryté církve, mj. s Fridolínem Zahradníkem, Karlem Chytilém a Felixem Davidkem, u něhož nechával své titě ženaté kandidáty⁶²⁴ na doporučení tajného biskupa Eugena Koříše a oficiálně přisobícího ordináře Jána Hirky.⁶²⁵ Dvořáková skupina měla vypracována vnitřní statuta, která se týkala nejen struktury, ale i vlastní spirituality. Kladla zvláštní důraz na snahu nespokojovat se s intelektuálně nenáročnými zaměstnáními, což byla část strategie skryté církve, ale naopak zaujímat místa v profesích přepokládajících kvalifikaci a odpovědnost. Volba intelektuálně nenáročných povolání byla také volbou pragmatickou, protože byla zpravidla méně náročná a umožňovala intenzivnější práci pro církve.⁶²⁶

Těm všem podzemní skupiny řešily problém s neochotou oficiálních, i v tšiny tajných biskupů, své titě skrytým připravovaným kandidátům kněžství. Od konce padesátých let, až

⁶¹⁹ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí*. s. 5.

⁶²⁰ CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v tš „normalizačnímu“ režimu*. s. 74.

⁶²¹ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí*. s. 5.

⁶²² Tamtéž s. 5.

⁶²³ KOFRO, Jan (1944). Rozhovory.

⁶²⁴ Například Jiřího Kvapila.

KVAPIL, Jiří (1949). Rozhovory.

⁶²⁵ DVOŘÁK, Václav: *ím to, že jste tak klidný?* s. 131-138.

⁶²⁶ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí*. s. 5.

do roku 1967 mly eské komunity skryté církve tím jedinou možností – vyslat p ipravené kandidáty sv cení do zahrani í. Mezi zahrani ní sv titelé pat ili erfurtští biskupové Hugo Aufderbeck (1909-1981)⁶²⁷ a Hans-Reinhard Koch (1929), krakovský arcibiskup Karol Wojtyla a berlínský biskup Joachim Meisner.⁶²⁸ Od roku 1967 sv tili rovn ž biskupové z „moravské“ skryté církve, které hojn využívaly také eholní komunity,⁶²⁹ ty se ale v sedmdesátých a osmdesátých letech v tšinou p eorientovaly a své kandidáty nechaly sv tit u tajných jezuitských biskup Jána Korce a Petera Dubovského.⁶³⁰

Spektrum reakcí ze strany skryté církve na situaci po roce 1989 byla velmi široká. N které skupiny nap . kolem Josefa Zv iny a Oto Mádra a v tší ást skupiny kolem Václava Dvo áka se okamžit zapojily do pastorace a úpln vystoupily ze skrytosti. Jiné m ly rezervovan jší postoj, protože cht ly ást aktivit zachovat, nap . ást Koinótés a pražské ES. Tento p ístup byl provázen diskusí o povaze další práce po p edpokládané integraci. Vyskytly se i naprosto skeptické postoje t eba ve skupin kolem Josefa Smoly.⁶³¹

Krátce po listopadu 1989 se zdála integrace všech struktur skryté církve naprosto bezproblémová. Papež Jan Pavel II. p i návšt v eskoslovenska v dubnu 1990 ocenil aktivity skryté církve a vyzval církve, aby se na n navázalo i ve svobodných pom rech. Ješt v roce 1990 byli do diecézí instalováni tajní biskupové Ján Chryzostom Korec a Karel Ot enášek.⁶³² V tomto období zvlášt n kte í biskupové nem li se za azením tajných kn ží do diecéze žádný problém. Jmenovit to byli František Tomášek, Karel Ot enášek, František Va ák a Miloslav Vlk.⁶³³ Tento postoj byl ovšem pravd podobn ovlivn n také tím, že jmenovaným (výjimkou byl pravd podobn minimáln František Tomášek) nebyly známy veškeré potenciáln kritické aktivity skryté církve.

Budoucí integra ní komplikace zejména v p ípad „moravské“ skryté církve p edznamenal uvedení Petera Dubovského do ú adu,⁶³⁴ které trvalo Vatikánu déle než u ostatních skrytých biskup mimo „moravskou“ v tev, ale nakonec byl jmenován v lednu 1991 biskupem v Banské Bystrici.⁶³⁵ Zajímavé je v této souvislosti sv dectví Agostina Casaroliho, jenž ve své autobiografii uvedl, že skrytou církev Vatikán podporoval, protože

⁶²⁷ DVO ÁK, Václav: *ím to, že jste tak klidný?* s. 131-138.

⁶²⁸ Nap . Joachim Meisner vysv til na šedesát tajných kn ží.

DVO ÁKOVÁ, Zuzana: *Tajná sv cení pro m byla pastý ská zkušenost.* Katolický týdeník, 28. 4. 2002, s. 7.

⁶²⁹ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia.* s. 188.

⁶³⁰ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí.* s. 5.

⁶³¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev po listopadu 1989.* s. 3.

⁶³² CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia.* s. 194.

⁶³³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev po listopadu 1989.* s. 4.

⁶³⁴ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia.* s. 194.

⁶³⁵ Katolický týdeník, 10. 2. 1991, s. 5.

pracovala intenzivně, skrytě a s odvahou, přestože byla z jeho pohledu elitářská, ale po roce 1985, tedy po Velehradské pouti, již není vítanou ve svých *skrytých anarchistických formách, které spontánně vznikají*.⁶³⁶ Casaroliho hodnocení situace sdílí rovněž člen skryté církve na Slovensku František Mikloško, podle něhož byla Velehradská pouť roku 1985 zlomem, po němž následovalo oživení různých hnutí a skupin, například fokoláre, tj. již nebylo nutné pokračovat ve stejném stylu podzemní – skryté – práce.⁶³⁷

Snaha církve po roce 1989 uvést všechny projevy skryté církve do souladu s kodexem kanonického práva, znamenal pro mnohé, i dříve integrované, zákaz inności.⁶³⁸ Reakce ve stejné církve byla ovlivněna: formou aktivit, místem působení, vnitřní strukturou a mírou experimentu.⁶³⁹ Samozřejmě je nutné počítat i s vlivem komunistického režimu, který po dlouhá desetiletí vytvářel nedvěru mezi oficiální a skrytou církví, prostřednictvím nejrozličnějších dezinformačních kampaní. Dalším faktorem byla komunistická infiltrace – včetně Státní bezpečnosti, uvnitř církve, nevyjímaje zahraniční církevní kruhy⁶⁴⁰ která se nutně obávala vyřazení a případných následků. Výsledkem integračních snah části skryté církve byl dlouhotrvající proces, jenž v nich kterých případech tajně svatých kněží a biskupů, jejichž svatost byla pod vlivem „moravské“ skryté církve, dosud nebyl uspokojivě vyřešen.

⁶³⁶ CASAROLI, Agostino: *Trýze trpivosti*. s. 13, 58, 179.

⁶³⁷ Rozhovor s Františkem Mikloškem zveřejněn v textu: MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

⁶³⁸ HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. s. 77.

⁶³⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 3-4.

⁶⁴⁰ Vladimír Stárek, náčelník X. správy SNB, prohlásil, že v sedmdesátých a osmdesátých letech bylo 11,4 % duchovních agenty StB.

CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 235.

Vzhledem k rozsahu a vysoké společenské nebezpečnosti, kterou představuje činnost nelegální římskokatolické církve v SSR, byl na pokyn vedení FMV vypracován projekt – akce „ÚTLUM“, jehož smyslem je organizace a operativní zajištění jednotlivých etap pro koncentrovaný úder proti osobám v nelegální církvi. Všechna připravovaná opatření proti nelegální církvi budou náročná na všechny úrovně naší činnosti a výkonné orgány. Budou vyžadovat vysokou ekonomickou pracovní obtížnost, vynalézavost a pečlivost. Svoji činnost musíme pečlivě organizovat tak, aby protivník nemohl naše opatření zneužívat v zahraničí proti zájmům našeho státu.

Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979

Mundus orans 19/91 s. 14.

4.1 „Moravská“ skrytá církev

V úvodu naznačená diskuse o názvu „moravské“ skryté církve není symptomatická jen v souvislosti s definováním jejího rozsahu, ale také naznačuje, s jakým odkazem se konkrétní aktéři identifikují. Například František Mikeš, žijící od roku 1969 do začátku nového tisíciletí v emigraci, označuje tuto entitu termínem „Davídkovská“ skrytá církev.⁶⁴¹ Pražská skupina „moravské“ v tve, která neměla do pádu komunistického režimu poněkud návaznosti na tuto část skryté církve, sama sebe označuje jako „ES“, tedy zkratkou termínu *ecclesia silentii*.⁶⁴² Jiné, byť „odtržené“, skupiny a jednotlivci se nazývají „p vodním“ názvem Koinótés,⁶⁴³ čímž se odkazují na p vodní skupinu pod vedením Felixe Davídka.⁶⁴⁴ Lze se tedy domnívat, že všechny skupiny a jednotlivci, kteří minimálně po nějakou dobu spolupracovali s Felixem Davídkem, se identifikovaly s Davídkovým programem místní církve. Tato skutečnost je překvapující, jelikož nikteří pamětníci i dosavadní literatura zdrazňovali zejména odlišnosti a rozpory, které v „moravské“ skryté církvi nastaly po Koběnickém synodu.

Zkoumání této nejrozsáhlejší aktivity skryté církve je dosud velmi komplikované, protože stále je mnohé skrýváno, nikteří členové sledují, a dokonce nejsou výjimkou ani zcela protichůdné výpovědi. K tomu dochází jednak ve snaze neohrozit stále otevírané pozitivní řešení, jednak z důvodu konspirace, a s tím související neznalostí i nepřesností v informacích, které pamětníci mají. Autor je nucen rozplétat desinformace, manipulace a „drobné“ úpravy skutečnosti. Zejména v případě „moravské“ skryté církve je nezbytné

⁶⁴¹ MIKEŠ, František. Poznámky z rozhovoru 17. března 2014 na CMTF UP.

⁶⁴² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 4.

⁶⁴³ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 132.

⁶⁴⁴ Sám Felix Davídek, podobně jako Stanislav Krátký, začal veškeré aktivity po roce 1945 do aktivit „moravské“ skryté církve.

LÍŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společnosti Koinótés*. s. 53.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010). Rozhovory.

pohlížet na tento jev výhradně v dobovém kontextu, protože soudobé pozice p inášejí výrazně negativní hodnocení neodpovídající duchu doby a tehdejší situaci.⁶⁴⁵

Koncepce „moravské“ skryté církve přes své odlišnosti⁶⁴⁶ vykazuje množství prvků s ostatními skupinami skryté církve. Za pozornost i další studium by zajisté stálo probádání negativního obrazu, který tato v tevé skryté církve získala.⁶⁴⁷ Kdy mnozí autoři i soudí, že skupina si vytvořila vlastní mentalitu, vedoucí k tvorbě různým interpretacím získaných informací. Ba dokonce, že: *Zbožná právní t chto v d ích osobností se mnohdy stala p vodcem myšlenky.*⁶⁴⁸ I z tohoto důvodu je bádání v této oblasti pot ebné, ovšem problematické, protože mnozí pamětníci jsou celkem pochopitelně podezřívaví a navíc jsou často konfrontováni ve svém sv domí, zda mají o „moravské“ skryté církvi informovat, když je postoj oficiální hierarchie v této oblasti a priori negativní.⁶⁴⁹

Ko eny „moravské“ skryté církve je nutné hledat již během Druhé světové války, kdy se ústřední aktéři, Felix Maria Davídek, Stanislav Krátký, další brněnský seminaristé a jihomoravští katolíci, spojili za účelem pokračování studia totálně nasazených brněnských bohoslovců a také materiální pomoci totálně nasazeným. Mimo jiné se právě díky této aktivitě podařilo Stanislavu Krátkému dokončit teologická studia v řádném termínu, bez ztráty jediného ročníku.⁶⁵⁰ Právě toto individualizované studium, jehož koncepce se pohybovala za hranicemi obvyklých a běžných forem se dle autorova soudu stala iniciativní zkušeností hlavních postav pro budoucí existenci a fungování „moravské“ v tevé skryté církve.

Díky iniciativě, na kterých bohoslovců se s ohledem na výjimečnou situaci probíhající války podařilo vyjednat s tehdejším rektorem semináře, a budoucím biskupem brněnským

⁶⁴⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 3.

⁶⁴⁶ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 21.

⁶⁴⁷ Vyhraněnou diskusi v médiích dokazují například tyto články:

PÍHODA, Petr: „Podzemní církev“ v nových médiích p řilišnou pozornost. *Lidové noviny*, 31. 10. 1998, s. 22.

HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev se v nuje p řiliš malá pozornost*. *Lidové noviny*, 21. 11. 1998, s. 20.

ŠTAMPACH, O. Ivan: *Biskupové by měli uznat Zahradníkovu dílo*. *Lidové noviny*, 18. 7. 1998, s. 19.

KOFROUŠ, Jan: *Obdivuji biskupa Fridolína Zahradníka*. *Lidové noviny*, 8. 8. 1998, s. 21.

FIALA, Miloslav: *Dialog? Ano! Ale nejprve se shodneme na předpokladech diskuse*. *Lidové noviny*, 25. 7. 1998, s. 18.

HRADILEK, Pavel: *Dialog anebo polopravdy...* Getsemany, 1996, s. 9, s. 174.

KONZAL, Jan: *P íspěvek k dialogu*. Getsemany, 1996, s. 9, s. 178-181.

FLIEDR, Bob: *Byl jsem plně vysvěcen na biskupa, řekl LN Fridolín Zahradník 20. června 1998 v rozhovoru, který vyvolal bouři*. *Lidové noviny*, 4. 7. 1998, s. 30.

FLIEDR, Bob: *Dialog v podání kardinála Vlka*. *Lidové noviny*, 4. 7. 1998, s. 30.

Prohlášení BK k rozhovoru s Fridolínem Zahradníkem. *Lidové noviny*, 4. 7. 1998, s. 30.

⁶⁴⁸ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenská Koinotés*. s. 132.

⁶⁴⁹ Jasně artikuloval postoj v eřejné církve Miloslav Vlček v rozhovoru otištěném v *Katolickém týdeníku*.

STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. *Katolický týdeník, Perspektivy*. 1996, s. 6, s. 4-5.

⁶⁵⁰ KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010). *Rozhovory*.

diecéze, Karlem Skoupým,⁶⁵¹ povolení pro značně netradičně pojaté individualizované studium. Záleželo na jednotlivci, kdy se na příslušný předmet samostatně připraví a po domluvě u odpovědného kantora absolvuje zkoušku. Druhou dimenzí těchto „studentských“ válečných aktivit představovala humanitární „balíková“ pomoc nejen totálně nasazeným bohoslovcům, ale zejména dalším nuceně pracujícím zvláště z Ukrajiny, Ruska apod. Na těchto řízených a konspiračně prováděných aktivitách se bez úhony podílela bezmála stovka dobrovolníků.⁶⁵²

⁶⁵¹ POSPÍŠILOVÁ, Jana: *Nad je v lepší budoucnost. Život ThDr. Karla Skoupého*. Pdf MU Brno 2004. Diplomová práce na katedře historie.

⁶⁵² KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.
KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.
NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký*. s. 13-17.

Otázka: Vypovězte, kde jste byl přítomen na jakém náboženském obřadu, který by byl konán v nesouladu se zásadami, které jsou obecně známy, a o kterých jste uvedl, že jsou známy i vám.

Odpověď: Domnívám se, že nikoliv.

Otázka: Vypověďte, zda jste, že obec je vám známa, že náboženské obřady konají k tomu určené osoby, tedy kněží, kteří jsou známi a pokud konají náboženské obřady, užívají i k tomu určených věšších označení, jako například šatu. Uveďte, zda jste byl přítomen konání náboženského obřadu jinými osobami, jinou formou a pokud ano, kdo tyto náboženské obřady konal ve funkci kněze.

Odpověď: Nevzpomínám si.

Otázka: Na základě dosud provedeného šetření je nutno vyslovit odborný závěr, že jste byl přítomen konání náboženských obřadů, které konali Václav Netuka, případně Fridolín Zahradník a také, že vy sám osobně jste se na jejich konání podílel. Vyjádřete se k tomu.

Odpověď: Na nic takového i nevzpomínám.

*Výpověď vazebně zadržného Milana Berana z roku 1983.
Archiv bezpečnostních složek, V/HK spis V-6482 HK*

4.1.1 Profil „moravské“ skryté církve

Felix Maria Davídek

Felix Maria Davídek, ústřední postava „moravské“ skryté církve, se narodil 12. ledna 1921 v Chrlčicích u Brna.⁶⁵³ Po maturitě v roce 1940 se rozhodl pro studium bohosloví, souasně s filosofií a medicínou. Již za studií byl velmi inorodý, například se v letech 1940 až 1942 scházel se skupinou dvanácti kněží a bohoslovců s plánem založit katolickou univerzitu na Moravě.⁶⁵⁴

Po kněžském svícení byl 28. září 1945 ustanoven kaplanem v Horním Štápanově, kde se rozvíjel jeho neutuchající entuziasmus, a myšlenka katolické univerzity získala jasnější kontury. Vzhledem k tomu, že někteří zájemci o maturitu neměli možnost během války studovat, rozhodl se v Horním Štápanově založit tzv. Atheneum, studijní instituci pro dospívající mládež, zaměřenou zejména na přípravu budoucích bohoslovců. Studium zahájilo deset zájemců, chlapců i dívek, kteří skládali zkoušky a maturitu na reálném gymnáziu na Starém Brně.⁶⁵⁵ Mezi vyučujícími byl například pozdější kněz z skryté církve, tehdy ještě studující Josef Šik, kterého výukou na Atheneu tajně pověřil rektor kněžského semináře Mons.

⁶⁵³ U Davídky byla chůvou bývalá rumunská jeptiška Anděla Ježová, což byl pravděpodobně jeden ze zdrojů Davídkovy slabosti pro Rumunsko.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 28.

⁶⁵⁴ MIKEŠ, František: *Davídek v filozofický výklad k es anství*. Proglas, 1992, . 1, s. 15.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 29.

⁶⁵⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 28-33.

Alois Kopal.⁶⁵⁶ Po složení maturity byli zájemci o bohosloví posíláni do semináře v Litoměřicích, kde je ochotně přijímal biskup Štěpán Trochta.⁶⁵⁷ Cílem projektu Atheneum měl být vznik katolické univerzity, na jejímž chodu se měli podílet olomoučtí dominikáni, František Falkenauer, František Drábek, minorita Norbert Škrdlík a Vladimír Richter. Než bylo plánováno její spuštění, zapsali se studenti Atheneum na Komenského univerzitu, ale nenavštívili ji, protože Felix Davídek se snažil vzdělání „uspišovat“.⁶⁵⁸

Mimo pastorační Atheneum přispíval Davídek rovněž jako lékař, což chápal jako přirozenou součást pastorační práce.⁶⁵⁹ Tyto aktivity získaly Davídkovi mnoho příznivců, například uvedeného Aloise Kopala,⁶⁶⁰ ale také stály za rozpory mezi Felixem Davídkem a jeho představeným, biskupem Karlem Skoupým. Biskup hleděl s obavami na Atheneum a Davídkovu lékařskou praxi dokonce zakazoval. Davídek díky tomu získal pověst nedisciplinovaného a problémového kněze. O Davídkovu nonkonformitu svědčí i jeho vloupání do budovy Městského národního výboru v Horním Štěpánově pro potvrzení, které potřeboval pro získání doktorátu z filosofické fakulty, ale kvůli jeho přesvědčení by nebylo možné jej získat legálně.⁶⁶¹

Davídkova činnost pochopitelně nezůstala bez povšimnutí režimu, a proto byl přeložen k 1. září 1949 do Petrovic. Nicméně Davídek, i přes biskupovy zákazy, nadále dojížděl do Štěpánova a vnoval se Atheneu.⁶⁶² Jedním z důvodů pro pokračování výuky bylo i Davídkovo správné očekávání, že církevní školy budou komunisty uzavřeny. Dalším motivem bylo zajištění duchovního vedení i pro vysokoškoláky.⁶⁶³ Otec Davídek již tehdy předpokládal problémy v kariéře diecézního kněze kvůli konfliktům s ordinárem a utužujícím se komunistickému režimu. Na Davídkovu rezervovanost postojí k ordináři se podepsalo i to, že Skoupý nečetl pastýřský list „Hlas československých biskupů a ordinářů v ústředím v hodině těžké zkoušky“, a proto jej považoval za ustrašeného.⁶⁶⁴

⁶⁵⁶ Šik se vnoval například zájemcem o maturitu, kteří nemohli studovat, i po návratu z vojenské služby u Pomocných technických praporů v roce 1954. Tuto skutečnost uvedl Josef Šik v rozhovoru otištěném v: CÍSAŘOVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 64.

⁶⁵⁷ ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

ŠIK, Josef (1929). Písemné odpovědi na otázky, archiv autora.

⁶⁵⁸ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 30-33.

ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

ŠIK, Josef (1929). Písemné odpovědi na otázky, archiv autora.

⁶⁵⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 35.

⁶⁶⁰ Uvedl v rozhovoru Josef Šik. CÍSAŘOVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 64.

⁶⁶¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 30-35, 38.

Rozhovor se Stanislavem Krátkým. Hovory o víře: Koinotés, 2. část, vysíláno 10.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

⁶⁶² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 38.

⁶⁶³ Rozhovor se Stanislavem Krátkým. Hovory o víře: Koinotés, 2. část, vysíláno 10.7.2010. Ro6, archiv Ro.

⁶⁶⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 41-46.

Zakrátko, 22. dubna 1950, byl otec Davídek spolu se studenty, Arnoldem Zemánkem a Stanislavem Floriánem, zatčen. Díky drobné postavě Davídek z místa zatčení unikl okénkem z WC.⁶⁶⁵ Postihu ovšem neunikl, byl zadržen v září téhož roku v rámci širší akce ZVON při pokusu o přechod hranice.⁶⁶⁶ V březnu 1952 byl odsouzen k dvacetiletému vězení.⁶⁶⁷ O tehdejší významu Felixe Davídka svědčí fakt, že byl zařazen do tzv. *Kartotéky 48*, tedy mezi nejvýznamnější „ilegální skupiny“ své doby.⁶⁶⁸

Krátce po uvěznění se Felix Davídek začal podílet na tajných vzdělávacích aktivitách a rovněž promýšlel potřeby pronásledované církve, včetně možností práce ve skrytosti. Davídek se mj. podílel na vzniku a chodu tzv. Mírovské univerzity. O úrovni vzdělání i kontaktech mezi vězni svědčí obsazení vězeňského pracovního stolu, kde byl kromě Felixe Davídka také Václav Vaško, Oto Mádr, františkán Jan Baptista Bárta, otec Jindřich Jenáček, petrin Martin Vích a další.⁶⁶⁹ Rovněž ve Valdicích v čele pro sedm vězňů začal vyučovat formou individuálních kurzů, ale i přednášek, které většinou vedl. Ve Valdicích spolupracoval například s petrinem Josefem Petrem Ondokem, s nímž se znal již z brněnského semináře.⁶⁷⁰

Kromě vzdělávání rovněž skrytě vykonával duchovní službu a společně s jinými, například Janem Bártou, Otou Mádrem a Jindřichem Jenáčkem, se podílel na vydávání a šíření vězeňského samizdatu.⁶⁷¹ Vznělý Davídek se v novali skutečným zloincem, se kterými udržoval intenzivní kontakty.⁶⁷² Davídkova zdánlivá absence strachu⁶⁷³ projevující se nedovolenými aktivitami i svérázným a provokativním chováním vůči dozorcům, mu často vyneslo pobyt v korekci a odepřené výhody. Dle vězeňských hlášení byl v tomto smru Felix Davídek nejvýraznější postavou, například: *Když byl dotázán, co dává, odpovídl hrubým slovem: „ekám, až to praskne.“ Žádám o nejpřísnější potrestání.*⁶⁷⁴ Davídkova

⁶⁶⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 46-47.

⁶⁶⁶ První skupin student Athenea se podařilo uprchnout přes hranice. Mezi nimi byl mj. Jiří Hošek, pozdější misionář, jezuita, později ženatý muž (zachránil svoji budoucí, do něj zamilovanou, ženu před sebevraždou z neopřátované lásky, a proto se rozhodl pro manželství) a v neposlední řadě blízký přítel Tomáše Špidlíka. Rozhovor se Stanislavem Krátkým. Hovory o víře: Koinotés, 2. část, vysíláno 10.7.2010. Ro6, archiv Ro. HOŠEK, Josef (1933). Rozhovory.

HOŠEK, Jiří: *Witness: Voices and Choices*. Cranbrook 2014.

⁶⁶⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 50.

⁶⁶⁸ GABRIELOVÁ, Petra: *Kartotéka akce „48“ a vyhodnocení tzv. protistátní inosti len Církve římskokatolické ve vybraných tzv. ilegálních skupinách*. Sborník archivu bezpečnostních složek. 2011, . 9, s. 45-94.

⁶⁶⁹ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 250.

⁶⁷⁰ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 113.

⁶⁷¹ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 251.

⁶⁷² ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 109.

⁶⁷³ Tamtéž s. 27.

⁶⁷⁴ SYNEK, Jan: *Náboženský život v československých věznicích v období komunistického režimu*. FF UK, Praha 2011. Diplomová práce na Ústavu českých dějin, s. 154.

nonkonformita se projevovala i jinak - nešň roval si boty a na oble ení nedbal,⁶⁷⁵ dokonce v roce 1955 napsal dopis Antonínu Zápotockému, kde lí il ned stojnost v ze ských podmínkách.⁶⁷⁶ Václav Vaško pokládal otce Davídka za jednoho z nejorigináln jších a velmi vzd laných „mukl“, kterého i v ze ští léka i volali ke konzultacím.⁶⁷⁷

Nejpozd ji ve v zení za íná soustavné sledování Felixe Davídka Státní bezpe ností, nap . na Mírov byl v letech 1953 až 1955 monitorován agentem s krycím jménem JINDRA.⁶⁷⁸ Davídek si byl t chto aktivit v dom, a podobn jako Josef Zv ina i další, se touto skute ností bavil.⁶⁷⁹ V ze ské zkušenosti a vysoký stupe seabed v ry zap í inily jeho pozd jší kontroverzní kontakty s bezpe ností. Davídek se pravd podobn domníval, že pokud se sám stane sou ástí Státní bezpe nosti, bude moci její innost ovliv ovat a zároveň bude více informován.⁶⁸⁰ Spolupráci s bezpe ností, ale i lenství v komunistických organizacích⁶⁸¹ ostatn doporu oval i vybraným spolupracovník m.⁶⁸²

Ješt ve v zení plánoval otec Felix pokračování ve vzd lávací innosti, do níž cht l zapojit i laiky.⁶⁸³ Mezi zainteresovanými m l být mj. MUDr. Silvestr Kr méry, pater Jind ich Jená ek, františkán Jan Bárta, ale i pater Oto Mádr. Nicmén spolupráce v plánovaném rozsahu, pravd podobn kv li odlišným koncepcím ilegálního církevního života,⁶⁸⁴ po propušt ní dále nepokra ovala.⁶⁸⁵

Ihned po amnestii v roce 1964 otec Davídek zkontaktoval Ludmilu Javorovou ohledn spolupráce na vzd lávání bývalých seminarist i zájemc o bohosloví. U rodiny Javor m l Felix Davídek od d tství druhý domov, zvlášt se p átelil s Františkem Javorou,⁶⁸⁶ otcem Ludmily.⁶⁸⁷ Spolupráce otce Davídka s Ludmilou Javorovou se stala prvotním základem pro vznik „moravské“ skryté církve. Jejich intenzivní spolupráce vydržela až do Davídkovy smrti v roce 1988.

⁶⁷⁵ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 248

⁶⁷⁶ SYNEK, Jan: *Náboženský život...* s. 190-193.

⁶⁷⁷ VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 247.

⁶⁷⁸ SYNEK, Jan: *Náboženský život...* s. 144.

⁶⁷⁹ NOVOTNÝ, Vojt ch: *Odvaha být církví*. s. 322.

⁶⁸⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 179.

⁶⁸¹ Nap . Dušan Špiner vstoupil do Svazu eskoslovensko-sov tského p átelství, aby mohl snadn ji cestovat. *Slovensko: bývalý tajný biskup p eložený za trest*. Getsemany, 2000, . 2, s. 33-34.

⁶⁸² FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 131.

⁶⁸³ KALÁB, Radomil (1930). *Rozhovory*.

⁶⁸⁴ První koordinací sch zka Felixe Davídka s bývalými spoluv zni prob hla krátce po propušt ní z v zení za ú elem vzniku skryté církevní struktury. Za tímto ú elem se sešel se t emi kn zi a s léka em Silvestrem Kr mérym, ovšem spolupráce pokračovala po krátkou dobu pouze s jedním z nich.

JAVOROVÁ, Ludmila (1932). *Rozhovor* dostupný v archivu P íb hy 20. století.

⁶⁸⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 60-61.

⁶⁸⁶ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 28.

⁶⁸⁷ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 28.

Stanislav Krátký

Druhou klíovou postavou pro formování „moravské“ skryté církve byl Stanislav Krátký narozený 11. listopadu 1922 v Zábrdovicích.⁶⁸⁸ Již na gymnáziu se seznámil s Felixem Davídkem. Po maturitě v roce 1941 nastoupil na brněnský teologický institut.⁶⁸⁹ A koliv byl totálně nasazen, podařilo se mu díky zmíněné studijní iniciativě brněnských bohoslovců dostudovat v žádném termínu, takže mohl být v roce 1946 vysvěcen na kněze. Poté nastoupil na kaplanské místo v poutních Žarošicích, kde se intenzivně zapojil zejména do práce s dětmi a mládeží. Po smrti spolužáka Antonína Sádky nastoupil v létě 1948 na jeho kaplanské místo v Brněně-kovických, aby se vnoval zvláště mládežnické Katolické akci.⁶⁹⁰ Krátkého široce a novátorsky pojetá práce s mládeží, neohrožené projevy, vystupování a rozsáhlá kazatelská činnost po brněnských kostelech⁶⁹¹ neunikly pozornosti Státní bezpečnosti.⁶⁹² Lze předpokládat, že v souvislosti s brněnskou Katolickou akcí začalo soustavné agenturní sledování Stanislava Krátkého. Bezpečnost měla nejen agenta přímo v kroužku Katolické akce, ale navíc nasadila i konfidenta z řad kněžstva.⁶⁹³

Situace byla natolik vyhrocená, že Krátký musel být převezen do Brna-Husovic.⁶⁹⁴ Mladý kněz ovšem, navzdory předpokladům,⁶⁹⁵ pokračoval v činnosti a dokonce převzal kroužek Katolické akce po uzavřeném P. Václavu Razíkovi.⁶⁹⁶ Kromě intenzivní práce s mládeží (např. s budoucím astrofyzikem Jiřím Grygarem), na které spolupracoval mj. s Libuší Horánskou, později vysvěcenou jáhenkou,⁶⁹⁷ byl brněnským biskupem ještě v roce 1950 vybrán jako osoba odpovědná za dokončení vzdělávání bývalých bohoslovců. V tomto smyslu se Krátkého jméno objevilo na papírku, který převzal salesián Josef Věšeta od biskupa Karla Skoupého jako instrukci pro další postup s bohoslovci zrušeného

⁶⁸⁸ MIHOLA, Jiří: *Ad plenitudinem. Portrét Stanislava Krátkého, XXV. mikulovského probošta, k jeho 80. narozeninám*. In.: Synesis 1, Brno 2003, s. 23-34.

⁶⁸⁹ MZA, AMB, B 1/8, CO, i. č. 282.

⁶⁹⁰ Fara někovice, Farní archiv někovice – Protocollum parochiae někovicensis.

⁶⁹¹ *Čert ví, jak to ten lump s tím kázáním myslel*: zapsal si jeden z posluchačů z řad Státní bezpečnosti.

ABS, sign. V-11 20 Brno, operativní svazek Krátký a spol.

⁶⁹² FAJKUS, Jan – KU ÍRKOVÁ, Dagmar – PA ÍLOVÁ, Růžena – PLEFKA, Jan. Rozhovor s pamětníky z někovice proběhl dne 5. 3. 2007 na farnosti v někovících.

⁶⁹³ ABS, sign. V-11 20 Brno, operativní svazek Krátký a spol., fol. 2, 11, 21, 153-157.

⁶⁹⁴ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 42

⁶⁹⁵ ABS, sign. V-11 20 Brno, operativní svazek Krátký a spol.

⁶⁹⁶ Stanislav Krátký inspirován Razíkovým vydáváním tzv. Jisker, tedy opisování v tisku sv. Ignáce z Loyoly v této aktivitě s rozšířením na jakékoliv autory pokračoval.

⁶⁹⁷ HORÁNSKÁ, Libuše. S pamětníci uskutečnil rozhovor 9. ledna 2007 v Brněně-Husovicích.

ŠÍPR, Květoslav (1934). S pamětníkem uskutečnil rozhovor 15. března 2007 v Brněně.

Kamínky 2 : Drobná sv. dectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti. Hradec Králové 2000, sv. dectví Františka Kuchaře s. 143-145.

brněnského uiliště.⁶⁹⁸ Ze začátku nebylo vzdělávaných mnoho, protože v tšinu bohoslovců musela nastoupit na vojenskou službu, obvykle k Pomocným technickým praporem. Jedním z prvních vysvěcených bývalých bohoslovců, kteří měli už dřívou v tšinu zkoušek hotových z řádného semináře, byl v roce 1955 premonstrát Zdeněk Kříšan Němec.⁶⁹⁹ Dlouhý pětiletý mezi uzavřením diecézního uiliště a svěcením sv. d. í o tehdejších (ne)možnostech získání svěcení pro připravené kandidáty i o intenzitě tehdejšího vzdělávání.⁷⁰⁰

Přestože otec Krátký uplatoval strategii veškeré aktivity oznamovat a případně nechat schvalovat Okresním církevním tajemníkem, byly natolik nepřijatelné, že musel být znovu v roce 1956 přeložen, tentokrát do pohraničí.⁷⁰¹ Strategie maximálníinnosti krytá záštitou oficiální autority byla později hojně využívána v okruhu „moravské“ skryté církve, například Františkem „Tiškem“ Frárou při organizování letních dětských táborů.⁷⁰²

Žerotické přisobíštění znamenalo výrazné omezení dopadu Krátkého aktivit. Nicméně i za těchto okolností pokračoval otec Krátký v intenzivníinnosti, například ve vydávání samizdatových Jisker.⁷⁰³ Neutuchající aktivita a vynucené svědeckví tajně vysvěceného Zdeňka Kříšana Němce přivedly Stanislava Krátkého v roce 1958 do vězení.⁷⁰⁴ V žalářích se mu podařilo rozvíjet ekumenická setkání a navazování cenných kontaktů pro budoucnost, například s eckokatolíky. Na základě amnestie byl Krátký v roce 1960 propuštěn.⁷⁰⁵

Po propuštění nastoupil do dělnických profesí. U Pozemních staveb se setkal s dominikánem Jakubem Zemkem a ihned rozvinul spolupráci na evangelizaci dělnictva.⁷⁰⁶ Mimoto společně navázali na vzdělávací aktivity zájemce o teologii a bohosloví, o čemž svědčí výsledky otce Zemka v roce 1961 kvůli tajnému studiu⁷⁰⁷ budoucího biskupa „moravské“ skryté církve, Bedřicha Provazníka.⁷⁰⁸

⁶⁹⁸ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 48.

FIALA, Petr: *O skryté církvi. Rozhovor s Otcem biskupem prof. Stanislavem Krátkým*. Proglas, 1992, . 4, s. 12.

⁶⁹⁹ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 47.

⁷⁰⁰ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

⁷⁰¹ Tamtéž.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký – úskalí života kněze v druhé polovině 20. století*. In: Sborník HM UK, 2008, . 7, s. 46-48.

⁷⁰² FRÁ A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

⁷⁰³ Fara Žerotice, farní archiv. Haus protocol vom Jahre 1849.

Fara Žerotice, farní archiv. Kronika farnosti žerotické od roku 1956.

SCHWARZOVÁ, Irena (1932). S potnicí uskutečněný rozhovor 23. února 2007 v Žerotcích.

⁷⁰⁴ MZA, C 136 Krajský soud Brno, T 22/58 – obžaloba.

MZA, C 136 Krajský soud Brno, T 22/58 – rozsudek.

MZA, C 136 Krajský soud Brno, T 22/58 – protokol o hlavním líčení.

⁷⁰⁵ ABS, sign. V-11 20 Brno, operativní svazek Krátký a spol., fol. 1-115.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

⁷⁰⁶ ZEMEK, A., Jakub: *Vatikánský špión*. s. 100.

⁷⁰⁷ ABS, KR – Brno, sign. 27 639 Brno.

⁷⁰⁸ KOCH, Jiří - MALÁŠKOVÁ, Helena: *Pokorná a s láskou. Sborník k poctě Mons. Ing. Bedřicha Provazníka*. Rosice 2007, s. 8-9.

Rysy „moravské“ skryté církve⁷⁰⁹

Felix Maria Davídek zorganizoval skrytou strukturu s vlastní hierarchií, která podobně jako jiné skryté církevní okruhy, nahrazovala deficit v církevních aktivitách⁷¹⁰ vznikající v důsledku zákazů a omezování církve ze strany komunistického režimu.⁷¹¹ Stanislav Krátký rozlišoval mezi vnějším a vnitřním životem církve, kdy vnější zajišťovala veřejná církev a skrytá církev měla zajišťovat vnitřní život, který byl režimem pro veřejnou církev zapovězen.⁷¹² „Moravská“ veřejně sebe sama vnímala jako lokální církev s přímým působením církvi všeobecné. „Davidkovo“ společenství Koinótés mělo být šířejí pojetým řídicím centrem⁷¹³, tj. určeným pro celou skrytou církevní obec, Opus vocationem ecclesiae silentii (O.V.E.S.)⁷¹⁴ neboli Dílem povolání umlčené církve.⁷¹⁵ Součástí koncepce byla i platforma pro zasvěcené tzv. R.O.V.E.S. (pravděpodobně Regula opus vocationem ecclesiae silentii). O.V.E.S. a R.O.V.E.S. bylo organické mnohvrstevnaté hnutí tvořené sítí malých společenství, kdy se idea centrálního řízení, ze strany autoritativního Felixe Davidka a řídicí skupiny,⁷¹⁶ minimálně po roce 1970 nedala prosazovat. Rolí církve bylo podle Davidka misionářské, tedy úsilí, aby co nejvíc lidí mohlo žít náboženským životem, případně aby co nejvíc lidí mohlo udívat svátosti.⁷¹⁷ I proto bylo jedním z ústředních posláních „moravské“ skryté církve, jak tyto a z ní vycházející struktury budeme i nadále označovat,

⁷⁰⁹ Uvedená charakteristika neplatí pro všechny jednotlivce a skupiny, protože je velmi pravděpodobné, že i skupiny bez vdomění o svém působení v „moravské“ skryté církvi, například pražská ES, vykazovaly některé shodné rysy, navíc jeden z jejich představitelů (Fridolín Zahradník) myšlenky vycházel z uvedených charakteristik.

⁷¹⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 181.

⁷¹¹ Biskup Jan Blaha v reakci na polistopadovou situaci skryté církve napsal: „...situace je nová jen zdánlivě, vidím na kolik daleko. Naše společenství nevzniklo jako náhražka obvyklých církevních struktur, ale dle vůle jeho vzniku bylo jejich doplnění. Naše společenství volilo nové, netradiční způsob hlásání Evangelia. Vždy jsme se orientovali i na lidi neúčastnící se života církve.“

Redakce Getseman získala text pastýřského dopisu ordináře umlčené církve. Getsemany, 1994, č. 6, s. 2.

⁷¹² FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 11-12.

⁷¹³ Podle svědectví Františka Provazníka dokonce proběhlo několik setkání špiček „moravské“ skryté církve na horských chatách v Tatrách atd., kde vystupovali jako turisté. Stanislav Krátký a provinciál Jan Evangelista Pavlík, SJ tyto setkání vedli jako spirituálové.

HLAVICA, Stanislav: *Tajně organizovaná teologická studia a práce diecézních a ehoálních ekatelů kněžství na pastorační frontě v letech 1948-1989 v centralizovaných klášterech, interních a profesních táborech, v znicích a individuálním studiu a zaměření*. PdF MU Brno 2013. Bakalářská práce na katedře historie, s. 72.

⁷¹⁴ Označení Dílo povolání umlčené církve bylo minimálně při počátečních kontaktech využíváno „navenek“, mj. při setkáních s biskupem Gerhardem Schaffranem.

⁷¹⁵ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁷¹⁶ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 148, 198, 200.

⁷¹⁷ Uvedl v rozhovoru Radomil Kaláb.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 69.

zajistit naplnění mnoha duchovních povolání, které by pravděpodobně nebylo možné za komunistického režimu jiným způsobem uskutečnit. Na druhou stranu vnímání skryté církve pouze jako klerikální skupiny⁷¹⁸ je značně zkreslující, protože v tšina aktivit směřovala v posledku, v etně tajných sv. cení kn. ží, k nejširší obci v ících i nev ících.⁷¹⁹

astou „polistopadovou“ výtkou v í sv. ceným z okruhu „moravské“ skryté církve byla skutečnost, že z ásti byli vysv. cení bez konkrétní obce, které by sloužili.⁷²⁰ Tato kritika byla z valné ásti nepravdivá,⁷²¹ protože sv. cenci m. li za úkol bu pokračovat ve stávajících aktivitách,⁷²² nebo m. li za úkol najít si své poslání sami,⁷²³ p ípadně dostali konkrétní oblast pastorační, které se mají v novat,⁷²⁴ i dostávali ad hoc úkoly.⁷²⁵ Pravděpodobně pouze menšina byla bu do asně i nastálo „bezprizorních“, ovšem jejich úkolem bylo zpravidla studium í úkoly spojené s jejich běžným životem, v emž byla zohledněna jejich stávající životní situace s perspektivou změny.⁷²⁶ Nicméně i v takovém p ípadě m. li povinnost denně sloužit mši svatou, což je zcela v souladu se spiritualitou „moravské“ skryté církve, která považovala liturgii a eucharistii za natolik důležitou pro lidstvo, bytí, i parusii, že její role byla naprosto nenahraditelná.⁷²⁷ „Moravská“ v. tev, také kladla důraz na službu kn. ží umírajícím, kdy se, z katolického pohledu, jedná o rozhodující souboj o budoucnost duše, a tedy olovka. Tento důraz na mystický rozměr liturgie a na Ducha svatého,⁷²⁸ odpovídá

⁷¹⁸ Jako klerikální skupinu popisuje „moravskou“ v. tev nap. LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 129.

⁷¹⁹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

⁷²⁰ Kritiku „bezprizornosti“ sv. cenc v „moravské“ v. tev vyjádřil kardinál Miloslav Vlk v STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. s. 4-5.

⁷²¹ Sv. cení tzv. do zásoby potvrdil nap. Jan Konzal u Fridolína Zahradníka, nicméně z stává otázkou, zda u něj a p ípadně i v dalších p ípadech nešlo o poněkud nešikovné navázání na ideu nezastupitelnosti kn. žství ve stvoření bez ohledu na to, zda dotyčný má v danou chvíli nějaký konkrétní pastorační úkol. Naproti tomu praxi sv. cení do zálohy v okruhu Felixe Davidka popírá tajný biskup Špiner. KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

ŠPINER, Dušan: *Tichomo ské maranathá*. In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná církev medzi Vatikánom a komunizmom*. Erwin Koller a kol. Prešov 2001, s. 90-92.

⁷²² Nap. František „Tišek“ Frá a dále rozvíjel svou práci s dětmi a mládeží.

FRÁ A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

⁷²³ JAVOROVÁ, Ludmila (1932). Rozhovor dostupný v archivu P íb hy 20. století.

⁷²⁴ Nap. Josef Šik dostal na starost péči o zasvěcené panny z okruhu „moravské“ skryté církve.

ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

⁷²⁵ Nap. Ivan Synek na pokyn svého biskupa vypomáhal v brněnských farnostech. SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

Dle sv. dectví Stanislava Lekavého posláním kn. ží „moravské“ skryté církve za socialismu neměla být práce ve veřejné pastorační, dokonce jí neměla ani nahrazovat.

VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Poražení?: životopisná interview. Disent v období normalizace*. Praha 2005, s. 421.

⁷²⁶ Nap. Vojtěch Mičan dostal několik úkolů, mj. studium, ale prvotním úkolem bylo, s ohledem na malé děti, zajistit rodinu.

MIČAN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

⁷²⁷ HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po dvaceti letech*. In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná církev medzi Vatikánom a komunizmom*. Erwin Koller a kol. Prešov 2001, s. 129.

⁷²⁸ Nap. v okruhu Bedřicha Provazníka od sedmdesátých let každoročně slavili Svatodušní nověnu.

rovněž i v tšínovém trendu uvnitř „moravské“ skryté církve, zvláště na Moravě, která se po Sametové revoluci zčásti vyprofilovala charismatickým směrem.⁷²⁹

Navzdory výše uvedenému měla „moravská“ církev sloužit také jako pojistka v případě likvidačního postupu komunistického režimu v církvi. Důležitým a specifickým prvkem této části skryté církve bylo rovněž propojení východní a západní církevní tradice, aby byly i další skupiny, které právě tohoto spojení využívaly, například již zmíněná skupina kolem Václava Dvořáka. Kořeny tohoto spojení je nutné hledat jednak v prostředí brněnského bohosloveckého semináře, kde bylo množství iniciativ v novaných východních církvích a misiích. Také setkání s „východňáky“⁷³⁰, jak je domácky mnozí z této vte skryté církve nazývali, během druhé světové války umožnilo Stanislavu Krátkému a jiným „předasňým“ návrat z nucených prací v Polsku, protože tito bohoslovci využili platné legislativy, která byla primárně určena pro východní církve, včetně eckokatolické, umožňující bohoslovcům po těchto ročníku opustit nucených prací s cílem výpomoci v diecézi. Nesmíme zapomenout ani na období komunistických vřnic, kde vznikaly vazby mezi představiteli různých církví, které by za normálních okolností nebyly možné. Kromě motivu zachování východní tradice a východní misie byla důležitým podnětem i konspirace, kdy se předpokládalo, že v případě ženatých mužů bude možnost prozrazení jejich kněžství snížena na minimum.⁷³¹ Tento předpoklad byl ovšem minimálně od poloviny sedmdesátých let částečně naplněn informacemi, které měl režim k dispozici.⁷³²

Sv. cením ženatých mužů a biskupskými konsekracemi se ovšem Felix Davídek dostával do problematické oblasti vnitrocírkevních reforem, kde zejména překračoval pravomoci dané mimořádnými fakultami.⁷³³ K církevním normám přistupovalo vedení „moravské“ skryté církve principem epikie,⁷³⁴ s čímž mělo bohaté zkušenosti z komunistických žalářů i z církevní praxe padesátých let. Nemluví o sv. cením žen, kterým se Davídek dostal do konfliktu s Kodexem kanonického práva. Přesto by sv. cením žen nemělo

CÍSAŘOVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 76.

⁷²⁹ Mezi zakladatele charismatického hnutí v Brně patří i aktivisté „moravské“ skryté církve jako Ludvík Kolek, Bedřich Provazník, Ivan Synek, Stanislav Lekavý atd.

SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

LEKAVÝ, Stanislav (1930). Rozhovor dostupný v archivu Paměti národa.

VANĀK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zově? Poražení?* s. 420-421.

⁷³⁰ Lidové označení pro eckokatolíky.

⁷³¹ NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký*. s. 13-17, 95-109.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Skrytá církev o imá diplomových a rigorózních prací StB*. s. 79-95.

⁷³² Archivní materiály Státní bezpečnosti, které autor prostudoval, dokazují, že kolem poloviny sedmdesátých let Státní bezpečnost věděla o sv. cením ženatých mužů v rámci skryté církve, dokonce podezírala značné množství ženatých mužů z toho, že jsou biskupy.

⁷³³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 181.

⁷³⁴ Tj. principem naplňovat normy umírněně a smysluplně dle jejich ducha, nejen dle litery.

LÍŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společně enství Koinotés*. s. 120.

být rozhodujícím kritériem hodnocení „moravské“ skryté církve, protože to byla pouze krátká epizoda v život této v tve skryté církve, která byla navíc spojena pravd podobn pouze se dv ma biskupy, s Felixem Davídkem a Nikodémem Krettem,⁷³⁵ kte í dohromady vysv tili n kolik málo žen na kn ze a diakony. V „experimentech“ biskup Davídek pravd podobn p ocenil koncilní a spole enské zm ny šedesátých let, v nichž vid l po átek zm n, které je nutné urychlovat.⁷³⁶

Stejn jako ostatní skupiny skryté církve i „moravská“ v tev se vždy ztotož ovala s papežem a s katolickou církví, což ostatn dokazuje ilá spolupráce s ve ejn p sobící církví v eskoslovensku i jinde. Pochopiteln se spolupráce rozvíjela pouze s církevními osobami, ke kterým chovali lenové skryté církve d v ru. Spolupráce s ve ejn p sobící církví také souvisela se zam ením aktivit, kdy skupiny a jednotlivci s aktivitami otev enými ve ejnosti ast ji spolupracovali s ve ejnou církví. Mnohdy byla spolupráce natolik intenzivní, že se hranice mezi skrytou a oficiální církví stírala. Nicmén v podstat všichni akté i udržovali kontakt s ve ejnou církví minimáln na úrovni adových katolíků . Navíc ást aktér p sobila rovn ž v oficiální církvi, nap . tajní biskupové Stanislav Krátký, Václav Razík, Ji í Pešek nebo jezuitští kn ží Karel íha a Josef Kolá ek, i s ní byli ve spojení z titulu svého sv cení i zasv cení, tedy kn ží bez í se státním souhlasem, eholníci a eholnice, ale rovn ž angažovaní laici inní ve ve ejné i ve skryté církvi.⁷³⁷

Velkolepá koncepce „moravské“ skryté církve co do extenzity i intenzity, po ítající se zcela novým uspo ádáním církevní obce, vyžadovala rozsáhlou hierarchickou klerikální strukturu. Koncepce po ítala s vytvo ením 27 ur ítým sm rem zam ených pekuniárních, tj. zájmových, farností s viká em, i biskupem v ele. Jednotlivé pekuniární farnosti se m ly v novat nap .: kn žím, eholník m a eholnicím, manželkám eckokatolických duchovních, i osam lým lidem, nebo kn žím, kte í opustili svou službu a dokonce byla plánována

⁷³⁵ Nikodém Mikuláš Krett, OSBM (1912-1983). Po maturit vstoupil do kláštera bazilián na erne ej hore v Muka ev . Po noviciátu pokračoval v studiu byzantského ob adu v Bereznom a v Lavrove na Ukrajin . eholní sliby složil v roce 1936 a na kn ze byl vysv cen v roce 1938 v Prešov . B hem Slovenského štátu byl krátce ve v zení, poté p sobil v Medzilaborciach, Prešov a v Praze jako kaplan u Sv. Klimenta (v roce 1947). V padesátých letech byl sedm let ve v zení a potom pracoval jako d lník v Košicích. Od roku 1972 byl v d chod a v noval se rozsáhlé pastora ní práci po celém východním Slovensku. V roce 1975 byl konsekrován Fridolínem Zahradníkem na biskupa. P ipravoval a sv til kn žské kandidáty a v noval se ženské baziliánské v tvi.

MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

⁷³⁶ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 183.

⁷³⁷ Jisté formy kontakt s ve ejn p sobící církví potvrdila ve svých sv dectvích zna ná ást aktér (viz seznam kontakt v p íloze), ímž vyvrací adu tvrzení autor negativn hodnotících „moravskou“ skrytou církev, mj. práv pro její izolaci od ve ejné církve. Nap . CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 184.

i skupina pe ující o kn ze kolaboranty.⁷³⁸ Sám Davídek byl kritizován za styky s tzv. „Pacáky.“ Zámrem bylo, aby si každý duchovní vybral dle svých hiven.⁷³⁹ Zna ný po et relativn samostatných církevních obcí⁷⁴⁰ vyžadoval z pohledu „moravské“ skryté církve, v souladu s církevními otcí,⁷⁴¹ s ohledem na realitu komunistického režimu a nutnost konspirace, pomrn vysoký po et biskup p edsedajících jednotlivým církevním obcím.

Výjimkou byla možnost sv cení v rámci „moravské“ v tve skryté církve a tím pádem i budování vlastní církevní hierarchie.⁷⁴² Díky t mto p íležitostem a d razu na specifické biskupské a kn žské funkce⁷⁴³ byla vybudována rozsáhlá struktura⁷⁴⁴ ítající p íbližn 25 biskup ,⁷⁴⁵ minimáln 250⁷⁴⁶ tajn vysv cených kn ží,⁷⁴⁷ z nichž okolo 90 sv til sám Felix Davídek,⁷⁴⁸ nezjistitelný po et ve skryté církvi vysv cených diakon , desítky spolupracujících kn ží, eholník a eholnic a v neposlední ad velké množství laik . Dopady innosti t chto aktér je sm le možné odhadnout na tisíce v intenzivní pastoraci a desetitisíce - i dokonce statisíce - v ících, kte í se s pastorcí „moravské“ v tve skryté církve za komunismu n jakým zp sobem setkali.⁷⁴⁹

Pochopiteln se akté i na ve ejnosti zpravidla neprezentovali jako lenové „moravské“ skryté církve, n kte í vystupovali jako p edstavitelé ve ejné církve i jako „oby ejní“ laici. Navíc ást aktivit byla z dnešního pohledu zna n „subtilních“, nap . navšt vování nemocnic s cílem vyhledat t žce nemocné k duchovnímu rozhovoru i svátostem. Proto zna ná ást ve ejnosti i ve ejn p sobících duchovních o skrytých církevních strukturách netušila.⁷⁵⁰ Navíc byla ást aktér s „moravskou“ skrytou církví

⁷³⁸ Jako „Pacáci“ byli ozna ováni lenové Sdružení katolických duchovních Pacem in terris.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 148.

⁷³⁹ Hovory o ví e: Koinótés, 4. ást, vysíláno 24.7.2010. Ro6 , archiv Ro.

⁷⁴⁰ Skrytost a orientace na osoby tzv. na okraji byla od po átku v programu „moravské“ v tve. VOKOUN, Jaroslav: *Teologie skryté církve*. Proglas, 1994, . 5-6, s. 60-61.

⁷⁴¹ JORISSEN, Hans: *Tragédie proroka*. In. Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná cirkev mezi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 63.

⁷⁴² FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 183-184.

⁷⁴³ HANUŠ, Ji í: *Felix M. Davídek a jeho pojetí církve*. Teologický sborník, 1999, . 2, s. 53-54.

⁷⁴⁴ MIKULÁŠEK, Ond ej: *Skrytá církev. Rozhovor s politologem a historikem Petrem Fialou*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1996, . 2, s. 3.

⁷⁴⁵ Biskupové v rámci „moravské“ v tve byli zpravidla sv cení ve dvojicích, kdy jeden m l vystupovat navenek a druhý sloužit jako pojistka.

⁷⁴⁶ KOLLER, Erwin. *Skrytá církev – kame úrazu*. In. Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná cirkev mezi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 32.

⁷⁴⁷ N kte í akté i odhadují, že byl po et vysv cených kn ží v „moravské skryté církvi ještě minimáln o sto kn ží vyšší. Nap . Martin Holík uvedl v rozhovoru 350 tajn vysv cených kn ží, viz: HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 84.

⁷⁴⁸ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a ád praxe*. s. 30.

⁷⁴⁹ KOLLER, Erwin. *Skrytá církev – kame úrazu*. s. 32.

⁷⁵⁰ Dokladem o nev domosti nejen mezi ve ejností, ale i mezi duchovními je sv dectví dlouholetého rousínovského d kana Josefa Mare ka, v jehož farnostech p ed jeho p íchodem p sobila áda osobností

spojena pouze neformálními vazbami, protože s ní nebyli vázáni apoštolskou poslušností ani eholními sliby. Naopak adu aktér spojovalo s „moravskou“ skrytou církví zejména p vod jejich sv cení, nap . Stanislava Lekavého, i Ji ího Kvapila.⁷⁵¹ Navzdory tomu se autor domnívá, že i tito akté i byli n jakým zp sobem ovlivn ni „moravskou“ skrytou církví, minimáln tím, že se zpravidla setkávali se svým ordiná em. P írozen docházelo k názorovým rozchod m a k odd lení jednotlivc i skupin od „mate ských“ skupin.⁷⁵² K t mto rozkol m docházelo nejen díky kauze sv cení žen,⁷⁵³ ale také kv li specifickým osobnostním rys m, i vyhran ným postoj m a postup m v d ích osobností, což platí zvlášt v p ípad Felixe Davídka a Fridolína Zahradníka. Díky t mto faktor m je vyhodnocování dopadu skryté církve zna n obtížné, p esto lze, s ohledem na rozsah a dosah innosti „moravské“ skryté církve, považovat výše uvedené odhady za relevantní. K tomu záv ru p íspívá také fakt, že p es vy len ní z p vodní skupiny spojovala všechny aktéry minimáln tzv. podzemní mentalita,⁷⁵⁴ tedy pocit nebezpe í asto doprovázený p ísnou konspirací a velkou odevzdaností v ci církevní, která byla obvykle doprovázena spíše d razem na vnit ní autenticitu⁷⁵⁵ než na vn jší formu.⁷⁵⁶

K takto rozsáhlé a intenzivní innosti povzbudil hlavní aktéry, tedy Felixe Davídka a Stanislava Krátkého, také Druhý vatikánský koncil vyzývající v ící k iniciativ .⁷⁵⁷ Vedení „moravské“ v tve cítilo povinnost konat, by i t eba z ásti „špatn “, protože opak by znamenal provinit se proti p íkazu Krista v každém p ípad .⁷⁵⁸ Vid no touto optikou bylo tedy nejhorší neud lat to, co mohu - v etn „experiment “. Davídek rovn ž zd raz oval, že každý je sou ástí církve a tvo í ji. V aktivitách je nutn utvrzovala také ada okolností upev ující jejich p esv d ení, že plní Boží v li. Na p íklad zisk oprávn ní ud lovat nižší sv cení a záhy také biskupské sv cení pro skupinu p es Jana Blahu, v etn mandátu, který

napojených na „moravskou“ v tev, nap . Stanislav Krátký i Václav Razík. Mare ek sám dokonce intenzivn spolupracoval s Mons. Karlem Pavlí kem, který se rovn ž podílel na aktivitách „moravské“ v tve.

MARE EK, Josef (19214). Bývalý rousínovský d kan. S pam tníkem uskute n n rozhovor 23. února 2008.

⁷⁵¹ LEKAVÝ, Stanislav (1930). Rozhovor dostupný v archivu Pam národa.

KVAPIL, Ji í (1949). Rozhovory.

KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁷⁵² O vlivu „moravské“ skryté církve i adu let po skon ení p ímého kontaktu s ní sv d í mj. i téma diplomové práce Petra Blahy z roku 1975, tedy sedm let po opušt ní eskoslovenska s názvem Kybernetická analýza Teilhardovy evolu ní teorie, obhájená na univerzit ve Fribourgu.

MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 87.

⁷⁵³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 105-107.

⁷⁵⁴ HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev po dvaceti letech*. s. 133.

⁷⁵⁵ Odklon od formalismu popsal mj. Radomil Kaláb.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 74.

⁷⁵⁶ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 175.

⁷⁵⁷ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 93.

⁷⁵⁸ MAZANEC, Jan: *Nejhorší je neud lat to, co ud lat m žu. Rozhovor s mikulovským proboštem Stanislavem Krátkým*. Katolický týdeník, 2004, . 45, s. 17.

s sebou údajně přivezl, jenž ho opravoval konat vše, co uzná za dobré k prospěchu církve. Svěbytné postavení získané vlastní biskupskou hierarchií dále umocnilo některé tendence uvnitř struktury, protože Felix Davídek z konstitucí Druhého vatikánského koncilu *Lumen gentium* a *Gaudium et spes* vyvodil, že jako pronásledovaná církevní obec s biskupem v čele, bez spojení s papežem je církví v malém. Jako taková by měla, pokud má dostatek darů Ducha svatého, rozvíjet tři základní charismatické dary: dar proroctví, dar řízení a dar rozlišování duchů.⁷⁵⁹ Tyto závěry pravděpodobně stojí za dnes kontroverzními „experimenty“ i za Koncilem božího lidu v Kobičicích. Davídkovy závěry i trendy v „moravské“ skryté církvi zcela korespondují s podobnými sklony a diskusemi v jiných církevních obcích na západě.⁷⁶⁰

Pro pochopení některých aspektů „moravské“ skryté církve je nutné nahlédnout do Davídkova duševního světa.⁷⁶¹ Felix Davídek zdůrazňoval pochopení naléhavých potřeb doby za působení Ducha svatého, i proto neměl plány do budoucnosti a nechával se vést Duchem.⁷⁶² V této souvislosti dával za vzor kardinála Johna Henryho Newmana, protože pouze jedinci, ne Svatý stolec, se ujímali iniciativy v teologickém výzkumu a určovali směr katolického myšlení.⁷⁶³ S tím souvisí Davídkovo pojetí vztahu k autoritě, který má být tvořivý, jinak dochází ke krizi autorit. Skutečnou hodnotu autority spatřoval Davídek v odpovědnosti, která měla spočívat v tvořivém přístupu mezi autoritou a subjektem, který se, dle něj, spolubudovatelsky podílí na autoritě.⁷⁶⁴ V eseji *Konkrétní spirituální práce*⁷⁶⁵ Davídek vykreslil úkoly moderního křesťana. Prvotním úkolem by měla být aktivita, jejímž cílem by nemělo být získávání nebe jen pro sebe, ale pro svět. Toho by měl křesťan docílit božením překážek mezi Bohem a světem, přičemž by se měl zaměřit na „neposvícené“ jsoucno, což není možné, aniž by bylo adekvátně a individuálně reagováno na potřeby konkrétního člověka. Hlavním úkolem členů „moravské“ v tve skryté církve bylo proto „teologizovat v duhu“. Podle Davídka má křesťan usilovat o maximum svobody, v souladu s Druhým vatikánským koncilem, o příchod ke svátostem v maximální možné míře a o maximum duchovního života.⁷⁶⁶

⁷⁵⁹ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 93.

⁷⁶⁰ FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 11-14.

Hovory o víře: Koinotés, 3. část, vysíláno 17.7.2010. Ro6, archiv Ro.

⁷⁶¹ Například skrze jeho esej *Křesťanský světový názor* a další písemnosti, ale také skrze výpovědi aktérů.

DAVÍDEK Maria, Felix: *Křesťanský světový názor*. Proglas, 1992, . 1, s. 16-21, . 2, s. 24-27, . 3, s. 23-25.

⁷⁶² WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 196.

⁷⁶³ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 87.

⁷⁶⁴ HANUŠ, Jiří: *Felix M. Davídek a jeho pojetí církve*. s. 57.

⁷⁶⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 236-239.

⁷⁶⁶ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR. Hovory o víře: Koinotés, 4. část, vysíláno 24.7.2010. Ro6, archiv Ro.

Felxi Davídkovi nešlo jen o vybudování organizace i instituce, a o rozmnožení knží, ale souasn o prosazení určitých teologických a duchovních principů.⁷⁶⁷ Davídek všť poval velmi vyhraněný pohled na život a spiritualitu, což se nejvíce projevovalo parusiální eklesiologií a dále v chápání církve. Na církev vznášel Davídek totální nároky. Opravdová církev podle něj hledá, riskuje, nebojí se zdánliv nezvyklých způsobů řešení, nemá apriorní nedvěru k novostavým filosofickým a vědeckým formulacím, nebojí se sebekritiky.⁷⁶⁸

V oblasti osobního rozvoje usilovala „moravská“ skrytá církev o rozvoj člověka v jeho celosti, tedy nejen v oblasti náboženské, ale i o jeho obecný kulturní rozvoj, aby co možná nejvíce mohl prospět celku. Kandidáti knžství byli posíláni do tanečních, součástí studia byla i četba krásné literatury a poesie, návštěvy výstav a filmů.⁷⁶⁹ „Moravská“ v tve skryté církve drazem na umění navázala na prvorepublikovou tradici a na katolicky orientovaná umlecká centra např. na Vysočině. Proto měla rozsáhlé kontakty mezi nábožensky orientovanými umělci a mnozí byli „moravskou“ v tve přímo ovlivněni a zapojovali se do její činnosti.⁷⁷⁰ Davídek rovněž prosazoval, aby aktéři, pokud to šlo, absolvovali bžnou vysokou školu a dosáhli maximálního vzdělání,⁷⁷¹ případně studovali i více oborů.⁷⁷² Cílem bylo jednak dosáhnout oné celosti, ale rovněž možnost proniknout do všech oblastí společnosti a ovlivňovat její dění.⁷⁷³

Davídkovo okouzlení myšlenkami Teilharda de Chardina⁷⁷⁴ a jeho specifická aplikace, mj. obohacená o prvky kybernetiky, byla dalším specifikem „moravské“ v tve skryté církve. Podle de Chardina se stvoření pohybuje k cíli, tj. k parusii. Prvotním úkolem podle Felixe Davídky by mělo být aktivní přiblížování „konce světa“ – parusie⁷⁷⁵ – jež představuje plnost, dokonalost, plnost jsoucna.⁷⁷⁶ „Moravská“ skrytá církev měla okamžitě začít všemi

⁷⁶⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 180.

⁷⁶⁸ HANUŠ, Jiří: *Felix M. Davídek a jeho pojetí církve*. s. 54, 56.

⁷⁶⁹ KREJČÍ, Jan: *Připravovala jsem se na kriminál, říká spoluzakladatelka podzemní církve Ludmila Javorová*. <http://www.munimedia.cz/prispevek/pripravovala-jsem-se-na-kriminal-rika-spoluzakladatelka-podzemni-cirkev-ludmila-javorova-2295/>, staženo dne 15.7.2016.

⁷⁷⁰ Mezi takto ovlivněné umělce patřil např. Ludvík Koleček – architekt, výtvarník a vedoucí chórového sboru. HANUŠ, Jiří: *Teilhard v duchách a na Moravě*. s. 13.

⁷⁷¹ Mj. tento Davídkův postoj uvádí Josef Šik v rozhovoru zveřejněném v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 51.

⁷⁷² Např. František Provazník absolvoval díky uvolnění konce šedesátých let osm semestrů PdF UJEP, ale poté bylo jeho studium po zásahu Státní bezpečnosti ukončeno, kvůli náboženským aktivitám a nevhodnému vedení pionýra. ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno.

⁷⁷³ ŠIK, Josef (1929). Písemné odpovědi na otázky, archiv autora.

⁷⁷⁴ Davídkem rozvinuté v eseji *Teologie parusie*. FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 248-268.

⁷⁷⁵ Parusie je označována druhým příchodem Ježíše Krista na konci věku, kdy Kristus vzkřísí mrtvé a slavnostně vykoná Poslední soud.

⁷⁷⁶ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 84.

prostředky, navzdory osobním nedokonalostem a přes riziko totálního neúspěchu, přibližovat parusii.⁷⁷⁷ Optikou parusie je, dle Davídka, nutné vyhodnocovat veškeré jednání, které má směřovat primárně k tomuto cíli. Píj království tvé (Mt. 6, 10), interpretuje Davídek, píj parusie.⁷⁷⁸ Parusiální pohyb lidstva vede ke spáse, každý jednotlivec posvícováním sebe posvícuje celé stvoření.⁷⁷⁹ Mezi dynamické prostředky k urychlování parusie neodmyslitelně patří, dle Davídka, svátosti, proto například Františkovi Mikešovi při prvním setkání dal krabíku od antiperlí, kde byla uložena eucharistie, aby, pokud mu nebude vycházet z mše, mohl denně přijímat.⁷⁸⁰

Koncepce „moravské“ skryté církve měla být plně vytižena dokončováním stvoření, měla představovat nukleon budoucnosti, za tímto účelem Davídek založil v říjnu 1967 sekulární institut *Societas Teilhardiana – institutum seculare*.⁷⁸¹ K dokončováním stvoření mělo společenství, dle Davídka, přispívat dle svých možností a organizací, čímž nebyla myšlena v první řadě organizace a struktura, ale přispívání společenství k základnímu úkolu – přibližování parusie.⁷⁸² K dosažení cíle musela být „moravská“ v tév aktuálně parusiální, tj. musela obsahovat mužskou i ženskou složku, museli v ní být zástupci nejméně dvou generací, ale vždy generace nastupující, dále musela zahrnovat kleriky, ehoľníky, ehoľnice i laiky. V neposlední řadě musela v ní být umožněna autonomie subsociet (podskupin), což dle Davídka umožní evoluci lidstva a lidskou aktivitu.⁷⁸³

Charakteristika členů a spolupracovníků „moravské“ skryté církve

K prvním členům „moravské“ skryté církve patřili bývalí bohoslovci i ehoľníci, kteří nenastoupili do komunisty zřízeného generálního semináře v Praze, později přesunutého do Litoměřic.⁷⁸⁴ Dále se k nim přidali dlouhodobí zájemci o studium teologie, kteří z větší části maturovali koncem čtyřicátých let i později, a na teologickou fakultu nenastoupili,

⁷⁷⁷ NEDOROSTEK, Miroslav: *Vývojový koncept v praxi skryté církve*. In: *Evolvendi anthropologicae: vývoj v antropologických perspektivách*. Eds. HANOVSKÁ, Lenka - HORSKÝ, Jan – HRONÍKOVÁ, Linda a kol. Praha 2012, s. 207-220.

⁷⁷⁸ HANUŠ, Jiří: *Felix M. Davídek a jeho pojetí církve*. s. 55.

⁷⁷⁹ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 96.

⁷⁸⁰ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a řád praxe*. s. 33.

⁷⁸¹ Tamtéž 30.

⁷⁸² HANUŠ, Jiří: *Felix M. Davídek a jeho pojetí církve*. s. 56.

⁷⁸³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 68.

⁷⁸⁴ Zejména z brněnského a hradeckého bohosloveckého učiliště, například Josef Šik (ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno), Eduard Sedlický (ABS, KR – Brno, spis 404 215 Brno), Josef Ondruš (ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno), Ing. Václav Noll (ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno), Jan Chromčík, SJ (ABS, KR – Brno, spis 437 337 Brno), MVDr. Jan Šovčík (ABS, KR- .B., spis 1274 .B.), František Škola (ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno), Václav Netuka (ABS, spis V-6482 HK), Václav Janáček (ABS, spis V-6482 HK), Václav Odvárka (ABS, spis V-6482 HK), Jindřich Vacek (ABS, spis V-6482 HK), František Kudláček (ABS, spis V-6482 HK).

protože v d li, že byla odmítnuta biskupy, nebo jim to nebylo komunisty umožn no.⁷⁸⁵ Tyto zájemce o studium teologie a o kn žství, zejm. z Brna a okolí, oslovovala zpo átku Ludmila Javorová v brn nských kostelech.⁷⁸⁶ Poté se ásto rekrutovali z ad kontakt , které m li jednotliví akté i skryté církve,⁷⁸⁷ i p es kn ze⁷⁸⁸ a jiné osoby, jimž akté i „moravské“ v tve d v ovali.⁷⁸⁹ Také díky tomu se p vodn lokální spole enství postupn ší ilo i mimo brn nskou diecézi.⁷⁹⁰

Bývalí bohoslovci a zájemci o bohosloví již minimáln patnáct let ekali na možnost studia a sv cení. Po letech, která zna ná ást z nich strávila u Pomocných technických prapor ,⁷⁹¹ ve v zení,⁷⁹² i internaci⁷⁹³ a poté z v tšiny v d lnických profesích⁷⁹⁴ se ásto zdála jejich situace zcela bez jakýchkoliv perspektiv. Mnozí absolvovali r zné tajné studijní kroužky, nap . u Stanislava Krátkého, který pravd podobn zna nou ást vzd lávání brn nských bohoslovc koordinoval, dále u P. Jana Pavlíka,⁷⁹⁵ u P. Bronislava Svobody,⁷⁹⁶

⁷⁸⁵ Nap . František Frá a (ABS, KR – Brno, archivní íslo 329 451 Brno), Ji í Krpálek (KRPÁLEK, Ji í (1931). Rozhovory.), František Provazník (ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno), Bed ich Provazník, Ivan Kaina (ABS, KR-Brno, archivní íslo 422 960 Brno), Eduard Krumpolc (ABS, KR – Brno, archivní íslo 404 837 Brno), Radomil Kaláb (KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.), Fridolín Zahradník (ABS, spis V-6482 HK).

⁷⁸⁶ JAVOROVÁ, Ludmila (1932). Rozhovor dostupný v archivu P íb hy 20. století.

⁷⁸⁷ Pro dokreslení m že sloužit seznámení Felixe Davídka s Janem Blahou, budoucím „nositelem“ biskupské hodnosti pro Davídka. V roce 1961 se na doporu ení staršího bratra Vojt cha Mi ana stal Vojt chovým bi movacím kmotrem bývalý bohoslovec Ing. Václav Noll. P es n j se Vojt ch poté seznámil se Stanislavem Krátkým, ke kterému spole n s Nollem docházeli a duchovn se vzd lávali. V roce 1964 je Krátký poslal za Felixem Davídkem se slovy, že našel lov ka, který vy eší jejich situaci. Krátce nato, v únoru 1965, seznámil Vojt ch Mi an Davídka s Františkem Mikešem a ten Davídka v íjnu téhož roku seznámil s Janem Blahou, kolegou ze studií v Pardubicích.

MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

Vojt ch Mi an následn p ivedl k Davídkovi Františka Mikeše.

MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 81.

MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés. Výzva k dialogu*. Teologie a spole nost, . speciál, ro . 2005, s. 16.

⁷⁸⁸ P es kontakty z ad ve ejn p sobících duchovních získal sv cení v rámci „moravské“ v tve nap . Stanislav Lekavý. VL EK, Vojt ch: *Cht l jsem žít i proti beznad ji*. Katolický týdeník, 22. 7. 2004, s. 6.

⁷⁸⁹ D v ryhodnými osobami z ad ve ejné církve byli z pohledu vedení „moravské“ v tve nap . P. Adolf Vateha, CSsR a P. František Falkenauer.

⁷⁹⁰ Nap . se p es kontakty rozší ila do hradecké diecéze, kde „moravská“ v tev p sobila zejm. mezi bývalými bohoslovci (ABS, spis V-6482 HK).

⁷⁹¹ Nap . Josef Šik (ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno), Ji í Krpálek (KRPÁLEK, Ji í (1931). Rozhovory.), Václav Netuka (ABS, spis V-6482 HK), Josef Kolá ek, SJ (KOLÁ EK, Josef (1929), dlouholetý redaktor a vedoucí eského vysílání Rádia Vatikán, rozhovor dostupný v archivu Pam národa.).

⁷⁹² Nap . Jan Chrome ek, SJ (ABS, KR – Brno, spis 437 337 Brno), Ivan Kaina (ABS, KR-Brno, archivní íslo 422 960 Brno), Antolák Jind ich, SDS (ABS, sign. V-7582 MV).

⁷⁹³ Nap . Antolák Jind ich, SDS (ABS, sign. V-7582 MV) i Josef Kolá ek, SJ (KOLÁ EK, Josef (1929), dlouholetý redaktor a vedoucí eského vysílání Rádia Vatikán, rozhovor dostupný v archivu Pam národa.).

⁷⁹⁴ Nap . skupina erstvých maturant , zájemc o bohosloví, nastoupila do I. brn nské strojírný poznávat d lnické prost edí, aby tuto zkušenost mohli využít pro p edpokládanou kn žskou praxi. Mezi nimi byl Ji í Krpálek, Ivan Kaina, Jaroslav Vaší ek a Karel Bláha (ABS, sign. V-3146 MV).

⁷⁹⁵ U patera Pavlíka studoval nap . František a Bed ich Provazníkovi (ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno).

⁷⁹⁶ KRPÁLEK, Ji í (1931). Rozhovory.

Je velmi pravd podobné, že se jedná o totožnou osobu s dále uvedeným premonstrátem Josefem Svobodou, plné jméno doty ného pravd podobn zní Josef Bronislav Svoboda, OPraem – viz rejst ík osob v p íloze.

u redemptorist P. Jana Zemánka⁷⁹⁷ a P. Adolfa Vatehy,⁷⁹⁸ u premonstráta P. Josefa Svobody a dalších. Ovšem tyto studijní okruhy, až na výjimky, nemly možnost zajistit sv cení p ipraveným kandidát m.⁷⁹⁹ Navíc byla jejich innost v tšinou ukon ena zásahem Státní bezpe nosti, p íkladem byla údajná „sebevražda“ Josefa Svobody,⁸⁰⁰ uv zn ní Stanislava Krátkého v roce 1958⁸⁰¹ i Jana Zemánka v roce 1961.⁸⁰²

Davídek záhy po svém propušt ní kontaktoval osoby, kterým d v oval, a které byly schopny podílet se na výuce a život v „moravské“ skryté církvi. Mezi nimi bylo pom rn dost bývalých vyu ujících ze zrušených teologických fakult, ale i dalších duchovních, eholník⁸⁰³ a eholnic, kte í m li co nabídnout, i se cht li podílet na aktivitách „moravské“ skryté církve.⁸⁰⁴ Nap . p es františkána Jana Baptistu Bárta,⁸⁰⁵ jenž se podílel na aktivitách tajných eholních komunit a stál za Sekretariátem eholních spole ností, m la skupina dobrý kontakt na biskupa Št pána Trochtu, se kterým Davídek spolupracoval již p ed svým zat ením.⁸⁰⁶ Jak již bylo uvedeno, tyto vazby nebyly nijak formalizovány a u n kterých byly pouze do asné.⁸⁰⁷

Spole enství „moravské“ skryté církve bylo od vzniku otev eno nejen zájemc m o kn žství, ale také laik m,⁸⁰⁸ stávajícím kn žím a zasv ceným osobám.⁸⁰⁹ Dokonce pé e o opušt né ženské eholní komunity byla jednou z priorit hned od po átku. Další výraznou

⁷⁹⁷ Nap . František a Bed ich Provazníkoví (ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno), František Škola (ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno) nebo František Frá a (FRÁ A, „Tišek“, František (1938). *Rozhovory*, ŠTAUD, Václav: *Duchovní vliv tábor pot ebuje i dnešní mládež*. <http://www.areopag.cz/content/duchovni-vliv-taboru-potrebuje-i-dnesni-mladez>, staženo 14.7.2016.).

⁷⁹⁸ Nap . Josef Ondruš, SDS (ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno).

Úmrtní parte P. Adolfa Vatehy, CSsR, archiv autora.

⁷⁹⁹ Kv li nemožnosti zisku sv cení a v zn ní pro nedovolené teologické vzd lávání emigroval jezuita Jan Chrome ek do Rakouska (ABS, KR – Brno, spis 437 337 Brno).

⁸⁰⁰ Dle sv dectví Franiška Provazníka m l Svoboda, dle oficiálních zpráv, vysko it z vlaku.

HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 60-61.

⁸⁰¹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). *Rozhovory*.

⁸⁰² Úmrtní parte P. Jana Zemánka, CSsR, archiv autora.

⁸⁰³ Mezi angažované eholníky pat il nap . p evor Jakub Antonín Zemek, OP.

ZEMEK, A., Jakub: *Vatikánský špión*. s. 116.

⁸⁰⁴ Nap . P. Karel Pavlí ek, P. ThDr. Marek Jakub Mayer, OFM, novozákoník Dr. Matyáš, Prof. ThDr. Bohumil Zlámal, Prof. ThDr. Jaroslav Kadlec, P. Dominik Pecka, P. Jan Baptista Bárta, OFM, Marie Vojt cha Hasmandová, Sorores miser. S. Car. Bor., P. Doc. Josef Petr Ondok CFSS, Jakub Antonín Zemek, OP., provinciál Jan Evangelista Pavlík, SJ.

⁸⁰⁵ JÁCHYM, Radim: *Jan Baptista Bárta*. In: *Život se tvo í z p ítomné chvíle. eská katolická teologie po druhé sv tové válce*. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois K IŠ AN – Josef KU E. Brno 1998, s. 63-66.

⁸⁰⁶ Další spojkou na Št pána Trochtu byl Fridolín Zahradník, který p ed uzav ením klášter studoval u salesián v Kobylisích (ABS, spis V-6482 HK).

⁸⁰⁷ Nap . Josef Petr Ondok spolupracující s „moravskou“ v tví se za al distancovat od Davídka po Kobe ickém synodu.

ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 114-115.

HANUŠ, Ji í: *Mezi tradicí a reformou*. s. 150.

⁸⁰⁸ Mezi studenty bez kn žských aspirací pat il p vodn í Josef Ho ák.

HO ÁK, Josef (1933). *Rozhovory*.

⁸⁰⁹ KREJ Í, Jan: *P ipravovala jsem se na kriminál, íká spoluzakladatelka podzemní církve Ludmila Javorová*.

cílovou skupinu představovali studenti vysokých škol se zájmem o studium teologie.⁸¹⁰ Kromě zájmu přímo zapojených do studia pod vedením Felixe Davídka⁸¹¹ i Stanislava Krátkého,⁸¹² studovala i ta studentka také mimo tento okruh, ale jejich studia buď byla přímo navázána na „moravskou“ v tve skryté církve, i bylo jejich studium završeno sv. cením v „moravské“ v tve – což platilo zejména o n kterých kandidátech z ad eholník⁸¹³ a pozd ji také z jiných okruh skryté církve, zejm. z okruhu kolem Václava Dvo áka.

Další významnou skupinu tvoily ženy se zájmem o eholní život, kterým byla v nována pozornost nejen v oblasti studia, ale zejména duchovního vedení a formování. Dohromady bylo vytvo eno n kolik skupin takto zam ených žen, kterým byla poskytována pé e až do po átku devadesátých let.⁸¹⁴

Kromě osob přímo spojených s p sobením úst edí „moravské“ skryté církve (Koinótés) byla ješt velká ást ú astník zapojena do inností vyvíjených aktivními leny mimo tento úst ední okruh. S ohledem na r znorodost t chto aktivit byly i cílové skupiny zna n variabilní, v podstat je možné vztáhnout dopady p sobení „moravské“ v tve na celou katolickou ve ejnost, z ásti i na nev ící. Z tohoto dvodu se v této kapitole nebudeme profilem len t chto spole enství a skupin fungujících mimo dosah úst ední skupiny zabývat, a rovn ž v následujících kapitolách budeme v novat pozornost pouze t m skupinám, které, podobn jako úst ední skupina, vytvoily samostatná vzd lávací a sv titelská centra.

Profil „nezpochybnitelných“ len „moravské“ skryté církve, tj. t ch, které s ní pojila apoštolská posloupnost, i eholní slib je pom rn rozmanitý. Co se týká rodinného zázemí, valná v tšina pocházela z tradi ních katolických rodin, mnohdy velmi zbožných, kde nebylo

⁸¹⁰ Nap . Vojt ch Mí an (roz. Nemeškal), František Mikeš, Jan Blaha, Jan Franc, Eduard Krumpolc.

MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

⁸¹¹ Nap . Vojt ch Mí an. MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

⁸¹² Nap . Eduard Krumpolc. KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

⁸¹³ Absolvovanou teologickou p ípravu mimo bezprost ední okruh „moravské“ v tve, ale (po p ezkoušení) vysv cení v „moravské“ v tve byli Josef Ondruš, SDS (ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno) nebo Jan Chrome ek, SJ (ABS, KR – Brno, spis 437 337 Brno). Do této skupiny je možné za adit také Stanislava Lekavého, rozvedeného absolventa (oženil se na nátlak Státní bezpe nosti) obnovené olomoucké teologické fakulty, i slovenského kn ze Augustina Štohl, který byl odkázán v roce 1968 na Davídka berlínským biskupem p es františkána Bárta.

VL EK, Vojt ch: *Otvírám svatyni i své srdce všem*. Katolický týdeník, 28. 3. 2006, s. 12.

LEKAVÝ, Stanislav (1930). Rozhovor dostupný v archivu Pam národa.

VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Poražení?* s. 407, 420.

Augustin Štohl <http://www.cajla.estranky.sk/clanky/knazi-a-reholnici-z-farnosti/vdp-augustin-stohl.html>, staženo 10.8.2016.

⁸¹⁴ Mezi zasv cené ženy v okruhu „moravské“ v tve pat ila nap . Stanislava Anežka Salavová.

KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

nezvyklé, že jeden i oba rodiče chodili denně do kostela. Pouze menšina aktérů pocházela z rodin, které byly spíše formálně věřící.⁸¹⁵ Vzdělání bylo různorodé, část bývalých bohoslovců i stredoškolařů neměla možnost po roce 1948, resp. 1950, dále studovat, a pracovali v různých profesích i jako nižší úředníci. Poměrně silně byli zastoupeni vysokoškoláci technických oborů, kteří nemohli studovat humanitní a jiné, z pohledu režimu exponované, obory – například architekturu.⁸¹⁶ Velká část z nich pracovala ve výzkumu⁸¹⁷ a část z nich pracovala na strategických pozicích, které vyžadovaly pravidelné návštěvy zahraničí.⁸¹⁸ Zpravidla tyto členové zajišťovali kontakt se zahraničím.⁸¹⁹

Část aktérů byla již před angažmá v „moravské“ skryté církvi perzekuována režimem, kteří nemohli studovat,⁸²⁰ část byla v znanosti pravidelně vyslýchána Státní bezpečností. Důvodem perzekucí byla obvykle nábožensky orientovaná činnost od skautingu, přes různé druhy práce s mládeží, po tajná studia bohosloví. Výjimky existovaly i jiné důvody, například Josef Hošek byl perzekuován pro svoji odbojovou činnost a kontakty se zahraničím rozvídkou.⁸²¹ Znamená část aktérů přes riziko další perzekuce pokračovala ve svých aktivitách až do jejich zapojení do činnosti v „moravské“ skryté církvi a v tichosti v předchozí činnosti pokračovala i poté. Mnohdy jejich činnost procházela různými vývojovými stadii, nebylo výjimkou, že po jejich zapojení do „moravské“ skryté církve nabyla jejich činnost v tichosti rozsahu i intenzity.⁸²² Přesto tento trend nelze přisuzovat výhradně vlivu „moravské“ skryté církve, protože se na ní podílela řada faktorů, mj. postupné sbírání zkušeností, osobní zrání, objevení nových možností a také společensko-politické proměny.⁸²³

⁸¹⁵ Mezi spíše formálně věřící rodiny, z nichž pocházeli aktéři „moravské“ církve, je možné zařadit například rodinu Stanislava Krátkého (KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.) nebo Radomila Kalábu (KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.).

⁸¹⁶ Například Vojtěch Mlýan (roz. Nemeškal), František Mikeš, Jan Blaha, Jan Franc, Eduard Krumpolc, Bedřich Provazník, Jiří Pojer, Přemysl Coufal.

⁸¹⁷ Například Vojtěch Mlýan (MLÝAN, Vojtěch (1942). Rozhovory.), František Fráňa (FRÁňa, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.), Josef Šik (ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.) nebo Radomil Kaláb (KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.).

⁸¹⁸ Například Jiří Pojer, Přemysl Coufal, Jan Blaha.

⁸¹⁹ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol. Stretnutie s Janom Georgom Pojerom (1934-2006) po jeho úteku do Švajcarska*. In: *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom*. Erwin Koller a kol. Prešov 2001, s. 174.

⁸²⁰ Například František Fráňa. FRÁňa, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

⁸²¹ HOŠEK, Josef (1933). Rozhovory.

⁸²² NEDOROSTEK, Miroslav: *Strach jako jeden z motivů vzniku a každodenní praxe skryté církve*. In:

Strach a strach: strach v antropologických perspektivách. Eds. Lenka HANOVSÁ - Jan HORSKÝ – Linda HRONÍKOVÁ a kol. Praha 2013, s. 93-10.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Život ve stínu tajné policie*. In: *Ježdili s ním andělé: In memoriam Stanislav Krátký*. Brno 2012, s. 113-132.

⁸²³ Například po zmaření duchovního správce byl nucen modifikovat činnost Eduard Krumpolc. KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

Zna nou část aktér tvořili muži a ženy narození před, i během druhé světové války, pouze menšina se narodila později. Nejmladší generaci „moravské“ skryté církve reprezentují dnešní šedesátníci,⁸²⁴ například tajný kněz a pedagog Trnavské univerzity, doc. PaedDr. Jozef Pavlovič, CSc.⁸²⁵

⁸²⁴ Fara Hrádek, farní archiv. Část osobního archivu Stanislava Krátkého. Seznam vysvěcených kněží.

⁸²⁵ *Obětí jako je Bezák je na Slovensku viac*. <http://zivot.cas.sk/clanok/13810/teolog-jozef-pavlovic-obeti-ako-bezak-je-na-slovensku-viac>, staženo 10.8.2016.

Dne 20. 7. 1968 jsem přijal od Davídka kněžské sv. cení. Probíhalo v bytě, kde jsem chodil na vyučování. Pokud znám všechny podmínky a zvyklosti, za kterých se uděluje kněžské sv. cení, tak uvádím, že probíhalo přesně tak, jak probíhá v normálním prostředí, tj. v kostele, jenom v tom rozdílu, že bylo skutečně tajná a v bytě. Jinak Davídek i já jsme tomu přikládali veškerou vážnost tak, jak celý obřad vyžaduje. Mělo to tu samou formu, vážnost, příslušné modlitby a ostatní náležitosti kněžského sv. cení.... Já jsem si myslel, podle něčeho i mezi mnou a Davídkem, že přijde doba, kdy budu moci toto povolání vykonávat ve veřejném, vlastním prostředí a sledováním události, že přijde doba, kdy tak budu moci vystupovat i ve veřejném.

Výpověď Davídka (Václava Odvárky) z roku 1984
Archiv bezpečnostních složek, V/HK spis V-6482 HK

4.1.2 Stručná historie „moravské“ skryté církve do roku 1989

Vznik „moravské“ skryté církve je možné datovat návratem Felixe Marii Davídka z vězení po amnestii v roce 1964. Již ve vězení měl Davídek do detailu zpracovanou koncepci katolické univerzity.⁸²⁶ Jakmile dvorní spolupracovnice a pozdější generální vikářka, Ludmila Javorová, zajistila deset kandidátů kněžství, neváhal Davídek zahájit u Javorové výuku.⁸²⁷ Navzdory plánům, a zejména proti domluvě s bývalými spolupracovníky, téměř nikdo z nich nakonec s Davídkem nechtěl napřímo spolupracovat, proto Davídek zahájil veškeré aktivity, včetně výuky, sám. Na druhou stranu s nimi spolupráce, alespoň v nějaké míře, pokračovala například s petrinem Josefem Petrem Ondokem,⁸²⁸ i s Otou Mádrem. Mádrova morálka byla dokonce až do roku 1968 i 1969 studijním materiálem „moravské“ skryté církve, ale poté došlo k roztržce mezi Davídkem a Mádrem, kdy Davídek tvrdil, že Mádrova morálka byla příliš rigorózní.⁸²⁹ Davídek litoval, že nemohl spolupracovat s pražskými teology, ale pracoval s materiálem, který mu přišel do cesty a očekával, že Běh, doplní, co schází.⁸³⁰

Záhy po zahájení studia se podařilo zapojit padesát kandidátů kněžství, což již vyžadovalo dostatečné prostorové i časové možnosti. Nebylo možné pokračovat v aktivitách pouze na jednom místě. Vytvořilo se několik studijních kroužků, které se scházely po bytech v Brně, ale i v místech mimo Brno,⁸³¹ například na Prostějovsku u rodičů Františka Mikeše,⁸³² i na Slovensku (v Košicích, Prešově, Popradu, Spišské Nové vsi atd.).⁸³³ Asi nejvíce zázemí pro dvacet až třicet učitelů představovala fara v Kobčicích, kde přebýval spřízněný kněz z

⁸²⁶ BRADNA, Antonín: *Zaradoval jsem se...* s. 97.

⁸²⁷ Hovory o víře: Koinotés, 3. část, vysíláno 17.7.2010. Ro6, archiv Ro.

⁸²⁸ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 114.

⁸²⁹ BLAHA, Karel: *Žena jako kněz, zkušenost Koinotés*. s. 58.

⁸³⁰ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a řád praxe*. s. 31.

⁸³¹ *Důležitost dialogu v dy a náboženství. Rozhovor s Františkem Mikešem*. Tvůrčí život, 2013, . 2, s. 17.

⁸³² MIKEŠ, František: *Umlčené společenství Koinotés*. s. 23.

⁸³³ MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

Josef Klusáček, který dokonce umožňoval tajným knihám žít i v ústředí ve veřejném sobění ve své farnosti.⁸³⁴ Bytové semináře probíhaly v menších počtech, zhruba okolo deseti účastníků.⁸³⁵

Davídek pracoval neúnavně ve dne, ale hlavně v noci, kdy přijímal návštěvy a poskytoval konzultace, v nichž některých obdobích měl přednášky každou noc.⁸³⁶ Přitom do jisté míry pouze formálně pracoval až do poloviny sedmdesátých let jako dezinfektor v detské nemocnici v Brně.⁸³⁷ Mnozí aktéři vzpomínají, že po napojení na Davídka následoval radikální obrát v jejich, do té doby, bezvýhledné situaci.⁸³⁸ O intenzitě práce svědčí i to, že Davídkova pravá ruka, Ludmila Javorová, za nějaký čas onemocněla vyčerpáním.⁸³⁹ Vrchol aktivity ústředního společenství „moravské“ skryté církve lze vymezit lety 1965 až 1973. Zmírnění aktivity a utlumení světelské činnosti pravděpodobně souvisí se zákazem činnosti, který byl sdělen Davídkovi koncem roku 1972,⁸⁴⁰ ale také se šetřením společenství, Davídkovými zdravotními problémy a také s tím, že Davídkem svěcení biskupové zařadily pracovat samostatně.⁸⁴¹

Krátce po svém propuštění se Davídek spojil se Stanislavem Krátkým, který, jak již bylo uvedeno, byl biskupem Karlem Skoupým pověřen starostí o bývalé bohoslovce. Tímto krokem navázali na volně pojatou poválečnou spolupráci kolem Athenea.⁸⁴² Spojením těchto dvou knihůž bez státního souhlasu vzniká nejrozsáhlejší nezávislé intelektuální, vzdělávací a světelské centrum v komunistickém Československu, které dokázalo zapojit neuvěřitelné množství odborníků do projektu „skryté“ univerzity.⁸⁴³ Mimořádná byla intenzita i extenzita, kdy dle pamětníků probíhala skupinová výuka jak o víkendech, tak i ve všední dny a pro exponované⁸⁴⁴ i mimořádné studenty byla dokonce individualizovaná.⁸⁴⁵ Mimořádný byl i geografický dosah, zasahující území celého bývalého Československa. O výjimečnosti „skryté“ univerzity svědčí i fakt, že mezi pravidelnými posluchači byli i cizinci. Mezi nimi byl východoněmecký dominikán Klaus Metsch, který dokonce, kvůli zákazům představených pokračovat v angažmá v Československu a zejména v „moravské“ skryté církvi, odešel

⁸³⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 99.

⁸³⁵ FRÁG, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

⁸³⁶ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 133.

⁸³⁷ MIKEŠ, František: *Davídek v filozofický výklad k es anství*. s. 15.

⁸³⁸ Například Krpálek (KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.) i František Frága (FRÁG, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.).

⁸³⁹ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 134.

⁸⁴⁰ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 104.

⁸⁴¹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

⁸⁴² Hovory o víře: Koinótés, 2. část, vysíláno 10.7.2010. Roč., archiv Roč.

⁸⁴³ Proto byli mezi vyučujícími bývalí kantoři zrušených teologických učilišť.

ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁸⁴⁴ Dle svědectví Františka Provazníka. HLAVICA, Stanislav: *Tajně organizovaná teologická studia...* s. 63.

⁸⁴⁵ HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po dvaceti letech*. s. 133.

z ehole.⁸⁴⁶ Další zahrani ní studentkou byla v letech 1968-1971 Švýcarka Ursula Sieber, pozd jší manželka tajného biskupa a emigranta Ji ího Pojera.⁸⁴⁷

Felix Davídek rovn ž postupn zkontaktoval eholní p edstavené, na vzájemných sch zkách bývala probírána a domlouvána p ípadná spolupráce. Pochopiteln bylo nutné také ešit možnosti sv cení p ipravených kandidát kn žství. Dosud z stává otázkou, pro nikdo z domácích oficiálních, ale ani skrytých, biskup nebyl ochoten sv tit p ipravené kandidáty z okruh velké ásti skryté církve, „moravskou“ v tev nevyjímaje. Je možné, že je k tomuto rozhodnutí vedl výhradn pocit nebezpe í, jež tento krok p edstavoval nejen pro n , ale také pro skryt vysv cené kn ze a jejich okruhy. Stejn jako ostatní skupiny, i „moravská“ skrytá církev musela hledat ochotné biskupy v zahrani í. Úsp šná byla výprava do východního N mecka, kde Ludmila Javorová společ n s Ji ím Pojerem,⁸⁴⁸ pravd podobn kolem roku 1967, kontaktovala zho electkého biskupa Gerharda Schaffrana,⁸⁴⁹ který dostal informace o innosti „moravské“ skryté církve a souhlasil s tím, že bude sv tit p ipravené kandidáty i zasílat informace do Vatikánu.⁸⁵⁰ Druhým zahrani ním sv titelem pro „moravskou“ skrytou církev se stal augšpurský biskup Josef Stimpfle.⁸⁵¹

Mezi první vysv cené kn ze pat ili Jan Blaha, Ji í Krpálek a Petr Blaha.⁸⁵² Vzhledem k tomu, že František Mikeš, P emysl Coufal a Jan Blaha v rámci pracovních povinností vyjížd li do zahrani í, intenzivn se pokoušeli zajistit biskupské sv cení pro Felixe Davídka.⁸⁵³ Již v roce 1966 se František Mikeš pokusil v ím zajistit pot ebná pov ení, p ípadn sv cení pro otce Davídka. Tehdy se díky ú asti na konferenci v ím a Milán mohl bezúsp šn dvakrát setkat s kardinálem Josefem Beranem. Následujícího roku se Mikeš za tímto ú elem setkal ve Vídni s rakouským nunciem Ofilio Rossim. Úsp šn jším byl nakonec Jan Blaha, kterému se pravd podobn poda ilo setkat se b hem návště vy Augšpurku, kde byl biskupem Stimpflem 12. ervence 1967 vysv cen, se slovenským biskupem, emigrantem a jezuitou Pavolem Hnilicou.⁸⁵⁴

⁸⁴⁶ METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný. Skúsenosti ženatého k aza z Východného N mecka.* In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom.* Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 159-169.

⁸⁴⁷ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol.* s. 175.

⁸⁴⁸ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných.* s. 94-95.

⁸⁴⁹ Setkání zástupc „moravské“ v tve s biskupem Gerhardem Schaffranem bylo domluveno díky zahrani ním kontakt m Stanislava Krátkého.

⁸⁵⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev.* s. 82.

⁸⁵¹ Hovory o ví e: Koinótés, 3. ást, vysíláno 17.7.2010. Ro6, archiv Ro.

⁸⁵² KRPÁLEK, Ji í (1931). Rozhovory.

⁸⁵³ MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku.*

⁸⁵⁴ *D ležitost dialogu v dy a náboženství.* s. 19.

Díky této schůzce se podařilo pro „moravskou“ skrytou církev získat oprávnění udílet ty i nižší sv. cení.⁸⁵⁵ Ještě dležitější bylo, že biskup Hnilica napsal dopis dalšímu tajnému slovenskému jezuitskému biskupovi, Peteru Dubovskému, v němž doporučil Jana Blahu pro biskupské sv. cení.⁸⁵⁶ Na základě doporučení vysvětlil Peter Dubovský 28. října 1967 Jana Blahu na biskupa v arcibiskupském paláci v Praze. Sv. cení muselo probíhat v Československu, protože zvláštní fakulty platily výhradně na jeho území. Blahovi bylo údajně sv. titulem sděleno, že má být sv. titulem pod podmínkou zatčení Dubovského.⁸⁵⁷ Další události jsou zahaleny nejasnostmi a protichůdnými tvrzeními. Pokušíme se o stručnou rekapitulaci tehdejších událostí. Jan Blaha měl původně získat papežské povolení od Pavla VI.,⁸⁵⁸ a proto hned následující den 29. října 1967 konsekroval Felixe Davídka na biskupa.⁸⁵⁹ O sv. cení se dověděl Dubovský, který Davídkovi vzkázal, a poté i osobně sdělil, že nemá vyvíjet žádnou činnost. Nicméně aktéři „moravské“ skryté církve neuposlechli, jelikož byli přesvědčeni o fakultách, které jim měly být uděleny papežem, navíc se slovy, že Blaha má konat vše, co uzná za vhodné.⁸⁶⁰ Dokonce měl papež říci, že na kandidáty kněžství nesmí být kladeny příliš vysoké nároky, protože musí chodit do práce.⁸⁶¹ Podle kardinála Miloslava Vlka se ale Blaha s papežem nikdy nesetkal.⁸⁶²

Vlastním biskupem získala „moravská“ skrytá církev možnost sv. cení i relativní samostatnosti. Felix Davídek neváhal okamžitě zahájit poměrně rozsáhlou sv. titulem činnost, urychlenou srpnovými událostmi roku 1968 a vidinou opozičního utužení

⁸⁵⁵ FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 13.

⁸⁵⁶ Kandidát biskupského sv. cení Jan Blaha podepsal při této příležitosti v Augšpurku v roce 1967 následující prohlášení: „Pokud jde o kandidáty tajného biskupského sv. cení, závazně prohlašuji, že nikdy se nebudou ucházet o normální vykonávání biskupské funkce, nikdy nebudou bránit vyjednávání se státem při dosazování normálních biskupů. Jsem povinen vydat toto prohlášení. Naše společenství je spojeno s prací a osobou biskupa Mons. Pavola Hnilici a vidíme v něm našeho vrchního pastýře...“

FIALA, Miloslav: *Sv. cení biskupů a kněží v bývalé podzemní církvi. Stanovisko tiskového střediska BK. Katolický týdeník*, 1995, 29. 10, s. 1-2.

⁸⁵⁷ Jan Blaha byl po celou dobu komunistického režimu v pravidelném kontaktu s Peterem Dubovským.

KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrínu fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

⁸⁵⁸ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 157.

CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 176.

⁸⁵⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 83-85.

⁸⁶⁰ Speciální povolení pro biskupa Blahu i samotnou návštěvu Jana Blahy u papeže rozporoval v devadesátých letech kardinál Miloslav Vlk.

LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 24, 75-79.

⁸⁶¹ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 202.

⁸⁶² Publikovaný komentář kardinála Miloslava Vlka k této události.

„J. Blaha nikdy s papežem Pavlem VI. nemluvil. Jeho témata fantazijní způsobem myšlení způsobila celou řadu dalších vážných problémů.... Při tomto způsobu myšlení, kdy se realita prolíná s fantazií, nadto s fixní ideou, že církev bude zničená, s velkou dávkou mesianismu, s útky lou myšlenkou o všudypřítomném nepříteli, lze pochopit, jak došlo k stávající situaci... Některé lidé mají mimořádnou schopnost zcela odlišným způsobem chápat a vysvětlit si to, co jim bylo řečeno nebo napsáno (wishful thinking). Na řešení celého problému stojí právě lidé tohoto druhu.“

STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. s. 4-5.

pronásledování církve.⁸⁶³ Díky této možnosti byla „moravská“ skrytá církev vyhledávána ze strany eholí nejen jako kvalitní vzdávací a intelektuální centrum, ale nov také jako skryté sv titelské centrum nemající v komunistickém eskoslovensku srovnání.

„Moravská“ v tevé m la po jistou dobu velmi dobrou spolupráci s jezuity, petriny a dalšími mužskými ády. Bylo by chybou opomenout také spolupráci s ženskými eholemi, kdy krom vzdávacích aktivit jim byl zajiš ován také duchovní servis ze strany kn ží „moravské“ skryté církve. Krom toho v rámci konceptu R.O.V.E.S. byl zahájen vlastní projekt zasv ceného života pod patronací Stanislava Krátkého,⁸⁶⁴ který byl ur en nejprve pro ženy⁸⁶⁵ (ženské komunity eholního typu fungovaly nejpozd ji od roku 1967), ale byla plánována i, nakonec nerealizovaná, mužská v tevé.⁸⁶⁶

Dalším faktorem, který p inesl „moravské“ skryté církvi jedine nost i prostor pro „experimenty“ bylo její napojení na eckokatolickou církev. Kontakt na elní p edstavitele komunisty zrušené eckokatolické církve, Ivana Ljavince⁸⁶⁷ a Jána Eugena Ko iše⁸⁶⁸, zajistil František Mikeš v roce 1967.⁸⁶⁹ Díky nim byla pro „moravskou“ skrytou církev získána fakulta biritualismu.⁸⁷⁰ Podle sv dectví Jána Kraj áka⁸⁷¹ byl biritualismus „moravské“ skryté církve rovn ž v souladu s koncepcí a se souhlasem kardinála Št pána Trochty, a po jeho smrti v roce 1974 se souhlasem prešovského eckokatolického biskupa Jána Hirky.⁸⁷² Spojení s eckokatolíky rozvíjelo již uvedené d ív jší zkušenosti a tendence.⁸⁷³

P ekvapiv bezproblémové p íjímání a aplikace možností spojených s východní – eckokatolickou – tradicí souvisí rovn ž s duchem doby a pravd podobn také se zkušenostmi s birituální praxí v Brn . Za átkem padesátých let byl v rámci proticírkevního

⁸⁶³ K urychlování sv cení v okruhu „moravské“ v tevé docházelo i kv li obavám ze zat ení biskupa Davídka, i v souvislosti s podpisem Helsinských dohod, kdy Davídek o ekával omezení možností intervencí ze strany západu a s tím související možností utužení režimu.

⁸⁶⁴ FRANC, Jaroslav (1948). Rozhovory.

⁸⁶⁵ WINTER, Thereše, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 153-155.

⁸⁶⁶ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

⁸⁶⁷ eckokatolického kn ze Ivana Ljavince v roce 1950 pov íl prešovský eckokatolický biskup Vasi Hopko vykonáváním funkce tajného generálního viká e s mimo ádnými pravomocemi, který m l mj. fakultu biritualismu.

LJAVINEC, Ivan (1923-2012). Rozhovor dostupný v archivu Pam národa.

⁸⁶⁸ Eugen Ko iš byl v roce 1951 tajn vysv cen na eckokatolického kn ze.

KO ÍŠ, Eugen, Ján (1926). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁸⁶⁹ MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 18.

⁸⁷⁰ Biritualismus umož ũje sloužit v západním (katolickém) i východním (eckokatolickém) ritu. V okruhu „moravské“ v tevé byl biritualismus ud lován ženatým presbyter m. LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 85.

⁸⁷¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 90.

⁸⁷² HRADIL, Jakub: *K d jinám eckokatolické církve v echách a na Morav ve 20. století*. Pdf MU, Brno 2008. Diplomová práce na kated e historie. s. 65.

⁸⁷³ Orientaci brn nského bohoslovecého u ílišt na cyrilometod jskou tradici a na (zejména) východní misie dokazuje bohatý archivní materiál, který po sob zanechaly r zné takto nasm rované spolky brn nských bohoslovc . Nap . MZA, E 101 - Alumnát Brno, i. . 61, 135, 137.

boje mj. odsouzen i brn nský kn z a pozd jší biskup skryté církve Václav Razik. D vodem bylo organizování studentské katolické akce, díky níž m l vazby i na Otu Mádra. Sou ástí t chto aktivit bylo, ve spolupráci s MUDr. Silvestrem Kr mým, seznamování se s pravoslavím a východní liturgií s cílem sjednotit katolickou a pravoslavnou církev. P i sjednocování m la hrát klí ovou roli eckokatolická církev i poznávání psychologie, kultury, apod. sov tského lidu. Spole n s Razikem byli odsouzeni i další budoucí akté i skryté církve nap . koncem šedesátých let tajn vysv cený kn z Ivan Kaina.⁸⁷⁴ P íkladem „brn nské“ birituální praxe byl eckokatolický ženatý kn z Jakub Hradil,⁸⁷⁵ p vodn katolík, který požádal p ed vstupem do seminá e o zm nu ritu. Hradil m l od roku 1944 fakultu biritualismu, a proto b žn vypomáhal v katolických kostelech, zejm. na Starém Brn . Po roce 1950 nesm l ve ejn p sobit s výjimkou let 1968-1971, kdy mu bylo umožn no ve ejn sloužit v eckokatolickém ritu. Protože krom tohoto období byl východní ritus na Morav a ve Slezsku v podstat nelegální,⁸⁷⁶ vypomáhal po celou dobu, krom doby ve v zení, v katolických kostelech. Vzhledem k tomu, že otec Hradil a jeho p íb h byl mezi brn nskými aktéry skryté církve pom rn známý, nelze se divit, že jim pozd jší eckokatolická praxe „moravské“ skryté církve nebyla neznámou ani divnou.⁸⁷⁷ Hradil v p ípad navíc minimáln narušuje v devadesátých letech kritizovanou praxi údajného ú elového p evád ní ženatých kandidát k eckokatolík m.

D ležitost východní misie a pal ivost situace eckokatolík p ed rokem 1968, ale svým zp sobem i poté, protože až do roku 1989 nemohli p ípravovat a sv tit nové kandidáty kn žství, dokresluje fakt, že práv eckokatolíci Ján Eugen Ko iš a Ivan Ljavinec⁸⁷⁸ se stali prvními biskupy, které Davídek vysv til. Zpo átku nechával ženaté kandidáty kn žství sv tit Jánem Eugenem Ko išem,⁸⁷⁹ nicmén pozd ji, tj. po obnovení eckokatolické církve, p evzal tuto úlohu Ko išem v roce 1969 konsekrovaný biskup⁸⁸⁰ Bed ich Provazník.⁸⁸¹ D vodem

⁸⁷⁴ ABS, KR-Brno, archivní íslo 422 960 Brno.

ABS, sign. V-3146 MV.

⁸⁷⁵ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

⁸⁷⁶ PALA, Josef: *eckokatolická církev. Co víme o naší sest e v Kristu?* Katolický týdeník, 6. 7. 1997, s. 1, 12.

⁸⁷⁷ O. Jakub Hradil. http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=17761, staženo 16.8.2016.

HRADIL, Jakub: *K d jinám eckokatolické církve...* s. 27, 55-57.

⁸⁷⁸ Ivan Ljavinec p sobil od roku 1969 ve ve ejné církvi u sv. Klimenta v Praze, a proto došlo k výraznému omezení spolupráce.

ŠEBEK, Jaroslav: *Živá církev – katolíci byzantského ob adu. O eckokatolické církvi u nás s o. Ljavincem.* Katolický týdeník, 10. 12. 1995, s. 1, 8.

⁸⁷⁹ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés.* s. 84.

⁸⁸⁰ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989.* s. 69.

⁸⁸¹ Podle sv dectví Františka Provazníka prob hlo p edání pravomocí mezi Eugenem Ko išem a Bed ichem Provazníkem na základ pokyn Felixe Davídka. HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 58.

p evodu pravomocí na Provazníka byla obava z možné op tovné likvidace eckokatolíků , pokud by její oficiální p edstavitelé pracovali také v „podzemí“.⁸⁸² Poté (p ibližn po roce 1972) p evzali tuto roli další biskupové konsekrovaní Davídkem, premonstrát Siard Ivan Klement⁸⁸³ a Ji í Krpálek.⁸⁸⁴ Výjimn sv til ženaté pravd podobn i sám Felix Davídek.⁸⁸⁵ V rámci osamostatn ých vzd lavatelsko-sv titelských okruh sv til ženaté muže také biskup Josef Blahník⁸⁸⁶ a Jind ich Pešek⁸⁸⁷ a v okruhu Fridolína Zahradníka krom n j samotného⁸⁸⁸ také Jan Konzal⁸⁸⁹ a Nikodém Krett⁸⁹⁰ , a možná další.⁸⁹¹ Rozší ení innosti na eckokatolickou v tev bylo prost ednictvím biskupa Schaffrana oznámeno koncem šedesátých let do íma.⁸⁹²

Uvol ování kolem Pražského jara nebylo ze strany vedení „moravské“ skryté církve nahlíženo s d v rou,⁸⁹³ i proto bylo doporu ováno tajným kn žím, aby nevystupovali z „illegality“, protože po jejich prozrazení by byli pro p ípadnou další skrytou innost dále nevyužitelní.⁸⁹⁴ Kandidát m sv cení bylo také zd raz ováno, že p ípadný p estup do Litom ic jejich sv cení jen oddálí, ne-li, v p ípad nep íjetí na fakultu, znemožní.⁸⁹⁵ Z tohoto d vodu Davídek nevystupoval na ve ejnosti jako biskup a nabídku biskupa Karla Skoupého k zaazení do diecéze 6. února 1969 odmítl.⁸⁹⁶ P esto ást z kn ží „moravské“ skryté církve svá sv cení legalizovala, nap . MUDr. Ladislav Kubí ek, poté co „zajistil“ umíst ní Stanislava Krátkého v ádné kunštátské farnosti, byl p íjat do Litom ické

⁸⁸² LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 93.

⁸⁸³ Siard Klement, OPraem vysv til v eckokatolickém ritu nap . rozvedeného Stanislava Lekavého. VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Poražení?* s. 421.

⁸⁸⁴ KVAPIL, Ji í (1949). Rozhovory.

⁸⁸⁵ Davídek vysv til nap . ženatého Ivana Vitulu (VITULA, Ivan (1942 - 2012). S pam tníkem uskute n n jeden rozhovor, který prob hl 19. listopadu 2011 v rodinném dom ve Vojkovicích.) nebo ženatého Jozefa Pavlovi e (PAVLOVI , Jozef: *Teologické dôvody biskupa F. M. Davídka na k azskú vysviacku ženy*. Teologický sborník, 2002, . 4, s. 54.).

⁸⁸⁶ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

⁸⁸⁷ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

⁸⁸⁸ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁸⁸⁹ KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁸⁹⁰ MARKOVÁ, Margita: *Ako žila rodina tajného k aza*. In. Zradené Prorectvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 110.

⁸⁹¹ Je pravd podobné, že vý et sv titel ženatých muž není zcela kompletní.

⁸⁹² FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 14.

⁸⁹³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 92.

⁸⁹⁴ KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

⁸⁹⁵ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

⁸⁹⁶ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 88.

diecéze kardinálem Št pánem Trochou.⁸⁹⁷ Jiní volili zkrácené studium na Litom ické bohoslovecké fakult ⁸⁹⁸ apod. ⁸⁹⁹

Navzdory opatrnosti se oba elní p edstavitelé, Davídek i Krátký, zú astnili zasedání Díla koncilové obnovy v kv tnu 1968, nicmén volba p edsedy P. Vladimíra Rudolfa v nich pochyby o celém reformním procesu jen utvrdila.⁹⁰⁰ P i této p íležitosti se setkal Felix Davídek s mnoha duchovními i laiky, které mohl v d v rných hovorech seznámit s inností „moravské“ v tve, nap . se takto setkal se spolubydlícím z cely Antonínem Bradnou, kterému mj. sd lil, že je biskupem in spiritualibus celé SSR.⁹⁰¹ Tyto informace v n kterých vyvolávaly pochybnosti o p im enosti zám r a vystupování Felixe Davídka s ohledem na „skute nou“ situaci církve v eskoslovensku.

Uvol ování, v tší rozsah pravomocí díky vlastní hierarchii a nár st len „moravské“ skryté církve byly provázeny v jistých kruzích rozší ením pov domí o této v tvi skryté církve, mj. i za hranice eskoslovenska. P íkladem m že být p vodn východon mecký dominikán Klaus Metsch, který se se skupinou kolem Davídka setkával od roku 1968. Zpo átku ji hodnotil velmi negativn , jako rozkolnou skupinu. Tato klasifikace vycházela z informací, které p edtím získal.⁹⁰² Dokonce došlo i ke sv cením v zahrani í, nap . v roce 1969 byl v rakouském Mariazell Bed ichem Provazníkem vysv cen salesián Jind ich Antolák,⁹⁰³ který byl od roku 1965 v emigraci a kn žskou p ípravu z velké ásti absolvoval v ím a po svém návratu v roce 1973 byl okamžit za azen do pastorace.⁹⁰⁴ Je tedy velmi pravd podobné, že minimáln do kritického Kobe ického synodu byl Davídek a jím vytvo ená „moravská“ skrytá církev všeobecn p íjímanou a nezpochybnitelnou autoritou.

Uvoln ní z konce šedesátých let rovn ž p ineslo p íležitost pro n které leny „moravské“ v tve vycestovat do zahrani í. Stanislav Krátký se krom návratu do pastorace vydal na popud biskupa Skoupého a prod kana obnovené teologické fakulty Bohumila

⁸⁹⁷ CHVÍLA, Josef. S pam tníkem uskute n n rozhovor 16. ledna 2007 na fa e v Kunštátu.

⁸⁹⁸ O cestu legalizace svého sv cení p es bohosloví v Litom icích se nap . neúsp šn pokusil Ing. Václav Noll, který se pokoušel tuto cestu zajistit prost ednictvím biskupa Skoupého (ABS, KR-Brno, spis 329 037 Brno).

⁸⁹⁹ Nap . tajn vysv cený v okruhu „moravské“skryté církve P. Jan Chrome ek, SJ se v prosinci 1969 vrátil do eskoslovenska v souvislosti s amnestií pro emigranty a na doporu ení jezuitského provinciála. Po návratu do vlasti byl okamžit za azen do pastorace (ABS, KR-Brno, spis 437 337 Brno), p estože byl vysv cen Felixem Davídkem v roce 1968 v Brn (Fara Hrádek, farní archiv. ást osobního archivu Stanislava Krátkého. Seznam vysv cených kn ží.).

⁹⁰⁰ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 64 – 65.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). *Rozhovory*.

⁹⁰¹ BRADNA, Antonín: *Zaradoval jsem se...* s. 98.

⁹⁰² METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný*. s. 159-164.

⁹⁰³ Fara Hrádek, farní archiv. ást osobního archivu Stanislava Krátkého. Seznam vysv cených kn ží.

⁹⁰⁴ ABS, sign. V-7582 MV.

ABS, sign. V-15 192 MV.

Zlámala⁹⁰⁵ na studijní cestu do Švýcarska, Francie a Německa, aby se blíže seznámil se závěry Druhého vatikánského koncilu,⁹⁰⁶ což později krátce využíval na olomoucké teologické fakultě. Díky této cestě se stal jedním z nejvýznamnějších odborníků na Druhý vatikánský koncil v Československu, dokonce vydal i publikaci shrnující závěry koncilu.⁹⁰⁷ Během cesty se setkal s mnoha osobnostmi, mj. Hansem Küngem a prohloubil své zahraniční kontakty, např. s kněžími emigranty, bývalými spolužáky. U Hanse Urse von Balthasara konsultoval habilitační práci,⁹⁰⁸ s kardinálem Charlesem Journetem, osobním přítel Pavla VI., rozmlouval o „moravské“ vlivy skryté církve a předal mu informace pro papeže.⁹⁰⁹

Díky uvolnění se rovněž značná část aktérů setkala s jevy, které byly do té doby zakázané, mohli tak nažít a sdílet jedinečné zkušenosti. Příkladem může být krátkodobé obnovení Junáka, kde se angažovali např. tajně vysvěcení kněží František „Tišek“ Fráňa⁹¹⁰ nebo Eduard Krumpolc.⁹¹¹ Získané zkušenosti poté aplikovali i vlastní činnosti s mládeží.

Dále byla doba konce šedesátých let pro ně, které aktéry skryté církve přiležitostí alespoň zčásti prezentovat ve veřejnosti nové trendy v církvi. Legendárními se staly veřejně známé přednášky Václava Razíka probíhající v letech 1968 až 1969.⁹¹²

Také se přispíval mnoha aktéry skryté církve, např. Meislava Razíka a Stanislava Krátkého, se podařilo vyjednat návrat brněnského biskupa Karla Skoupého do úřadu. Biskup byl vedením „moravské“ skryté církve informován o její činnosti, v důsledku biskupském svěcení Felixe Davidka⁹¹³ a byl informován i o aktivitách na kterých členové, např. o práci s mládeží tajného kněze Františka „Tiška“ Fráni.⁹¹⁴ Navzdory korektním vztahům mezi „moravskou“ vlivy a navráceným biskupem se objevil první rozpor po návratu Stanislava Krátkého ze studijní cesty.⁹¹⁵ Biskup chtěl po Krátkém seznam tajně vysvěcených kněží pro Vatikán, což Krátký, nutno říci, prozíravě odmítl z důvodů zachování konspirace.⁹¹⁶

⁹⁰⁵ KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrínu fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

⁹⁰⁶ Dle Josefa Šíka byl Stanislav Krátký ve své době nejvýznamnějším odborníkem na Druhý vatikánský koncil v Československu. ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 53.

⁹⁰⁷ KRÁTKÝ, Stanislav: *Druhý vatikánský koncil a jeho poselství*. Praha 1970.

⁹⁰⁸ Hans Urs von Balthasar konzultoval Krátkého habilitační práci s názvem *Konvergence v dy a teologie* a poté mu posílal různé zahraniční studijní materiály.

⁹⁰⁹ KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrínu fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

⁹¹⁰ FRÁňa A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

⁹¹¹ ABS, KR – Brno, spis 404 837 Brno.

⁹¹² ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno.

⁹¹³ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁹¹⁴ ŠTAUD, Václav: *Duchovní vliv táborů potěbuje i dnešní mládež*.

⁹¹⁵ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 77-80.

⁹¹⁶ *Sv. dectví o platnosti kněžského svěcení biskupa Felixe Maria Davidka z 28. února 2000*. Kopie archiv autora.

Po vstupu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 urychlil Davídek n která sv cení kn ží, celkem jich v tomto roce uskute nil 21, ale také p istoupil k dalšímu sv cení biskup v o ekávání tvrdých opat ení režimu v i církvi. Takto byl vysv cen nejblíží spolupracovník Stanislav Krátký a další t i blízcí spolupracovníci (Josef Dvo ák, Ji í Pojer a premonstrát Dobroslav Marian Kabelka), kte í ovšem slíbili innost pouze v p ípad nebezpe í. Do osudového synodu v Kobe ících ješt konsekroval další biskupy - církevního soudce a cenzora Bratislavsko-trnavské diecéze ThDr. Martina Hrb u a kn ze v pastoraci Josefa Blahníka.⁹¹⁷

Osudovým srpnem došlo také k p vodn nezamýšlené emigraci n kolika len „moravské“ skryté církve. František a Pavel Mikešovi byli spolu s Petrem Blahou vysláni v srpnu 1968 na d kovnou pou za „Davídkovskou“ fakultu do íma. V zahrani í je zastihla zpráva o vstupu vojsk Varšavské smlouvy do eskoslovenska. Davídek jim za t chto podmínek zakázal návrat do eskoslovenska,⁹¹⁸ tento p íkaz byl zcela v rozporu s b žným doporu ením v rámci „moravské“ v tve, která obvykle vystupovala proti emigraci.⁹¹⁹ Díky tomu bylo p erušeno p ímé spojení s t mito leny, nicmén Mikeš podporoval „moravskou“ skrytou církev finan n i materiáln po celou dobu komunistického režimu.⁹²⁰ V pravidelném kontaktu s Felixem Davídkem a dalšími z stávali emigranti v letech 1968-1985 prost ednictvím Mikešovy manželky Geraldine Edith Mikes. V roce 1985 a 1987 mohl do eskoslovenska cestovat i František Mikeš, protože získal americké ob anství.⁹²¹

Postavení žen v církvi a možnosti jejich zrovnoprávn ní v církvi, v etn možnosti sv cení, byly otázky, kterým se Davídek intenzivn v noval. Druhý vatikánský koncil, konkrétn konstituce *Gaudium et spes*, umožnil „revoluci“ v postavení žen v církvi. Díky koncilu mohou ženy vstupovat do presbytá e, mluvit b hem bohoslužby, dotýkat se kalicha a podávat p íjímání.⁹²² Práv tyto zm ny, praxe prvotní církve,⁹²³ osobité pojetí myšlenek Teilharda de Chardína,⁹²⁴ zahrani ní lánec⁹²⁵ o možnosti sv cení žen jezuity Jana Peterse⁹²⁶

⁹¹⁷ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 69.

⁹¹⁸ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. s. 81.

⁹¹⁹ Cesta emigrace nap . nebyla doporu ena Eduardu Krumpolcovi, který o této možnosti intenzivn uvažoval. KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

⁹²⁰ Nap . v osmdesátých letech p ivedl František Mikeš kolegovi z „moravské“ v tve a p íteli Janu Francovi po íta (FRANC, Jan (1948). Rozhovory.).

⁹²¹ *D ležitost dialogu v dy a náboženství*. s. 18-19, 23.

⁹²² BEOZZO, Oskar, José: *Katolictví, modernita a Druhý vatikánský koncil*. Církevní d jiny, 2009, . 3, s. 63.

⁹²³ MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 15.

KÜNG, Hans: *Sk senosti, které prednímajú budúcnos*. In. Zradené Prorocstvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 47.

⁹²⁴ HANUŠ, Ji í: *Vybrané rysy spirituality eské katolické církve*. s. 351.

⁹²⁵ JORISSEN, Hans: *Tragédie proroka*. s. 66.

⁹²⁶ PETERS, Jan: *Die Frau im kirchlichen Dienst*. Concilium, 1968, 4, s. 293-299.

a svatostní úvahami žen, mj. generální představené boromejek Marie Vojtchy Hasmandové,⁹²⁷ nucených přežívat komunistická v zení bez svátostí,⁹²⁸ tvořily základní argumentační linii Felixe Davídka pro možnost svatosti žen.

Ke svolání Koběického synodu přispělo i setkání dvou žen a jednoho biskupa skryté církve s papežem Pavlem VI. v Římě v roce 1968. Při soukromé audienci papež povolil jáhenství žen a udělil jim požehnání k jejich práci v Československu. Libuše Horánská⁹²⁹ ze setkání pochopila, že Pavel VI. není proti svatosti žen, a i proto se později rozhodla pro jáhenství.⁹³⁰ Davídek za těchto okolností cítil nutnost jednat, protože se zdálo, že nastal správný čas, pro naplnění odpovědnosti vůči lidstvu a církvi. Protože Davídek neměl možnost spojit se s Vatikánem při řešení tak zásadní otázky, kdy navíc očekával vývoj v církvi právě emancipačním směrem ve vztahu ke kněžství ženy,⁹³¹ rozhodl se pro konání *Koncilu Božího lidu*, známého jako Koběický synod.⁹³²

Příprava na synod trvala šest týdnů, jeho součástí byla dvě přípravná grémia, kterých se účastnilo asi dvacet osob, na nichž byla odsouhlasena možnost jednání o svatosti ženy. Příprava byla poměrně kladná, přípravný tým se přísahou zavázal, že na tématu bude pracovat, např. Stanislav Krátký zpracoval pro potřeby synodu biblickou expertízu. Mezi delegáty synodu byli zástupci celé církve, tj. biskupové, kněží se státním souhlasem i bez něj, ehoelníci a ehoelnice, laici i osoby mimo „moravskou“ skrytou církev.⁹³³ Poměr svatých k laikům byl dva ku jedné. Celkem se synodu účastnilo asi šedesát zástupců,⁹³⁴ ovšem mimo členy grémií účastníci nevedli detailně, o čem se bude jednat, přesto podepsali mlčenlivost.⁹³⁵

⁹²⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Die Praxis der Frauenordination in der tschechoslowakischen Untergrundkirche*. Concilium, 1999, . 3, s. 389.

⁹²⁸ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 98.

⁹²⁹ Během římské návštěvy Libuše Horánská rovněž složila sliby v bazilice Santa Maria Maggiore a přijala ehoelní jméno Oblata Maria Tau. Diakonské svatosti přijala v roce 1975, tedy v době, kdy se již v otázce svatosti žen nemohla obracet na Stanislava Krátkého, se kterým spolupracovala již od dob jeho Husovického působení poátkem padesátých let. Setkání s papežem Horánská potvrdila i při rozhovoru s autorem, ovšem neprozradila žádné podrobnosti, protože byla vázána mlčením.

HORÁNSKÁ, Libuše. S pamětníci uskutečnil rozhovor 9. ledna 2007 v Brně Husovicích.

⁹³⁰ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 153-155.

⁹³¹ Zajímavá je v souvislosti s emancipací žen v rámci Koinotés domněnka, že biskupský znak Felixe Davídka - příměsí křížem - odkazuje na ženskou symboliku starých kultur.

BLAHA, Karel: *Žena jako kněz, zkušenost Koinotés*. s. 25-26.

⁹³² Hovory o víře: Koinotés, 5. část, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

⁹³³ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 111.

⁹³⁴ Tamtéž s. 116.

⁹³⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Die Praxis der Frauenordination...* s. 389, 393.

Ano, jsem katolická kněžka! Getsemany, 1996, . 1, s. 9.

Koncil⁹³⁶ prob hl 25. a 26. prosince 1970 v Kobe ících na fa e.⁹³⁷ Ú astníci se složit konspirativním zp sobem shromáždili a jako poslední dorazili Felix Davídek s Ludmilou Javorovou. Díky zásahu t í biskup Ji ího Pojera, Bed icha Provazníka a Josefa Dvo áka nemohlo prob hnout jednání podle p edem dojednaného scéná e. ást p ípravného týmu byla náhle proti projednávání otázky sv cení žen v omezeném fóru bez ú asti zástupc celé církve v etn Vatikánu.⁹³⁸ Ne ekaný mluv í protistrany biskup Provazník p edal synodu devatenáctibodové memorandum o jejich námitkách k fundovanosti takového rozhodnutí na plénu.⁹³⁹ K námitkám a obavám Davídek v úvodní e i uvedl: „*Synod zahrnuje všechny esko-Slovenské církve a 72 eských farností z Rumunska a odehrává se v této zemi.... Synod není teritoriální, není spojen s žádnou diecézí... Dv podmínky jsou nutné ke schizmatu deliberace odlou ení od íma a souhlas obou stran...*“⁹⁴⁰ Dále argumentoval: „*Z stat u mužské složky je dnes nedostate né. Sv cení žen dnes lidstvo pot ebuje a doslova na to eká. Církev by tomu nem la bránit. Jestli jsme se k životodárným pramen m raného k es anství vrátili ve všem ostatním, m li bychom se k nim vrátit i v tomto.*“⁹⁴¹ Pro výsledek bylo d ležitá sv dectví ádové sestry, která prohlásila: „*Který muž m že být p ípraven ke kn žství, jak si tím m že být jist, pro ne žena?*“⁹⁴² Náro né celono ní jednání bylo ukon eno dopoledním hlasováním, které dopadlo nerozhodn ⁹⁴³ díky zapo tení koresponden n hlasujících, kte í se z kapacitních d vod,⁹⁴⁴ i z d vod emigrace,⁹⁴⁵ nemohli osobn zú astnit jednání. Pokud by nebyly tyto hlasy zapo teny, bylo by sv cení žen o p t hlas zamítnuto.⁹⁴⁶

Navzdory výsledk m Davídek ihned po návratu do Brna nabídl Javorové kn žské sv cení.⁹⁴⁷ D vodem byla obava, že mu kv li Kobe íckému synodu budou odebrány fakulty, a že bude brzy zav ený.⁹⁴⁸ Javorová nabídku p ijala a byla 28. prosince 1970 vysv cena dle ímského pontifikálu⁹⁴⁹ na jáhna a na kn ze. Sv dkem byl bratr Felixe Davídka, Leo Davídek. Davídek si byl v dom, že jedná proti Kodexu kanonického práva, nicmén jednal dle svého

⁹³⁶ Akté i nazvali synodu Koncilem Božího lidu.

JORISSEN, Hans: *Tragédie proroka*. s. 63.

⁹³⁷ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 115.

⁹³⁸ Hovory o ví e: Koinótés, 5. ást, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

⁹³⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Die Praxis der Frauenordination...* s. 390.

⁹⁴⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Women's ordination in the Czech silent church*. The Month, 31. 7. 1998, s. 283.

⁹⁴¹ BLAHA, Karel: *Žena jako kn z, zkušenost Koinótés*. s. 34.

⁹⁴² FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Die Praxis der Frauenordination...* s. 392-393.

⁹⁴³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 101.

⁹⁴⁴ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 112.

⁹⁴⁵ MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 24.

⁹⁴⁶ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol*. s. 177.

⁹⁴⁷ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 125.

⁹⁴⁸ Hovory o ví e: Koinótés, 5. ást, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

⁹⁴⁹ Pontifikál je liturgická kniha ímského ritu pro ob ady - mimo mše - vedené biskupem.

sv domí. Sám Davídek si vzal na starost informovat o sv cení Javorové papeže. Podmínkou sv cení Javorové a dalších žen byla ml enlivost, a proto v tšina len „moravské“ skryté církve o sv cení žen až do devadesátých let nev d la.⁹⁵⁰ Na druhou stranu Státní bezpe nost byla o kn žství Javorové informována, za únikem informací stojí podle Javorové sou asný slovenský biskup Ján Sokol.⁹⁵¹ Dokonce i v n kterých katolických kruzích, zejména na Slovensku, ale i v echách a na Morav , se v d lo o sv cení žen ze strany Felixe Davídka. O tom sv d í fakt, že tuto skute nost sd lil již v roce 1973 Jan Konzal erfurtskému biskupovi Hugo Aufderbeckovi.⁹⁵² Rok po vysv cení Javorové ud lil Davídek kn žství a jáhenství dalším ženám, ale poté již nesv til.⁹⁵³ Oficiáln byla Vatikánu p edána zpráva o sv cení žen v okruhu „moravské“ skryté církve až v roce 1983, kdy Ludmila Javorová p edala kardinálu Františku Tomáškoví dopis pro papeže,⁹⁵⁴ který z stal bez odpov di.⁹⁵⁵ Krom Davídka sv tili ženy ješt Nikodém Krett a pravd podobn jezuitský biskup Oskar Formánek⁹⁵⁶ a Jan Blaha.⁹⁵⁷

Celkem bylo z ad eholnic i svobodných žen vysv cení n kolik žen na kn ze a o n co více diakonek.⁹⁵⁸ Nicmén vysv cené ženy nemohly sloužit ani uvnit „moravské“ skryté církve, protože její lenové na to nebyli p ipravení. Z tohoto dvodu nebyla z ejmá role a postavení vysv cených žen,⁹⁵⁹ a ani Davídek nem l žádný plán.⁹⁶⁰ Díky tomu se ze sv cení žen stala pouze krátká epizoda bez pokra ování.⁹⁶¹ Nejasné postavení vysv cených žen snížilo hodnotu „experimentu“ pro budoucnost a pravd podobn stojí také za tím, že v tšina žen svému sv cení nez stala v rná.⁹⁶²

Tématem sv cení žen, respektive úlohou žen v duchovní služb , se zabýval ješt jeden synod konaný v srpnu 1973 v erveném Dole. Tentokrát byl synod organizován zejména samotnými ženami aktivními v „moravské“ skryté církvi. Cílem synodu bylo, aby

⁹⁵⁰ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 125-128.

⁹⁵¹ *Ano, jsem katolická kn žka!* s. 9.

⁹⁵² Uvedl agent p ítomný rozhovoru biskupa Aufderbecka a Jana Konzala (ABS, registra ní íslo 10942).

⁹⁵³ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 145.

⁹⁵⁴ MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 23.

⁹⁵⁵ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 184-185.

⁹⁵⁶ MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

⁹⁵⁷ V p ípad biskupa Jana Blahy autor vychází z náznak v literatu e i z indicí, které zazn ly v rozhovoru s diakonkou Ludmilou Hor anskou.

⁹⁵⁸ PREUNKERT-SKÁLOVÁ, Petra: *Die Frauenweihe in der tschechischen Untergrundkirche 1948-1989*. Theologie, Geschichte Beihefte, Saarbrücken 2014, . 2014. s. 296.

⁹⁵⁹ P estože Ludmila Javorová postupn získala od Davídka n které fakulty, nap . zpov di i ona sama považuje postavení sv cených žen v „moravské“ v tvi za nedo ešenou záležitost.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 147.

⁹⁶⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 102-104.

⁹⁶¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Women's ordination...* s. 282.

⁹⁶² FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Die Praxis der Frauenordination...* s. 386.

vysvěcené ženy vystoupily ze své izolace.⁹⁶³ Za tímto účelem byl vypracován návrh liturgie pro staré a nemocné a liturgie žen.⁹⁶⁴ I v pozdějších dobách Davídek shromáždil argumenty pro své cíle žen, nicméně toto již nebylo ústředním motivem jeho aktivit.⁹⁶⁵

Koncem ledna 1971 svolal Davídek řídící tým ke zhodnocení koncilu, kde obvinil tři biskupy z neposlušnosti. Následně se dověděl, že skupina vyvíjí činnost a pokračuje v činnosti fakulty.⁹⁶⁶ Dle zvyklostí se v takovém případě volí přeložení, méně často suspendace či exkomunikace.⁹⁶⁷ S ohledem na možnosti zvolil Felix Davídek v říjnu roku 1971 suspendaci tří odbojných biskupů: Bedřicha Provazníka, Jiřího Pojera, Josefa Dvořáka a dvou kněží, touto dobou již bývalého Davídkova generálního vikáře, Fridolína Zahradníka a zahraniční spojky Přemysla Coufala. Všem zakázal činnost a odebral jim biskupské fakulty.⁹⁶⁸ Proti Stanislavu Krátkému neudělal Davídek nic, a koliv byl považován za strážce odporu, nicméně jejich spolupráce utrpěla.⁹⁶⁹ Krátký se například stal přímým účastníkem v nově rozvíjené ženské eholní platformy, již fungoval pouze jako poradce a koordinátor. Díky tomu došlo k rozpadu a zániku některých ženských eholních komunit z R.O.V.E.S.⁹⁷⁰

Suspendovaní hledali cesty, jak svoje pravomoci získat zpět. Mimo jiné se zkontaktovali s petřínem Josefem Petrem Ondokem, který se pod tíhou získaných informací začal distancovat od Davídka.⁹⁷¹ Světitel Jana Blahy, biskup Peter Dubovský, suspenzi z provinilých se odvodnil, že je neadekvátní.⁹⁷² Potrestaní získali jistou suverenitu a mohli vyvíjet aktivity, své cíle kněží a biskup nevyjímaje, nezávisle na Felixi Davídkovi. Tím došlo k narušení petřínské koncepce R.O.V.E.S., kde mělo společenství Koinotés v ústředí s Davídkem představovat řídící centrum.

Mnozí aktéři považovali Koběnický synod za zlomový okamžik, při kterém došlo k rozkolu.⁹⁷³ Takto situaci hodnotí zejména Ludmila Javorová.⁹⁷⁴ Jiní se k situaci vyjadřují

⁹⁶³ Tamtéž s. 395.

⁹⁶⁴ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 145.

⁹⁶⁵ PAVLOVÍČ, Jozef: *Teologické důvody biskupa F. M. Davídka na křesťanské vysvěcení žen*. s. 51.

⁹⁶⁶ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 131.

⁹⁶⁷ JONOVÁ, Jitka: *Problematika poslušnosti ve vztahu kněží k biskupovi*. In: *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. Ed. Pavel MAREK. Brno 2008, s. 68-70.

⁹⁶⁸ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 105-106.

⁹⁶⁹ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 132.

⁹⁷⁰ Tamtéž s. 153-155.

⁹⁷¹ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 115.

⁹⁷² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 106.

⁹⁷³ Nelze vyloučit, že teze o úplném rozkolu v „moravské“ věci pomáhala některým aktérům distancovat se od problematičtějších aktivit jiných skupin a jednotlivců, případně mohla být považována za okolnost, která měla potenciálně zjednodušit integrační proces. Navíc, jak již bylo uvedeno, tento pohled na život „moravské“ věci po Koběnickém synodu zastával a šířil mezi ostatními také Felix Davídek. Je možné, že Davídkův pohled byl ovlivněn jak ztrátou pozice absolutního vedoucího, tak také motivem mást bezpečnostní složky a odvádění jejich pozornosti.

⁹⁷⁴ Hovory o věci: Koinotés, 5. část, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

mén radikáln , nap . Stanislav Krátký tvrdil, že nedošlo p ímo k rozkolu, pouze p estalo být nezbytn nutné obracet se ve všech p ípadech na Felixe Davídka, protože byl dostatek jiných biskup a bylo to vhodné i kv li bezpečnosti. Je celkem z ejmé, že došlo k omezení vzájemných kontakt i k tomu, že p vodní úst edí „moravské“ skryté církve v ele s Davídkem se již nikdy nestalo tak silným a dynamickým prvkem, jako tomu bylo do konce roku 1970. Ovšem autor se domnívá, že tato situace m la n kolik p í in a Kobe ický synod byl pouze jednou z nich. D ležitým faktorem bylo utužení kontroly „moravské“ skryté církve od nástupu normalizace ze strany Státní bezpečnosti. P es absenci obsahu složek spis vedených Státní bezpečností, je z ejmé, že valnou v tšinu aktér za ala bezpečnost sledovat nejspod ji od po átku sedmdesátých let. Od té doby nosil Davídek biskupský prsten a užíval titul *episcopus spiritualibus pro tota SSR*.⁹⁷⁵ V roce 1972 prob hla akce DAVID zam ená na „moravskou“ v tev skryté církve, tlak byl pravd podobn natolik silný, že Davídek p iznal celou adu jím tajn sv cených kn ží.⁹⁷⁶ Podobný tlak ovšem nezažíval sám, jak nazna uje Ludmila Javorová,⁹⁷⁷ ale i Stanislav Krátký.⁹⁷⁸ Dokonce za alo být nebezpečné konání sch zek na n kterých místech apod. Za této situace se jevílo rozumn ější upustit od vzájemných intenzivních kontakt a rad ji pracovat co nejvíce samostatn v menších spole enstvích.

Další faktor jist p edstavovala již zmín ná samostatnost, kterou získali odtržení akté i, kterých se ujal Stanislav Krátký,⁹⁷⁹ umož ující pracovat zna n nezávisle a také zdravotní stav Felixe Davídka, kterého v roce 1971 upoutala dopravní autonehoda na rok na l žko⁹⁸⁰ a také pozd ji na tom nebyl zdravotn nejlépe. Na druhou stranu i sám Davídek pot eboval pro zachování rozsahu a napln ní veškerých plán zachovat maximum z celé struktury, mj. by byla ohrožena možnost biritualismu, protože kontaktem s eckokatolíky byli pov eni Bed ich Provazník,⁹⁸¹ Fridolín Zahradník⁹⁸² a nezastupitelným kontaktem do zahrani í, nap .

⁹⁷⁵ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 106.

⁹⁷⁶ Nap . ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno.

⁹⁷⁷ Hovory o ví e: Koinótés, 3. ást, vysíláno 17.7.2010. Ro6, archiv Ro.

⁹⁷⁸ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

⁹⁷⁹ Hovory o ví e: Koinótés, 5. ást, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

⁹⁸⁰ FIALA, Petr: *Felix Maria Davídek a jeho spolupracovníci. Poznámky k historii skryté církve na Morav* . <http://souvislosti.cz/archiv/fiala1-93.htm>, staženo 26.8.2016.

⁹⁸¹ P íkladem m že být Klaus Metsch, který byl vysv cen jako ženatý 24. b ezna 1971, tedy po rozkoluv Kobe ických. Metsch byl Davídkem sv en do jurisdikce „odtrženého“ Bed icha Provazníka. S Provazníkem se Metsch scházel dvakrát ro n .

METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný*. s. 167.

⁹⁸² Fridolín Zahradník byl po celou dobu nejen v kontaktu s Davídkem, nap . na n j napojil Václava Venturu (BLAHA, Karel: *Žena jako kn z...* s. 59), ale také s Krátkým (KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.). B hem Krátkého kunštátského p sobení opravoval Zahradník st echu kostela a na fa e spole n p ípravovali kandidáty kn žství. Chalupu na Rosi ce, která byla využívána Zahradníkovým okruhem koncem sedmdesátých a

na biskupa Pavola Hnilicu, byl P emysl Coufal. Mnozí akté i udržovali kontakty⁹⁸³ s r znými „skupinami“ podle pot eby,⁹⁸⁴ nap . Ing. Václav Noll byl ješt v roce 1974 ve styku rovn ž s ob ma úst edními aktéry, ale také s Josefem Dvo ákem.⁹⁸⁵ Jiným p íkladem byl kn z se státním povolením, Karel Boba, který fungoval jako spojka do východního N mecka pro celou adu skupin skryté církve, nap . Pavlu Hradilkovi z pražské ES ukázal dopisy od Felixe Davídka.⁹⁸⁶

V této souvislosti pon kud paradoxn p sobí fakt, že by odpadlíci založili vlastní samostatné skupiny skryté církve, ale ponechali jim název Koinótés, ímž rozhodn nedeklarovali rozchod s Davídkem. K odpadlík m se pochopiteln p idali odp rci sv cení žen.⁹⁸⁷ Jak se zdá z dochovaných archivních materiál Státní bezpe nosti i z výpov dí n kterých aktér , lze p edpokládat, že došlo pravd podobn k ochlazení vztah , ale nikoliv k úplnému ukon ení spolupráce. Nap . Josef Šik se scházel s Felixem Davídkem i se Stanislavem Krátkým v podstat po celou dobu komunistického režimu.⁹⁸⁸ Protože spolupráce nepokra ovala v p ípadech, kdy to nebylo nezbytn nutné, adoví lenové jednotlivých skupin „moravské“ skryté církve zpravidla netušili, že dochází k n jakým kontakt m s p vodním ídicím centrem, tj. s osobami jako byl Davídek a Krátký.⁹⁸⁹

Nejrozsáhlejším „samostatným“ vzd lavatelsko-sv titelským centrem „nezávislým“ na Davídkovi se stal okruh Fridolína Zahradníka, který p sobil po celé

po átkem osmdesátých let, získal Zahradník p es Stanislav Krátkého. (MLEJNEK, Josef: *Služebníci neužite ní*. Magazín Dnes. 199821. 5., s. 18). V letech 1970-1976 jezdil Zahradník za Davídkem společn s Ignácem Bilíkem (ABS, spis V-6482 HK) (Bilík byl dokonce v roce 1979 vysv cen na kn ze Felixem Davídkem (Fara Hrádek, farní archiv. ást osobního archivu Stanislava Krátkého. Seznam vysv cených kn ží.)), po roce 1980 jezdil Zahradník k Davídkovi s Milanem Beranem (BERAN, Milan (1950). *Rozhovory*).

⁹⁸³ Dle Davídkových instrukcí udržoval František Provazník až do smrti Davídka kontakty s r znými osobami. O jejich sv cení a postavení v okruhu „moravské“ v tve se Provazník dov d l až po roce 1989. Viz rozhovor v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 60.

⁹⁸⁴ Kontakty nap í jednotlivými skupinami „moravské“ v tve i mezi „moravskou“ skrytou církví a oficiáln p sobícím klérem jednozna n dokazují materiály Státní bezpe nosti. Nap . František Škola byl v kontaktu s Felixem Davídkem (nejmén do roku 1974), s Ji ím Krpálkem, s Václavem Razíkem, s Eduardem Sedlickým, ale také s oficiáln p sobícími kn žími jako byl P. Ladislav Juránek, P. Františkem Falkenauerem i se správcem brn nské diecéze Ludvíkem Horkým a s dalšími (ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno).

Jiný aktér vyu ující na VUT v Brn , Vladislav Valentík, m l mj. v sedmdesátých letech kontakty s emigrantem z okruhu „moravské“ v tve Františkem Mikešem (ABS, KR – Brno, spis 329 126 Brno).

⁹⁸⁵ ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno.

⁹⁸⁶ HRADILEK, Pavel (1950). *Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR*.

⁹⁸⁷ Nap . Radomil Kaláb se p idal ke skupin kolem Bed icha Provazníka, i když s Davídkem z stal v kontaktu až do roku 1972, kdy mu odevzdal licenciátní práci a se Stanislavem Krátkým byl v kontaktu po celou dobu komunistického režimu.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 79.

KALÁB, Radomil (1930). *Rozhovory*.

⁹⁸⁸ ŠIK, Josef (1929). *Rozhovory*.

⁹⁸⁹ P íkladem m že být pražská skupina ES, která netušila o svém spojení s Felixem Davídkem a „moravskou“ v tví až do roku 1989. P esto, jak již bylo uvedeno, docházelo ke kontakt m mezi p vodcem sv cení v jejich okruhu Fridolínem Zahradníkem a Bed ichem Provazníkem a Felixem Davídkem. KOFRO , Jan (1944). *Rozhovory*.

republice, ale zejména ve východních částech, na Slovensku a prostřednictvím samostatné skupiny se dá říci, že i v Praze (přes skupinu ES). Materiály Státní bezpečnosti naznačují, že skupina byla po celou dobu v jistém kontaktu s Felixem Davidkem. Bedřich Provozník, Zahradník v svobodném titulu, pravděpodobně ještě kolem poloviny sedmdesátých let vystupoval jako vyslanec Felixe Davidky, zejména v oblasti rozšiřování konceptu R.O.V.E.S. mezi zájemci o zásady život. Dokonce je velmi pravděpodobné, že na některá setkání v letech 1972-1974 s řádovými sestrami jezdili Davidek s Provozníkem společně. Kromě toho je zcela nesporné, že minimálně do poloviny sedmdesátých let se Felix Davidek aktivně podílel a zúčastňoval na některých aktivitách Fridolína Zahradníka ve východních částech, zejména zaměřených na další vzdělávání a duchovní rozvoj tajných členů kněžství na bývalé fašistické Zdobnici.⁹⁹⁰ Dle svědeckých paměťkových je jisté, že po útěkem osmdesátých let, až do zatčení Fridolína Zahradníka v roce 1983, docházelo k návštěvám Zahradníka u Felixe Davidky a navíc Zahradník mluvil o Davidkovi vždy se značnou úctou.⁹⁹¹ V této souvislosti je velmi pravděpodobné, že dosavadní představy o rozkolu jsou značně ovlivněny pohledem na některých osob, zejména Ludmily Javorové, což samozřejmě může odrážet postoj Felixe Davidky ke vzniklé situaci, v níž ztratil totální kontrolu a možnost vše řídit do nejmenších detailů a naplňovat svou vizi a koncepci.

Kobedzičský synod symbolizoval nejen změnu nastavení komunikace a fungování „moravské“ skryté církve, ale také předznamenal problémy s akceptováním legitimacy ze strany oficiální katolické církve a papežem Vatikánu. K této změně jistě přispíval i fakt, že byly zčásti přerušeny zahraniční kontakty vedoucí až do Říma, protože biskup Jiří Pojer, delegát Rady vzájemné hospodářské pomoci, spojka pašující informace na západ, emigroval v roce 1971 do Švýcarska. V zahraničí se Pojer oženil s Ursulou Sieber, přerušil veškeré kontakty s „moravskou“ skrytou církví⁹⁹² a opustil své duchovní povolání.⁹⁹³

Hned v roce 1972 byl Felix Davidek písemně Vatikánem informován, aby přestal se svobodně bez povolení Vatikánu. Dopis přinejmenším potvrzoval legitimitu biskupské hodnosti Felixe Davidky. Také kvůli tomuto zákazů Davidek utlumil svou činnost a skutečně po nějakou dobu nesvítal, i když považoval zákaz za dílo Casaroliho východní politiky

⁹⁹⁰ ABS, spis V-6482 HK.

⁹⁹¹ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

Hovory o víře: Koinotés, 5. část, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

⁹⁹² Provozníková skupina se pokusila kontaktovat Jiřího Pojera. Radomil Kaláb napsal Jiřímu Pojerovi dopis ze zahraniční cesty. Kalába Pojer přivedl ke Stanislavu Krátkému, tedy do okruhu „moravské“ skryté církve. Kaláb Pojera v dopise požádal o schůzku ve Francii, kde na Pojera v uvedený termín marně čekal pravděpodobně Přemysl Coufal.

KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

⁹⁹³ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol*. s. 170-180.

s p ísp ním tajných služeb a zkorumpovaných ú edník brn nské kurie. Ve stejném roce se biskup Tomášek nechal slyšet, že Davídek má podporu biskupa Hnilicy. V roce 1976 byl Davídek navštíven, podobn jako jiní akté i skryté církve, vatikánským diplomatem slovenského p vodu, Johnem Bukovským. Setkání se neslo v p átelském duchu a nebyl vysloven žádný zákaz innosti, nicmén na otázku zda sv tí ženy, odpov d l Davídek vyhýbav , že se touto otázkou zabývá.⁹⁹⁴ Téhož roku mu byl ústn vzkázán zákaz innosti,⁹⁹⁵ mj. za p ítomnosti P emysla Coufala. Zákaz platil i pro jezuitské biskupy Petera Dubovského, Jána Chryzostoma Korce a verbistu Vojt cha Bošanského.⁹⁹⁶ Plošný zákaz, domluvený na základ požadavku eskoslovenska, m l údajn zastavit nekontrolovatelného Davídka a Zahradníka, aby neohrozili dohodu mezi státem a Vatikánem o jmenování nových biskup . Ovšem již za dva roky poté byla aktivita jezuitských biskup skryté církve znovu povolena, což Davídek, jak se zdá, interpretoval tak, že toto povolení platí i pro „moravskou“ skrytou církev.⁹⁹⁷ Navíc se Davídek celou dobu cítil být pov en p ímo papežem, tj. nemusel se striktn ídit zákazy, o jejichž p vodu mohl pochybovat, a proto se v roce 1979 a 1987 rozhodl ud lit další biskupská sv ení.⁹⁹⁸

V roce 1975 byla výnosem Rady pro ve ejné záležitosti církve zakázána innost také Stanislavu Krátkému,⁹⁹⁹ ovšem p í setkání s vatikánským diplomatem Bukovským v roce 1976 nepadlo o zákazu ani slovo. P í setkání musel Krátký „zve ejnit“ své biskupské sv ení i jméno sv titule „*Carolus*“.¹⁰⁰⁰ Davídkovo bi movací jméno použil, protože si byl v dom nebezpe í, které by mohlo prozrazení jasn jších indicií znamenat pro Davídka.¹⁰⁰¹

Po Kobe ickém synodu do roku 1972 rozvinul sv titelskou aktivitu biskup Bed ich Provazník,¹⁰⁰² který koncem roku 1970 ud lil biskupské sv ení Fridolínu Zahradníkovi, prvnímu ženatému biskupovi v okruhu Koinótés.¹⁰⁰³ Tento Provazník v krok je p ekvapivý, protože b hem Kobe ického synodu byl zástupcem konzervativn jšího proudu a rovn ž po roce 1989 se prezentoval jako konzervativec, který nap . p íjal podmíné né p esv ení, vzdal se biskupské hodnosti a pravd podobn informoval biskupskou konferenci o d v rných

⁹⁹⁴ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 156.

⁹⁹⁵ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 182.

⁹⁹⁶ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 50.

⁹⁹⁷ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 116.

⁹⁹⁸ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 163.

⁹⁹⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 149.

¹⁰⁰⁰ KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrína fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

¹⁰⁰¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 149.

¹⁰⁰² BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 70.

¹⁰⁰³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 106-107.

koordinací schůzek zástupců „moravské“ skryté církve.¹⁰⁰⁴ Provazníkovovo rozhodnutí vysvitl ženatého Zahradníka zajisté vycházelo z praxe prvotní církve a církve ranstředověké, kdy je dána doklady o ženatých biskupech v prvním tisíciletí a dokonce i o ženatém papeži Hormisdasovi (514-523).¹⁰⁰⁵ Davídek vysvitl pouze jediného ženatého biskupa Karla Chytila v roce 1987, podmínkou konsekrace byla manželská odluka.¹⁰⁰⁶

Po roce 1972 vybudoval biskup Fridolín Zahradník nové vzdělávací-svátostní centrum, pracující zcela nezávisle na původním řídicím centru „moravské“ skryté církve, přesto s ním zůstávalo v kontaktu, jak již bylo naznačeno výše. Zahradníkova aktivita v mnohém navazovala na činnost Felixe Davidka, ale s odlišným stylem práce. Davídek pracoval spíše jako manager z povzdálí, který práci pouze koordinuje, ale nemusí a nechce být zasvěcen do nejmenších detailů. Oproti tomu Zahradník se osobně podílel na téměř všech aktivitách, což bylo dáno jistě i rozdílností osobních zkušeností a znalostí obou aktérů a také kvalitou a rozsahem zázemí, jež jim poskytovalo nejbližší okolí a spolupracovníci.¹⁰⁰⁷

Také díky Zahradníkovi činnost pokračovala intenzivní práce „moravské“ skryté církve na Slovensku,¹⁰⁰⁸ zejména v eckokatolických oblastech, v etně samostatně působícího Zahradníkem svátostního biskupa basiliána Nikodéma Kretta.¹⁰⁰⁹ Dále vzniklo poutní evangelizační centrum – pokrývá šká firma zaměřená na sakrální budovy – působící po celém území Slovenska. Dále bylo vytvořeno rozsáhlé centrum vydávající a zprostředkovávající samizdat a zejména esky psané knihy ze zahraničí¹⁰¹⁰ a vznikla svěbytná skupina pražské ES. Pražská skupina se formovala ze společenství kolem salesiána Václava Komárka, který byl v roce 1973 zbaven státního souhlasu.¹⁰¹¹ Zpočátku bylo společenství v kontaktu se salesiány, ale záhy se společenství ocitlo v rozporu s n kterými salesiánskými postoji, a proto Václav Komárek v roce 1977 napojil skupinu na Fridolína

¹⁰⁰⁴ HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*. Getsemany.

<http://www.getsemany.cz/book/export/html/3281>, staženo 14.7.2016.

¹⁰⁰⁵ KONZAL, Jan: *Kardinálova tvrzení, moje zkušenost*. <http://www.getsemany.cz/node/1309>, staženo 17.7.2016.

¹⁰⁰⁶ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 109.

¹⁰⁰⁷ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

NETUKA, Václav (1929). Rozhovory.

¹⁰⁰⁸ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 107-110.

¹⁰⁰⁹ MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

¹⁰¹⁰ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

NETUKA, Václav (1929). Rozhovory.

¹⁰¹¹ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

Zahradníka, který skupin ur il za p edstaveného, pozd jšího biskupa, presbytera¹⁰¹² Jana Konzala.¹⁰¹³

Pražská skupina vytvá ela vlastní církevní obec a díky tomu dozrála i k pot eb sv cení vlastních diakon a presbyter , kte í m li zajiš ovat plnohodnotný duchovní život postupn se rozši ující skupiny.¹⁰¹⁴ Krom toho byla skupina v ílém kontaktu s dalšími pražskými skupinami a zapojila se i do rozmnožování a ší ení samizdatu. Na p íklad u prvních ísel Teologických text z dílny Oty Mádra zajiš ovala pražská skupina „moravské“ skryté církve jejich tisk a Fridolín Zahradník zajiš oval jejich distribuci, ale protože Oto Mádr nem l distribuci pln pod kontrolou¹⁰¹⁵ (cht l mít p ehled o všech aktivitách – stejn jako mnozí jiní ze skryté církve, nap . Felix Davídek), záhy ukon il spolupráci.¹⁰¹⁶

Spolupráce mezi pražskou skupinou a dalšími skupinami a osobnostmi fungujícími v oficiální i skryté církvi v Praze vyplývala ze známostí jednotlivých aktér a z jejich angažovanosti. Pom rn rozsáhlými kontakty, které budoval již od konce ty icátých let, disponoval bývalý politický v ze a tajn sv cený kn z, Jan Konzal. Konzal p vodn plánoval kn žskou kariéru, nicmén pro opakované nep íjetí na Litom ickou fakultu hledal alternativní cesty. Když se mu poda ilo zajistit si cestu ke kn žství p es erfurtského biskupa Hugo Aufderbecka, sv j zám r p ehodnotil a oženil se. P esto se zanedlouho objevila p es Fridolína Zahradníka možnost sv cení, což p íjal a stal se jako dob e vzd laný intelektuál se zkušenostmi d ležitou sou ástí Zahradníkových aktivit. Konzal se stal p irozenou autoritou v rámci pražské ES i v o ích Zahradníka, který si ho v okamžiku, kdy již v d l, že bude uv zn n, vybral za svého nástupce, a proto jej v roce 1982 konsekroval biskupem.¹⁰¹⁷

Kolem roku 1976 p í návšt v Bukovského zve ejnil své biskupské sv cení rovn ž Stanislav Krátký.¹⁰¹⁸ Zve ejn ní mu p ineslo utužení kontroly ze strany Státní bezpe nosti,¹⁰¹⁹ což vedlo k jeho p eložení z Kunštátu do pohrani ní farnosti Hrádek u Znojma. S ohledem na vzniklou situaci se až o deset let pozd ji rozhodl sám sv tit p ipravené kandidáty kn žství.

¹⁰¹² Termín presbyter ozna uje kn ze i biskupa.

¹⁰¹³ KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

¹⁰¹⁴ Hovory o ví e: Koinótés, 9. ást, vysíláno 28.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

¹⁰¹⁵ HRADILEK, Pavel (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

¹⁰¹⁶ KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

¹⁰¹⁷ KONZAL, Jan: *Duch a nev sta.* s. 15-45.

¹⁰¹⁸ KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrína fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

¹⁰¹⁹ Díky nátlaku bezpe nosti za al jinak vždy pe livý Krátký vynechávat zápisy ve farní kronice a za al je psát v latin .

Fara Kunštát, farní archiv. Kronika farnosti od roku 1969.

Jedním z důvodů pro cestu tajného sv. kněze, krom možnosti pokračování kandidát ve stávajících skrytých aktivitách, bylo i urychlení sv. kněze oproti žádnému studiu bohoslovecké fakulty v Litoměřicích.¹⁰²⁰

Od sedmdesátých let také působil další skrytý biskup a kněz v pastorační službě, Josef Blahník, který spolupracoval s dalším tajným biskupem, rovněž knězem v pastorační službě, salesiánem Jindřichem Peškem. Oba prošli komunistickými kriminály,¹⁰²¹ navíc Pešek měl zkušenosti z misíí v Americe,¹⁰²² a oba působili ve farnostech na Vysočině. Vzhledem k místu působení byla jejich vzdělávací aktivita směřující ke sv. knězi plně individualizovaná.¹⁰²³

Skupinu „moravské“ skryté církve a její aktivity výrazně ovlivnila série zásahů Státní bezpečnosti v průběhu sedmdesátých let. Nicméně vrchol represí představuje především sedmdesátých a osmdesátých let, kdy došlo k nejviditelnějším zásahům. Asi nejznámější byla údajná sebevražda tajného kněze a Bediáchem Provazníkem ustanoveného opata benediktýna, P. Emysla Coufala, v roce 1981¹⁰²⁴ a také údajná sebevražda studenta Pavla Švandy, který měl mj. kontakty na „moravskou“ skrytou církev i do Vatikánu v téže roce. Další výrazný zásah představovalo uvěznění Fridolína Zahradníka a jeho spolupracovník Milana Berana a Václava Netuky v roce 1983.¹⁰²⁵

Je možné, že kvůli těmto represím působil i desinformační kampaní Státní bezpečnosti a vzájemná nevůle některých skupin v církvi, včetně skryté církve, zejména ze Slovenska.¹⁰²⁶ V roce 1982 probíhaly v Hlasu Ameriky¹⁰²⁷ a ve Vatikánském rozhlasu z části zkrácené informace o činnosti Felixe Davidka a Fridolína Zahradníka, kde mj. zaznělo, že je Davidek duševně nemocný, má problémy se ženou, sv. kněžny, a že je agentem Státní bezpečnosti. Iniciátorem zahraničních kontaktů byl František Mikloško ze slovenské skryté církve.¹⁰²⁸ Kromě toho ještě v roce 1983 vyšel článek v emigrantském časopise Studie s názvem *Takzvaná podzemní církev*, kde nepodepsaný autor (pravděpodobně Oto Mádr) op

¹⁰²⁰ HOLÍK, Martin (1960). Rozhovory.

¹⁰²¹ SYNEK, Jan: *Náboženský život...* s. 154.

¹⁰²² TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *lov k musí ho eti.* s. 68-69.

¹⁰²³ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹⁰²⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev.* s. 130.

NEMEČEK, Tomáš: *Záhadná smrt tajného kněze. Příběh P. Emysla Coufala a jeho estébák.* Respekt, 10.4.2000, s. 11-13.

¹⁰²⁵ ABS, spis V-6482 HK.

¹⁰²⁶ Tezi o nevůle ze strany skupin slovenské skryté církve, které i autoři odporují předkládané spolupráce mezi slovenskými a českými skupinami, viz: LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenská Koinotés.* s. 124.

¹⁰²⁷ JAVOROVÁ, Ludmila: *V tichu a mlčení. S Ludmilou Javorovou, první kněžnou a generální vikářkou F. M. Davidka mluvili Paula Sisková a Peter Křížan.* In: Zradené Prorocko, slovenská podzemní církev mezi Vatikánem a komunizmem. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 70.

¹⁰²⁸ HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po dvaceti letech.* s. 132.

negativně referoval o innosti Davídka a Zahradníka.¹⁰²⁹ Davídek byl přesvědčen, že za touto kampaní stál Agostino Casaroli,¹⁰³⁰ kterého Davídek kritizoval, zvlášť silně v souvislosti se jmenováním loajálních biskupů, například Josefa Vraný, v roce 1973. Casaroli odpověděl rovněž silnou kritikou, na níž Davídek reagoval dopisem.¹⁰³¹ Dále Davídek podezíral i emigranty Olivera Oravce¹⁰³² a Jiřího Pojera.¹⁰³³

K vytvoření negativního pohledu na Davídka, což bylo překvapivě vztaženo také na celou „moravskou“ větev, koncem sedmdesátých let přispívala celá řada faktorů. Kromě vlastní innosti v „moravské“ větvi, včetně experimentů, mezi ně patřily povahové zvláštnosti, které vždy ztěžovaly jednoznačné pozitivní hodnocení Davídkovy osobnosti.¹⁰³⁴ K nim patřila jeho psychická labilita,¹⁰³⁵ silná záliba v kouření, obrácený denní režim, kdy pracoval zejména v noci, vypouštění falešných informací, styky s pochybnými osobami, spolupráce se Státní bezpečností,¹⁰³⁶ specifický vztah k pravidlům se sklonem k mesianismu a výstřednosti i pozitivní vztah k vínu a lékům.¹⁰³⁷ Ve vězení si cigarety dokonce pokapával lógrerem nebo éterem, na kterém proto připadalo, že byl chvílemi v transu.¹⁰³⁸ Handicapem byla i jeho nezpochybnitelná autorita svádějící k autoritativní a radikálnímu řešení konfliktů – zpravidla rozchodem,¹⁰³⁹ což byly vlastnosti typické i pro jiné osobnosti „moravské“ větvě, například pro Fridolína Zahradníka.¹⁰⁴⁰

Davídek byl výjimečnou a rozporuplnou osobností s řadou vynikajících vlastností, byl mimořádně vybaven, ovládal mnoho oborů v překvapivém rozsahu.¹⁰⁴¹ I za komunistického režimu se Davídkovi dařilo získávat knihy z Polska, Francie a Německa a dokonce měl i denní přísun zahraničního tisku z Prahy. O jeho výjimečnosti svědčí

¹⁰²⁹ HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

¹⁰³⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 161.

¹⁰³¹ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 157.

¹⁰³² MUDr. Oliver Oravec byl velmi konzervativní tajný kněz, původně člen jezuitského řádu, který po emigraci vystoupil z katolické církve a přestoupil k sedesvakantistům.

¹⁰³³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 139.

¹⁰³⁴ Například P. Vladimír Pícha, SMOM považoval Davídka za extravagantního, protože mu krátce po seznámení nabídl biskupské svěcení.

VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 290.

¹⁰³⁵ HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po dvaceti letech*. s. 130.

¹⁰³⁶ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 179.

¹⁰³⁷ HOŘÁK, Josef (1933). *Rozhovory*.

¹⁰³⁸ BRADNA, Antonín: *Zaradoval jsem se...* s. 98.

¹⁰³⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 180.

¹⁰⁴⁰ O tom, že Zahradník řešil konflikty radikálně, zpravidla rozchodem, vypovídají nejen svědectví aktérů, ale i dokumenty Státní bezpečnosti dokládající řadu rozchodů mezi Zahradníkem a jeho spolupracovníky.

ABS, spis V-6482 HK.

¹⁰⁴¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 178.

pozitivní hodnocení jeho osobnosti ze strany všech pamětníků, se kterými se autor setkal.¹⁰⁴² Davídek byl živelně charismatický, neuvěřitelně rychle pěstoval druhé a získával je pro svou vizi.¹⁰⁴³ Měl dar improvizace a orientace a schopnost, snad i potěbu, riskovat.¹⁰⁴⁴

Na negativním obrazu Felixe Davídka¹⁰⁴⁵ se podepsalo také hodnocení jeho osobnosti ze strany některých církevních osobností (např. Oto Mádra) a psycholožky PhDr. Vlasty Černé. Vlasta Černá byla jednou ze studentek Athenea,¹⁰⁴⁶ která se dověděla o činnosti Davídka po jeho propuštění z vězení, a proto se jej pokusila kontaktovat a spolupracovat s ním. Davídek měl ovšem negativní reference na její osobu, takže sehrál nenormálního, a tím s ní v roce 1972 přerušil kontakty. Také na základě jejího svědectví vznikla po átkem osmdesátých let zpráva brněnského kapitulního vikáře Ludvíka Horkého: *D sledky činnosti P. Felixe Davídka*, z níž vyplývá, že činnost Felixe Davídka a Stanislava Krátkého nemá kanonické oprávnění. Následně v roce 1986 doktorka Černá zpracovala posudek pro kardinála Františka Tomáška, ve kterém uvedla, že Davídek má duševní poruchu. Nicméně sama později prohlásila, že pro legitimní posudek nebyl její posteh z jednoho osobního setkání dostatečný. Hodnocení doktorky Černé se ovšem stalo jedním z klíčových argumentů při integraci skryté církve do veřejných církevních struktur po roce 1989.¹⁰⁴⁷

Záš skryté církve na Slovensku v období „moravské“ vztahy měla nkolik příčin. V prvé řadě to bylo působení „moravské“ vztahy na Slovensku, jež bylo vnímáno jako vměšování do cizího teritoria. Je možné, že nevoli vyvolávalo rovněž Davídkovo autonomní chování, se kterým pravděpodobně slovenské jezuitské kruhy, zejména okolo jezuitského biskupa Jána Chryzostoma Korca,¹⁰⁴⁸ původce apoštolské linie v Davídkově okruhu, nepočítaly. Desinformačními kampaněmi v zahraničních médiích Davídek ukončil nepravdivé

¹⁰⁴² O Davídkově výjimečnosti hovořil v telefonním hovoru i jeho kritik a žák, jezuita Karel Šíha, který patřil mezi asi deset kandidátů vysvěcených ještě v roce 1967 v zahraničí. Na druhou stranu osobní rozhovor o „moravské“ skryté církvi telefonicky v dubnu 2014 odmítl.

Úmrtí podle P. Karla Šíhy, SJ, archiv autora.

¹⁰⁴³ ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. s. 113.

¹⁰⁴⁴ MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a účinná praxe*. s. 30.

¹⁰⁴⁵ Na negativním obrazu se jistě podílel i režim, například i eskoslovensko-Vatikánské jednání v sedmdesátých letech, kdy se stavěl proti činnosti Davídka.

CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. s. 105-106.

¹⁰⁴⁶ BLAHA, Karel: *Žena jako kněžka, zkušenost Koinótés*. s. 23.

¹⁰⁴⁷ MIKEŠ, František: *Umlčené společenství Koinótés*. s. 22.

¹⁰⁴⁸ Takto popsal svoje motivy František Mikloško, původce dehonestujících informací, které pronikly do zahraničí: „Kéř som zbadal, že sa vytvára ilúzia, že sa nepokračuje, ale pritom sa pekne pokračuje, hovoril som Korcovi, že by sme do toho mali zasiahnuť, pretože ináč to neustrážime. A to sa nedá šíriť tajne, pretože takáto informácia nemá hodnotu. Pretože dostáva šum, dostáva charakter klebety. S Korcom sme zoštylizovali správu do Náboženstva a súasnosti, kde sme spomenuli dve mená, Zahradník a Davídek. A ak sa dobre pamätám, tak Špiner tam bol spomenutý ako Dušan Š. Jeho sme priamo nemenovali. A takisto sme túto správu poslali Hlinkovi, cez telefón a cez chartistov. Vyvolalo to mierny šok, o bolo cieľom a myslím si, že na Slovensku to potom prestalo. Pretože sa vedelo, že Hlinka je autorita.“
Rozhovor zveřejněn v MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

p edávání informací o innosti „moravské“ skryté církve biskupu Korcovi a MUDr. Silvestru Kr mérymu.¹⁰⁴⁹

Felix Davídek byl velmi aktivní až do poslední chvíle, nap . kandidáty na sv cení p ipravoval až do své smrti, p estože se od konce sedmdesátých let potýkal se zdravotními problémy, které ho v roce 1983 upoutaly na l žko, a zna n ho omezovaly v aktivitách, jež navíc sám utlumoval kv li ve ejné kritice.¹⁰⁵⁰ I proto se nemohl stát církevní ikonou konce komunistického režimu, jakými byli Josef Zv ina i Oto Mádr, kte í rovn ž mohli lépe reagovat na zm ny v církvi, jako byla Velehradská pou v roce 1985 nebo Desetiletí duchovní obnovy apod. Na Davídkov zdravotním stavu se podepsalo dlouholeté v zení, tuberkulóza, kterou trp l od d tství a série nehod.¹⁰⁵¹ Vzhledem k tomu, že se obával o sv j život, vyhýbal se co nejvíce nemocnicím a zdravotním za ízením a namísto toho se jako léka lé il sám.

Do osudové paralyzace ješt stihnul rozší ovat svou innost, kdy nejenže neustále navšt voval a evangelizoval jím zamilované Rumunsko a Banát, ale v roce 1971 navštívil Indii,¹⁰⁵² a snad také díky rozší ení innosti „moravské“ v tve do Sov tského svazu, jež zajistil v roce 1981 kardinál Stefan Wyszy ski, podnikl v roce 1983 cestu do Japonska.¹⁰⁵³ Tajným cílem expedice bylo poznat východní ásti Sov tského svazu, protože Davídek byl p esv d ený, že komunismus brzy padne a tyto oblasti se stanou misijními¹⁰⁵⁴ kv li zbída enosti pravoslavné církve.¹⁰⁵⁵

Biskup Felix Davídek um el 16. srpna 1988 v nemocnici na Źlutém kopci v Brn ve v ku 67 let. V rakvi byl Davídek oble en jako biskup¹⁰⁵⁶ a zádušní mši sloužil kapitulní viká , mimo ádný brn nský ordiná v dob sedisvakance, Ludvík Horký.¹⁰⁵⁷ Smrtí Davídka se situace uvnit „moravské“ skryté církve zkomplikovala, a to dle Františka Mikeše znamenalo de facto rozkol, jelikož p i integraci „moravské“ v tve chyb l nezpochybnitelný lídr a autorita.¹⁰⁵⁸ Na druhou stranu mnozí pam tníci s nadsázkou tvrdí, že zem el práv v as.

¹⁰⁴⁹ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 182.

¹⁰⁵⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 171-172.

¹⁰⁵¹ MIKEŠ, František: *Davídk v filozofický výklad k es anství*. s. 15.

¹⁰⁵² MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 22.

¹⁰⁵³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 165.

¹⁰⁵⁴ *Slovensko: bývalý tajný biskup p eložený za trest*. s. 35.

¹⁰⁵⁵ HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 58.

¹⁰⁵⁶ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 195.

D ležitost dialogu v dy a náboženství. s. 18.

¹⁰⁵⁷ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 128.

¹⁰⁵⁸ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 184.

Ve Středočeském kraji, hlavně v Praze, je zaznamenánainnost n kolika laických skupin, které jsou složeny p evážně z ad vysokoškolské mládeže. Schůzky jsou prováděny v soukromých bytech. Každá skupina má asi 10-15 osob. Tyto skupiny ideologicky vedou a podporují tajně vysvěcení duchovní.

*Vystoupení náčelníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979*

Mundus orans 19/91 s. 12.

4.1.3 Aktivity „moravské“ skryté církve

Vzdělávání

Klíčovou aktivitou skryté církve, rozvíjející myšlenku katolické univerzity, bylo vzdělávání, kdy cílovou skupinu, stejně jako u dalších aktivit, netvořili pouze kandidátní kněží. Vzdělávání probíhalo individuálně i v malých skupinkách v soukromých bytech, na farech a chalupách. Studium probíhalo formou veškerých a mnohdy i p ednášek,¹⁰⁵⁹ které zpravidla vedl sám Davídek,¹⁰⁶⁰ případně jiní jemu známí odborníci a později byla výuka saturována vlastními absolventy (např. Radomil Kaláb po absolvování kurzu dogmatiky byl sám povolen jejím vyučováním¹⁰⁶¹).¹⁰⁶² Kromě toho probíhaly víkendové semináře, často i se zajištěným pobytem, pokud byly mimo Brno, kde obvykle opětně p ednášel Felix Davídek, případně jím povolení lidé.¹⁰⁶³ Semináře byly zpravidla určeny pro smíšené skupiny mužů a žen, začínaly modlitbou breviáře i bohoslužbou, pak následovaly politicko-kulturní novinky, a pak následovaly p ednášky.¹⁰⁶⁴ Na některá setkání byla kamuflována, například při příležitosti mládežnické brigády v místním Jednotném zemědělském družstvu, se účastníci po práci sešli na farech v Kobeřicích na p ednášky.¹⁰⁶⁵ P ednášky i semináře probíhaly za konspiračních podmínek, kdy byl přesně stanoven způsob, jakým se studenti mají scházet, jak se setkat se zkoušejícím na smluveném místě s heslem apod.¹⁰⁶⁶

¹⁰⁵⁹ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 76.

¹⁰⁶⁰ ABS, spis V-6482 HK.

FRÁG, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

¹⁰⁶¹ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

¹⁰⁶² K vyučujícím absolventů patří i: Jiří Pojer, Bedřich Provazník, Ludmila Javorová, Jan Blaha a další. Josef Šik, který koncem čtyřicátých let vyučoval na Davidkově Atheneu, se na výuce v rámci „moravské“ v tve podílel minimálně, jen pokud to dostal výslovně za úkol.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 57.

¹⁰⁶³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 62.

¹⁰⁶⁴ Takto popsal příběh semináře Radomil Kaláb v rozhovoru otištěném v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 68.

¹⁰⁶⁵ Uvedl v rozhovoru František Provazník, zveřejněno v HLAVICA, Stanislav: *Tajně organizovaná teologická studia...* s. 64.

¹⁰⁶⁶ Tamtéž s. 76.

U ebními materiály byly knihy a skripta používaná na bohosloveckých u ilistích pozd ji i z litom ické fakulty, dále n které další dostupné publikace a nap . Stanislav Krátký dával tišt né materiály psané na strojích, které p episovaly n které ženy. Krátký m l zpravidla zpracováno 600 až 1200 otázek a odpov dí, pozd ji využíval i magnetofonových záznam p ednášek a kázání. Každý student m l asový plán, který dával schválit examinátorovi.¹⁰⁶⁷ Jednotlivé disciplíny byly jasn stanoveny, ovšem mimoto Davídek n kterým ur il, na co se m li specializovat, nap . pastore mládeže, katecheze, k es anská pedagogika. Zkoušení probíhalo na nejr zn jších místech, nap . jezuita Jan Evangelista Pavlík zkoušel ve svém je ábu,¹⁰⁶⁸ i Stanislav Krátký obvykle ve svém vozidle.¹⁰⁶⁹ Ob as se stalo, že student musel probíranou látku opakovat, protože ji nezvládl. Specifikem bylo, že v tšinu student zpovídal sám Davídek, a koliv se obvykle nepodílel na zkoušení.¹⁰⁷⁰ Ve studiu byl kladen d raz na komplexnost znalostí a prakti nost, proto se u ily i sv tské disciplíny jako um ní i se analyzovalo soudobé d ní.¹⁰⁷¹ Na seminá ích si studenti obvykle nesm li nic zapisovat, vše si museli pouze pamatovat.¹⁰⁷²

Studijní skupiny fungovaly zcela izolovan , takže se jednotliví studenti mezi sebou neznali a zpravidla ani nikdy nepotkali. Rovn ž uvnit jednotlivých skupin se ú astníci obvykle znali pouze k estními jmény i p ezdívkami a nic bližšího o sob nezjiš ovali a nesd lovali. Dokonce neznali ani jména p ednášejících.¹⁰⁷³ V tšinou byly studijní kroužky tvo eny poslucha i z r zných sociálních a v kových skupin, kdy v tšinou pouze ást tvo ili zájemci o kn žství. U individualizovaných forem studia i u studia ve vzd lavatelsko-sv titelských centrech u biskup Bed icha Provazníka, Fridolína Zahradníka, Josefa Blahníka i Stanislava Krátkého se oby ejn využíval z ásti stejný okruh vyu ujících i stejné studijní materiály.¹⁰⁷⁴

Specifickým studijním okruhem byla skupina pražské ES, protože se formovala jiným zp sobem. Jednotliví akté i se v této skupin velmi dob e znali a tvo ili intenzivní formu k es anského spole enství, které se sdílelo a vypomáhalo si v duchovních, i materiálních

¹⁰⁶⁷ Takto popsal studijní praxi v rozhovoru František Provazník.

HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 65-66.

¹⁰⁶⁸ Tamtéž s. 66.

¹⁰⁶⁹ KRUMPOLC, Eduard (1943). *Rozhovory*.

¹⁰⁷⁰ Jak uvedli v rozhovorech nap . Josef Šik nebo Ji í Krpálek.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 50.

KRPÁLEK, Ji í (1931). *Rozhovory*.

¹⁰⁷¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 64, 80-81.

¹⁰⁷² WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 77.

¹⁰⁷³ NETUKA, Václav (1929). *Rozhovory*.

¹⁰⁷⁴ HOLÍK, Martin (1960). *Rozhovory*.

BERAN, Milan (1950). *Rozhovory*.

potřebách. Koenny společenství byly spojeny sinností salesiána Václava Komárka, ale i díky svému umístění měla její členové kontakty také na další významné pražské skupiny skryté církve. Také motiv jejich vzdělávání nebyl v žádném případě spojen s aspirací na kněžské sv. ceni, nýbrž vycházel z experimentů i liturgii (kázání laiků), které vyvolaly potřebu hlubšího teologického vzdělání členů skupiny.¹⁰⁷⁵ Výjimkou byl představený Jan Konzal, který se ke skupině přidal až v roce 1977 na základě rozhodnutí Fridolína Zahradníka.¹⁰⁷⁶

Díky kontaktům Jana Konzala a dalších se podařilo zajistit vlastní okruh externích kantorů, jejichž jména se později stala symbolem „bezproblémové“ katolické rezistence, na rozdíl od členů „moravské“ skryté církve. Mezi využíjící patřili: Václav Holakovský, Oto Mádr, Miloslav Máša, Jan Spousta, Josef Zvěřina, Václav Konzal, a budoucí biskupové Dominik Duka, Antonín Liška a Miloslav Vlček. Pochopitelně ve skupině využíval také Jan Konzal a později vysvěcení presbyteri Pavel Hradilek a Jan Kofroň. Tato trojice se spolu s Jánem Krajčákem,¹⁰⁷⁷ který v této skupině přezkušoval všechny ženaté kandidáty kněžství,¹⁰⁷⁸ podílela z pověření biskupa Zahradníka, na vzdělávání na Slovensku. Krajčák byl rovněž spojkou na prešovského ordináře Jána Hirku.¹⁰⁷⁹

Sv. ceni

U části studentů vedlo absolvování studia k jáhenským, a později zpravidla též kněžským sv. cením. Délka studia byla značně variabilní a individuální.¹⁰⁸⁰ Kratší studium bylo obvykle u celibátních kandidátů kněžství,¹⁰⁸¹ u ženatých¹⁰⁸² se obvykle čekalo, až se manželství, a tedy i kandidát, tzv. „usadí“. Kupříkladu Vojtěch Mičan, jeden z prvních studentů univerzity „moravské“ skryté církve, byl vysvěcen až v roce 1984 po téměř dvaceti

¹⁰⁷⁵ KOFROŇ, Jan (1944). Rozhovory.

HRADILEK, Pavel (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹⁰⁷⁶ KONZAL, Jan: *Duch a nevsta.* s. 30.

¹⁰⁷⁷ KONZAL, Jan: *Studium teologie v době totality.* Getsemany, ro. 1998, . 5, s. 93-94.

¹⁰⁷⁸ KONZAL, Jan: *Kardinálova tvrzení, moje zkušenost.*

¹⁰⁷⁹ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés.* s. 109.

¹⁰⁸⁰ Takto komentoval rychlost sv. ceni v „moravské“ v tvi Josef Javora: „Mám však za to, že jeden z jeho (Davidkových) nejvtších darů byl v rozeznávání duchů. Rozpoznával ducha kněžství a jinde zase jeho nepřítomnost. Tak se stávalo, že některé muže vysvětil záhy a jiné dlouho provácel a mnozí se sami brzy vzdělali.“

FIALA, Petr: *Povolání ke kněžství i k manželství. Rozhovor s Otcem Josefem Javorou.* Proglas, 1992, . 8, s. 8.

¹⁰⁸¹ Například v případě bývalého bohoslovce Václava Nolla, který se setkal se Davidkem přes Stanislava Krátkého a v roce 1968 byl vysvěcen na kněze (ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno a Úmrtní parte P. Václava Nolla, archiv autora).

¹⁰⁸² Celkově bylo v okruhu „moravské“ skryté církve vysvěceno přibližně 220 ženatých kněží. *Vatikán klade překážky v problematice ženatých kněží.* Getsemany, 1995, . 9, s. 18.

letech od zahájení studia.¹⁰⁸³ V n kterých p ípadech, zejm. kolem roku 1968, bylo sv cení naopak uspíšeno, kv li obavám z možnosti zásahu Státní bezpe nosti,¹⁰⁸⁴ ovšem pod podmínkou dokon ení studia.¹⁰⁸⁵ N kte í kandidáti¹⁰⁸⁶ byli sv cení na základ doporu ení po teologické a duchovní p íprav ze strany d v ryhodných autorit.¹⁰⁸⁷

V tšina sv cení prob hla v soukromých bytech v civilním oble ení, pouze ve štóle, ale nap . Jan Konzal byl sv cen v eckokatolických paramentech.¹⁰⁸⁸ Na druhou stranu se p i sv cení d sledn dodržovaly p íslušné rubriky sv cení, t eba i ty, o kterých už se v d lo, že jsou zrušeny (kup íkladu antimodernistická p ísaha), ale dosud nebyla dostupná p íslušná aktualizace pontifikálu.¹⁰⁸⁹ Nechyb lo ani vzbuzení úmyslu sv ceného i sv titule.¹⁰⁹⁰ Samotnému sv cení byl zpravidla p ítomen pouze jeden sv dek. Výjimkou byla sv cení ženatých muž , jichž se obvykle ú astnila také manželka, snad krom pražské ES.¹⁰⁹¹ Pouze ve zcela ojedin lých p ípadech prob hla sv cení venku, nap . na poli, a tém nikdy v ulicích m st.¹⁰⁹² Ke sv cením venku docházelo pravd podobn zejména po átkem existence „moravské“ skryté církve, motivem mohla být obava z možného odposlechu a tedy z vyzrazení hodnosti a aktivit sv titule i sv cence.¹⁰⁹³

Z ídka se stávalo, pravd podobn jen v p ípad biskupa Davídka, že bylo nutné sv cení doplnit, protože nebylo jisté, že prob hlo p esn v souladu s p íslušnými rubrikami pontifikálu. V takovém p ípad se volilo v souladu s platným kanonickým právem dopln ní

¹⁰⁸³ MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

Podobn i Jozef Pavlovi byl vysv cen až tém po deseti letech p ípravy v roce 1986.

PAVLOVI , Jozef: *Teologické dôvody biskupa F. M. Davídka na k azskú vysviacku ženy*. s. 54.

¹⁰⁸⁴ FRÁ A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

¹⁰⁸⁵ V tšinou se ovšem v Davídkov okruhu sv tilo až po ádném dokon ení studia, jak v rozhovoru uvedl František Provazník.

HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 65.

¹⁰⁸⁶ Nap . František Škola byl po p ezkoušení, tedy m síc po prvním setkání s Felixem Davídkem, vysv cen (ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno).

¹⁰⁸⁷ Nap . Stanislav Lekavý, jako rozvedený absolvent olomoucké teologické fakulty, byl p es duchovního správce v Bruntále nakontaktován na P. Juliána Vladimíra Veškrnu, CFSS a p es n j se dostal k Felixi Davídkovi, který jej neprodlen nechal vysv tit tajným biskupem Siardem Klementem.

VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Poražení?* s. 420-421.

VL EK, Vojt ch: *Chť l jsem žít i proti beznad ji*. s. 6.

¹⁰⁸⁸ KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹⁰⁸⁹ KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

¹⁰⁹⁰ Nap . KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory, SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹⁰⁹¹ Bez p ítomnosti manželky byl na kn ze v okruhu pražské ES vysv cen nap . Jan Kofro .

KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

Cesty víry: T etí varianta. Vysláno 2.6.2016, T, archiv T.

¹⁰⁹² Nap . v ulicích Chrlic byl vysv cen František Škola (ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno), v ulicích Židenic Josef Ondruš, SDS (ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno) a na poli prob hlo biskupské sv cení Stanislava Krátkého (KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.).

¹⁰⁹³ D slednou konspiraci dodržovaly i skupiny odtržené od Davídka, nap . kolem Fridolína Zahradníka, což mj. dokazuje pom rn omezená pov domost Státní bezpe nosti o rozsahu a dosahu aktivit této skupiny (ABS, spis V-6482 HK).

chyb jících ástí, i ástí, u nichž nebylo jisté, že byly zcela v po ádku.¹⁰⁹⁴ Tímto procesem prošel nap . František Mikeš, b hem jehož sv cení, den poté, co p ijal biskupskou konsekraci Davídek, pod okna domu p ijelo auto a Davídek p erušil sv cení, aby se podíval, zda je vše v po ádku. Následn snad došlo, i se tak Davídek pouze domníval, k vynechání n jaké ásti sv cení, a proto bylo sv cení n kolik m síc poté dopln no.¹⁰⁹⁵

V p ípad sv cení ženatých kn ží docházelo k p evodu ze západního do východního ritu a poté byl sv cenc m subdelegován biritualismus v souladu s mexickými fakultami. Tato praxe byla pozd ji kritizována.¹⁰⁹⁶ Fakulty m ly údajn platit pouze po dobu úplného zákazu eckokatolické církve, tj. do prosince 1968, nicmén mnozí akté i potvrdili, v etn pozd jšího státního sekretá e Tarsicia Bertoneho, že fakulty byly platné i poté. Dalším bodem kritiky se stal fakt, že v tšina ženatých kn ží se nev novala východní liturgii. Tato praxe, dle autorova soudu, vyplývá z p ístupu k celibátu, který Davídek považoval za charismatický dar,¹⁰⁹⁷ k n muž m l hlubokou úctu a necht l jej p estupovat, ale jak uvedl Josef Javora: „*byl však p esv d en, že dar povolání ke kn žství nemusí s ním být spojen.*“¹⁰⁹⁸ Navzdory tomu ást kn ží „moravské“ v tve výrazn vypomohla v eckokatolických farnostech na Slovensku,¹⁰⁹⁹ nap . ve vesnici Kojšov u Košic, kde se v ící tajn scházeli na h bitov a sloužili si eckokatolickou liturgií bez kn ze, výjime n s ním.¹¹⁰⁰ Výpomoc v diecézi byla vítána¹¹⁰¹ ze strany eckokatolického ordiná e Hirky, který byl minimáln v n kterých p ípadech o tajném sv cení informován,¹¹⁰² dokonce m l seznam sv cenc evidovat v trezoru na biskupství.¹¹⁰³

Tajn vysv cení kn ží zpravidla používali prosté, tedy „nebohoslužebné p edm ty“, jako skleni ku a misku, ale n kte í si p íslušné p edm ty obstarali. Mši sloužili obvykle denn doma i ve spole enství,¹¹⁰⁴ tém výhradn v bytech, pouze ást vystupovala ve ejn , n kte í dokonce zastupovali ve farnostech, nap . ženatý kn z Ji í Kvapil vypomáhal

¹⁰⁹⁴ Kodex kanonického práva z roku 1917 biskup m majícím pochybnost o sv cení, která ud lili, radí v § 1007: *Pokud je nutné sv cení opakovat nebo n jaký ob ad doplnit, je možné tak u init kdykoliv a tajn .*

¹⁰⁹⁵ MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 20, 25-26.

¹⁰⁹⁶ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 80-86, 107-109.

¹⁰⁹⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 70.

¹⁰⁹⁸ FIALA, Petr: *Povolání ke kn žství i k manželství*. s. 8.

¹⁰⁹⁹ Aktivitám na Slovensku se v noval velmi intenzivn Fridolín Zahradník a po n m Jan Konzal.

V sedmdesátých letech (1972-1978) se aktivitám na východ republiky v noval také Felix Davídek, který dost možná veškeré slovenské aktivity do Zahradníkovy zat ení koordinoval.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 143.

¹¹⁰⁰ SMEJKAL, Milan: *eckokatolíci v podzemí*. Teologické texty, 1997, . 3, s. 100.

¹¹⁰¹ Podporu ve ejných p edstavitel církve tajnému sv cení v okruhu Fridolína Zahradníka si p ed sv cením v roce 1980 ov il následn tajn vysv cený otec Margity Markové u dvou ve ejn p sobících kn ží.

MARKOVÁ, Margita: *Ako žila rodina tajného k aza*. s. 110.

¹¹⁰² KONZAL, Jan: *Kardinálova tvrzení, moje zkušenost*.

¹¹⁰³ KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹¹⁰⁴ Rozhovor s Josefem Šikem otišt ný v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 56, 58.

v Olomouci,¹¹⁰⁵ a rovněž další ženatý biritualista, Ivan Synek, vypomáhal ve farnostech brněnské diecéze, mj. i u budoucího brněnského biskupa Vojtěcha Cikrleho.¹¹⁰⁶ Mimo kostely se mše sloužily v tšinou v civilu, ale například kněz Josef Šik měl kleriku, kterou používal z dob semináře. Hostie a víno měl kněz zajišťovat od spolehlivých osob působících v rámci „moravské“ skryté církve.¹¹⁰⁷ Použití bohoslužebných knih bylo rozmanité dle jednotlivých skupin a dostupnosti těchto knih. Obvyklé byly různé strojopisy a rozmnoženiny,¹¹⁰⁸ později i tisky ze zahraničí. Například Josef Šik dostal český lekcionář, misál a breviář až v roce 1992,¹¹⁰⁹ a Jiří Florian sloužil podle neoficiálního překladu eckokatolického ritu.¹¹¹⁰ Svěcením rovněž nekonal servis duchovním v rámci „moravské“ skryté církve, naopak pravidelně se konala setkání s dalším vzděláváním, kdy například Ivan Synek býval kontaktován přes poštu neznámou osobou, ale přesně poznal, o co se jedná, navíc se při těchto akcích seznámil s celou řadou dalších tajných vysvěcených i aktivních ženatých mužů, například se známým pražským katolickým aktivistou, Jiřím Kaplanem.¹¹¹¹

V případě biskupských svěcení Felix Davídek konsekroval pouze osoby,¹¹¹² které dobře znal,¹¹¹³ na druhou stranu existují svědectví, že na kterým osobám nabídl biskupskou konsekraci, by s nimi nebyl v přímém kontaktu, i se těmi neznali.¹¹¹⁴ Tyto nabídky se, vzhledem k nejasným okolnostem i kontextu, obtížně hodnotí, je pravděpodobné, že se jednalo pouze o představené řád,¹¹¹⁵ tedy o osoby s jistým morálním a společenským

¹¹⁰⁵ SPOUSTA, Jan: *S Jiřím Kvapilem o ekání a církvi*. Getsemany, květen 1993.

<http://www.getsemany.cz/node/1500>, staženo dne 14.7.2016.

¹¹⁰⁶ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹¹⁰⁷ Rozhovor s Josefem Šikem otištěný v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 52.

ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹¹⁰⁸ FRÁA, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

HOLÍK, Martin (1960). Rozhovory.

¹¹⁰⁹ ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹¹¹⁰ Z o í do o í. Publicistický pořad s Jiřím Florianem. 1998. Dostupný v archivu české televize.

¹¹¹¹ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹¹¹² Na které biskupy světil Davídek pouze pro případ nebezpečí, například Jiřího Pojera, Dobroslava Mariana Kabelku OPraem a Josefa Dvořáka.

OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol*. s. 171.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 69.

¹¹¹³ Davídkem byli na biskupy konsekrováni (dosud známé údaje): 1967: Ján Eugen Košíš, 1968: Ivan Ljavinec, Stanislav Krátký, Jiří Pojer, Josef Dvořák, Dobroslav Marian Kabelka, OPraem, Martin Hrbáč; 1970: Josef Blahník; 1971: Jindřich Pešek, SDB; 1972: Oskar Formánek, SJ; 1972: Marián Potáš OSBM; 1973: Jiří Krpálek, Ivan Siard Klemet, OPraem; 1978: Václav Razík; 1979: Dušan Špiner; 1984: Josef Hinterhölzl; 1987: Karel Chytil.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. s. 70.

¹¹¹⁴ Biskupské svěcení nabídl Davídek na prvním setkání například P. Vladimíru Píchovi, SMOM.

VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 290.

¹¹¹⁵ Například opatu Bohumilu Vítu Tajovskému nabídl Davídek biskupské svěcení na Velehradské pouti v roce 1985 - se vzdal, aby premonstráti disponovali vlastním biskupem. Tajovský ovšem nabídku odmítl. TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *lov k musí ho eti*. s. 400.

kreditem, jejichž sv cením se měla zajistit v tší autonomie a tedy i akceschopnost za komunismu zakázaného eholního života. Od vysv cených biskup Davídek pod t žkým h íchem vyžadoval,¹¹¹⁶ aby mu p edkládali kandidáty kn žství ke schválení a nep edpokládal další delegování biskupského sv cení, protože m l snahu mít p ehled nad strukturou „moravské“ skryté církve. Pouze dva biskupové jednali svévoln , a t mi byli Bed ich Provazník¹¹¹⁷ a Dušan Špiner.¹¹¹⁸ Množství tajn vysv cených biskup se stalo p edm tem kritiky ze strany oficiální církve po roce 1989, kdy „moravská“ skrytá církev údajn nevzala v potaz zm nu komunistické politiky v í církvi.¹¹¹⁹

Zasv cený život

K zásadní aktivit , která byla rozvíjena ve více okruzích „moravské“ skryté církve pat ila pé e o zasv cené osoby. Krom navšt vování a duchovního servisu opušt ným ženským eholním komunitám¹¹²⁰ na území celého eskoslovenska to byla formace a vedení skupinek zasv cených žen vzniklých v rámci „moravské“ skryté církve. Idea systematické p ípravy žen pro zasv cený život vzešla od Felixe Davídka, který k ní p izval tajn vysv cené duchovní, jimž d v oval.¹¹²¹

Motivem pro vytvo ení vlastní „eholní“ komunity byla snaha zajistit napln ní duchovního povolání u žen v dob , kdy jiná možnost nebyla. Zprvu se jednalo o ženy, které p ímo znali akté i „moravské“ skryté církve, ale postupn se tato informace mezi ženami d v rn ší ila.¹¹²² K pozvání na setkání, podobn jako i u jiných aktivit, byla požadována záruka v rohodné osoby, která nebyla ovlivn na citem nebo vztahem, ale ídila se chladným rozumem.¹¹²³

¹¹¹⁶ Dle sv dectví Františka Provazníka se o bratrov biskupském sv cení, dle Davídkových instrukcí, nesm l nikdo dozv d t.

HLAVICA, Stanislav: *Tajná organizovaná teologická studia...* s. 63.

¹¹¹⁷ Bed ich Provazník vysv til ženatého biskupa Fridolína Zahradníka, který poté konsekroval (dosud známé údaje): 1973: Josefa Jindru (p edsedu MNV v Kunvaldu, který Zahradníka v roce 1975 p ivedl k Davídkovi); 1975: Nikodéma Mikuláše Kretta, OSBM, 1982: Jana Konzala, Pavla Hájka. Konsekrování Nikodémem Krettem byli (dosud známé údaje): 1975: Bartolom j Urbanec; 1981: Anton Novobilský.

Die Apostolische Nachfolge. <http://www.apostolische-nachfolge.de/Czechoslovakia.htm>, staženo 21.8.2016.

BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Ji í: *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. s. 70.

¹¹¹⁸ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 124, 128.

¹¹¹⁹ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 91.

¹¹²⁰ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 143.

¹¹²¹ ČÍSA OVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 60-61.

¹¹²² KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹¹²³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev a politika*. s. 677.

Ženám se v novali vybrání duchovní, mezi n pat ili: Stanislav Krátký, Bed ich Provazník, Ji í Krpálek, Ladislav Kubí ek,¹¹²⁴ Josef Šik,¹¹²⁵ Radomil Kaláb,¹¹²⁶ Ji í Florian,¹¹²⁷ Fridolín Zahradník, Jan Konzal a Miroslav Klípa.¹¹²⁸ Davídek se této aktivity nikdy neú astnil a dokonce nebyl p ítomen ani slib m, které ženy skládaly. Sou ástí formace bylo náboženské vzd lávání od r zných, ásto neznámých p ednášejících a soustavné duchovní vedení v malých skupinách žen toužících po zasv ceném život . Specifikem bylo, že cíl až na výjimky, kup íkladu u Fridolína Zahradníka,¹¹²⁹ nespo íval ve spole ném život v komunit , by v tomto sm ru se pravd podobn zamýšlela modifikace, pokud by nastalo uvoln ní pom r . Podstatou byl tedy osobní zasv cený život jednotlivky , jehož sou ástí bylo pravidelné vedení ze strany ustanoveného duchovního, obvykle v týdenních i trnáctidenních intervalech po skupinách v soukromých bytech. Sou ástí bylo individuální vedení, ale i ad hoc duchovní výpomoc i zpov , t eba na lavi ce v parku. Ženy byly zpravidla rozd leny do skupin podle místa bydlišt ¹¹³⁰ a podle svého profesního zam ení, nap . zdravotnice, u ítelky apod. O složení konkrétních skupin rozhodoval odpov dný biskup.¹¹³¹

Po absolvování minimáln ro ního i delšího noviciátu, což bylo v kompetenci odpov dného biskupa, následovaly sliby istoty, chudoby a poslušnosti s liturgií odevzdávané do rukou biskupa, jejichž platnost byla trvalá. Text slib byl pravd podobn p evzat od n jaké existující ehole.¹¹³² Zasv cené ženy byly ásto zapojeny do rozmnožování literatury a studijních materiál využívaných a ší ených „moravskou“ skrytou církví.¹¹³³ ást vysv cených diakonek a presbyterek se rekrutovala ze zasv cených panen (kup íkladu Libuše Hor anská). N které skupiny nep ekonaly jistou neukotvenost a náro né podmínky, a rozpadly se, nap . skupina žen pod vedením Fridolína Zahradníka.¹¹³⁴ Valná v tšina žen i skupin ovšem vydržela v zasv ceném život v rámci „moravské“ skryté církve až do

¹¹²⁴ Rozhovor se Stanislavou Anežkou Salavovou zve ejn n v CÍSA OVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 77.

¹¹²⁵ ŠIK, Josef (1929). Písemné odpov di na otázky, archiv autora.

¹¹²⁶ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

¹¹²⁷ Z o í do o í. Publicistický po ad s Ji ím Florianem. 1998. Dostupný v archivu eské televize.

¹¹²⁸ KONZAL, Jan: *Duch a nev sta.* s. 47-50.

¹¹²⁹ Tamtéž.

¹¹³⁰ Nap . Stanislava Anežka Salavová z Vítovic u Rousínova byla ve skupin s dalšími mimobrn nskými ženami.

Rozhovor se Stanislavou Anežkou Salavovou zve ejn n v CÍSA OVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 77.

¹¹³¹ ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹¹³² Rozhovor s Josefem Šikem zve ejn n v CÍSA OVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 67.

ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹¹³³ Rozhovor se Stanislavou Anežkou Salavovou zve ejn n v CÍSA OVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 77.

¹¹³⁴ KONZAL, Jan: *Duch a nev sta.* s. 52-54.

devadesátých let.¹¹³⁵ Část z těchto žen se poté integrovala do existujících eholních společenství, minimálně Stanislava Anežka Salavová přijala panenské zasvěcení,¹¹³⁶ a ostatní se zpravidla, po zániku jejich duchovních vdců do duchovní správy, ocitla bezprizorních, a tudíž dožily i dožívají v osamění.¹¹³⁷

Kromě žen se „moravská“ skrytá církev od počátku soustředila rovněž na mužské ehole, kromě již zmíněných sv. cení eholníků z řad petrínů, premonstrátů, salesiánů, salvatoriánů a t. šitelů,¹¹³⁸ se Davídek soustředil na jejich obnovu. V tomto směru úzce spolupracoval s petríny Ivanem Vladimírem Vítkem a Vladimírem Juliánem Veškrnou a také s premonstráty, zejména se Siardem Klementem. Veškrna dokonce patřil v sedmdesátých letech k užšímu vedení Davídkovy skupiny.¹¹³⁹ Davídek se rovněž zajímal o maltézský řád kvůli nezávislému diplomatickému postavení. Dokonce biskup Jiří Krpálek byl roku 1973 jmenován Vladimírem Píchou¹¹⁴⁰ převorem maltézského řádu.¹¹⁴¹

Další

Jednotlivci i celé skupiny vytvářeli další vlastní aktivity i spolupracovali se skupinami i jednotlivci bez vazeb na „moravskou“ skrytou církev. Například samizdatové tiskoviny i plakáty byly vydávány jak v kompletním autorství „moravské“ větve, asi nejrozsáhlejší činnost v tomto směru vyvinul Fridolín Zahradník,¹¹⁴² tak i ve spolupráci s jinými centry, například pražská ES spolupracovala se skupinou kolem Václava Dvořáka¹¹⁴³ a pamětník Ivan Synek, a mnozí další z brněnského okruhu, spolupracoval s legendárním brněnským tiskařem samizdatů Josefem Adámkem.¹¹⁴⁴ Obvyklá byla také spolupráce s lidmi mimo „moravskou“ větev v oblasti šíření pašované náboženské literatury tištěné v zahraničí.¹¹⁴⁵

¹¹³⁵ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

¹¹³⁶ Rozhovor se Stanislavou Anežkou Salavovou zveřejněn v CÍSAŘOVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 77.

¹¹³⁷ Například Libuše Horánská. HORÁNSKÁ, Libuše. S pamětníci uskutečněn rozhovor 9. ledna 2007 v Brně Husovicích.

¹¹³⁸ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 101.

¹¹³⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 128-129.

¹¹⁴⁰ Vladimíra Píchu, SMOM k Davídkovi přivedl Václav Vaško.

VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád*. s. 291.

¹¹⁴¹ KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.

¹¹⁴² HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

HRADILEK, Pavel (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹¹⁴³ KOFRO, Jan (1944). Rozhovory.

¹¹⁴⁴ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹¹⁴⁵ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

Doteky víry. Tajná svěcení knězů Jiří Florian, vysíláno 5. dubna 2008, archiv Ro.

Nkte í akté i, jako aktivní laici i oficiáln p sobící duchovní, se podíleli, i vytvá eli vlastní innost ve farnostech. Na p íklad Ludvík Kolek a brat i Bed ich a František Provazníkovi se stali výraznými postavami farnosti sv. Tomáše, kde se díky jejich aktivitám vytvo il chórový sbor, který je dodnes velmi aktivní. Vzhledem k rozsahu innosti se dokonce brat i Provazníkovi poté museli p esunout do nedaleké farnosti sv. Jakuba i s ástí zp vák , protože kostel sv. Tomáše již byl chórovými zp váky kapacitn p esycen.¹¹⁴⁶

Celá ada aktér „moravské“ v tve se angažovala s ministranty i mládeží ve farnostech s požehnáním místních duchovních správce . Pouze v p ípadech, kdy to nebylo možné, nap . místní duchovní správce byl proti t mto aktivitám, bylo nutné pracovat s ministranty i mládeží ve farnostech alternativn .¹¹⁴⁷ Krom toho se mnozí podíleli na neve ejném náboženském vzd lávání, jež nahrazovalo kvantitativn i kvalitativn nedostate nou výuku ve školách, která navíc mohla znamenat pro žáky b žného náboženství riziko následných postih v oblasti volby budoucího povolání apod.¹¹⁴⁸ Mnozí se také angažovali ve volno asových aktivitách pro mládež¹¹⁴⁹ v etn d tských táborech po ádaných oficiáln pod hlavi kou pionýra, rekrea ního družstva¹¹⁵⁰ i „ilegáln “.¹¹⁵¹

lenové „moravské“ skryté církve kolem sebe, zejm. ženatí a vdané, ásto vytvá eli spole enství dosp lých, zam ená zejména na spole né prožívání a sdílení víry a obvykle v menší mí e na vzd lávání.¹¹⁵² Tyto skupiny spolu ásto trávil i volný as, nap . m ly spole né dovolené. P es tyto spole enství se ásto vytvá ely vazby na další skupiny v ících. Nap . jezuita Josef Kolá ek, a po jeho odchodu výtvarník a architekt Ludvík Kolek,¹¹⁵³ vedli spole enství s Ivou Kotrlou a dalšími brn nskými um lci, a p es Ivu Kotrlou byla skupina napojena na Chartu 77.¹¹⁵⁴ Specifikem „moravské“ skryté církve byla velká ást duchovních

¹¹⁴⁶ Sv dectví Františka Provazníka zve ejn né v HLAVICA, Stanislav: *Tajná organizovaná teologická studia...* s. 73.

¹¹⁴⁷ Nap . Eduard Krumpolc pracoval ve farnosti nejprve se souhlasem místního duchovního, po zm n duchovního správce musel p ejít k alternativním metodám práce.

KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

¹¹⁴⁸ Nap . Ivan Synek i Ji í Kvapil.

KVAPIL, Ji í (1949). Rozhovory.

SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹¹⁴⁹ V rámci „moravské“ v tve byl mládeží a koordinací „mládežnických“ aktivit pov en Stanislav Krátký, který m l sám adu kroužk vysokoškolské mládeže, ale nap . o mládež na okraji a o u ovskou mládež se staral František Provazník. Viz rozhovor s Františkem Provazníkem zve ejn ý v HLAVICA, Stanislav: *Tajná organizovaná teologická studia...* s. 68, 74.

¹¹⁵⁰ Mnohdy bylo krytí aktivit „moravské“ v tve tak dokonalé, že režim nem l mnoho p íležitostí zd vodnit sv j p ípadný zásah proti nim. „Frá a jednal do ur ité míry jako zástupce socialistické organizace.“

ABS, KR – Brno, archivní íslo 329 451 Brno.

FRÁ A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

¹¹⁵¹ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹¹⁵² KVAPIL, Ji í (1949). Rozhovory.

¹¹⁵³ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

¹¹⁵⁴ VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Porážení?* s. 243.

zaměřených na nemocné a umírající, kteří nejen, že započali duchovním servisem nemocné, na které je nikdo jiný nepočal, ale také plánovitě vyhledávali neznámé osoby, ochotné k duchovním rozhovorům, i k přijetí svátostí apod. v nemocnicích a ústavech.¹¹⁵⁵

Přirozená byla pastorační činnost na civilních pracovištích, byla v té době velmi subtilní podoba.¹¹⁵⁶ Některými se vnovali také pastoračními mezi oficiálními a skrytými soborovými duchovními, nejen na Slovensku,¹¹⁵⁷ například Fridolín Zahradník, a podle jeho uvědomění Jan Konzal, udržovali rezervy slovenským kněžím.¹¹⁵⁸ Stanislav Krátký se vnoval obecně pastorační v Litoměřickém semináři i při každoročním teologickém kurzu. Této příležitosti využíval také k rozhovorům se seminaristy i k rozmlouvám o „moravské“ skryté církvi s tajným biskupem Karlem Otčenáškem,¹¹⁵⁹ se kterým byli v pravidelném kontaktu i některými dalšími aktéři „moravské“ skryté církve, zejména z Královéhradecké diecéze.¹¹⁶⁰

V neposlední řadě to byla vzájemná materiální pomoc i zprostředkování různých kontaktů mezi jednotlivci a skupinami. Příkladem může být projekt českého překladu Jeruzalémské bible pod vedením Dominika Duky. Na překladu se také podílel Stanislav Krátký, který zprostředkoval kontakt na další překladatelskou dvojici syna básníka Františka Halase, rovněž Františka, a jeho manželku Dagmar.¹¹⁶¹ Některé kontakty se z pohledu soborové veřejnosti katolické církve mohou zdát pochybné, například Davidkův kontakt s vizionářkou Boženou Cibulkovou a její skupinou,¹¹⁶² ovšem dokazují otevřenost přístupu „moravské“ skryté církve vůči všem lidem, v čímsi i nečím, „pravověrným“ i pochybným. Přirozený výčet aktivit není úplný, ale je zcela zřejmé, že aktéři skryté církve se podíleli na celé řadě všech aktivit zařaditelných pod katolicismus. Kromě toho zasahovala činnost „moravské“ v tuzemsku i mimo rámec katolicismu. Pochopitelně se stala důležitou součástí kultury aktivního odporu i minimální rezistence proti komunistickému režimu.¹¹⁶³

¹¹⁵⁵ Například Krpálek. KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.

¹¹⁵⁶ FRANC, Jaroslav (1948). Rozhovory.

¹¹⁵⁷ Přes spolupracovníka „moravské“ v tuzemsku Oskara Formánka, SJ se Davidkův seznámil v roce 1974 s diecézním knězem Dušanem Špinerem. Špiner poté zajišťoval kontakt se zahraničními i svými duchovními, mj. v Soetském svazu.

Slovensko: bývalý tajný biskup přeložený za trest. s. 33-34.

¹¹⁵⁸ KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem.*

¹¹⁵⁹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrínu fidei dne 26.4.1991.* Kopie, archiv autora.

¹¹⁶⁰ Například Václav Netuka (ABS, spis V-6482 HK.).

¹¹⁶¹ HALAS, X., František: *Jeruzalémská bible.* s. 35 - 44.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

¹¹⁶² VITULA, Ivan (1942 - 2012). Rozhovor.

¹¹⁶³ Jako příklad aktivního odporu může sloužit osobnost Fridolína Zahradníka. HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem.*

Na Kladensku p sobí tajn vysv cení duchovní brat í Konzalové, Saller a další, kte í jsou ve styku s ženatým tajným biskupem Stanislavem Pavlíkem z Kladna (u n hož sv cení není dosud prokázáno).

*Vystoupení ná elníka X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimíra Stárka
1979
Mundus orans 19/91 s. 12.*

4.1.4 Zahraní ní kontakty

Zcela zásadním faktorem pro vznik a existenci vlastní nezávislé hieratické struktury p edstavovaly kontakty se zahrani ím, a to zejména s osobami zajiš ujícími komunikaci s Vatikánem. Pro komunikaci s Vatikánem využíval okruh „moravské“ skryté církve n kolik zahrani ních spojek, zpravidla zahrani ních biskup , s všeobecným kreditem.

Do roku 1971 fungovalo spojení na biskupa Gerharda Schaffrana, prost ednictvím Ji ího Pojera. Zprávy pašoval na cigaretových papírcích v zubech, Schaffran je poté p edával diplomatickou cestou do Berlína, odkud putovaly do Vatikánu.¹¹⁶⁴ Dle n kterých zdroj byla spolupráce ukon ena, protože se biskup Schaffran dozv d l o aktivitách, které zasahovaly do jeho diecéze,¹¹⁶⁵ což pravd podobn souvisí s p ípadem tajn vysv ceného Klause Metsche (ob ana NDR), který p í sv cení musel slíbit, že bude zachovávat ml ení, biritualismus, loajalitu v í biskup m eskoslovenska, ale také loajalitu v í místnímu biskupovi.¹¹⁶⁶ Je velmi pravd podobné, že p erušení kontakt spíše souviselo s „nucenou“ emigrací Ji ího Pojera, který fungoval od prvního kontaktu jako spojka na Schaffrana. Pojer totiž zaznamenal zvýšené sledování ze strany Státní bezpe nosti a sám Schaffran jej v roce 1971 vyzval k emigraci, aby neohrozil celou „moravskou“ skrytou církev.¹¹⁶⁷

Další spojkou do zahrani í byl pozd ji pravd podobn zavražd ný¹¹⁶⁸ P emysl Coufal, hrající jako agent ekonomické rozv dky (od roku 1971) dvojí hru.¹¹⁶⁹ Coufal disponoval kontakty na jezuitského biskupa Pavola Hnilicu, výraznou autoritu eskoslovenské církevní emigrace a p vodce sv cení v „moravské“ skryté církvi. Pravidelné kontakty s Hnilicou, které pozd ji zajiš oval také Dušan Špiner,¹¹⁷⁰ utvrdily Davídka v legitimit jeho sv cení

¹¹⁶⁴ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 94-95, 97.

¹¹⁶⁵ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 74.

¹¹⁶⁶ METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný*. s. 167.

¹¹⁶⁷ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol*. s. 170-180.

¹¹⁶⁸ Úmrtí d ležitě zahrani ní spojky P emysla Coufala nastalo krátce po jeho návšt v z íma, kde pravd podobn p edal informace o innosti skryté církve.

KOLLER, Erwin. *Skrytá církev – kame úrazu*. s. 35.

¹¹⁶⁹ N ME EK, Tomáš: *Záhadná smrt tajného kn ze*. s. 11-13.

¹¹⁷⁰ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 119-120.

i konání, stejně jako později od roku 1976 kontakt na kardinála Stefana Wyszyńskiego,¹¹⁷¹ který informoval Davídka o východních aktivitách polské církve v Sovětském svazu, které byly díky polské politické nestabilitě ohroženy. Kvůli svému nepřipravenému kandidátu a přebobnění v Sovětském svazu byl v roce 1979 konsekrován Špiner na biskupa.¹¹⁷² Po nástupu Jana Pavla II., kdy se ve stejné kritice „moravské“ skryté církve stupoval, se Felix Davídek pokusil v roce 1982 přes nástupce Wyszyńskiego, biskupa Józefa Glempa, zajistit audienci u papeže.¹¹⁷³ Ve svých diplomatických aktivitách nebyl osamocen, podobně se pokoušel navázat kontakty také Fridolín Zahradník, například se ve Vídni setkal s biskupem Hnilicou.¹¹⁷⁴ Je velmi pravděpodobné, že Zahradníkovi diplomatické aktivity byly koordinované Felixem Davídkem.

Přímé kontakty se zahraničím byly v podstatě přerušeny v roce 1983, Přemysl Coufal byl již dva roky po smrti, a Dušan Špiner a jeho činnost se zdála Felixovi Davídkovi příliš nebezpečná, ohrožující i jiné aktivity, a proto přerušil spojení.¹¹⁷⁵ Úporná snaha potvrdit legitimitu vlastní hierarchie v rámci „moravské“ skryté církve souvisí s nedůvěrou a zpochybněním celé věci, například v zahraničních médiích, ale také opakující se zákazy činnosti adresované Davídkovi a ostatním, jejichž přívod se mohl zdát, s ohledem na tehdejší situaci, nejistý. Navzdory nedostatku informací a zpráv předaných do Vatikánu, se „moravské“ v této době nedostalo žádné přímé reakce, z čehož také i vyvodili, že Vatikán souhlasí, by v devadesátých letech se, v souvislosti s integrací do stejné církve, situace interpretuje opačně, tj. že pokud Vatikán nereagoval, tak nesouhlasil.¹¹⁷⁶

Ze zahraničí se dalo získávat rovněž materiální a finanční pomoc, kterou poskytovali jednak členové „moravské“ skryté církve, kteří emigrovali, i členové cizinci, případně sympatizanti. Například švýcarská sympatizantka Ursula Sieber navázala spojení s charitou v Lutzernu, která poté poskytovala peníze a osobní vozidla.¹¹⁷⁷ Emigrant Josef Koláček, SJ poslal v roce 1973 dokonce řádovou sestru Susan, která zajišťovala převoz knih

¹¹⁷¹ Kontakt Špinera s Wyszyńským byl poměrně intenzivní. Špiner jezdil v letech 1977 a 1978 čtyřikrát rovněž do Varšavy.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 134-138.

¹¹⁷² Biskup Špiner vysvětil v Moskvě 22. dubna 1981 Sergeje Nikolenka a Vladimíra Nikiforova. Nikiforov příměmu členovi KGB vyzradil jméno sv. titule. Poté byl Špiner sledován Státní bezpečností i KGB. *Slovensko: bývalý tajný biskup přeložen za trest*. s. 35.

¹¹⁷³ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinotés*. s. 127.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 162.

¹¹⁷⁴ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹¹⁷⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 166.

¹¹⁷⁶ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinotés*. s. 80.

¹¹⁷⁷ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol*. s. 175-176.

do Brna, vozila také finanční prostředky sesbírané mezi řádovými sestrami z celé Belgie, ty mj. přispěly na pomník Václavu Renovi.¹¹⁷⁸

Zejména symbolickou hodnotu představovaly kontakty na přední teology své doby, kteří byli zpravidla při setkáních informováni o situaci církve v Československu a o činnosti „moravské“ skryté církve. Například přes Ursulu Sieber se podařilo kontaktovat Karla Rahnera, velmi cenné kontakty navázal během zahraniční studijní cesty koncem šedesátých let Stanislav Krátký,¹¹⁷⁹ zvláště cenné a trvalé bylo přátelství s Hansem Ursem von Balthasarem.¹¹⁸⁰ Krátký měl navíc řadu dalších kontaktů na západ mezi bývalými spolužáky ze semináře.¹¹⁸¹

Celá řada jednotlivých aktérů skryté církve měla vlastní kontakty se zahraničím, které sice neměly valný vliv na legitimitu, ale sehrávaly významnou roli minimálně pro tyto aktéry samotné, například měly vliv i na jejich činnost. Například tajně vysvěcení kněží, JUDr. Josef Huška a Jiří Špaček, měli styky přes Adolfa Kunzmana na Ackermann Gemeinde.¹¹⁸² Jan Konzal měl dokonce kontakty na biskupa Huga Aufderbecka, přes něhož studoval teologii v Erfurtu.¹¹⁸³

¹¹⁷⁸ VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Poražení?* s. 243, 244.

¹¹⁷⁹ Práv Krátký zprostředkoval rovněž klíčový kontakt na biskupa Schaffrana koncem šedesátých let.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 94.

¹¹⁸⁰ DOLEŽAL, Miloš: *Naše síla je v mlčení a naději. Rozhovor s prof. Stanislavem Krátkým, proboštem mikulovským*. Katolický týdeník, Perspektivy, 2002, . 11, s. 3.

¹¹⁸¹ KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrínu fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

¹¹⁸² ABS, KR – Brno, spis 63 1420 Brno.

¹¹⁸³ ABS, registrační číslo 10 942, Bratři I., vedený na bratry Jana a Pavla Konzalovi.

Cílem rozpracované akce je objasnit innost všech osob, provést rozkladné opat ení, které zamezí vlivu náboženských fanatic na mládež.

Archiv bezpe nostních složek, archivní íslo 329 451, akce SVIT

4.1.5 Zpochyb ování legitimacy

První pochybnosti o právoplatnosti sv cení a legitimit aktivit „moravské“ skryté církve byly zaznamenány již v souvislosti se získkem fakulty k ud lování ty nižších sv cení v roce 1967. P ed p íjetím nižších sv cení zrazoval Radomila Kalába známý kn z z ech s argumenty, že je to nedovolené a možná i neplatné. Radomil Kaláb tehdy nem l pochybnosti o platnosti sv cení, ale o tom, zda bude církev akceptovat utajený pr b h vzd lávání i následného sv cení.¹¹⁸⁴ Tyto pochybnosti jsou p inejmenším p ekvapivé, protože je velmi pravd podobné, že doty ný kn z s nejv tší pravd podobností nem l žádné podrobné informace ohledn „moravské“ skryté církve a tajná studia i sv cení nebyla zcela výjime ným jevem, který navíc v dob uvol ování koncem šedesátých let pronikal na ve ejnost.

Otázku legitimacy opakovan ešili n kte í kandidáti sv cení (nap . Ji í Kvapil),¹¹⁸⁵ ale všichni získávali d kazy o právoplatnosti a oprávn nosti struktury a innosti „moravské“ skryté církve,¹¹⁸⁶ v n kterých p ípadech (t eba u Josefa Šika) se za legitimitu postavily „osobnosti s maximální váhou i ve ve ejné církvi.“¹¹⁸⁷ Zpochyb ování legitimacy proniká do ve ejného katolického pov domí v souvislosti s „experimenty“, tedy se sv cením ženatých muž a žen.¹¹⁸⁸ Na p elomu sedmdesátých a osmdesátých let v tomto sm ru vzr stala kritika ze strany ve ejn p sobící církve, což mj. souviselo s nabídkou kn žského sv cení t em ženatým muž m ze Židlochovicka ze strany JUDr. Josefa Hu ky. Hu kova iniciativa byla pravd podobn nesprávn pochopena, a proto byl informován kapitulní viká Ludvík Horký, který z aktivity vyvodil, že Davídek sv tí neodpov dn a na explicitní dotaz Josefa Hu ky sd lil, že neuznává biskupské sv cení Davídka a Krátkého.¹¹⁸⁹ Informaci n kdo z brn nské kapituly vyzradil Státní bezpe nosti, která poté vyslychala Hu kou oslovené

¹¹⁸⁴ Uvedl v rozhovoru Radomil Kaláb. Rozhovor zve ejn n v ERNÝ, Michal: *Život podzemní...* s. 71-72.

¹¹⁸⁵ Skupina kolem Václava Dvo áka se po informacích, které prob hly v zahrani ních médiích v roce 1982, snažila ujistit o legitimitosti biskupské hodnosti Felixe Davídka. V této souvislosti kontaktovala ješt téhož roku berlínského arcibiskupa Joachima Meisnera, který se p í cest do íma ve vatikánské ro ence ubezpe il, že v ní byl Davídek uveden jako biskup.

Karel Chytil. <http://velkeporici.xf.cz/11-1-chytil.htm>, staženo 1.9.2016.

¹¹⁸⁶ Fundované pochybnosti o legitimit vznesl p ed svou biskupskou konsekrací rovn ž ve ejn p sobící kn z Václav Razík. Davídek ovšem dokázal veškeré pochybnosti rozptýlit.

FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 125-127.

¹¹⁸⁷ ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 56.

¹¹⁸⁸ ŠIK, Josef (1929). *Rozhovory*.

¹¹⁸⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 147-148.

ženaté muže. Jeden z takto oslovených, Ivan Vitula, byl po letech p ípravy v roce 1987 vysv cen na kn ze.¹¹⁹⁰

Navzdory negativnímu stanovisku v í vedení „moravské“ skryté církve byl kapitulní viká Ludvík Horký v ílém kontaktu s celou adou tajn sv cených kn ží z „moravského“ okruhu.¹¹⁹¹

Problém legitimacy hierarchie „moravské“ skryté církve se objevil i v zahrani í v souvislosti s emigrací ordinovaných jezuit , kte í odešli p es Rakousko. ást z nich byla poté p esv cena innsbruckým biskupem, Paulem Ruschem, nicmén kup íkladu „nejviditeln jší“ jezuita z t chto duchovních, Josef Kolá ek, dlouholetý editel eského vysílání Vatikánského rozhlasu, byl p esv cen až biskupem Jaroslavem Škarvadou, tj. po roce 1983. Kolá kovo tajn absolvované studium bylo ihned po emigraci v roce 1968 z velké ásti uznáno a bylo pouze dopln no o p edm ty, jež nebylo možné vyu ovat ve skrytosti. Z data p esv cení je patrné, že situace nebyla zcela vyjasn na až do osmdesátých let a sám Kolá ek se vyjád il, že „zven í se situaci uvnit t žko rozumít“.¹¹⁹²

Po átkem sedmdesátých let se Vatikán pokusil zjistit rozsah a charakter innosti Felixe Davídka, protože obdržel neúplné zprávy v roce 1968. Ší íla se nejistota o platnosti jeho biskupského sv cení a problematický se jevil i Davídk v vztah s biskupem Karlem Skoupým.¹¹⁹³ Vatikán se domníval, že Felix Davídek se od íznul od katolické církve a vytvá í vlastní schizmatickou skupinu.¹¹⁹⁴ Na základ t chto informací obdržel Skoupý instrukci, aby nedopustil vytvá ení nežádoucího autonomního spole enství.¹¹⁹⁵

Následoval zákaz biskupských úkon pro Felixe Davídka, který vyslovila v roce 1972 Kongregace pro biskupy,¹¹⁹⁶ jež byla p edána Davídkovi formou dopisu p es biskupa Josefa Hloucha. Konsekra ní p estávku Felixe Davídka v letech 1973-1978 lze vysv tlovat jako snahu respektovat vatikánské na ízení.¹¹⁹⁷ Nejistotu ohledn pravosti zákaz í jejich koncepci potvrzuje celá ada protich dných informací a indicií, které akté i skryté církve, a zejm. Felix Davídek, obdrželi.

¹¹⁹⁰ VITULA, Ivan (1942 - 2012). Rozhovor.

¹¹⁹¹ Nap . byl Horký v kontaktu s Františkem Škola em (dle dokumentace bezpe nosti ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno), Ing. Václavem Nolle (ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno) a pochopiteln se Stanislavem Krátkým, který p sobil ve ve ejné pastoraci.

¹¹⁹² CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 181.

KOLÁ EK, Josef (1929), dlouholetý redaktor a vedoucí eského vysílání Rádia Vatikán, rozhovor dostupný v archivu Pam národa.

¹¹⁹³ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 119.

¹¹⁹⁴ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 183.

¹¹⁹⁵ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 80.

¹¹⁹⁶ JIRSA, Prokop: *Diskuse o liturgickém prostoru v eském jazykovém prost edí. Historie a sou asnost*. Praha 2014. Diplomová práce na kated e pastorálních odbor a právních v d, s. 23.

¹¹⁹⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 120-122.

V červenci 1976 pozval Felixe Davídka na schůzku do Prahy vatikánský diplomat Luigi Poggi. Davídek se ovšem oprávněně obával monitoringu schůzky ze strany Státní bezpečnosti, a proto jej pozval do Chrlic. Namísto Poggiho dorazil 26. srpna 1976 do Chrlic jiný vatikánský diplomat slovenského původu, John Bukovsky.¹¹⁹⁸ Během čtyřhodinového jednání za přítomnosti Ludmily Javorové¹¹⁹⁹ a petrína Vladimíra Juliána Veškrny nebyla vyslovena žádná pochybnost o biskupském sv. cení Felixe Davídka, i platnosti mexických fakult,¹²⁰⁰ pouze byl Davídek požádán o pozastavení činnosti.¹²⁰¹ Davídek ovšem pochyboval o původu zákazů a byl si jist, že jim není dostatečně obeznámen se situací v komunistickém Československu.¹²⁰² Navíc za dva roky poté byl zrušen zákaz činnosti pro jiné podobně postižené, tj. Jána Chryzostoma Korce a Petera Dubovského, proto se Davídek rozhodl pokračovat v aktivitách. Bukovsky se rovněž setkal se Stanislavem Krátkým,¹²⁰³ který si setkání vyložil jako potvrzení legitimacy aktivit „moravské“ skryté církve.¹²⁰⁴

V témže roce 1976 dostal Davídek dopis od Františka Tomáška, v němž je osločován jako biskup.¹²⁰⁵ Navíc rok poté, v červnu 1977, papež Pavel VI. při audienci potvrdil spoluzakladateli kongregace bratří t. šitelů, P. Kamilu A. M. Vanovi, předtím sv. dky, že Davídek sv. tí právoplatně.¹²⁰⁶ Na druhou stranu při setkání Dušana Špínera s biskupem Hnilicou a Agostinem Casarolim v říjnu, s nimiž se pokoušel domluvit Davídkovu audienci u papeže, se setkal s nepochopením.¹²⁰⁷ Hnilicu zajímaly pouze poty vysvěcených žen a ženatých mužů a oba Špínerovi sdělili, že Davídek nemá dobrou pověst.¹²⁰⁸

Zákaz činnosti pro Davídka a na které další aktéry „moravské“ skryté církve se objevil ještě minimálně dvakrát. V roce 1979 byl předán přes Jiřího Pojera¹²⁰⁹ a Bedicha Provazníka vzkaz, že Vatikán již nekryje aktivity, ale také upozoroval na komunistické špičky ve Vatikánu.¹²¹⁰ Poslední zákaz předal Davídkovi v roce 1987 kardinál František

¹¹⁹⁸ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinotés*. s. 114-115.

¹¹⁹⁹ BLAHA, Karel: *Žena jako kněžka, zkušenost Koinotés*. s. 22.

¹²⁰⁰ JAVOROVÁ, Ludmila (1932). Rozhovor dostupný v archivu Příběhy 20. století.

¹²⁰¹ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinotés*. s. 115.

¹²⁰² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 132,134.

¹²⁰³ KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti*. s. 92-93.

¹²⁰⁴ FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 15.

¹²⁰⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 156.

¹²⁰⁶ FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 16.

¹²⁰⁷ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 138-139.

¹²⁰⁸ *Slovensko: bývalý tajný biskup položený za trest*. s. 33-34.

¹²⁰⁹ OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol*. s. 179.

¹²¹⁰ Několik dopisů od Pavola, pravděpodobně Hnilicy, zakazujících činnost, obdržel i Fridolín Zahradník, o němž sv. d. í bezpečnost zabavený materiál při domovních prohlídkách (ABS, spis V-6482 HK.).

Tomášek po návštěvě ad limina.¹²¹¹ Koncem sedmdesátých let se kromě zpochybování legitimacy struktury objevily i pochybnosti o duševním zdraví Felixe Davidka.¹²¹²

Felix Davídek byl velmi kritický vůči Vatikánu a jeho politice,¹²¹³ obzvláště prázdný oval restaurace a konzervativní politiku Jana Pavla II.¹²¹⁴ Rovněž nemlil o sobě agent v řadách kurie a mezi klérem, což dokazuje i jeho výrok, že „*máme dva rudé sekretariáty, jeden v Moskvě, druhý ve Vatikánu.*“¹²¹⁵ Přesto se opakovaně neúspěšně pokoušel navázat svou biskupskou aktivitu a potažmo celou „moravskou“ skrytou církev na Vatikán,¹²¹⁶ neúspěch v tomto směru měl fatální dopad při integraci „moravské“ skryté církve v devadesátých letech.

¹²¹¹ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společnost Koinótés*. s. 127.

¹²¹² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 151.

¹²¹³ Zvláště kritický byl vůči politice diplomata Casaroliho.

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 157.

¹²¹⁴ BLAHA, Karel: *Žena jako kněžka, zkušenost Koinótés*. 22.

¹²¹⁵ *Důležitost dialogu v dialogu a náboženství*. s. 18.

¹²¹⁶ Podrobněji např.: LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společnost Koinótés*. s. 104-105, FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev a politika*. s. 677.

V létě roku 1967 za mnou přijela sestřenic Marie BRYCHTOVÁ z obce Benešov u Boskovic, kde v této době vykonávala funkci hospodyně tamjšímu duchovnímu správci, kterého jméno neznám. Tato návštěva se uskutečnila u mě v bytě a nebyla nijak předem ohlášena.... Při rozhovoru se mi zmínila o tom, zda bych nechtěl se dále nábožensky vzdělávat, dala se říci, že zjišťovala, zda jsem svobodný, jaké mám názory a postoje v oblasti náboženské. Nic bližšího mi o možnosti dalšího vzdělávání v oblasti náboženské neřekla. Tím byl náš rozhovor ukončen.

Myslím si, že „sondovala“ jaký mám postoj k církvi. Musím uvést, že nik jak blíž jsem se s ní předtím v obecně nestýkal, tak nevím, z jakého důvodu mimo výše uvedeného přijela za mnou s uvedeným problémem. Asi tak za dva měsíce, dobu nemohu přesurčit, mi na moji adresu přišel obyčejnou poštou, ne tedy doporučeně, dopis. Dopis byl normální, nevzpomínám si, jak byl psán, ručně nebo rukou, tištěný však nebyl. V dopise bylo uvedeno, že mám v určený den a myslím si, že i hodinu, se dostavit na nádraží v Brně-Židenicích. Pokud si vzpomínám, tak jsem jel tak, abych na veřejnosti byl na tomto nádraží. V dopise bylo uvedeno, že mne tam bude očekávat nějaký muž, ke kterému jsem se měl hlásit. V dopise bylo určeno, že mám očekávat na nástupišti, na které vlak přijel. Jakým způsobem jsem se měl k němu přihlásit, jak se on měl přihlásit ke mně, to se již opravdu nemohu vzpomenout. Až se ke mně nikdo nepřihlásil, tak jsem odjel zpět do svého bydliště, dle toho, jak bylo v dopise uvedeno. Asi po 14 dnech přišel k nám do mého domku ve večerních hodinách nějaký muž. Byl vyšší postavy, bylo mu asi tak 30 let, normálně oblečen. Fousy nebo knír neměl. Když jsem se s ním dal do hovoru, tak se mi nepředstavil, řekl mi, že ho posílá DAVIDEK u Brna a on, že je také z Brna. Ke jménu Felixe DAVIDKA bych uvedl, že mi v této době skoro nic neřeklo. Je možné, že již její použila ona – sestřenic – při našem rozhovoru, nevím to však přesně. Když jsem začal mluvit o dopise, tak jsem si to dal do souvislostí, že o něm ví, a proto jsem se s ním dal do rozhovoru. Hovořili jsme spolu v předstí a vcelku krátce. Dále mi řekl, že mám studovat literaturu, uvedl bibliografickou literaturu, kterou jsem měl již daleko před tím setkáním doma. Dále jsme se dohodli na tom, že v určený den přijedu do Brna, vystoupím na hlavním nádraží, kde mne on bude očekávat. V určený den jsem jel vlakem do Brna, asi tak za týden po tomto setkání. Přijel jsem do Brna, asi tak v srpnu 1967 a skutečně on mne tam očekal. On šel se mnou na nádraží, byli jsme sami dva. Jeli jsme tramvají, potom přešli na autobus a prakticky jsme vyjeli až z Brna. Při cestě jsme se prakticky nebavili. Já jsem její neznal a tak nebylo o čem se bavit. Po vystoupení z autobusu jsme šli kus přesky k nějaké vesnici, opravdu nevím, kde to bylo. Na silnici na nás čekal nějaký muž a muž, který mne doprovázel, předal mne tomuto muži, který zde čekal. Muž, který na nás čekal, mi podal ruku a sami dva jsme šli dále směrem po silnici. Muž, který mne doprovázel, od nás odešel, potom jsem její již nikdy neviděl. Muž, se kterým jsem šel, tak o něm jsem se dozvěděl později, že se jmenuje DAVIDEK a budu o něm hovořit dále. Při našem rozhovoru uvádím, že se mi nepředstavil, jen mi řekl, že mne zná, nabídl mi možnost dalšího teologického vzdělávání na kurzu, že to bude kurz i výuka, která není oficiální. Dnes již opravdu si nemohu vzpomenout, co mi všechno o tom řekl. Před ukončením našeho rozhovoru mi řekl, že mám v určený den se dostavit na adresu, kterou mi zároveň řekl. Na tuto adresu jsem se měl dostavit v určený den večer... Vzpomínám si, že v určený den jsem jel do Brna... Přišel mi otevřít muž, který mne zavedl do přístupu toho domku... Vzpomínám si, že to byl byt asi tak velikosti 1+2. Zavedl mne do obýváku. Když jsem já tam přišel, tak tam byli přítomni muži ve věku od 30 do 45 let. Mohu říci, že jsem prakticky přišel jako poslední. Mohlo nás tam být od 8 do 10 osob. Byl tam tedy DAVIDEK, já a nikdo se nijak nepředstavoval. Naše setkání trvalo asi tak od 19 hod. do 23 hod. Přesně si to nepamatuji. Hovořilo se o náboženských otázkách a hlavní slovo měl DAVIDEK.

Výpověď sv. Václava (Václava Odvárky) z roku 1984.
 Archiv bezpečnostních složek, V/HK spis V-6482 HK

4.1.6 Konspirace a perzekuce „moravské“ skryté církve

Vzhledem k rizikům, jež p inášela práce ve skryté církevní struktuře, navíc zna n nezávislé, i s ohledem na p edchozí zkušenosti, byl v rámci „moravské“ skryté církve, stejn jako v jiných skrytých církevních strukturách, kladen velký d raz na dodržování konspirace.¹²¹⁷ Konspira ní chování se projevovalo p i skrytých aktivitách, kup íkladu p i setkáních, kde byl jasn stanoven scénář, kudy, kdo a v kolik má p ijít, tak, aby nevyvolávaly sebemenší pozornost okolí, i p i p ijímání nových len struktury. Konspirace pronikala ale i do civilního života, protože akté i navenek m li zachovávat své d ív jší zvyky a skrývat svá sv cení p ed ve ejností i nejbližším okolím - p ed rodinou, p ed d tmi. Konspirace zasahovala tak daleko, že vyžadovala nejr zn jší taktiky, p íkladem m že být P emysl Coufal, který své cesty do Berlína za kardinálem Joachimem Meisnerem i do lipského benediktýnského kláštera kamufloval tím, že spolu s ním jela minimáln jedna žena.¹²¹⁸ Pravidla konspirace natolik ovládla život aktér , že nap . Jan Kofro ne ekl umírající matce o svém kn žství, i když to bylo již po pádu komunistického režimu.¹²¹⁹

Sám Davídek se cítil permanentn ohrožen, a proto ho vždy doprovázel alespo jeden spolupracovník, n kdo musel v d t minimáln v obrysech kde, s kým a o em mluvil, rovn ž tyto osoby využíval jako korektivní pohled jiného lov ka. O d ležitých sch zkách Felixe Davídka v d li vždy dva lidé nezávisle na sob . Veškeré informace se musely pamatovat, zásadn se nepo izoval žádný zápis, který by mohl sloužit jako kompromitující materiál.¹²²⁰ V p ípad ohrožení Davídek i jiní p ikazovali omezení innosti i p erušili kontakty.¹²²¹ Takto byly t eba p erušeny kontakty mezi Stanislavem Krátkým a Františkem „Tiškem“ Frá ou v polovin sedmdesátých let.¹²²² V kontextu doby i událostí nešlo o p ehnané obavy, n kolik spolupracovník „moravské“ skryté církve zem elo za podivných okolností, nap . zahrani ní spojka P emysl Coufal¹²²³ i spolupracovník Oskara Formánka, kn z Ján Leška, nebo byli pod stálým tlakem státní bezpe nosti, jako Stanislav Krátký, mající

¹²¹⁷ KRPÁLEK, Ji í (1931). Rozhovory.

¹²¹⁸ Uvedl v rozhovoru Eduard Kožuch, zve ejn no v MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

¹²¹⁹ KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

Podobn ani v p ípad Josefa Šika nev d la jeho rodina o jeho sv cení až do roku 1990.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 51.

¹²²⁰ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 77.

¹²²¹ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 152.

¹²²² FRÁ A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

¹²²³ Podle Antona Hlinky byla „sebevražda“ P emysla Coufala zpackanou akcí, která prob hla ve spolupráci Státní bezpe nosti a KGB.

HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabos silných*. s. 138.

pravidelné m sí ní výsledky po více než dvacet let.¹²²⁴ Mementem bylo rovn ž uv zn ní Fridolína Zahradníka a jeho spolupracovník , Václava Netuky a Milana Berana.¹²²⁵ V této souvislosti Davídek zd raz oval nutnost p ipravenosti na pronásledování i na mu ednictví a aktéry instruoval, jak se mají chovat v p ípad výsledku.¹²²⁶ Ostatn zna ná ást aktér chodila k výsledk m Státní bezpe nosti, i bezpe n v d la o svém sledování. N kdy byla kontrola subtiln jší, jako p edvolávání p ed výbor Komunistické strany v podniku, kontrolování pošty apod. Mnohým byla nabídnuta spolupráce, kup íkladu v roce 1980 Josefu Šikovi.¹²²⁷ Po ty hodinovém výsledku a jeho rezistenci Šika odvezli do lesa, kde se již smi oval se smrtí.¹²²⁸

Utuzení kontroly ze strany Státní bezpe nosti nad celou strukturou a soustavná kontrola zna né ásti aktér „moravské“ skryté církve za ala - i pokračovala - ihned s nástupem normalizace.¹²²⁹ Velká ást aktér byla sledována p ímo v souvislosti s aktivitami v „moravské“ skryté církvi,¹²³⁰ p í emž u ásti aktér bezpe nost tušila jejich

¹²²⁴ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

¹²²⁵ ABS, spis V-6482 HK.

¹²²⁶ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných.* s. 161.

¹²²⁷ Uvedl v rozhovoru Josef Šik. ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 59-60.

¹²²⁸ ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹²²⁹ Ze zachovalé dokumentace Státní bezpe nosti, kterou m l autor k dispozici, to dokazují následující spisy.

ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno, na Františka Provazníka.

ABS, KR – Brno, spis 404 215 Brno, na Eduarda Sedlického.

ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno, na Josefa Ondruše.

ABS, registra ní íslo 10 942 na Jana a Pavla Konzalovi.

ABS, KR – Brno, archivní íslo 329 451 Brno, na Františka Frá u.

ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno, na Václava Nolla.

ABS, KR-Brno, archivní íslo 422 960 Brno, na Ivana Kainu.

ABS, KR- .B., spis 1274 .B., na Jana Š oví ka.

ABS, KR-Brno, spis 631 420 Brno, na Josefa Hu ku.

ABS, sign. V-7582 MV, na Jind icha Antoláka.

ABS, KR-Brno, spis 326 953 Brno, na Josefa Lacka.

ABS, KR-Brno, spis 437 337 Brno, na Jana Chrome ka, SJ.

ABS, KR-Brno, archivní íslo 404 837 Brno, na Eduarda Krumpolce.

ABS, KR – Brno, spis 329 126 Brno, na Vladislava Valentíka.

ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno, na Františka Škola e.

ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno, na Josefa Šika.

ABS, KR-Brno, sign. 27 639 Brno a ABS, sign. V-11 20 Brno, na Stanislava Krátkého a spol.

ABS, spis V-6482 HK a ABS, sign. V-42 542 MV, na Fridolína Zahradníka a spol.

ABS, sign. V-219 HK., na Antonína Rouse.

¹²³⁰ Nap . akce zam ěné na následující tajn vysv cené kn ze: na Františka Škola e v letech 1961 až 1974 s názvem TOMÁŠ III a ŠKOLNÍK (ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno); na Ivana Kainu v letech 1971-1983 s názvem KUNA (ABS, KR-Brno, archivní íslo 422 960 Brno); na MVDr. Jana Š oví ka v letech 1971-1980 (ABS, KR- .B., spis 1274 .B.), na JUDr. Josefa Hu ku, Ji ího Špa ka a další v letech 1969-1973 s názvem REVANŠ (ABS spis 631 420); na Jind icha Antoláka, SDS (ABS, sign. V-7582 MV); na Josefa Lacka od roku 1974 s názvem VLNA IX (ABS, spis 326 953 Brno); na Jana Chrome ka v letech 1962 až 1986 s názvem JIDÁŠ a po roce 1982 byl zahrnut i v celostátní akce STÍN (ABS, KR – Brno, spis 437 337 Brno); na Ing. Eduarda Krumpolce od roku 1974 s názvem PATER (ABS, KR – Brno, spis 404 837 Brno); na Ing. Vladislava Valentíka s názvem ODPOR (ABS, KR – Brno, spis 329 126 Brno); na Ing. Václava Nolla od roku 1974 s názvem PLÁNOVA (ABS, KR – Brno, spis 329 037 Brno); na Stanislava Krátkého s názvem LUNA, TOMÁŠ, ZEDNÍK v letech 1967-1969 (ABS, KR-Brno, sign. 27 639 Brno a ABS, sign. V-11 20 Brno); na

kn žství, u n kterých jim kn žské sv cení prozradil Felix Davídek v rámci své strategie, kdy zašel tak daleko, že byl sám od roku 1982 evidován jako agent Státní bezpečnosti. Pokud n jaká jména Davídek prozradil,¹²³¹ v p ípadech kdy to považoval za nevýznamné i již známé, následn informoval doty né o tom, že o jejich kn žství už byla Státní bezpečnost informována, aby nezapírali.¹²³² Podivná hra Felixe Davídka s „ohn m“ pozd ji v devadesátých letech také nep ísp íla ke vzájemné d v e mezi aktéry¹²³³ a snižovala šance na jednotný p ístup v otázce integrace, nap . byt Ludmily Javorové byl veden, dle Cibulkových seznam , jako konspira ní byt.¹²³⁴

Pochopiteln se kolem „moravské“ skryté církve pohybovala celá ada agent a informátor Státní bezpečnosti, mnozí z t chto informátor byli aktivními katolíky i ve ejn p sobícími duchovními, t eba tajní spolupracovníci i agenti s krycími jmény OSKAR,¹²³⁵ RENATA,¹²³⁶ VAN K,¹²³⁷ NE AS,¹²³⁸ FRÝDLANT,¹²³⁹ D (A 4156),¹²⁴⁰ KAMIL,¹²⁴¹ SLÁMA,¹²⁴² JAV REK,¹²⁴³ JÁNSKÝ,¹²⁴⁴ RYBÁ ,¹²⁴⁵ DOSTÁL,¹²⁴⁶ JIRKA,¹²⁴⁷ ZDROJ,¹²⁴⁸ DIPLOMAT,¹²⁴⁹ SADA ,¹²⁵⁰ MARIO,¹²⁵¹ PROFESOR.¹²⁵²

Fridolína Zahradníka s názvem NELEGÁL II, TOVARYŠ (ABS, spis V-6482 HK.), na bratry Pavla a Jana Konzalovi s názvem Brat i I. od roku 1978 (ABS, registra ní íslo 10942), na Františka Frá u akce SKAUT, CHALUPA, SVIT (ABS, KR – Brno, archivní íslo 329 451 Brno), na Eduarda Sedlického akce HAVÍ v letech 1974-1980 (ABS, KR – Brno, spis 404 215 Brno); na Josefa Šika akce CHEMIK v letech 1973-1980 (ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno); na Františka Provazníka akce KOT od roku 1975 (ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno); na Josefa Ondruše, SDS akce ONDRA od roku 1974 (ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno), na Felixe Davídka nap . akce DAVID (o akci zmínka nap . ve spise ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno, nebo ABS, KR – Brno, spis 329 126 Brno) i VYCHOVATEL (o akci zmínka nap . ve spise ABS, KR – Brno, spis 328 071 Brno).

¹²³¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 131.

¹²³² Nap . Josef Šik (ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno), Ing. Vladislav Valentík (ABS, KR – Brno, spis 329 126 Brno).

WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 152.

¹²³³ Což mimo záznam, nezávisle na dotazech a vedení rozhovoru ze strany autora, potvrdili n kte í pam tníci.

¹²³⁴ <http://www.cibulka.com/cgi-bin/osoby.exe?code=W>, staženo 26.8.2016.

¹²³⁵ ABS, KR – Brno, spis 437 337 Brno.

¹²³⁶ Tamtéž.

¹²³⁷ Tamtéž.

¹²³⁸ Tamtéž.

¹²³⁹ ABS, KR-Brno, sign. 3919 Brno.

¹²⁴⁰ ABS, KR – Brno, sign. 27 639 Brno.

¹²⁴¹ Tamtéž.

¹²⁴² Tamtéž.

¹²⁴³ Tamtéž.

¹²⁴⁴ Tamtéž.

¹²⁴⁵ Tamtéž.

¹²⁴⁶ ABS, KR – Brno, sign. 27 639 Brno.

¹²⁴⁷ Tamtéž.

¹²⁴⁸ Tamtéž.

¹²⁴⁹ ABS, KR – Brno, archivní íslo 329 451 Brno.

¹²⁵⁰ Tamtéž

¹²⁵¹ Nap . ve spise vedeném na Josefa Šika (ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno).

¹²⁵² ABS, reg. . 10 942.

I mezi leny „moravské“ skryté církve byly osoby r zným zp sobem „sp ízn né“ s režimem, a už jako bývalí i stávající agenti Státní bezpe nosti, ale také synové a dcery významných funkcióná . P esto se z dosavadních poznatk jeví málo pravd podobné, že by motivací t chto osob pro práci v „moravské“ skryté církvi bylo infiltrovat tuto skupinu za ú elem jejího monitorování, kontrolování, ovliv ování i likvidace. Jejich „sp ízn nost s režimem souvisela s p edchozími životními událostmi,¹²⁵³ se zam stnáním,¹²⁵⁴ snahou naopak infiltrovat Státní bezpe nost,¹²⁵⁵ i m la ist osobní, v tšinou rodinnou, rovinu.¹²⁵⁶

Z velmi kusých poz statk materiál Státní bezpe nosti je z ejmé, že ást aktér byla Státní bezpe ností sledována již p ed jejich angažmá v „moravské“ v tvi a ást byla po celou dobu sledována z jiných d vod a o jejich napojení na „moravskou v tev nem la bezpe nost pon tí. Pravd podobn vrchol aktivit proti „moravské“ skryté církvi byl kolem poloviny sedmdesátých let, kdy Státní bezpe nost jednotlivé akce proti skupinám i jednotlivc m ukon ovala zpravidla profila ním opat ením v zam stnání postiženého,¹²⁵⁷ tedy informováním vedení podniku a p edstavených komunistické strany, odborových organizací apod. o „trestné“ a protistátní innosti doty ného s požadavkem, aby byl izolován od kolektivu a byl mu zaražen kariérní postup, p ípadn aby byl p e azen na mén kvalifikovanou práci.¹²⁵⁸ Zásahy Státní bezpe nosti byly zpravidla zastrášovacího charakteru, nap . v p ípad letních tábor po ádaných Františkem „Tiškem“ Frá ou byla ást vedoucích, rodi i mládežník podrobena výslech m.¹²⁵⁹ Preventivn a demonstrativn p sobily i mezi aktéry známé p ípady, jakým byla nap . „sebevražda“ P emysla Coufala.¹²⁶⁰

Druhým vrcholem zásah proti „moravské“ skryté církvi byl konec sedmdesátých let a za átek osmdesátých let.¹²⁶¹ Minimáln ve dvou p ípadech skon ilo po ínání Státní

¹²⁵³ Nap . Fridolínem Zahradníkem tajn vysv cený kn z Antonín Rous se stal agentem v roce 1958 poté, co byl od roku 1954 trestn stíhán za organizování Junáka. Pro nulovou informa ní hodnotu této spolupráce byla ze strany Státní bezpe ností v roce 1963 ukon ena.

ABS, sign. V-219 HK.

¹²⁵⁴ Kv li zam stnání a s tím spojeným astým zahrani ním cestám musel být agentem nap . P emysl Coufal.

¹²⁵⁵ Strategii infiltrace Státní bezpe nosti pro prosp ch „moravské“ v tve zvolil nap . Felix Davídek.

¹²⁵⁶ Nap . n kte í akté i pražské ES m li vysoce postavené prorežimní rodinné p íslušníky.

KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

¹²⁵⁷ Nap . v p ípad Josefa Lacka (ABS, KR – Brno, spis 326 953 Brno), vysokoškolského kantora Vladislava Valentíka (ABS, KR – Brno, spis 329 126 Brno), Františka „Tiška“ Fráni (ABS, KR – Brno, archivní íslo 329 451 Brno), Františka Provazníka (ABS, KR – Brno, spis 349 260 Brno) i Josefa Šíka (ABS, KR – Brno, spis 404 271 Brno).

¹²⁵⁸ Nap . Josef Šík. ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹²⁵⁹ FRÁ A, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

¹²⁶⁰ KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

¹²⁶¹ Nap . v tomto období sledovala Státní bezpe nost innost Františka Fráni pom rn detailn . M la p ehled o výb ru p íhlášek na tábor, o jejich zasílání, o kontaktech, o programu tábora, o výro ních sch zích rekrea ního družstva Tatranský nový domov. Bezpe nost m la k dispozici dokonce seznamy ú astníků tábora.

bezpečnosti soudní dohrou a v několika případech dosud nevyjasněnou sebevraždou i nehodou. Jedním z obou se stali jezuita, kněz bez státního souhlasu a skrytý biskup Oskar Formánek s Marií Kožárovou z Vranova. Oba byli v soudním procesu 26. června 1980 odsouzeni podmíněně za maření dozoru nad církvemi.¹²⁶²

Ukolem „moravské“ skryté církve bylo celkem zřejmé, že se díky své tajnosti stali předmětem pozornosti Státní bezpečnosti¹²⁶³ a někteří, zejména hlavní představitelé, si byli vědomi, že jsou rovněž součástí politických her mezi státem a církví i uvnitř církve. Podle některých autorů dokonce Státní bezpečnost „moravskou“ skrytou církev využívala k rozdělování katolické církve v Československu, protože tajnost Davídka režim nepovažoval za nebezpečnou.¹²⁶⁴ Toto tvrzení se autorovi nezdá příliš přesvědčivé i s ohledem na vnitřní materiály Státní bezpečnosti, spíše se domnívá, že velmi dobrá úroveň konspirace, značný rozsah členů a sympatizantů a možná také informační hra Felixe Davídka, jež mohla skýtat potenciál budoucího využití pro záměry Státní bezpečnosti, znemožňovaly totální likvidaci celé struktury. Aktéři požívali s tím, že každý jejich krok i kontakt by mohl být monitorován jak ze strany Státní bezpečnosti, tak i jiných represivních a stranických orgánů, i ze strany komunisty přesvědčených i prospěcháských občanů. Opatrnost a nedůvěru čerpali z vlastních zkušeností, ze zkušeností svého okolí i blízkých, kupříkladu otec biskupského kněze Jaroslava Franc ml. prošel jako student nacistickým vězněním a dokonce i koncentračním táborem v Sachsenhausen.¹²⁶⁵ Poté se jako chemik stal školitelem i „zaměstnavatelem“ několika tajných vysvěcených kněží (Jana Blahy, Františka Mikeše).¹²⁶⁶ Tyto zkušenosti ovlivňovaly chování a strategie jednotlivých aktérů i celých skupin a důsledkem byla, třebaže přenositelná, konspirační mentalita. Autor má v živé paměti signální záznamy na táboře Radost, kterým byli před rokem 1989 v případě nebezpečí upozorněni táborníci uvnitř budovy, že se blíží neznámá nečekaná návštěva, i

Celkem bylo kvůli Frákovým aktivitám monitorováno 70 osob. V roce 1979 si sledování vyžádalo 17 zápisů, přičemž v roce 1974 proběhla rozsáhlá profilakticko-rozkladná akce, která ovšem, jak svědčí dokumentace, nesplnila očekávání. Fráková ml., dle dokumentů Státní bezpečnosti, kontakty s některými duchovními z „moravské“ skryté církve i z řad veřejných sobíčích duchovních. Někteří duchovní dokonce navštívili tábor Radost. Mezi duchovními s kontakty i kontaktem na Frákovu byli: Stanislav Krátký, Jan Šimek, František Halík, Fridolín Zahradník, Eduard Krumpolc, Václav Noll, Josef Šik (ABS, KR – Brno, archivní číslo 329 451 Brno).

¹²⁶² HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabosilných*. s. 122-131.

¹²⁶³ Viz například: KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory, METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný*. s. 165.

¹²⁶⁴ Například LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinótes*. s. 117 nebo CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 178, 192.

¹²⁶⁵ Ing., CSc. Jaroslav Franc (1919). <http://www.pametnaroda.cz/witness/clip/id/1714/clip/5738> staženo 15.7.2016.

¹²⁶⁶ FRANC, Jaroslav (1948). Rozhovory.

nást nky pro p ípad návšt vy policie, kde na fotografiích táborníci živ diskutovali s p íslušníky Ve ejné bezpe nosti.

P ípad Zahradník

Uv zn ní t í aktér „moravské“ skryté církve v polovin osmdesátých let dokresluje nebezpe í, které skryté církevní aktivity p edstavovaly. Fridolín Zahradník p sobil koncem šedesátých let jako generální viká a idi Felixe Davídka,¹²⁶⁷ p i této innosti se zajisté v mnohém inspiroval pro svou budoucí samostatnou aktivitu. V roce 1970 založil v ža ské centrum p i Okresním podniku služeb v Rychnov nad Kn žnou. Pod hlavi kou tohoto podniku spole n s dalším tajn sv ceným kn zem, Václavem Netukou, opravovali st echy kostel a kostelních v ží a krom toho se velmi intenzivn v novali pastoraci. Díky stavebním akcím, které probíhaly po celé republice,¹²⁶⁸ m l možnost nenápadn ší it samizdat, vzd lávat kandidáty kn žství, v novat se opušt ným farnostem i kn žím v pastoraci a tajn vysv ceným, pro které po ádal další vzd lávání a setkávání.¹²⁶⁹ Krom toho p es r zné kontakty zajistil adu objekt , nap . chalupu na Rosi ce p es Stanislava Krátkého, které následn využíval on i další skupiny k r zným nábožensky orientovaným aktivitám, v etn b žné rekreace v okruhu v ících.¹²⁷⁰

Zahradníkovy aktivity byly skute n obdivuhodné, neváhal po práci s idi em odjet osm set kilometr daleko a nad ránem se vrátit, aby v práci nikdo nic nepoznal.¹²⁷¹ Zahradník v okruh se stal d ležitým vydavatelem samizdatu, který m l k dispozici n kolik cyklostyl na r zných místech a nemén významným distributorem samizdatu i literatury ze zahrani í.¹²⁷² P i zásahu Státní bezpe nosti bylo u n j a na dalších místech zabaveno neuv ítelné množství literatury, zejména nábožensky orientované, z níž byla p evážná ást samizdatem pocházejícím z domácí provenience i z vlastních p eklad zahrani ních titul . Úlovek bezpe nosti p i zásahu proti Zahradníkovi ítal stovky titul , asto v mnoha kusech, krom toho byl zabaven jeden cyklostyl.¹²⁷³ Rovn ž je nutné zd raznit, že bez jeho p isp ní by

¹²⁶⁷ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹²⁶⁸ MORAV ÍK, Karol: *Predslov k slovensko- eskému vydaniu*. In. Zradené Prooctvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 13.

¹²⁶⁹ HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

Hovory o ví e: Koinótés, 6. ást, vysláno 7.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

¹²⁷⁰ ABS, spis V-6482 HK.

¹²⁷¹ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹²⁷² BERAN, Milan (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

NETUKA, Václav (1929). Rozhovor dostupný v archivu Pam národa.

¹²⁷³ ABS, spis V-6482 HK.

nikdy nevznikla pražská v tevé „moravské“ skryté církve, tzv. pražská ES.¹²⁷⁴ Díky jeho innosti byla vysv cena ada diakon , kn ží a konsekroval i n kolik biskup , z nichž minimáln Nikodém Krett sv til i ženy, což op t nazna uje, že vazby mezi Davídkem a Zahradníkem, navzdory evidentním rozpor m, p etrvaly kobe ickou roztržku. Zahradník dokonce na ve ejnosti vystupoval jako Davídk v *legát pro východ*.¹²⁷⁵

Zahradník rovn ž rozvíjel Davídk v koncept R.O.V.E.S. u zasv cených žen. Zpo átku spolupracoval se svým ordiná em Bed ichem Provazníkem,¹²⁷⁶ který se zasv ceným ženám rovn ž v noval, nicmén o celém konceptu m l i n kolik setkání s dominikánem Josefem Sou kem, kterému režim na as vrátil státní souhlas, aby se v noval dominikánským sestrám v Broumov . N která setkání probíhala i za p ítomnosti Felixe Davídka, pravd podobn u dominikánek ve St elicích u Brna. P es Davídkova sv cence, Klause Metsche, m l Zahradník v nejbližší okruh velmi dobrý p ísun zahrani ní literatury z východního N mecka.¹²⁷⁷

Specifické povahové a osobnostní rysy Fridolína Zahradníka rovn ž zp sobovaly adu neshod a rozchod v jeho okruhu. Snad nejmarkantn ji se tato skute nost projevila ve vztahu k Janu Konzalovi, jeho velmi blízkému spolupracovníkovi a zástupci po dobu v zení. Po Zahradníkov návratu z v zení v listopadu 1988 ztratil Konzal v o ích Zahradníka zna ný kredit a došlo k jejich rozchodu, což se poté projevilo i v devadesátých letech, kdy byla pražská obec sv ena jurisdikcí na vlastní žádost p ímo pod Jana Blahu.¹²⁷⁸ Rozchod v etn p e azení pod jiného biskupa se udál i v p ípad dalšího klí ového spolupracovníka, tajn vysv ceného ženatého kn ze, Milana Berana, i když mnohem pozd ji v souvislosti s Emauzskými domy.¹²⁷⁹

Po sérii mediálních zpráv o Davídkovi a Zahradníkovi v zahrani í a v samizdatu Zahradník o ekával zásah ze strany režimu, o kterém byl p edem informován i od spolupracovníka, který odposlouchával policejní vysíla ky.¹²⁸⁰ Na v zení se p ípravil mj. i tím, že vysv til v roce 1982 dva náhradní biskupy, Jana Konzala a Pavla Hájka,¹²⁸¹ rovn ž vyzval celou komunitu, aby se s ním vždy ve 20:30 spojila v modlitb . P esto intenzivn

¹²⁷⁴ KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

HRADILEK, Pavel (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹²⁷⁵ ABS, spis V-6482 HK.

¹²⁷⁶ KOCH, Ji í - MALÁŠKOVÁ, Helena: *Pokorn a s láskou*. s. 29-31.

¹²⁷⁷ ABS, spis V-6482 HK.

¹²⁷⁸ KONZAL, Jan: *Duch a nev sta*. s. 51-60.

¹²⁷⁹ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹²⁸⁰ HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*.

¹²⁸¹ KONZAL, Jan: *Duch a nev sta*. s. 42-45.

pracoval až do poslední chvíle a ještě krátce před zatčením ukončil letní turnusy pro rodiny se vzdělávacím a duchovním programem pro 40 osob na chalupě v Rosicích.¹²⁸²

Zatčení Zahradníka a jeho spolupracovníků v roce 1983 pochopitelně vyvolalo paniku, když kupříkladu pražská větev na jakou dobu přerušila činnost,¹²⁸³ a znamenala značné problémy pro rodiny uvězněných, například manželka Milana Berana byla v domácnosti a rázem, bez náhrady, ztratila téměř veškeré příjmy.¹²⁸⁴ Nakonec se vyšetřovací vazba Fridolína Zahradníka, Milana Berana a Václava Netuky neúspěšně protáhla do roku 1987, v případě Zahradníka až do listopadu 1988.¹²⁸⁵ Vyšetřování bylo vedeno dvojím směrem, Státní bezpečnost vyšetřovala nábožensky orientované aktivity skupiny a ve stejnou dobu a soudní proces vyšetřovaly majetkoprávní trestnou činnost.¹²⁸⁶ Cílem soudního procesu bylo prokázat rozkrádání socialistického majetku při opravách far a kostelů, což se nakonec navzdory několika rozsudkům nepodařilo prokázat a obvinění byli nakonec bez vysvětlení propuštěni.¹²⁸⁷

Po prvním rozsudku se nástupce Fridolína Zahradníka,¹²⁸⁸ biskup Jan Konzal, s dle v rou obrátil na Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, nicméně postoj Výboru Konzala i ostatní překvapil, protože prohlásil, že Zahradník je vinen, jen výše trestu je neúspěšná.¹²⁸⁹ Toto stanovisko bylo pravděpodobně vydáno pod vlivem skupiny kolem tajného biskupa Jána Chryzostoma Korce,¹²⁹⁰ kam patřil i autor zpráv odvíšlaných v zahraničí, František Mikloško.¹²⁹¹

Po propuštění zařadila skupina navazovat na předchozí činnost, ovšem například pražská skupina ES se kontakt s Fridolínem Zahradníkem obávala kvůli bezpečnosti,¹²⁹² navíc se objevily rozpory mezi jejich představeným, Janem Konzalem, a Fridolínem Zahradníkem. Do toho vstoupily překotné události listopadu a prosince 1989, díky nimž došlo k naprosté proměně celospolečenské a církevní situace i potřeb.¹²⁹³

¹²⁸² BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹²⁸³ KOFRO, Jan (1944). Rozhovory.

¹²⁸⁴ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹²⁸⁵ NETUKA, Václav (1929). Rozhovory.

¹²⁸⁶ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹²⁸⁷ ABS, spis V-6482 HK.

¹²⁸⁸ ABS, V /MV, registrační číslo V-42542 MV.

¹²⁸⁹ KONZAL, Jan: *Krise identity skryté i podzemní církve*. Církevní dějiny, 2009, . 3, s. 134.

ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹²⁹⁰ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 184.

¹²⁹¹ Mikloško se k autorství těchto zpráv přiznal v rozhovoru zveřejněném v MURÍN, Jozef: *Skrytá církev na Slovensku*.

¹²⁹² RENDL, Jan: *Nebe v podzemí*. Dokumentární film z roku 2013.

¹²⁹³ ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

*Znovu tvrdím, že mi nikdo ne řekl, že tatoinnost by byla zakázaná.
Pokračování ve výpovědi se sv. dkem*

Opravují svoji výpověď a to v tom smyslu, že jsem si byl v domě, že tato Katolická akce je u nás zakázaná.

*Výpověď sv. dka z roku 1955.
Archiv bezpečnostních složek, sign. V-3146 MV*

4.1.7 Integrace

Po listopadu 1989 zaujala „moravská“ skrytá církev, respektive její části i jednotlivci, rozdílné strategie, mj. také kvůli absenci legitimního vedení, které by bylo informováno o všech aktivitách a také by postup koordinovalo.¹²⁹⁴ Část „moravské“ skryté církve chtěla zachovat některé specifické aktivity, například komuniální formu církevní obce v pražské ES.¹²⁹⁵ Problémy s integrací se nejvíce dotkly vysvěcených a zasvěcených osob, protože ostatní aktéři od veječné církve zpravidla nic pro svou osobu z titulu svých aktivit ve skrytých strukturách neočekávali ani nepožadovali.

Integrace duchovních skryté církve do veječné církve se v prvních měsících zdála poměrně bezproblémová,¹²⁹⁶ i když se přístupy odlišovaly podle jednotlivých diecézí, v podstatě odrážely postoj jednotlivých ordinářů, kteří se zčásti teprve ujímali úřadu. Posilu z okruhu „moravské“ vytvořené, včetně ženatých, zpočátku bez problémů přijali do svých diecézí František Tomášek, Karel Otčenášek, Miloslav Vlk a František Vaňák.¹²⁹⁷ Například v brněnské diecézi byli s jistou zdrženlivostí při přijímání celibátního tajného vysvěcení kněží, i když si pravděpodobně zčásti své přijetí „vynutili“ okolnostmi, například byli v projektech, které nebylo možné či vhodné narušit či rozpustit, například rodící se Komunita Emanuel.¹²⁹⁸ Kromě toho bylo postavení „moravské“ vytvořené v této diecézi kvůli rozsahu a dosahu innoosti za komunismu poměrně silné. Dokonce papež Jan Pavel II. při své dubnové návštěvě v roce 1990 ocenil práci skryté církve a vyzval k rozvinutí a navázání na její aktivity v době svobody, i kvůli obohacujícímu potenciálu, který měla. Většina biskupů ovšem považovala některé aktivity

¹²⁹⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 185.

¹²⁹⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 3.

¹²⁹⁶ V době prvního primárního mši ze všech kněží skryté církve měl zjara roku 1990 v Kyjově Eduard Krumpolc. Jeho požádání si vyžádal, díky zásahu zkušeného vatikánského diplomata Francesca Colasuona a dosud chybějícím informacím, „provizorní“ řešení v podobě přesvěcení. Krumpolc si nebyl jist, zda má přesvěcení přijmout, avšak na radu Stanislava Krátkého s ním souhlasil.

KRUMPOLC, Eduard (1943). *Rozhovory*.

Fara Hrádek, farní archiv. Část osobního archivu Stanislava Krátkého.

¹²⁹⁷ Mezi zpočátku přijatými do veječné pastorace byli také ženatí kněží a biskupové: Fridolín Zahradník, Milan Beran, Václav Ventura, Karel Chytil, Karel Pražák, Pavel Vácha, Jan Konzal a další.

KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. Církevní dějiny, 2009, . 4, s. 86, 91.

¹²⁹⁸ SYNEK, Ivan (1946). *Rozhovory*.

zejména „moravské“ skryté církve za nepřijatelné nebo podezřelé, případně dokonce i za zbytečné.¹²⁹⁹

Přijímání duchovních z „moravské“ vstě do pastorace bylo zpočátku méně problematické také díky neznalosti všech aktivit a „experiment“ „moravské“ skryté církve. Spíjávajícím množstvím informací o kontroverzích v „moravské“ vstě byla spontánní integrace postupně zpochybňována¹³⁰⁰ a docházelo ke sjednocování přístupu jednotlivých biskupů v rámci biskupské konference.¹³⁰¹ Tisková konference k vydání knihy *Jeder war ein Papst* v roce 1991 ve Vídni dokresluje tehdejší stav. Kniha nejenže vyvolala kontroverzi, ale přímo na tiskové konferenci konflikt mezi Fridolínem Zahradníkem bránícím své biskupské sv. církvi a Silvestrem Kréměrem, na jehož stranu se přidali i mluvčí Slovenské biskupské konference, který navíc dehonestoval celou vstev slovy, že se jednalo o pátou kolonu pod ochranou Státní bezpečnosti.¹³⁰²

V porevolučním „zmatku“ byla i vstě „moravské“ skryté církve, podobně jako v celé společnosti, zaznamenána zvýšená inorodost směřující k novým projektům, například díky angažovanosti „moravské“ skryté církve se podařilo již ve školním roce 1990/1991 obnovit Biskupské gymnázium v Brně,¹³⁰³ nebo v roce 1991 založit tzv. Emauzské domy zaměřené na integraci lidí na okraji - bezdomovců, vztahů po výkonu trestu apod., i v roce 1995 po náročnému procesu získávání církevního souhlasu bylo zahájeno vysílání *Radia Proglas*. Kromě toho se hledala nová identita skrytých struktur, pražská ES navázala kontakty s komunitami *Basisgemeinde* neboli *Basic ecclesial communities*,¹³⁰⁴ v rámci „moravské“ vstě došlo díky Václavu Dvořákovi a Vojtěchu Cikrlemu k setkání s kněžími *Mission de France*.¹³⁰⁵ Byly i projekty, které se nepodařilo prosadit v rámci vejně církve, například projekt ekumenického teologického studia, který se v roce 1995 přeměnil v Institut

¹²⁹⁹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 4.

¹³⁰⁰ Například Karel Otčenášek nejprve tajně sv. církvi ženatých kněží povolal, pak přijetí odvolal a pak je znovu povolal. Současný hradecký biskup Jan Vokál dosud povolenou vejnou pastoraci pro Milana Berana v roce 2015 znovu zakázal.

BERAN, Milan (1950). *Rozhovory*.

KONZAL, Jan: *Snahy o zlenění presbyteriátu ES do vejně struktury římskokatolické církve*. Církevní dějiny, 2009, . 3, s. 145.

¹³⁰¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 186.

¹³⁰² CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 171, 192.

¹³⁰³ PTÁKOVÁ, Zlata: *Kněžská dráha mi byla předurčená, říká František Fráňa*.

<http://www.pohrebiste.cz/stranky/archiv/monitor/2010/101218a.htm>, staženo 14.7.2016.

¹³⁰⁴ *Basic ecclesial communities* je koncesivní hnutí prosazující církev komunitárního charakteru, kde jsou jednotlivé církevní obce považovány za nový způsob církevního sdružení na nejnižší úrovni.

¹³⁰⁵ *Mission de France* je francouzská římskokatolická místní církev (územní prelatura) se sídlem v opatství Pontigny.

KONZAL, Jan: *Snahy o zlenění presbyteriátu ES do vejně struktury římskokatolické církve*. s. 141.

ekumenických studií dnes p sobící pod Evangelickou teologickou fakultou UK.¹³⁰⁶ Aktér m „moravské“ skryté církve bylo z ejmé, že jedna etapa skon ila, a proto hledali nové uplatn ní i svou vlastní identitu, o níž velká ást z nich mnoho informací nem la.

Postavení a integrace skryté církve byla po roce 1989 zna n nep ehledná, a proto bylo nutné situaci koncep n vy ešit. K nejasnostem p íspívala i ta skute nost, že vedle sebe existovali biskupové diecézní a biskupové z „moravské“ skryté církve, pod jejichž jurisdikci tajn sv cení pat ili. Situaci komplikoval rovn ž zpravidla neformální a neú ednický p ístup a návyky ze strany „moravské“ skryté církve,¹³⁰⁷ narážející na byrokracii a formální akorátnost ve ejné církve, což vyvolávalo vzájemné nepochopení. Skrytá církev p edtím ne ešila kým je, kam sm ůje apod.,¹³⁰⁸ navíc bylo t žké p íjmout nepochopení ze strany náhle se distancující ve ejné církve, že autonomie skryté církve se zrodila z nouze.¹³⁰⁹ Na p íklad nikdo z tajn sv cených nem l doklady o studiu ani o sv cení.¹³¹⁰ Zdá se, že ani zkušení a znalí akté i „moravské“ v tve, ani kuriální ú edníci a ve ejní p edstavitelé církve tyto rozpory nedocenili. Ve ejná církev po átkem roku 1990 vyzvala leny skryté církve, aby se do srpna 1990 p íhlásili u diecézních biskup . Pozitivní p ístup k otázce integrace ze strany odpov dného prefekta Kongregace pro nauku víry Josepha Ratzingera tlumo il v lét 1990 Antonín Liška pražské ES.¹³¹¹ Jan Konzal se pokusil koordinovat p ístup biskup „moravské“ skryté církve, kte í se o sob , z velké ásti, teprve dovídali.¹³¹² Jan Blaha, jako p vodce sv cení v „moravské“ v tvi nechal rozhodnutí, zda své sv cení zve ejní na každém jednotlivci, protože chápal, že n kte í, s ohledem na svou profesní kariéru, postavení apod., necht li svá sv cení v nastalých pom rech zve ejovat.¹³¹³

Hned n kolik elních p edstavitel „moravské“ v tve pochopilo, že jedinou cestou k plné integraci je intenzivní komunikace s Vatikánem a snaha vysv tlit d vody specifík i pot ebu n které zvláštnosti zachovat i s ohledem na „postk es anskou“, zejména „ eskou“, realitu. Do Vatikánu vyrazilo hned n kolik izolovaných „delegát “ skryté církve,¹³¹⁴ jejichž

¹³⁰⁶ KONZAL, Jan: *Je v našich rukách být církvi budoucnosti*. In. Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná církev mezi Vatikánem a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 210-211.

¹³⁰⁷ KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrína fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

¹³⁰⁸ KONZAL, Jan: *Krise identity skryté i podzemní církve*. s. 131.

¹³⁰⁹ KOLLER, Erwin. *Skrytá církev – kame úrazu*. s. 36.

¹³¹⁰ Pro ú ely integrace vydával sv cenc m velkou ást potvrzení o jejich sv cení Stanislav Krátký. Fara Hrádek, farní archiv. ást osobního archivu Stanislava Krátkého.

¹³¹¹ Ji ímu Kvapilovi biskup Antonín Liška v roce 1990 nazna il, že kolem Vánoc bude za azen do ve ejné pastore v Praze.

KVAPIL, Ji í (1949). *Rozhovory*.

¹³¹² KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. s. 85

¹³¹³ HLAVICA, Stanislav: *Tajn organizovaná teologická studia...* s. 83.

¹³¹⁴ LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 151.

nevýhodou ovšem bylo, že legitimně nemohli reprezentovat celou strukturu. Na vatikánských úradech se postupně vystřídal Jan Blaha¹³¹⁵ a Stanislav Krátký,¹³¹⁶ nejvyšším úspěchem bylo přijetí Blahy na Kongregaci pro nauku víry Jozefem Zlatanským a prefektem Josephem Ratzingerem.¹³¹⁷ S kongregací jednali také Karel Chytil s Janem Konzalem.¹³¹⁸ O audienci u papeže se pokusila i Ludmila Javorová.¹³¹⁹ Izolované jednání jednotlivých aktérů přinášelo rozdílnost verzí těchto samých událostí a různé návrhy řešení integrace.¹³²⁰ Odchytky ve verzích jednotlivých událostí byly dány informovaností jednotlivých osob, jejich perspektivou a pravděpodobně také motivem poznamenat i poměry, v nichž se odehrávaly skutečnosti, které mohly ohrožovat pozitivní řešení integrace. Například Ludmila Javorová zpočátku prohlašovala, že ženy nesvítí Davídek.¹³²¹

Za těchto okolností vyzval Joseph Ratzinger k mlčenlivosti,¹³²² což nepříspělo k rychlému ani pozitivnímu řešení, protože některé aktéry, včetně příslušníků kongregace, přesto nechtěli mlčet a sdělovali často zkreslené a nepodložené informace,¹³²³ které byly novináři i jinými podávány a interpretovány jako mediální senzace, což dále deformovalo obraz „moravské“ skryté církve.¹³²⁴ Například se začaly objevovat zprávy o nových tajných svatebních, se kterými ovšem neměla „moravská“ vztahy k němu.¹³²⁵ Navíc byl příběh „moravské“ skryté církve zneužit liberálními kruhy uvnitř církve, které jej využily k agitaci

¹³¹⁵ Jan Blaha si do konce života neustále v hlavě přehrával traumatizující rozhovor s prefektem Ratzingerem. MIKEŠ, František. Poznámky z rozhovoru 17. března 2014 na CMTF UP.

¹³¹⁶ KRÁTKÝ, Stanislav: *Hlášení o pobytu v ústředí pro biskupa Vojtěcha Cikrle z 1. května 1991*. Kopie, archiv autora.

KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrínu fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

¹³¹⁷ Stanislav Krátký i Jan Blaha přicházeli do ústředí s konkrétními návrhy řešení situace „moravské“ v tve, které spočívaly ve zřízení osobní prelatury i sekulárního institutu. Blaha navrhoval nevěřejný apoštolát, Krátký viděl cestu podobnou Mission de France.

KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. s. 84.

¹³¹⁸ Tamtéž s. 85, 90.

¹³¹⁹ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 181.

¹³²⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 4.

¹³²¹ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 181.

¹³²² FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 189.

¹³²³ FIALA, Petr: *Povinnost vydat své dectví*. Proglas, 2004, ro. 4, č. 1992, s. 9-10.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 5.

¹³²⁴ Takto situaci „moravské“ v tve popsal krátce po listopadu 1989 jeden z tajných svatebních kněží z okruhu Václava Dvořáka, Tomáš Halík. *Pak tu byla ještě ta etická skupina: ti, kteří byli svatebními kněžími domácností biskupů. Tato skupina byla nejpestřejší. Jakkoliv ani v našich předchozích skupinách nechyběli lidé, s nimiž byly někdy velké problémy, v oněch etických skupinách se kromě skutečných výběrných kněží (a to i v těch, kteří jako ženatí přijali své svatební rity) vyskytovaly i skupiny, které se chovaly spíše jako sekty... U nich kterých ze zbývajících bude však patrné třeba vyjasnit otázky jejich odborné a psychologické způsobilosti pro veřejnou službu v církvi. Někde vyvstaly otázky nad tím, zda přitom svatební – i přitom i v ohlednutí k mimořádným okolnostem – byly respektovány podstatné zásady církevního práva a zda některé z tajných biskupů neprojevily svévolnost a zbytečnou kompetence, které dostali pro případ zcela extrémních podmínek.*

HALÍK, Tomáš: *Podzemní církev*. s. 1, 8.

¹³²⁵ *Návrh zápisu ze setkání biskupů ES a jejich spolupracovníků 12.10.1996 Hrádek u Znojma*. Kopie, archiv autora.

proti Vatikánu. I v souvislosti s nešťastnou výzvou k mládežnickosti ze strany Ratzingera za alibi nkteří aktéři i pozorovatelný osud „moravské“ skryté církve po roce 1989 označovat termínem umlacená církev.¹³²⁶

S přibývajícými pravdivými, částečně pravdivými i nepravdivými informacemi o „moravské“ skryté církvi začal být postoj v tšiny ordinátu více rezervovaný až odmítavý. V roce 1991 byl již patrný odstup arcibiskupa Miloslava Vlka, který začal považovat „moravskou“ vtelev začal dříve exaltovaných osob, které přecenily nebezpečí¹³²⁷ a navíc tyto biskupové svatili ženaté kněze a ženy.¹³²⁸ K tomu se připojily staronové zvasty o Davídkov abnormalitě, což dotyční dokazovali příklady vytrženými z kontextu, jakými bylo svatění při hovoru¹³²⁹ apod.¹³³⁰ Naopak všichni aktéři „moravské“ vtelev, s nimiž autor hovořil, jednoznačně vystupují proti takovým soudům o Davídkov osobnosti, včetně jeho kritiků.¹³³¹ Ruku v ruce s tím šla i kritika Davídkových teologických a filozofických myšlenek a postojů,¹³³² dokonce se objevily i pochybnosti o jeho kněžském a biskupském svatění.¹³³³ Legitimita celé struktury se začala spojovat zejména s jednou, by nejvýznamnější, zemelou postavou, Felixem Davídkem, který se už nemohl bránit a vysvětlit svéiny a pohnutky. Na tomto základě spolu s údajnou neadekvátností a nelegitimitou počinů „moravské“ skryté církve bylo postaveno zpochybnění legitimacy celé struktury.

Terčem kritiky se také stalo uplatnění mexických fakult „moravskou“ skrytou církví.¹³³⁴ Dle argumentů sice mexické fakulty získal Štěpán Trochta 20. listopadu 1948 od papeže, ale ten v roce 1951 zrušil mexické fakulty v případě biskupských svatění dekretem

¹³²⁶ ŠPINER, Dušan: *Tichomo ské maranathá*. s. 94.

HANUŠ, Jiří: *Skryté svatlo, mládež ticho*. Proglas, 1992, . 7, s. 8-9.

¹³²⁷ Mundus orans, informační náboženský bulletin. 1991, . 19, s. 1.

¹³²⁸ Úryvek z dobového tisku: ... „*Man se nám tu připomenou nejen hnutí extatických oprávců církve i svatla z pozdního stádo, setba Reformace, ale i romanti tí konspiráto i Risorgimenta, ba i urychlova i zákonitého pokroku ve jménu utopického i údajně neutopického socialismu. Nestal se vlastně tajný biskup revolucionářem a Koinótés revoluční elitou?... Z tváře (z fotografie Davídka) lze vyčíst: nekonformnost, nekompromisnost, sílu v le, expanzivitu, velitelskou odhodlanost, Co si tento lov k umane, do toho se pustí, a už je jeho nápad pošetilý.... A bylo i psychologicky a politicky neprozíravé domnívat se, že k této „inovaci“ (svatění žen) je povolán partyzánský náelník v týlu jedné z nepřátelských mocností.“*

PÍHODA, Petr: *Kus skryté církve*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1994, . 9, s. 7.

¹³²⁹ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 161.

¹³³⁰ Arcibiskup Jan Graubner dokonce sdělil Františkovi Mikešovi, že Davídek i Blaha byli exkomunikováni. Z Blahy byla údajně exkomunikace sáta po diskutabilním setkání s biskupskou konferencí v Olomouci v říjnu 1992.

MIKEŠ, František: *Umlacené spole enství Koinótés*. s. 18.

¹³³¹ Například jezuitský kritik Karel íha, se kterým autor hovořil telefonicky v dubnu 2014.

¹³³² PALA, M., Karel: „*Felix unfelix*“. Proglas, 1994, . 5-6, s. 62-66.

¹³³³ Na to reagoval například Stanislav Krátký manifestátním prohlášením *Iusiurandum manifestationis as causam Episcopi Fel. M. Davídek* z 24.4.1996. Kopie, archiv autora.

¹³³⁴ Například kardinál Vlk prohlásil: „*Ani u nás nemly velký význam, protože na začátku padesátých let nedošlo ke krvavému pronásledování a zahánění církve do katakomb, jak se oekávalo.*“

STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. s. 5.

Svatého oficia *De consecratione episcopi sine canonica provisione*,¹³³⁵ nicmén i v tomto dokumentu byla uvedena možnost pozdějšího schválení ze strany říma.¹³³⁶ Na druhou stranu kardinál Tarsicio Bertone v rozhovoru na nunciatu e v Praze 14. února 2000 potvrdil, že fakulty existovaly a byly v československu využity oprávněně a dokonce, že existovaly informační toky přes Polsko a Německou demokratickou republiku do Vatikánu, díky čemuž byl Vatikán o tvářích sv. cení informován.¹³³⁷ Příkladem je případ sv. cení Jana Konzala a Pavla Hájka. Fridolín Zahradník před sv. cením požádal Vatikán prostřednictvím arcibiskupa Franciszeka Macharského o svolení vysvětit za sebe náhradu, protože tušil, že bude uvězněn. Papež souhlasil s tím, že by chtěl nejprve kandidáty poznat, ale to bylo s ohledem na situaci nesplnitelné podmínky, které přišlo akterům tím absurdní, a proto byli oba kandidáti konsekrováni bez splnění papežovy podmínky.¹³³⁸ V této souvislosti je nutné uvést, že i v jiných případech se nepostupovalo v souladu s Kodexem kanonického práva a přesto byla sv. cení platná a později uznávána, například Ján Chryzostom Korec, SJ byl konsekrován biskupem ve 27 letech,¹³³⁹ teprve rok poté, co se stal knězem.¹³⁴⁰

Navzdory častému argumentu, že mexické fakulty nebyly platné od roku 1951, uvedla česká biskupská konference v Katolickém týdeníku v roce 1996, že papež Pius XII. povolil v roce 1954 provinciála jezuita na Slovensku, aby vysvětil vhodného kněze na biskupa. Instrukce ovšem neměly být později užity takovým způsobem a v takových mezích, v jakých byly dány.¹³⁴¹ Tento výklad potvrdil i biskup Peter Dubovský, SJ, který tvrdil, že mu byla předána jen část instrukcí.¹³⁴²

Rok 1992 symbolizoval definitivní zlom ve vnímání a hodnocení „moravské“ skryté církve z pohledu veřejné církve. Zásadní roli sehrály tzv. Normy,¹³⁴³ které byly vydány po

¹³³⁵ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinotés*. s. 20-21.

¹³³⁶ Podle statistiky z roku 1829 bylo ze 600 biskupů papežem jmenováno jen 24.

MIKEŠ, František: *Umlouvané společenské Koinotés*. s. 26.

¹³³⁷ K aplikaci mexických fakult v rámci „moravské“ tváře se vyjádřil kardinál Miloslav Vlk těmi slovy: *Musíme z etelně odlišovat první fázi od jiných podzemních církví, jejichž biskupové přijali tajně sv. cení od úředních místních biskupů se schválením Svätého stolce a dodržovali stanovená pravidla, od druhé fáze se strukturami vybudovanými především biskupem Davidkem, bez valného dodržování církevních předpisů, což se tam subjektivisticky ospravedlilo mimo úřední situaci a stávajícím nebezpečím. Jde o biskupy sv. cení zneužitím fakultates (=mimo úřední zmocnění) udělených papežem Piem XII. pro Slovensko v roce 1954.“*

STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. s. 5.

¹³³⁸ KONZAL, Jan: *Duch a nevsta...* s. 39, 64-65.

KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

KONZAL, Jan: *Kardinálova tvrzení, moje zkušenost*.

¹³³⁹ Mundus orans, informační náboženský bulletin. 1991, . 17, s. 4, 5.

¹³⁴⁰ KOREC, Chryzostom, Ján: *Od barbarskej noci*. Bratislava 2004, s. 12.

¹³⁴¹ BK: *Z úřední českokatolického eparchátu a podzemní církve. Z rozhovoru kardinála Miloslava Vlka pro Svobodnou Evropu*. Katolický týdeník, 28. 4. 1996, s. 1,3.

¹³⁴² LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinotés*. s. 23.

¹³⁴³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 5.

souhlasu papeže Jana Pavla II. 5. února 1992. Normy od poátku vzbuzovaly kontroverze a nejasnosti.¹³⁴⁴ Česká biskupská konference Normy držela oficiálně v tajnosti.¹³⁴⁵ členové „moravské“ skryté církve dostali k nahlédnutí i rozhovoru zpravidla jen dílčí část, která se jich bezprostředně týkala a navíc pouze v latině. Tedy v podstatě až do dnešních dn není zcela vyjasněno, zda verze Norem otištěná v knize studenta Ondřeje Lišky v roce 1999,¹³⁴⁶ nikoliv v o rok dříve vydané publikaci renomovaných historiků Jiřího Hanuše a Petra Fialy, je úplná, případně, zda to jsou skutečně „římské“ Normy.¹³⁴⁷ Jejich otištění bez autorizace ostatně kritizoval nuncius Giovanni Coppa. Několik aktérů skryté církve dostalo neoficiálně jinou verzi Norem psanou v italštině, která zdaleka nebyla tak striktní, například nevyžadovaly plošné přesvědčení pod podmínkou. Navíc latinské i italské verze chybí veškeré náležitosti oficiálního dokumentu, včetně podpisu, tj. není zřejmé, kdo byl autorem.¹³⁴⁸ Dokonce se v těchto dokumentech objevují chyby¹³⁴⁹ a zdá se, že latinské Normy byly dílem více autorů. Zda skutečně vznikly v Římě, či zda se jedná o dopracování a rozvinutí původní verze ze strany československé biskupské konference i n kterého z biskupů, není jasné.¹³⁵⁰

Výsledkem Norem a událostí zpochybujících legitimitu svěcení, potažmo i existence „moravské“ skryté církve bylo pro jednotlivé členy obtížné a velmi často nepřijemné přijímání do veřejné služby.¹³⁵¹ Normy plošně stanovily, že všechna svěcení udělaná v rámci „moravské“ církve jsou pochybně platná,¹³⁵² hlavním prezentovaným argumentem pro tento přístup se stalo negativní hodnocení osobnosti a existence biskupa Felixe Davídka a také apel na zajištění platnosti aktů tajných svěcených duchovních. Biskupové skryté církve mohli,¹³⁵³ což z drtivé většiny učinili, podepsat prohlášení, že se vzdávají biskupské funkce. Celibátní kněží mohli být po svěcení zařazeni do diecézí, ženatí kněží a biskupové mohli po svěcení nastoupit do diecézí jako trvalí jáhni. Do diskuse, kterou Normy vyvolaly, se přidala celá řada domácích i zahraničních teologů. Na obhajobu „moravské skryté církve“ vystoupilo množství

¹³⁴⁴ K odporu Norem se razantně přidal ženatý biskup Fridolín Zahradník, neváhající své postoje osobitě prezentovat na veřejnosti (i v tisku), což vyvolávalo podrážděné reakce ze strany veřejných představitelů církve. FLIEDR, Bob: *Byl jsem platně vysvěcen na biskupa...* s. 30.

COPPA, Giovanni: *Reakce nuncia: Zahradník se mýlí*. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.

¹³⁴⁵ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinotés*. s. 157-158.

¹³⁴⁶ Tamtéž s. 188-191.

¹³⁴⁷ HRADILEK, Pavel: *Fabula secundum Lupem*. Getsemany, 2003, sv. 4, s. 80.

¹³⁴⁸ KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. s. 91.

¹³⁴⁹ JORISSEN, Hans: *Odmítnuté dědictví. Římské „Normy“ v zaobcházení s skrytou církví*. In: Zradené Prorokstvo, československá podzemní církev mezi Vatikánem a komunizmem. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 138-139.

¹³⁵⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 193-194.

¹³⁵¹ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 198.

¹³⁵² LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenské Koinotés*. s. 184-191.

¹³⁵³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 195.

zahraničních teologických kapacit¹³⁵⁴ s velmi silnými argumenty proti Normám, např. Hans Jorissen, dominikán Edward Schillebeeckx a redemptorista Bernard Häring.

Svatí teologové kritizovali Normy,¹³⁵⁵ protože z dogmatického hlediska je p esv cení nesprávné, protože svátost nelze udílet dvakrát.¹³⁵⁶ Navíc pokud by svátost mohla být „nev domky“ objektivně neplatná, ale subjektivně v dobré víře platnosti udílaná a přijímaná, pak platí zásada *ecclesia supplet* (církev doplňuje). Takto se např. postupovalo v případech, kdy existovaly pochybnosti, či byla jistota o duševní chorobě biskupa udílejícího svátost kněžství.¹³⁵⁷ Dokonce se tak postupovalo i v případě integrace kněží vysvěcených v jiných církvích anglikánských, na československém území pravoslavných¹³⁵⁸ apod. V těchto případech se nikdy nepřistupovalo k plošnému p esv cení „sub conditione“. Církev rovněž odmítla výjimky z celibátu, jako byly udílany v případě Spojených stát amerických u presbyteriánské a episkopální církve, stejně jako v Británii u anglikánů.¹³⁵⁹ Zvolené řešení bylo z těchto důvodů vnímáno jako příliš formalistické a tím pádem povrchní.¹³⁶⁰ Normy se díky plošně uplatňované tvrdosti a legitimním protiargumentům staly pro část aktérů nepřijatelné, protože by mohly vést ke svatokrádeži.¹³⁶¹

V mnohých aktérech, i ve veřejném prostoru, se začaly objevovat pochybnosti o skutečném motivu Norm.¹³⁶² Spekulace lze rozdělit do tří skupin pohnutek pro zvolenou praxi, první bylo riziko ohrožení dosavadní praxe katolické církve kvůli „experimentům“ v podobě svěcení ženatých mužů a žen, druhou skupinu motivů představovalo potenciální ohrožení suverenity diecézních biskupů,¹³⁶³ v nichž v kterých případech se zpochybňovanou minulostí, ze strany biskupů obvykle „služebně“ výrazně starších s širokými pravomocemi, kreditem a často i podporou ze strany angažovanější části veřejnosti.¹³⁶⁴ Součástí p esv cení byl přirozený slib poslušnosti diecéznímu, tedy jinému,

¹³⁵⁴ KONZAL, Jan: *Snahy o zalenění presbyteriátu ES do veřejné struktury římskokatolické církve*. s. 142.

¹³⁵⁵ Např.: SCHILLEBEECKX, Edward: *Mimo církevní právo nemusí být mimo církev*. Getsemany, 1994, . 7-8, s. 7. a JORISSEN, Hans: *Stanovisko k otázce re-ordinace a podmíněné ordinace*. Getsemany, 1996, . 5, s. 84-89.

¹³⁵⁶ JORISSEN, Hans: *Odmítnuté dědičství*. s. 140.

¹³⁵⁷ *Neměti teologové: Pro podmíněné svěcení není důvod*. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.

¹³⁵⁸ GLEVA, ÁK, Michal: *Otázka návratu pravoslavných křesťanů...* s. 81-103.

¹³⁵⁹ CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 197.

¹³⁶⁰ KOHL, G., Jiří: „Podzemní církev“ s. 31.

¹³⁶¹ Např. FRANC, Jan (1948). *Rozhovory*.

¹³⁶² *Reakce iniciativy Kairos 98 na prohlášení o „tajné církvi“ uveřejněné v katolickém týdeníku 27. února 2000*. Teologický sborník, 2000, . 2.

¹³⁶³ HRADILEK, Pavel: *Strach z „konkurence“*. Getsemany, 1995, . 12, s. 5.

Naopak např. kardinál Vlk obvinil skrytou církev z komplikování soudobého postavení ve veřejné církvi.

HANUŠ, Jiří: *Kardinál v rozhovoru v Perspektivách*. Proglas, 1996, . 3, s. 96.

¹³⁶⁴ Domněnka o strachu z konkurence nasvědčuje událost ze zasedání federální biskupské konference v Olomouci, na němž se Jan Blaha 20. října 1992 vzdal pravomocí ordináře. Blaha poté prohlásil, že k rezignaci byl donucen morálním vydíráním. Sám potom, jako jediný veřejně uznávaný biskup „moravské“ skryté

biskupovi.¹³⁶⁵ Ovšem např. Stanislav Krátký byl jedním z vážných kandidátů na brněnské diecézního biskupa, jeho nezvolení bylo pro část za komunismu angažovaných katolíků z jižní Moravy překvapením.¹³⁶⁶ Poslední skupinou motivů pravděpodobně byly nacionální důvody představitelů slovenských katolíků, mj. také proto, že problematika skryté církve se na Slovensku stala v cíle ve stejnou¹³⁶⁷ a z nacionálního pohledu by bylo nepřijatelné, aby znala část skrytých legitimních aktivit neměla domácí původ, ale pocházela z „moravské“ skryté církve. Je možné, že tento motiv ovlivnil také některé vysoce postavené vatikánské úředníky slovenského původu, např. Jozefa Zlatanského z Kongregace pro nauku víry, ostatní zaslaná dokumentace se ve Vatikánu opakovaně ztratila.¹³⁶⁸ Ještě v roce 2000 Tarsicio Bertone při setkání v Praze se zástupci „moravské“ církevní organizace prohlásil, že žádnou dokumentaci ve Vatikánu nemají k dispozici.¹³⁶⁹

Jednotné vystoupení československé biskupské konference proti legitimizaci „moravské“ církevní organizace, koordinované s Vatikánem, který krátce předtím vydal Normy, bylo zveřejněno v podobě pastýřského listu biskupů českých a moravských diecézí z 29. února 1992,¹³⁷⁰ kde byla mj. uvedena formulace označující innost skryté církve za separatistickou, slovy o dvojím kněžství, dvojích svátostech apod.,¹³⁷¹ nicméně slovenští biskupové byli ve formulacích ještě o poznání tvrdší.¹³⁷² List obsahoval další výzvu k přihlášení sv. cených u diecézního biskupa do dubna 1992. Poté musela v tisková kniha vyjádření sv. cených v Davidkově linii z pastorační odejít,¹³⁷³ kromě úvodních kněžství, ale i některých dalších, což dokazuje nerovný a ne zcela transparentní postup, který byl biskupy zvolen. Na druhou stranu

církve, nebyl zván na jednání biskupské konference a až do své smrti působil v roli pomocného duchovního. Nejprve od 1. ledna 1993 v hradecké diecézi a poté od konce devadesátých let v brněnské. Blahovi bylo také nabídnuto místo sv. ticeho biskupa, které ovšem odmítl, s největší pravděpodobností kvůli tomu, že se stal jedinou neoddiskutovatelnou autoritou v „moravské“ církevní organizaci, kterou všichni respektovali, by na toto místo aspirovali i jiní jako Dušan Špiner a další. Přijetí jiné biskupské role by znamenalo rezignaci na úřad „moravské“ skryté církve, který mu ležel na srdci až do konce života.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 6.

CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 196.

MIKEŠ, František. Poznámky z rozhovoru 17. března 2014 na CMTF UP.

MIKEŠ, František: *Umlčené společenství Koinotés*. s. 16.

¹³⁶⁵ *Jednání na obzoru?* Getsemany, 1998, č. 10, s. 207-208.

¹³⁶⁶ Např. CHVÍLA, Josef. S pamětníkem uskutečnil rozhovor 16. ledna 2007 na fa e v Kunštátu.

¹³⁶⁷ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinotés*. s. 123-124.

¹³⁶⁸ KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. s. 84-85, 89-90.

¹³⁶⁹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

¹³⁷⁰ FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 17.

¹³⁷¹ Ukázka z pastýřského listu. *Proto je třeba, aby skončil mimořádný stav a všechna pastorační úkoly byla svěřena biskupům, jak to vyžaduje 2. vatikánský koncil a kodex církevního práva. I vaši skrytou innost je třeba uvést do souladu s ve stejnou pastorační. Není dále možné, aby bylo dvojí kněžství, dvojí bohoslužby, dvojí udělování svátostí, dvojí šíření evangelia. Proto je nutné, abyste se přihlásili u diecézních biskupů a svou innost napojili na jejich apoštolské vedení... Komplikovaná a bolestná je přitom otázka platnosti některých sv. cených.*

Biskupové českých a moravských diecézí: *Tajná sv. cených kněžství*. s. 1.

¹³⁷² LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinotés*. s. 156.

¹³⁷³ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 192.

i n kte í nezpochybniteln vysv cení v zahrani í nebyli integrováni bez komplikací, p íkladem m že být Ji í Krpálek, kterému poslal v ervenci roku 1992 dopis brn nský biskup Vojt ch Cikrle s omezením jeho kn žských pravomocí.¹³⁷⁴

Na základ t chto událostí mnozí akté i „moravské“ v tve prolomili ml ení, protože se cht li bránit desinformacím i negativním interpretacím. Cítili pot ebu ešit trýznivou situaci tajných kn ží, kte í byli z ásti znechuceni, z ásti rezignovali a odmítli integraci, z ásti se ovšem jejich dosavadní život zcela zhroutil,¹³⁷⁵ protože vše, co dosud inili (t eba i po 44 let), bylo rázem nelegitimní a neplatné.¹³⁷⁶ Normy se staly indicií pro vnímání tajných duchovních, ale potažmo i t ch, kte í absolvovali skryté vzd lávání, jako mén vzd laných a mén zkušených oproti len m Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris* a oproti bohoslovc m z Litom íc. Mnozí m li d vod pro to, aby se cítili nepot ební a necht ní.¹³⁷⁷ Dokonce všichni z integrovaných i neintegrovaných protagonist si p i rozhovoru s autorem posteskli nad tvrdým, nevhodným a ned stojným ešením,¹³⁷⁸ kterým bylo plošné aplikování Norem.

Díky Normám bylo nakonec integrováno n co kolem padesátky celibátních kn ží,¹³⁷⁹ šedesát ženatých kn ží (z asi 220 ženatých biritualist) p ijalo trvalé jáhenství a po roce 1998 bylo do exarchátu integrováno n co p es dalších dvacet ženatých kn ží.¹³⁸⁰ Tém všichni se stali v pastoraci vzory a mnozí dokonce získali i církevní hodnosti (zejm. Monsignor¹³⁸¹). Do tohoto vý tu nejsou zahrnuty výjimky, které p edstavují n kte í ádoví kn ží a ženatí biritualisté, kte í zpravidla svou fakultu získali nedlouho po roce 1992.¹³⁸² Množství integrovaných je oproti kvantit sv cenc z „moravské“ v tve pom rn nízké,

¹³⁷⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 5.

¹³⁷⁵ Nap . Josefu Šikovi. ŠIK, Josef (1929). *Písemné odpov di na otázky*, archiv autora.

¹³⁷⁶ FIALA, Petr: *Povinnost vydat sv dectví*. s. 9-10.

¹³⁷⁷ V souvislosti s integrací jsou zajímavé p ípady kn ží „moravské“ v tve ze zahrani í. Ženatý Vladimír Nikiforov po emigraci v roce 1988 pracoval jako ímskokatolický kn z ve Švédsku. Po zlegalizování ukrajinské katolické církve po átkem devadesátých let p sobil jako kn z také Sergej Nikolenko. Oproti tomu ženatý Klaus Metsch dodnes nem že p sobit v N mecku (ani koncelebrovat), i když byl v roce 1997 p ijat Hirkou do Prešovské diecéze s tím, že bude moci omezen p sobit i v N mecku.

CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 186-187.

METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný*. s. 168.

¹³⁷⁸ Tímto zp sobem se k situaci vyjád il již zesnulý Josef Javora: „...nám nezbyvá, než p ijmout to, co po nás církev žádá, i když jsem p esv d en, že se dal najít citliv jší p ístup k tak choulostivé záležitosti. Na druhé stran chápu, kolik heroické pokory by museli mít ti, kte í se vlivem své neš astné východní politiky v Davídkov osobnosti prost zmýlili.“

FIALA, Petr: *Povolání ke kn žství i k manželství*. s. 9.

¹³⁷⁹ Z integrovaných celibátník bylo asi deset vysv ceno v zahrani í, tj. nemuseli absolvovat p esv cování.

¹³⁸⁰ BK: *Z ízení eckokatolického eparchátu a podzemní církve*. s. 1, 3.

Vatikán klade p ekážky v problematice ženatých kn ží. Getsemány, 1995, . 9, s. 18.

¹³⁸¹ Nap . Ivan Ljavinec, Eugen Ko iš, Ji í Krpálek, Bed ich Provazník, Bartolom j Urbanec, Martin Holík, Radomil Kaláb, Josef Šik, Ján Kraj ák, Josef Suchár.

¹³⁸² Nap . Václav Ventura.

přesto je důležité zdůraznit, že v současné době je na takový počet svatých potěšitelů téměř celá dekáda práce arcibiskupského kněžského semináře v Olomouci.

Rozhodnutí nechat se přesto nebylo zcela bezproblémové pro nikoho z aktérů, nicméně individuální rozhodnutí ovlivnila řada faktorů, jakými byly: zdravotní stav a věk dotyčného, předchozí zkušenosti a pracovní zkušenosti, osobní vazby v rámci veřejné i neveřejné církve, postoj vybrané autority, kterou daná osobnost respektovala a v neposlední řadě rodinný stav pěstitele.¹³⁸³ Je celkem nasnadě, že celibátní kněží byli více motivováni situací i svým postavením k akceptaci přesto cení, naopak u těch kterých ženatých kněží mohl sehrát roli například postoj dříve k možnosti otcova veřejného působení v církvi. Situace ženatých do vzniku exarchátu neumožňovala plnohodnotnou službu kněžství, protože eckokatolický přešovský ordinář Ján Hirka je odmítl integrovat.¹³⁸⁴ Nemožnost kněžství a zázemí nejbližší rodiny ženatého kněze zajištěly usnadňovaly rozhodnutí k rezistenci.

Zcela nedořešena zůstala otázka zasvěcených žen, ale i mužů, kteří zasvěcení v rámci „moravské“ skryté církve plánovali. Možností byla individuální cesta do stávajících řádů, jako například Stanislavy Anežky Salové, legalizování panenského zasvěcení života slibem do rukou diecézního biskupa. Většina žen zůstala osamocena, jejich společnost v podstatě přestala existovat poátkem devadesátých let, protože duchovní, kteří se o ně starali, byli zadrženi do pastorace a již neměli prostor pro rozvíjení předchozí služby.¹³⁸⁵

Jak již bylo uvedeno, zhruba dvacítkou ženatých kněží¹³⁸⁶ své rozhodnutí odmítnout Normy přehodnotila se vznikem exarchátu v roce 1996.¹³⁸⁷ Traduje se, že za zřízení exarchátu stála intervence Jiřího Kvapila, respektive jeho ženy, během návštěvy Jana Pavla II. v roce 1995 v Olomouci.¹³⁸⁸ Došlo k exarchátu byl postaven tajný svatých biskup Ivan

¹³⁸³ Rozhovor Martina Holíka v HLAVICA, Stanislav: *Tajná organizovaná teologická studia...* s. 83.

¹³⁸⁴ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 199.

¹³⁸⁵ Rozhovor se Stanislavou Anežkou Salovou v ČÍSAŘOVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen...* s. 77.

ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 80.

¹³⁸⁶ HRADIL, Jakub: *Kd jiným eckokatolické církve...* s. 72, 74.

¹³⁸⁷ BK: *Zřízení eckokatolického eparchátu a podzemní církve*. s. 1, 3.

PALA, Josef: *eckokatolická církev*. s. 1, 12.

¹³⁸⁸ Jiří Kvapil s manželkou nesli před papežem v Olomouci v roce 1995 obětní dary, a proto měli privilegium, že mohli jít k přijímání přímo k papeži. Této příležitosti chtěl Jiří Kvapil využít, aby upozornil na dosud nevyřešenou těžkou situaci ženatých tajných svatých kněží. Ochranka jejich ovšem nepustila k papeži, a tak musela vzkaz předat jeho žena.

MIŠAN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

KVAPIL, Jiří (1949). Rozhovory.

Ljavinec.¹³⁸⁹ Podmínkou přijetí do exarchátu bylo převzetí cení na eckokatolické kněze, zpravidla bez možnosti biritualismu.¹³⁹⁰

Nkte i celibátní i ženatí kněží byli zařazováni i později, například Stanislav Lekavý byl převzetí cení po zneplatnění manželství v roce 1998 jako celibátní kněz (byl převzetí cení biritualista),¹³⁹¹ i Jan Kofron se nechal převzetí cení jako první oficiálně převzetí cení ženatý západní kněz v eckách, aby mohl ve eckách sloužit nemocným, až v roce 2008. Kofron dokonce do té doby reprezentoval a byl jedním z mluvčích tzv. „neprevzetí cení titulů“ z pražské ES.¹³⁹²

Podmínkou převzetí cení bylo rovněž prověření úrovně znalostí, což bylo dalším důkazem nerovného převzetí cení, protože jiné skupiny tímto ponižujícím procesem projít nemusely.¹³⁹³ Ovšem všichni, jejichž převzetí cení bylo převzetí cení v „moravské“ eckách, tímto procesem prošli, například Jiří Kvapil, pocházející z okruhu Václava Dvořáka, stejně jako třeba Tomáš Halík, neměl uznané studium, a aby mohl využívat náboženství, musel, na pokyn arcibiskupa Jana Graubnera, studovat dálkově teologickou fakultu.¹³⁹⁴ Převzetí cení a doplňování studia probíhalo navzdory tomu, že Stanislav Krátký byl evidentně pověřen vzdáváním bohoslovců biskupem Karlem Skoupým, a přestože v rámci studia využívali kněží bývalí využívatelé bohosloveckých učilišť. Tajně převzetí cení přitom nežádali o udělení titulu, například doc. Radomila Kalábovi předložil Davídek licenciaturu, ale on nepožádal ani o titul magistra, protože si byl vědom toho, že to nemá význam.¹³⁹⁵

Kurzy pro tajně převzetí cení probíhaly v Praze a v Olomouci. Před pražským převzetí cení kurzem se sešlo přibližně 200 mužů,¹³⁹⁶ ale polovina odmítla převzetí cení.¹³⁹⁷ Nakonec se

¹³⁸⁹ Ivan Ljavinec přijal biskupské převzetí cení 30. března 1996, přesto prohlašoval, že Davídkova převzetí cení byla platná.

MIKEŠ, František: *Umlčené společenství Koinótés*. s. 18.

Zůstali jsme v rnitěmu. Katolický týdeník, 28. 4. 1996, s. 1,3.

¹³⁹⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 201.

¹³⁹¹ VAN K, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zové? Poražení?* s. 422.

VLČEK, Vojtěch: *Otvírám svatyni i své srdce všem*. s. 12.

¹³⁹² Dopis Jana Kofrona z 16.11.2006, archiv Jana Kofrona.

KOFRON, Jan: *Proč jsem svolil k podmíněnému převzetí cení*. In: Zradené Proroctvo, československá podzemná církev mezi Vatikánem a komunizmem. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 99-104.

VLK, Miloslav: *Ing. Jan Kofron přijal kněžské sv. cení*. <http://www.apha.cz/ing-jan-kofron-prijal-knezske-sveceni>, staženo 15.7.2016.

¹³⁹³ KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. s. 86.

¹³⁹⁴ SPOUSTA, Jan: *S Jiřím Kvapilem o ekání a církvi*.

¹³⁹⁵ Rozhovor Radomila Kalábova zveřejněný v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 74.

¹³⁹⁶ Takto o převzetí cení referoval Katolický týdeník. *Na Katolické bohoslovecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze se v sobotu 5. září konalo setkání s 25 duchovními, kteří v minulých letech přijali tajně kněžské sv. cení. Obsahem rozhovorů vedených v bratrském duchu bylo zjištění úrovně znalostí z nejdůležitějších teologických disciplín, jako je v rouka, morálka, církevní právo, liturgika a pastorální teologie. Podle vyjádření děkana fakulty profesora Václava Wolfa prokázali zvláště duchovní z Moravy velmi dobrý stupeň znalostí v požadovaném rozsahu a po stránce domovní jsou tedy připraveni převzít úkoly ve své duchovní správě církve. Celkově lze tuto akci hodnotit jako další pozitivní krok v otázce tajných sv. cení.*

M. F.: *Rozhovory s tajně převzetí cení kněžími*. Katolický týdeník, 27. 9. 1992, s. 1.

ukázala poměrně dobrá úroveň znalostí tajných sv. cených, na kterém byla dokonce nabídnuta spolupráce, jako Radomilu Kalábovi, a např. Eduard Krumpolc dodnes přebývá na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci.¹³⁹⁸

V polovině devadesátých let se znovu rozhořela diskuse kolem skryté církve, doprovázená mediálními přestřelkami,¹³⁹⁹ mj. vyšlo najevo, že generální vikářka Felixe Davídka, Ludmila Javorová, byla vysvěcena na kněžku. Mnohdy ostré výměny, občas se objevující dodnes, měly spíše monologický charakter¹⁴⁰⁰ a rozhodně nepřispěly k dialogu a vzájemnému pochopení.¹⁴⁰¹ V té době vyšly i dvě zásadní publikace o tématu od autorské dvojice Petr Fiala - Jiří Hanuš a Ondřej Liška, v té době studenta religionistiky. Liška je mnohými podezříván, že pracoval na objednávku, protože získal podklady, které jiní badatelé neměli a nemají k dispozici. Navíc publikaci otevřeně podporoval Miloslav Vlk, který se dokonce zúčastnil k tomu meckého vydání knihy.¹⁴⁰²

Vzhledem k tomu, že v devadesátých letech stále mnozí aktéři „moravské“ skryté církve nepovažovali situaci za dořešenou, protože nadále zůstávalo značné množství tajných sv. cených neintegrováno, rozhodly¹⁴⁰³ se špičky „moravské“ v tuhle 18. listopadu 1995 ke společnému postupu.¹⁴⁰⁴ Jednoty se docílilo díky iniciativám v té době nejagilnější a „nejmladší“ skupiny - pražské ES. Proběhlo několik jednání, ze kterých vzešlo trio mluvčích: Jan Blaha, Jan Konzal a Stanislav Krátký.¹⁴⁰⁵ V květnu 1996 zaslala „moravská“ v tuhle žádost o povolení ustavit nějakou vhodnou formu¹⁴⁰⁶ uvnitř katolické církve, aby se v ní nadále využívaly a rozvíjely metody práce vypracované a vyzkoušené za totality.¹⁴⁰⁷ Proti těmto snahám stál argument, že by se mohla rozbít církevní

¹³⁹⁷ Značný počet sv. cených odmítajících přebývá uvedl v rozhovoru Martin Holík viz. HLAVICA, Stanislav: *Tajně organizovaná teologická studia...* s. 82.

¹³⁹⁸ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

¹³⁹⁹ Např. FIALA, Miloslav: *Dialog?* s. 18.

FLIEDR, Bob: *Dialog v podání kardinála Vlka*. s. 30.

¹⁴⁰⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 202.

¹⁴⁰¹ Konfliktní stav pokračoval i v pozdějších letech, což dokazuje mj. aféra, kterou vyvolal láněk Jana Konzala v evangelickém časopise o svátosti smíření.

SLAVÍK, Michael: *Klánku „Svatost smíření není úkon ve zpovědnici“*. Getsemany, 2004, . 6, s. 120.

Jan Konzal „separující se částkou tla Kristova“? Getsemany, 2004, . 6, s. 117-121.

¹⁴⁰² HRADILEK, Pavel: *Fabula secundum Lupem*. s. 78-82.

¹⁴⁰³ *Setkání ES, Praha 18.11.1995*. Kopie, archiv autora.

¹⁴⁰⁴ *Pracovní setkání 8 biskupů Mléčící církve (ES) zech, Moravy a Slovenska*. Getsemany, 1995, . 12, s. 18.

¹⁴⁰⁵ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. s. 8.

¹⁴⁰⁶ *Návrh stanov osobní prelatury z 13.4.1996*. Kopie, archiv autora.

FIALA, Petr: *O skryté církvi*. s. 17.

JORISSEN, Hans: *Odmítnuté dědictví*. s. 142.

¹⁴⁰⁷ *Hovory o víře: Koinótés*, 8. část, vysíláno 21.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

jednota v české republice.¹⁴⁰⁸ Ím po dvou letech žádost „moravské“ v tve bez rozpravy zamítnul.¹⁴⁰⁹

Integra ní iniciativy vyvíjené zejména ze strany „moravské“ v tve neskon ily ani po vzniku exarchátu, který situaci z ásti ešil, ovšem ne pro ty, kte í principiáln odmítali p esv cení.¹⁴¹⁰ V únoru roku 2000 prob hlo na pražské nunciatu e setkání zástupc „moravské“ skryté církve se zástupcem Kongregace pro nauku víry Tarsiciem Bertone, které sice m lo p edem stanovený záv r v podob *Prohlášení Kongregace pro nauku víry o „tajné církvi“*,¹⁴¹¹ kde byla uvedena nezákonnost veškerých svátostí a liturgie ud lovaných v rámci „moravské“ v tve,¹⁴¹² na druhou stranu Bertone nazna il, že Normy nem ly sloužit k plošné aplikaci a navíc byl p ekvapen sv dectvími aktér , se kterými se setkal a slíbil další jednání.¹⁴¹³ Tento postoj znovu zopakoval nový nuncius v kv tnu roku 2002.¹⁴¹⁴ Mezitím prob hla další interní jednání, na kterých byl ochotný k integraci nap . i ve ejnou církvi zna n negativn vnímaný¹⁴¹⁵ „separatista“ Josef Smola. Zástupci „moravské“ v tve také opakovan jednali s biskupem Dominikem Dukou, který rovn ž p íslíbil, že se situací bude zabývat.¹⁴¹⁶ Vedle toho vypadala situace na Slovensku výrazn mén perspektivn , i když i na eské stran se nakonec situace nepohnula navzdory p íslib m a iniciativám. Jednou z posledních výrazných iniciativ byl dopis zástupc skryté církve novému papeži Benediktovi XVI. z ledna 2006.¹⁴¹⁷

Navzdory všem neúsp ch m n kte í z neintegrováných stále doufají ve zm nu a zejména v papeže Františka,¹⁴¹⁸ v n kterých p ípadech je to i motivem jejich ml ení, nap . v p ípad již zesnulého Jana Blahy. V tšina se ovšem smí ily s tzv. biologickým ešením,¹⁴¹⁹ protože nejmladší sv cenci pomalu dosáhli d chodového v ku, v tšina starších již zem ela a z žijících biskup „moravské“ v tve s dostate nou autoritou zbývá jediný, Jan Konzal.

¹⁴⁰⁸ FIALA, Miloslav: *Sv cení biskup ...* s. 1-2.

¹⁴⁰⁹ MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 13.

¹⁴¹⁰ KOHL, G., Ji í: „Podzemní církve“ s. 30.

¹⁴¹¹ *Prohlášení Kongregace pro nauku víry o „tajné církvi“*.

http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000211_chiesa-clandestina_cs.html, staženo 16.7.2016.

¹⁴¹² BK: *Prohlášení o „Tajné církvi“*. Katolický týdeník, 27. 10. 2000.

¹⁴¹³ KONZAL, Jan: *Otev ený dopis Jana Konzala*. Getsemany, 2005, . 2, s. 22.

MIKEŠ, František: *Uml ené spole enství Koinótés*. s. 20.

HRADILEK, Pavel: *Fabula secundum Lupem*. s. 80-81.

¹⁴¹⁴ Hovory o ví e: Koinótés, 10. ást, vysíláno 4.9.2010. Ro 6, archiv Ro.

¹⁴¹⁵ Nap . LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 154.

¹⁴¹⁶ *Dopis biskupu Dominiku Dukovi z jednání ve Zdobnici z 20.5.2000*. Kopie, archiv autora.

Záznam z jednání hradeckého sídelního biskupa Msgr. D. Duky a biskup ES ze dne 7.7.2000. Kopie, archiv autora.

¹⁴¹⁷ *Dopis mluv ích ES papeži z 25. ledna 2006*, koncept, archiv Jana Kofron .

¹⁴¹⁸ Nap . František Mikeš (MIKEŠ, František. Poznámky z rozhovoru 17. b ezna 2014 na CMTF UP.).

¹⁴¹⁹ Nap . Ivan Vitula (VITULA, Ivan: *Dopis Ji ímu Hanušovi z 13.10.2002*. Kopie, archiv autora.).

V třetina integrovaných kněží „moravské“ skryté církve se úspěšně uplatnila ve veřejné pastoraci a často se v jejím rámci zasazovali o novátorský a zejména otevřený přístup, jako Jiří Kvapil,¹⁴²⁰ nebo si našli zcela unikátní vlastní uplatnění, tedy pokud jim to v kázdě zdraví dovolili. Za všechny uvedeme interdiocézní centrum Radost Františka „Tiška“ Fráni, kam každé léto zavítá na 400 dětí a mladých lidí z celé republiky.¹⁴²¹ Dokonce některé synové ženatých kněží následovali příkladem svých otců a stali se kněžími, i když celibátními, například syn Josefa Javory - Marcel Javora,¹⁴²² i syn Pavla Váchy - Marek „Orko“ Vácha, který se stal navíc důležitým mediálním a intelektuálním symbolem současného katolicismu.

Také „nepřesvitelné“ vyvinuli řady aktivit, které lze kategorizovat do čtyř skupin.¹⁴²³ První, dnes již zaniklou, aktivitu tvořili lidé kolem biskupa Fridolína Zahradníka a jím založených Emauzských domů, v nichž se integraci mužů z okraje společnosti.¹⁴²⁴ Druhý aktivní okruh představuje skupina kolem kněze Josefa Smoly,¹⁴²⁵ jehož jádro je tvořeno několika komunitami eholního typu, jež se navenek zaměřovaly na ochranu nenarozeného života a na pomoc státím těmto svatým. Další skupinou je pražská ES,¹⁴²⁶ která se v roce 2005 rozdělila na dvě skupiny, obě pokračují ve vytváření církevní obce komunitního typu, nicméně menší progresivní skupiny jde i o pozitivní změny v církvi.¹⁴²⁷ Poslední skupinu tvoří několik jednotlivců, kteří slouží či sloužili například v duchovní péči nemocným, postiženým, vytvářeli a vedli společnosti nejrůznějšího charakteru. Tito akťe i zpravidla bez vážnějších problémů spolupracují s viditelnými církevními složkami.¹⁴²⁸ V třetina dosud žijících aktivních nepřesvitelných duchovních působí i na Slovensku, ale i jinde v zahraničí.¹⁴²⁹

Situace kolem „moravské“ skryté církve není z pohledu mnohých aktérů dosud uspokojivě vyřešena a zdá se, že řešení již nedorazí. Tvrdý přístup zajisté ovlivnila řada faktorů vycházejících z praxe „moravské“ v tve, jež souvisí zejména s experimenty a z nedostatku dialogu s oficiální církví. Na druhou stranu působila celá řada dalších,

¹⁴²⁰ KADAVÁ, Tereza: *eckokatolická farnost v Olomouci a její působení na integraci cizinců*. Olomouc 2014. Diplomová práce na katedře české sociální práce.

¹⁴²¹ ŠTAUD, Václav: *Duchovní vliv táborů potěbuje i dnešní mládež*.

¹⁴²² Země P. Josef Javora. http://www.ado.cz/oldin/oldin_02_04.htm, staženo dne 13.1.2003.

¹⁴²³ HRADILEK, Pavel: *Kdo dnes tvoří skrytou církev?* Getsemany, 2000, . 6, s. 143-144.

¹⁴²⁴ FLIEDR, Bob: *Podáváme životním ztroskotancům pomocnou ruku, hodnotíme únosy eských Emauzských domů jejich předsedou, katolický duchovní Fridolín Zahradník*. Lidové noviny, 10. 7. 1999, s. 27.

¹⁴²⁵ Dle Jana Konzla jsou skupiny kolem Smoly a pražská ES jediné, které zachovaly charakter pastorace.

KONZAL, Jan: *Snahy o zaslání... s. 145-146*.

¹⁴²⁶ RENDL, Jan: *Nebe v podzemí*. Dokumentární film, 53 min. R 2013.

¹⁴²⁷ Práv pražské skupiny „moravské“ skryté církve zůstávají dosud nejaktivnější složkou „moravské“ v tve.

FIALA, Petr: *Ecclesia silentii a Getsemany*. Proglas, 1996, . 1, s. 50.

¹⁴²⁸ Hovory o víře: Koinotés, 7. část, vysíláno 14.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

¹⁴²⁹ HRADILEK, Pavel: *Kdo dnes tvoří skrytou církev?* s. 143-144.

vnějších faktorů, vycházejících z obav utvářející se svobodné církve v Československu s pravděpodobně nacionálním pozadím ze strany Slováků a slovenské katolické církve. Díky tomu, že je kauza „moravské“ v tuzemsku stále živá, je jasné, že představa o „moravské“ v tuzemsku zůstává nutně neúplná.¹⁴³⁰

¹⁴³⁰ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenský Koinótes*. s. 10.

KONZAL Jan je fanaticky nábožensky založen. Jedná se o osobu bývalého ministranta na Svaté Hoře u Píbramí, který se podle vzoru svých dvou bratrů snažil dosáhnout kněžského vzdělání. V 50. letech se angažoval v laickém hnutí v kat. církvi. Za tuto činnost byl podle § 79 tr. Zákona odsouzen k TOS, který vykonal v letech 1960-63.

Archiv bezpečnostních složek, registrační číslo 10 942, Bratři I.

4.2 Analýza aktivit „moravské“ skryté církve

Bez ohledu na otevřeného kódování byly rozhovory rozebrány na samostatné části a pečlivě prostudovány, porovnáním byly zjištěny podrobnosti a rozdíly. V této fázi byly jednotlivé pojmy označeny, kategorizovány a v procesu kódování převedeny na abstraktnější úroveň, tj. byly jim přiřazeny zastupující pojmy. Soubor pojmů vykazujících podobné významy byl zahrnut do jedné kategorie, došlo ke konceptualizaci údajů a následně k seskupení pojmů souvisejících se stejným jevem. Dále byly určeny jejich vlastnosti a tyto byly umístěny na dimenzionálních škálách.¹⁴³¹

Všechny kategorie byly pojmenovány obecně, aby mohly obsáhnout a zahrnout širokou škálu podobných pojmů, jež byly identifikovány během této první fáze kódování. Autor prováděl kódování skrze detailní procházení jednotlivých slov v textu popisující rozhovor a na základě toho seskupoval podobné jevy do kategorií.¹⁴³²

V rámci axiálního kódování byly navrženy a ověřeny vztahy mezi kategoriemi, subkategoriemi a jejich vlastnostmi podle Zakotvené teorie. Díky tomu došlo k propojení kategorií na základě pravidelností a podobností dimenzionálních charakteristik.¹⁴³³ Při selektivním kódování byla vyložena kostru pojmů, následně uvedeny hlavní kategorie do vztahu k centrální kategorii - *aktivity „moravské“ skryté církve* - podle tzv. paradigmatického modelu vycházejícího z této teorie. Poté byly kategorie vzájemně vztaheny na dimenzionální úrovni, následně byly tyto vztahy prověřovány dle získaných údajů. Model umožnil systematicky přemýšlet o údajích a uvádět kategorie do vzájemného vztahu.¹⁴³⁴

Z analýzy odpovědí došlo v první fázi otevřeného kódování k identifikování sedmi hlavních kategorií, jež ovlivňovaly *rozsah činnosti jednotlivých aktérů, potažmo aktivit „moravské“ skryté církve*. Tyto kategoriemi jsou: *frustrace, touha po svobodném projevu víry, nonkonformita, překročení vnitřních a vnějších (skutečných i domnělých) hranic, perzekuce, konspirace* a v neposlední řadě *aktéři, kteří znali biskupa Felixe Davidka, to*

¹⁴³¹ STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu*. s. 42-52.

¹⁴³² Tamtéž s. 72, 87.

¹⁴³³ Tamtéž s. 71.

¹⁴³⁴ Tamtéž s. 72, 87.

byl rovněž vztah k jeho osobě a myšlenkám. Pochopitelně se v rozhovorech objevily i další společné kategorie (viz kapitola 1.3), ovšem tyto kategorie byly dle sledky výše jmenovaných kategorií a kategorie centrální například *proces integrace*. Pro potřeby analýzy autor zcela vynechal aktivity vyvíjené aktéry po roce 1989,¹⁴³⁵ tedy mimo „klasické“ období „moravské“ skryté církve (tyto aktivity jsou jedním z následků centrální kategorie). Důvodem je integrování části aktérů do veřejné církve, které zpravidla ukončilo jejich dosavadní činnost, protože byli obvykle plně zapojeni do pastorače. Tedy není možné jejich činnost, navíc plně řízenou i minimálně kontrolovanou ve veřejnou hierarchií, zcela ztotožnit s činností, často živelnou a mnohdy i nikým neřízenou, vyvíjenou ve skrytosti. Tento závěr se zdá být jediným možným, protože se autorovi jeví jako nesporné, že i integrovaní jsou nositeli odkazu „moravské“ skryté církve, byvší různé intenzitě a v odlišných projevech. Rovněž se nedají srovnávat aktivity, jejich dopady a rozsah apod. integrovaných s těmi, kteří zůstali ve skrytosti a ztratili, i nikdy nezískali, institucionální podporu ve veřejné církve. Přesto je ze vzorku možné konstatovat, že všichni aktéři ochotní k rozhovoru na téma skryté církve se stali aktivní součástí polistopadového *katolicismu* a *náboženské kultury* v obou zemích a na Slovensku (byť i v odlišných rolích). Navíc se stala jejich činnost často pro veřejnost viditelnější než v období komunismu.¹⁴³⁶

Výsledkem závěrečného stupňování kódování (výběrového/selektivního) bylo stanovení hlavních vlastností centrální kategorie - *aktivit „moravské“ skryté církve*, kterými jsou *otevřenost aktivit*, zpravidla provázená různou mírou publicity knižství a *vyvíjení vlastní iniciativy*, což bylo často doprovázené vytvářením vlastních skupin. Dimenze obou vlastností a jejich kombinací se staly nezbytným předpokladem pro dosah, ale i rozsah činnosti konkrétních aktérů. Na základě těchto skutečností došlo k určení následujících kontextů rozlišující aktéry „moravské“ skryté církve do těchto skupin:

- 1) domácí/vnitřní aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy,
- 2) uzavřené aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy,
- 3) uzavřené aktivity „moravské“ skryté církve s vlastní iniciativou,
- 4) otevřené aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy,
- 5) otevřené aktivity „moravské“ skryté církve s vlastní iniciativou.

¹⁴³⁵ Aktivity členů „moravské“ v úvodu po listopadu 1989 jsou částečně naznačeny v kapitole 4.1.7.

¹⁴³⁶ Například pražská ES vydává časopis *Getsemany*, také stála za založením a podílí se na výuce Institutu ekumenických studií, který aktuálně spadá pod Evangelickou teologickou fakultu UK v Praze.

Pochopitelně je rozdělení umělé a mnohé případy se nacházejí na pomezí jednotlivých kategorií, navíc u některých aktérů docházelo v průběhu času k modifikacím jejich aktivit i k jejich utlumení i naopak rozvoji. Přesto se autor domnívá, že se jedná o rozdělení reprezentativní, které je aplikovatelné i mimo zkoumaný vzorek respondentů.

Výsledky analýzy se promítly do celé tvrdé kapitoly, nicméně podrobnější analýzu centrální kategorie autor ponechal až do této části.

Domácí/vnitřní aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy

Tuto skupinu aktérů tvoří tři nárotoři. Charakteristické je, že se jedná o ženaté muže narozené ve čtyřicátých letech, tj. jedná se o mladší vlnu vysvěcených mužů v rámci „moravské“ větvě. Všichni mají vysokoškolské vzdělání, dva pocházejí z tradičně katolických rodin, v jednom případě se jednalo o tzv. vlažnou rodinu, která striktně nedodržovala všechny stanovené náboženské předpisy. Svěcení aktér z této skupiny předcházela delší příprava a poté se šlo na zralost manželského vztahu. Takto to vyjádřil Vojtěch Mián: „*Po kal si, až se ožením a co ze mě bude. Co ze mě nad lá manželka. Ony nás ty ženy opravdu hodně ovlivují.*“¹⁴³⁷ Všichni tři aktéři patří ke strukturám přímo spojeným s osobností Felixe Maria Davídka – tj. do širšího společenství tzv. Koinótés. Dva aktéři se stali součástí „moravské“ větvě ještě v šedesátých letech a po celou dobu pobývali v nejbližších kruzích biskupa Davídka, Ivan Vitula se k tomuto okruhu připojil až po ústíkem osmdesátých let. Dva aktéři bydlí poměrně daleko od Brna, pouze jeden pocházel z blízké vesnice, ale vlastní společenství, ve kterém se angažoval, bylo v Mohelnici.

Do této skupiny patří:

Jan Franc, nar. 1944 – vystudovaný inženýr chemie, který celý život pracoval v oboru, v roce 1976 byl vysvěcen na biskupského kněze, v rámci skryté církve působil jako sekretář biskupa Jana Blahy, nepřijal svěcení „sub conditione“, je aktivním organizátorem tzv. Pondělních večerů v kostele sv. Jana v Pardubicích.

Vojtěch Mián (rozený Nemeškal), nar. 1942 – vystudovaný elektroinženýr, který díky uvolnění konce šedesátých let absolvoval také sociologii a pedagogiku a po Sametové revoluci získal doktorát z teologie, pracoval v oboru – jako elektroinženýr – i mimo něj, po

¹⁴³⁷ MIÁN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

roce 1989 vyu oval náboženství a také na vysoké škole, v roce 1984 byl vysv cen na birituálního kn ze, v roce 1997 p ijal p esv cení a zapojil se do ve ejné pastorace.

Ivan Vitula, nar. 1942, zem. 2012, vystudovaný chemik, který po celou dobu komunismu pracoval v oboru, po revoluci vyu oval náboženství a chemii na základní škole a na gymnáziu, v roce 1987 byl vysv cen na birituálního kn ze, nep ijal sv cení „sub conditione“.

Jako v ící lidé prožívali tito akté i *frustraci* z tehdejších pom r , které neumož ovaly hlubší studium *teologie*. Nap íklad takto charakterizoval situaci Vojt ch Mi an: „V roce 1964 m i Václava Nolla poslal Krátký k Davídkovi. ekl, že našel lov ka, který vy eší naši situaci (totiž touhu stát se kn zem) a poslal nás - každého samostatn - k Davídkovi na domluvený termín sch zky.“¹⁴³⁸ Podobn í Jan Franc: „My jsme se nikdy necítily jako n jaká jiná církev, a celé to bylo naprosto p irozené a normální, že jaksí vedle toho, co stát povolil se svým hlídáním, co prost provozoval v Litom ících, takže vedle toho Davídek cht l mít svoje vzd lávání kn ží, kte í budou vzd laní trošku jinak, než ten komunistický režim umož oval.“¹⁴³⁹

Nicmén zapojení do struktur „moravské“ skryté církve vyžadovalo zna nou dávku *nonkonformity* nejen v í režimu, ale zejména ve vztahu k tradici, církvi a dosavadnímu modelu víry, což vyžadovalo *p ekro ení vnit ních a vn jších (skute ných i domn lých) hranic*. Takto situaci popsal Vojt ch Mi an: „Potom, když jsem se setkal s Davídkem, to byla obrovská zm na. Tu já jsem prožíval tak, že jsem se kolikrát i v noci probouzel. Honila se mi hlavou ta naprostá zm na paradigmatu, toho co znamená víra, když se zm ní model, ve kterém lov k poznává, nebo jedná. Jako když se zm ní od klasické fyziky k relativistické, k Einsteinov . lov k se dostane z tradi ního modelu do modelu úpln jiného. To znamená, že si musí v mysli a v jednání všechno p estav t. Ono to nejde tak úpln jednoduše, vyžádá si to as zm ny.“¹⁴⁴⁰ U dvou aktér p edstavoval vstup do manželství dilema, protože vážn uvažovali o kn žství, a proto se o této v ci radili mj. s Davídkem, který v manželství nevid l p ekážku pro kn žství. Naopak z jeho pohledu mohla být kombinace manželství a kn žství sou ástí *katolicismu* a *kesanského étosu*, stejn jako tomu bylo v historii. Vojt chu Mi anovi Davídek na jeho dilema sd lil: „Ty máš h ivny dv a ty jsi povinen uskute nit je ob .“¹⁴⁴¹

¹⁴³⁸ MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

¹⁴³⁹ FRANC, Jan (1948). Rozhovory.

¹⁴⁴⁰ MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

¹⁴⁴¹ MI AN, Vojt ch (1942). Rozhovory.

Pro všechny t i byl *vztah k Davídkovi a jeho myšlenkám* velmi významný. Davídek v jejich případě nestanovil žádné úkoly související s pastorační mimo samotné „vnitřní“ společenství „moravské“ skryté církve (širší společenství Koinótés) a aktéři samotní nevyvíjeli vlastní iniciativu. Rodinná situace, kterou Davídek také zohledňoval, stála za jejich zdánlivou „bezprizorností“. Přeměň Davídek počítal s jejich budoucím využitím, například Vojtěchem Miánem počítal jako se studijním typem. Mián se k aktivitám za minulého režimu vyjádřil následovně: *„Prakticky nejméně do konce komunismu jsem byl vytížený rodinou a to byly v cí, se kterými Davídek počítal. říkal, že jsou etapy v životě, kdy se člověk má nasazovat pro různé v cí. Když udělal kněžství ženatému, tak počítal s tím, že se musí stabilizovat manželství, že je potřeba zvýšená péče.“*¹⁴⁴² Jan Franc popsal aktivity vyvíjené v rámci společenství kolem Felixe Davídka a Jana Blahy, kterým dělal asistentem doprovodem na různých mimobraná setkání, následovně: *„Všude to probíhalo „potajomky“. Scházeli jsme se, občas jsme si vzájemně sloužili svátostmi, a když byli nějakí lidé, kteří se chtěli přidat, tak to znáte s Krátkým, jak to vypadalo, ty kontakty se udržovaly s tím, že jste si musel vybrat člověka, který to nikde „neprolátne“.“*¹⁴⁴³ Kromě těchto aktivit se Franc angažoval ve společenství v rodných Pardubicích, ovšem pouze jako laický laik. Jan Vitula se také angažoval i mimo bezprostřední Davídkovy okruhy, nicméně ve společenství vizionářky Boženy Cibulkové fungoval pouze jako jakýsi „nositel“ Davídkových myšlenek. *„Co jsem se dověděl u Felixe, tak jsem přenesl tam. To bylo spíše takové jednostranné.“*¹⁴⁴⁴ Přestože se Vitula podílel na samizdatu produkovaném v okruhu Cibulkové a byl součástí společenství, stejně jako Franc v Pardubicích, nebyly tyto aktivity nijak navázány na jejich kněžskou roli, a proto je autor zařazuje do této skupiny aktérů, aby se nacházeli na pomezí.

Omezení aktivit pouze dovnitř společenství kolem Davídka a do vlastní nejbližší rodiny způsobilo několik faktorů, asi nejdůležitějším byla starost o vlastní rodiny s postupně dorůstajícími dětmi a o její zabezpečení. Dále to byla, u Vojtěcha Miána a Ivana Vituly, poměrně krátká doba mezi vysvěcením a rokem 1989, která neumožnila aktérům nezávislé vyvíjení vlastního pole působnosti, což bylo mj. dáno tím, že žili mimo Davídkovy bezprostřední známý kontext a akční radius. Je pravděpodobné, že Davídek tyto aktéry nepovoloval žádnými pastoračními úkoly, protože předpokládal, že vyplývají z jejich konkrétních kontextů. U Jana France počítal s jeho službou pro Jana Blahu, kterému dělal „sekretářem“, a v případě Ivana Vituly pravděpodobně předpokládal jeho působení v rámci skupiny kolem Boženy Cibulkové,

¹⁴⁴² MIÁN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

¹⁴⁴³ FRANC, Jan (1948). Rozhovory.

¹⁴⁴⁴ VITULA, Ivan (1942 - 2012). Rozhovor.

což se v podstatě v obou případech naplnilo a ostatně v tom jmenovaní pokračovali i po roce 1989, kdy ani jeden z nich nepřijal přesvědčení. I Vojtěch Mičan naplnil po pádu komunismu všechny úkoly, které přijal od Davídka (zabývat se relativismem, východní dogmatikou a ekumenismem) a stal se jedním z hlasitých nositelů Davídkových myšlenek v současném katolicismu, mj. v rámci obanského sdružení Křesťanský institut a v katolické církvi v rámci struktur exarchátu.

Uzavřené aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy

Aktivity řízené představeným určené pro uzavřený okruh osob, který se mohl, zpravidla po náležitém prověření, rozšiřovat i obmývat a mohl, i nemusel bezprostředně souviset s činností „moravské“ skryté církve reprezentují optativní aktéři. Dva jsou celibátními kněžími a jeden je biritualista. Jedná se o kněze vysvěcené ve společenství „moravské“ skryté církve koncem šedesátých let. Dva z aktérů byli bezprostředně perzekuováni režimem, Josef Šik absolvoval vojenskou službu u Pomocných technických praporů a Josef Hošek byl po útěku padesátých let uvězněn za špionáž. Z této skupiny má pouze Radomil Kaláb formální vysokoškolské vzdělání. Kaláb díky své mimořádné odbornosti dokonce získal již za komunismu doktorský titul, navzdory špatnému kádrovému posudku, kde bylo uvedeno, že je náboženským fanatikem, a proto nemohl mít přímou výuku se studenty. Všichni aktéři pocházejí z Brna, kde nejpozději od šedesátých let kontinuálně působí. Dva z aktérů pocházejí ze zbožných rodin, jeden z nábožensky vlivných poměrů. Josef Šik byl bohoslovcem brněnského učiliště, odkud se znal s Felixem Davídkem a Stanislavem Krátkým, s nímž navíc spolupracoval s Davídkem na projektu Athenea. Josef Šik a Radomil Kaláb studovali od padesátých let teologii samostudiem i pod vedením kněží. Takto svou cestu k „nouzové“ formě studia teologie popsal Radomil Kaláb: „Když v roce 1950 byly zlikvidovány všechny školy, nehledal jsem tu vnější formu, ale intenzivně jsem se pustil do studia teologie.“¹⁴⁴⁵ Z této skupiny pouze Josef Hošek neuvažoval o duchovním povolání před vstupem do „moravské“ v tve skryté církve.

Josef Hošek, nar. 1933, krátce po absolvování učebního oboru sochařství, byl uvězněn za špionáž, pracoval v různých zejména lidnických profesích (jako horník, zedník, řidič), v roce

¹⁴⁴⁵ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

1969 byl vysv cen na birituální kn ze, v roce 1997 p ijal sv cení „sub conditione“ a byl za azen do pastorage v rámci exarchátu.

Radomil Kaláb, nar. 1930, promováný stava , který poté pracoval v konstrukci a na Vysokém u ení technickém, p estože za komunismu nemohl vyu ovat, navzdory tomu byl v roce 1991 pov en vedením ústavu na brn nském VUT, v roce 1968 byl vysv cen na kn ze a v roce 1992 p ijal sv cení „sub conditione“ a byl poté p ijat do pastorage.

Josef Šik, nar. 1929, po zrušení bohosloveckých u iliš nenastoupil do z ízeného generálního seminá e, namísto toho absolvoval vojenskou službu u Pomocných technických prapor , poté pracoval jako d lník, po absolvování pr myslové školy pracoval od roku 1964 jako konstruktér, v roce 1968 byl vysv cen na kn ze a v roce 1992 p ijal sv cení „sub conditione“ a poté byl za azen do pastorage.

Radomil Kaláb a Josef Šik ekali dlouhá léta na p íležitost prom nit svá duchovní povolání ve skute né kn žství. Takto subtiln popsál *frustraci* Josef Šik, který s Davídkem za al spolupracovat na projektu „moravské“ skryté církve t i dny po jeho propušt ní: „*Vrátil se (Felix Davídek) až v šedesátém tvrtém roce, v únoru, a pak hned za al. A protože za t ch trnáct rok tady byla skupina bohoslovc , kte í museli opustit fakulty a seminá e, a kte í se p ipravovali, tak on se zam íl na to, aby pomohl t mto lidem dostudovat, a aby jim sehnal sv titele, který by je vysv til.*“¹⁴⁴⁶ Perzekuce komunistického režimu dopadala na všechny aktéry z této skupiny, nicmén v p ípad Radomila Kalába se projevovala pouze v profesní rovin a v tom, že si byl v dom sledování ze strany Státní bezpe nosti. Josef Ho ák i Josef Šik byli sledováni bezpe ností již z období, které p edcházelo jejich angažmá v „moravské“ skryté církvi. V p ípad Josefa Šika byly nejpozdi od po átku sedmdesátých let výsledky Státní bezpe nosti spojeny s jeho kn žskou funkcí. Je tedy z ejmé, že jejich aktivita vyžadovala nejen *p ekro ení vnit níh a vn íších (domn lých i skute ných) hranic*, ale také notnou dávku *konspirace*, protože jinak mohlo dojít k ohrožení jak jich samotných, tak také dalších osob, p íjemc jejich pastora níh i jiných aktivit. Takto situaci shrnul Josef Šik: „*My jsme toho o sob moc nev d li. Já jsem mohl v d t r zné v ci, ale necht l jsem.*“¹⁴⁴⁷ Svými projevy totiž režim vyvolával všeobecné obavy, nap . Radomil Kaláb jej popsál následovn : „*Já jsem m l strach, co se stane, když na m p íjdou, že jsem tajn vysv cený atd. Tak jsem se modlil za Boží ochranu a myslím si opravdu, že jí vd ím, že jsem*

¹⁴⁴⁶ ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹⁴⁴⁷ Tamtéž.

nebyl chycený.“¹⁴⁴⁸ Podez ení ve ejnosti i režimu vyvolávala již samotná skute nost, že dva akté i z stávali svobodní a byli „nábožensky orientovaní“, takto svou situaci popsal Eduard Krumpolc: „*U m bylo to podez ení, že jsem po ád svobodný, že se nežením atd., že co vlastn chci. Dneska už by to tak podez elé nebylo, protože takových lidí je hodn .*“¹⁴⁴⁹

Akté i byli, podobn jako v tšina ostatních len „moravské“ v tve, alespo v ob asném kontaktu s n kterými dalšími aktéry, nap . Radomil Kaláb vyu oval v „moravské“ skryté církvi dogmatiku, n kte í organizovali i pravidelná spole enství, jak uvedl tentýž: „*My jsme se scházeli s Provazníkem a jeho bratrem Františkem. Ješt tam byli n kte í, n kdy i ten eckokatolický (Ing. Ji í) Florián, Petr Fiala, Ji í Krpálek, Fridolín Zahradník, Eda Krumpolc a jiní. To bylo vlastn naše takové soukromé spole enství na modlitbu i na liturgii.*“¹⁴⁵⁰ Je zajímavé, že i toto sv dectví narušuje dosud vytvá enou p edstavu o rozpadu spole enství Koinótés, protože skupinu tvo ily osoby napojené na r zné skupiny a biskupy „moravské“ v tve.

Vztah k Felixi Davídkovi a jeho myšlenkám byl ur ující i pro tuto skupinu aktér , protože práv Felix Davídek jim stanovil úkoly, kterým se poté v novali. Zejména u Radomila Kalána a Josefa Šika, kte í se v novali zasv ceným ženám, byla jejich aktivita natolik intenzivní, že již nem li prostor v novat se n jakým dalším aktivitám. „*Od Felixe jsem dostal za úkol v novat se ženám, které cht ly jít do kláštera, ale jít do kláštera nemohly. Já jsem jim v noval veliké množství asu. T eba jsme se sešli v n jakém byt , tam jsem m l nap íklad n jakou p ednášku, zpovídání, mše svaté. Takto se trávil soboty a ned le. Když ty ženy m ly n koho, kdo byl t žce nemocný a nemohl už chodit ven apod., tak bylo pot eba k tomu lov ku jít. K t mto lidem jsem chodil, zpovídal jsem je a m l jsem i mši svatou. Toto jsem d lal, ale nijak ve ejn . Taky jsem kolikrát šel na n jakou takovou návštěvu, kterou mi n kdo domluvil.*“¹⁴⁵¹

Krom pravidelných úkol , dostávali akté i i ad hoc úkoly, což byl p ípad zejména Josefa Ho áka: „*Když jsem byl vysv cen, tak jsme dostávali úkoly návštěvovat nemocné – n kdy i takové policejní... My jsme návštěvovali nemocné, kte í už nemohli. V tšinou jsem se v noval nemocným a sem tam byla n jaká skupina. M l jsem jednou takový úkol postrašit n jaké babi ky nebo ženské v domácnosti, když se n co d lo.*“¹⁴⁵²

¹⁴⁴⁸ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

¹⁴⁴⁹ KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

¹⁴⁵⁰ KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

¹⁴⁵¹ ŠIK, Josef (1929). Rozhovory.

¹⁴⁵² HO ÁK, Josef (1933). Rozhovory.

Práv vytiženost aktér v oblastech, které dostali za úkol, bezpe nostní rizika, a v p ípad Josefa Ho áka i starost o rodinu, neumož ovala aktér m rozvíjení dalších i vlastních aktivit. Po pádu socialismu se všichni akté i z této skupiny zapojili do ve ejné pastorage. Ovšem v p ípad Radomila Kalába a Josefa Šika tím, díky vytiženosti jinými úkoly, v podstat opustili svá spole enství zasv cených žen.

Uzav ené aktivity „moravské“ skryté církve s vlastní iniciativou

Do skupiny jejíž aktivity z stávaly jistým zp sobem uzav ené pro ur itý okruh osob, ale jejich aktivity vycházely alespo z ásti z vlastní invence, lze za adit op t t i aktéry. Tito akté i narození ve ty icátých letech reprezentují „mladší“ ást „moravské“ v tve. Charakteristické je, že dva ženatí akté i pat í do „pražských“ skupin, jejich napojení na „moravskou“ v tev spo ívalo v p vodou jejich sv cení. V p ípad Ji ího Kvapila nebyla žádná jiná spojitost mezi ním, respektive skupinou kolem Václava Dvo áka a „moravskou“ skrytou církví. U Jana Kofron pocházejícího z pražské ES bylo jeho napojení na „moravskou“ v tev po celou dobu komunismu zcela neznámé, nicmén p esto se autor domnívá, že bylo siln jší, protože jejich nejvyšší autorita, Fridolín Zahradník, byl ve styku s Felixem Davidkem a dalšími skupinami „moravské“ v tve. Všichni akté i z této skupiny pocházeli ze zbožných katolických rodin.

Jan Kofro , nar. 1944, vystudovaný agronom pracoval velkou ást profesní kariéry za komunismu, díky svým jazykovým schopnostem, jako informa ní pracovník a p ekladatel, v roce 1988 byl vysv cen na birituálního kn ze, po roce 1989 se stal jednou z tvá í pražské ES odmítající sv cení „sub conditione“, p esto v roce 2008 jako jediný z této skupiny p íjal sv cení „sub conditione“ pro západní ritus (jako ženatý), po roce 1989 p sobil na rektorátu Univerzity Karlovy a od roku 1997 do 2013 byl sekretá em biskupa Václava Malého, od p esv cení p sobí ve ve ejné pastoraci.

Eduard Krumpolc, nar. 1943, vystudovaný elektroinženýr pracoval po celou dobu komunismu jako výzkumník, v roce 1971 byl vysv cen na kn ze a v roce 1990 p íjal jako první sv cení „sub conditione“, poté absolvoval studium teologie zejm. v ím , od roku 1994 p sobí v pastoraci a vyu uje na teologické fakult v Olomouci.

Jiří Kvapil, nar. 1949, díky svému přesvědčení nemohl dokončit vysokou školu, a proto od té doby dodnes pracuje jako elektromontážní revizní technik, v roce 1986 přijal své kněžství na biskupství v Olomouci, v roce 1997 přijal své kněžství „sub conditione“ a od té doby působí v pastorační práci v rámci exarchátu.

Jan Kofroň a Eduard Krumpolc toužili od mládí po kněžství, navzdory této touze se Jan Kofroň rozhodl po krkolomné cestě v roce 1968 do Říma, kde chtěl realizovat své kněžství, pro manželství. Takto popsal své rozvažování o duchovním povolání a tehdejší možnosti Eduard Krumpolc: *„Pak byla jen otázka, jak to realizovat. To bylo obtížné v té době, a když jsem potom znal tu situaci jaká je, tak jsem se rozhodl, tady pro tu cestu podzemní. Ta oficiální se mi nezdála dost ve shodě s tím, co církev potěbuje, a co nakonec chce i méně než biskup atd. Tak jsem byl zkrátka přiveden na tuto linii a musel jsem nést ty obtíže s tím spojené.“*¹⁴⁵³

Všechny aktéry spojovala touha po studiu *teologie*. Na aktivity této skupiny, díky tomu, že dva aktéři nebyli z okruhu přátel napojených na ústředí „moravské“ skryté církve, měl vztah k Davídkovi a k jeho myšlenkám velmi malý, i žádný vliv. Jiří Kvapil se setkal s Davídkem pouze jednou a Jan Kofroň jej nikdy neviděl, pouze Eduard Krumpolc s ním měl intenzivnější kontakty. Ovšem i on po svém vysvědčení v roce 1971 eliminoval kontakty s Felixem Davídkem a nadále se pravidelně stýkal pouze se Stanislavem Krátkým, protože: *„Pak mi bylo doporučeno Davídka nijak nevyhledávat. Já jsem ho zas tolik nepotěboval, já jsem se držel svého.“*¹⁴⁵⁴

Je možné, že právě malý vliv Felixe Davídka, umožnil rozvinutí vlastních aktivit a iniciativ. Davídek totiž zejména koncem šedesátých a počátkem sedmdesátých let vytěžoval aktéry aktivitami, které považoval za potřebné, snad i s cílem naplnit ambiciózní a komplexní program „druhé linky“, jak n kdý nazývali skrytou církev sami aktéři. Lze předpokládat, že od tohoto cíle postupně upouštěl v důsledku ztráty přímého řízení nad částí skryté církve, kvůli zdravotnímu stavu a také díky zjištění, že plánovaný rozsah činnosti není možné z pozice skryté církve naplnit. Na rozdíl od aktivit předchozí skupiny zaměřené nejen na víceméně nemenná společenství i nemocné, byly uzavřené aktivity s vlastní iniciativou daleko více ovlivňovány vnějšími faktory, a proto bylo nutné aktivity adekvátně modifikovat. Například Jan Kofroň v souvislosti s kauzou RNDr. Vladimír Fučík a spol., kdy bylo uzavřeno několik katolických aktivistů, nás utlumil samizdatové aktivity. Také Eduard

¹⁴⁵³ KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

¹⁴⁵⁴ Tamtéž.

Krumpolc byl nucen změnit strategii poté, co se Kyjovské farnosti ujal režim konformní kněz, který mu neumožnil pokračování aktivit s ministranty. V případě Eduarda Krumpolce a Jiřího Kvapila vycházely veškeré aktivity z vlastní iniciativy. U Jana Kofrona se prolínaly aktivity delegované (např. teologická výuka) s aktivitami vlastními.

Eduard Krumpolc vybrané chlapce s duchovním povoláním vedl ke kněžství, ovšem doporučil jim cestu přes litoměřický seminář, tedy jinou strategii, než jakou zvolil sám před lety. *„Takže jich bylo celkem asi dvanáct, kteří měli náboženské povolání. Ne všechno se realizovalo, ale osm z nich se stalo kněžími. Dva si to potom rozmysleli, neboť ti, a jeden z nich.“*¹⁴⁵⁵ Zvolená strategie měla svá úskalí, protože nikterým se opakovaně nedá iluze, díky restriktivní politice režimu, vstoupit do semináře a své povolání ztratili.

Jan Kofron vyvíjel, kromě aktivit v rámci společenství pražské ES a příprav tajných kněží, také vlastní rozsáhlou publikatelskou aktivitu pro samizdat, na které se podílel se svým kolegou, tajným knězem z okruhu Václava Dvořáka, Františkem Pichem.

innost Jiřího Kvapila stejná jako jeho kněžství vycházela z potřeby zajistit vlastním dětem kvalitní náboženské vzdělání a také snaha zajistit duchovní život lidem v podobné situaci, jako byl on sám. *„Mám jsem mladší a starší děti a už bychom studia jsem měl také společenství. Zaměřil jsem se na manžele našeho vku. Všichni měli stejný problém, náboženská výchova malých dětí a problémy náboženského života. To jsem dělal už tehdy. V různých dobách byly ty skupiny celkem tytéž. Chodil jsem do těchto společenství souasně, scházelo se to jednou za třináct dní ve všední den. Jedno z toho to bylo u nás. Tak jsme to tak žili, četlo se písmo...“*¹⁴⁵⁶

Všichni tito aktéři byli integrováni do stejné církve. Eduard Krumpolc přijal „sub conditione“ jako úplně první z duchovních „moravské“ v tvep sobících v Československu, a to v roce 1990. Tedy dva roky před hlavní integrační vlnou zejména celibátních kněží. Jiří Kvapil se nechal zařadit do nově vzniklého exarchátu v roce 1997 při integrační vlně ženatých kněží a Jan Kofron byl integrován jako snad úplně poslední z „moravské“ v tve až v roce 2008.

¹⁴⁵⁵ KRUMPOLC, Eduard (1943). Rozhovory.

¹⁴⁵⁶ KVAPIL, Jiří (1949). Rozhovory.

Otev ené aktivity „moravské“ skryté církve bez vlastní iniciativy

Nejmén zastoupená skupina jsou akté i, jejichž aktivity byly otev ené, tedy neskrývali své kn žství na veřejnosti, pochopiteln za určitých okolností, například ve farnostech, kde je nikdo neznal, ale přesto nevyvíjeli vlastní program. Pro tuto skupinu je typické, že oba akté i patřili do nejbližší skupiny kolem biskupa Fridolína Zahradníka a oba byli rovněž spolu se Zahradníkem čtyři roky ve vazbě. Milan Beran byl původně birituálním knězem z okruhu biskupa Josefa Blahníka, ovšem po nástupu do okresního podniku služeb, kde byl vedoucím „vzáské“ sekce Fridolín Zahradník, v roce 1980, přešel pod jeho jurisdikci. Václav Netuka pocházel z okruhu Felixe Davidka, nicméně opět díky pracovní vazbě na Fridolína Zahradníka v okresním podniku služeb se od počátku sedmdesátých let angažoval v podstatě výhradně v této skupině. Oba akté i bydleli s ním své domovnosti s Fridolínem Zahradníkem v Rychnově nad Kněžnou a oba pocházeli z věrných rodin.

Milan Beran, nar. 1950, absolvoval stavební průmyslovku a poté pracoval až do roku 1980 jako stavbyvedoucí, poté nastoupil do okresního podniku služeb k biskupovi Fridolínu Zahradníkovi, kde opravovali zejména střechy sakrálních budov a far. V roce 1978 byl vysvěcen na birituálního kněze, v letech 1983-1987 byl vazebně stíhán pro údajné rozkrádání socialistického majetku a duchovenskou činnost, po roce 1989 nepřijal přesvědčení „sub conditione“, přesto se přestávkami do roku 2015 vypomáhal ve veřejných farnostech.

Václav Netuka, nar. 1929, bývalý bohoslovec, který nenastoupil do generálního semináře, poté absolvoval vojenskou službu u Pomocných technických praporů, následně až do roku 1972 pracoval jako skladník, poté pracoval u okresního podniku služeb s Fridolínem Zahradníkem, v roce 1968 byl vysvěcen na kněze, od konce roku 1989 působí ve veřejné duchovní správě, v roce 1991 byl vysvěcen „sub conditione“.

Václav Netuka patří ke skupině bývalých bohoslovců, kteří naplnili svá duchovní povolání v rámci „moravské“ skryté církve a byli svěceni koncem šedesátých let. Vedle toho Milan Beran neuvažoval o kněžství a nikdy se nesešel s Felixem Davidkem. Přesto po náležité přípravě přijal nabídku Josefa Blahníka a byl vysvěcen jako biritualista. Aktivity této skupiny byly řízeny tajně svěceným ženatým biskupem Fridolínem Zahradníkem, který rozvinul rozsáhlé aktivity sahající na celé území tehdejšího Československa a prokazatelně i do Maarska. Rozsah a intenzita aktivit Fridolína Zahradníka, mj. otev ené působení

v eckokatolických farnostech na Slovensku, plně vytěžovala oba aktéry. Na otevřenost aktivit měla pravděpodobně vliv i odlehlost „ve stejných“ psoviš od domova (např. Slovensko), zajišťující anonymitu, případně i jistá izolovanost na kterých místních – orlicko-ústeckých – i jiných lokalit (např. chalupa na Rosici) umožňující zabránit nežádoucí publicitě.

Kromě toho, že Milan Beran dlel osobního idieme biskupu Zahradníkovi, popsal další aktivity následovně: „*To byla menší společnost, rodinná, ale hlavní innost byla ta prázdninová. Takže když tam byly ty cykly po ticti, ty ticti lidech - dtech i dospělých. Kapacita té chalupy, když se tam srovnali jeden přes druhého, tak byla do ty ticti lidí... Anebo to zas byli lidé, kterým nestačilo to formální, co mohlo být v kostele, ale chtěli víc. Anebo to byli rodiče, měli zájem o to, aby jejich děti dostaly víc, než to, co bylo povoleno v náboženství ve škole. Anebo uitelé, když chtěli mít svatbu před pánem Bohem, když to chtěli mít v pořádku. Kdyby měli svatbu v kostele, tak skončí, takže takovýto servis se za izoval. Taký k ty uitelských dětí...“¹⁴⁵⁷ Václav Netuka popsal ještě další aktivity: „*Dělali jsme taky samizdaty, rozmnožovali jsme. Lidé, dobrovolníci, psali na blány, opisovali na které vci, které jsme dostali ze zahraničí na jakými cestami. Ty blány se schovávaly, aby se mohly použít, kdyby byly potřeba. To muselo projet na tom stroji (na cyklostylu), který tehdy byl k dispozici. Toto jsme taky dělali. I na jaké knihy zima, které se sem dostaly... část z toho šla přes nás, my jsme to zas rozváželi po republice. Tam, kde jsme v dli, že ten kněz nic neprozradí, kde jsme měli s jistotou zjistit, že nesouhlasí s režimem, v dli, že jsme kněz, tak tam jsme tyhle vci, které jsme vytiskli sami, nebo jsme je dostali ze zahraničí...“¹⁴⁵⁸**

Rozsah i relativní otevřenost aktivit neunikla pozornosti Státní bezpečnosti a jiným církevním kruhům, což nakonec vyústilo v dlouholeté vazby těchto dvou aktérů a Fridolína Zahradníka. Takto popsal výsledky Státní bezpečnosti Václav Netuka: „*No, tak já jsem několikrát byl, ale potom to prostě přešlo. Ne, že bych chtěl udávat Berana a Zahradníka, ale na jaká ta jména se tam objevila. Oni zas pátrali a šmátrali dál, tak potom sebrali i je. Oni se soustředili na to státdisko tady, snažili se odhalit co nejvíce z toho hnutí, co se tady konalo za církve.“¹⁴⁵⁹ Režimní perzekuce dopadla poměrně tvrdě také na rodiny aktérů. Např. Milan Beran uvedl: „*Manželku sledovali ty roky, tajný za ní chodil i do práce. Nikde ji ani**

¹⁴⁵⁷ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

¹⁴⁵⁸ NETUKA, Václav (1929). Rozhovory.

¹⁴⁵⁹ Tamtéž.

*necht li vzít do zam stnání, protože když m zav eli, tak byla na mate ské. Nedali jí ani p ídavky na d ti, aby m la dost pen z. P átelé opravdu pomáhali.*¹⁴⁶⁰

Po propušt ní z v zení v roce 1987 a poté po propušt ní Fridolína Zahradníka rok poté postupn navázali na p edchozí innost, ale než mohlo dojít k plnému obnovení rozsahu a dosahu všech aktivit, došlo ke zm n režimu.

Krátce po listopadových událostech 1989 se Václav Netuka usídlil na fa e u P. Václava Nývlt, který byl d íve v Rychnov nad Kn žnou, a se kterým Zahradníková skupina po celou dobu spolupracovala. Stejn tak i zbytek Zahradníkovy skupiny se velmi úsp šn zapojil do ve ejné pastorace, nicmén v souvislosti s Normami byl Netuka p esv cen „sub conditione“ a ostatní byli st ídav tolerováni ve ve ejné pastoraci. Toleranci usnad ovala pravd podobn í odlehlost m st a vesnic v Orlických horách, kde p sobili. Navíc se Zahradníková innost rozvinula novým sm rem, stojícím mimo dosah ve ejné církve, v podob tzv. Emauzských dom v nujících se lidem na okraji spole nosti.

Otev ené aktivity „moravské“ skryté církve s vlastní iniciativou

Poslední nejpo etn jší skupinu p edstavují akté i, kte í vyvíjeli aktivity otev ené pro asto variující okruh p íjemc , ale navíc p icházeli s vlastními projekty, kterými bu obohacovali delegovanou innost, í na nich postavili veškeré své aktivity. Jedná se o nejz norod jší skupinu a to nejen, co se týká v ku. Jeden z aktér byl ženatým biritualistou, který byl navíc p ipravován a vysv cen mimo brn nské „jádro“ „moravské“ skryté církve. Všichni akté i p sobili v Brn , í když Stanislav Krátký v rámci ve ejné pastorace od roku 1968 p sobil v r zných farnostech, zejména na okraji brn nské diecéze (Vyso ína, znojenské pohrani í). Stanislav Krátký a Ji í Krpálek byli tajn vysv ceni na biskupy v rámci „moravské“ v tve. Až na Stanislava Krátkého pocházejícího z formáln katolické rodiny, byli ostatní ze zbožných rodin.

František „Tišek“ Frá a, nar. 1938, vystudoval st ední ekonomickou školu, poté p sobil až do pádu socialismu jako konstruktér, v roce 1968 byl vysv cen na kn ze, po pádu komunismu se ihned zapojil do ve ejné pastorace nejprve v Králíkách na Orlickoústecku a poté na nov vzniklém brn nském biskupském gymnáziu, následn na Biskupském gymnáziu Ž ár nad Sázavou a v Kolpingov díle, po celou dobu rovn ž pokračoval ve svém

¹⁴⁶⁰ BERAN, Milan (1950). Rozhovory.

projektu dětského tábora Radost, v roce 1992 přijal své ceny „sub conditione“, v roce 2010 byl vyznamenán medailí Za zásluhy prezidentem republiky.

Martin Holík, nar. 1960, elektroinženýr, v roce 1987 byl vysvěcen na kněze, v roce 1992 přijal své ceny „sub conditione“ a byl zařazen do vešné pastorace, po celou dobu rovněž pokračoval v aktivitách dětského tábora Radost, roku 1995 spoluzakládal a stal se editorem Radia Proglas.

Stanislav Krátký, nar. 1922, zem. 2010, na kněze vysvěcen v roce 1946, poté ve vešné pastoraci, v roce 1958 uvězněn a na amnestii v roce 1960 propuštěn, poté pracoval v dělnických profesích, v roce 1968 znovu získal státní souhlas a působil na různých, zejména okrajových, místech brněnské diecéze, v roce 1968 přijal biskupské své ceny, ve školním roce 1969/1970 působil na obnovené olomoucké teologické fakultě, v roce 1999 se stal proboštem mikulovské kapituly, po pádu komunismu byl jedním z hlavních představitelů a mluvčí „moravské“ skryté církve, který se snažil o dořešení situace kolem „moravské“ včetně až do své smrti.

Jiří Krpálek, nar. 1931, z politických důvodů nebyl propuštěn k maturitě, pracoval v dělnických profesích, poté jako učedník, absolvoval vojenskou službu u Pomocných technických praporů, v roce 1967 přijal kněžské své ceny, v roce 1973 byl vysvěcen na biskupa, v roce 1973 se stal priorem Maltézského řádu, od roku 1992 je zařazen do vešné duchovní správy.

Ivan Synek, nar. 1946, vyučen provozním zámečnickem, poté vystudoval střední školu, v roce 1976 vysvěcen na biskupského kněze, v roce 1994 přijal své ceny „sub conditione“ a byl zařazen do pastorace jako trvalý jáhen.

Dva z aktérů (František Fráňa a Jiří Krpálek) toužili po kněžství od svého mládí, ovšem nástup do litoměřického semináře byl pro ně nepřijatelný. Svá teologická studia završili ve společenství „moravské“ skryté církve. V případě Jiřího Krpálky byla frustrace natolik silná, že dokonce uvažoval o emigraci: „*Vytvořila se určitá skupina, já jsem do toho nebyl tak zasvěcený, jejím cílem byl útek do Itálie. Mělo to být jedny Vánoce - v roce 1951, já se už viděl v Itálii. Jeden ze skupiny říkal, že je to už zařízené, a že mám přejít na Štěpána. No ale padlo to. Ono bylo těch skupinek víc a jednu před námi chytili. Proto byl náš odchod zrušen.*“¹⁴⁶¹ Jeho situaci nakonec vyřešila „moravská“ skrytá církev: „*Dneska děkuji Davidkovi, každý den na něho vzpomínám, nebýt jeho, tak nevím, jestli bych byl kněz.*“

¹⁴⁶¹ KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.

*Skutečně to byl člověk, který miloval církev, za tu církev trpěl, a byl pro ni zavřený a pro církev taký něco udělal. Zachránil mnoho povolání, která by se jinak neuskutečnila.*¹⁴⁶²

Martin Holík dospíval v prostředí tábora Radost, což byla jedna z aktivit „moravské“ skryté církve, a také díky těmto zkušenostem získal své duchovní povolání. Ivan Synek podobně neuvážoval o kněžské dráze, nicméně díky možnosti biritualismu a změnám v církvi v důsledku Druhého vatikánského koncilu se jeho názor změnil. *Vztah k Davídkovi a jeho myšlenkám* hrál významnější roli pouze u Františka Fráni, Jiřího Krpálka a svým způsobem i u Stanislava Krátkého, i když Krátký byl po celou dobu suverénním spoluzakladatelem, který měl ve struktuře natolik výsadní postavení, že jej Felix Davídek respektoval. Zcela zásadní byl vztah s Davídkem pro Jiřího Krpálka, spolupracujícího s Davídkem až do jeho smrti, který ovšem i po Kobenickém synodu udržoval kontakty s dalšími skupinami, například s okruhem Bedřicha Provazníka. Martin Holík a Ivan Synek se s Davídkem nikdy neseťkali.

Část aktivit na kterých aktéři zpravidla vycházela z příkazů vedení struktury, tj. Felixe Davídka, Stanislava Krátkého a Josefa Blahníka, například Jiří Krpálek a krátce i František Fráňa se v nově založené pastoraci zasvěcených žen. Ivan Synek dostával příkazy od svého biskupa Josefa Blahníka: *„To byla skrytá pastorace. On nám posílal ty konkrétní lidi, oni si nás vyhledali. My jsme se neptali, odkud jdou. Oni řekli: „Posílá mě Josef.“ To bylo krycí jméno. „Poté bych s vámi mluvit.“ Tak jsem si ho vzal domů, tam jsem uvařil kávu nebo čaj, a tam jsem si s ním třeba tři hodiny povídal. Také to byla naše pastorace.... V těch farnostech na Vysočině (tedy v místech, kde jej nikdo neznal) to probíhalo v době, kdy ten farář vyhlásil svátost smíření, před ním. Takže před Velikonocemi, před poutí, před Vánocemi, já nevím před čím. Měl nějaký důvod ke zpovědi, tak nás vždycky pozval, dal nám soupis vesniček. Ráno za neš a v poledne skončíš a jedeš. Takhle jsme objížděli ty vesničky a tam jsme posluhovali svátostí smíření.*¹⁴⁶³

Kromě toho ovšem aktéři z této skupiny rozvinuli vlastní program, který i když vyplýval z individuálního kontextu a osobního nastavení. Takto charakterizoval cestu k samostatným aktivitám Jiří Krpálek: *„Potom jsem cítil, že po mně Bůh chce, abych dělal pastoraci v nemocnici, i když to bylo nějaké riziko, tak já jsem cítil, že to mám dělat...*

¹⁴⁶² KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.

¹⁴⁶³ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

Prakticky každou studiu a nedlouho po sedmnácti letech, i když byly výjimky, jsem navštěvoval nemocnice. ¹⁴⁶⁴

U Františka Fráni spočíval jeho program zejména v práci s mládeží: „Já jsem se takto zapojoval přes ministranty (z této aktivity se vyvinul dětský tábor Radost), takže jsem pochopitelně na několika místech učil děti náboženství, které se jaksí oficiálně nepohlásily. Tak jsem tam mluvil, šest dní. Pak jsem sem tam sloužil mši svatou u lidí, kteří nemohli chodit do kostela, to byli kantoři. Potom jsem mluvil i jaké nemocné.“ ¹⁴⁶⁵

Spolupracovník Františka Fráni, Martin Holík, se mimoto zapojil do samizdatových aktivit: „Co se týká titulů videokazet, tak to se pašovalo, prostě se to dovezlo odněkud ze zahraničí a bylo to v cizí zemi. Takže se k tomu dělaly překlady, které se třeba četly, nebo se to už potom nadabovalo. To bylo natočeno na pásky, které se pustily zároveň s tím filmem. Potom později jsme dělali i titulky z kazet. Dobrých filmů bylo tak málo, že jsme si to pohlídali a mezi sebou všelijak četli. Když byl třeba nějaký festival vybraných filmů ze zahraničí, tak se stalo, že tam byl nějaký film, který by normálně režim nepovoloval.“ ¹⁴⁶⁶

Ženatý Ivan Synek se zaměřil na práci ve společenstvích a na výuku náboženství: „Já mile se dověděl, protože byli úžasně laičtí po nějaké duchovní potravě, že je nějaký seminář, že jsou nějaké duchovní obnovy, já mile se dověděl, že existují nějaká společenství lidí, kteří se scházejí po bytech, po tom byl veliký hlad, tak veliký hlad, že jsme museli několikrát jít: „Ne, už nemůžeme, jsme plní.“ Nás se třeba doma v bytě sešlo dvanáct lidí a nebyli hloupí. Sousedé: „Co tam děláte, proč se tam scházejíte, a proč se scházejíte pravidelně, atd.“ Samozřejmě to nešlo ututlat do té míry, že jsme si třeba nezaspívali. Takže ze začátku byl po tom chvilku v cech veliký hlad a nás úžasně fascinovalo, že ten hlad byl mezi mladými a mezi manželkami. To bylo strašně těžké, protože rodina, v té době, když končil komunismus, byla zdevastovaná a nejistá... My jsme se přitom setkali doma, pozvali jsme tam přehřelá dítě od našich známých, pozvali jsme si odborníka na náboženství, tak se naše děti vzdělávaly v náboženské výchově.“ ¹⁴⁶⁷

Jednotlivé aktivity se pochopitelně modifikovaly v závislosti na vnějších faktorech a na jejich dynamice, například dětský tábor Radost se postupně rozrůstal, v sedmdesátých letech začal i dělat se dvou-turnusovým týdenním táborem pro stovky účastníků. Na druhou stranu v polovině sedmdesátých let bylo nutné přerušit spolupráci se Stanislavem

¹⁴⁶⁴ KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.

¹⁴⁶⁵ FRÁNA, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

¹⁴⁶⁶ HOLÍK, Martin (1960). Rozhovory.

¹⁴⁶⁷ SYNEK, Ivan (1946). Rozhovory.

Krátkým, protože došlo k domovní prohlídce táborové chalupy ze strany Státní bezpečnosti a proběhla série výslechů, v etn táborových vedoucích, navíc se zhoršovala situace i kolem samotného Stanislava Krátkého, což vyústilo v jeho přeložení do pohraničního Hrádku u Znojma v roce 1978.

Stejně jako u předchozí skupiny byla otevřenost aktivit umožněna odlehlostí a izolovaností lokalit (např. tábor Radost je samota v Orlických horách), kde aktéři přispívali i třeba anonymitou, jako v případě návštěv Jiřího Krpálka v nemocnicích a ústavech u neznámých lidí.

Všichni aktéři z této skupiny se zapojili do veřejné pastorace do roku 1994, pochopitelně Stanislav Krátký v ní zůstal již od roku 1968. Jiří Krpálek nemusel podstoupit sv. cenní „sub conditione“, protože byl vysvěcen v zahraničí a spolu se Stanislavem Krátkým se musel vzdát biskupské hodnosti. Ivan Synek jako jediný aktér ze zkoumaného vzorku se musel vzdát kněžské služby, aby mohl sloužit jako trvalý jáhen v západní církvi.

Teoretický model aktivit „moravské“ skryté církve

Na základě analýzy dat dle Zakotvené teorie byl vytvořen paradigmatický model, z něhož vyplývá, že centrální **jev** aktivity „moravské“ skryté církve, které byly z režimního pohledu, z pohledu jisté části veřejné církve a také z pozdější „integrační perspektivy“ vnímány jako *aktivity paralelní*, ovlivňovaly následující kategorie paradigmatického modelu.

Mezi hlavní **příinné podmínky** vedoucí k angažovanosti v „moravské“ skryté církvi patří: *frustrace, touha po teologickém vzdělávání a po svobodném projevu víry*.

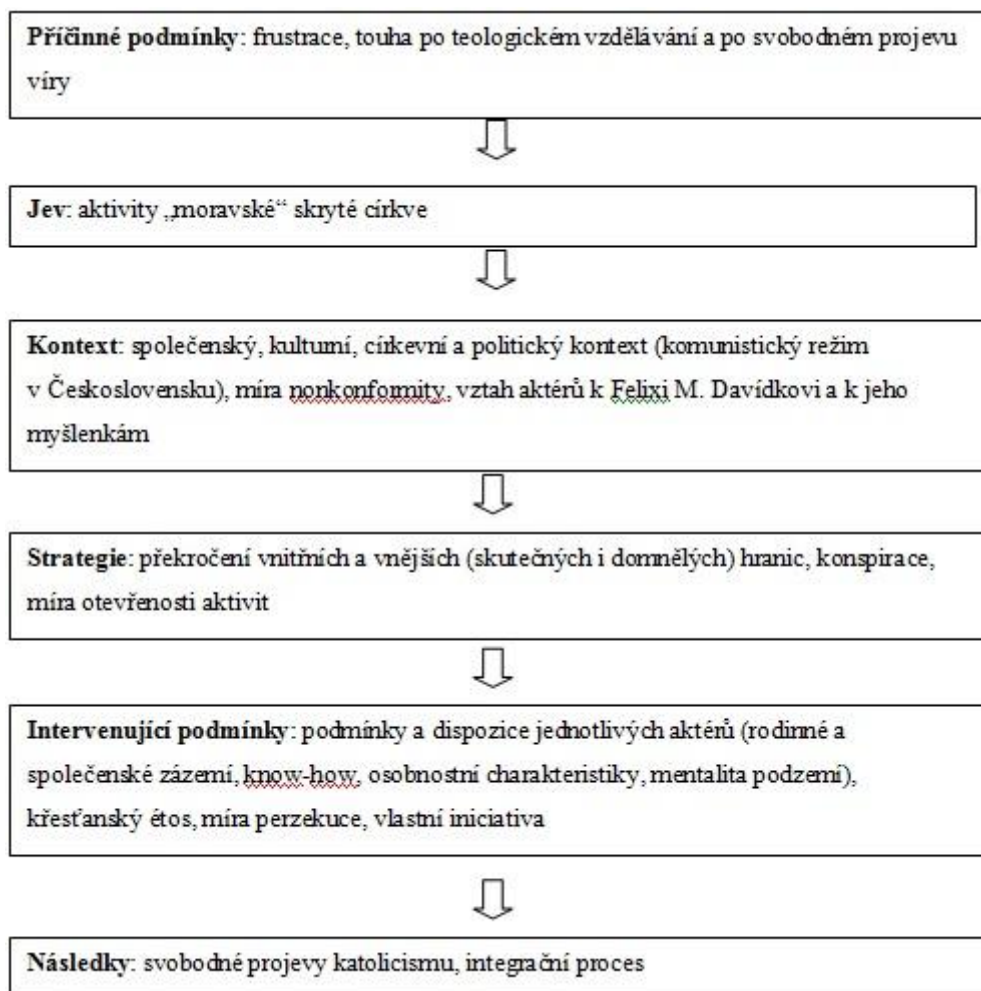
Intervenující podmínky představovaly skutečnosti vztahující se ke konkrétní situaci jednotlivých členů: *podmínky a dispozice jednotlivých aktérů* (rodinné a společenské zázemí, know-how, osobnostní charakteristiky), *míra perzekuce, křesťanský étos* konkrétního jedince, *vlastní iniciativa* a *mentalita podzemí* projevující se např. *konspirací* i tím, že o sv. cenní aktéři tvořili velmi malý okruh osob, mnohdy ani rodiče neměli o této skutečnosti tušení.

Strukturní **kontext** reprezentoval: společenské a kulturní poměry v *komunistickém režimu v Československu*, ale také situace a proměny ve *veřejné katolické církvi* a *katolicismu*. Individuální specifický **kontext** tvořila: *míra nonkonformity, vztah aktérů k Felixi M. Davidkovi a k jeho myšlenkám*.

Na základě výše uvedených kategorií volili jednotliví aktéři tyto **strategie**: *překročení vnitřních a vnějších (skutečných i domnělých) hranic, konspirace, míra otevřenosti aktivit*.

Následkem aktivit „moravské“ skryté církve byly svobodné projevy katolicismu a poněkud bolestivý integrační proces.

Pro lepší přehlednost je výsledek analýzy zpracován do následujícího paradigmatického diagramu.¹⁴⁶⁸

¹⁴⁶⁸ STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu*. s. 72.

Jmenovaný v dřívejší době působil jako lektor při bohoslužbách v kostele v Kyjově, vedl ministranty a udržoval styky s reakčními křesťany v SSR.... Po roce 1968, kdy bylainnost Katolického junáka rozložena, přešel jmenovaný doinnosti v rámci Pionýrské organizace v Brně III. Zde pod pláštěm konání letních táborů mládeže zanašel mezi mládež nepátelskou náboženskou ideologii s cílem získat mladé lidi pro církevní cíle. K ideologickému ovlivnění mládeže plně vždy využíval zahraniční náboženské literatury, kterou získával od sl. emigrantů z ad duchovních.

*Návrh na uložení spisu provázané osoby z roku 1980.
Archiv bezpečnostních složek, a. s. 404 837 Brno*

5. Závěr

„Moravská“ v tve skryté církve představuje nejlépe zmapovanou část skryté církve v komunistickém Československu, přesto se literatura dosud soustředila pouze na základní události a na ústřední aktéry, zvláště na tajného biskupa a zakladatele struktury Felixe Davídka. Kromě toho vyšlo ještě několik publikací memoárů, v kterých aktéři. Přesto dosud nebyl zpracován pohled na tento jev z perspektivy a skrze zkušenosti adových aktérů. Proto se autor rozhodl, prostřednictvím šestnácti položených rozhovorů metodou oral history, obohatit dosavadní poznání o zkušenosti samotných aktérů a jejich osobní podíl na životě „moravské“ skryté církve.

Hned na začátku, jak již bylo zmíněno v úvodu, bylo nutné metodologicky vyšetřit, jakým klíčem budou narátováni a vybráni. Po zvažování různých přístupů byla zvolena klasická kritéria, která v zásadě uváděla dosavadní literatura a ostatně je aplikovala i katolická církev při procesu integrace. Tedy rozhodujícím se stal přístup sv. cení, tj. výběr narátora výrazně omezil pestrost skutečných aktérů „moravské“ v tve, kam patřili také laici i duchovní vysv. cení mimo apoštolskou linii „moravské“ v tve. Navzdory tomuto handicapu, byl tento přístup, dle autora, jediný bezproblémový, protože ostatní aktéři se nemusí s „moravskou“ v tve z různých důvodů identifikovat. Autor se domnívá, že právě prostřednictvím vzpomínek duchovních vysv. cených v rámci „moravské“ v tve je možné alespoň rámcově postihnout téměř všechny aktivity „moravské“ v tve, kvůli důrazu na důležitost liturgie a svátostí, který nutně spojoval značnou část zainteresovaných laiků s duchovními.

Nakonec se autorovi podařilo získat šestnáct duchovních spojených apoštolskou posloupností s „moravskou“ skrytou církví ochotných k rozhovoru. A kolik se jedná o malý zlomek celkového počtu, možná až 400, duchovních vysv. cených v rámci této v tve, lze vzorek považovat za reprezentativní soubor výpovědí. Z části záměrně a z části náhodou se

podalo získat výpovědi pamětníků, kteří reprezentují velkou část skupin a aktivit „moravské“ v tve, což výrazně rozšířuje dosud běžný pohled na tuto část skryté církve. Za tímto účelem jsou ve čtvrté kapitole porovnávány některé skutečnosti vyplývající z analýzy rozhovorů s fakty dosud uváděnými literaturou.

Práci má být vytykána jednostrannost ve prospěch „moravské“ skryté církve, což z části vyplývá z jednostrannosti základních pramenů, která byla od počátku záměrná. Cílem práce totiž byla sonda do fenoménu „moravské“ skryté církve skrze její aktéry, což nutně podmiňuje přijetí získaných informací od narátorů za pravdivé, pokud nelze kritikou prokázat opak. Cílem práce rozhodně nebylo vyéřit v zásadně právní-byrokratický vnitrocírkevní spor, kdy z čistě legalistického pohledu bude fenomén „moravské“ v tve kvůli experimentům vždy kontroverzní. Snahou tohoto textu bylo rozšířit poznatky o realitě a postojích jednotlivých aktérů, kteří se až do roku 1989 v podstatě zcela míjeli s úřednickými právníckými postupy, což bylo dáno mnoha faktory, zejména charakterem jejich činnosti. Autor se sám v důstředí setkával s aktéry „moravské“ skryté církve a adekvátně vyhledával informace, prožíval naznačené problémy s integrací některých aktérů, jež nespočívaly jen v samotném procesu přesvědčení, ale i v zařazování do veřejných struktur a obhajování dosavadní činnosti. Pochopitelně autor podrobil jednotlivé rozhovory kritice, srovnáním s literaturou, dalšími výpověďmi, prameny atd. Autor se dokonce několikrát neúspěšně pokusil o doplňující korigující pohled dosud ve veřejném kritice „moravské“ v tve (ovšem neoslovil nejznámější českého kritika Miloslava Vlka, jehož názory byly medializovány, navíc pocházejí z doby až po roce 1989). U kritiků struktury z dob komunismu se mu nepodařilo získat důvěru (u P. Karla Šíh, SJ), i to znemožňovalo jejich zdravotní stav (u Mons. Ludvíka Horkého). Nicméně velká část informací sdělených narátory se víceméně opakovala (část z nich navíc potvrzuje i doplňuje a rozšiřuje velmi kusé materiály archivu bezpečnostních složek), autor je proto považuje za věrohodné, a koliv je možné, že část z nich má převod v dosavadní literatuře, protože, jak již bylo zmíněno v úvodu, historie „moravské“ v tve byla konstruována zpětně po roce 1989, protože z důvodů konspirace neměl přesný pohled po rozkolu „moravské“ v tve pravděpodobně žádný z aktérů. Autor se domnívá, že práce dostatečně prokázala provázanost „moravské“ v tve s ostatními církevními strukturami, včetně veřejné církve.¹⁴⁶⁹

Prožívání a informovanost samotných aktérů je samozřejmě subjektivní a pochopitelně je ovlivňována celá řada faktorů. Velký vliv měla, kromě konspirace, osobní

¹⁴⁶⁹ Za tímto účelem je v přílohách zařazen jmenovitý rejstřík osob, které dosud zpravidla nebyly zmíněny v samotném textu, ale narátory je uváděly jako osoby, se kterými byli v kontaktu.

nastavení atd. Výrazný dopad měla vazba na Felixe Davídka, protože to byl on, kdo vytvářel celou strukturu, vštípl jí specifický étos a měl velmi dobře promyšlený program, jak cíle dosáhnout. Záleželo tedy do značné míry na jeho sdílnosti v i p íslušnému partnerovi. Davídkovu otevřenost v i p íslušnému partnerovi ovlivnila řada faktorů, velmi důležitým bylo pravděpodobně jeho přesvědčení o schopnostech partnera přijmout a pochopit sdělované, jak naznačil například Ivan Vitula: „*Těba jsem mu odporoval a on když viděl, že toho nejsem schopen, tak mávnul rukou a šli jsme k němu jinému a poase mi to došlo.*“¹⁴⁷⁰

Metoda oral history má, stejně jako všechny ostatní, svá úskalí. Již samotný kontakt s narátorem, místo, ale i čas kontaktu, míra zájmu dotazovaného, očekávání obou stran, vzájemné sympatie, průběh rozhovoru, těžkosti v porozumění, apod. ovlivní nejen otevřenost narátora, ale rovněž se promítají i do následného zpracování a analýzy rozhovoru. Specifickým problémem některých oblastí, podobně jako problematiky „moravské“ skryté církve, je neochota narátora k rozhovoru na zvolené téma. Jak již bylo uvedeno v úvodu, mnozí rozhovor o „moravské“ v tvi odmítli, například P. Ing. Pavel Vácha, jiní s autorem vůbec nekomunikovali, například tajný biskup Dr. Dušan Špiner. Zisk důvěry a ochota sdílet své osudy byly zcela klíčovými pro úspěch rozhovorů, což se pochopitelně odrazilo v různých mírách. Stanislav Krátký to trefně vyjádřil slovy: „*Je otázka o čem je dobré mluvit a o čem nikoliv.*“¹⁴⁷¹ Již bylo zmíněno, že zcela zásadním faktorem pro míru otevřenosti sehrává velmi rezervovaný postoj ve vnitřní soběcí katolické hierarchii a Vatikánu k „moravské“ v tvi skryté církvi. Vzhledem k tomu, že aktéři se vždy cítili součástí katolické církve, je možné očekávat z jejich strany zamlouvání některých skutečností a případně i drobné úpravy skutečností. Motivy k takovému postoji nemusí být nutně zaměřeny na jejich osobu i strukturu, může jít o snahu nekomplikovat již tak dost složitou současnou situaci katolické církve nejen v české republice.

Jednoznačným faktem je, že drtivá většina projevů, tedy i většina aktivit, „moravské“ v tve byla zcela neproblematická z pohledu integrace i případné akceptace ze strany ve vnitřní církvi. Ve vybraném vzorku většina aktivit nijak nevybojovala z obvyklého rámce praxe skryté i ve vnitřní církvi v komunistickém Československu. Jedinou pochybovanou aktivitou představuje u dvou narátorů (biskupů) svcení duchovních. U ženatých byla pochybována jejich birituální praxe, jež ovšem také nepokračovala rámcem praxe známé části aktérů z Brna, kde působil v katolických kostelích ženatý kněz, vychovaný v západním ritu, Jakub Hradil.

¹⁴⁷⁰ VITULA, Ivan (1942 - 2012). Rozhovor.

¹⁴⁷¹ KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

Při autorizacích a někdy i při druhých rozhovorech byla patrná snaha korigovat některé informace, zkrátit vybrané pasáže, vynechat některé osobní informace i informace o vlastních postojích. Dále to byla korekce některých soudů v církve hierarchii, výrok ze strany hierarchie, případně informace o některých postojích a integritních aktivitách některých církevních představitelů. Cílem těchto korekcí byla pravděpodobně snaha nevyvolávat zbytečné konflikty s představenými, i nezveřejňovat jejich skutečné postoje, které mohou být v rozporu s oficiálním stanoviskem biskupské konference. Opatrnost z části pramenila z toho, že velká část narátora je integrována do veřejné církve a neintegrování jsou navíc z části tiše tolerováni ze strany hierarchie.

Zajímavý byl rovněž posun v otevřenosti některých aktérů, se kterými autor hovořil v souvislosti s prací zaměřenou na osobnost Stanislava Krátkého. Při rozhovorech v roce 2007 zaměřených na Krátkého byli některé narátory otevřenější a vstřícnější k rozhovoru, při pozdějších rozhovorech byla část z nich výrazně opatrnější. Pravděpodobným motivem byla zejména obava z případného spojení jejich osoby s některými informacemi, z možných důsledků pro samotné a případně i z důsledků pro skrytý církev. Vedle výzkumu zaměřeného na jejich konkrétní osoby byly rozhovory o záznamu a veřejně uznávaném tajném biskupovi Stanislavovi Krátkém vnímány jako daleko méně problematické. Autor se domnívá, že jistou roli sehrála i téměř všeobecná skepse o možnosti vyřešení integrace zbývající části skryté církve a s tím související možnosti rehabilitace celé struktury. Optimismus v tomto směru po pádem tisíciletí obnovily některé iniciativy, mj. setkání Tarsicia Bertoneho se zástupci skryté církve a generální výmna na pražském arcibiskupském stolci. Některé jako například František Mikeš jsou stále optimisty a také z těchto důvodů odmítají rozhovor, potenciálně ohrožující integraci.

Behem analýzy rozhovorů a informací z dalších pramenů a literatury se podařilo zodpovědět, v úvodu stanovené, výzkumné otázky.

1) Jaká byla náplňinnosti „moravské“ skryté církve za komunismu?

Metodologickým problémem se stala již sama otázka, které aktivity lze označit za aktivity „moravské“ v tve skryté církve, a které do jejího akčního záboru nepatří, protože je aktéři vyvíjeli v rámci jiných struktur i v rámci aktivit, které neměly vazby na „moravskou“ tvev. Nemožnost stanovit jasné hranice a postupně některých aktérů, kteří za součástinnosti „moravské“ v tvev považovali všechny své aktivity, například Stanislav Krátký do

nich za azoval vše, co u inil b hem nacistického i komunistického režimu,¹⁴⁷² p ivedli autora k akceptaci Krátkého optiky, protože r zné role jednotlivých aktér se prolínaly a asto splývaly, navíc sami akté i mezi nimi zpravidla nijak nerozlišovali.

Prvotní *aktivitou v rámci „moravské“ v tve* bylo *teologické vzd lávání* (v etn laik a žen) a získávání kandidát kn žství. Krátce po zapo etí aktivity se poda ilo zainteresovat zna né množství bývalých seminarist zejména z brn nského a hradeckého u ilišt . Dále to byla ada kandidát , kte í po kn žství dlouhodob toužili, ale nemohli toto povolání z r zných d vod naplnit (nap . jim v tom bránily p ekážky ve vzd lání: bu nem li maturitu, i nem li gymnaziální vzd lání i naopak absolvovali jinou vysokou školu). A koliv se v rámci skupiny záhy za ali sv tit celibátní kandidáti kn žství, Davídek díky kontakt m na eckokatolickou církev získal možnost sv tit také ženaté muže, ímž se jeho aktivita dostávala do problematické polohy církevních reforem, i když to takto nebylo vnímáno ze strany aktér , kte í byli z v tší ásti spíše konzervativní a v p ípad výrazných pochyb by s „moravskou“ skrytou církví okamžit p erušili kontakty. V tomto sm ru je nutné zohlednit reformního ducha doby vycházejícího nejen z Druhého vatikánského koncilu. Reformní tendence byly navíc, zdá se, výrazn akceptovateln jší za komunistického režimu omezujícího b žné instituty v rámci církve, za situace, kdy ve ejní církevní p edstavitelé otev en stáli proti komunisty ízeným aktivitám v rámci ve ejné církve (nap . litom ický bohoslovecký seminá) a krom toho sami podporovali alternativy a p i svém konání se také dopoušt li p ekra ování stanovených norem, nap . p i sv cení ve v zeních, tajných sv ceních v bytech atd. Pocit legitimacy a zakotvenost v ase a prostoru p inášela „moravské“ v tvi také spolupráce se slovenskými eckokatolíky pov enými zvláštními fakultami a také kontakty s adou eholí, nap . pouze díky innosti „moravské“ skryté církve získalo sv cení ada eholník , kte í se pozd ji stali výraznými církevními osobnostmi, nap . mezi jezuity dlouholetý editel Vatikánského rozhlasu P. Josef Kolá ek, SJ i filosof P. Doc. PhDr. Karel íha, SJ atd.

Davídek sice evidentn m l jasn stanovený program i promyšlenou strategii, jak by m la církev fungovat do budoucna, nicmén tento program neprosazoval zcela bezhlav , jak ukazují p íb hy jednotlivých aktér . Namísto toho se v kandidátech kn žství a v erstvých novokn žích pokoušel formovat jejich poslání vycházejze z jejich osobního nastavení, nadání, zkušeností atd., p ípadn je nechal pokračovat v již d íve zahájených aktivitách.¹⁴⁷³

¹⁴⁷² KRÁTKÝ, Stanislav (1922-2010). Rozhovory.

¹⁴⁷³ Nap . Vojt ch Mi an v rozhovoru uvádí p íklad léka e a tajného kn ze Františka Slaví ka, který byl Davídkem ur en k misioná ské dráze, což nakonec po roce 1989 skute n naplnil.

Díky rozšíření skupiny, které bylo dlouhou dobu, minimálně do poloviny sedmdesátých let značně extenzivní, díky Davidkovi, se podařilo i značně zvýšit pluralitu aktivit, ve kterých se aktéři angažovali, a už to byla práce s dětmi a mládeží, péče o nemocné a umírající, výpomoc ve farnostech u prověřených kněží, výuka náboženství, liturgie a svátosti pro exponované osoby, i záchrana eholního života v komunistickém Československu apod. Díky dostatečnému počtu „vlastních“ vhodných duchovních mohl spolu se Stanislavem Krátkým dokonce rozjet projekt zasvěceného života žen v rámci společenství „moravské“ v tve. Po osamostatnění některých skupin v důsledku Kobernického synodu navíc došlo k intenzivnější spolupráci skupiny Fridolína Zahradníka, s jinými, zejména pražskými centry skryté církve, s nimiž se Davidkovi nepodařilo navázat intenzivnější spolupráci v polovině šedesátých let, a také došlo k větší přímé angažovanosti v rámci katolického samizdatu. V této souvislosti ovšem nesmíme opomenout vazby „Bráček“ na legendárního tiskaře, nejen samizdatu, Josefa Adámka, který patřil mezi největší vydavatele samizdatu v Československu.¹⁴⁷⁴ Aktivity „moravské“ skryté církve navíc zasahovaly na celé území bývalého Československa, například jak Davídek, tak Zahradník navštěvovali opuštěné eckokatolické farnosti na východním Slovensku. Aktivity také zasahovaly i do zahraničí, sám Davídek s oblibou navštěvoval Rumunsko, ke kterému měl vazbu již od dětství díky povodu jeho chůvy.¹⁴⁷⁵

Problematickou aktivitou se po roce 1989 ukázalo svícení ženatých mužů, v té době velmi intenzivně diskutované téma. Jeho kroky se ovšem opíraly o jurisdikci Ivana Ljavince, kterou získal od biskupa Pavla Gojdiče. Nejproblematickejší aktivitou ze strany Davídka byla jeho snaha o zrovnoprávnění žen v církvi včetně jejich zrovnoprávnění v přístupu ke kněžství, což ho a na které další biskupy „moravské“ skryté církve vedlo ke svícení žen na diakony a kněze. Tímto se dostával do přímého konfliktu s církevním právem. Své kroky Davídek zdůvodňoval evoluční koncepcí Teilharda de Chardina, přibližováním parusie, svébytným postavením místní církve zdůrazněným ve Druhém vatikánském koncilu a dále příklady z ostatních církví.¹⁴⁷⁶

Motivem pro zapojení aktérů do činnosti „moravské“ v tve byla *frustrace z tehdejšího celospolečenského kontextu v Československu a touha po svobodném projevu*

MIŠAN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

¹⁴⁷⁴ Například Josef Adámek společně s Františkem „Tiškem“ Frárou plánoval koupit chalupu za újelem dětských katolických táborů. Nakonec k takto těsné spolupráci nedošlo, nicméně děti Josefa Adámka jezdili na Frárou v tábor Rádost a po celou dobu se lidé kolem Rádosti stýkali s celou rodinou Adámků.

FRÁROU, „Tišek“, František (1938). Rozhovory.

HOLÍK, Martin (1960). Rozhovory.

¹⁴⁷⁵ WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných*. s. 28.

¹⁴⁷⁶ FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. s. 180.

víry. *Frustrace* vycházela ze situace v oficiální církvi, z tehdejší nemožnosti plného k esanského angažovaného života, v etn obtížn dosažitelného *teologického vzdávání*, a v neposlední ad i z nemožnosti naplnit duchovní povolání. Jak již bylo nazna eno výše, velmi d ležitým faktorem pro ást aktér , a potažmo i aktivit samotných, byla *vazba na Felixe Davídka a míra akceptace jeho myšlenek*. Což se prakticky projevovalo jednak p ímými úkoly zadávanými aktér m z jeho strany, jednak Davídkovým vlivem na jejich aktivity (nap . Ludvík Kolek aplikoval de Chardina v um ní a architektu e)¹⁴⁷⁷, jeho p sobením na myšlení aktér (v etn jejich *k esanského étosu*) i na pastora ní praxi (nap . v p ípad k tu osob nespl ujících ve ejnou církví stanovené podmínky).¹⁴⁷⁸

Výraznou podmínkou pro zapojení se do aktivit „moravské“ v tve byla jistá míra *nonkonformity* v í komunistickému režimu, dosavadní tradici a v n kterých p ípadech i proti normám v církvi. Pro mnohé nebyla nonkonformita v í tradici a normám jednoduchá, protože byli zna n konzervativní, nap . pro Radomila Kalába. K nonkonformit je z ásti nutil tehdejší kontext, který nep inášel mnoho alternativ. P esto i Kaláb p ípouští, že porušování n kterých pravidel situace vyžadovala, a proto p ekonal osobní diskomfort, který mu *nonkonformita* p inášela.¹⁴⁷⁹

Aktivity „moravské“ v tve obohacovaly a obohacují eskoslovenský *katolicismus* potažmo *katolickou církev*. P ínosem „moravské“ skryté církve byla nejen snaha zachovat plnohodnotný církevní život bez ohledu na osobní rizika, ale rovn ž se stala d ležitým nezávislým intelektuálním centrem v komunistickém eskoslovensku,¹⁴⁸⁰ o emž sv d í ada v d ích osobností sou asné církve a spole nosti, jejichž ko eny jsou spjaty s „moravskou“ skrytou církví (nap . P. Marek „Orko“ Vácha, P. Václav Ventura).

2) Jaké strategie volily jednotlivé skupiny i jednotlivci „moravské“ skryté církve za ú elem rozvoje své innosti a v závislosti na jakých podmínkách?

Konkrétní strategie jednotlivých aktér ovliv ovaly jejich *podmínky a dispozice*. D ležité bylo jejich rodinné zázemí, zda m li vlastní rodinu, zda se museli starat o malé d ti atp. Vliv m lo i jejich spole enské postavení a zam stnání. N kte í akté i zam stnání v d lnických profesích m li více asu na „vlastní“ aktivity, protože byli schopni práci zvládnout v kratším ase. D ležité byly i jejich zkušenosti a znalosti, nap . p í práci s mládeží bylo pro aktéry (kup íkladu pro Františka Provazníka, Eduarda Krumpolce,

¹⁴⁷⁷ HANUŠ, Ji í: *Teilhard v echách a na Morav* . s. 13.

¹⁴⁷⁸ KRPÁLEK, Ji í (1931). *Rozhovory*.

¹⁴⁷⁹ Rozhovor Radomila Kalába zve ejn ý v ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 75.

¹⁴⁸⁰ FIALA, Petr – HANUŠ, Ji í: *Skrytá církev*. s. 181.

Františka „Tiška“ Frá u) d ležitě setkání se skautem i s pionýrem, kde mohli na erpat know-how pro vlastní aktivity. Významná byla i osobnost samotného aktéra, spolup edur ující orientaci jeho aktivit a do jisté míry m la vliv i na *otev enost aktivit a vlastní iniciativu*.

Jednotlivé strategie vycházely z kontextu konkrétních aktér , jednak z celospole enských pom r , v etn církevních, v ase se prom ujících, ale také z konkrétní situace daného aktéra a z jeho vztahu s p íslušným p edstaveným z okruhu skryté církve. V tomto sm ru byl Felix Davídek zvlášt ur ující pro celou strukturu.¹⁴⁸¹ Autor si troufá tvrdit, že byl z ásti ur ující i pro ty, kte í se s ním neznali, ale p evzali strategie od osob, jež Davídek formoval. Jako p íklad lze uvést osoby a skupiny kolem Fridolína Zahradníka, jehož program, konspirace apod. do zna né míry vycházely od Davídka, i když Zahradník byl svébytnou osobností. T eba byl daleko mén vrcholových manažerem ídícím v ci z povzdálí, který nemusí znát detaily (jakým byl Davídek), Zahradník namísto toho cht l být ve všem tém osobn zainteresován.

D ležitou roli v mí e aktivit a v jejich podob hrál *kes anský étos*, který asto sehrával významnou úlohu p i p ekonávání t žkostí. Protože velká ást aktér „moravské“ v tve musela p i práci studovat, vyvíjet aktivity a asto se i starat o vlastní rodiny. Tento motor, imperativ cesty k Bohu a napln ní svého poslání, udržoval chod celé struktury po p tadvacet let.

Zna nou roli sehrávala míra *perzekuce*, která mohla být jednotlivými aktéry vnímána zna n subjektivn , a proto nemusela vždy platit p ímá úm ra mezi skute nou mírou perzekuce a otev eností, rozsahem a intenzitou aktivit.¹⁴⁸² D ležitou roli sehrálo i *p ekro ení vnit ních a vn jších (skute ných i domn lých) hranic*. Hranice byly individualizované, nep edstavovaly konkrétní soubor jev , ale každý si hranice konstruoval sám. Pro n koho mohlo hranici p edstavovat podílení se na samizdatu, pro jiného to byly p ed státem utajované tábory apod. S tím souvisela i *konspirace*, kdy n kte í byli v oblasti

¹⁴⁸¹ P estože n kte í auto i Davídk v vliv zpochyb ují (nap . Ond ej Liška), na základ rozhovor s aktéry se zdá, že jeho osoba byla klí ovým faktorem pro iniciaci i nasml ování struktury i velké ásti samotných len . Nap . ást aktér dodnes stojí za myšlenkou emancipace ženy u oltá e.

LIŠKA, Ond ej: *Církev v podzemí a spole enství Koinótés*. s. 176.

¹⁴⁸² Nap . Radomil Kaláb byl již od d tství vychováván v atmosfé e strachu, což m lo sv j odraz i v dosp losti. Mnozí akté i sami b hem rozhovor p iznávali, že nebyli žádnými hrdiny. Navíc v tomto sm ru existovala zna ná variabilita, nap . v pražském okruhu „moravské“ v tve byla Charta 77 pravd podobn daleko aktuáln jší téma, jak nazna uje Jan Kofro , než u „Br ák “, kte í s Chartou spojovali možné ohrožení struktury, jejíž cíl byl z jejich pohledu mnohem d ležit jší, než cíle Charty, a proto jí principiáln odmítali.

KALÁB, Radomil (1930). Rozhovory.

FRANC, Jan (1948). Rozhovory.

KOFRO , Jan (1944). Rozhovory.

KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovory.

bezpečnosti neuvítelnými pedanty (i když od vodní), např. Felix Daviděk.¹⁴⁸³ Výjimky si takové starosti nedělaly a své kněžství oproti instrukcím představených poměrně otevřeně prezentovali.¹⁴⁸⁴ V této souvislosti je nutné zmínit *mentalitu podzemí*, jež provázela aktéry po značnou část života, kdy stále něco před ním skrývali. Slovy Josefa Šíka: „Protože byly různé věci, které si oni potom vysvětlovali zcela jinak, než byly ve skutečnosti, takže jsem nemohl nic vysvětlovat a musel jsem jenom mlčet. No a trvalo to prakticky čtyřicet let. Protože ten náš život byl takový divný, ani tak, ani tak. Pořád jsme si dělali jenom svoje věci apod.“¹⁴⁸⁵

Pokud aktéři vyvíjeli *aktivitu s vlastní iniciativou*, tj. úplně vlastní, i aktivity delegované obohacené o vlastní prvky, nezáleželo pouze na výše uvedených faktorech, ale také na míře vytiženosti daného aktéra úkoly, které dostával od svého představeného nebo přímo od Felixe Daviděka. Charakter aktivit rovněž zčásti ovlivňoval *rozsah aktivit a míru otevřenosti aktivit*, protože některé aktivity byly z principu uzavřenější, např. práce se zasvěcenými ženami a jiné naopak zpravidla otevřenější, např. práce s mládeží. Charakter aktivit rovněž ovlivňoval *případnou spolupráci s jinými skupinami v rámci „moravské“ větvě*, i s dalšími skupinami skryté i ve stejné církvi. Např. výpomoc ve stejné pastoraci, jakou činil Ivan Synek, byla podmíněna spoluprací s větevňou církvi.

Na konkrétní strategii a *rozsah inosti* měla vliv i proměnlivá situace ve společnosti, v okolí aktérů i u nich samotných, např. Vojtěch Mičan rozvinul aktivity až po roce 1989, tedy až poté, co odrostly děti, postavil dom a zajistil rodinu.¹⁴⁸⁶

3) Co ovlivňovalo/ovlivňuje proces integrace této větvě skryté církve do církve ve stejné?

Integrační proces „moravské“ větvě skryté církve, zahájený spontánně krátce po listopadu 1989 byl nakonec výrazně zdlouhavější, bolestnější, komplikovanější a pro část aktérů nepřijatelný proces. Integraci nepříspěla senzacechtivost novinářů z poloviny devadesátých let, dychtících po rozhovorech se ženatými kněžími.¹⁴⁸⁷ Také pozdější názorové přestřelky v tisku v polovině devadesátých let, kdy došlo k nejostřejším výrokům z obou stran, dialog komplikovaly. Např. editel tiskového střediska české biskupské konference Miloslav Fiala na účet aktérů z „moravské“ větvě napsal: *Jedni chápou církev jako*

¹⁴⁸³ Např. když Jiří Krpálek neuposlechl příkazu převážet informace do zahraničí v zubech, byl okamžitě Daviděkem tvrdě pokárán.

KRPÁLEK, Jiří (1931). Rozhovory.

¹⁴⁸⁴ Nutno podotknout, že ve zkoumaném vzorku byli všichni velmi opatrní a své kněžství nikomu jen tak neprozrazovali.

¹⁴⁸⁵ ŠÍK, Josef (1929). Rozhovory.

¹⁴⁸⁶ MIČAN, Vojtěch (1942). Rozhovory.

¹⁴⁸⁷ HALÍK, Tomáš: *Nad zkušenostmi podzemní církve*. Katolický týdeník (Praha), 3, 1992, . 18, 3. 5., s. 1, 8.

spole enství s autoritou danou samým Kristem podle jeho slov „kdo vás slyší, mne slyší“. Druzí ji naopak chápou jako parlamentní demokratickou společnost, kde „všechna moc pochází z lidu“, kde církev se podobá nějakému spolku nebo podobné instituci.¹⁴⁸⁸

Je celkem zřejmé, že na integraci problémy měla vliv řada okolností. Zajisté byly nejvýznamnějším problémem experimenty, které v rámci skryté církve probíhaly - od sv. cenění ženatých mužů na kněze a později i na biskupy, popř. a to byl nejradikálnější experiment, který neměl v tradici a dříve jiných církve podporu, sv. cenění žen na kněze. Na druhou stranu zpochybnění legitimacy celé skupiny, se objevovalo periodicky již od sedmdesátých let. Kromě kusých informací o experimentech, jejichž podobou také desinformace Státní bezpečnosti, postupně části ve stejné hierarchii, zejména Slovenské a zprávy o Davidkově životním stylu a abnormalitách.¹⁴⁸⁹

Pro integraci byla nakonec legitimita celé skupiny spojena s postavou biskupa Felixe Davídka, zesnulého v roce 1988. Při rozhodování, jak se zdá, nehrála výraznou roli aktivita jednotlivých aktérů „moravské“ větev, které by z větví pravděpodobně nezpůsobily výrazné problémy, snad kromě sv. cenění biskupů bez požehnání Vatikánu, nicméně i to by nemuselo bránit přijetí této praxe Vatikánem, jak to potvrdil na setkání se zástupci „moravské“ větvě v roce 2001 vatikánský diplomat Tarsicio Bertone. Oproti individuálnímu postupu byl zvolen postup kolektivní viny, který byl podložen legistickým postupem.

Samotný integrační proces probíhal na kolik stádií, od spontánní integrace v nichž diecézích, přes rezervovaný postup, následovaný tvrdými podmínkami nastavenými vatikánskými Normami (v této etapě byla integrována část zejména celibátních kněží a biskupů), vyústěná v ekvádání, jež vyvolal vznik exarchátu v roce 1996 (provádějící integraci části ženatých kněží) a s tím související nová kola diskusí,¹⁴⁹⁰ po patovou situaci posledních více než deseti let. Jak se postupně ukazovalo, z projevu ve stejné představitel církve a české biskupské konference,¹⁴⁹¹ argumentace proti „moravské“ větvě nebyla postavena jenom na zpochybnění experimentu, ale hlavně na pochybnostech o Davidkově duševním zdraví spolu s údajným porušením mexických fakt, tedy na zpochybnění apoštolské posloupnosti. Tím byla postavena celá větev, en bloc, mimo veškerou

¹⁴⁸⁸ FIALA, Miloslav: *Dialog?* s. 18.

¹⁴⁸⁹ Pravděpodobně kvůli proměně ve společnosti, církvi a i s ohledem na ohrožení legitimacy skupiny Davídek nakonec nesplnil slib daný Ludmile Javorové a o jejím kněžství papeže nikdy neinformoval. FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Women's ordination in the Czech silent church*. s. 288.

¹⁴⁹⁰ Například v roce 1997 (19. května a 4. října) proběhly dvě setkání zástupců, resp. mluvčích „moravské“ větvě a představitel ve stejné církve - v čele kardinála Miloslava Vlka.

HOLUB, Petr: *Jak odtajnit tajnou církev*. Respekt, 3. 11. 1997, s. 45.

¹⁴⁹¹ Pravděpodobně nejjasněji to bylo artikulováno v rozhovoru s kardinálem Miloslavem Vlkiem. STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. s. 4-5.

právoplatnost, tedy i aktér , kteří s experimenty neměli co do činění. Ze strany představitel ve stejné církve byl odmítnut vstoupit, jaký byl zvolený v jiných případech při integraci ženatých duchovních i duchovních z jiných církví, u kterých by podobně jako v případě „moravské“ v tve mohla být vznesena pochybnost o apoštolské posloupnosti.

Dokonce se objevilo i porovnání Felixe Davídka k sedisvakantistickému biskupovi Marcelovi Lefebvreovi,¹⁴⁹² což je poněkud paradoxní, protože přijetí části sedisvakantistů zpět do katolické církve v roce 2009, ze které se, na rozdíl od „moravské“ v tve a Davídka, záměrně vylenili, bylo z pohledu Norem velmi vstoupné.¹⁴⁹³ Tvrdost přijetí, jeho nedostojnost (v podobě nutnosti přezkušování) i existence několika verzí Norem, navíc vždy bez náležitostí listinného dokumentu, vydaných údajně Vatikánem pro potřeby integrace „moravské“ v tve vyvolávala v mnohých aktérech pochybnosti o pravdě a autentičnosti nařízení.

Dodnes tajné Normy, zveřejněné v jedné z verzí Ondřejem Liškou v roce 1999, měla vydat Kongregace pro nauku víry v únoru 1992.¹⁴⁹⁴ Oficiálně k jejich úplnému znění neměli přístup ani samotní aktéři, o jejichž integraci se jednalo. Zpravidla dostali pouze pasáž týkající se jejich případu, obvykle v latině, navíc bez žádného zřetelivého a kontextu. Přijetí ustanovení tohoto kodifikujícího dokumentu ze strany aktérů záviselo na celé řadě okolností. Odmítnutí Norem, jak se zdá, bylo jednodušší pro ženaté, kterým Normy nemohly nabourat celý dosavadní život. Takto svou situaci popsal celibátník Josef Šik, který v té době prodlával také závažné zdravotní problémy: „*Byl jsem hrozně sebráný, protože jsem se nebyl schopen s tímto přístupem vyrovnat. Kdyby tak jednali komunisti, bylo by mi to jasné. Nedotklo by se mě to. Jsou to komunisti, mají to v programu.*“¹⁴⁹⁵ Také existence společenství podobně postižených usnadnila rezistenci, jako v případě pražské ES, z níž nakonec přestoupil pouze Jan Kofroň a to až v roce 2008. Z těch, se kterými se podařilo uskutečnit rozhovory, byly pouze tři doposud neintegrování (Milan Beran, Jan Franc a Ivan Vitula), ostatní ve stejné společnosti v církvi a i jeden z neintegrování (Milan Beran) až do roku 2015 přestoupil s předstávkami jako výpomocný duchovní ve farnosti.

Závažné argumenty, podpořené ze strany zahraničních teologických kapacit, proti svcení „sub conditione“ stojí zejména na otázce, zda se v případě svcení „sub conditione“ nejedná o svatokrádež, protože v podobných případech církev obvykle uplatňuje

¹⁴⁹² CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. s. 173.

¹⁴⁹³ *List Benedikta XVI. biskupem katolické církve. Ohledně zrušení exkomunikace čtyř biskupů vysvěcených arcibiskupem Lefebvrem*. <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=10960>, staženo 8.10.2016.

¹⁴⁹⁴ LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společenství Koinótés*. s. 188-191.

¹⁴⁹⁵ ŠIK, Josef (1929). *Rozhovory*.

p ístup *ecclesia supplet*, ukotvený v kanonickém právu (CIC 144), spo ívající v tom, že církev od po átku doplní to, co schází k plné právoplatnosti. P esv cení z pohledu aktér navíc potvrzovalo oprávn nost zpochyb ování legitimacy struktury a sv cení, o emž v tšina z nich pochybnosti nem la. Navíc byl tento p ístup necitlivý také v í lidem, kterým tajní kn ží sloužili. V neposlední ad znamenalo p esv cení také zm nu jurisdikce, což byl pro mnohé nejen právní problém, ale i otázka sv domí. „*M l jsem svého biskupa, který m l pravomoci, které použil, a který mi dal i jurisdikce, ili žádný podraz v tom nebyl.*“¹⁴⁹⁶ Pochopiteln akté i si uv domovali, že ne všechno bylo podle církevních p edpis , což bylo ovšem v tehdejšímu kontextu b žné.¹⁴⁹⁷ Dokonce v tšina z aktér byla v kontaktu s celou adou ve ejn vysv cených kn ží, kte í sami nemohli všechny p edpisy dodržovat, protože nap . nem li státní souhlas apod. asto byli tito kn ží informováni o sv cení aktér a v tšinou tuto skute nost kvitovali.

Zna ný vliv na neúsp ch bezproblémové integrace m la pravd podobn í rozt íšt nost „moravské“ v tve plynoucí jednak z neznalosti všech vazeb a aktivit, v etn experiment , dále z absence nezpochybnitelného a dostate n silného lídra. A koliv prob hlo n kolik, v zásad podobných, iniciativ usilujících o integraci ze strany n kterých tajných biskup , adept na post lídra „moravské“ v tve a Ludmily Javorové, nepoda ilo se prosadit žádný z návrh pravd podobn í proto, že za nimi v tu chvíli nestála jasn deklarovaná podpora ze strany len „moravské“ skryté církve. Jednota celé struktury se nedala o ekávat, protože bylo nutné vytvo it celý p íb h – historii - „moravské“ v tve a teprve na jeho základ se mohli akté i identifikovat jako celek s n jakou osobností a programem. Nejasnosti a r zné verze týchž událostí ubíraly d v ryhodnost celé v tvi, krom toho byla slyšet pom rn silná kritika „moravské“ skryté církve ze strany slovenských katolických kruh . V jejich p ípad nelze vylou it, že za jejich postojem stál nejen konzervatismus, obávající se z novátorských a reformních myšlenek (ten jist hrál roli i v eské církvi), ale také že m l nacionální podtext. Za t chto okolností byl ze strany eskoslovenské hierarchie, z velké ásti erstv dosazené, a ze strany Vatikánu zvolen právnícký p ístup v podob Norem vylu ující hladkou integraci.

Všichni oslovení akté i se shodli na tvrdosti a necitlivosti integra ního procesu v í „moravské“ v tvi, i proto ást aktér dosud stále není integrována. Jejich ady se ovšem rychle ten í a jedinou možností pro jejich integraci p edstavuje dosáhnutí úpravy celých

¹⁴⁹⁶ FRANC, Jan (1948). Rozhovory.

¹⁴⁹⁷ Což mj. uvedl v rozhovoru i Radomil Kaláb. ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve...* s. 75.

Norem i alespo jejich výkladu ze strany Vatikánu, což je s klesajícími dopady, které by takový zvrat přinesl, stále méně pravděpodobné.

Je neoddiskutovatelné, že osobnost Felixe Davídka zůstane kontroverzní a rovněž to, že historie „moravské“ skryté církve není černobílá, přesto je nezávislý pohled za současných situací velmi obtížný. Důvodem, je nepřístupnost jiného v rozhodného pramenného materiálu, než jsou rozhovory s aktéry „moravské“ v tve, případně s osobami, které se s nimi setkávaly, či se podílely na jejich aktivitách. Ukončení většiny aktivit „moravské“ v tve způsobilo, mj. distanci ve vnitřní katolické církvi, který do jisté míry zamezil navázání by jen na z jejího pohledu využitelné prvky, jakým byla ekonomická soběstačnost a „preevangelizace“ ve vnitřnosti bez ambicí obracet na víru.¹⁴⁹⁸

Aktivita „moravské“ v tve skryté církve byla rozsahem nejvýznamnější *paralelní církevní aktivitou* v komunistickém Československu, která navíc rozvíjela vlastní, inovativní pojetí církve a katolicismu, což se později ukázalo jako překážka v integraci. Zde je nutné si uvědomit, že její význam není úměrný pouze množství sympatizantů a členů, podstatné je spíše její složení a z toho pramenící vnímavost.¹⁴⁹⁹ Některými členy a osobami ovlivněnými činností „moravské“ v tve skryté církve patří k elitám společenského, vědeckého i církevního života, za všechny jmenujme současněho předsedu ODS Petra Fialu, známého astrofyzika Jiřího Grygara nebo prezidenta hradecké diecézní charity, biskupského vikáře a kanovníka P. Josefa Sucháru.

Předložený text se pokusil na základě pramenů (zejm. rozhovor s aktéry) a literatury velmi stručně zrekapitulovat hlavní charakteristické rysy této struktury se zaměřením na její aktivity. Práce přispívá k diskusi o procesu privatizace a následné deprivatizace náboženství v kulisech komunistického režimu.¹⁵⁰⁰ Tento příspěvek rozšiřuje „pluralitu dějin“ druhé poloviny dvacátého století v Československu, přičemž některé nové poznatky o životě a fungování skryté církve. Zásadní je zjištění, že rozkol struktury „moravské“ v tve po Koběnickém synodu neznamenal úplné přerušování vazeb mezi těmi, kterými představenými, ale měl spíše charakter emancipace nových center, která ovšem svou činnost s Felixem Davídkem do jisté míry koordinovala i přes některé názorové rozpory. V práci se podařilo analyzovat velkou část spektra aktivit vyvíjených „moravskou“ v tve. Aktivity byly rozčleněny do kategorií podle jejich otevřenosti a míry vlastního přispění (iniciativy) aktérů.

¹⁴⁹⁸ HALÍK, Tomáš: *Nad zkušenostmi podzemní církve*. s. 1, 8.

¹⁴⁹⁹ HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. s. 103.

¹⁵⁰⁰ NEŠPOR, Zdeněk – LUŽNÝ, Dušan: *Sociologie náboženství*. s. 143–155.

Velmi cennou částí práce s potenciálem pro budoucí badatele představují příběhy jednotlivých rozhovorů v poloze nabízející velké množství stále neznámých informací o životě a praxi jednotlivých aktérů „moravské“ skryté církve. Velkou výzvou a neznámou představují církevní archivy a zvláště Vatikánský archiv, který zřejmě skrývá mnohé zásadní informace, nejen o samotné „moravské“ v tví, ale také o vztahu ve stejné církve k její skryté odnoži. V tomto ohledu budou zásadní záznamy z doby Pavla VI., k nimž muž smůje sada sv. dectví zcela klíčových pro legitimitu této struktury. Před badateli také stále ještě stojí možnost „vytžit“ dosud žijící aktéry ochotné sdílet své životní osudy spojené se skrytou církví.

Abstrakt

Cílem předkládaného textu je popis pí in vzniku, fungování a zejména aktivit „moravské“ skryté církve. Pro tyto účely bylo shromážděno 16 polostrukturovaných rozhovor metodou oral history, které byly analyzovány prostřednictvím metody Zakotvené teorie. Jako základní faktory ovlivňující aktivitu „moravské“ skryté církve se při analýze ukázaly: míra otevřenosti aktivit a míra vlastní iniciativy jednotlivých aktérů.

Práci tvoří pět kapitol. V úvodu je představen stav bádání, popsány zdroje, ze kterých bylo čerpáno, dále je představena metodologie a vymezení pojmů vycházejících z metodologie. Druhá kapitola přináší základní pojmové ukotvení práce. Třetí kontextová kapitola popisuje proměny a trendy uvnitř katolické církve ve dvacátém století a chronologicky přibližuje také situaci katolické církve v komunistickém Československu.

Čtvrtá kapitola se zabývá nejprve obecným fenoménem skryté církve v českých zemích a poté přibližuje historii, specifika a charakteristiky „moravské“ větvě, včetně integračního procesu. Poté následuje analýza skrytých církevních aktivit „moravské“ větvě a její teoretický model. V závěru jsou shrnuty poznatky vyplývající z analýzy a jsou zodpovězeny výzkumné otázky.

Klíčová slova: církev, komunistické režimy, dvacáté století, Československo, Zakotvená teorie.

Abstrakt

The aim of the text is a description of the causes of creation, functioning and especially activities, of „Moravian" hidden Church. For these purposes 16 interviews were collected using oral history method. These interviews were analyzed through Grounded theory method. As the basic factors affecting the activity of "Moravian" hidden Church the analysis indicated: the degree of openness of activities and measure of their own individual initiative.

The thesis consists of five chapters. The introduction presents state of research, described the sources from which it was drawn, it also presented the methodology and definitions based on the methodology. The second chapter introduces the basic terms fundamental for conceptual point of view. The third chapter describes the context changes and trends within the Catholic Church in the twentieth century, chronologically, of course, it also describes the situation of the Catholic Church in communist Czechoslovakia. The fourth chapter in the first part deals with hidden Church phenomenon in Czech lands and then brings the history, specifics and characteristics of "Moravian" branches, including the integration process. Then it analyzes the hidden church activities of "Moravian" branches, including theoretical model. The conclusion summarizes the findings arising from analysis and research questions are answered.

Keywords: Church, communist regimes, twentieth century, Czechoslovakia, Grounded theory.

Použité zkratky

ABS – Archiv bezpečnostních složek

AMB – Archiv města Brna

CFSS – Kongregace bratří Nejsvětější Svátosti

CSsR – Kongregace Nejsvětějšího Vykupitele

KS – Komunistická strana Československa

MZA – Moravský zemský archiv

OFM Cap – řád menších bratří kapucínů

OFM Conv - řád menších konventuálů

OP – řád bratří kazatelů

OPraem. – řád premonstrátských řeholních kanovníků

SDS – Společnost božského spasitele

SJ – Tovařstvo Ježíšovo

SMOM – Maltézský řád

Sorores miser. S . Car. Bor. - Kongregace Milosrdných sester svatého Karla Boromejského

ÚSTR – Ústav pro studium totalitních režimů

Prameny a literatura

Ano, jsem katolická kněžka! Getsemany, 1996, . 1, s. 9.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, archivní číslo 329 451 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, archivní číslo 404 837 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, archivní číslo 422 960 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 349 260 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 404 215 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 404 271 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 328 071 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, registrační číslo 10 942, Bratři I.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, sign. 27 639 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, sign. 3919 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, sign. V-11 20 Brno, operativní svazek Krátký a spol.

Archiv bezpečnostních složek, sign. V-219 HK.

Archiv bezpečnostních složek, sign. V-3146 MV.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 328071 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, sign. Zpráva o provedení rozboru nelegální římskokatolické církve v SSR 5. odbor, 1980.

Archiv bezpečnostních složek, KR- .B., spis 1274 .B.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 326 953 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 329 037 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 329 126 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 437 337 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, KR – Brno, spis 631 420 Brno.

Archiv bezpečnostních složek, spis V-6482 HK.

Archiv bezpečnostních složek, V /MV sign. V-42 542 MV.

Archiv bezpečnostních složek, sign. V-7582 MV.

ARNOLD, Claus: *Malé dějiny katolického modernismu*. Praha 2014.

Augustin Štol: <http://www.cajla.estranky.sk/clanky/knazi-a-reholnici-z-farnosti/vdp-augustin-stohl.html>, staženo 10.8.2016.

- BABI KA, Václav: *Vývoj katolické religiozity v českých zemích v letech 1949-1989 (na základ zjištění Státního úřadu pro vnitřní církevní a ministerstva kultury – sekretariátu pro vnitřní církevní)*. In. Sborník archivních prací, 2005, . 2, s. 378-506.
- BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno 2007.
- BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Letnice dvacátého století. Druhý vatikánský koncil a české země*. Brno 2012.
- BARNOVSKÝ, Michal: *Likvidácia greckokatolíckej cirkvi v Československu roku 1950*. Soudobé dějiny, 2001, . 2-3, s. 312-331.
- BENDA, Václav: *Paralelní Polis*. Samizdat 1978.
- BEOZZO, Oskar, José: *Katolictví, modernita a Druhý vatikánský koncil*. Církevní dějiny, 2009, . 3, s. 49-81.
- BERAN, Milan (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.
- BERAN, Milan (1950). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 16. června 2015 v rodinném domě v Rychnov nad Kněžnou, druhý rozhovor proběhl 11. července 2015 v kostele Nejsvětější Trojice tamtéž.
- BERGER, L., Peter: *Secularization and de-secularization*. In. Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 291-298.
- BERGER, L., Peter: *Sekularismus na ústupu*. Proglas, 1997, . 5-6, s. 7-13.
- Biskupové českých a moravských diecézí: *Tajně svatým knězem*. Katolický týdeník, 29. 3.1992, s. 1.
- Biskupství brněnské*. Brno 2000.
- BLAHA, Karel: *Žena jako kněz, zkušenost Koinótés*. Praha HTF UK 2005. Diplomová práce na katedře psychosociálních věd a etiky.
- BOUŠE, Bonaventura: *Odkaz a vzpomínky*. Praha 2009.
- BRADNA, Antonín: *Zaradoval jsem se... Útržky ze života*. Kostelní Vydí 2002.
- BULÍNOVÁ, Marie, JANIŠOVÁ, Milena, KAPLAN, Karel: *Církevní komise ÚV KS 1949 – 1951, edice dokumenty, sv. I. Církevní komise ÚV KS („církevní šestka“) duben 1949 – březen 1950*. Praha-Brno 1994.
- CASAROLI, Agostino: *Trýzně trpělivosti. Svatý stolec a komunistické země (1963 – 1989)*, Kostelní Vydí 2001.
- Cesty víry: Třetí varianta. Vysíláno 2.6.2016, T, archiv T.
- CÍSAŘOVÁ, Maria, Marcela: *Stav panen a panenský stav na Moravě v letech 1889-1989*. CMTF Olomouc 2012. Diplomová práce na katedře pastorální a spirituální teologie.

- COPPA, Giovanni: *Reakce nuncia: Zahradník se mylí*. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.
- CORLEY, Felix: *The Secret Clergy in Communist Czechoslovakia*. Religion, State and Society, 1993, . 2, s. 171-206.
- CUHRA, Jaroslav: *eskoslovensko-vatikánská jednání 1968 – 1989*. Praha 2001.
- CUHRA, Jaroslav: *Dílo koncilové obnovy v kontextu státní -církvní politiky Pražského jara*. In. Koncil a česká společnost. Eds. Petr FIALA – Jiří HANUŠ. Brno 2000, s. 112 – 124.
- CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev a odpor v „normalizačním“ režimu*. In. Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989. Ed. Petr BLAŽEK. Praha 2005, s. 67-78.
- CUHRA, Jaroslav: *Katolická církev p elomu 80. let v diplomových pracích p íslušník StB*. Securitas imperii. Praha 1999, . 5, s. 3-146.
- CUHRA, Jaroslav: *KS , stát a římskokatolická církev (1948-1989)*. Soudobé dějiny, 2001, . 2-3, s. 267-293.
- CUHRA, Jaroslav: *Nejen ze života církvi. Vznik Sdružení katolických duchovních Pacem in terris*. Historický obzor, 1999, . 5-6, s. 128-131.
- CUHRA, Jaroslav: *Politické procesy s v ícími za átkem šedesátých let a p ípad „ilegální k es anskodemokratické strany“*. In. Církvní procesy padesátých let. Kostelní Vyd í 2002, s. 243-259.
- CUHRA, Jaroslav: *Sunt certi fines...* Katolický týdeník, Perspektivy . 5, ro . 1999, s. 8.
- BK: *Karel Simandl rezignoval na svou funkci*. Katolický týdeník, 2. 11. 2004, s. 7.
- BK: *Prohlášení o „Tajné církvi“*. Katolický týdeník, 27. 10. 2000.
- BK: *Z ízení eckokatolického eparchátu a podzemní církve*. Katolický týdeník, 28. 4. 1996, s. 1, 3.
- ERNÁ, Veronika: *Postava římskokatolického kn ze v eském hraném filmu v období 1930-2003*. Olomouc CMBF UP 2003. Diplomová práce na kated e pastorální a spirituální teologie.
- ERNÝ, Michal: *Život podzemní církve na Morav na p íkladu n kterých vybraných osobností*. Olomouc CMBF UP 2012. Bakalářská práce na kated e církvních dějin a dějin českého umění.
- DAVÍDEK Maria, Felix: *K es anský sv tový názor*. Proglas, 1992, . 1, s. 16-21, . 2, s. 24-27, . 3, s. 23-25.
- DEMEL, Zdeněk: *Ned le a totalita. Jak bylo v totalitním Československu omezováno sv cení ned le*. In. Katolická církev a totalitarismus v eských zemích. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2001, s. 97-119.

DEMEL, Zdeněk: *Pod dohledem církevních tajemníků . Omezování innosti katolické církve v eskoslovensku 1945-1989 na p íkladu jiho eského regionu*. Brno 2008.

Die Apostolische Nachfolge. <http://www.apostolische-nachfolge.de/Czechoslovakia.htm>
staženo 21.8.2016.

DO EKAL, Miloš, Václav: <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=heslo&IDosoby=124867>, staženo 1.8.2016.

DOLEŽAL, Miloš: *Jak bychom dnes zem ít m li. Drama života, kn žství a mu ednické smrti íhoš ského fará e P. Josefa Toufara*. Pelh imov 2012.

DOLEŽAL, Miloš: *Jako bychom dnes zem ít m li*. Pelh imov 2012.

DOLEŽAL, Miloš: *Naše síla je v ml ení a nad ji. Rozhovor s prof. Stanislavem Krátkým, proboštem mikulovským*. Katolický týdeník, Perspektivy, 2002, . 11, s. 3.

Dopis biskupu Dominiku Dukovi z jednání ve Zdobnici z 20.5.2000, kopie, archiv autora.

Dopis Jana Kofron z 16.11.2006, archiv Jana Kofron .

Dopis mluv ích ES papeži z 25. ledna 2006, koncept, archiv Jana Kofron .

Doteky víry. Tajn sv cený kn z Ji í Florian, vysíláno 5. dubna 2008, archiv Ro.

D ležitost dialogu v dy a náboženství. Rozhovor s Františkem Mikešem. Tv r í život, 2013, . 2, s. 16-25.

DURKHEIM, Émile: *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Praha 2002.

DVO ÁK, Dominik: *Nezávislé náboženské vzd lávání za „normalizace“*. *N kolik (osobních) p íklad* . In. Soudobé d jiny, 2007, . 2-3, s. 449-470.

DVO ÁK, Václav: *ím to, že jste tak klidný? V rozhovoru s Janem Mazancem*. Kostelní Vyd í 2008.

DVO ÁKOVÁ, Zuzana: *Tajná sv cení pro m byla pastý ská zkušenost*. Katolický týdeník, 2002, 28. 4., s. 7.

FAJKUS, Jan – KU ÍRKOVÁ, Dagmar – PA ILOVÁ, R žena – PLEFKA, Jan. *Rozhovor s pam tníky z e kovic prob hl dne 5. 3. 2007 na fa e v e kovicích*.

Fara Hrádek, farní archiv. ást osobního archivu Stanislava Krátkého.

Fara Hrádek, farní archiv. ást osobního archivu Stanislava Krátkého. Seznam vysv cených kn ží.

Fara Hrádek, farní archiv. Farní kronika Hrádek.

Fara Husovice, farní archiv. Fotoalbum.

Fara Kunštát, farní archiv. Kronika farnosti od roku 1969.

Fara Mut nice, farní archiv. Kronika ím. katolické obce v Mut nicích 2. Kniha od roku 1964.

Fara Mutnice, farní archiv. Protocollum Domus Localis Capellaniae Mutenicensis.

Fara e kovice, farní archiv. Protocollum parochiae e kovicensis.

Fara Žarošice, farní archiv. Protocolum Domesticum Žarošice.

Fara Žerotice, farní archiv. Haus protocol vom jahre 1849.

Fara Žerotice, farní archiv. Kronika farnosti žerotické od roku 1956.

FIALA, Miloslav: *Dialog? Ano! Ale nejprve se shodneme na předpokladech diskuse*. Lidové noviny, 25. 7. 1998, s. 18.

FIALA, Miloslav: *Sv. církvi se cení biskup a kněz žít v bývalé podzemní církvi. Stanovisko tiskového sdělení BK*. Katolický týdeník, 29. 10. 1995, s. 1-2.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Die Praxis der Frauenordination in der tschechoslowakischen Untergrundkirche*. Concilium, 1999, . 3, s. 386-397.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Die verborgen Kirche, Felix M. Davídek und die Gemeinschaft Koinótés*. München, Wien 2004.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích. Pokus o vymezení teoretických a metodologických otázek výzkumu*. In. *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Eds. Petr FIALA – Jiří HANUŠ. Brno 2001 s. 9-31.

FIALA, Petr - HANUŠ, Jiří: *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno 2001.

FIALA, Petr - HANUŠ, Jiří: *Koncil a česká společnost. Historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v letech 1962-1965 a na Moravě*. Brno 2000.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev a politika*. In. *Osobnost v církvi a politice. Čeští a Slovenští křesťané ve 20. století*. Eds. Pavel MAREK - Jiří HANUŠ. Brno 2006, s. 673-678.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po listopadu 1989*. Proglas, . 7, Brno 1997, s. 3-8.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev. Felix M. Davídek a společnost Koinótés*. Brno 1999.

FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Women's ordination in the Czech silent Church*. The Month: A Review of Christian Thought and World Affairs. London 1998, . 7, s. 282-288.

FIALA, Petr: *Ecclesia silentii a Getsemany*. Proglas, . 1, s. 48-52.

FIALA, Petr: *Felix Maria Davídek a jeho spolupracovníci. Poznámky k historii skryté církve na Moravě*. <http://souvislosti.cz/archiv/fiala1-93.htm>, staženo 26.8.2016.

FIALA, Petr: *Katolicismus a politika*. Brno 1995.

FIALA, Petr: *Katolická církev a sekularizace české společnosti. Historické kulturní a politické determinanty religiozity v české republice*. Teologický sborník, 2001, . 1, s. 84-93.

- FIALA, Petr: *Laborato sekularizace. Náboženství a politika v ne-náboženské společnosti: český případ*. Brno 2007.
- FIALA, Petr: *O skryté církvi. Rozhovor s Otcem biskupem prof. Stanislavem Krátkým*. Proglas, 1992, . 4, s. 11-17.
- FIALA, Petr: *Povinnost vydat sv dectví*. Proglas, . 4, r. 1992, s. 9-10.
- FIALA, Petr: *Povolání ke kn žství i k manželství. Rozhovor s Otcem Josefem Javorou*. Proglas, 1992, . 8, s. 6-9.
- FLIEDR, Bob: *Byl jsem platin vysv cen na biskupa, ekl LN Fridolín Zahradník 20. ervna 1998 v rozhovoru, který vyvolal bou i*. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.
- FLIEDR, Bob: *Dialog v podání kardinála Vlka*. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.
- FLIEDR, Bob: *Podáváme životním ztroskotanc m pomocnou ruku, hodnotí p ínos eských Emauzských dom jejich p edseda, katolický duchovní Fridolín Zahradník*. Lidové noviny, 10. 7. 1999, s. 27.
- FRÁ A, „Tišek“, František (1938). S pam tníkem uskute n ny dva rozhovory. První rozhovor prob hl 12. listopadu 2011 v byt v Brn -Masarykov tvti, druhý rozhovor prob hl 8. února 2015 tamtéž.
- FRANC, Jan (1948). S pam tníkem uskute n ny dva rozhovory. První rozhovor prob hl 14. kv tna 2014 v byt v Pardubicích, druhý rozhovor prob hl 27. kv tna 2015 tamtéž.
- GABRIELOVÁ, Petra: *Kartotéka akce „48“ a vyhodnocení tzv. protistátní innosti len Církve ímskokatolické ve vybraných tzv. ilegálních skupinách*. Sborník archivu bezpečnostních složek. 2011, . 9, s. 45-94.
- GANSRIEGLER, Franz: *Jeder war ein Papst. Geheimkirchen in Osteuropa*. Salzburg 1991.
- GARAUDY, Roger: *Církev, komunismus a k es ané*. Praha 1951.
- GLEVA ÁK, Michal: *Otázka návratu pravoslávnych k azov, absolventov Pravoslávnej bohosloveckej fakulty v Prešov do Gréckokatoíckej cirkvi v roku 1968*. asopis Matice moravské. 2009, . 1, s. 81-103.
- GRAJEWSKI, Andrzej: *Jidáš v komplex. Zran ná církev: k es ané ve st ední a východní Evrop mezi odporem a kolaborací*. Praha 2002.
- GREINACHER, Norbert: *Prom na struktur v církvi*. In. K es anství dnes. Ed. Ji í N MEC. Praha 1969, s. 172-187.
- GUREVI , Jakovlevi , Aron: *Kategorie st edov ké kultury*. Praha 1978.
- HALAS, X., František: *Fenomén Vatikán. Idea d jiny a sou asnost papežství. Diplomacie Svátého Stolce. eské zem a Vatikán*. Brno 2004.

- HALAS, X., František: *Jeruzalémská bible*. Synesis 1. K osmdesátým narozeninám Stanislava Krátkého, Sborník Mikulovského centra pro evropskou kulturu. Brno 2003, s. 35-44.
- HALAS, X., František: *Kardinál Casaroli jako partner komunistických vlád v jednáních o postavení katolické církve v Československu (1963-1989)*. In. Osobnost v církvi a politice. Čeští a Slovenští křesťané ve 20. století. Ed. Pavel MAREK – Jiří HANUŠ. Brno 2006, s. 659-672.
- HALÍK, Tomáš: *Nad zkušenostmi podzemní církve*. Katolický týdeník, 3. 5. 1992, . 18, s. 1, 8.
- HALÍK, Tomáš: *Podzemní církev*. Katolický týdeník, 5. 4. 1992, . 14, s. 1, 8.
- HALÍK, Tomáš: *Víra a kultura. Pokoncilní vývoj českého katolicismu v reflexi časopisu Studie*. Praha 1995.
- HAMPLOVÁ, Dana: *Institucionalizované a neinstitucionalizované náboženství v českém pováleném vývoji*. Soudobé dějiny, 2001, . 2-3, s. 294-311.
- HANUŠ, Jiří – KLAPETEK, Martin: *Pouť jako prvek lidové zbožnosti. Příklad Hostýna 1945-1989*. In. Sborník prací FF brněnské univerzity, řada historická, 2001, . 48, s. 189-207.
- HANUŠ, Jiří – STĚŽNÝ, Jan: *Stát a církev v roce 1950*. Brno 2000.
- HANUŠ, Jiří: *Biskup Davídek zůstane i nadále kontroverzní*. Lidové noviny, 15. 8. 1998, s. 30.
- HANUŠ, Jiří: *Felix M. Davídek a jeho pojetí církve*. Teologický sborník, 1999, . 2, s. 53-58.
- HANUŠ, Jiří: *Kardinál v rozhovor v Perspektivách*. Proglas, 1996, . 3, s. 96.
- HANUŠ, Jiří: *Lidová zbožnost jako předmět výzkumu. Likvidace spolkové činnosti v brněnské diecézi v padesátých letech*. časopis Matice moravské, 2000, . 1, s. 65-92.
- HANUŠ, Jiří: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*. Brno 2005.
- HANUŠ, Jiří: *Mezi tradicí a reformou. Rozhovory o moravském katolicismu ve 20. století*. Brno 2002.
- HANUŠ, Jiří: *Postmoderní výzvy české církvi*. Proglas, 1994, . 7, s. 38-41.
- HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev po dvaceti letech*. In. Zradené Proroctvo, československá podzemní církev mezi Vatikánem a komunizmem. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 124-136.
- HANUŠ, Jiří: *Skryté církvi se vnuje příliš malá pozornost*. Lidové noviny, 21. 11.1998, s. 20.
- HANUŠ, Jiří: *Skryté světlonoše, mlčky ticho*. Proglas, 1992, . 7, s. 8-9.

- HANUŠ, Jiří: *Teilhard v letech a na Moravě*. In. *Teologie a společnost*, 2005, . 2, s. 10-13.
- HANUŠ, Jiří: *Tradice českého katolicismu ve 20. století*. Brno 2005.
- HANUŠ, Jiří: *Vybrané rysy spirituality české katolické církve (1948-1989)*. In. *Soudobé dějiny*, 2007, . 2-3, s. 341-353.
- HARTMANN, Jan - SVOBODA, Bohumil – VAŠKO, Václav: *Kardinál Tomášek. Generál bez vojska...?* Praha 2003.
- HAVEL, Václav a kol.: *O svobodě a moci*. Köln 1980.
- HAVELKA, Miloš: *Max Weber a problémy sociologie náboženství*. In. *Sociologie náboženství*. Max WEBER. Praha 1998. s. 19 – 118.
- HAYNES, Jeffrey: *Religion and politics*. In. *Religions in the Modern World. Traditions and transformations*. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 316-331.
- HEELAS, Paul: *The spiritual revolution: from „religion“ to „spirituality“*. In. *Religions in the Modern World. Traditions and transformations*. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 357-377.
- HLAVICA, Stanislav: *Tajně organizovaná teologická studia a příprava diecézních a eholních katechetů na pastorační činnost v letech 1948-1989 v centralizačních klášterech, internátních a příškolovacích táborech, v znicích a individuální studium při zamětnání*. Pdf MU Brno 2013. Bakalářská práce na katedře historie.
- HLINKA, Anton: *Sila slabých a slabosilných. Církev na Slovensku v rokoch 1945-1989*. Bratislava 1990.
- HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. 2009. Praha.
- HOLEKOVÁ, Edith, Marta: *Nenech mě zahálet, nabídmi upřímným zájemcem. Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Praha FF UK 2007. Diplomová práce na ústavu hospodářských a sociálních dějin.
- HOLÍK, Martin (1960). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 3. prosince 2011 v bytě na faře v Brně, druhý rozhovor proběhl 18. dubna 2015 tamtéž.
- HOLUB, Petr: *Jak odtajnit tajnou církev*. Respekt, 3. 11.1997, s. 45.
- HOLZER, Jan: *Role katolické církve v komunistickém režimu – kauza Československo*. In. *Koncil a česká společnost*. Eds. Petr FIALA - Jiří HANUŠ. Brno 2000, s. 28 – 48.
- HORÁNSKÁ, Libuše. S pamětníci uskutečnil rozhovor 9. ledna 2007 v Brně Husovicích.
- HORÁK, Jiří: *Witness: Voices and Choices*. Cranbrook 2014.

HOÁK, Josef (1933). S památkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 6. června 2012 na Ondříkově náměstí v parku, druhý rozhovor proběhl 20. února 2015 v bytě v Brně-Židenicích.

Hovory o víře: Koinotés, 10. část, vysíláno 4.9.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 2. část, vysíláno 10.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 3. část, vysíláno 17.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 4. část, vysíláno 24.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 5. část, vysíláno 31.7.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 6. část, vysíláno 7.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 7. část, vysíláno 14.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 8. část, vysíláno 21.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

Hovory o víře: Koinotés, 9. část, vysíláno 28.8.2010. Ro 6, archiv Ro.

HRADIL, Jakub: *Kd jinám eckokatolické církve v echách a na Morav ve 20. století*. Brno 2008, Pdf MU. Diplomová práce na katedře historie.

HRADILEK, Pavel (1950). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

HRADILEK, Pavel: *Dialog anebo polopravdy...* Getsemany, 1996, . 9, s. 174.

HRADILEK, Pavel: *Fabula secundum Lupem*. Getsemany, 2003, . 4, s. 78-82.

HRADILEK, Pavel: *Kdo dnes tvo í Skrytou církev?* Getsemany, 2000, . 6, s. 143-144.

HRADILEK, Pavel: *Sté íslo Getseman*. Getsemany, 1999, . 11, s. 266-270.

HRADILEK, Pavel: *Strach z „konkurence“*. Getsemany, 1995, . 12, s. 5.

HRADILEK, Pavel: *Za Fridolínem Zahradníkem*. Getsemany. <http://www.getsemany.cz/book/export/html/3281>, staženo 14.7.2016.

HRDINA, Antonín, Ignác: *Kanonické právo na téma komunismus*. In. *Katolická církev a totalitarismus v eských zemích*. Eds. Petr FIALA - Ji í HANUŠ. Brno 2001, s. 120 – 124.

H EBÍ EK, Marek: *Pronásledování ímskokatolické církve za totality*. Olomouc CMBF UP 2012. Diplomová práce na katedře církevních d jin a d jin k es anského um ní. <http://www.cibulka.com/cgi-bin/osoby.exe?code=W>, staženo 26.8.2016.

HUMMER, Franz: *Bischöfe für den Untergrund*. Vienna 1981.

CHALUPECKÝ, Jind ich: *Básník, Charakter, politika*. In. *Z d jin eského myšlení o literatu e I. Antologie kd jinám eské literatury 1945-1990*. Praha 2001, s. 19-25.

CHAROUZ, Jind ich, Zden k: *Zrušení biskupského alumnátu a teologického u ilišt v Brně*. In. *asopis Matice moravské*, Brno 2002, s. 101-113

CHENAUX, Philips: *Katolická církev v Evrop (1917-1989). Od Lenina k Janu Pavlu II*. Praha 2012.

CHVATÍK, Jan: *Perzekuce katolických duchovních na Moravě od poútku okupace do konce II. stanného práva*. In. *Katolická církev a totalitarismus v eských zemích*. Eds. Petr FIALA - Ji í HANUŠ. Brno 2001, s. 55–84.

CHVÍLA, Josef. S pam tníkem uskute n n rozhovor 16. ledna 2007 na fa e v Kunštátu. *Ing., CSc. Jaroslav Franc (1919)*. <http://www.pametnaroda.cz/witness/clip/id/1714/clip/5738>, staženo 15.7.2016.

JÁCHYM, Radim: *Jan Baptista Bárta*. In. *Život se tvo í z p ítomné chvíle. eská katolická teologie po druhé sv tové válce*. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois K IŠ AN – Josef KU E. Brno 1998, s. 63-66.

Jan Konzal „separující se ástkou t la Kristova“? Getsemany, 2004, . 6, s. 117-121.

JAN, Libor: *eské církevní d jiny ve druhé polovin ě 20. století*. Brno 2000.

JANDOUREK, Jan: *Studium na bohoslovecké fakult ě v Litom ících. Osobní zkušenost z let pozdní normalizace*. *Soudobé d jiny*, 2007, . 2-3, s. 439-448.

JAVOROVÁ, Ludmila (1932). Rozhovor dostupný v archivu P íb hy 20. století.

JAVOROVÁ, Ludmila: *V tichu a ml ení. S Ludmilou Javorovou, první kn žskou a generální viká kou F. M. Davídka mluvili Paula Sisková a Peter K ížan*. In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná církev mezi Vatikánom a komunizmom*. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 69-85.

Jednání na obzoru? Getsemany, 1998, . 10, s. 207-208.

JIRSA, Prokop: *Diskuse o liturgickém prostoru v eském jazykovém prost edí. Historie a sou asnost*. Praha 2014, KTF UK. Diplomová práce na kated ě pastorálních odbor a právních v d.

JONOVÁ, Jitka: *Problematika poslušnosti ve vztahu kn ží k biskup m*. In. *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. Ed. Pavel MAREK. Brno 2008, s. 60-78.

JORISSEN, Hans: *Odmietnuté dedi stvo. Rimské „Normy“ v zaobchádzaní so skrytou cirkvou*. In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná církev medzi Vatikánom a komunizmom*. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 137-146.

JORISSEN, Hans: *Stanovisko k otázce re-ordinace a podmín ě ordinace*. *Getsemany*, 1996, . 5, s. 84-89.

JORISSEN, Hans: *Tragédie proroka*. In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná církev medzi Vatikánom a komunizmom*. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 59-68.

KADAVÁ, Tereza: *eckokatolická farnost v Olomouci a její p sobení na integraci cizinc ě*. Olomouc 2014, CMTF UP. Diplomová práce na kated ě k es anské sociální práce.

KALÁB, Radomil (1930). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 8. června 2012 v bytě v Brně, druhý rozhovor proběhl 18. ledna 2015 tamtéž.

Kamínky 1. - 4. Drobná svědectví o pronásledování křesťanů v době komunistické totality i o jejich snahách o svobodu a blaho vlasti. Hradec Králové 2000-2002.

KAPLAN, Karel: *Proměny české společnosti 1948-1960. část první.* Praha 2007.

KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu 1948-1953.* Brno 1993.

KAPLAN, Karel: *Státní církevní politika 1948-1950.* In. *Stát a církev v roce 1950.* Eds. Jiří HANUŠ - Jan STŘÍBRNÝ. Brno 2000, s. 10-20.

KAPLAN, Karel: *Těžká cesta. Spor československa s Vatikánem 1963 – 1973.* Brno 2001.

Karel Chytil. <http://velkeporici.xf.cz/11-1-chytil.htm>, staženo 1.9.2016.

KAROLA, Josef: *Českokatolická církev na začátku pontifikátu Jana Pavla II.* In. Aktuální otázky církevní politiky a vlivu ateismu III. Edice: Na pomoc pracovníkům v oblasti státní církevní politiky, Praha 1980, s. 78-129.

Katolický týdeník, 10.2.1991, s. 5.

KINDL, Martin: *Proměny vztahu českého katolického exilu v Německu po roce 1948 k marxismu a komunismu.* Praha, FHS UK 2014. Diplomová práce na katedře obecné antropologie.

KOŠŤA, Eugen, Ján (1926). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

KOFROŇ, Jan (1944). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 4. června 2012 v Arcibiskupském paláci v Praze, druhý rozhovor proběhl 2. června 2015 v rodinném domě v Praze - Bohnicích.

KOFROŇ, Jan: *Obdivuji biskupa Fridolína Zahradníka.* Lidové noviny, 8. 8. 1998, s. 21.

KOFROŇ, Jan: *Ondřej Liška: Církev v podzemí (sive contra gentiles).* Rukopis, archiv Jana Kofroně.

KOFROŇ, Jan: *Proč jsem svolil k podmíněnému svěcení.* In. *Zradené Proroctvo, československá podzemní církev mezi Vatikánem a komunizmem.* Erwin Koller a kol. Prešov 2001, s. 99-104.

KOHL, G., Jiří: „Podzemní církev“: skutečně vyřešeno?. *Getsemany*, 2003, č. 2, s. 30-32.

KOCH, Jiří - MALÁŠKOVÁ, Helena: *Pokornost a láska. Sborník k počtu Mons. Ing. Bedřicha Provazníka.* Rosice 2007.

KOLÁŘEK, Josef (1929), dlouholetý redaktor a vedoucí českého vysílání Rádía Vatikán, rozhovor dostupný v archivu Paměť národa.

KOLLER, Erwin: *Skrytá církev – kameleón úrazu.* In. *Zradené Proroctvo, československá podzemní církev mezi Vatikánem a komunizmem.* Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 29-43.

- KONZAL, Jan – FLIEDR, Bob: *Zpov tajného biskupa*. Praha 1998.
- KONZAL, Jan (1935). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.
- KONZAL, Jan: *Duch a nevsta. Z d jin církevního podzemí ve 2. polovin 20. století*. Brno 2010.
- KONZAL, Jan: *Je v našich rukách být církví budoucnosti*. In. *Zradené Prorocstvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom*. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 203-216.
- KONZAL, Jan: *Kardinálova tvrzení, moje zkušenost*. <http://www.getsemany.cz/node/1309>, staženo 17.7.2016.
- KONZAL, Jan: *Križe identity skryté i podzemní církve*. *Církevní d jiny*, 2009, . 3, s. 131-138.
- KONZAL, Jan: *Nabízejí se ultimáta*. *Církevní d jiny*, 2009, . 4, s. 83-93.
- KONZAL, Jan: *Otev ený dopis Jana Konzala*. *Getsemany*, 2005, . 2, s. 22.
- KONZAL, Jan: *P ísp vek k dialogu*. *Getsemany*, 1996, . 9, s. 178-181.
- KONZAL, Jan: *Snahy o za len ní presbyteriátu ES do ve ejné struktury ímskokatolické církve*. *Církevní d jiny*, 2009, . 3, s. 139-146.
- KONZAL, Jan: *Studium teologie v dob totality*. *Getsemany*, 1998, . 5, s. 90-95.
- KOREC, Chryzostom, Ján: *Od barbarskej noci*. Bratislava 2004.
- KOZEL, Jan: *Biskupové brn nské diecéze*. *Proglas*, 1993, . 2, s. 33-35.
- KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.
- KRÁTKÝ, Stanislav (1922 - 2010), biskup skryté církve, probošt Mikulovské kolegiální kapituly. S pam tníkem uskute n ny dva rozhovory. První rozhovor prob hl 17. ledna 2010 na fa e v Mikulov , druhý rozhovor prob hl 21. b ezna 2007 tamtéž.
- KRÁTKÝ, Stanislav: *Druhý vatikánský koncil a jeho poselství*. Praha 1970.
- KRÁTKÝ, Stanislav: *Hlášení o pobytu v ím pro biskupa Vojt cha Cikrle z 1. kv tna 1991*. Kopie, archiv autora.
- KRÁTKÝ, Stanislav: *Iusiurandum manifestationis ad causam Episcopi Fel. M. Davídek z 24.4.1996*. Kopie, archiv autora.
- KRÁTKÝ, Stanislav: *K plnosti. Rozhovory Jana Mazance s dobrým bratrem a biskupem skryté církve*. Brno 2004.
- KRÁTKÝ, Stanislav: *Zpráva o jednání na kongregaci pro doktrína fidei dne 26.4.1991*. Kopie, archiv autora.

KREJ, Jan: *Připravovala jsem se na kriminál, říká spoluzakladatelka podzemní církve Ludmila Javorová*. <http://www.munimedia.cz/prispevek/pripravovala-jsem-se-na-kriminal-rika-spoluzakladatelka-podzemni-cirkve-ludmila-javorova-2295/>, staženo dne 15.7.2016.

KRPÁLEK, Jiří (1931). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 12. května 2012 na fa e v Lip vce, druhý rozhovor proběhl 6. října 2013 v klášteře sester dominikánek ve Stelicích u Brna.

KRUMPOLC, Eduard (1943). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 26. května 2012 na fa e v Hn votín , druhý rozhovor proběhl 15. května 2015 tamtéž.

KIŠAN, Alois – KUŘE, Josef: *Život se tvoří z pítomné chvíle. Česká katolická teologie po druhé světové válce*. Brno 1998.

KÜNG, Hans: *Sk senosti, ktoré prednámajú budúcnos*. In. Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Erwin Koller a kol. Prešov 2001, s. 44-50.

KVAPIL, Jiří (1949). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 20. května 2012 v bývalém kapucínském klášteře v Kolín , druhý rozhovor proběhl 30. května 2015 v rodinném domě v Tové i.

LEHMANN, David: *Religion and globalization*. In. Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 299-315.

LEKAVÝ, Stanislav (1930). Rozhovor dostupný v archivu Paměti národa.

LINZ, Juan J.: *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Boulder 2000.

List Benedikta XVI. biskup m katolické církve. Ohledn zrušení exkomunikace ty biskup vysv cených arcibiskupem Lefebvrem. <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=10960>, staženo 8.10.2016.

LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí a společnství Koinótés*. Brno 1999.

LIŠKA, Ondřej: *Církev v podzemí. Neoficiální aktivity v 70. a 80. letech*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1997, . 7, s. 5.

LIŠKA, Ondřej: *Jede Zeit ist Gottes Zeit. Kirche im Untergrund*. München 2004.

LJAVINEC, Ivan (1923-2012). Rozhovor dostupný v archivu Paměti národa.

LUŽNÝ, Dušan: *Náboženství a moderní společnost. Sociologické teorie modernizace a sekularizace*. Brno 1999.

M. F.: *Rozhovory s tajn sv cenými kn žími*. Katolický týdeník, 27. 9. 1992, . 39, s. 1.

MÁDR, Oto: *Slovo o této době*. Praha 1992.

MAIER, Hans: *Politická náboženství. Totalitní režimy a k esanství*, Brno 1999.

MAREK, Josef (19214). Bývalý rousínovský děkan. S pamětníkem uskutečněný rozhovor 23. února 2008.

MAREK, Pavel: *Teorie a praxe politického katolicismu 1870-2007*. Brno 2008.

MARKOVÁ, Margita: *Ako žila rodina tajného káza*. In. Zradené Proroctvo, československá podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 105-115.

MAZANEC, Jan: *Nejhorší je neudat to, co udat můžu. Rozhovor s mikulovským proboštem Stanislavem Krátkým*. Katolický týdeník, 2004, . 45, s. 17.

METSCH, Klaus: *Angažovaný, špiclovaný, obmedzovaný. Skúsenosti ženatého káza z Východného Nemecka*. In. Zradené Proroctvo, československá podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 159-169.

MIKULÁŠEK, Vojtěch (1942). S pamětníkem uskutečněny dva rozhovory. První rozhovor proběhl 5. května 2012 v rodinném domě ve Frýdlantě nad Ostravicí, druhý rozhovor proběhl 16. března 2014 tamtéž.

MIHOLA, Jiří: *Ad plenitudinem. Portrét Stanislava Krátkého, XXV. mikulovského probošta, k jeho 80. narozeninám*. In.: Synesis 1. Brno 2003, s. 23-34.

MIKEŠ, František. Poznámky z rozhovoru 17. března 2014 na CMTF UP.

MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a úvod praxe*. Getsemany, 1995, . 3, s. 27-40.

MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek, jeho multidisciplinární teologie a úvod praxe*. Getsemany, 1995, . 6, s. 34.

MIKEŠ, František: *Biskup Felix Maria Davídek*. In. Život se tvoří z přítomné chvíle. Česká katolická teologie po druhé světové válce. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois KLIŠŤAN – Josef KUČERA. Brno 1998, s. 81-102.

MIKEŠ, František: *Davídek v filozofický výklad k esanství*. Proglas, 1992, . 1, s. 15.

MIKEŠ, František: *Umlčené esanství Koinótés. Výzva k dialogu*. Teologie a společnost, 2005, . speciál, s. 13-26.

MIKULÁŠEK, Ondřej: *Skrytá církev. Rozhovor s politologem a historikem Petrem Fialou*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1996, . 2, s. 3.

MLEJNEK, Josef: *Služebníci neuzítaní*. Magazín Dnes. 21. 5. 1998, s. 16-20.

MORAVÍK, Karol: *Predslov k slovensko- českému vydaniu*. In. Zradené Proroctvo, československá podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 11-16.

Moravský zemský archiv, E 101 - Alumnát Brno.

Moravský zemský archiv, Archiv města Brna, B 1/8, CO.

Moravský zemský archiv, C 136 Krajský soud Brno, T 22/58 – obžaloba.

Moravský zemský archiv, C 136 Krajský soud Brno, T 22/58 – protokol o hlavním líčení.

Moravský zemský archiv, C 136 Krajský soud Brno, T 22/58 – rozsudek.

Moravský zemský archiv, Státní okresní archiv Hodonín, ONV – Ky.

Mundus orans, informační náboženský bulletin.

MURÍN, Jozef: *Metzov pojem nebezpečnej pamäti a jeho aplikácia na dejiny skrytej cirkvi na Slovensku*. Praha ETF UK 2008. Bakalářská práce na Institutu ekumenických studií.

MURÍN, Jozef: *Skrytá cirkve na Slovensku*.
<http://www.getsemany.cz/node/1310#sdfootnote18sym>, staženo 1.8.2016.

Návrh stanov osobní prelatury z 13.4.1996. Kopie, archiv autora.

Návrh zápisu ze setkání biskup ES a jejich spolupracovník 12.10.1996 Hrádek u Znojma.
Kopie, archiv autora.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Obraz moravské skryté cirkve v historiografii*. In. *Cirkve 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. Eds. Pavol MAJALA – Pavel MAREK – Jiří HANUŠ. Brno 2010, s. 334-346.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Skrytá cirkve o ima diplomových a rigorózních prací StB*. In. *Cirkve a společnost*. Ed. Miroslav NEDOROSTEK. Praha 2010, s. 79-95.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký – biskup skryté cirkve aneb život jednoho kněze ve druhé polovině dvacátého století*. Olomouc, FFUP 2007. Diplomová práce na katedře historie.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Stanislav Krátký – úskalí života kněze v druhé polovině 20. století*. In. *Sborník HM UK, 2008, .7*, s. 46-48.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Strach jako jeden z motivů vzniku a každodenní praxe skryté cirkve*. In. *Strach a strach: strach v antropologických perspektivách*. Eds. Lenka HANOVSKÁ – Jan HORSKÝ – Linda HRONÍKOVÁ a kol. Praha 2013, s. 93-106.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Vývojový koncept v praxi skryté cirkve*. In. *Evolventi anthropologicae: vývoj v antropologických perspektivách*. Eds. Lenka HANOVSKÁ – Jan HORSKÝ – Linda HRONÍKOVÁ a kol. Praha 2012, s. 207-220.

NEDOROSTEK, Miroslav: *Život ve stínu tajné policie*. In. *Jezdili s ním and lé: in memoriam Stanislav Krátký*. Brno 2012, s. 113-132.

NEDOROSTKOVÁ, Tereza: *Paralelní aktivity na Kubě . Analýza společenských aktivit, které pispívají k vytváření svobodného veřejného prostoru*. Olomouc FF UP 2015. Disertační práce na katedře politologie a evropských studií.

NEŠPOR, Tomáš: *Záhadná smrt tajného kněze. Příběh P. Emysla Coufala a jeho estébák*. Respekt, 10. 4. 2000, s. 11-13.

Nemějí teologové: Pro podmíněné svícení není důvod. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.

NEŠPOR, R., Zdeněk – LUŽNÝ, Dušan: *Sociologie náboženství*. Praha 2007.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Empirické výzkumy (současného) náboženství v letech 1946-89. Prolegomena k vývoji české sociologie náboženství v období marxistické dominance*. Soudobé dějiny, 2007, 2-3, s. 399-438.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Praha 2004.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Jsou Češi ateisté? Kvantitativní odpověď*. Sociologické studie, 2004, s. 23-26.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Kvalitativní sociologické studium současné české religiozity*. In. *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Ed. Zdeněk R. NEŠPOR. Praha 2004, s. 11-20.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Opium nebo vyhlášení? Náboženské procesy pozdní moderny v západní a východní Evropě*. Soudobé dějiny, 2007, 2-3, s. 269-304.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Pojmy „církev“ a „sekta“ v českém postmarxistickém dějepisectví*. In. *Kulturní a sociální skutečnost v dějepisném myšlení: Příspěvky k dějinám českého dějepisectví doby Gollovy školy*. Ed. Jan HORSKÝ. Ústí nad Labem 1999, s. 204-247.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Socioekonomické faktory náboženského vývoje podle českých postmarxistických filosofů a sociologů náboženství*. In. *Kulturní a sociální skutečnost v dějepisném myšlení: Příspěvky k dějinám českého dějepisectví doby Gollovy školy*. Ed. Jan HORSKÝ. Ústí nad Labem 1999, s. 348-357.

NEŠPOR, R., Zdeněk: *Ústřední vývojové trendy současné české religiozity*. In. *Jaká víra? Současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Ed. Zdeněk R. NEŠPOR. Praha 2004, s. 21-37.

NETUKA, Václav (1929). Rozhovor dostupný v archivu Paměť národa.

NETUKA, Václav (1929). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 3. července 2015 na faře v Lovčicích, druhý rozhovor proběhl 17. července 2015 tamtéž.

- NOSKOVÁ, Jana: *Brn nský disent a jeho každodennost*. In. Mocní? a Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace. Interpretací studie životopisných interview. Ed. Miroslav VAN K. Praha 2006, s. 105 – 140.
- NOVOTNÝ, Vojt ch: *B da církvi. Bonaventura Bouše burcující*. Praha 2011.
- NOVOTNÝ, Vojt ch: *Odvaha být církvi. Josef Zv ína v letech 1913-1967*. Praha 2014.
- O. Jakub Hradil. http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=17761, staženo 16.8.2016.
- Obetí jako je Bezák je na Slovensku viac*. <http://zivot.cas.sk/clanok/13810/teolog-jozef-pavlovic-obeti-ako-bezak-je-na-slovensku-viac>, staženo 10.8.2016.
- ONDOK, P., Josef: *Antonín Mandl – teolog eského ekumenismu*. In. *Život se tvo í z p ítomné chvíle. eská katolická teologie po druhé sv tové válce*. Eds. Lenka KARFÍKOVÁ – Alois K IŠ AN – Josef KU E. Brno 1998, s. 54-58.
- ONDOK, Petr, Josef: *Muklovský Vatikán*. Brno 2007.
- OSTERWALDER, Josef: *Zradený posol. Stretnutie s Janom Georgom Pojerom (1934-2006) po jeho úteku do Švaj arska*. In. *Zradené Proroctvo, eskoslovenská podzemná cirkev medzi Vatikánom a komunizmom*. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 170-180.
- OTÁHAL, Milan - VAN K, Miroslav: *Sto studentských revolucí*. Praha 1999.
- PALA, Josef: *eckokatolická církev. Co víme o naší sest e v Kristu?* Katolický týdeník, 6. 7. 1997, s. 1, 12.
- PALA, M., Karel: „*Felix unfelix*“. Proglas, 1994, . 5-6, s. 62-66.
- PASTUSZAK, Jaroslav: *lov k, kultura, náboženství*. Ostrava 2013.
- PAULAS, Jan - ŠEBEK Jaroslav: *Katolické noviny 1949-1989*. Praha 2009.
- PAVLOVI , Jozef: *Teologické dôvody biskupa F. M. Davídka na k azskú vysviacku ženy*. Teologický sborník, 2002, . 4, s. 49-54.
- PECKA, Dominik: *Z deníku marnosti*. Brno 1993.
- PESCH, Otto, Hermann: *Druhý vatikánský koncil 1962-1965. P íprava, pr b h, odkaz*. Praha 2014.
- PEŠEK, Jan: *Štát a církvi v období pokusu o spole enskú reformu (1968-1969)*. Soudobé d jiny, 2001, . 2-3, s. 350-364.
- PETERS, Jan: *Die Frau im kirchlichen Dienst*. Concilium, 1968, . 4, s. 293-299.
- PETRÁ EK, Tomáš: *Církev doby Pia XII*. Salve, 2008, . 3, s. 7-22.
- PLOJHAR, Josef: *K es ané a socialismus*. Praha 1961.

POJSL, Miloslav: *Obnova Cyrilometodjaské bohoslovecké fakulty v Olomouci a vliv II. Vatikánského koncilu na teologické vzdělání*. In: *Koncil a česká společnost*. Eds. Petr FIALA – Jiří HANUŠ. Brno 2000, s. 138-147.

POSPÍŠILOVÁ, Jana: *Nad je v lepší budoucnost. Život ThDr. Karla Skoupého*. PDF MU Brno 2004. Diplomová práce na katedře historie.

Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČP. http://www.totalita.cz/txt/txt_pouceni.php, staženo 13.3.2016.

Pracovní setkání 8 biskupů Mladé církve (ES) z českých, Moravy a Slovenska. Getsemany, 1995, č. 12, s. 18.

PREUNKERT-SKÁLOVÁ, Petra: *Die Frauenweihe in der tschechischen Untergrundkirche 1948-1989*. Theologie, Geschichte Beihefte, Saarbrücken, 2014, s. 287-297.

Prohlášení BK k rozhovoru s Fridolínem Zahradníkem. Lidové noviny, 4. 7. 1998, s. 30.

Prohlášení Kongregace pro nauku víry o „tajné církvi“. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20000211_chiesa-clandestina_cs.html, staženo 16.7.2016.

PÍHODA, Petr: „Podzemní církvi“ v nových médiích přílišnou pozornost. Lidové noviny, 31. 10. 1998, s. 22.

PÍHODA, Petr: *Kus skryté církve*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1994, č. 9, s. 7.

PTÁKOVÁ, Zlata: *Kněžská dráha mi byla předurčená, říká František Fráňa*. <http://www.pohrebiste.cz/stranky/archiv/monitor/2010/101218a.htm>, staženo 14.7.2016.

Radio Proglas, vysílání ku příležitosti osmdesátin Stanislava Krátkého z 11. listopadu 2002.

RÁZEK, Adolf: *StB + justice: nástroje tichého boje v akci Babice*. Praha 2002.

Reakce iniciativy Kairos 98 na prohlášení o „tajné církvi“ uveřejněné v katolickém týdeníku 27. února 2000. Teologický sborník, 2000, č. 2.

Redakce Getseman získala text pastýřského dopisu ordináře umlčené církve. Getsemany, 1994, č. 6, s. 2.

RENDL, Jan: *Nebe v podzemí*. Dokumentární film z roku 2013.

Securitas imperii, 2005, č. 11,

Setkání ES, Praha 18.11.1995. Kopie, archiv autora.

SCHILLEBEECKX, Edward: *Mimo církevní právo nemusí být mimo církve*. Getsemany, 1994, č. 7-8, s. 7.

SCHOOF, Ted: *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí*. Praha 2004.

SCHWARZOVÁ, Irena (1932). *S pamětníci uskutečnil rozhovor 23. února 2007 v Žerotcích*.

- SKALICKÝ, Karel: *Zápasy o zít ek aneb Quo Vadis Ecclesia*. Rychnov nad Kn žnou 2000.
- SLAVÍK, Michael: *K lánku „Svátost smí ení není úkon ve zпов dnici“*. Getsemany, 2004, . 6, s. 120.
- Slovensko: bývalý tajný biskup p eložený za trest*. Getsemany, 2000, . 2, s. 33-36.
- SMEJKAL, Milan: *eckokatolíci v podzemí*. Teologické texty, 1997, . 3, s. 100.
- SOKOL, Jan: *lov k a náboženství*. Praha 2004.
- SPOUSTA, Jan: *Prom ny a p erody: krátké zamyšlení nad dlouhým desetiletím*. Proglas, 1999, . 4, s. 19-21.
- SPOUSTA, Jan: *S Ji ím Kvapilem o ekání a církvi*. Getsemany, kv ten 1993. <http://www.getsemany.cz/node/1500>, staženo dne 14.7.2016.
- STAN K, Martin: *Eschatologická spole enství. K recepci mariánských zjevení v eské republice*. In. *Jaká víra? Sou asná eská religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství*. Ed. Zden k R. NEŠPOR. Praha 2004, s. 56-74.
- STEHLE, Hansjakob: *Geheimdiplomatie im Vatikan. Die Päpste und die Kommunisten*. Zürich 1993.
- STRAUSS, L., Anselm – CORBINOVÁ, Juliet: *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno 1999.
- STRAZZARI, Francesco: *O „skryté církvi“*. Katolický týdeník, Perspektivy. 1996, . 6, s. 4-5.
- ST ÍBRNÝ, Jan: *Katolická církev v eských zemích v ase dvou totalit*. In. *eské církevní d jiny ve druhé polovin 20. století*. Ed. Libor JAN. Brno 2000, s. 78-115.
- SUK, Ji í: *Labyrintem revoluce. Akté i, zápletky a k ižovatky jedné politické krize (od listopadu 1989 do ervna 1990)*. Praha 2003.
- Sv dectví o platnosti kn žského sv cení biskupa Felixe Maria Davídka z 28. února 2000*. Kopie archiv autora.
- SYNEK, Ivan (1946). *S pam tníkem uskute n ny dva rozhovory*. První rozhovor prob hl 25. ervna 2015 v sakristii kostela sv. Tomáše v Brn , druhý rozhovor prob hl 28. ervence 2015 tamtéž.
- SYNEK, Jan: *Náboženský život v eskoslovenských v znicích v období komunistického režimu*. FF UK, Praha 2011. Diplomová práce na Ústavu eských d jin.
- ŠEBEK, Jaroslav: *Encyklika Quadragesimo anno, její recepc a vliv na katolické prost edí v eských zemích ve t icátých letech*. Soudobé d jiny, 2001, . 2-3, s. 365-383.
- ŠEBEK, Jaroslav: *Papežská politika a eské zem 1938-1945*. Salve, 2008, . 3, s. 23-36.

ŠEBEK, Jaroslav: *Živá církev – katolíci byzantského obřadu. O eckokatolické církvi u nás s o. Ljavincem*. Katolický týdeník, 10. 12. 1995, s. 1, 8.

ŠIK, Josef (1929). Písemné odpovědi na otázky, archiv autora.

ŠIK, Josef (1929). S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 1. září 2012 v bytě v Brně -Husovicích, druhý rozhovor proběhl 27. října 2013 tamtéž.

ŠIPR, Květoslav (1934). S pamětníkem uskutečnil rozhovor 15. března 2007 v Brně.

ŠPINER, Dušan: *Tichomořské maranathá*. In. Zradené Proroctvo, československá podzemná církev mezi Vatikánem a komunizmem. Eds. Erwin KOLLER a kol. Prešov 2001, s. 86-93.

ŠTAMPACH, O. Ivan: *Biskupové by měli uznat Zahradníkovu dílo*. Lidové noviny, 18. 7. 1998, s. 19.

ŠTAUD, Václav: *Duchovní vliv tábora potěbuje i dnešní mládež*. <http://www.areopag.cz/content/duchovni-vliv-taboru-potrebujeme-i-dnesni-mladez>, staženo 14.7.2016.

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Perzekuce moravského duchovenstva v době nacistické okupace*. časopis Matice moravské, 1996, s. 275 – 299.

ŠTĚPÁNEK, Zdeněk - VAŠEK, František: *Rezistence moravského duchovenstva v době nacistické okupace*. časopis Matice moravské, Brno 1996, s. 73 – 97.

ŠUBRT, Jaroslav – PÍHODA, Petr: *O podvracení církvi. S polským historikem o působení komunistických tajných služeb v církvi*. Katolický týdeník, Perspektivy, 1995, . 6, s. 3.

TAJOVSKÝ, Vít, Bohumil: *Úlov k musí ho etí. Rozhovor Aleše Palána a Jana Paulase s opatem želivského kláštera*. Praha 2001.

TROELTSCH, Ernst: *The Social Teaching of the Christian Churches*. Volume II. Louisville 1992.

Úmrtní parte P. Adolfa Vatehy, CSsR, archiv autora.

Úmrtní parte P. Jana Zemánka, CSsR, archiv autora.

Úmrtní parte P. Karla Čížky, SJ, archiv autora.

Úmrtní parte P. Václava Nolla, archiv autora.

Ústava československé socialistické republiky. http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html, staženo dne 13.3.2016.

VANĚK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel: *Vít zovět? Poražení?: životopisná interview. Disent v období normalizace*. Praha 2005.

VANĚK, Miroslav a kol.: *Naslouchat hlas m paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha 2007.

- VAN K, Miroslav: *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha 2004.
- VAŠKO, Václav: *D m na skále 1. Církev zkoušená: 1945 – za útek 1950*. Kostelní Vyd í 2004.
- VAŠKO, Václav: *D m na skále 2. Církev bojující: 1950 – kv ten 1960*. Kostelní Vyd í 2007.
- VAŠKO, Václav: *D m na skále 3. Církev v zn ná: 1950 – 1960*. Kostelní Vyd í 2008.
- VAŠKO, Václav: *Ne vším jsem byl rád. Vlastní životopis*. Kostelní Vyd í 2001.
- VAŠKO, Václav: *Neuml ená I. Kronika katolické církve v eskoslovensku po druhé sv tové válce*. Praha 1990.
- VAŠKO, Václav: *Neuml ená II. Kronika katolické církve v eskoslovensku po druhé sv tové válce*. Praha 1990.
- VAŠKO, Václav: *Pátá kolona v církvi*. Praha 1996.
- Vatikán klade p ekázky v problematice ženatých kn ží. Getsemany, 1995, . 9, s. 18.
- VITULA, Ivan (1942-2012). S pam tníkem uskute n n jeden rozhovor, který prob hl 19. listopadu 2011 v rodinném dom ve Vojkovicích.
- VITULA, Ivan: *Dopis Ji ímu Hanušovi z 13.10.2002*. Kopie, archiv autora.
- VL EK, Vojt ch: *Cht l jsem žít i proti beznad ji*. Katolický týdeník, 22. 7. 2004, s. 6.
- VL EK, Vojt ch: *Otvírám svatyni i své srdce všem*. Katolický týdeník, 28. 3. 2006, s. 12.
- VLK, Miloslav: Ing. Jan Kofro p ijal kn žské sv cení. <http://www.apha.cz/ing-jan-kofron-prijal-knezske-sveceni>, staženo 15.7.2016.
- VODI KOVÁ, Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. Praha, Brno 2009.
- VOKOUN, Jaroslav: *Teologie skryté církve*. Proglas, 1994, . 5-6, s. 60-61.
- VYŠOHLÍD, Václav: *Sou asné projevy klerikálního antikomunismu*. In. Aktuální otázky církevní politiky a v deckého ateismu III. Edice: Na pomoc pracovník m v oblasti státní církevní politiky, Praha 1980, s. 23-77.
- WINTER, Therese, Miriam: *Z hlubin bezedných. P íb h Ludmily Javorové vysv cené na ímskokatolického kn ze*. Brno 2003.
- WOODHEAD, Linda: *Christianity*. In. Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 153-181.
- WOODHEAD, Linda: *Studying religion and modernity*. In. Religions in the Modern World. Traditions and transformations. Ed. Linda WOODHEAD. London, New York 2002, s. 1-12.
- Z o í do o í. Publicistický po ad s Ji ím Florianem. 1998. Dostupný v archivu eské televize.
- ZAHRADNÍK, Fridolín (1935-2015). Rozhovor dostupný v archivu ÚSTR.

Záznam z jednání hradeckého sídelního biskupa Msgre. D. Duky a biskup ES ze dne 7.7.2000. Kopie, archiv autora.

ZBRANEK, Benedikt, Tomáš: *Sdružení katolických duchovních Pacem in terris*. Brno FF MU 2007. Magisterská práce na Historickém ústavu.

ZEMEK, A., Jakub: *Vatikánský špión. Podle autentických magnetofonových nahrávek p epsali, upravili a uspo ádali brat i dominikáni*. Olomouc 2002.

Zem el P. Josef Javora. http://www.ado.cz/oldin/oldin_02_04.htm, staženo dne 13.1.2003.

Zpravodaj Národní rady SF , únor 2009 http://www.sfr.cz/files/Zpravodaj06-09_11.pdf, staženo 2.2.2016.

Z stali jsme v rni ímu. Katolický týdeník, 28. 4. 1996, s. 1,3.

ZV INA, Josef: *Teologie Agapé*. Praha 2003.

ŽÁ EK, Pavel: *Boj proti církvím a sektám: pohled z centrály STB*. In. *Katolická církev a totalitarismus v eských zemích*. Eds. Petr FIALA – Ji í HANUŠ. Brno 2001, s. 125-148.

Přílohy

Rozhovory

P. Milan Beran

- narozen 2. prosince 1950 ve Velkém Dívčím u Hronova
- v roce 1966 nastoupil na stavební průmyslovku v Náchodě
- v roce 1974 po svatbě se přestěhoval do Rychnova na Kněžnou
- 20. 5. 1978 vysvěcen na kněze v Náchodě biskupem Josefem Blahníkem
- pracoval v různých stavebních profesích, v roce 1980 nastoupil do Okresního podniku služeb v Rychnově
- srpen 1983 u Trnavy zatčen a následující čtyři roky držen ve vyšetřovací vazbě bez soudu a celil zástupnému obvinění z rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, poté propuštěn bez jakéhokoliv vysvětlení
- přestože nepřijal svěcení „sub conditione“ přisobil s přestávkami od Sametové revoluce dodnes jako výpomocný duchovní na Rychnovsku

S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 16. června 2015 v rodinném domě v Rychnově nad Kněžnou, druhý rozhovor proběhl 11. července 2015 v kostele Nejsvětější Trojice tamtéž.

Jakým způsobem jste došel ke kněžství a manželství?

Kdybych to měl popsat, tak jsem k tomu přišel jak slepý k houslím - doslova. Pocházím od Hronova po „základce“ jsem nastoupil v Náchodě na „stavebku“. Prvního září jsem nastoupil a 1. 9. nastupovala také moje matka do Náchoda na pilu jako skladováčnice, protože pila se měla stěhovat do Hronova. Hlavního skladníka tam dělal Josef Blahník, kněz bez státního souhlasu, ze kterého se postupně vyklubal biskup - a já jsem tam k němu chodil. Dotkla mě k tomu, abych se kromě té stavěny vnoval i studiu náboženství, že bud potěba vzdělané lidi, kteří budou moci učit náboženství, až to půjde. Malinko mě k tomu přitlačil, tak jsem mu na to skočil, a postupně jsem studoval.

Po škole jsem šel na vojnu. Dva roky po vojně jsem se oženil a přitom jsem přibížel studoval, a když se nám narodil první syn, tak mi bylo sděleno, že je možné ilegálně vysvětit i ženaté podle východního způsobu, a jestli bych chtěl, a jestli bych s tím souhlasil. Když manželka souhlasila, tak jsem s tím souhlasil taky. Takže nic zlého netuše si mě takhle připravoval. On to byl biskup v záloze, protože každá skupina měla biskupa, který nasazoval krk a druhý byl schovaný v záloze, kdyby s prvním soudruzi zametli, aby mohl nastoupit další. Protože já byl jeho závazek, osobně mě vysvětil, jinak moc svěcení na své domě nemá.

Vy jste zvažoval v mládí, v dětství kněžství, nebo duchovní povolání? Napadalo Vás to někdy?

Nenapadalo, to se musím přiznat, že ne - neuvažoval jsem nad tím.

Jakým způsobem probíhalo Vaše studium.

Měl jsem literaturu a podle té jsem studoval a jezdil jsem na zkoušky k profesorům, nebo k lidem, kteří tím byli pověřeni. V tšinou to byli lidé, kteří učili na fakultách a soudruzi je v padesátých letech „vykopli“. Nebo něco jsem dělal i u něj (*u Blahníka*) samozřejmě. Kontakty mi dával biskup Blahník osobně. Blahník si moje studium vlastně hlídal. Dával mi k dispozici, co mám studovat, a když mi nabídnul knižství, tak jsem byl zrovna na nějakých těchto zkouškách.

Jezdil jste na nějaké společné vzdělávací semináře?

Ne, to bylo jen tak soukromě.

Pamatujete se, za kterými učiteli jste jezdil?

Moc jsem toho nevěděl, ale co jsem věděl... Tak třeba bibliistiku měl doktor Heger, který předkládal písmo.¹⁵⁰¹ Za profesorem Krátkým jsem jezdil a dost věcí jsem dělal u něj. Dva lidi jsem vůbec neznal. Nekdo mě nikam zavezl, nikam jsme šli, nebo jsem nikam šel, kde to bylo domluvené. Moc lidí jsem přitom nepoznal.

Jestli to správně chápu, tak úkoly jste dostával od biskupa Blahníka a na zkoušky jste chodil i k jiným lidem.

Ano, ale ne kdy jsem dostal literaturu i od těchto dalších vyučujících, třeba od profesora Krátkého a za ním jsem jezdil do Kunštátu i sám.

Kdy začalo Vaše studium?

Například to bylo přímě u Blahníka, u něj jsem začal v roce 1968, kdy mu vrátili souhlas, a on se dostal jako farář do Vyskytné u Jihlavy, tak nějak kolem té doby to začalo. Pak to rychle navazovalo dál, ale to bylo až později. Základy mám celé v podstatě od něj.

Kam jste jezdil za vyučujícími?

Jezdil jsem nikam k Hlinsku, nevím ke komu. Potom ke konci jsem jezdil za profesorem Krátkým. Taky jsem jezdil do vesničky Pravlov, k dr. Hegerovi, biblistovi. To byly takové hlavní body a potom samozřejmě za Blahníkem do Vyskytné.

Věděl jste ještě o někom, že by s Vámi takto studoval.

Nevěděl, tehdy se takové věci nesdělávaly, jen ty nezbytně nutné.

Pokračoval jste ve vzdělávání i po vysvědčení? Případně - za kým jste jezdil?

Vzdělávání probíhalo přibližně dál. Studijní materiály - nějaké přišly přeložené z ciziny, něco se tedy vydávalo v samizdatu a přibližně se to doplňovalo. Byly to v té době špičkové předklady od Ratzingera, Häringa... v tšinou od německých kapacit.

A kdo to předkládal - Jan Kofroň, nebo někdo jiný?

¹⁵⁰¹ Jméno Prof. ThDr. Josefa Hegera (1885-1952) pravděpodobně využil jako krytí Dr. Jakub Marek Mayer, OFM, žijící v letech 1974-1975 na faře v Pravlově.

Z toho hnízda bylo hodně těchto skrytých předklad ...

Kdo zajišťoval takové vzdělávání? To koordinoval biskup Zahradník?

No, vždycky si to koordinoval ten příslušný biskup pro svou skupinu a vzdělávání zajišťoval.

Setkal jsem se s jiným tajemným knězem, vysvěceným biskupem Peškem, ale vzdělával se pod biskupem Blahníkem a on říkal, že byl na semináři i na chatě nebo chalupě u nějakého Dědka, tady přibližně v Rokytnici.

To nebylo v Rokytnici, to bylo u Bílého Újezdu u Dědka. To byl Jiří Škoda.

Vy jste tam taky jezdil?

Já jsem tam byl asi dvakrát, nejezdil jsem tam.

Kdo tyto akce zajišťoval? Ten kněz ani nevěděl, jak se k tomu vůbec dostal.

Dědek spolupracoval s podzemní církví a spolupracoval hodně i se Zahradníkem.

Aha, takže předpokládám, že ho kontaktoval on, protože ten kněz dostával pozvánky, ale vůbec nevěděl, kdo to posílá. Jen mu přišlo poštou pozvání. Takže to vy jste koordinovali?

Mělo to napojení ještě určitě další, protože Dědek pracoval u Frída Zahradníka v té partě, co opravovala stěchy kostelů, hned ze začátku. Takže v tomhle ze začátku jela. Podle mě v té době, to jsem tady nebyl, to jsem fungoval právě u Blahníka, byl napojený touthle cestou na Davídku a na tu brněnskou skupinu.

Po vysvěcení pokračovalo studium podobným způsobem?

Ještě jsem nevídal jaké věci doplňoval, a protože byla nová literatura, tak byla přiblížená možnost se vzdělávat a ono to vlastně běželo dodneška.

Jakou formou to probíhalo? Už Vás nikdo nezkoušel? Jenom Vám doporučovali: tohle si přečti?

Pak už mě nepozkoušovali, když jsem to měl vlastně za sebou. A teprve když jsme dělali postgraduální církevní právo, tak taková forma předzkoušení tam byla. Abychom nezakrneli. Nebo zpovídní jsme si opakovali podle Häringa, to bylo po revoluci taky s takovým drobným předzkoušením.

Když nás pak na biskupství v Hradci Králové lustrovali - co jsme a všechno... tak jsem říkal, že jsem přiblížen opakovat a dostal jsem se s nimi malinko do rozepě, že naše studium je povinnost - opakovat a tak. Tak jsem jim připomněl, že jsem podle Häringa opakoval zpovídání. Provádět se má po těchto letech, nebo tak nějak. Já jsem měl tohle zpovídání od Häringa za sebou asi jeden a půl roku a samozřejmě jsem se nezdržel komentářem, že faráři na farářích měli poslední takové provádění někdy v osmatřicátém, a že to nikomu nevádí. Pak jsme na sebe byli ještě trochu hlasití, ale to bylo ještě za biskupa Otčenáška

krátce po revoluci. Protože tam vedle nich seděli ti, kteří za totality byli aktivní. Tak jsme tam na sebe byli malinko hlasití.

Vy osobně, jste znal biskupa Peška? Setkal jste se s ním?

Já jsem se s ním nikdy nesetkal. Akorát, když uměl, tak mně bylo vědomo, že kdyby mě „estébáci“ mlátili tak, že bych musel pohnout, kdo mě svítí, tak že mám říct jeho jméno. Bylo mi vědomo, že byl v Kameničkách – a to je všechno. To je jediné, co mám s ním společného.

Jak přijal biskup Blahník Vaše rozhodnutí oženit se?

Svatba byla předtím, než mi nabídl kněžství. Do té doby jsem o té možnosti nevěděl. To už se nám měl narodit první syn, nebo se už možná i narodil, když mi sdělil tu možnost, že bych mohl být vysvěcený. Že by mě tlačil k celibátu, tak to v žádném případě. On to byl takový člověk od plic, dobře rostlý, „hubu“ měl dobře proříznutou, takže názory měl velice moderní a celibát rozhodně neprosazoval. Pokaždě si, až se ožením a co ze mě bude. Co ze mě nadlá manželka. Ony nás ty ženy opravdu hodně ovlivují. Manželce nikdy říkám šéfová. To je takový hezký vtip. Jsou dva druhy mužů. Ti nešástní, kteří jsou pod pantoflem a ta druhá skupina šťastných, kteří o tom nevědí. Já se šástám k té šťastné druhé skupině, a preventivně jí občas eknu i šéfová.

Jak Vám bylo vysvětleno, že je možné svatit ženaté muže?

Vcelku jednoduše. Jednoduchý právní řízení. Přestoupit k řeckokatolíckému a u těch je možné svatit ženaté muže. Já mám v matrice napsáno, že jsem přestoupil k řeckokatolíckému. Byl tedy jsem je poznal až dodatečně a ten jejich způsob vyznávání je strašně krásný, ale mně moc nevyhovuje. Zejména proto, že mám hudební „hluch“ a tam se všechno zpívá. Když jsem dělal zkoušky, tak jsem to uměl všechno i přikně odrecitovat, ale zpívané...

Vy jste měli zkoušky takto zaměřené?

Ano.

Jakým způsobem jste sloužil mše za socialismu?

Jedině v západním ritu. Ve východním dvakrát na zkouškách, jednou předtím prvních zkouškách a podruhé, když to s námi opakovali po revoluci, aby se přesvědčili, jestli ty věci umíme. Bylo nás přes dvacet. Tehdy jsem si říkal, že nic neztratím tím, když si všechno zopakují.

Dělali to dominikáni, tak jsem na to přistoupil, i když se toho někteří štítili a nešli na to. Člověk nic nezkaží, když si to zopakuje. Tak jsem to celé prošel, trvalo to asi dva roky, kdy jsme jezdili jednou za měsíc do Prahy nebo do Olomouce. Tam s námi zkusili studium znova „probíhat“ a pak nás formálně přezkušovali.

Odkud byli učitelé tohoto dodatečného studia?

Z celé republiky – z Ostravy, tady z Brněnska, z Moravy, z Čech.

Já jsem si myslel, že bylo t chto ú astník daleko víc. M p ekvapuje, že íkáte jen 25, myslel jsem si, že jich bude t eba 100.

Ne, ne, ne. T ch 25 to absolvovalo poctiv celé. Ono, ob as tam bylo víc lidí.

Z t chto ú astník dopl ujícího studia se v tšina nechala p esv tit?

N kte í se nechali p esv tit. Po kejte. Mn se trochu pletou ísla. Protože nás bylo p es 20, kte í jsme odmítli se nechat p esv tit, tak nás muselo být víc. T ch, kte í se nechali p esv tit, t ch mohlo být... Já nevím, do deseti, takže nás bylo kolem 30.

Kdy toto dodate né studium prob hlo?

Chcete toho na m moc. Musel bych se podívat na vysv d ení, to mi podepisoval Dominik Duka, toho snad nikdo nezpochybní. I když je dneska možné všechno. Dneska se nedá v ít žádnému podpisu. Nikomu. Zatím si ho nikdo nedovolí zpochyb ovat.

Za socialismu jste sloužil mše ve ejn ?

Za socialismu jen soukrom . Doma nebo v n jakém spole enství, kam jsme chodili.

M l jste n jakou kratší verzi bohoslužby, nebo n jaká jiná specifika v liturgii apod.?

M l jsem normální verzi, akorát jsem m l povinnost se nau ít jeden kánon zpam tí. Tak jsem si vybral ten nejkratší druhý kánon pro p ípad, že by m zav eli. Bylo to prorocké. Ten kánon sloužím ásto, protože ho mám stejn nejradši, on je asi nejstarší, jak se traduje a je tak nalad ný tomu mému smýšlení. Je tam *se všemi spravedlivými od po átku sv ta ne se všemi, kte í mi íkají pane, pane, nebo se všemi pok t nými, ale se všemi spravedlivými*. Spravedlivý ve starozákonním slova smyslu je ten, který pomáhá sirotk m, vdovám, tohle je strašn d ležité, že to tam je.

Dnes dodržuji církevní folklór, takže kdo si p eje, abych byl ustrojený, tak se ustrojím. Kde to projde, tak normáln v civilu, vsed kolem jednoho stolu. No a p i p íjímání - p íjímám poslední – jako Ježíš lámal, dával – jako hostitel. Tak to je v podstat jediné, co je trošku jiné.

Ve v zení jste taky sloužil mše?

Moc ne, tam na to nebyl moc prostor. To byla vyšet ovací vazba. Tam Vám i v noci svítily do o í. Abych tu eucharistii jednou za as m l, tak jsem m l vlastn takové improvizované ná íní. Hostii jsem si ud lal z rohlíku a víno z hrozinek. Ty získat, bylo složité, ty mohly p íjít jen n kdy v balí ku. Já jsem m l s Pánem kontakt p i modlitb , p i kontemplaci. Tam jsem se to dost nau íl. Protože jsem v base trp l takzvan ztrátou pam tí, dali mne na 18 m síc do cely s pologramotnými cikány, nebyli to zlí lidé, jen hlu ní a nebylo s nimi o em povídat, byl to dobrý prostor pro meditaci.

Oni soudruzi v d li, že jsem m l díá a tam jsem m l napsané všechny kontakty. Tam jsem m l i všechny adresy a telefony. Sebrali nás na Slovensku, a když nás vezli zpátky, tak p estože jsme m li svázané ruce a nesli jsme si ty naše rance, tak se mi poda ilo ten kufírek otev ít a ten sešitek zbaštit, jen igelit mi nechutnal, tak tam z staly jen igelitové desky. Oni si to nejd íve sami prohlédli. Ale oni to totiž správn musí otev ít a kontrolovat p ed námi a tady

v Rychnov , když nás kontrolovali, tak zjistili, že jsou tam jenom igelitové desky. P kn se vztekali, že p išli o adresy.

Kolik lidí v d lo za socialismu, že jste kn zem?

Manželka, moje babi ka. Matka to nev d la, protože byla malinko labilní a nemusela by to unést, potom okruh lidí kolem patera Blahníka a pak n kde v t ch spole enstvích. Ale oni zas nev d li odkud jsem a kdo jsem. Dostal jsem kontakt. Tam jsme si „pokecali“ nebo tam byli na dovolené, nebo tak a m li jsme n jaké povídání... Hlavní moje innost se rozjela až pozd ji. Protože Hospodin si naše kroky ídí a nenechá si do toho od nás moc „kecat“, pracoval jsem jako stavbyvedoucí u silnic, d lal jsem „mosta inu“. editel silnic se rozhodl, že p jdu d lat k „finišéru“, že je to pot eba. Já jsem ekl, že jim p jdu na rok vypomocet, když nejsou lidé a je tam n kdo pot eba. Když jsem za rok p išel, že chci zpátky, tak na m za al je et, že budu d lat, co chce on. Já jsem íkal, že nebudu. Nechal jsem si napsat papíry od doktora, že to nem žu d lat a odešel jsem. Obešel jsem tenkrát výpov dní lh ty, ale když to máte od doktora, tak jdete hned. Tak m museli pustit hned. To jsem ješt nev d l, kam p jdu pracovat.

Když jsem šel po této anabázi z podniku Silnice dom , šel jsem kolem dílny, kterou používal „komunál“. Tam na zahrádce pracovali lidé, tak jsem se ptal, jestli nev dí n co o n jaké práci ve stava in . íkali: „Tady je stavební st edisko, tady je pan vedoucí.“ Oni m už znali z kostela od vid ní, já jsem tady tehdy byl jen párkrát v kostele, v tšinou jsem jezdil do Hronova nebo za Blahníkem. Tak mi vedoucí íkal: „Já vás znám z kostela.“ Já jsem ekl: „Já vás neznám.“ A on mi ekl: „Já jsem Zahradník.“ Tak n jak jsme se o ukávali.

Nastoupil jsem tam tém hned, asi po m síci. Když jsem zjistil, že opravují kostely a n jaké v ci se šuškejí kolem, a ti zam stnanci v d li, že je v n em namo ený (*Fridolín Zahradník*). Já jsem taky ob as mizel, tak jsme se pak asi po t i tvrt roce domluvili, že d láme totěž, jen n kde jinde. Nato se domluvili Zahradník s Blahníkem, a tak m vlastn p edal, když spolupracujeme k Zahradníkovi. Hospodin to za ídil takhle jednoduše.

Pokra ování se Zahradníkem, to byla práce ve velkém, to m Blahník varoval p edem, že to tak bude, že to bude záslužná práce, ale že to taky m že skon it pr švihem. Nemyslím si, že to skon ilo pr švihem, protože Hospodin se za tyhle v ci odvd í. Te už to vím a vidím. Mn potvrdil, že to co jsem d lal a to co d lám, že je správné, a m j osobní vztah s ním je na dobré úrovni, i když nevím pro , protože já si to rozhodn nezasloužím. Pro m je strašn d ležitě, že ta modlitba, nebo jak bych to ekl, že to není jednostranné, že to má odezvu, že to funguje. M že mi n kdo kroutit palcem u nohy a íkat, že to není pravda, já vím své. Já jsem m l hrozný strach, protože když m zav eli, tak byli kluci malí. Nejstarší šel zrovna do první t ídy a ti další dva byli ješt menší. Te co bude s d tmi, když to vidím, jak to dneska všechno chodí. A všichni kluci jsou dob í, ten tvrtý p íbyl až po revoluci, když už bylo jasné, že m znova nezav ou, tak jsme si na stará kolena po ídili ješt jednoho. Takže toho jeho požehnání je daleko víc. Mnohonásobn vyvází ty ty i roky tam v base.

Zmínil jste, že o Vašem sv cení v d l biskup Blahník a okruh kolem n j. Kdo tvo il ten okruh kolem biskupa Blahníka?

No, to byli vlastn ti, kte í m znali – páter (*Vladimír*) Mat jka, to byl kn z, který byl v té dob ve Rtyni a vlastn ti, kte í p ezkušovali, nebo ti, které jsem znal - to byla jeho (*biskupa Blahníka*) hospodyn a ten okruh, se kterým jsem tam p išel do styku.

Setkal jsem se s knzem, který spadal jurisdikcí rovněž pod Blahníka a na základ jeho pokynů vypomáhal ve farnostech na Vysočině. Byl jste rovněž biskupem Blahníkem podobně zapojen do veřejné pastorace?

Přes biskupa Blahníka ne, jelikož jsem pak přešel pod biskupa Zahradníka – tak až s biskupem Zahradníkem jsem se do této činnosti dostal.

Kolik far jste takto objížděl? Jak jste vytipoval, kterému knzovi můžete vstoupit a nabídnout mu své služby?

Ne, ne, ne- to už byly skupiny lidí, které byly ověřené – tam se jezdilo. Jezdili jsme na různých místech na Slovensko. Jezdili jsme do hor, do Studence. Tam jsme se sešli v jednom domě, já nevím, asi 30 lidí - byl tam totiž knz, kterému nevím, do toho Studence se jezdilo hodně. Na Slovensku jsem dokonce „rozpráväl“ po slovensky, aby to nebylo moc „blbý“.

Jak byl přijat Váš návrat z vězení?

Když nás pustili, tak to byl největší šok pro místní policisty, protože ti nevěděli, co se děje. Já mám pocit, že v Praze na Nejvyšším soudu už tušili, že se to hrouští a schyluje k revoluci, protože ta soudkyně, která nás měla soudit, dělala v první polistopadové vládě ministryni spravedlnosti. Toto mohlo sehrát roli, že sbírala plusové body. Z Hradce Králové nás odvezli do Prahy na soud. Ustrojili nás do civilu. Na soud nás totiž vodili v civilu. Byli jsme v místnosti s eskortou a najednou nás zas odvedli zpátky.

Pak nařídili sbalit všechny věci, tak já říkám, že Nejvyšší soud rozhodnul bez naší přítomnosti, že se to vrací do Hradce. A oni nás vyhodili bez jediného slova vysvětlení, asi proto, protože už jednou to šlo do Prahy a Praha to vrátila, a že to chtějí mít podložené důkazy, nejen to, co si tam vymýšleli „estébáci“. V té době jsme byli obviněni z rozkrádání socialistického majetku. Kdyby nás obvinili z nedovoleného podnikání, protože jsme chodili na melouchy a opravovali jsme kostely, abychom vydělali na tu naši činnost, tak by možná uspěli. Melouchy jsme dělali, to byl trestný čin a za to by nás zametli. Ale na to byl paragraf do dvou let a to jim nestačilo, proto to změnili na rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, a to jsme my nedělali.

K čemu jste potřebovali peníze - na opravu kostelů?

Ne, ne, abychom měli na naši ilegální činnost, protože to se tiskly samizdaty... Měli jsme třeba chalupu támhle na eskomoravské vrchovině, statek do tverce, tam se to přes prázdniny nezastavilo. Tam jezdili lidé odevšad z celé republiky. Rodiče nám dávali děti, nevěděli, kdo jsme, co jsme. Svovali nám malé děti. Já jsem viděl ty maminky, jak jsou vyděšené, ale dávají nám ty své děti, aby slyšeli pravdu. Nevěděli, kam jedeme, no prostě to bylo úžasné.

Celé prázdniny se jelo a to taky nic stálo. Na to jsme si vydělali, třeba jsme třeba opravili kostel na nějaké smlouvy o dílo a tak. Materiál jsme na to kupovali, aby to vyšlo levněji, protože peníze nebyly. Měli jsme kontakty, na zkorumpovaného náměstka z Kovohtů Velvar, který nám prostě zavola, že můžeme přijet pro materiál - a on nám taky navíc fandil. Oni totiž tehdy museli plnit plán a museli ho plnit třeba i ve šrotu. Tak nám ten náměstek zavola, kdy vezou materiál do Kovošrotu Kralupy, a že tam bude potřebný materiál - tabule hliníku, kilo, jsme kupovali za 4 koruny. Tabule hliníku tehdy přišla na 16 korun. Já jsem třeba koupil matce na stěchu taky tento materiál, udělal jsem z toho šablony. A díky tomu jsme měli důkaz, že jsme to kupovali v těch Kralupech, protože při domovní prohlídce u nás

už nebyla tak velká akce jako tady (v *Rychnov nad Kněžnou*). Tam to bylo jen okrajové a matka to měla u sebe - ten doklad, kde bylo napsané, na co je a za kolik. To v Rychnov všichni zametli. Hliník jsme nakupovali ve velkém, tak to našli i u Zahradníka a napsali - zabavená krabice s doklady. Tu krabici s doklady nevrátili, ta se nenašla, takže ji zlikvidovali, aby nebyl důkaz o naší nevině.

My jsme opravovali tyto kostely a na ně jsme koupili levný materiál. Dostali jsme zapláceno. Ti faráři někde sehnali peníze, viděli, co děláme a byli rádi, že mají kostel v pořádku. My jsme byli rádi, že dostaneme zapláceno a měli jsme na takovouhle činnost. To byl taky vlastní cyklostyl – náboženská literatura, skripta...

Pro koho jste množili tyto materiály?

Pro potřeby. Protože jsme opravovali kostely po celé republice, tak jsme měli možnost jezdit, a když jedete za izovat (*staveniště*), i když tenkrát to kontrolovali, nebo když se veze náklad s prkny, tak se tam mezi to vejde taky bedna s Biblemi. My jsme měli přesobení po celé republice, takže jsme byli zapojeni do rozvážení literatury a měli kontakt s těmi dalšími skupinami... tohle šlo v tšinou přes nás.

Támhle kdesi na dálnici zastavil kamion, který jel z Anglie. Jak je to možné nevím, já jsem u toho čekal o kus dál. Položili literaturu, kterou tam pro nás vydali v češtině, do auta. Kamion odjel, ti co to převzali, pojedli - to bylo kousek od Prahy, tam jsme něco uložili, něco jsme naložili do auta a jeli jsme.

Kde jste měli uložen cyklostyl?

To místo se změnilo, jeden byl třeba na faře v Kvítkově, ten měl takové stálé místo a jeden putoval. Tisklo se na tom, co bylo třeba.

Objednávali si u vás tisky i jiné skupiny?

To byla spousta věcí, které... Tenkrát ekumenismus fungoval úžasně, protože po nás jako po katolické církvi nejvíc šlapali, tak oni nám pomáhali a my zase, co jsme měli literaturu, co bylo, tak jsme si to navzájem poskytovali. To byla úžasná spolupráce, to byl ekumenismus, jak by měl fungovat. Bohužel ta spolupráce dneska tak nefunguje.

S kým jste takto spolupracovali?

V tšinou to byli evangelíci nebo „echoslováci“. „Pražáci“ měli na starosti tyhle kontakty, oni tyto kontakty udržují do dneška.

Přemýšlíte se vaše aktivity po návratu z vězení v roce 1987?

Ze začátku nás někteří lidé vítali, někteří se nás báli potkat. To byla sranda. Policista, který mluvil, se před mnou schovával. Nevěděl, co se děje, protože říkali, že menší trest než osm let pro nás neexistuje, a Zahradník, že se nevrátí věznic. Najednou jsme byli tady, oni nevěděli, co se děje. V podstatě s námi navázali opatrný kontakt naši známí. Tak jsme se občas někde dostali, ale moc jsme nevystupovali. Byli jsme sledovaní, no sledovaní, něco jsme občas dělali, protože to vám nedá.

To dávám k lepšímu, před mládeží bych asi neměl. Když na mě soudruzi čekali v noci v autě, viděl jsem, jak ten policista vyběhl s baterkou, tak jsem šlápnul na plyn. Oni se za mnou pustili, tak jsme se honili. Oni za mnou s majákem, jak v americkém filmu. Oni měli

žiguli, já žiguli, byl jsem lepší, ujel jsem jim. To byl krásný adrenalin. Nic z toho nebylo, protože oni si nemohli připisovat, že jsem jim ujel. Byly to zajímavé zážitky... někdy.

Po návratu se trochuinnost utlumila, ale stejně pořád probíhala, protože lidé měli zájem s námi ten kontakt mít a ten servis, který jsme jim poskytovali, tak byl pro ně dost důležitý, tak se to postupně ...

Pokračovali jste po návratu v aktivitách na chalupě v Rosicích?

To ne, ta byla pod přísným dohledem. To bylo napsané na jednoho našeho spolubratra, on z toho měl chudák taky dost potíže. „Estébáci“ ho kvůli tomu týrali, taky se tam dělala domovní prohlídka.

Pro koho byly určeny a jak probíhaly semináře na chatě v Rosicích?

V tštinou to sloužilo pro ty lidi, kteří tam jezdili na doporučení. Byla to část rekreace, část seminářů a přednášky. Bylo to zaměřené jednou na menší děti, pak v tštině děti, na rodiny s dětmi a pak na dospívající. Řízení jak se to podařilo....

Víte, co se s tou chalupou stalo po Sametové revoluci?

Prodala se.

Změnila se situace v roce 1988 po návratu Zahradníka z vězení?

Pokračovali jsme dál, tak opatrně, abychom nikoho nekompromitovali, nebo nedostali do problémů, protože jsme nevěděli, kdy to skončí, neměli jsme ty informace, co měli soudruzi, kteří nás pustili.

Předtím jste měli kontakty s pražskou skrytou církví kolem Jana Konzala, pokračovali jste v tom po propuštění?

Já jsem v tom pokračoval. Zásadně samozřejmě velice opatrně a s menší intenzitou, ale ten kontakt s tou Prahou pořád fungoval. Vlastně funguje dodnes.

Měli jste informace o tom, že Vatikán zpochybňuje platnost sv. cení ve skupině Davídka?

Tyhle pochybnosti se začaly objevovat až po revoluci. Sv. decky jsem byl přítomen tomu, když si biskupové jeden druhému doložili sukcesi i povolení, co mají děti. Existuje o tom i zápis, když tady byl arcibiskup Bertone, který za námi přijel. Možná, že o tom taky víte, o tom zápise.

O zápise nevím, ale vím, že to probíhalo.

Tam ti biskupové ještě byli a dosvědčili to.

Měli jste v prubhu komunismu nějaký kontakt na jiné skupiny skryté církve? Na Zvěstinu, na Mádra, na Dvořáka a na ty skupiny, které kolem nich byly?

To si zajišťoval Zahradník, tyhle kontakty. Jak to měl Blahník, to šlo zcela mimo mě. Více do práce jsem byl zapojený až tady se Zahradníkem.

Víte, že by tam byly nějaké kontakty?

Zahradník kontakty měl, Blahník taky, ale nemluvili o nich.

Byl jste na nějakém semináři, který by vedl například Zvěřina?

Ne, ne, ne. Od Zvěřiny třeba byly nějaké věci, které napsal – to bylo k dispozici. Víím, třeba, že dizertací práci doktora Mádra vynes Blahník z basy v konečném. Po revoluci jsem byl za ním a on mi to potvrdil. Byl jsem zvědavý, jak to probíhalo...

Vedli jste o sv. ceně žen před rokem 1989?

Ne, to jsem nevedl. Doslechl jsem se to až po revoluci, když začaly nějaké problémy.

Vedli jste o těch mexických fakultách před rokem 1989?

Ano.

Avedli jste co je jejich obsahem?

Dostal jsem informaci, sice jen ústní, ale dostal jsem tak zevrubnou informaci, jak byla potěbná, protože jinak bych do toho nešel.

A co Vám bylo přesně známo?

No, obsah těch fakult, že to je vlastně umožnění toho, aby církve v době pronásledování žily. Že je možné sv. tit biskupy bez v domovní, s tím, že se to pak jednou musí dát do pořádku a nahlásit. A že tyhle fakulty byly udělené i nám, pro československou republiku.

Proměnila se Vaše činnost po roce 1989? Jak?

Velice, protože biskup Otčenášek se znal s mým sv. titulem a vedl, že to mám v pořádku. Ze začátku se nedělo v podstatě nic. Měl sv. titul zemřel před revolucí. On upadl do komatu týden před revolucí a zemřel týden po revoluci. Karel Otčenášek ho byl pohřbívát, to ještě nevedl, co jsem začal. Pak to prasklo, a protože ho znal a vedl, že to mám vše v pořádku, tak když tady v jedné farnosti (Bílý Újezd a Skuhrov) umřel kněz, tak on m. tam uvedl, že tam budu sloužit, tak jsem rok fungoval tady pro dvě farnosti. Po práci jsem tam jezdil a na neděle a svátky. Pak se to změnilo panu Vlčkovi, tak to zakázal, a pak když přišel Dominik Duka, tak to zase v nějakém tom záskoku povolil. Jsem asi jediný, který pravidelně chodil takto vypomáhat. Někteří chodili, ale že se o nich nevedlo, odkud jsou.

Angažoval jste se po roce 1989 v činnosti, kterou rozvíjel biskup Zahradník?

Áste n. Emauzy v tom jsem mu dělal neuvolněného zástupce, protože jsem to měl práci, tak jsem tam chodil jednou v týdnu.

Po Sametové revoluci jste pokračoval v rozvoji „Fridolínovy“ stavební firmy?

Ano, a to pokračuje do dnešních dn – je to vidět.

V rámci této firmy probíhala rovněž práce na knižství formou nějakého studia apod.?

Došlo se tam takové věci.

Byla tato práce zaměřena rovněž na zaměstanec? Během rozhovoru jsem před lety narazil na to, že Zahradníkova firma jezdila do Kunštátu, a že to byl takový „pojízdňový seminář“.

Ne, ne. Jeden náš spoluzaměstnanec byl taky kněz (Václav Netuka), ten funguje dodneška jako kněz v duchovním ústavu u Chlumce nad Cidlinou v Lovčicích. Ten v té firmě fungoval. Ty aktivity se vyvíjely, protože já jsem tam působil až v roce 1980. Předtím tam probíhala rovněž aktivita ve velkém. Víím, že do Kunštátu jezdili, že tam měli kontakt s profesorem Krátkým. Ten zařídil i tu chalupu na Rosičce, která je kousek odtamtud. V tom Kunštátu jsme taky byli, ale on (Stanislav Krátký) už tam v té době nebyl.

Tenkrát třeba, když jsem s ním (s Fridolínem) Zahradníkem někde jezdil, protože Zahradníka všichni znali, tak jsem já zůstal v autě. Víím, že se v duchovním ústavu, tím to bylo lepší. Byl jsem na mnoha místech, ale lidí jsem zas tolik nepoznal, protože za té totality se to opravdu hlídalo. Co nevíte, tak z vás nevytlučte.

Navazovali jste kontakty uvnitř skryté církve po roce 1989?

Poznal jsem ještě pár lidí, o kterých jsem nevěděl, jak se jmenují. Ale v tšinu jsem jejich znal, protože oni pracovali s touhle skupinou. Chodili s námi na melouchy, přitom to bylo spojeno s přednáškami. Nebo jsme se setkávali na Rosičce. Ti lidé tam chodili dlouhá léta i nějaké přednášky. Takže jsem poznal nějaká jména. O pár nových kontaktů, zas o tolik se ty obzory nerozšířily.

Těba víím, že Zahradník jezdil za biskupem Davídkem. Byl jsem tam několikrát, ale vždycky jsem zůstal venku v autě. On měl biskup Davídek takovou představu, že ho sledují, ona to byla pravda, takže to zas tak utkvělá představa nebyla.

Měli jste po roce 1989 kontakty s brněnskou skupinou kolem Josefa Javory? Nebo hrála roli vzdálenost?

Ne, ne. O dálku nejde. My jsme jezdili až na východní Slovensko. Ta skupina měla trochu jinou koncepci a dělala si svoje - to si dělala každá skupina. Za nimi do Brna jsme párkrát jeli, nic jsme nevezli - nějakou literaturu - jak za totality, tak potom. Ale nějaký bližší kontakt nebyl. Vedení o sobě vědělo, občas nějakou komunikaci měli, ale šlo to naprosto mimo mě.

Byl jste účastníkem nějakých koordinací schůzek skryté církve po roce 1989?

V takovém případě jsem byl venku v autě jako idiota. Vědělo jsem, že probíhá něco důležitého.

Překvapuje mě, že Zahradník udržoval kontakty s Davídkem i po Koběnickém synodu?

Ano, to probíhalo.

Mluvil n kd y Zahradník o pr b hu Kobe ického synodu i o d vodech rozd lení skupiny kolem Davídka?

V d l jsem o n m. Ví m, že se rozešli, protože tam nesouhlasili se sv cením žen a to je všechno, a to je taky to podstatné.

Jaký je Váš názor na praxi a možnost sv cení žen?

To sv cení, které bylo pro kriminál, si myslím, že bylo v po ádku, že bylo správné, protože ty ženy, které byly v kriminálu, nem ly servis svátostí. M ly však z stat uml ené. Tenkrát se o tom tak hovo ilo, aspo jak se to ke mn doneslo tou tichou poštou, jak to tehdy bylo.

Vysv cené ženy m ly z stat v utajení a m ly to íct, jen pokud by se dostaly do kriminálu. Takže to bylo jen pro ten extrémní p ípad, že se zase bude zavírat ve velkém. Protože ženy v t ch kriminálech nem ly posilu svátosti, a jak se to pak zp tn analyzovalo, tak jim opravdu moc chyb ly. Je možné, že jednou k tomu naše církev taky dosp je. M že mi to být sice ukradené, ale myslím si, že k tomu ješt není as, že na to musí uzrát doba.

Vidím, že jsem takový pokusný králík, protože Karel Ot enášek v d l, že jsem byl v kriminále a nechal m sloužit. Protože jsem byl v kriminále, tak jsem si s ním dokonce musel tykat, protože „kriminálníci“ si mezi sebou tykají. On v d l, že mám všechno v po ádku a nechal m sloužit. Pak to bylo zatrženo, dostal kv li tomu „sprdunk“ od kardinála Vlka, protože n jaké ú ední p edpisy (*Normae*), které byly dokonce ve dvou odlišných verzích, v jedné verzi požadovali podmíné né p esv cení...

Kv li nám p išly *Normae* z íma. V Hradci na nám stí jsme šli se Zahradníkem a potkali jsme Karla Ot enáška. My jsme si ho nejd íve ani nevšimli, tak za námi dob hl a dali jsme se do e i. On byl opravdu hodný a m m l rád. Protože se proslýchalo, že s t mi Normami to není úpln košer, tak jsem se ho na to ptal. Zahradník mi íkal, že už o tom spolu mluvili. A Ot enášek íkal, že p išly dvakrát, poprvé tam bylo, že se musí podmíné n p esv tit v t ch p ípadech, kdy to není doloženo sv decky. Druhé *Normae*, které pak p išly, a o kterých nevíme, z jakého jsou pramene, protože ty verze jsou snad i t i a nevíme, kdo to napsal. Tam bylo napsané, že se musí p esv tit všichni. Pro by mi to tehdy íkal? Jestli ho n kdo chce ozna it za lhá e, tak dostane ode mne do nosu.

M l jste za minulého režimu strach?

Od za átku. Kdo by nem l strach, ur itý strach jsme m li všichni. Bylo tu ur ité riziko, lov k d v oval, že ti lidé, kte í jsou kolem n j, že by to nemuselo prasknout, a že stojí za to do toho jít.

M l jste pocit, že vás n kdo za minulého režimu sleduje?

V té dob ne. Potom když jsem se vrátil z basy, to už jsem vid l. Manželku sledovali ty i roky, tajný za ní chodil i do práce. Nikde ji ani necht li vzít do zam stnání, protože když m zav eli, tak byla na mate ské. Nedali jí ani p ídavky na d ti, aby m la dost pen z. P átelé opravdu pomáhali. Manžel iny rodi e šli akorát do d chodu, tak se mohli st ídat u d tí, aby ona mohla pracovat. Šla do práce, tajný za ní. Šla z práce, tajný za ní. Ta si toho strachu potom užila víc. Jendou si z nich trochu vyst elila. Byl jsem dva roky v base a telefon u nás z stal a nikdo necht l platit za telefonování. Prost zadarmo m la telefon, mohla telefonovat, kam cht la. Zná mí íkali, že je to odposlouchávané, tak jí to vrtalo hlavou. ekla si, že si to

zkusí provít, tak volala švagroví. A přijedou, nevím, který den přesně, v šest odpoledne, ale přesně v šest, aby byli u nás, ani o chvíli dříve, ani o chvíli později.

Ráno přijelo jedno auto „estébák“, v poledne druhé a večer tam byly tři. Když přijel švagr s tchánem, tak přijeli trabantem, estébáci udělali špalír ke dveřím. Začali nosit tašky s bramborami, s mrkví, takhle jim to ukazovali, takže pak pochopili, že si z nich vystřílela. Pak ještě jeli se švagrem do Hronova, tak mu hlídali barák přes noc. Druhý nebo třetí den nato přišel pracovník telekomunikací a bez jediného slova oddělal telefon a odvezl ho.

Po Vašem návratu z vyznání Vás sledovali až do roku 1989?

Ano, až do konce, ale přišli jsme na to, jak to obejít. Protože sledovali náš vchod, tak když jsem potřeboval zmizet, tak jsem šel večer sklepem, ty naše baráky jsou propojeny, tak jsem vyšel od sousedního sklepem a oni měli smůlu.

Jakým způsobem jste vnímal a přijal II. vatikánský koncil a jeho závěry?

Velice radostně, protože se nám dost dostávaly informace a my jsme se jimi snažili řídit. Takže se to dost rozvolnilo ve prospěch lidí a ve prospěch církve v komuniálním pojetí, o kterém vlastně snil Davídek, a který se snažil prosadit. Tam se to začalo naplňovat. Bohužel se to později začalo vracet zpátky. Ta společnost, která vznikla, a která fungovala a fungují dodneška - to jsou živé církve. Společnost rodin, kde máte od malých dětí po staré lidi. Drží pohromadě, všichni se seberou a jedou někam na dovolenou. Když má někdo problém - pomáhají si. To je to, co by měla církev žít. Funguje to dnes ve farnostech? Jsou výjimky, kde to funguje, ale je to výjimečné. V těchto společnostech to funguje. Je škoda, že si církve z toho podzemí nevezme to dobré, co to přineslo a nepoužije to. Ještě do nás kopnou... Kolik nás dnes je? Kolik nám je? Podle věku bychom měli trénovat skoky do rakve, ale tohle, to, co to přineslo nového, to by měla církev použít. Myslím si, že kdyby se o tom dověděl papež František, tak že by po tom rychle sáhnul. Dokonce mám někdy pocit, že mají strach, aby se to nedovědělo. Podrobné informace o koncilu jsem měl pak zprostředkovaně, něco ze samizdatu.

Jak probíhalo Vaše svícení?

Byl jsem svícený podle římského ritu pro východní i západní ritus.

Vy jste na tyto aktivity šel na dovolenou?

Něco jsme měli na dovolenou, něco jsme chodili do práce. To byly zajímavé akce. Po práci jsme sedli a jeli. Byli jsme tam na setkání do dvou v noci, pak se sedlo do auta a jelo se domů. Ty hodinky se pospalo a ráno do práce. Byly to „zabíraky“, ale člověk byl mladý a s pomocí boží jsme to zvládli - žádná havárka, prostě nic. Nakonec, i když nás sebrali, tak to bylo, když skončil celý prázdninový cyklus, takže nikoho z těch, kteří tam s námi byli, se jim nepodařilo „klapnout“. To bylo na konci srpna, když už tyhle aktivity skončily. To je asi mrzelo.

V noval jste se nějakým způsobem disciplínám, případně dostal jste nějaký úkol při svícení?

Hlavní úkol byl zaskakovat tam, kde není kněz. Dostali jsme poměrně široké pole působnosti, každý si svoje uplatnění hledal. Dostal pověření třeba se starat o tuhle konkrétní skupinu. Obecně se to bralo tak, jak to přišlo a bylo toho dost.

B hem studia jste se setkal s myšlením de Chardina?

Už je to dávno, moc si to nepamatuji. Ty jeho názory byly velice zajímavé. Vím, že i jezuiti ty jeho v ci dost berou. Jeho názory jsem také bral. Rád znám názory druhých a jsem ochoten o všem p emýšlet, a když si utvo ím vlastní názor, tak si ho zase nechám vytlout z hlavy, ale to jen když mi n kdo p edloží relevantní argumenty. Mn dost dlouho trvá, než n co vezmu za své, ale pak to v tšinou bývá stoprocentní.

Kde jste se dostal k de Chardinovi?

Od Blahníka, to byla oficiální knížka, která vyšla, to si pamatuji. Nevím, jestli jsem m l jednu nebo dv . Byly to brožované knížky. Pro se zrovna ptáte na n j?

Kv li tomu, že pro Davídka to byl zásadní zdroj inspirace.

Já jsem tam m l i p eložená skripta od Ratzingera z doby jeho mládí. Zpov di od Häringa jsem m l ze samizdatu.

Kolik lidí se za komunismu zapojovalo do Vašich aktivit?

To byla menší spole enství, rodinná, ale hlavní innost byla ta prázdninová. Takže když tam byly t i, ty i cykly po t iceti, ty iceti lidech - d tech i dosp lých. Kapacita té chalupy, když se tam srovnali jeden p es druhého, tak byla do ty iceti lidí. Problém bylo t eba zásobování. Tenkrát, když n kdo nakupoval víc v cí, tak to bylo podez elé. Proto když jsme tam jeli, tak jsme navštívili p t samoobsluh, všude se koupilo dvacet rohlík a tak. To bylo promyšlené, vymakané, aby to nebylo nápadné.

Maskovali jste n jak tuto Vaši innost, nap . pod hlavi ku SSM?

Ne, v bec. Jen když byly n jaké hry venku, to muselo být v opatrnosti. Ti kluci, kte í to zažili, íkali, že potom chaloupky po revoluci, že to už nebylo ono. Ten adrenalin, aby je nikdo nevid l pohromad , ten stál za to.

Vystupoval jste p ed t mi lidmi jako kn z?

P ed t mi lidmi ano, protože vždycky byla eucharistie, tak to samoz ejm v d li. Oni nev d li, kdo jsme a odkud jsme, jedin , že by jim ukazovali fotky. Zase v íli tomu, kdo to zprost edkoval, že to je v po ádku.

Jak jste získávali ú astníky?

To už tady fungovala sí . Jakým zp sobem, no prost ízením Hospodinovým. Ale fungovalo to, ta d v ra lidí v druhé, osobní doporu ení. Ty kontakty fungovaly. „V ít mu m žeš, je to dobrý, je to dobrý lov k, m žeš mu sv ít d ti.“ Já jsem ty mámy obdivoval.

V em Vy jste vid l svou roli po vysv ení?

Být kn zem tam, kde je pot eba a co je pot eba. Nebylo to specifikované, to se mi líbilo, protože když mi n kdo nadiktuje co musím - to nemám rád. Já do toho rád vložím

kousek své aktivity, své iniciativy a p emýšlím o tom, jak by se mi to nejvíc zamlouvalo, a aby to p ineslo n jaký efekt.

Byl jste za komunismu v kontaktu se zahrani ím?

Osobn ne. Víím, že ty kontakty byly, že se pak i obnovovaly. T eba dodneška sem jezdí jednou za rok z bývalého východního N mecka kn z, který byl tajn vysv cený (*Klaus Metsch*). P ijíždí sem za námi do Rychnova. Víím, že kontakty byly i s Ma arskem a do Ruska.

Jezdil jste za lidmi, kte í fungovali jako spojky se zahrani ím?

Víím, že se jednou ešilo n co pro Ma arsko, ale já jsem byl zase jenom jako idi . Bylo to napojeno na doktora Bulányho, to jsem se dov d l pozd ji, pro n j byla n jaká sv cení. U téhle akce jsem byl zase jenom jako idi . ím mí lidí u toho bylo, tím lépe. Nehled na to, že s Ma arem bych se nedomluvil.

Kontakt se zahrani ím zajiš oval pouze biskup Zahradník?

On na sebe bral nejv tší riziko. A snažil se, aby riziko prozrazení bylo co možná nejmenší. Co nikdo neví, nepoví, a riziko trápení t ch druhých je menší, když se doty ní p esv d í, že vyslýchaný nic neví, tak jej nebudou tolik týrat. Takže z jeho strany to byl takovýto p ístup.

Jaký je Váš názor na biskupa Davídka?

Z t ch informací, které jsem m l, a které mám, si myslím, že to byl vynikající lov k, vynikající teoretik i praktik. Když jsou t eba v ci, jako je nap íklad to sv cení žen, které prý m lo být uvážliv jší. Uvážliv jší – co - v tomhle p ípad . Jak on to mohl d lat. M l dobrý úmysl, správný úmysl. Že to „ulétlo“, je už druhá v c. Já v íím tomu, že Hospodin nás bude soudit podle toho, eho jsme cht li dosáhnout, ne podle toho, co se nám povedlo.

Mluvil biskup Zahradník n kdy o biskupovi Davídkovi?

Mluvil a vždycky v dobrém. By m li na n co rozdílné názory.

Jak probíhala spolupráce biskupa Zahradníka a pražské skupiny kolem Jana Konzala, znal jste tuto skupinu?

Znal. Byl jsem sv dkem jejich sv cení, v tomto p ípad ano, protože musel být sv dek, a to n kdo z t ch d v ryhodných. V tomhle p ípad jsem byl vybraný jako sv dek.

V d l jste tedy o tom, že biskup Zahradník n kdy sv tí?

Nebyl jsem u toho vždycky, ale p i této akci jsem byl. P i jejich biskupském sv cení.

Jak to prob hlo?

Prob hlo to podle ímského ritu v byt v Praze.

Jakým způsobem toto vše cení biskup Zahradník z hlediska vodní oval? Tím, že se cítí ohrožen?

Ano, to bylo v době, kdy jsme v době, že po nás jdou. Měli jsme to ověřeno z několika míst. Já jsem si myslel, že jsem na okraji, ale nebyl jsem. Oni byli vysvěceni proto, aby když s ním „zametou“, aby byli jeho nástupci. Bylo to v reálném nebezpečí, takže to bylo naprosto v pořádku a podle těchto mexických fakult. On neměl nikoho za sebe, žádného zástupce, tak vysvětlil zrovna dva, aby se mohli dohodnout, kdo bude ten první a kdo bude v záloze.

Došlo k dohodě mezi Pavlem Hájkem a Janem Konzalem?

My jsme byli v base, tak nevím, jak to pak pokračovalo, ale Konzal vystupoval... Podle mě se dohodli.

Jací lidé využívali Vaše služby, jako tajná služba ceněného kněze?

Zas to bylo různé. Dost lidí bylo z jedné vesnice, kde byl kněz „estébák“, co slyšel ve zpovědnici, tak za chvíli v době jeho kolegové „estébáci“. Anebo to zas byli lidé, kterým nestačilo to formální, co mohlo být v kostele, ale chtěli víc. Anebo to byli rodiče, měli zájem o to, aby jejich děti dostaly víc, než to, co bylo povoleno v náboženství ve škole. Anebo učitelé, když chtěli mít svatbu před Pánem Bohem, když to chtěli mít v pořádku. Kdyby měli svatbu v kostele, tak skončí, takže takovýto servis se začínal. Taky k tomu učitelských dětí...

My jsme to pak zapisovali do matrik. Byly matriky, o kterých nikdo nevěděl. Možná, že se to někde po revoluci ani nedohledalo, co se všechno udělalo. Protože tam byl potom hrozný chaos. Víím, že se pak někdo dohledával, třeba u lidí, kteří byli takto k tomu. Jak to dopadlo - to šlo mimo mě. My jsme tu měli matriku na Liberku, tam je krásný kostelík, děvů.

Jaký byl důvod pro nešťastný konec Emauzských domů v R?

Z mého hlediska je to smutná záležitost, protože Zahradník... Začalo to tím, že říkal, že už se na to necítí, že chce skončit. Předsednictvo, nás tenkrát bylo šest lidí, všichni se shodli na tom, že bych to měl převzít já. Mě se do toho moc nechtělo, ale když si mě vybrali, tak jsem skončil podnikání, nechal jsem se napsat na „pracák“. Aby mě mohli přijmout do Emauz, tak jsem musel být evidován na „pracáku“. Pak mě v Emauzích vzali a zaměstnali mě, někdy v dubnu, nebo květnu. Já si dal podmínkou, že do konce roku tam budeme spolu (*se Zahradníkem*). Pak že mi vše na konci roku předá, dostane služební auto a telefon nadsmrti, a že bude dělat nástupce předsedu.

Jeden z těchto lidí, kteří se nejenom věleli do předsednictva, do toho začal mluvit a začal ho (*Zahradníka*) ovlivňovat. Říkal: „Frída, on by to nikdo jiný neuměl líp, než ty. Já ti s tím pomůžu, kdo ví jak by to jinak dopadlo.“ Nahloďoval ho a na konci roku řekl (*Zahradník*), že to nepředá. Abych nesl odpovědnost za něco, do čeho nemůžu mluvit, to ne... Tak jsem řekl, že půjdu. Další lidé řekli, že když tam Beran nenastoupí, tak půjdou taky. Dva jsme dali výpověď a ti napsali, že když odejdeme, tak půjdou taky. A on jim to vzal. Takže ten realizací tým celý odešel, zůstal tam Zahradník, ten jeho kamarád, hodná paní úřední a šlo to potom pomalu z kopce. Dostalo se to do nějakých problémů. Ta paní úřední dostala podmínku, že tam byly nějaké machinace.

Takovou organizaci, to musí řídit tým lidí, to už nemůže dělat jeden nadšenec. Byl podle mě však v té „bordel“ v papírech, než že by byly nějaké machinace. Když jsme chystali uzavření, protože se to vše předkládalo auditorům a nejednou u nás byl na kontrole i Nejvyšší kontrolní úřad, aby se to dalo dohromady, tak dostat od něj (*Zahradníka*) všechny

papíry, faktury, ú tenky, tak bylo nutné sebrat mu šuple a ud lat mu v tom po ádek. Najít všechno a dát to dohromady byla nutnost, prost když je chaos, tak nep ijdou dotace. Emauzy se dostaly do dluhu, když to v podstat takhle zkrachlo.

Pak to p evzala právní ka, která odešla s námi. Prodala n jaký majetek, zaplatila dluhy a dostávala dotace. Když už byly zase na ú tu n jaké peníze, tak tenhle chlapík, p epadl Emauzy s n jakou agenturou. Všechny zam stnance vyházeli, zase to p evzali a p ivedli to tam, kde to je. Tedy, že ty Emauzy totáln skon ily a ten barák je absolutn vybydlený. Tam nez staly žárovky, kohouty, nic. I podlaha je vytrhaná, a to byla podlaha z PVC. Když vytrháte PVC, které je p ilepené, tak je zni ené, na vyhození. Proto to tam z stalo v kout , úpln zni ené, jako by to n kdo ud lal zám rn . Prost to zaniklo. Z toho bylo hodn lidí smutných, já se p iznám - taky. V novali jsme tomu dost.

Kde se v bec vzal ten nápad s Emauzskými domy?

Vzniklo to tak, že po revoluci jsme se dostali do ciziny. Poprvé jsme jeli do Rakouska s Antonem Srholecem z konfederace politických v z , on je taky kn z. Tam jsme se seznámili s lidmi, kte í tuto innost d lají. Spojili jsme se s Emauzy v Sankt Pöltenu, tam to vedl Karl Rottenschlager. Za ním jsme jezdili, ješt pak nám pomáhali z Belgie, takže ti všichni nám to pomohli vybudovat. Bylo to opravdu ve velkém, rozjeté, fungovalo to krásn . P inášelo to opravdu efekt, bohužel to dopadlo takhle. Když jsem zjiš oval, osudy takovýchto organizací, dopadlo jich takto víc, prost když zakladatel nep ekro il sv j stín, jak se íká.

Kolik klient jste m li a jak to fungovalo?

Tady v Rychnov byl hlavní stan, tu bylo tak p tat icet, p ta ty icet lidí. Pak byla farma v Lupenici, tam byla kapacita osm až dvanáct lidí. Produkovala prasata. V Klášterci byla bývalá sov tská kasárna, tam byla práce s opravami a sklady. Vozila se tam humanitární pomoc z Rakouska a z Belgie. Vše se to skladovalo, pralo, p erozd lovalo a posílalo zas jinam. Lidé z „pracáku“, kte í byli p id leni na ve ejn prosp šné práce, tam jezdili pracovat i z Rychnova. Byly tam i byty pro dv rodiny. Pak byla pobo ka v Praze, ta byla pro dvacet lidí, pobo ka v Most , která byla hodn veliká - padesát lidí tam mohlo být. Potom byla v Prachaticích, to bylo menší, asi pro p tadvacet. ísla neberte úpln vážn , já si nepamatuji, co bylo v era.

N kde tu innost p evzaly jiné charitativní organizace, takže to pokračuje podobným zp sobem dál, n kde je to už n co jiného. Ale je škoda, že to krachlo, protože to bylo opravdu efektivní - p inášelo to užitek. Peníze na to chodily dobrým dota ním zp sobem, protože Emauzy už m ly jméno. Paní editelka p íslušného odboru na Ministerstvu práce a sociálních v cí, ta si nás vážila, ta nás nau ila d lat projekty, aby byly peníze. Když jsem poprvé n co napsal jako projekt, ona ekla: „No máte to v cn v po ádku, ale na to nedostanete ani korunu.“ Ta si s námi opravdu sedla a nau ila m to. Fungovalo to dobre. Já jsem pak podle toho ud lal asi t i projekty pro Evropskou unii - naprosto bez problém . Mám pocit, že u nás se z toho d lá v da, protože se do projektu snaží zamontovat v ci, které tam nepat í. Peníze v podstat vždycky p išly, akorát pak p išli a zkontrolovali si, jestli je to p esn podle projektu.

Možná že jsem paranoik, ale já tvrdím, že ta „estébácká mafie“ se p ekotila ve finan ní. Syn „estébáka“, který m mlátil, pracuje ve vedení Komer ní banky. Když jsem pak vid l, že v té kancelá i sedí „estébáci“. Dneska už tam nejsou, ale jsou tam jejich lidi. Všude se dnes dává na to, že ten má známé, a že je dobrý podle doporu ení. V ím, že tihle lidé, to nebyli žádní pitomci ti „estébáci“, to byli velmi vzd laní lidé. Byli schopní a všeho schopní, že si tyhle místa udržují. P es ty finance si udržují ty kontakty a po ád se snaží vládnout p es peníze.

Já jsem prošel v base školením. Víím, že se takové věci dělají, a že se dělaly už tenkrát. Od těch nejrafinovanějších, až po ty nejprimitivnější, že šli ti s bacha em, dva toho bacha e dobili nebo zabili a nastrčili to na toho tetího. Poté bovali se ho zbavit, no a bylo to. To mám z doslechu, ale takové případy tam byly a takové podrazy se dělaly a nepokvapilo by mi, kdyby v téhle politice se to dělalo v podstatě taky. U těch peněz jsou tihle noví mafiáni, vždy to jsou pohrobci komunistů.

Jak probíhala Vaše integrace do života církve po roce 1989?

Mám pocit, a myslím si, že to je dobře, že to tak je, že jsem pokusný králík. Protože Karel Otčenášek mě tady uvedl, rok jsem sloužil ve farnosti ke spokojenosti. Lidem to nevadilo, zvykli si na to. Oni o mně věděli, vědělo se o mně, že ze mě nic nevytloukli, to byla dobrá reklama, kterou nám „estébáci“ udělali, takže jsem byl dobře přijatý, jak ve farnosti, tak tady v Rychnově. Lidé za mnou chodí a dělá mi pro ty místní politiky takovou vrbičku. U lidí to mám lepší, než si můžu přát, než si zasloužím. Jsou výjimky, které s tím nesouhlasí, to jsou ale opravdu výjimky.

Pak, když to bylo zakázané z Prahy, tak jsme s tím oficiálním zastupováním přestali. Pořád jsme však zajišťovali ty skupiny, které chtějí náš servis a soukromí. Takže pokračují v tom, co bylo dříve, protože jim to nic nedává... Nebo ty nemocné objíždíme, atd.

Hned na začátku devadesátých let jsme všichni dostali přeložený dopis od profesora Jorissena, jinak bych to těžko přetl - nebylo by to ono. Tam je napsáno, že nechat se přesvědčit je hříchem proti duchu svatému. Jorissen byl vynikající teolog, je to tam krásně rozebrané. Dominik Duka nám takhle tlačil, abych se nechal přesvědčit, tak jsem mu předložil všechny dokumenty, které mám. Dal jsem mu k tomu tenhle dopis, řekl jsem svůj názor, že to vidím jako hříchem proti Duchu svatému, a než abych udělal hříchem proti Duchu svatému, to ať mi raději exkomunikuje. Já to takto cítím, pokud mi to vyvrátí, bude tam nějaký dekret, že se porušilo církevní právo, nebo něco takového, tak nic proti tomu. Já jsem naopak první souhlasil s přesvědčováním. To se nás ptali, asi před rokem nebo rok po revoluci, jestli bychom souhlasili s přesvědčováním. Nevím, co mě tenkrát prolétlo přes nos, tak jsem napsal, že bych souhlasil, ale že chci vidět písemně, kde jsem já, nebo můj svátek porušil církevní právo. Dodneška mi nikdo neodpověděl.

Dominik s tímhle vším byl seznámen, a slíbil mi, že to začít věřím. Jestli to začít pro všechny, nebo pro mě... Já jsem v tomhle případě trochu exot bez přesvědčení. Říkal, že to můžete trvat dlouho, tak nevím. Pak ho vykopli směrem nahoru do Prahy.

Pak k nám přišel nový biskup Jan Vokál, seznámili jsme se, protože jsem tady zastupoval. Rychnovský farář mě vždycky psal na zástup jménem, Milan Beran, nikomu to nevadilo, bylo to všechno v pořádku, protože Dominikovi si nikdo nedovolil odporovat. A on jediný má přetl všechny moje doklady. Jediný se mnou o tom mluvil. Aby věděl, co jsem, tak jsem se u něj ohlásil na audienci. Popovídali jsme si o tom všem, je to hodně citlivý téma, který se snaží být spravedlivý, ale není to autorita, není to manažer. Na biskupskou funkci je potřeba, aby měl nejen dobré srdce, ale byl trochu manažerem. To tam v Hradci chybí. Ale Hospodin si to vědí, že když mi něco „zvoeme“, není to tak tragické, vždycky to dopadlo dobře.

Když jsem ho navštívil, a všechno mi řekl, prohlásil: „Dobře, co dovolil Dominik, to potvrzují.“ Akorát mi řekl, že bych neměl zpovídat, sice nevím proč, ale já jsem jeho požadavek respektoval a do zpovědnice jsem nelezl. Co je mimo, když chodím navštěvovat nemocné, to už je mimo. Jinak jsem respektoval jeho přání, a když jsem zastupoval, tak jsem do zpovědnice nelezl. Říkal, že se s Dominikem brzo domluví, že to začít věřím. Možná jsem byl pro něj jedovatý, když jsem mu říkal, že mě ty jeho ujištění do smrti už stačí. Říkal: „Ne, to bude brzo“, a je to už tři roky.

No a te nevím, jak to dopadne, protože rychnovskému faráři pšel papír, že ho nesmím zastupovat. Podepsal to biskup (Josef) Kajnek. Tak já nevím, co za tím je, protože mi jeho šéf Vokál slíbil, že mi řekne, co Dominik dovolil, že v tom mi řekne pokračovat dál. Osm let jsem psal na zástupy, na všechno, a najednou p jde tohle. Uvidíme, co se z toho „vyvrbí“, já se tím spíš bavím.

Kdybych podlehl tlaku, já nevím, třeba starokatolík, nebo ostatních, kteří nás lana il, p estoupil bych k nim a měl jakýsi klid, ale pro ? Já mám sv domí isté. Není to mi j problém, je to problém jejich administrativy a jediný, kdo ty podklady všechny měl, byl Dominik. Jan Vokál tomu věřil, ten to p evzal, ale nikdo z Hradce, kdo tam te je, ty moje papíry neviděl, ani neslyšel argumenty, které jsem k tomu uvedl. A oni ani nenapsali, ani mi nezavolali, a pošlou faráři, že nesmím zastupovat, že církev na mě hledí jako na laika. Přitom osm let tam faráři píše, že ho zastupuji. Takže v tom mají binocle, tak uvidíme, co se z toho „vyvrbí“.

Lidé mi pší z celé republiky, pší mi SMS, emaily, abych z toho nebyl smutný, že se to vy eší. Já z toho zatím smutný nejsem, protože ti lidé, kteří za mnou chodili, budou chodit stejně. Já budu mít o nedělích víc času. Speciálně na tyhle prázdniny už jsem měl kalendář popsaný, kde mám za kterého faráře zastupovat, protože taky mají dovolené. Místo toho budu mít volnější prázdniny. Těba se podívám s manželkou ještě n kam o prázdninách.

Jaký je výsledek cca po měsíci?

Je v tom určitý posun. Biskup mi p ekvapil svou vst ícností. Byl jsem tam sám, proto si myslel, že jsem jediný v diecézi, tak jsem mu sd ěl, že je tu ještě jeden kněz a jeden jáhen. Ptal jsem se, jestli by je chtěl vidět. Řekl, že ano, že když budou mít čas, tak a je vezmu s sebou. Tak p išli oba. Ze začátku prosazoval p esv cení „sub conditione“. To jsme odmítli. Shodli jsme se všichni na tom, že budeme ochotni pomáhat církvi, když bude chtít, ale „sub conditione“ je na naše sv domí p íliš silné kafe. Prostě vzhledem k našemu sv domí, tak jak to napsal pan profesor Jorissen.

Těba moje osobní zkušenost je, že když se člověk s n ěm mimo ádným setká – jako já, jako slabý, h ěšný člověk – když mi p es to Pán použije k n ějakým mimo ádným v cem, těžko se to vyjad uje, to je vyloženo zásahem Boží. Když jsem byl n kolikrát použitý, jak v té base, tak potom, tak to nem ěžu shodit tím, že řeknu: „Nechám se p emáznout, abych mohl sloužit.“ Já vím, že to je dnes doba a opravdu z mého hlediska by to byl h ěch proti Duchu svatému.

V tuhle chvíli můžete sloužit jako výpomocný kněz, nebo...?

Právě potom, co te vyšlo, tak mi řekne. Ale oni mi nesmí pozvat. Vyšlo to dokonce v hradecké Acta Curie, je tam napsáno, že církev na mě hledí jako na laika. Ne, že jsem laik. Prostě to nemají právně doložené. Takže mi oficiálně nesmí pozvat, zakázat mi to nem ěžu. Napsali to tam velice – nevím, jak bych to řek slušně, výstižně – „vyřan“.

Jaké d sledky to pro Vás má? Máte více volna, jak jste říkal? Platí to?

Ano, platí to, tyhle prázdniny mám v podstatě volno. Samozřejmě n kam pojedou, kam si mě pozvou soukromě. Na n ějaké tábory, ale toho zas není tolik. Budu pracovat dál jako soukromý člověk, navštívovat nemocné, sloužit tam u nich ob as eucharistickou modlitbu – pro posilu těch lidí.

Fungujete jako kostelník, že máte klíče od všech kostelů?

Lidi mi vědí, protože v těchto kostelech jsme jako firma třeba vyměnili zámky. Těch tam máme zámecký kostel, mám podepsané od faráře a správce zámku, že mám generální klíče od všeho, proto když je potřeba, tak se obrazejí na mě.

Byl jste ústně schůzka s Tarcisio Bertone?

Byl, u toho jsem byl. Ten nám taky napřed všem „omyl“ hlavu. Měl tam předkladatelku, která předkládala dobře, ale církevní terminologii nerozuměla. Honza Kofroň proto začal předkládat, nato ona skončila, protože jeho předklad byl jasný. Tam ještě bylo těch pánů biskup (ze skryté církve) víc a říkali: „Já jsem dostal jurisdikce tam a tam a sukcese tam a tam.“ To pokračovalo dalším a takhle si krásně dosvětlili to, jak to bylo ohledně Davidka, že on byl předvodce sv. cení. Když to slyšel, tak řekl: „No jo, ale to jsme všichni nevěděli.“ „Ale my jsme to už písemně poslali, a dvakrát.“ Tak on řekl, že se vrátí do Říma, prošetří to a brzy přijede. Jenže se vrátil do Říma a vykopli ho směrem nahoru, tím to skončilo. Nevím, jestli to chtějí tou biologickou cestou vyřešit - pokračovat až uměme.

Setkal jste se po roce 1989 s biskupem Blahou?

To byl můj ordinář, jezdil jsem za ním jednou za dva roky skládat reportáže. Referovat o své činnosti. Nejdříve jsem měl Zahradníka, pak když jsem skončil v Emauzích, tak jsem jezdil za ním (Janem Blahou), až do jeho smrti. Teď nemám ordináře. Co se týče jurisdikce, tak ty jurisdikce platí do té doby, než bude nový ordinář. Takže zatím nikoho nemáme a čekáme, co bude, ale jurisdikce platí.

Dával biskup Blaha skryté církvi nějaké instrukce, nebo ji nějakým způsobem řídil?

Více méně fungoval jako ordinář. Protože jsem k němu chodil na návštěvu jednou za dva roky popovídat o tom, co dělám. A on se mě na něco zeptal, sdělil svoje názory. Ty věci, které mají vliv na jeho jurisdikci, o kterých má informovat biskupa, tak jsem mu sdělil...

Vím, že prosazoval personální prelaturu, že se o ni snažil a on byl v podstatě nejméně zpochybnitelný. Byl dokonce v Hradci Králové oficiálně a tam mu nabízeli, že by mohl dělat pomocného biskupa, což odmítnul, abychom nepřišli o svého ordináře. Takže tak přirozenou cestou jsme se na něho vlastně všichni obraceli.

Proč myslíte, že odmítnul funkci pomocného biskupa v Hradci?

Protože kdyby byl pomocným biskupem v Hradci, nemohl by se starat o všechny nezářené křesťany v celé republice, kteří odmítli přivést. Podléhal by pravomocím sídelního biskupa. To je moje dedukce, ale podle mě je naprosto logická.

Když jste se nechal vyjmout z jurisdikce biskupa Zahradníka, jste s ním v kontaktu?

Ano, jsme přátelé, navštěvují ho. Rozešli jsme se v názorech na Emauzy, tehdy vypověděl a řekl, že jeho jurisdikce pro mě končí, a tak jsem šel za Blahou a bylo to vyřešené. Blaha byl jeho nadřízený. Jak to bylo v Emauzích, to se rozklíčlo dost rychle, takže on už byl v obraze. Taky jsem tuhle zmu nahlásil Dominikovi, on s tím problémy neměl, bylo mu to jedno. Bral oba dva, obzvlášť tedy Blahu, který byl tehdy tady v Hradci.

Jaký je Váš názor na způsob integrace skryté církve a v budoucím vývoji církve po roce 1989?

Myslím si, že na Druhém vatikánském koncilu si to představovali jinak, a že tou cestou nejdeme. Protože církev je společenství. Slyšel jsem to od člověka, který přišel od buddhismu k nám, což je výjimka a mluvil o tom, že oni vědí, že kolektivní cesta k dokonalosti, a u nich, že to je cesta sólistů. My to společenství potěbujeme. V prvotní církvi to společenství fungovalo úplně nejlíp a to byl nejlepší rozvoj církve. Takže to, co chtěl koncil, aby se na to navázalo, aby to společenství fungovalo - to se taktně vypustilo a to farizejské lpění na detailech, to tady převládá.

Ona ta byrokracie v církvi se vyvíjí 2000 let, takže ona nepustí hned tak svoje otázky. Nehledě na to, že ve Vatikánu byli dosazení „estébáci“, „kágebáci“. Když františkáni dali na nátlak zůstať, že tam mají poslat seznam svých novic, které sesbírali, tak aby o tom nikdo nevěděl, tak se to poslalo po lidech, kteří byli stoprocentně prověření. Když se to dostalo do Říma, tak je tady posbírali. Jednoho znám, jmenuje se (Antonín Pavel) Kejdana, přišel z Libercem. On se narodil ve stejné vesnici jako já. Moje mamka ho vozila na sádkách. My se známe spíš takhle. Když jsme se párkrát potkali, tak jsme se dali do řeči a domluvili jsme se, kdo jsme. Takže ho moc neznám.

V dleli jste za komunismu o perzekuci aktérů skryté církve, p ípadn ě i o podivných úmrtích P emysla Coufala a Pavla Švandy?

To víte, že tyhle zprávy se šířily ústním podáním a Svobodná Evropa občas nic nepustila, takže to jsme poslouchali. Taky se tam ale dostaly desinformace. Zrovna o Zahradníkovi.

Jak jste tyto desinformace vnímal?

Mně se to nedotklo.

Nevyvolávaly ve Vás tyto informace pochybnosti?

Ne. Já jsem znal Blahníka a to byla pro mě dostatečná autorita. Nevím, pro mě lidi v Římu říekli mi věci, o kterých dodneška nikdo neví a je zbytečné o tom mluvit, protože by to byla ostuda pro církev. Hodně lidí mi říekli takové věci, protože vědí, že to u mě zůstane a potěbují si ulevit. Vím, že je to v pořádku. Vím, pro mě nikdo neřekne, že podepsali spolupráci. Dodneška to třeba o nich nikdo neví. Vím o nich, kteří podepsali spolupráci a dneska mají papír, že jsou křesťany. Vím, co dělali. Je zbytečné o tom mluvit. Pro mě? To by nikomu nepřineslo užitek, akorát by z toho byla ostuda.

Dotkla se tehdy ta desinformace Zahradníka?

Tehdy ho to samozřejmě naštvalo, ale je to muž jiný, takže ho to zas nepoložilo. Slabou povahu by to složilo, ale jeho ne.

Když se vrátil Zahradník z vězení, jak ho přijalo okolí a bývalí spolupracovníci? Slyšel jsem o negativním přijetí.

Spíš bylo problematické, že nás pustili, protože bylo jasné, že se dříve než za osm let nedostaneme domů a najednou nás pustili. My jsme byli doma a nikdo nevěděl pro mě, takže si mysleli, že jsme podepsali spolupráci, takže z toho měli lidi obavy. Já si to vykládám takhle.

P. František „Tišek“ Frá a

- narozen 11. února 1938 v Brně
- během II. světové války byl jeho otec v odboji
- starší sestra byla lékařka a františkánská terciářka
- vzhledem ke svému povolání byl nucen studovat ekonomickou školu
- 1957 – 1990 pracoval jako konstruktér v podniku Prema (později Chirana a následně Výzkumný ústav zdravotnické techniky)
- 22. března 1968 vysvěcen v Brně biskupem Davidkem na kněze
- od padesátých let se věnoval mládeži, v roce 1967 působil v katechetických táborech
- v prosinci 1989 obdržel prozatímní písemné povolení ke kněžské službě u sv. Michala v Králíkách pod Horou Matky Boží
- 1996 – 2009 byl duchovním představeným Kolpingova díla České republiky
- v listopadu 1990 nastoupil jako druhý spirituál Biskupské gymnázium v Brně
- od roku 1993 působil na Biskupském gymnáziu ve Žďáře nad Sázavou
- v květnu 1992 převzal cen „sub conditione“ biskupem Cirklem
- stál u zrodu Radia Proglas v roce 1995
- 28. října 2010 byl vyznamenán Václavem Klausem medailí Za zásluhy

S paměťmi uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 12. listopadu 2011 v bytě v Brně -Masarykově čtvrti, druhý rozhovor proběhl 8. února 2015 tamtéž.

Přibližte nám svoje dětství a rodinu.

Mám sestru Marii, která je lékařka. Prožili jsme spolu harmonické dětství ve velmi těžké době války, při bombardování apod. Prožívali jsme pochopitelně i tu dobu následující. Ona pravděpodobně měla taky vojenské povolání, ale v té době se to vojenské povolání nedalo uskutečnit. Proto později, až vystudovala a stala se lékařkou, tak se stala kapucínskou terciářkou. Tím nejen jak kompenzovala tu potřebu a zároveň se stala svobodná.

Tatínek byl hodnostář v Lidové straně. Potom jako syn trestaný kulaka, který měl v trestě statek, byl i z náboženských důvodů pronásledován a byl nucen stěhovat se z místa. Nakonec zakotvil v české rodině družstev, kde potom pracoval. Zemřel v roce 1981. Byl to zbožný člověk, a co já pamatuji, tak chodil každý den na mši svatou, podobně i matka pochopitelně. Spolu chodili k minoritům.

Maminka pocházela ze Starého Brna, její otec byl pošáček a babička byla ze čtyř sourozenců.

Jaké byly Vaše rodinné poměry?

Otec se narodil v roce 1903. Když byl dítětem nasazený na vojnu, tak sám s babičkou vedli hospodářství – orali atd. Proto se vzdal toho, že by měl ten statek podílet a místo toho šel studovat ekonomickou školu. Potom když byl na vojně, tak se vytvářela československá republika, a díky tomu se stal důstojníkem. Pak nastoupil do Cyrilometodějské záložny, kde se stal prokuristou. Samozřejmě ve válce to nebylo snadné, a proto byl nějaký čas ve spojitosti. Po válce nastoupil jako poddůstojník, ale to netrvalo déle, než do těch padesátých let. Přestože měl vysoké postavení, tak jsme neměli veliké jmění, protože co vydělával před válkou a za války, bylo na vázaných vkladech, takže z toho prakticky nic nebylo. A po válce se za ty

t i roky nic nešetilo, protože se dával trošku dohromady byt atd. V padesátých letech jsme žili velmi skromně. Tatínek pak pracoval v českém svazu bytových družstev a maminka byla ženou v domácnosti. Po celou dobu jsem až do jejich smrti žil s rodiči.

Můžete n jaké knižské i jiné vzory?

Knižské vzory jsem měl - otce Karla Fanfrdlu a Josefa Gabriela. To byly moje opravdu velké vzory, oni mi po té stránce hodně pomáhali. Oba dva překonali nějaké to pronásledování... Totiž takhle. Oni byli tady u toho kostela (*kostel sv. Augustina v Brně*), komunisti je vyhodili a oni se měli vrátit, protože přišel 68. rok a jim to povolili. Tady se někdo postavil proti, že ne, že tam tyhle nechtějí.

Já Vás mám spojeného ještě se sv. Donem Boskem, byl to pro Vás vzor?

Byl to pro mě vzor, který padl, protože co se takhle povídalo atd., to mi nestačilo. Chtěl jsem, abych měl knihy, které napsal. Don Bosco, měl jsem to zjištěné, napsal jich celou skříň, že tam byli katechismus a takové věci. A v jedné z těch písemností taky bylo to, že když někdo něco tam začal provozovat - tak už jsem nikdy nechoť! - a těch lidí, které víceméně vyhodil, bylo dost. Čili to nebylo o tom, že někdo je špatný a my ho budeme za každou cenu dál dlat dobrým, tak to u Dona Bosca neexistuje.

Oni byli jeho následovníci, někdo lepší, někdo skvělý, někdo horší. Dává se taková věc, kterou já dokonce říkám i kantorům. Byl někdo, kdo se staral o ty děti a byl z toho špatný, že mu to nejde, a že mu to pořád nejde, a že on je má hrozně rád. A údajně se mu ve snu zjevil Don Bosco a říká: „Ano máš je rád, ale oni to musí vědět, že je máš rád, protože když to neví, tak to je těžké“. To říkám dnešním kantorům, že děti musí poznat, že je mají rádi. Protože všude ve škole, na táboře jsou koleje výchovy a ty koleje, buďto budou poslouchat ze strachu, aby se něco nestalo, nebo budou poslouchat z lásky k tomu druhému. A když to ve škole dokážete a poznají, že je máte rádi, tak vás skutečně budou poslouchat, což se někdy u kantorů skutečně podařilo.

Když jsme začínali ve Žďáře, tak tam bylo normální gymnázium a nikdy tam nebylo kešanské gymnázium, nebo něco takového. Takže oni byli jednička, tam přišly děti a ten zbytek šel k nám. Asi zhruba za osm let se to převrátilo a dneska my jsme ta jednička. Kam jsme to dali? Kde to je? Je to v té lásce, protože i rodiče, telefonem nebo i osobně, děkují kantorům za to, jak mají ty děti rádi. A to je hrozně důležité, oni to musí vědět. Když někdo něco provede, jak se to dělá? Když je chce napomenout, říká: „Sedni si a přemýšlej, co ten kluk nebo ta holka, co v poslední době dobrého udělali. Musíš něco najít, potom si to dítě zavoleáš, řekneš mu, jak to bylo hezké, že udělal takovou dobrou věc, a že když dokáže takové dobré věci dělat, tak že určitě nebude takový problém dělat takovou věc, co udělal předtím. Že to zvládne“. A to dítě odchází pochváleno s dalším návodem, co má dělat. Ono totiž, říká, proti lásce jsou děti bezmocné. Podle toho co vím, se podle toho musí jít. Ovšem mě že se taky stát to, co říkal ten Don Bosco - už jsem víckrát nechoť! Když bude někdo totálně nenapravitelný... Víš, ono ti to tu nesejde. Nebude se ti to tu líbit, možná, že se uplatní někde, kde to bude lepší.

Přibližte nám mládí v padesátých letech v Brně i z pohledu duchovního života.

V roce 1948 jsem celkem naprosto chápal, co se stalo. Ale co bylo zvláštní, jak jsme chodili do školy, tak bych řekl, že naprostá většina dětí věděla, že se stalo něco hrozného. A i když to kantoři neřekli, tak to na nich bylo poznat. Ale potom už se muselo... říkali jsme si vzájemně, tak pozor, na toho pozor, na toho, na toho... Už se nedalo si uvědomit, jak to bylo

p edtím. Ale co se týká církve, tak pokud se na n neuhodilo, tak ty kostely byly po ád plné. Ministrant, který t eba chodil vybírat peníze v ned li, tak se n kdy t žko prodíral mezi lidmi, a když byla taková p lno ní, tak to bylo p epln né.

Bylo tedy potom hrozné, když jsem tady v této nové dob , protože jsem pracoval už ve Ž á e, tak jsem samoz ejm p ijel na Vánoce a šel jsem na p lno ní. A lov e, to byla hr za, protože to nebyly plné ani lavice. Já si vzpomenu, když jsem tam nemohl prolézt. Nebyly prázdné lavice, navíc ti lidé, co tam jezdili tenkrát, tak to byla pro n p lno ní. Zpívaly se koledy, zp v v tom kostele h m l. No a tady bylo *Hej mist e, vsta byst e*. Lidé tam p ijeli, nezapívali si, stali se tzv. n mými diváky. A navíc já jsem tam oby ejn usnul, tak už jsem tam potom rad ji nechodil. Ono to bylo taky zp sobeno tím, že tady se to t m místním lidem nelíbilo. Ta duchovní správa tady, a tak jezdili do m sta. Ale z m sta sem jezdila tramvaj a lidé, co n kde bydleli a nemohli daleko do kostela, tak sedli na tramvaj a projeli se. Takže tady to bylo vesm s opa n , místní jezdili tam a ti tam. A protože na tu p lno ní tramvaje nejezdily, tak to tady bylo skoro prázdné. Tam (*kostel sv. Augustina v Brn*) se vyst ídalo moc t ch kn ží, a ne každý byl zrovna... N jaké takové problémy, tak zkrátka už jsem se tam ani necítil. I když to byl pro m kdysi zamilovaný kostel.

Jak jste se setkal s redemptoristou Janem Zemánkem?

Když jsem nebyl p ijat na vysokou školu, z „pochopitelných“ d vod , tak jsem nastoupil na umíst nku do firmy Prema, která se potom p ejmenovala na Výzkumný ústav zdravotnické techniky. M l jsem nastoupit jako ekonom, ale dali m do konstrukce. V koncovce jsem pracoval v ná a ovn v Komárov , kde jsem kreslil nástroje na výrobu výrobk . Tam v kontrole pracoval otec Zemánek, tak jsem jej kontaktoval. On už tehdy byl kn zem, ale nem l oficiální povolení jako celebrant. M l jen ústní povolení, protože byl vysv cen narychlo. M l jsem s ním styky až do jeho zat ení, tenkrát dostal asi 25 let. Krátce nato byl propušt n a pak jsem ho už prakticky nezachytil.

Kdy zav eli patera Zemánka?

N kdy kolem roku 1960. ili jestli to dob e po ítám, tak 1957, 1958 jsem tam mohl za ít, tak n jak v té dob to mohlo být. To nevím p esn . Tam jsem se s ním za al velice rychle seznamovat. Protože ze za átku jsem byl v Komárov , potom jsem šel jinam, takže to už jsem byl jinde. To bylo n jak v té dob .

P es n j jste získal další kontakty na osoby inné v církvi?

Skrz n j jsem získával studijní materiály. Radil mi, co mám studovat. N co jsem podle n j studoval, ale pak to bylo p erušeno, a já se potom musel orientovat sám. Tak jsem si sehnal skripta a za al jsem studovat sám.

Jak jste se seznámil s P. Dominikem Peckou a P. Stanislavem Krátkým?

S Peckou jsem se znal, protože se s ním dob e znal m j tatínek. Proto jsem s ním m l u Pecky asi jednu nebo dv návšt vy. ešili jsme spolu teologické problémy.

Se Stanislavem to byla dlouhodobá spolupráce. Já jsem ho znal jako kazatele, a když jsem v roce 1967 d lal první tábor v Orlických horách, tak nás p ijel navštívit. Myslím, že jsem chodil na Krátkého kázání v Husovicích. On poznal moji spiritualitu, poznal moje touhy, které byly v té dob nenaplnitelné. Protože jsem m l ekonomickou školu, nemohl jsem jít

studovat teologii. Krátký mn dal jistou naději, že vedou i jiné cesty, a právě on m pak za al soustavně op t p ipravovat na kn žství. To netrvalo dlouho, protože už jsem spoustu v cí znal. On m potom p ezkoušel a zkoušeli m i jiní lidé z jeho okruhu. Potom jsem byl v roce 1968 vysv cen. Moje p íprava trvala n co málo p es deset let. Poznal jsem celou adu lidí z jeho okruhu, ale v té dob se ne íkala jména. Jestli jsme se n koho na n co ptali, tak jsme se ho v žádném p ípad neptali, jak se jmenuje. Když tak to byla krycí jména, která nic ne íkají. Vesm s to byli lidé starší, kte í již dnes nejsou.

Setkával jste se s t mito lidmi i pozd ji?

Každé propojení bylo nebezpečné, vždycky bylo lepší mít malý okruh. To byla taková zásada - zbyte n se nespojovat.

Jak probíhalo Vaše studium?

Docházel jsem na bytové seminá e, kolik jich bylo – nevím. Seminá e byly na r zných místech v Brn a taky v Kobe ících, a byl jsem potom i v Kunštát . Vesm s to trvalo dlouho do noci za ú asti deseti, patnácti lidí. P ednášelo tam hodně lidí, ale jména neznám. Potom byla setkání, která organizoval p ímo Davídek. Tam jednak mluvil sám, jednak m l adu t ch, co už m li vystudovanou teologii. Ti hovo íli o n kterých tématech, t eba to byl Bed ích Provazník, nebo Jan Blaha. Tyto p ednášky jsem doslova hltal, protože to byly velice zajímavé p ednášky, které vycházely ze zbožnosti t ch lidí. Prakticky byly takové niterné, vnit ní, s výhledem do budoucnosti.

Jakým zp sobem jste si p edávali informace o t chto seminá ích?

Na seminá ích byli patrn í lidé, kte í nem li za cíl stát se kn žími. O seminá ích jsem se dovídal od jednoho lov ka, který byl se mnou zam stnaný. On mi vzkázal tam a tam, tak a tak.

M li jste n jaká pravidla, jak se chovat?

Šel jsem normáln na návštěvu. Pravidla byla p i vypoušt ní lidí, dejme tomu po dvou, a do prázdné ulice. Bylo to za velké opatrnosti. Já jsem m l ten post eh taky, ale Davídek ho m l taky. T eba když zastavilo auto, v p ízemí bylo zataženo, takže sv tlo nebylo vid t. Když zastavilo auto, tak nikdo nesm l mluvit, protože oni m li p ístroj - odposlech. V té dob ještě nepoznali, co se mluví. Ale poznali by, kolik lidí mluví podle tóniny. Proto se muselo zmlknout, a to bylo jakékoliv auto.

P íbližte pr b h t chto seminá í .

Byly to p ednášky, diskuse a otázky. Panelová teologie se tomu n kdy íkalo.

Jaká byla témata seminá í ?

Byla tam samoz ejm probírána možnost sv cení ženy, s tím, že by bylo velmi nebezpečné tvrzení, že to bude pozd ji. Protože, když to m že být pozd ji, tak pro to nem že být hned. To byla velice nebezpečná v c, že to n kdy bude. P ednášky šly podle srovnání povahy ženy a muže a jejich společenského vyrovnávání b hem doby, jak to bylo d ív, a jak

se to promítá a stává. Sledoval se společenský vliv, pohled vady atd. Zkrátka, že se ta doba změnila.

Jak probíhalo prozkoušení z prostudované látky?

No tak, chodili jsme za Davidkem, který dával přednášky, sem tam se takhle na něco zeptal, jestli to známe a na jaké úrovni v cí. Nebylo to přímo zkoušení, ale měl svoje otázky. Co jsem chodil za někým víceméně se ptát - a co říkáš na to... To nebyla forma zkoušení, ale víceméně takového vzájemného povídání.

Jak probíhalo Vaše kněžské svěcení?

Probíhalo to v Chřelicích v Davidkově domě, i v kterých jeho příbuzných, za účasti jednoho svědka. Probíhalo to normálně. Bylo tam prostě radlo, na něm jsem dělal prostraci. Potom to probíhalo podle římského kánonu. O svěcení jsem žádné potvrzení nedostal. S tím souvisí i to, že kdokoli, kdekoliv na světě byl vysvěcen a nemá o tom potvrzení, tak musí být podmíněn vysvěcen znovu. Proto musí být po změně vysvěcen znovu s tím, že to první je platné. Ale pokud nemá písemný doklad, musí být přesvěcen. Ovšem přechovávat potvrzení bylo velice nebezpečné. Svědkem při svěcení byl Josef Dvořák.

Měl jste za minulého režimu snahu zapojit se do oficiální církve?

Tu nabídku jsem pochopitelně měl, znamenala strávit ještě jeden rok na fakultě. Ale vzhledem k tomu, že nám byla situace v té době jasná, tak jsem na to nepřistoupil. Tuto nabídku jsem dostal v roce 1968.

Zapojoval jste se po vysvěcení do duchovního života v Brně?

Já jsem se takto zapojoval přes ministranty, teprve jsem pochopitelně na několika místech učil děti náboženství, které se jaksi oficiálně nepřihlásily. Tak jsem tam měl pět, šest dětí. Pak jsem sem tam sloužil mši svatou u lidí, kteří nemohli chodit do kostela, to byli kantoni. Potom jsem měl nějaké nemocné. Abych poznal, jak to vypadá, tak jsem měl nějaké ženy, které chtěly být řádovými sestrami, a tak jsme se setkávali. Jenom jsem dostal za úkol, že to mám taky dělat, jenom abych poznal, jak se to dělá.

Kdo Vám to ukládal?

Stanislav (Krátký).

Setkal jste se za komunismu s represemi?

Nikdy jsem se s represemi nesetkal. Co se týče StB, ta se jednou vloupala do objektu. Svedli to na nějakého lovka. Ztratily se nějaké věci, které jsem nemohl najít a nevěděl jsem, že mezi těmi věcmi byla i knížka, která se normálně prodávala v Charitě. Tu tam našli a brali ji jako nějaký tajný dokument, jinak tam nic nenašli, žádné dokumenty od nás nikdy nebyly chyceny.

Vyslýchala Vás StB?

Vyslýchala mne mockrát, nevím, kolik těch výsledků bylo, ale byla jich celá řada a vyslýchali i lidi z Radosti - rodiče i samotné děti. Výsledky probíhaly formou rozhovoru. Nechtli nic jiného, než jména, jména, jména. Pochopitelně jsem je neznal, tak jsem o žádných jménech nemohl mluvit. Stejně jako o Stanislavovi, o kterém samozřejmě byla řeč. Zkoušeli nejprve zjistit, že jsou tu nějakí bratři v Králově poli, že si na to jméno nemohou vzpomenout, že ho má někde napsané. Jestli bych mu nepomohl, jestli je neznám. Z Králova pole jsem nikoho neznal. Podobně se mne ptali jindy, jestli neznám nějaké Provazníkovy. Já jsem jim říkal, že Provazníkovy neznám, že jsem znal nějakou Provazníkovou, že to byla spolužačka. Shánili propojení, jak to teda je. V důsledku toho se jim nepodařilo zjistit moje knižství.

Výsledky probíhaly v Brně na „Lenince“, dneska na Kounicově v letech sedmdesátých a ještě i v osmdesátých letech taky. Po vzniku Charty to už nebyly takové výsledky, domníval jsem se, že mají jiné starosti. Potom jsem se z protokolů StB dověděl, že vyšetřování k němu nevedlo, takže to zkrátka zastavili. V sedmdesátých letech jsem byl sledován a kolikrát mě v kuse na každém kroku. Už jsem věděl, kdo to je. Z jejich strany to bylo velice dobře dáno, když jsem šel na trolejbus, tak už na zastávce stál člověk, který se se mnou bavil, a potom se mnou do toho trolejbusu nastoupili, ale během jízdy se vystřídali. Jenom jsem se díval, kde vysednou a dají poznámku dalším, kteří je potom vystřídali a ti mi pak dovezli až do druhého konce, až do práce. Když jsem jel autem, bylo to totéž. Bylo to zajímavé, my jsme to dělali tak, že kdo měl auto, tak pomohl druhým, protože my jsme tam byli vlastně na kopci v Bohunicích. Zkrátka sedl jsem do auta a za mnou auto, vozil jsem ty lidi. Kdekoliv jsem zastavil, protože jsem vozil kolegy z práce, tak oni zastavili taky a vystoupili, pokud se to dalo a dívali se, kdo nastoupil a zase jeli dál. A podobně když jsem šel nakupovat do obchodu, tak šel za mnou člověk a stoupl si do fronty za mnou a sledoval, jestli s tou prodávkou nebudu mluvit, nebo jí něco nedávám. Tak to šlo, potom zase dva měsíce nic a pak zase takhle. Pod takovou hlídkou to bylo pořád. Já jsem je potom začal zdravit, tady ty, co mě takhle hlídali. Zkrátka hledali nějaký kontakt se mnou, já jsem to tušil, takže v té době žádný kontakt nebyl.

U těch výsledků jsem se tam do nich jednou moc škaredě pustil. Já jsem jim řekl: „Prosím vás, ukažte mi ruce.“ Nevěděli co. „Copak nevidíte tady ty mozoly, kde je máte vy? Kde vy pracujete. Já tady pracuji pro děti, aby něco měly a podívejte, co mám. A co máte vy? V dnešní době neumíte pracovat!“ Já jsem je tak seval, že se nezmohli na odpověď. Bylo to těžké, ale víš, já jsem nepožítal s tím, že když budu knižem, že budu déle než pět let. Po těch pětiletých letech jsem si myslel, že mě zlikvidují, jak zlikvidovali jiné. Už se nezavíralo, ale skončilo se pod vlakem nebo autem. To měli někde takový vagón, kde zkrátka bylo propadliště, tam hodili člověka a přejel ho vlak a hotovo. To se normálně dělo.

Co bylo potom zajímavé, oni začali dělat přípravy pro takové ty nadané děti, které byly nevěstičky, a museli se učit poměrně hodně náboženství, aby mohli jít do těch různých skupin a mohli sledovat, co se tam děje. Dopadlo to ovšem trochu jinak, ono totiž dost těch lidí, kteří se tady takhle něco naučili, tak se skutečně stali věstičkami. Ti, co se nestali věstičkami, tak to neměli v sobě a nedokázali to, a tak to zkrátka padlo. Já jsem jednu tak trochu znal, ta skončila pod nákladním autem. Měla černé vlasy, ale když byla v rakvi, tak je měla šedivě - mladá holka. Sem tam přišla taková nějaká zpráva - ten je mrtvý. Zrovna když se podíváš, pod tím sklem, je tam o jednom něco napsané. S ním jsem dělal zkoušky, s ním jsem v autě byl zkoušený, byl to Pěmisl Coufal.

Sledovali i tábor Radost - Ameriku?

Ameriku také sledovali, ale tam se to dělalo tak, aby to nemohli poznat. Děti měly, to byla jedna věc. Potom všichni všechno nevěděli, ty, co jsme neměli prověřené, tak ti

všechno nevídli. Pochopitelně sledovali, jestli se nemodlíme atd. Mše jsme dělali tak zabezpečeně, aby to nebylo poznat. Teba se sloužila mše venku u stolu, já jsem u toho seděl, kolem stolu ho obstoupili ostatní, aby zvenčí nebylo vidět, co se uvnitř děje. Hostie si podávali táborníci jeden druhému, a na ruku. V budově to bylo uděláno tak, že kolem budovy byly pod obložením reproduktory, kde hrála nepřetržitá hudba, tak to vypadalo, že to jde z chalupy a nebylo slyšet, co se uvnitř děje. Jako misálek jsem měl malinkatý zápisník ručně psaný. Byly to i zápisníky, tak do kapsy jsem si bral jeden. Krom toho to nebyla rozmnoženina, ale opis, takže i kdyby mi to našli, tak se s tím nedalo nic dělat. Co se týká nádobí, to byl talíř a položená sklenička - takže nebylo nic. Hostie jsme používali rozkrájené na tvrdě ky. Hostie vozil otec Stanislav. Protože jsem neměl neustálý kontakt se Stanislavem, tak mi je nosil jeden pomocný duchovní v duchovní správě. Ale měl jsem je vždycky.

Minule jste zmiňoval získávání hostií od otce Stanislava, jak to bylo po vašem nuceném přerušení styku?

Když to bylo tady v Brně, tak po tom sv. cení jsem dostával hostie normálně od něj (od Stanislava Krátkého). Chodil jsem k němu i do bytu, když to bylo potřeba. Potom to bylo tak, že my jsme přerušili kontakt, že jsme už nemohli spolupracovat. Odkud jsem ty hostie mohl dostávat? Nikdo mi je musel nosit, ale to už jsme byli vlastně na Americe, to si nevzpomenu. Není vyloučené, že v té době takového povolení, že jsme je normálně kupovali, pak to kupoval třeba někdo, a byl to civil, jako že to dělá pro kostel, ale dělal to pro mě. Nevím.

Jak velký byl tábor Radost na zátku, jak se rozrůstal a jak jste oslovoval táborníky?

Táborníky jsem oslovovat nemusel, oni sami přiváděli přibuzné a známé, takže to rostlo. Eventuelně to byli lidé, co chodili do kostela, kteří posílali zájemce za mnou, proto nebylo potřeba přímě ně koho oslovovat. Možná jsem ně koho oslovil, ale to neznamenal, že ten člověk pojedě. To už záleželo na něm a na jeho rodičích. V děsledku toho těch zájemců přibývalo a samozřejmě taky otec Stanislav, než jsem s ním musel přerušit styky, určitě lidi posílal. To bylo v době jeho působení v Kunštátě. Museli jsme na několik let přerušit styky, protože ho taky vyslychali, aby nebyla žádná spojitost mezi námi dvěma. Potkali jsme se až dva roky před Sametovou revolucí. Zasedli jsme ke stolu a mluvili jsme spolu tak, jako bychom se viděli v ěra.

Jakým způsobem a kde jste hledal „táborové“ know how? Od Junáka?

Když jsem pracoval normálně v podniku, tak jsme měli různé funkce v ROH, a já jsem se vždycky snažil, když byly prázdniny - tak co měli? Taky zajišťovali tábory pro děti a jezdili se za nimi dívat. Já jsem se vždycky snažil, abych byl s nimi. Takže jsem tam viděl, jak se ledacos dělalo. Potom Standa Skřivánek, potřeboval nějaké peníze, tak šel pracovat, ještě za totalitu, do nějakého pionýrského tábora a tam měl na starosti děti. On mi o tom hodně povídal, jak se to dělá. To jsem měl jako další zdroj. Dále jsem taky něco přečetl. Díval jsem se na tyto věci a něco z četby - no a šli jsme do toho. Já jsem nikdy v životě jako dítě nebyl na táboře, takže co jsem si představoval, bylo úplně jiné, než jak to bylo tehdy, a právě proto to bylo hezké.

Taky u nás byl tábor Junáku ze Starého Brna, protože oni tenkrát neměli kde, tak jsem jim to tady propůjčil, že to mohli mít po našem táboře. No a já jsem jim dělal zdravotníka, a tak jsem přitom poznal, co bylo hezké a co nebylo hezké. Co bylo hezké, tak to byl ten družinový systém, to jsme okopírovali, ale některé věci se mi nelíbily. Zkrátka člověk viděl,

co a jak. Krom toho jsem viděl, že to neznají... takové ty věci. Když si rozdělíš jídlo, co bude k obědu, tak když se dostaneš k poslednímu týdnu do poloviny, tak ti může prasknout hlava, že jsi bez peněz. Ale jsi bez peněz, protože už máš vesměs všechno koupené, takže stačí pár korun na nějaké mléko... Oni tam začali blbnout, a začali šetřit i chlebem, protože měli strach, že to nevyjde. Nehledě na to, že na rozdíl od těch Junáků, že když vidíš, že to teda už finančně krachuje, tak zkrátka víš, že máš nějaké peníze, a že se to poměrně snadno pokryje. Zkrátka se nic neděje. Mně to takhle nevadilo, protože jsem byl svobodný, tak mi to vůbec nevadilo.

Dostal jsem se k publikaci Mutabor a pšela mi neuvěřitelně platná i pro dnešní situaci.

Na co by to ještě chtělo. Mám ještě nějaké novinky vci. Ono totiž, když to bylo na té Národní třídě, tenkrát, jak tu mládež tam bily. Já jsem seděl tady, měl jsem dva přístroje, na jednom jsem sledoval zprávy z Rakouska, a na jednom od nás. Oba jsem sledoval a souasně jsem psal, už například, ten Mutabor. Protože jsem viděl, že už to bude tady. A musím něco mít, musíme něco udělat, protože za chvíli to využijeme ve svůj prospěch. Na co bylo vlovku a na co vlovk poznal. Já jsem, tak v té době, tak nějak v tom posledním roce, ještě toho komunismu, zrovna zavěšeli Havla a my jsme seděli s kolegy. Bylo nás tam asi 10 nebo 12. Nikdo říkal, že zavěšeli Havla, tak já říkám, že zavěšeli přístředního prezidenta. Oni se na mě dívali. „Jak přístředního prezidenta?“ „Podívejte se, komunisti už jdou od válu. Ovšem musíme přistat, že když odejdou komunisti, že problémy budou přistat. To nemůže být, aby to bylo všechno bez problémů. Nebudou třeba takové, ale budou“ A ještě jsem řekl, že si k svačině dávám kuře, protože ono potom tak levné nebude. No a oni: „To je hezké, co říkáš, jen kdyby to byla pravda.“ Já jim řekl: „Kdyby to nebyla pravda, tak vám to neříkám.“ A ono bylo jasné, že už svobodné noviny hledají, kdo tady bude prezidentem, a tak se ho snažili taky nějak udělat.

Jak jste získávali peníze navíc na rozvoj, například i provoz, tábora?

Po revoluci jsem byl úplně mimo, že nám dá stát dvacet tisíc, když od státu jsme nikdy nic neměli, ale to byl jen začátek. Další bylo, že děti, které budou mít málo peněz, a když to prokážou, zkrátka přinesou papír, že dostanou polovinu úhrady tábora. To se jelo podle tady toho. Ovšem ministr školství přišel na to, že rodiče mají peněz dost, takže na to se dávat přestalo, ale zase se dávalo na jiné věci, na budování zázemí, a tak se to poměrně mnilo. Když byl vlovk šikovný, dal dohromady, co chce, tak ty peníze šly. Potom třeba došlo na to, že platili autobusy, když se jelo na tábor, ale i když se jelo během školy, takže ty autobusy se zaplatily. No tak to jezdily děti normálně autobusem, i během školního roku. Dovezl je autobus, to celkem rodičům nevadilo, protože viděli, že nelítají po vlcích atd.

Potom na takové ty opravy, třeba nám někde spadla stěcha kvůli zimě, no tak to jsme jim ukázali fotky, něco nám na to dali, a tak to celkem šlo. Taky když k nám přišli, tak se jim to u nás hrozně líbilo. Ono totiž, když jsme žádali, že chceme opravovat stěchu, tak oznámili, že jsou ty i kandidáti, kteří to mohou získat. Že to musí obejít, kteří to dostanou. K nám se přijel podívat nějaký chlap. Tak jsme si spolu vykládali, a přišli jsme na to, že on byl ze Žďáru, ale pracoval a bydlel v Praze. Ale jeho syn byl první kantor, a přetím nemohl najít v tom Žďáru místo. Nebyl v cíci, tedy mimochodem, ale my jsme ho na rok vzali. Normálně jsme ho vzali, aby měl nějakou práci. On byl docela hodný a byl slušný. No, a tak jsme došli, až k tomu synovi, že on tam přetím byl u nás. Ale tak nic, on tam chodil, díval se po těch dětech a povídá: „To je zajímavé, tady není nikde žádný papírek. Tady není nikde nic pohozené, jak to tak bývá. Vy to tady máte krásné, no tak to budou mít ti ostatní těžké.“ No a měli to těžké“, a vyhráli jsme my, a už se jelo. Tak to Pán Bůh dal... Zašlo se po

Velikonocích a na začátku tábora byly poslední dodávky. Šlo to velice rychle, komplet stěcha dol, všechno pry. To bylo v roce 2004.

Vím, že jste získával peníze od eholních sester, jak jste se k tomu dostal?

Tatínek jim pomáhal tady na Grohově s nějakou opravou, on byl taky ekonom. Tak s nějakými v cmi jim pomáhal, když taky něco stavěl. Taky jim něco sháněl, nějaké emeslníky, co to dělají levně a taky nějaké peníze, co se daly sehnat z nějakého fondu. A já jsem k nim chodil ministrovat a takhle. Ony mě měly tak jaksí rády. Potom samozřejmě pšlo to, že se musely odstěhovat, ale ony tady mohly dlouho zůstat. Ty sestry potěbovali v nemocnici, potom už je nepotěbovali, tak je nikam, už jsem zapomněl kam, ale zkrátka je přestěhovali.

No a samozřejmě jsem za nimi s tatínkem jezdil, a tak se stalo, že ty dvě představené, co tam byly, tak je zavěli. Ony to měly velice těžké. Zkrátka byl to hrozný kriminál, se vším tím ponížením a já nevím, co všechno možné. No a ony měly, že to obětovaly za to, abych byl kněz. Takže já jsem tam za nimi chodil, ony měly rády. Když potom v době, že jsme rozjeli tady takovou věc (tábor), tak nám dávaly tak deset tisíc ročně. Když ony už zemřely, tak tam byla další sestra, která nám dávala ty peníze. Až začala revoluce, tak to už ne, protože ony potěbovaly ty peníze, kdežto mezitím ty peníze nepotěbovaly, protože měly víc, než bylo nutné. Protože to byly peníze pro ty staré sestry, ony dostávaly ty peníze a ony tolik nepotěbovaly, a tak jim to celkem zůstávalo. Postavily si tam i nový barák, zkrátka o peníze nešlo.

Taky jsme potom ještě jezdili k sestrám, co byly na Hoře Matky Boží, v Králíkách. Taky jsme tam spolu něco měli. My jsme tam chodili přes kostel, nešlo se přes klášter, ale za oltářem byl vchod, tak nikdo neviděl a dostal se tam. Ony říkaly, že ten, co tam je, co je tam sleduje, tak tam v neděli nebývá, takže se nemusíme bát. No, ale bylo vidět, že jsou taky hlídané. Ony tam tiskly všechno možné, nikdy na to nepšli. Řízně knížky a takové věci, zkrátka, já jsem to někdy vozil odtamtud pry. No tak to bylo takové zvláštní, krásné, tak jsme to tak zvládli, s pomocí Boží.

Proč jste se začal v novat mládeži a jakým způsobem se podařilo získat chalupu pro konání tábora Radost?

To bylo tak, já jsem se staral o ministranty, ona to byla taková těžká doba. Totiž v Praze neexistoval dětský ministrant. Ministrovali staří dědci a nějaké dítě, které ještě nechodilo do školy, bylo obyčejně s nimi. V Brně se toto začalo taky, takže to začalo upadnout. Zejména ti starší měli strach, zkrátka odešli. Říkali si, ti nám můžou na něco vlézt. U těch dětí to nebylo tak zlé, nějaké dítě tam bylo, ale zůstalo jich hrozně málo.

Tenkrát pater Karel Fanfrla řekl: „Ty, vezmi si to trošku na starosti, trošku je to nauč.“ Zkrátka jsem se začal starat. Vždycky po mši svaté jsme si něco povykládali - nějaké takové věci, něco náboženského. Když bylo nějaké volno, tak jsme jeli tady do Vranova. Jednak to bylo přínosné, že jsme se pomodlili, a jednak tam bylo přínosné hřiště kousíček dál. Tam se hrál fotbal a děti byly spokojené. A těch dětí pořád přibývalo, potom jsem měl takových nějakých dvacet, přes dvacet ministrantů. Ale samozřejmě tady na té škole editelství prohlásilo, že pokud tam bude pater Fanfrla, tak že neklesne počet chodících do náboženství. Tak ho potom přeložili a dali tam nového kněze, který náboženství neudržel. Souasně mně oznámili, že když tam budu ty ministranty nadále mít, tak že mě zavou. Tak jsem si řekl, že když už mi to bylo takhle příměněno, tak to teda do toho nepůjdu.

Za al jsem jezdit do jiných kostelů a malé děti b haly za mnou. Tak jsem s nimi taky n kdy chodil a už v tady takové dob , když jsem se o ty ministranty staral, tak zkrátka, co oni mohli o prázdninách d lat? Rodiče museli pracovat; tak nakonec šli do pionýrského tábora, protože jiné nebyly. N kdo šel rovnou na dva, a když se d ti vrátili, tak se pomalu neum ly modlit a tenkrát se mn zrodil sen, že bych cht l mít k es anský tábor. Jak by to bylo krásné a potom tedy o prázdninách...

Já jsem jezdil o prázdninách do Jeseníků . Byl jsem tam párkrát a ekl jsem si, že s d tmi ud láme putovní tábory. Za alo to myslím se šesti d tmi a po ád jich p ibývalo. Já jsem už pracoval, m l jsem peníze, tak jsem nakoupil n jaké stany a takové ty v ci. Tenkrát v Jeseníkách, kam jsi šel do lesa, tam jsi postavil stan, tenkrát nebylo žádné, že tam se nesmí a tam se nesmí. Zkrátka, musel jsi nechat uklizeno, tenkrát jednu dobu se zahrabávaly odpadky do zem . Potom se to nesm lo, pak se to nosilo do d diny. Bylo to hezké, a te t ch d tí p ibývalo, a te t ch krám bylo, a všechno tahat rukama. Tak jsem si íkal, že by to n co cht lo, n co v Jeseníkách, n jaký barák, který není ješt moc rozbitý a není drahý. Nic takového tam nebylo. Jeseníky, tam se lidi dost hrunuli. íkal jsem si, jestli by se n co nedalo najít v Orlických horách. Tenkrát jsem hledal ješt s panem Adámkem, který taky pot eboval n co takového pro d ti. My jsme se tam spolu jeli podívat, a našlo se.

Našel se tam ten barák (*samota Amerika*), který p vodn taky sloužil d tem. Odtud se potom p est hovali jinam, a toto prodali. Když jsme to cht li my, tak už to pat ilo podniku Potraviný Pardubice. Oni tam m li n jaký tábor pro d ti a m li tam dva baráky. V jednom bydlely d ti a v druhém bydleli vedoucí. Cht li, aby to bylo lepší a lepší a v tší a v tší, tak si tam pozvali n koho a ten jim tam vy ezal n jaké trámy, že to je zbyte né, že na p d m žou bydlet d ti. On to m il podle st echy, co unese, jenže zapomn l na velikou hromadu sn hu, která tam bývá. A ono se to jednu zimu celé propadlo, bylo to zbo enišť a pro d ti už to nebylo. Nikdo se o to nestaral, byli tam sem tam n jací milicioná i na srazu, a my jsme si to tenkrát vzali, že to si pronajmeme. Panu Adámkovi se za alo líbit n kde jinde, líbila se mu fara, která byla prázdná.

Mezitím byl rok 1967, už to povolilo, to jsme tam byli. V tom 68 cht li (*Potraviný Pardubice*) n co stav t, n co v zahrani í u n jakého mo e, nevím kde. Tak pot ebovali peníze, tak ekli, že už to nebudou pronajímat. Bu to to koupíte, nebo že to prodají n komu jinému. Te šán j peníze. Tak jsme je n jak sehnali, a chalupu jsme koupili. Te na koho to koupit. Junák ješt fungoval, ale bylo jasné, že už dlouho fungovat nebude, že když to dáme pod Junáka, tak o to p ijdeme. Jako soukromníci jsme to nemohli mít takhle pro d ti. Otec tenkrát pracoval pro výstavbu domů svépomocí. Opat il se jim n jaký ten materiál. Takže on tam takhle pracoval, a když se to takto d lalo, tak se tam sou asn za ala d lat i družstva. Ta družstva byla r zná, nejenom stavební. Takže rekrea ní družstvo koupilo tu chalupu.

Otec s n kterými kn žími, kte í vedli ty, co studovali, Kounicovy, Sušilovy koleje, tak ješt p ed komunisty založili družstvo s cílem, aby bylo pro studenty n jaké rekrea ní st edisko v Tatrách. Tenkrát tam koupili pozemky a nazvali to Tatranský nový domov (*dále TND*) a sou asn se koupil malý pozemek pro nás - tak to tam mám po ád. Komunisti samoz ejm rozpustili TND, ale otec p išel na to, že tam, kde z stal majetek, tak to družstvo se m že znovu obnovit, což se stalo. My jsme, jako družstvo, ud lali Radost. Už jsme samoz ejm nem li ani korunu, a potom se pokrač ovalo, jelo se dál. íli byli jsme družstvo a jako družstvo jsme mohli mít i pionýrský tábor. Tak jsme ud lali pionýrský tábor, jestli si vzpomínáš, tak byly i šátky. Kdo cht l, tak si jej mohl uvázat, kdo necht l, tak nemusel. Zkrátka bylo jasné, že se n co d je, tak se d laly takové srandi ky.

Dlouho to nez stalo takhle. asem byly výsledky, ím dál víc výsledk . Oni nejdíc cht li v d t jména a hlavn pot ebovali v d t, kdo m vede. No a to bylo velice jednoduché, já jsem pracoval s otcem Stanislavem.

Tam se stala další taková zajímavá záležitost, vracím se k tomu, totiž já jsem od svého d tství cht l být kn zem, nešlo to. Nemohl jsem jít na gymnázium, a jen z gymnázia se mohlo jít na kn ze. To byla jedna v c, a nemohl jsem ani nikam na vysokou, protože jsem ministroval. Tak zkrátka to bylo pro m uzav ené, nicmén jsem si sehnal materiály a studoval. Studoval jsem, co se dalo. N kdy jsem se ptal, m l jsem známé kn ze, když jsem n emu nerozum l. Když jsem potom pracoval ve fabrice, tak jsem zjistil, že tam pracuje taky kn z, a ten mi toho taky hodn íkal. Byl to redemptorista (*Jan Zemánek*), ale stala se v c taková, že oni ho pak zav eli na dvanáct let (*v roce 1961*). Ale za ty i roky už chodil po ulici, takže ono už to nebylo takové.

Tak n jak sou asn s hledáním chalupy jsem se setkal s otcem Stanislavem. On tam taky za námi p ijel, protože on byl takový podnikavý, moc se mu to líbilo, a já jsem mu taky íkal, jak je to s tím mým kn žstvím, že zkrátka už dost v cí znám, že mi nejde latina tak úpln p esn , jak by se to m lo. A on íkal: „Na latinu kašli, to v bec nepot ebuješ. Pár v cí, pár výraz a to máš.“ Za al m zkoušet a dával mi n jaké papíry. Taky mi dával nato ené záznamy na magnetofonu a já jsem to psal na stroji a tím jsem se to nau il. Bylo to sou asn pro více pr klep , já nevím, kolik se tam dalo kopií - šest, sedm. To se dávalo pro jiné. Vesm s se zkoušelo v aut , byli jsme tam v tšinou dva. Otec Stanislav íkal: „To je dobré, to je výborné a prosím t , na toto se ještě trošku podívej.“ Tak to šlo dál, no a neuplynul rok a byl jsem kn zem (*25. b ezna 1968*). Takže na tábor už jsem jel jako kn z, ale d ti to ještě samoz ejm nev d ly, až pozd ji. To byl druhý sen, který byl neskute ný.

Samoz ejm tím ještě p ibyly n které kn žské závazky. Pak jsem znal n které lidi, co byli v ící, takže jsem s n kterými takhle mohl být... A když jsem pracoval ve výzkumném ústavu, tak se mnou tam pracoval po dobu, myslím, dvaceti let ještě jeden kn z, který ještě funguje. Je starší, než já, ale ještě stále funguje, jmenuje se Josef Šík. To je velmi hodný lov k a on mi íkal: „Já už se nedožiji toho, abych mohl sloužit v kostele.“ A já jsem mu íkal: „Budeš ještě sloužit v kostele, až se ti to bude zajídat.“ A stalo se to tak.

Jak jste se seznámil s panem Josefem Adámkem? Podílel se na koupi chalupy na Americe?

Ne, ne. Vid l chalupu, ale on se za al starat o to druhé místo v Neratov . Dvakrát tam byl n jaký tábor, a potom to skon ilo.

On tady bydlel blízko, jeho kluci ministrovali. Já jsem n kdy p išel k nim, povídal jsem, a on se troši ku o ty v ci duchovní staral. On byl hodn v ící a m l hodn d tí, ale jen asi polovina d tí z stala v ících. Protože to je celkem jasná v c, když máš tolik d tí, tak se o n nem žeš starat. Totiž takhle, ti starší, kte í to pot ebují ještě po ád, ale už na n nezbude as. Takže ono to není tak, že by muselo být hodn d tí, on jich m l dvanáct, a to už tedy bylo hodn . Ale ud lal kus velké práce. Byl jednou zav ený, a potom ještě tu byla taková rodina, kousí ek nad Brnem, tak tam spole n d lali n jaké ty knížky.

Bral jste od n j n jaké knihy?

N kdy jsem n co m l, že bych to n jak vyhledával, tak to ne.

M l jste n kdy pocit natolik kritické situace, že to co nastalo, by se dalo ozna it jako zázrak?

Vždycky chodily zprávy, že ten a ten, tak a tak. To byla jedna v c, ale to byly takové zvláštnosti. Já bych se vrátil nazp t, protože když jsme tady o t ch v cech hovo ili, tak vypadla vojna. Já jsem nebyl na vojn . To byla v c. Po ítal jsem s tím, že p jdu na n jakou vysokou školu. Tam se to d lalo všelijak, že tam byl lov k jenom p l roku, nebo tak n co. Vojna znamenala být dva roky n kde. Šel jsem k odvodu a tam byl léka a m il takové ty

základní v cí. Měl mi taky krevní tlak a naměřil 240. Říkal: „Ty patříš do nemocnice“. Něco mi napsal, a prý abych šel a po vyšetření, abych se vrátil. Když jsem se vrátil, tak už byli pryč, už tam nebyli. Tak jsem tam šel potom. Byl tam nějaký poplach, protože nějaký doktor stojník jim na vysoký krevní tlak uměl. Teď dostali strach, a tak mluhali do nejznámějších nemocnic a k různým doktorům. A ono to bylo pořád tak, někdy malinko víc, někdy malinko míň. Tak jsem to normálně dotlačil až k modré knížce. Dva roky po modré knížce už jsem měl normální krevní tlak. Ono krátce je možné ho snížit, ale co nemůžeš, nemůžeš krevní tlak zvýšit.

Taky jsem den dopředu v den, kdy pojedou „policajti“, prostě jsem to v den. Naráz jsem to začal v den, a říkám: „Zítra pojedou „policajti“.“ A pošli. To jsem v den, takže jsem byl připravený. Ono to ovšem bylo takhle. Oni chodili „policajti“ ze SNB a z StB a my jsme tomu předcházeli takhle: chodili jsme s takovými papíry, to nemuselo být, a tam byly pod sebou kolonky, kde se bude chodit ke zdravotníkům, že tady chodíme k „policajtm“ a spousta dalších údajů, kdo jsme, kde to bylo povolené, hygiena, že to bylo povoleno na obecním úřadě. Tak jsem je s tím papírem vždycky obcházel. Když pošli „policajti“, tak jsem jim to ukázal, že jsme nahlášeni, že čekáme, že za námi pojedou a hotovo. S SNB s nimi to celkem nebyl žádný problém, ale horší bylo, když pojedlo StB. Jednou byli převlečení za „policajty“ a teprve tam pojedli. Už jsme se chystali, už to bylo všechno hotovo. Teprve tam naráz objevili ty tři „policajti“ a teprve: „Co vy tady děláte? Co jste?“ „No my jsme pojedli z Ostravy.“ Já říkal: „Prosím vás, my jsme vás čekali až za tři, za ty tři dny, jak jsme domluveni.“ „Jak jste domluveni?“ „No s policajty. To nejste vy?“ A oni se dívali tady na to potvrzení, že je čekáme, a teprve neděli, co mají dělat. „Tak se sbalte a jeďte pryč!“ A tak se sbalili a jeli domů. To byla zajímavá věc.

Jednou se nám stalo, že tam byli „policajti“ a naráz pošli ještě jedni. Ti co tam byli s námi, ti říkali: „To jste se spletli, to přece není váš rajón.“ Tak se domluvili a jeli pryč. Jednou pojedli, a bylo poznat, že jsou to výše postavení. Totiž bylo to zrovna v té době, kdy byly olympijské hry v Sovětském svazu, a já jsem tenkrát někde nabral, nebo mi to někdo dal, plakáty těch sovětských her a vyvěsil jsem to tam na nejznámější místa. Teprve oni pošli. „No my se zrovna chystáme na zítřek, ve stejnou dobu za neme taky hrát olympijské hry.“ Teprve oni neděli, co mají říct. Tak to takhle obcházel. A mnohdy, když tam takhle chodili, jsem se ptal, jestli chtějí vidět, že máme nějaké noty, podle něho jedeme. Tak jsem jim to dal, teprve na to hleděli a neděli, co mají říct. Tam bylo napsáno, jak je to pionýrské a tak. Teprve druhá věc: „Jestli se chcete podívat do budovy, no tak my vám ukážeme, co tady máme. Tak pojedte se podívat.“ „Můžete?“ „Kamkoliv budete chtít, se můžete podívat.“ Oni šli a koukali, a nikde nic neviděli takového zvláštního, až na chodbě, jak se vchází, ležela veliká červená kniha, taková ohmataná, protože každý, kdo šel, tak se na to podíval, co to je a zavěšelo to. To byla kniha o komunismu a jeho dějinách.

Já jsem to dostal tak, že když jsme se nějak stěhovali, tak jsem říkal šéfovi: „Ty máš malé výkresové prkno na technické kreslení, už to nepotřebujeme, dej mi to.“ On řekl: „Tak si to vezmi, ale musíš si k tomu vzít ještě knížku.“ „No dobře, tak si ji vezmu.“ To prkno, co jsem měl, tak jsem pojedl kde komu - kdo to potřeboval, ti co studovali. A tu knížku jsem dal do vchodu na Americe.

Jak jsem šel zezadu, jedním okem vidím, že ten přede mnou taky po té knížce sáhnul a začal si v ní listovat. Viděl, o čem je a teprve neděli, na čem je. A oni mi vždycky hlásili, co viděli, co tam bylo, a tihle mi neříkali vůbec nic, nedokázali vůbec nic říct. Když se potom podíváš do těch papírů, co tam měli, tak tam najdeš, že duchovní věci tam asi jsou, ale že to nebylo nijak podloženo.

Samozřejmě se mi stala taky taková věc, jeden kluk, co se staral o program... Oni na nás v neděli poslali hygienickou kontrolu. Je celkem jasné, že to není jen tak. Pošli v neděli, tak se prošli, sedli jsme na kafe a vykládali jsme s nimi o všem možném. Pošel ten kluk a řekl: „Prosím tě, mají uklidit po mě?“ „Ne, čekni jim, a si jdou hrát.“ A nic. Nikdo nic neřekl,

tak jsme mluvili dál a hotovo. Tak jsem si říkal, buď nerozumím, nebo je zle. Oni budou hlásit, co vidí. Ale nic nebylo, nic se nedělo. Až za čtrnácti lety, tak jsem se s ní setkal, s tou editorkou, a ona mi říká, já jsem to tenkrát slyšela, ale nic jsme neřekli.

Proč jste začali připravovat dva kandidáty kněžství z táborníků? Jak jste dospěli k myšlence vzniku Společenství Cyrila a Metoděje?

My jsme nechtěli, my jsme museli. Jedna věc byla, že hodnota těch táborníků se stala normální bohoslovci v Litoměřicích. Ale tito chtěli být něco podobného, jako jsem byl já. Ještě tady byly nějaké ty záležitosti - už se to sledovalo, že už skončí těch čtyřicet let, že se to tady musí umravnit. Když oni cítili v sobě, že chtějí být kněžími, tak měli možnost buďto jít na těch pět nebo šest let, nebo to udělat skryt, protože oni už se taky do toho dostávali. Měli všechno, něco museli dodělat potom, ale zkrátka šli radši touto cestou, protože chtěli pracovat s dětmi. No a teď, co my tři lidi - nejsme pod žádným biskupem - protože Davídek uměl, byl daný další - uměl. To už byl normální biskup, a co teď. Tak jsme museli vyrobit nějaké společenství - Cyrilometodějské. Tak jsme ho na nějaký čas udělali s tím, že to nebude nastálo. Ale že až budeme pod biskupem, tak že se to zkrátka rozpustí, aby si každý dělal svoje. Do té doby jsme byli dohromady.

Byli jste ve společenství jenom vy tři nebo i otec Stanislav?

Ne, Stanislav tam nebyl, ono to teda vzniklo ještě na několika místech, ale my jsme s nimi neměli nic společného.

Proč zrovna Cyril a Metoděj?

On nám to poradil otec Stanislav, abychom dali Cyrila a Metoděje. Tak jsme se dohodli, že to uděláme v tom případě taky, a že to bude lepší udělat tady takhle.

Souvisí to nějak s tím, že na táboře je kaple Cyrila a Metoděje?

To nevím, možná, že ano, možná, že ne, ale Cyril a Metoděj, byli pro mě vždycky silní svatci. Někdo to pro mě znamenalo. Už jako dítě jsem si stavěl takový kostelík a dal jsem tam právě obrázek Cyrila a Metoděje. Pro mě to bylo něco úžasného - Cyril a Metoděj.

Jakým způsobem probíhala příprava na kněžství u Martina Holíka a Josefa Sucháry?

Otce Martina Holíka i Josefa Sucháry jsem tak trochu přivedl ke kněžství. Udělal jsem, co je možné, když jsem zjistil jejich touhu po kněžství. Jednak jsem jim dal skripta, která jsem měl. Potom už tu opatřil styk s otcem Stanislavem. Někdo jsem i přezkoušel, a byl jsem jejich zárukou. My jsme se tehdy specializovali na dogmatiku, takže jsem jim na které věci mohl klidně přednášet, protože jsem je dobře znal, i po stránce morální a spirituální jsem je vedl.

Jak hodnotíte biskupa Davídka?

Davídka hodnotím jako snad posledního polyhistora v dnešní době. Ten člověk měl vzdělání ze všech oborů, v etn medicíny, filosofie a přírodních věd. Zkrátka znal komplet všechno a přitom byl velice skromný. Když jsem měl být představen Davídkovi, nevím, kde to bylo, otevřely se dveře, otevřel mi takový malý ložní pokoj, který mi vzal kabát, vše povsil

na v šák, a já jsem ho žádal, zda by mne nezavedl k Davídkovi. Netušil jsem, že je to Davídek sám. Byl skutečně velice skromný a velice zbožný. Na to co znal, byl neuvěřitelně skromný. Jeho život je popsán. Žil na zaplavenou. Měl svoji teologii, která byla obrovsky zajímavá, pohledem o současném hnutí v církvi a o současných vécích.

Setkával jste se se Stanislavem Krátkým i mimo tábor a semináře?

Ano, setkával jsem se s ním, ale nebylo to za přítomnosti kolegů. Ale třeba jednou si vzpomínám, že to bylo za ústasti manželů Halasových, kteří byli náhodou u nás. Já jsem paní Halasovou dobře znal od sedmi let, na tom nebylo nic zvláštního, protože ona taky od sedmi let věděla, že budu kněz.

Jak se podle Vás měla atmosféra ve společnosti a církvi?

Co je mi známo, tak nemůžu říci o jakých pronikavých změnách. Pronikavou změnou samozřejmě bylo, když přišla svoboda. Přitom tady, na druhé straně, za totality byla ve státě vysoká zbožnost. Lidé se navzájem znali a měli různé rodinné setkání atd. Bylo velice smšné, když jsme přišli do zahraničí a vykládali nám, co máme dělat. To byla doslova humoreska, což se dělo. Těba v Kolpingu nám dávali přednášky o sociálních encyklikách. Dávali nám i knihy. Velice rychle jsem přinesl české vydání všech těchto encyklik a řekl jsem, že všechno, co tady přednáší, to, co jsou tady, ví lépe než oni. Takových různých, tzv. apoštolů, tady byla spousta, ale myslím, že naši je strhli do kapsy svou zbožností... Oni ovšem si mysleli, že tady jsou samí komunisti a netušili, že církve tady kvete v podzemí. Jak byla otevřená oficiální i neoficiální církve, tak se to jaksi kloubilo dohromady.

Měl jste za komunismu vazby s oficiální církvi?

Záleží na tom, co myslíš církvi. Když je nějaká společnost, tak je to církve. Nedá se říct, že bych neměl styky s oficiální církvi. Prakticky otec Stanislav i další kněží byli jak v oficiální, tak v neoficiální církvi, tak tady ta vazba vždycky byla.

Mám na mysli například oficiální hierarchii.

S hierarchií jsem se nestýkal, pouze jsem se setkal v šedesátých letech s tehdejším otcem biskupem Skoupým, ale jinak jsem se s žádnou hierarchií nestýkal, protože jsem neměl důvod. Až koncem totality jsem se setkal s biskupem Liškou, kde jsme hledali nějaký systém, protože Davídek i Trochta už byli mrtví. Proto jsme hledali systém našeho zapojení pod nějakou autoritu. Trochta byl ustanoven zřejmě jako hlava podzemní církve, oficiálně ve Vatikánu.

Jaké východisko jste našli?

Dějte, co děláte.

Měl jste nějaké další aktivity během socialismu, kromě tábora Radost?

Aktivity za socialismu byly daleko širší. Byl určitý okruh lidí, kteří za mnou chodili ke zpovědi, kteří ke mně chodili na mši, nebo zkrátka, se kterými jsem nějakým způsobem psobil. Samozřejmě byl i dost široký okruh lidí, kteří o mně věděli. Mše probíhaly u nás v bytě nebo někde u nich.

Mluvil jste o změně strategie StB po roce 1977, ovlivnilo to Vaši praxi?

Prakticky se nijak nezměnila. My jsme ty výsledky očekávali, takže se nic nezměnilo. Ba naopak, ještě horlivěji jsme pracovali, což je vždycky zaskočilo. Když jsem třeba za tři dny po výsledku měl na Americe setkání, o kterém třeba v době, protože se tam ti lidi scházeli.

Vyslýchalo StB i dříve nebo jiné osoby, se kterými jste byl v kontaktu?

Vozili je ze školy k výsledku naprosto nezákonným způsobem, protože by o tom museli v době rodiče a musel by u toho být psycholog. Například takto vyslýchán byl i Stanislav Juránek. Dříve, ani rodiče nic neprozradili. Rodiče byli někdy dost vystrašení.

Během socialismu jsem neudržoval kontakt s nikým dalším, kromě otce Stanislava. Po pádu socialismu se to pochopitelně začalo otvírat, ale nebyl žádný důvod se s nikým stýkat, ale s jedním člověkem jsem se setkával - byl to otec Šik. On byl taky konstruktérem ve stejném podniku, tak jsme to pochopitelně o sobě věděli, ale nerozšiřovali jsme kontakty nijak víc.

Dal Vám Davídek nějaké instrukce po své smrti, směřoval Vás někam?

Pastorace s mládeží. Přes otce Stanislava jsem vedl tajné schůzky, jenom pro praxi, on tomu říkal R.O.V.E.S. Ony se scházely v nějakém bytě, já jsem tam pravidelně chodil. To byly ženy, které se chtěly stát schůznicemi, ale nemohly. To probíhalo v Brně asi asi 5-7 žen, už nevím. Měly nějaká pravidla, ale to už si nevzpomenu, jaká byla. Pro mne to byla hlavně mládež, takže jsem to bral spíše jako praxi, kterou jsem měl mít.

O očekáváte druhý příchod Krista?

Samozřejmě, očekávám druhý příchod Krista, a kolik dnešní doba tomu vůbec nenapovídá. Protože až bude pokoj, klid, bezpečí, tak to zkrátka půjde. Ale vzhledem k současně nepokojné době to v nejbližších několika stoletích nečekám, i když to čekám každý den, i když podle písma se žádný znak nenaplní.

Jaký je Váš vztah k evoluci a k de Chardinově pojetí parusie?

Znám tu pyramidu zavíjení, to je velice zajímavé, s tím pojetím souhlasím. Mám kladný vztah k evoluci, a co se týká stvoření, tak já se přikláním k evoluci.

V noval jste se nějakým v dním disciplínám, mimo Váš pracovní obor?

Dogmatice a morálce. Ono prakticky na nějaké velké studium potom už nebyl čas. Lov k musel dělat celý den až do večera v práci, v noval se apoštolátu s mládeží atd.

Kolik osob se účastnilo tábora za minulého režimu?

Dá se říci, že kolem stovky, tak nějak to kolísalo - do té stovky. Začínali jsme jako dětský tábor pro chlapce. Až jsme sehnali nějaké finanční prostředky, protože jediný důvod pro to nebylo pro dívky možné, byl ten, že jsme neměli dvoje toalety, umývárny, ani provizorní. To stálo nějaké peníze, dokud jsem nezískal peníze z nějakých patentů na cement, děve apod. a mohli jsme to rozšířit tak, aby děve měla svoje zázemí, tak to zkrátka nebylo

možné. To znamená, že jel odd len chlapecký a dív í tábor. Ke slou ení chlapeckého a dív ího tábora došlo n kdy v roce 1977. To tehdy nebyl n jaký mezník.

Jaká byla role Vašeho tatínka na tábo e?

Tatínek byl ze za átku siln proti, protože m l o m strach. B hem krátké doby jsme ho p esv d ili, že za al spolupracovat, ale ze za átku se stav l odmítav a cht l, abych to ned lal. M l strach o m , nikoliv o sebe.

Jak to bylo s patenty ve Vašem zam stnání?

Když jsem pracoval jako konstruktér, tak pochopiteln n jaké patenty, n jaké zapojení, n co takového bylo. Považovalo se to za zásluhu podniku, protože tam bylo patentové odd lení, ili se tak nehled lo na osobu, ale že to je patent výzkumného ústavu. My jsme pracovali na kardiostimulátorech všeho druhu, defibrilátorech, um lých ledvinách a na spoust jiných v cí.

Jaký je Váš názor na sv cení ženatých kn ží? V d l jste o této praxi za komunismu?

Jestliže tam byl jejich p estup - zm na ritu na eckokatolíky - tak jaksi vzhledem k dané situaci... zkrátka žádný ze státních orgán nehledal kn ze mezi ženatými, tak to bylo dob e vymyšleno. V d l jsem o této praxi.

V d l jste o sv cení žen?

Nev d l. Sice n jaké e i byly, ale já jsem dodneška p esv d ený, že Davídek žádnou ženu nevysv til, protože byl natolik opatrný. Ale není to jasné. Hrají tam roli dv teorie. Že i p i své skromnosti cht l být první, kdo to ud lá. Aby se psalo, že jako první v d jinách to ud lal on. To je jedna domn nka. Druhá domn nka je, že je nechal vysv tit od jiného biskupa, kterého on vysv til. Ale to se já nedovím, to nevím. Ale nejde mi k n mu, že by to p ímo d lal on, ale každopádn vedl i studium žen, ale ne z d vod , že by m ly být sv ceny, ale aby také znaly.

V d l jste o synodu v Kob ících?

V d l. Byl jsem ve velkých pochybnostech, zda tam mám jít, nebo nemám. Na jedné stran jsem se cítil povinen Davídkovi, na druhé stran jsem m l vnit ní hlas, abych tam nechodil. Nev d l jsem, o em bude e . Ale nakonec se to vy ešilo velmi jednoduchým zp sobem, protože jsem m l úraz. M l jsem havárku v aut , kde jsem si vykloubil ruku, takže jsem nikam chodit nemohl.

M li jste za komunistického režimu informace o II. vatikánském koncilu?

T ch informací bylo pom rn dost. Nap . o liturgické konstituci. Ješt za komunismu se tiskly eské bohoslužebné knihy. Navíc se informace ší ily i díky Vatikánskému rozhlasu a Svobodné Evrop . Možná jsme byli více informovaní než ve státech, kde byla svoboda.

Jak jste p ijímal záv ry koncilu?

Co se týče konstitucí, tak ty jsem přijímal kladně. Co se týče pozdějšího rozpracování, tak to rozpracování nesedlo přesně s těmi konstitucemi, takže se někde udělaly chyby. Ale přímou konstitucím jako takovým se nedá nic vytknout. Myšlenka dobrá, ale její realizace nebyla zase tak přesná, jak by měla - ne říkám ve všem. Prakticky nevytýkám nic, to co mělo být jinak, tak to se potom napravilo a dnes si myslím, že je to tak, jak by to mělo být. Teď bych řekl, že liturgie měla větší srozumitelnost, ale ztratila krásu a to se zase vyrovnalo. Prakticky se zdálo, že zaniknou pouti, ale pouti jedou dál a ještě víc. Mimochodem o těch poutích to tam nikdy nebylo, ale někdo to tak vydedukoval, že si to církve nepřejde, možná do toho chtěl promítnout své osobní názory.

Jak probíhala vaše integrace do oficiální církve po roce 1989?

Já jsem neměl žádné problémy, byl jsem jeden z prvních, kteří byli přesvědčeni. Nešastné bylo, jak integrace skryté církve probíhala. Myslím, že církev ztratila příležitost, kterou jí skrytá církev nabízela a nevyužila její potenciál.

P. Jan Franc

- narozen 12. června 1948 v Pardubicích
- vystudoval chemii v Pardubicích
- 18. 12. 1976 vysvěcen na kněze v Brně biskupem Felixem Davídkem
- pracoval v chemickém průmyslu v Pardubicích
- působil jako sekretář biskupa Jana Blahy
- nepřijal svěcení „sub conditione“
- podílel se na organizaci otevřeného diskusního spolku Pondělí ve věry v kostele sv. Jana v Pardubicích

S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 14. května 2014 v bytě v Pardubicích, druhý rozhovor proběhl 27. května 2015 tamtéž.

Pamětník odmítl otisknutí rozhovoru.

Mons. Ing. Martin Holík

- narozen 20. května 1960 v Brně
- vystudoval elektrofakultu VUT Brno
- pracoval ve firmě Elektromont
- od roku 1973 působil na táboře Radost, pod vedením Františka „Tiška“ Fráni, nejprve jako táborník, poté jako táborový vedoucí
- za komunismu se podílel na tvorbě a šíření textového a audiovizuálního samizdatu
- 13. prosince 1987 vysvěcen v Hrádku u Znojma na kněze biskupem Stanislavem Krátkým
- květen 1992 převzatý cenou „sub conditione“ na kněze
- od roku 1992 v duchovní správě (Brno-Žebětín) - podzim 1995 zakládá a stává se editorem českéanského Radia Proglas a kaplanem farnosti, Brno-Masarykova čtvrť
- 15. září 2010 jmenován Benediktem XVI. kaplanem Jeho Svatosti

Spam tníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 3. prosince 2011 v bytě na faře v Brně, druhý rozhovor proběhl 18. dubna 2015 tamtéž.

Přibližte nám ve stručnosti Váš životní příběh

Své mládí mohu hodnotit jako šťastné. Měli jsme fajn rodiče a bydleli jsme na pěkném místě v Brně. Tatínek byl ze slovenského Zubáku, přes kopec do Valašských Klobouk, maminka z Olešnice na Moravě. My jsme si, tři kluci, dvojčata (*Martin a Tomáš*) a nejstarší bratr Jiří, vystoupili, vyhráli. Takže si pamatuji, jak pro nás Jiří (*Holík*) připravoval různé hry a my jsme je taky potom připravovali druhým. Zachytili jsme krátký úsek otevřeného skautu, junáka, kam jsme chodili. Takže už v osmi letech jsme byli na skautském táboře. Po nástupu normalizace se přes našeho bratrance k nám dostal fenomén otec Tišek (*František Fráňa*), který nás pozval na Ameriku.

My jsme strávili první rok na Americe v roce 1973 a mohu říci, že ten fenomén Ameriky byl velmi zásadní pro hledání mého povolání ke kněžství, protože jsem si říkal, to bude jednoznačně pozitivní, je to jednoznačně těba. Kněží ve farnostech, jak je člověk znal, byli k tomu farám... Měli povolený rítus a nic víc nemohli. My jsme potom jezdili a školili se a rostli. To už jsme byli na gymnáziu, takže tam byla otevřená cesta. Taky tam mohla být v mém případě konzervatoř. Nakonec to bylo šťastné, že to bylo všeobecné gymnázium. Tehdy jsme rostli s Amerikou, v mnoha vlnách těchto aktivit práce s mládeží. Vždycky nějaká silnější generace byla nahrazena slabší, než se zase postavila nová. My jsme tam naráz začali stávat jako ti starší. To bylo ještě se Standou Juránkem, s Lárou Haikrem a dalšími. Byli jsme vedoucími a nám vystáli pod rukama ti, které jsme si dovedli velmi dobře představit... Protože jsme před pár lety byli na jejich místě, takže štafeta, to fungovalo.

Tak jsem si řekl, že bych to chtěl dělat, ale kdybych se přihlásil do Litoměřic, tak bych vlastně ten zájem zviditelnil a to by bylo špatné. Takže já jsem se díval, že otec Tišek je taky zastánec zdravotnického zařízení, výzkumného ústavu. Tak jsem se dostal na vysokou školu, elektro. Pak a po té škole došlo na vzdělání teologické, tajné studium je delší, zkoušky se dají obtížněji a je to všechno pomalejší. Zároveň mi přitom zbylo trochu času na další činnosti.

Takže jsem byl vysvěcen v prosinci v roce 1987. To mi bylo sedmadvacet let. To tenkrát nesměl vidět nikdo. Viděl to moji bratři, rodiče už nežili. Byl u toho sv. titul Stanislav Krátký, otec Tišek a Jožka Suchár. Mělo to být opravdu pro službu ve skrytosti, takže i dál jsem pokračoval inkognito. Vlastně to viděl jen někdo. Teprve potom, vlastně o

Velikonocích v roce 1988, jsem v uzavřeném okruhu na Americe, tenkrát v kuchyni, dneska v sednici, sloužil otevřenější svatou. To tehdy pokračovalo v podzemí, to znamenalo dlat schůzky, návštěvy lidí, celebrovat, vzdávat, návštěvy nemocných, chystat programy pro děti. S titulkováním jsme začali, začali jsme titulkovat první zbožné filmy v roce 1984, to bylo první video. My jsme začali s VHS kazetami. Promítali jsme ty „věhášky“; dále to bylo doporučení dobré muziky, dobré literatury. Nákupy, rozdávání a půjčování knih i v podobě samizdatu.

Dalším hybatelem v mém životě byly další knižské vzory, potom literární osoby. Teba i kniha o He manu z Altahausenu od Marie Calasanz Ziescheové o odevzdanosti He mana.¹⁵⁰² Konkrétně v chvalo zpěvu Salve Regina. To byly všechny ty prvky, které v tom případě, kdy je člověk otevřený Bohu, ale nemá to jasné, tak to jsou impulzy, které to přetváří ve chvílích, kdy váhá. Tam bylo potom takové dlouhé čekání, protože nebylo jasné, jak se to sv. cení, že provést. To čekání bylo poměrně dlouhé, ale potom jednoho dne přišla otázka, jestli chceš, a já jsem řekl ano.

Potom další milník je léto 1989, kdy se nám zdálo, že už ten režim nemůžeme dlouho vydržet. Takže jsme začali s otcem Tiškem přisobit trošku ve věcech. Vybrané rádce a vedoucí na táboře jsme zvali na brzké ranní bohoslužby. Vrcholem bylo svatoešení Anežky české, Přemyslovny. K našemu údivu jsme, několik tisíc lidí a Moravan, dostali výjezdní doložky a vyjeli jsme do zahraničí. S tím bylo spojeno, že když bude svatoešení, tak to všechno padne. To se taky stalo.

Po tomto to bylo zdánlivě jednoduché, ale ve skutečnosti vbec ne, protože nás byla poměrně velká skupina mužů, kteří se nějakým způsobem museli zadat. Vytáhnout ženatí, neženatí, univerzitní, a do praxe, a se speciálním akčním rádiem svým vinností, nebo na ty, kteří jen čekali na začátek do farností. Nakonec se zvolil postup, který byl nepříliš šastný z hlediska generálního řešení. Nicméně otec Tišek a já jsme to měli vyřešeno jako jedni z prvních v brněnské diecézi, po dvou a půl letech čekání v květnu v roce 1992 jsme byli přisvěceni. Neměl jsem s tím vnitřní problém.

No a zase nic, takže jsem normálně v létě odjel na tábor. To už jsem šest let pracoval jako inženýr. Pak jsem musel ještě absolvovat náhradní vojenskou službu, protože jsem byl důstojník, tak mi to všechno přikvůli. Takže ještě na „civilku“, biskup řekl: „Až ji budeš mít absolvovanou.“ Tak dobře. A až na táboře mne zastihla zpráva, že jsem dostal farnost Žebětín, Kohoutovice (*místní část Brna*). Tomu jsem zas tak nevěřil, že by to bylo tak. Bylo. Takže jsem dělal tři roky administrátora pro sedmnáctitisícovou část Brna a přitom mne farníci tak podporovali, že jsem mohl stále a stále smýšlet k vysílání pro křesťany. To se podařilo v roce 1995, kdy jsme získali licenci. To už mi pak pan biskup přesunul z administrátorského místa na kaplanské místo u sv. Augustina, abych to měl blízko do rádia.

Rádio (*Proglas*) začalo vysílat 8. prosince 1995, za pár dnů to bude jednadvacet let. Ta moje služba je trojitá: Jednak je to v těchto médiích, krom rozhlasu je to ještě televize Noe, potom stále to společně Radost - Amerika, kde to stále stojí za doprovázení a teď to je pořád ta istá knižská služba ve farnosti: zpovídání, celebrace, pípravy. A potom je to spojení editelské, reprezentační funkce s knižstvím. Například vyjedu do farností, tam je mše svatá, pak setkání s posluchači, ekne se něco slavnostního, něco pracovního. V té službě jsem taky šastný, řekl bych, že ten proces ve věcech přijetí probíhal v mém případě překvapivě hezky a hladce, i když to trvalo dlouho. Nemám nějakou obtíž s tím, že uznání vzdání bylo prováděno jakýmsi přezkoušením. Já si nemyslím, že by ten můj rozsah znalostí byl nějaký malý, protože si myslím, že samostudiem není je se vzdávat stejně dobře, když je člověk veden.

¹⁵⁰² Maria Calasanz Ziescheová: Dokonalá svoboda.

Z jakého sociálního zázemí pocházíte?

Maminka mi zemřela, když mi bylo sedmnáct, na rakovinu. Jí bylo téměř padesát. Potom tatínek zemřel v roce 1984 na infarkt v necelých šedesáti letech. Sociální zázemí, v dobách studentských? Ještě tatínek žil, takže jsme žili z jeho platu. Po jeho smrti jsme na jakou dobu pobírali sirotčí příspěvky. Potom jsem měl svůj vlastní nízký inženýrský plat, takže tam moc nebyl problém z něho fungovat. Sociální problém byl v době vojny a v době náhradní vojenské služby, protože to jsem měl pětadesát nebo šedesát korun měsíčně a to bylo i na tehdejší dobu velmi málo. Takže se našly dobré duše, které mi daly do ruky bankovku se slovy, až budeš vydělávat, dej zase někomu potřebnému, podobně jako jsi byl ty.

Poté jsem se přihlásil panu biskupovi a dal výpověď v práci. To jsme ještě bydleli na Kotlářské, tam jsme platili nájem, tak to šlo. Tomáš si vyhlédl byt, já jsem pak dostal farnost, takže tím jsem měl vystaráno, v tom má někdo z výhod. Poznává vlhkost fary a její stáří, ale nemá nedostatek, tedy alespoň na Moravě. Takže tam je to základní zajištění jisté...

Maminka byla v domácnosti, byla vyučena švadlena, takyň kdy pracovala doma, potom později už byla nemocná. Když byla mladá, tak byla katechetkou ve své domovině. Tatínek byl elektroinženýr, nakonec i můj bratr dvojče. Dělal docela zajímavé věci, takže my, jako kluci, jsme měli vždycky vztah k technice, a už to byly vlaky, telefonní ústředna, kterou jsem postavil v sedmnácti letech...

Zmínil jste inspirativní knihu od Maria Calasanz Ziescheová, jak jste se k ní dostal, protože oficiálně vyšla naposledy ve čtyřicátých letech.

Já myslím, že vyšla i později a byl to typický samizdat. To byla knížka napsaná na psacím stroji, vydaná ve dvanácti příklepech a vázaná amatérsky lidskou rukou. Byla zapůjčená, přenesena, vrácena a dána k dispozici dalšímu. Až později jsme zjistili, že to není muž, ale žena, že to je echohnice z Bodamského jezera, z Reichenau, která vlastně psala životopisy těch, kteří ve stejných místech putovali a žili. Ta žena pak psala další díly, to byla vlastně trilogie o tom Heimanovi z Althausenu. On je to vlastně velmi jednoduchý příběh. Jazyk této spisovatelky není profesionální ve smyslu spisovatelském, ale je to tak silné svědectví, které mě tenkrát ovlivnilo! Ale to nebyla jediná kniha. Podobně putovala třeba Citadela Antoine de Saint-Exupéryho, nebo Thomas Merton: Sedmistupová hora, Louis Evély: Nové víno do nových močál. Tyto knihy byly povíčky a některé jsou těmi mými životními, jako třeba Malý princ, i když vypadá jako kniha pro děti, ale ono tomu tak není. To bylo takové pokračování, my jsme vlastně měli přístup od různých přátel k různým samizdatům. Když jsme byli jednou náhodou na výstavě policejního muzea na téma Kapitána Jaroše, tak jsem si tam kontroloval, které knihy nám ještě chybí. Tam byly samozřejmě uvedeny jako ty protistátní, spiklenecké, podřívácké knihy, ale byly vlastně zbožné.

Měl jste nějaké knižské i jiné životní vzory?

Měl jsem tušit, že to byli kněží, které jsme našli. Mohu vzpomenout v Olešnici na Moravě, kam jsme jezdili za tetinou, za svými vrstevníky, netečmi, bratřenci. Tam to byl vzácný kněz pater František Kšica. Když jsme byli v Brně, tak k nám často chodíval kněz bez státního souhlasu Vojtěch Mareš, potom dlouhodobý farář v Praze na Spořilov. Když jsme ministrovali jako kluci u svatého Jakuba v Brně, tak se o nás staral pán, z kterého se potom vyklubal kněz, a byl to František Provazník, bratr také kněze a biskupa skryté církve, Bedřicha Provazníka. Určitých jich bylo ještě víc, některé vzory jsem měl, které jsem nepoznal, ale jejichž dílo jsem objevoval a obdivoval. To byli Dominik Pecka, Silvestr Brait, dominikáni v Bečově a další.

Kdo Vás p ivedl na Ameriku do prost edí spole enství tábora Radost?

To byl bratranec Venda T ma. Na otce Tiška byli navázáni spíš k es ané z menších obcí, protože venkov trp l nedostatkem spole enství, ve m st to jakžtakž šlo. On upozornil, že má bratrance, kte í by t eba taky rádi jeli na Ameriku. Vzpomínám si, že jsem si tenkrát na Vánoce zranil koleno, takže jsem pak jel až na ja e. Takže ve t inácti letech jsem byl poprvé na Americe. To byla taková ta cesta dvakrát táborník, dvakrát rádce, dvakrát instruktor, pak dva roky vedoucí p es d v ata. Jejich p ítomnost p išla po letech pauzy, kdy už nebyly dív í tábory, ale bylo to smíšené, tak už tam d v ata zase být mohla. Potom už p išla pozice vedoucího b hu a b h ...

Jak probíhalo tajné studium teologie?

To bylo r zné. Byly doby, kdy to bylo intenzivn jší, kdy t eba ten doty ný zkoušející byl v situaci, že t eba byl v Brn , nebo se za ním jednou za trnáct dní zazvonilo na ur ítém míst , na x-té tla ítko. Otev elo se, byla tam skripta, byl tam výklad a bylo tam p ezkoušení z minulého. Vždycky se dbalo, aby nez stal žádný písemný doklad. Když byl n jaký úkol, tak se to pak vždycky likvidovalo. Skripta se n kdy použila oficiální z Litom ic, n kdy to byly knihy, které byly lepší než skripta, ale byly málo dostupné. Takže to byly jednotlivé disciplíny, které jsou vlastn stejné, jako na teologické fakult . Potom, když jsme t eba jeli za n jakým p ednášejícím, tak on se mi t eba v noval n kde v aut . T eba se hodinu modlilo a dv hodiny jsme hovo ili o t chto v cech. To byl druhý zp sob. T etí zp sob byl p íté práci s mladými a pro ty mladé, protože lov k si musel spoustu v cí nastudovat. P ipravit si. Tak se to r zn uzavíralo, ty kapitoly. Samoz ejm n které z staly i otev ené, t eba jazyky.

Kdo byli Vaši u itelé, kdo Vás zkoušel?

Je to tak, že n která jména jsem ani nev d l, protože my jsme byli cvi eni, že co nemusíš v d t, nepot ebuj v d t. To bylo t eba v byt , kam ten zkoušející taky p išel, takže na zvonku bylo jiné jméno, než toho, kdo m tam ekal. O kterých jsem v d l, tak to byl t eba Eduard Krumpolc, Stanislav Krátký, potom otec Tišek sám. Potom r zní další lidé na tu svoji specializaci, se kterými jsem se t eba sešel t íkrát nebo jedinkrát.

Kolik lidí s Vámi studovalo?

Ono nás bylo víc, ale my jsme se vzájemn v bec neprolínali. Já t eba nepamatuji, že bychom se p íté cest autem p ipravovali spole n . Ur ít tam taková situace byla, ale já jsem nev d l, jestli ten lov k, co sedí vedle m , je kandidát na kn ze, jestli už je to kn z nebo jáhen. Takže otec Stanislav vysv til nakonec ty i lidi, jedním z nich je Jožka Suchár, jeden z nich jsem byl já.

Jakým zp sobem prob hlo Vaše sv ení?

To bylo jednoho dne, kdy mi bylo e eno: „Zít ra se jede. Je to pro tebe d ležit é, Martine, p kn se oble !“ Jeli jsme do Hrádku u Znojma, kde otec Stanislav fungoval. Sv ení bylo v jedné místnosti na té fa e. Nejprve to bylo jáhenské sv ení a zhruba za m síc potom kn žské sv ení. Prob hlo to tak, jak to probíhá normáln s tím, že lov k leží na podlaze, je u toho prohlášení, ta p ísaha, vkládání rukou a hotovo. Byli u toho dva sv dkové, tehdy už kn z Josef Suchár a kn z František Frá a a pochopiteln Stanislav Krátký. Pak jsme

jeli na n jakou oby ejnou sobotní mši svatou s ned lní platností, Valtrovice nebo Dyjákovice, tam jsem „jakože“ ministroval a p i tom ministrování jsem vlastn už prom oval. Jediný rozdíl byl, že jsem p ijímal pod obojí zp sobou. Takže to byla úpln první mše svatá. Ten doklad o sv cení byl ve form obrázku, na kterém bylo latinsky Ad plenitudinem (*K plnosti*), heslo otce Stanislava, datum a k ížek na znamení pomazání. To je všechno, co jsme k této v ci mohli mít. Takže já jsem to pak nosil v kancionálu nebo v n jaké knížce. Až po revoluci jsme sepisovali všechny ty p edm ty a jak to bylo a bylo tam prohlášení t ch sv dk . Všechno jsme písemn uvedli.

Kde probíhala Vaše innost za socialismu?

Bylo to v t ch místech, odkud d ti na Ameriku jezdily. To bylo Brno a okolí. D diny jako Pozo ice, Kovalovice, Šumice, Tvarožná, Ji íkovice, Blažovice a tak. Druhý okruh bylo Valašské Mezi í í, tam byla dost silná enkláva. Tam jsme jezdili dost asto a dost rádi. T etí byla ta Amerika samotná, kam p ijížd li z nejr zn jších míst. Bylo to formou práce, jednak pro ty, kte í byli na základní škole, takže to byly r zné sout že a hry, kdy jsme to podávali sout žn populární formou. Potom to bylo trochu se staršími, to byli st edoškoláci, to byly seminá e, kdy n kdo chytrý p íšel a n co íkal, já už jsem taky n co íkal a potom se diskutovalo. íkaly se informace, že vyšla v zahrani í n jaká knížka, a že ji n kdo p ekládá. Tady že máme samizdat a poj me se s ním seznámit. To byla druhá úrove a t etí byla, ekn me, ta íst táborová. To znamená sportovní versus duchovní. Já jsem byl u oby ejných v cí, jako byl budí ek, vedoucí kondi ky, vedoucí programu k táborovému ohni a takové v ci, protože to duchovní se tím proplétalo.

Kde jste shán li literaturu, filmy apod.?

Jednak jsme m li p ístup ke kvalitním knihám a knihovnám u lidí, kte í je m li doma. Samoz ejm to byly knihovny i s n jakým samizdatem v druhé ad , n kde schované za slovníkem. Za druhé to byly knihy, které vycházely, a které se v tehdejší dob daly vysledovat, protože vycházelo tak málo knih. Když t eba Vyšehrad vydal n co, co stojí za to, tak jsme to v d li a v d li jsme, že to máme doporu ít. Tenkrát vznikl takový seznam doporu ené základní literatury pro ten který ro ník v ku. Víím, že celý ten sešitek m l možná dv st titul . Dneska by jich musel mít dva tisíce jen toho základního, co by lov k m l p e íst. Což je v dnešní dob spíš nevýhodou. Takže, kterým nakladatelstvím tu a tam n co prošlo, t eba Kalich, Albatros pro d ti...

Co se týká titul videokazet, tak to se pašovalo, prost se to dovezlo odn kud ze zahrani í a bylo to v cizí e i. Takže se k tomu d laly p eklady, které se t eba etly, nebo se to už potom nadabovalo. To bylo nato eno na pásky, které se pustily zárove s tím filmem. Potom pozd ji jsme d lali i titulky z kazet. Dobrých film bylo tak málo, že jsme si to pohlídali a mezi sebou všelijak ekli. Když byl t eba n jaký festival vybraných film ze zahrani í, tak se stalo, že tam byl n jaký film, který by normáln režim nepovoloval. To bylo pro specializovanou produkci - jedenkrát vysílaný. T eba si pamatuji, jak jsme šli na film *The Mission* s Rebertem de Nirem v hlavní roli, nebo t eba Tengiz Abuladze: *Pokání*, *Strom p ání*.

Znali jste n jaké jiné audio-video studio, spolupracovali jste s n kým?

Spolupracovali jsme s paterem Josefem Pekárkem, to byl salesián ve Slušovicích, který se vyznal, m l kontakty v zahrani í a byl schopen sehnat tenkrát první kamery, i videa a i ty filmy. Takže my jsme si tu práci d lili. Dále tady byl kn z Petr Chovanec, salesián, který m l velkou audio-video banku. Takže jsme to taky dopl ovali, byli jsme kousek od sebe.

Jinak bych si netroufl nazvat tu naši innost jako studiovou innost, to bylo nadšenecké a nebylo toho tak moc.

Kolik lidí se zapojovalo do těchto aktivit? Jakým způsobem jste oslovovali aktéry?

Ve chvíli, kdy jsem byl spotřebitelem, to ináčileté dítě, tak to bylo v okruhu táborníků a vedoucích, což bylo tenkrát devadesát plus tisíc lidí. Když se to rozrostlo, už za minulého režimu, až na ty tři body, to bylo už kolem sta lidí na jeden bod. Takže kolem tisíců lidí a dejme tomu osmdesát vedoucích. Řeknu vám, že dospělých, se kterými jsme spolupracovali, bylo kolem padesáti. Úzká spolupráce byla asi s patnácti osobami. To před revolucí to bylo v těchto po-tech. Bylo to tak, že ti, co odcházeli do pozadí a do svých farností, tak s tím jsme se stýkali méně, nicméně jsme o sobě v dialogu. Kontakt byl málo intenzivní, ale byl. V intenzivní práci se v téšinou pohybuje kolem deseti, dvaceti lidí.

Jak se získávali lidé, jak se oslovovali? Nejintenzivněji to byli lidé, kteří to prožili jako děti a potom, když dospěli, měli svoje vzdělání, zkušenosti, tak si řekli: „Já to budu vracet dalším, aby to měli taky.“ To bylo nejjednodušší a nejlepší. Stejně silným příkladem byli příbuzní, to znamená sourozenci, bratřenci, sestřenice a jejich rodiče. Po mnohá léta se na Ameriku rekrutovalo tak, že se vlastně nikoho nového neoslovovalo a každý rok tam rodiče posílali děti. Nejduvete ty nejstarší a pak mladší, pak bratřenci a sestřenice a potom vlastně to přišlo do pozice, kdy to byli děti.

Měla se nějak výrazná atmosféra na Americe a případně pro ?

Pokud jsou v takovém kolektivu, kde jsou ti mladší, kteří jsou předem tímto práce, jednak ti starší, kteří se o ně starají, a potom se to prolíná, tak to jsou problémy obecného rázu. Vždycky je tam jakási generační přechod, to znamená, někdo něco dělá dobře a potom bude další, kteří by to chtěli dělat, jsou v jeho stínu, nebo on odejde příliš brzy a ti další nedorostou a je tam nějaká vakance. To se těchto dovedností při vedení programu, nadšení pro program; potom se to týká písniček, hudby jako takové a vůbec té schopnosti to stmelovat. To se nevyhnulo ani Americe a bylo mi mnohdy úzko, ale každých dejme tomu, osm, deset let k této generační výměně došlo. Ne kdy to nebylo bezbolestné, tak jak to v životě jiných společností nebývá bezbolestné.

Vím, že ne kdy to byly, až po revoluci, diskuse o poměru duchovního a sportovního, tělesného. Ne kdy převládly ty názory, že je potřeba se méně modlit a víc kopat do míče. Ale toho si vážím na Americe nejvíce, že přes všechny peripetie se to podařilo udržet i v šedých dnech. Dneska je to možná složitější, než kdy jindy na uvažování, protože jsou velká lákadla, velké tlaky, individualizace života, izolace, i mladého, je známa. Špunty v uších. Obecně povdomí o obecných společenských a politických vécích už jsou úzce vymezeny. Ten kámen mne zajímá, ten lov k mne zajímá a nic jiného nezvládám, protože vybrat si z informací je fakt obtížné. Šlo to prožívání na Americe, ta sounáležitost... I když dneska mám že být podpořena i v cizí zemi, které tenkrát nebyly, jako jsou webové stránky, společné mobilní, hromadné emailové adresy a já nevím, co ještě.

Existovala za komunismu nějaká specifika pro liturgii na Americe?

Ona odlišnost mše svaté na Americe byla dána několika faktory. Jeden faktor, že tam byla krásná příroda. Když to bylo v sedmdesátých letech, tak jsme se skrývali a třeba ti vybraní rádčové, kteří šli v dialogu, tak se sešli ráno u ranního „poradového“ stolu. Liturgie byla velmi rychlá a stručná, snad jen evangelium, proměnění, přijímání, abychom, kdyby někdo šel náhodou, se jakože radili. Později to bylo zase jen pro vybrané, ale bylo to

v místnosti, kde bylo plátno a promítací projektor, kdyby něco, tak si promítáme. Tam už došlo víc lidí a byla cílená promluvy k posluchačům, vesměs tedy mladým lidem. To otec Tišek ovládal skvěle a myslím, že nám toho hodně dal. Že je dobrý kazatel, skoro bych řekl dodnes. Byl schopný doporučit právě tu samizdatovou literaturu, vybírat z toho, co mohlo vyjít: krásnou poezii, krásnou hudbu. Byli jsme schopni si vystát frontu, to byly myslím tvrdé fronty, a koupit si tu knížku z Vyšehradu a mít ji. Ili my jsme byli kultivováni jak kulturně, tak duchovně tím promluvy a navíc tedy formováni potom prakticky, technicky a ke zručnosti. To byly vlastně všechny skautské dovednosti.

Po revoluci jenom vyplynulo, že to je pro všechny. Tam byl živý přístup, nejen mě ten e-nický aparát Tišek, ale to si myslím, že už dneska není výsadní, ani to tenkrát nebylo výsadní. Tam spíš, že je to pod tou zelenou klenbou, tedy ty v tve, listí strom, modrá obloha a ta krása prostředí. Kamenný obětní stůl a tak. Takže velká síla vlastně pramenila z těchto ústavních samotných, kteří naráz spolu cosi sdíleli. Zatímco, když byli doma, tak třeba z těchto menších obcí byli třeba úplně sami v cí. Takže tam to bylo bez našeho zavinění, správně a ano bez našich zásluh, že ti mladí lidé naráz viděli své vrstevníky a navazovali spolu přátelství a manželství a tak.

Když jste vzpomínal na dobu před revolucí, byla tam nějaká specifika v liturgii, vzpomenu např. pozdravení pokoje.

Takhle ty situace, kdy se stojí, zatímco normálně se klelí, to je dnes úplně běžné, zvlášť na západě, kde nemají klekátka. Tady, ano, to chytání se za ruce, to byla už invence nás samotných, to nebyl Tišek, protože my jsme mu to pak navrhovali sami, že jsme mu nosili nové verše, a když jsme udělali poknou píseň, tak jsme se jí snažili otextovat a zařadili jsme ji do zpěvníku. Známou píseň jsme přetextovali, že tam část z stala, část byla specifická pro tohle prostředí. Takže i to chytání za ruce...

Potom mluvíme, že takové ty křížky na stole, to jsem spíš zavedl já. Ale to vyplývalo ze skutečnosti, že jsme k sobě bližší, než jiní. Dneska je to u mnoha křesťanů docela standardní zvyk a návyk. Spíš je to součástí toho, že už se dneska nebojíme. Ba naopak se chceme utvrzovat ve věcech, ve kterých mluvíme, dle kladně než dříve. Protože vydržet kolem toho hlukového světa, nebo v něm, není zdaleka snadné. Takže určitá specifika ano, ale ne ve smyslu, že by se nějak narušoval formulář nebo tak. Já vím, že jsem tam donesl třeba ty překlady eucharistických modliteb do češtiny z francouzštiny, které v té době ještě nebyly schváleny... Nicméně ony v roce 1991 vyšly jako doporučené, alternativní, texty pro mše s dětmi, dále tam byly mše pro pokání atd. Takže tam se to trefilo. V tom malém společenství bylo možné, které v cítilo pružnost a rychleji, než když byl ten farář na očí režimu, a třeba se ani k tomu možnostem nedostal.

Uvedl jste, že současná situace je v něm jednodušší a v něm složitější, než tomu bylo dříve, v něm spojují ty plusy a mínusy?

Plusy, byl jasný tah na branku. Vděl jsem, co v těchto velmi omezených možnostech, chceme dělat a chceme to dělat ve skrytosti, aby to fungovalo. Ili radost a síla z těchto věcí, které šly dělat aspoň takto. Jako mínus, zásadní omezení, žádný život mimo liturgii. Zásadní plus dnes je právě v tom, že mladí lidé i starší lidé, kdokoliv v církvi, už můžou prožívat mnoho typů spirituality a mít své projevy zbožnosti. Máme přístup k informacím, můžeme se velmi pružně rozhodovat, jsme schopní přepřevy. Takže v tomto smyslu nemáme téměř žádné překážky, nejvíce překážkou jsme si my sami. Nevýhoda je v obrovské roztrázenosti, v tom, že se chtělo obnovit všechno. Nikdo z nás s tím nemá zkušenosti, ani ti, kteří se stali před dvaceti lety biskupy, ani my, kteří jsme v dělení, že to jednou musí prasknout.

Už v lét osmdesát devět se to „v d lo“, to už jsme vlastně celeburovali na Americe otevřeně a venku. Ale ani my jsme si nedokázali představit dosah toho všeho, co by se chtělo. Takže o ekávání, že se ten morální kredit, jež měla církev, projeví. Nejvíce se to projevilo u projevu kardinála Tomáška, že je na straně národa. Tak bylo jakési naddimenzované ekávání, které nemohlo být nikdy naplněno. Kdybychom možná neinvestovali tolik do těchto budov a stěch kostelů... To se dá přirovnat dneska jen k obnově po třicetileté válce. Tak by to bylo asi lepší, kdybychom se opravdu vnovali, zejména jak, jak výchově, tak aby bylo více kněžských povolání, aby byl větší zábor do školství, podstatně větší zábor do školství. Dodnes to vlastně není propracované, jsou to kompromisy a kompromisy. Do páté třetiny máme jakžtakž u ebnice, od páté třetiny výš už vlastně skoro nic a taky je naše země velmi proměnlivá. Je vidět, jak na západě a na severu všechno je to nesouměřitelně jiné, než na jižní Moravě. Neříkám, kde je to lepší, nebo horší, ale množstevně na té Moravě, mne žes mít v té třetí klidně osmnáct, dvacet věcí dříve. To je potom ta práce úplně jiná, než když je tam na severu všechno jedno, nebo žádné.

Takže ty doby jsou svým způsobem požehnané oboje, každá jinak. Náboženská svoboda je v tomto nevídaná a my ji teď zažíváme. I když, na druhou stranu všelijaké ty podrazy a omezení ze strany státu, politiků, jednotlivců... Zřejmě lze přirovnat k rozným jiným trápením ve století devatenáctém, ve století, které se opojilo tím, že veda a technika všechno zařídí a Bůh nebude potřeba, případně neexistuje. Ono se to tím ukáže, takže bych neskuhral, ale řekl bych, že každá doba má svoje. Mělo by být líto, tak vlastně ztracených generací. To jsou rodiny, generace našich otců a prarodců. V podstatě, kdo zažil první a druhou světovou válku a na to navázala padesátá léta, tak to jsou ztracené životy, to jsou vlastně všechno hrdinové, že tohle přežili. Ve své době, když se dneska podíváme, tak kolik je vlastně zemí, kde po více než třetí generaci nefunguje společnost, tak jak by měla, alespoň základním způsobem, je to rozbito až na atomy, a neřešitelně. Dneska když se podíváme na Ukrajinu, tak tyhle věci založil Lenin se Stalinem, co dneska sklízíme. To násilné přemísťování milionů lidí, to, že já jsem tam nepatřil, nemluvíme jejich řečí, ale už jsem tady třetí generace, tak sem patří i já, já jsem...

Udržoval jste za socialismu kontakty s oficiálními i s neoficiálními církevními strukturami?

Těm jsem je neudržoval. My jsme měli nějakého kněze ve farnosti, ve městě Lovosicích vlastně není předsedou jedné farnosti, i když technicky je to ano. Biskupa, až do roku 1968, Brno neměl a biskup Skoupý brzy zemřel, takže pak ho zase neměl. Na Petrov nikdo z nás nechodil, nebylo pro něj, nebylo s ním a kromě toho byl strach... Tzn., čím intenzivnější byla práce státního Radost, tím méně kontakt bylo žádoucí vytvářet na oficiální struktury. Takže se vlastně každý znal se svým farárem a to bylo asi všechno. Takhle to zůstalo až do roku 1989.

Znal jste někoho ze společenství Koinótés, udržoval jste s ním z těchto lidí kontakt?

Neznal, neudržoval. Jen jsem v dle pasivně... V dle jsem, že i z svatitelů po otce Tiška je na toto společenství napojen. Já jsem vlastně, přestože jsem v tom i zci také, právě přes Stanislava Krátkého, tak jsem nikoho z nich neviděl, a když jsem ho viděl, tak jsem nevěděl, že je to člen společenství. Naše izolace byla téměř úplná a to bylo skutečně z bezpečnostních důvodů.

V dle jste za socialismu o své ceně ženatých mužů a žen a jaký jste na to měl názor?

Tenkrát jsem o něm takovém neměl tušení, nikde se o tom nehovořilo a nikdy jsem o tom neslyšel. Skutečně první takové informace byly až po listopadu 1989.

Jaký je Váš názor na tuto praxi nyní?

To se asi nedá stručně zodpovědět, tak jen letmo. Jednou jsme v církvi a ženám patřil jistě mnoho prostoru, kterého se postupně ujímají. Nakonec ta rovnoprávnost dneska v církvi je v mnohém směru daleko pokročilejší, než ve společnosti veřejné. I když se to tak moc nejevilo. Co se týká kněžského svatění, tak jsem toho názoru, že kdyby chtěl Ježíš Kristus by pravděpodobně vysvětil i ženy.

Byl jste za socialismu ve spojení se zahraničím?

Ne, my jsme jenom věděli, že třeba pan Adámek je v mnohém aktivní. Mělo k tomu velice na pozoru, protože on zase tak opatrný nebyl. Takže to bylo velmi komplikované, ale můžeme říct, že jsme se díky tomu dostali k mnoha samizdatovým knihám, převezřeným někde v kamionu, ale to byl jenom výsledek těchto jeho kontaktů. My jsme tušili, že v zahraničí kroužky českého katolického živlu jsou, ale kontakty jsme s nimi nikdy neměli.

Měli jste nějaké bližší kontakty s rodinou Adámkových?

My jsme kamarádili s jeho dětmi, jsme s nimi kterými podobné ročníky, takže jsme spolu trávili popoledne. Chodili jsme spolu na hokej, na ministrantské kopání, kdy jsme kopali za „svatoaugustinskou“ farnost na nějakých ministrantských turnajích a tak. Oni také jezdili na Ameriku, takže tím to bylo spojeno.

Jak jste se dověděli o krušném osudu Standy Adámka v zahraničí, od koho jste měli informace?

My jsme to věděli, dověděli jsme se to od jeho bratra Evžena. My jsme museli přerušit kontakt právě z těchto bezpečnostních důvodů, takže i ten Evžen Adámek už se upozadil. Spousta těchto lidí, kteří se za alián s jakýmžto sobem veřejně projevovali, tak se vlastně přirozeně izolovali, anebo my jsme je požádali, aby se izolovali. Takže, když třeba podal přihlášku do Litoměřic do semináře, tak tím to bylo, ta Amerika, hotovo. A samozřejmě, že těchto kluků bylo takhle poměrně hodně. Ty věci se věděly, když se někomu stalo takovéto neštěstí.

Já si třeba pamatuji, jak jsme se dověděli, že ho posadili do auta, zavezli ho čtyřicet kilometrů kam se zavázanými omeš. Dali mu pár do žeber, polili ho kyselinou máselnou a bez dokladů a bez peněz ho nechali v lese. Takže on šel, až došel k nějakým kolejím, po těchto kolejích šel na nějaké nádraží a sedl do vlaku, kde ho na příští zastávce vyhodil přirozeně, protože neměl doklady, neměl peníze a smrděl, neskonale smrděl. On se potom dostával X hodin domů s jakýmžto šíleným způsobem. Měl „áčko“ v práci, protože nepišel do práce a telefony neexistovaly, neměl vlastně jak dát vědět, co se stalo. V podstatě by mu ani nikdo neuvěřil, že něco takového se mu stalo. To bývalo dost běžné, tady ty věci.

Jaký je Váš názor na druhý příchod Krista a na evoluci?

Můj názor se velmi blíží názoru Marka Orka Váchy, i když někdy v jeho knihách vidím víc otázek než odpovědí. Je jisté, že Pán Bůh vložil do stvoření pravidla, podle kterých ty věci vznikají a zanikají, vyvíjejí se. Nejsem evoluční kreacionista, který by řekl, že každou

tu jednotlivost B h ídí. Já si myslím, že on nastavil ta pravidla, fyzikální a jiná, a že v nich to je. Nicmén ukazuje se v posledních letech, že ty pravzory jsou skute n otisknuté a i v tom kompletním množství. Že skute n lidský zárodek má v sob skryty všechny ty možnosti toho, co bude. V etn emoci a možná také vlastností a tak. Takže velmi dob e mi dohromady jde to, že ta p íroda si to ídí sama, s tím, že tím p vodním hybatelem, ale ekl bych i tím udržovatelem, je Stvo itel, B h, Otec.

Parusie. My to jíst nevíme, my to máme jen v náznacích, jak se liší soud osobní, p i smrti, od soudu hromadného, který bude na konci – „Nebe a Zem pominou.“ Což je zajímavé, že: „Ale má slova nepominou.“ Takže možná, že nepomine, ale rozhodn to není nic tak podstatného, co by nám m lo vadit. Já si myslím, že tam už B h bere do rukou asovou osu a as a prostor tak, jak si to neumíme p estavit. lov k žije ve ty ech rozm rech, mimo to náš mozek není nijak vybaven na n jaké další p edstavy. Máme tady p kný, ale p ece jen náznak, v podob Kristova oslaveného t la, s jeho vlastnostmi, ale to je zhruba všechno. Je dost možné, že tam žádná asová osa není, a že okamžik osobní bude jedním okamžikem společným. Nicmén pro ty, kte í budou v tu chvíli na Zemi, tak pro n to bude zároveň . Zásadn se bráním tomu, že bych strašil a lidem íkal, že ty hr zy ano, to je všechno d sledek toho, že neberu vážn svého Stvo itele. V Písmu je podstatná jenom ta jedna v ta: „Až to všechno p ijde, nap imte se a zvedn te hlavy, nebo se p íblížilo vaše vykoupení.“ To je celý smysl Apokalypsy. íli ne se bát, ale t šit se.

Jakým zp sobem jsi p ijímal zm ny vyvolané II. vatikánským koncilem?

Já jsem si v dom, že každá nová v c, a když je hodn zm n, tak je to ur it jší, má své fáze pot ebnosti, potom toho vymýšlení a potom nadšení, se kterým to chci uvád t do života. Myslím, že my za železnou oponou jsme byli ochuzeni o to nadšení a o to: „Te to poj me uplatnit do života.“ Když se n co potom dostane s tím mnohaletým zpožd ním... N které zm ny prob hly, ale možná, že prob hly ty, které jsou dneska p edm tem obtíží. No tak holt už je to tak. Celý sv t se už tak n jak snažil, tak poj me se my snažit také. íli do jisté míry za to moc nem žeme. N které v ci se poda ily, zapla Pán B h za to. Na druhé stran jsme malá zem , jazykov vyhran ná. My jsme si už spoustu v cí mohli uspo ádat po ádn d ív, protože jsme malý národ, ale zase je nás na to málo. Takže z ejm to tak má být.

Rozhodn si myslím, že II. vatikánský koncil byl Duchem svatým svolán a proveden. Vlastn každá zm na p ínází vždycky n jaké negativum, ale t ch negativ nebylo zas tak moc. Když se lov k dívá na historii, tak byly daleko v tší zm ny, daleko rozkoln jší a daleko v tší neklid. I to si myslím, že bylo pot eba. To je jedno ze znamení církve, že jsou v ci, u kterých do zna né míry na nás nezáleží, p estože víme, jak jedno slovo dokáže lov ka úpln zm nit. Tady smíme v ít, že to p sobil Duch svatý – II. vatikánský koncil – ano.

M l jste p i své skryté innosti strach a m l jste pocit, že Vás sleduje StB?

Zkušenost s policií, StB, byla už od mých tnácti let; kolem nás se to rojilo. Bratr byl u výslechu, Standa Juránek byl u výslechu, Tišek. Nás se to tenkrát netýkalo, protože jsme byli pod osmnáct rok . Pozd ji, když jsem ekl: „Ano, chci být vysv cen,“ a byl jsem vysv cen, tak n jak už na ten strach nebylo místo, protože to bylo sou ástí toho rozhodování. Nem l jsem strach. Po pravd jsem si íkal, nejsme tak d ležitá kole ka, aby se o nás m li as zajímat. Tehdy v tom osmdesátém sedmém, osmdesátém osmém a osmdesátém devátém už byly jiné starosti s jinými skupinami lidí. Sice jsme skrývali svoji innost, ale ne tak supertajn , spiklenecky, jako tomu bylo ekn me v tom p tasedmdesátém, sedmasedmdesátém, kdy se to kolem nás motalo.

Tedy jste asi strach nepoci oval, protože jste byl moc malý.

Tak.

Poznal jste biskupa Davídka?

Nikdy jsem ho nepotkal a neznal jsem ho. Vlastně jsem v d l to jméno, to bylo všechno.

Jak hodnotíte osobnost biskupa Davídka?

On byl tak výrazná osobnost, že podle jedné moudré úvahy nutně musel budit kontroverze. To znamená velmi silně pro, nebo také velmi silně proti, anebo pro, ale v ně kterých v cech už proti. Dneska, s odstupem času, bych řekl p irozená laskavost v t ch vývodech, které vedly ke všem t m opat ením, by bývala na místě , protože by se nad mnohými v cmi prost mávlo rukou a eklo se: „Tady to p ehnal, ale jaksi už není mezi námi a ty sv cené osoby prost složily písemný slib.“ T eba, že nebudou využívat toho svého sv cení a tím by to pro ně kon ilo. Mít tam tu nutnost toho p esv cení, podle m ě to bylo zbyte né, na druhou stranu jsem s tím nem l v bec žádný problém, protože to se m ě t eba i v p ípad k tu, který je ještě d ležit jší. Když ta sest i ka umírající dít v porodnici rychle pok tila a nikde se o tom nepsalo, aby nem la potíže, no tak se potom uskute nil slavnostní k est, který v podstat - de iure - už nebyl k est, p estože navenek ano. Takže dneska bych ho já hodnotil spíše velkoryse, s tím, že Davídek v mnohém p edb hl dobu. Není vylou eno, že v n ěm p est elil, ale rozhodně to byl multidisciplinární lov k, který m l p esah neuv itelného rázu, který dneska tohoto typu asi neexistuje.

Jaké vidíte dopady innosti skryté církve na dnešní církev tady v Brn ?

Já si myslím, že v Brn ě to dopadlo docela dobře. Pan biskup se snažil odhadnout, co ten lov k dosud d lal, a potom se snažil naroubovat tu jeho dovednost na ty služby církve, které byly takové, jaké byly. Takže m ě poslal na t i roky d lat fará e. Bylo velmi dobré, že jsem se to nau il a pak, že m ě nechal d lat rádío, které jsem sice p edtím ned lal, ale jako elektroinženýr jsem k tomu tu výbavu jist ě m l. Nebo otce Tiška nechal vést mladé na Americe a v podstat ě tím, že nem l moc n jaké jiné úkoly, tak se tomu mohl v novat prakticky stejn ě, jako za totality. Nebo když to byli kn ží, svobodní muži, starší, kte í nem li jinou touhu, než stát se kn zem a fungovat jako kn z, tak ti se rádi zapojili do duchovní správy. Jako t eba Josef Šik. Však už to p i t ch silách a p i tom v ku moc možné a jiné být nemohlo.

Nebo Eduard Krumpolc, který byl „v dátor“, vzd lanec, šel u it na fakultu a u í tam dodnes t ch p tadvacet rok ě a je to ta správná parketa, jsem o tom p esv d en. ili jen mén ě bylo t ch, kte í cht li d lat n co, co už d lat nešlo. Skoro bych ekl, že ono to vždycky šlo, ale muselo by to být v tom režimu pod ízenosti a tam n kdy mohl být ten problém. My to chceme d lat p esn ě stejn ě, jako jsme to d lali. Ono to už nešlo i z principu, že se zm nila ta situace, a že už tam byla taky ta poslušnost církvi. Na té národní úrovni bych to hodnotil daleko kritičt ěji. Protože z staly ostr vky muž ě velmi neš astných a takových, kte í žijí možná dodnes v pocitu velké k ivdy a nenapl n í poslání, které si vysnili. Jinak musím zase íci, že biskup má právo sv tit a biskup má právo zbavit výkonu této práce, odsv tit už nikdy. Nelze proti tomu nic namítnout, i když n kdy, dneska ta konstelace... Když dneska lov k d lá n jakou práci, tak za to t eba nic nedostane, protože má d chod, protože t ch pen z je dnes obecn ě velmi málo, ale to je jiná kapitola.

Jaký byl Váš vztah k minulému režimu?

My jsme byli od našich rodičů, řekl bych, pelivě, dle kladně a tiše vyškoleni, a protože jižní Morava má výhodu, že mohla přijímat televizní a rozhlasové vysílání z Rakouska, takže se vlastně ty svobodně v cí „nadechovaly“ na Österreich 1 a ORF 1. Tatínek, protože uml doba není mecky, tak nám říkal ty detaily. My jako malí kluci v osmi letech jsme už zažili tanky osvobozeneckých vojsk Varšavské smlouvy a ta hra za jak na nás šla... Myslím, že i doba odhadli naši rodiče takové to uvolnění Pražského jara, nebylo tak příznivé pro církve, protože tam by bylo reformovat třeba ten reformní komunismus, i co to bylo, i co to mělo být, s tou lidskou tváří... Ten by pro víru neznamenal žádnou zásadní změnu. Měli jsme mli dobrý okruh intelektuálně postavených lidí. Teď jsem byl minulý týden na vernisáži Jiřího Šindlera vynikajícího grafika. Páter Vojtěch Mareš, františkán, to byli lidé, kteří nám byli schopni říct: „Tahle knížka vychází, tahle poezie vychází, tahle hudba vychází.“ To všechno bylo utváření světa, který se tím vymezoval v rámci režimu, kterému tam cosi proklouzlo, a my to tedy potom měli.

Na které v cí jsme dokonce skrývali, gramofonové desky Bratříku zavírej vrátka, Marta Kubišová: Songy a Balady, to bylo mezi prádlem. Takže - neměli jsme ten režim rádi. Já jsem si nikdy nekoupil svazáckou košili, a koliv jsem formálně svazákem byl. Když jsem nastoupil pracovat do Elektromontu, tak jsem tam pracoval v určité profesi elektroinženýrské a nebyl jsem našťastí takhle do ní zatahován.

Pamatuji se, že na střední škole jsme byli vytipováni s dvojčetem Tomášem jako ti, kteří jsou sociálně slabí pro nízké příjmy jediného živitele rodiny, jímž byl tatínek. Maminka už byla v té době dva roky vážně nemocná. Takže řekl: „Poj te na Vojenskou akademii Antonína Zápotockého, budete inženýry ve vojenství, když už chcete na elektrofakultu.“ To byl poměrně urputný zápas a bylo to těžké rozhodování. My jsme v důli, že jakmile bychom natáhli tu ruku, aby se nám asi dařilo dobře, tak že by někdy potom následovala povinná nabídka - žádost kandidáta do strany a tyhle v cí. To my jsme nikdy nechtěli a nikdy neabsolvovali. Stydl jsem se, že jsem byl Jiskřička. Pionýr jsem nebyl, to nejak prošlo. Měli jsme štěstí na dobré kantory, kteří třeba, to jsme se později dovědli, že měli kvůli nám těžkosti. V posudku: „Martin je s náboženskou otázkou vyrovnán.“ To nám napsala úžasná paní třídí profesorka na gymnáziu.

Když jsme viděli, jak jsou pronásledováni naši statečníjší, ale méně opatrní kamarádi. Když támhle Pavel Švanda skončil na dně Macochy a jeho kamarád Standa Adámek byl nucen emigrovat. Kdy mu řekl: „Jste na ad.“ Ještě ho vlastně zruinovali v té emigraci. Zlikvidovali ho ekonomicky - naletěl. Bylo to všechno pelivě přichystané, vypracované a úspěšně provedené. Takže jsme v důli, že to není na žádné smlouvání.

Jak vznikla myšlenka vzniku Společenství Cyrila a Metod je při procesu integrace do oficiálních struktur?

Já jsem léta usiloval o to, abychom patřili definovaně do nějaké spirituality. Když máš spiritualitu, kde se to nějak dlelá a nemáš to dlouhá léta zakotvené, tak je to: za a) škoda, za b) je nebezpečné, že když ten hlavní protagonista odejde, že se v tom nebude pokračovat. To už bylo v letech, kdy Tišek stárnul. Ovšem on přišel s tím nápadem, který je v podstatě dobrý, jde správným směrem, dokonce bych řekl, že je dneska neexistující mužská varianta Kongregace sester Cyrila a Metod je, což je, bych řekl, skoro neuvěřitelné. Možná, že se pletu. Ovšem tam by to muselo vzniknout na bázi nějaké dobrovolnosti, muselo by to být dobře definováno, jak se mají chovat ti, kteří v tom chtějí zůstat laicky, jako tětíád, nebo řád této společnosti, a jak by to bylo s nějakými závazky, které by byly už podle církevního práva.

To není úplně malá věc. To není snadné si to představit a zakotvit něčím, to v podstatě nebylo v našich silách. Takže spíš si myslím, že to byla jenom teorie, vyjádření touhy někam a někomu patřit. A už to je otázka, zda skutečně to takto zachovat. Byl jakýsi odpor vůči tomu, aby Tišek byl zase tím šéfem, protože tam někteří z jeho povahové rysy, takové té dominance... Pokud by byly pod poslušností církevní, pod nějakými statuty, byly by nestravitelné pro kde koho. Protože tam samozřejmě docházelo k těm odchodům z tábora... Dost často byly ty odchody bolestné, přitom ony byly logické, protože když člověk dorostl a dokončil studia... Ale bohužel ty odchody dost často bývaly bolestné, celkem zbytečné. Já tím neříkám, že jsem ten chytrý, který by věděl, jak se to dělá. Dodnes my vlastně neumíme pracovat s těmi, kteří tím prošli a pozvat je třeba přinejmenším v nějakém výměně a postarat se o ně po všech stránkách. Takže to je problém. Možná, že v tom školství je to jednodušší, že se ví, že ten maturant odejde, kdežto tady je to všechno na bázi dobrovolnosti. Báze dobrovolnosti je poměrně složitá ke zpracování.

Koordinovali jste postup při integraci s jinými skupinami skryté církve?

V době totality jsme se neselektovali pro bezpečnost a odlišnost poslání. Po revoluci jsme se viděli z funkcí dle toho, třeba když jsme byli hromadně perzekuováni nebo hromadně svoláni na nějakou poradou, ale to všeho všudy bylo několikrát, takže když jsem se potom dozvídal, jak jsem byl nějak zapojen do duchovní správy, o nějakém knězi, že byl také tajně svatý, že byl tajným knězem, tak teprve jsem si ho začal, že patříme do stejné skupiny. Ale v podstatě to pouto, to bylo spíš profesní. Když to byl můj kolega ze sousední farnosti nebo nějaký specialista, tak jsem se s ním rád poradil. Ale nevnímал jsem tu jeho odlišnost, takže Koinotés je pro mne virtuální stavba, o které jsem se dořekl jako každý jiný.

Jak to bylo v případě ženatých kněží?

Oni byli vlastně připraveni proto, aby mohli sloužit východním oblastem pro ty, kteří by ten oblast chtěli. V Brně toho nebylo tak moc, tak jim bylo nabídnuto, aby byli tam, kde někomu je. Začali přebývat zahraniční dělníci z Ukrajiny a tak, ale většinou se těmto kněžím vyvíjel biritualismus, třeba s nějakým omezením. Takže on sice byl ženatý, ale my jsme to vlastně nevnímali a mám dojem, že i lidé to přijímali bez jakýchkoliv výhrad a buď to ani nevěděli, nebo jim to bylo jedno.

P. Josef Hoák

- narozen 14. března 1933 v Chrlicích
- pochází z 5 sourozenců
- vyučen sochařem, poté pracoval v nejrůznějších profesích (např. profesionální řidič, horník, zedník, stavební mistr, stavbyvedoucí a kněz.)
- 1953-1957 v zasedání za odboj proti socialistické republice, po odvolání rozsudek zmírněn na špionáž.
- v roce 1965 vstupuje do manželství.
- 27. února 1969 vysvěcen na kněze spolu s Josefem Javorou biskupem Eugenem Košíšem.
- v roce 1997 byl "sub conditione" papežem cenen na kněze.
- od 1998 do 2009 ve veřejné pastorační službě v rámci římskokatolické církve na Vysočině

S paměťmi uskutečnil dvě rozhovory. První rozhovor proběhl 6. března 2012 na Ondříkově náměstí v parku, druhý rozhovor proběhl 20. února 2015 v bytě v Brně - Židenicích.

My máme se sourozenci jednou měsíčně přes internet konferenci. Každý je jinde, bratr (Jiří Václav Hoák) je v Kanadě, druhý bratr je v Ostravě (Ing. Antonín Hoák) a třetí bratr je v Košicích, sestra (Anna) je v Ostravě a sestra Markéta je v Olomouci. Tento týden jsme měli konferenci a bavili jsme se o kauze arcibiskupa Bezáka. Každý se k tomu vyjádřil. Lidé si dnes málo uvědomují, že veřejná správa společenská je vždycky stavem hierarchickým - i v demokracii. Pokud je něco dáno dekretem, tak už to prakticky nelze odvolat. Jak to udělat, aby se s tím dalo žít? Bezákova reakce byla zřejmá. To dělá dnešní doba, dovolává se spravedlnosti a pravdy. Něco dříve užrálo. Dělají spíše vždycky k němu jakému cíli. Dnešní společnost to vnímá jako pozitivní, že něco užrálo. Ovšem dnešní svět neví, kudy kam. Neví, protože mnohé co bylo, přestává platit, to není dnešní technika (poítače apod.). Tyto informace je stále víc a víc.

Lidé z toho mají v hlavách šum i depresi. Když se přehltí informacemi, tak je z toho šum. A to je užrálost té dnešní doby, která užrála. Stojíme před ním velkým a my nevíme před ním. Ti nejvyšší si s tím nevadí rady a v podstatě se dělí na dvě skupiny. Na ty, kteří hledají dobro a pravdu, a na ty, kteří jsou zlí. A zlími se stali ne od podstaty, ale protože ztratili víru v láskyplnou společnost. Z realistického pragmatismu, z logiky ztratili schopnost milovat pravdu. Jsou bez lásky zamilovali si lež. Naprosto tomu propadnou a v domě postupují se lží a lživostí. To se nakonec projevuje nenávistí k lidstvu obecně, protože žádné jiné cesty nejsou. Je buď cesta k lásce, to znamená, ve vzájemných vztazích stojí buď společné dobro, abychom měli k sobě úctu a vzájemně se poznávali... anebo osobní nadřazenost a oddanost lži.

Vidím to tak, že stojíme před ním velkým. Možná, jak bych to řekl, před 50 lety byl Druhý vatikánský koncil. Před tím koncilem byla situace taková, jaká byla. Já si ji ještě pamatuji, ti mladí o tom neví nic. Onehdy jsem byl na fašně ve Křtinách, tam byla společnost asi dvaceti lidí, inženýr atd., hovořilo se o Lefebvrovi a o vřemosti k tradici a umění přijímat nové... Já jsem jim říkal: „Páťelé, vždy si uvědomte, že děláte Duch Svátý. To je velké tajemství, jestliže je děláte Duch Svátý, tak ty děláte lidskou svobodu postupují dopředu. Každý návrat, myslím k tradicím s lpěním na nich atd., není zcela v pravdě.“

Tradice jsou drahé a cenné, važme si jich, ale neke oviť se jich držet. Když přiletí záchránce v helikoptěře a já budu na voru, tak se nebudu ke oviť držet voru, aby mne

museli vytahovat i s tím vorem.“ Tak to ne, tak to nejde. Ve Ktinách jsme seděli a hovořili o (Marcelu) Lefebvrovi. To je všechno pro kně, ale tam žádná cesta není a jaká je cesta dopředu?

To nikdo nemůže říct, to můžeme jen tušit. Vždycky se v dítinách nacházeli lidé, jako byl třeba sv. František z Assisi. Bylo celá řada těch, kteří to dokázali nahodit, postavit tu výhybku a nastavit nový směr. Dneska se žádný neobjevuje, žádný, kdo by nahodil tu výhybku a to je vidět všude, celosvětově. Všichni jsou v koncích, oni nevědí, jak dál.

Vešnění mám pouze z písma a to je jen tušení. Totiž, že přišla doba, že se konečně ujme Kristus Pán sám vlády nad Zemí. No a nyní si to představte, jak jsme ho viděli odcházet, tak se tu zjeví znovu, úplně prostě na tom obláku. Za ne laskavě atd. Všichni ti zlí před ním budou utíkat, ale nebudou mít kam. Všimněte si, ve skutečích apoštolských. V cíci snaželi majetky, lidé se připojovali k apoštolům a prodávali majetky a získané peníze kladli apoštolům k nohám. Církev bohatla a tím se stávala pro nekřesťany atraktivní.

Přišel i Kleofáš a jeho žena. Položili pro kně obnos apoštolům k nohám. Petr se jich ptal: „A to je všechno?“ „Ano, to je všechno.“ „Proč vnášíte do církve lež? Padni!“ A tak skonali. Na lidi padla báze a to je ta správná báze.

Dneska jsou diskuse, plno starostí, málo se vnujeme evangeliu. Boh, to je tak velký Pán, že si nedovedeme udělat ani malou představu. Ti, co prožili klinickou smrt apod., nikomu z nich se už zpátky nechtělo. Zažili něco a už se jim zpět nechtělo.

Spousta věcí, které pochází z techniky, z objevů, mohou být užitečné a dobré. Velcí lidé, jako byl Teilhard de Chardin, kterým jsem byl kdysi nadchnut, tak často také uvěřili klamu. Jako archeolog seskládal kosti ky a se svými kolegy objevil „Pekingského člověka“. Nakonec se metodou DNA zjistilo, že šlo jen o kosterní skládáku z různých kostí ek, různých živočichů.

Je to všechno složité. Chci jsem říct, že víra v Pána Boha se svým způsobem stále a cíleně naplňuje, když má člověk víru. Mít víru v Pána Boha to není tak samozřejmá věc, mít víru, to se člověk musí zajímat o pravdu.

Já se ještě vrátím do těch Ktin. Poslouchal jsem a pak jsem to nevydržel. Říkám: „Přátelé, tak si uvědomte, jak vypadal svět před II. vatikánským koncilem.“ Pak jsem si uvědomil, že to jsou mladí lidé, kteří tehdy nebyli na světě. Tak jsem potom zmlkl. To jsou právě ty chyby, kterých se pořád dopouštíme. Mnohé věci, mnohé poznání, jsou nepřenositelné. Postupem času se autor, který se tím zabývá, zasekne v té lingvistice. Za mě mít potíže s tím slovem, jaký to má význam atd. Pokud to píše mladý nadšenec, tak to má smysl, má to cenu. Jak postupně uzrává a hledá to slovo... Navíc to slovo je živé... Dneska to má často jiný význam, i jinak je chápáno, než to bylo kdysi.

Jaký je Váš životní příběh?

Bylo nás šest dětí, a zapla Pán Boh, všichni žijeme. Otec zemřel v jednámdesáti a maminka v sedmašedesáti, oba dva upracovaní. Otec sledoval politiku a události. Jeho to dost traumatizovalo. On se v roce 1967 přestěhoval do Ostravy. Když v roce 1968 došlo k okupaci, byl sám doma, všichni byli na dovolené. Sestra Anička s námi v Jeseníkách a maminka v Mikulově u dcery.

Sestra Anička se vrátila až po těchto dnech po okupaci a tatínka našla v bezvědomí. Bylo to způsobeno tím, že on nic nejedl. Byl zvyklý neustále něco pojídat, hraniční tank a napětí ze sledování televize udělalo své. U něj došlo k nějakému zánětu v břišní dutině. Nechala jej odvézt do nemocnice v Záběhu a tam ho operovali. On při této operaci zemřel. Maminka v roce 1970 dostala chřipku a měla vysoký krevní tlak. Když náhle zemřela, tak k nám přišla, asi po týdnu, domů cizí paní říct, jak to bylo. Že od desáté hodiny večer zvonili na personál, byl víkend, a nikoho se nemohli dozvonit. Mamince se udělalo velice špatně. „Ona umírala a uměla mi v náručí, ve tři hodiny v noci. Nikdo do té doby nepřišel.“ Sdílela

její spolu pacientka. Potom u mne následoval ohromný vztek na nemocni ní personál, ale utlumil jsem to, pak jsem si řekl: „Už je mrtvá. Co ty tady si budeš brát spravedlnost do ruky? Prostě šla její hodina.“

Na maminku jsme měli veliké štěstí, byla ze Židenic, z Brna, a byla z jedenácti dětí. Všechny po-umírali v mládí, nejdéle se dožil její bratr, který umřel, když mu bylo třicet let. Ona jediná se dožila sedmašedesáti let a měla šest dětí. Ona byla naše záchrana.

Tatínek jako mladý a svobodný prožíval ten přechod z Rakousko-Uherska do republiky velmi aktivně. Na vojnu nebyl. Byl veliký demokrat, masarykovec. Chtěl prosadit a také prosadil, aby jednu horu k pasení dobytka, mohli jako státní majetek užívat místní domkáři, kteří byli proti sedlákům znevýhodněni. Bylo to na Valašsku, odkud pocházel. Byl to tenkrát také bouřlivý čas. Jako mladý zavař se nepochopil, jak to ve světě chodí. Vrátil se z Brna a myslel, že na Valašsku jsou zaostalí. Tak mu vypínila krev, chytnul na okrese hejtmána pod krkem a dal mu facku. Myslel, že v demokratické republice už na úřadu rakouskouherský hejtman nemá co dělat. Měl z toho soud, a na něm jej odsoudili asi na tři týdny. Ve vězení byl přesvědčený, že ho chtějí otrávit, tak nic nejedl, jen pil vodu, když se k němu dostal. Měl právníka ex-offo, který mu to vysvětlil, jak to v tom aparátu chodí, že je sice demokracie, ale že je to těžké. Ten právník ho v podstatě zlomil do bigotního katolictví. Písného, spravedlivého, takového toho kalvínského katolictví. Tatínek měl v sobě takovou tvrdost... V podstatě byl člověk velmi sociálně citlivým, ale tvrdé mládí v chudobě Valašska, jsouce polovinně sirotek (*otec mu zemřel, když měl pět let*). Jeho předkové byli kováři.

Teprve nedávno jsem na to přišel, čím byl otec formován. Byl jsem na duchovním cvičení v Hejnicích. Já jsem dlouho nevěděl, co to znamená jméno Hoák. Jestli to je od základu hořící pocházející z hor. Líheň Hoák byla tam, v těch Hejnicích, kam jezdil sám vojevůdce Valdštejn. Vybíral si tam dělostřelce – hoáky. Tam jsem se dověděl, že hoák je voják, který odpaloval kanóny. Měl na tyce nažhavenou koudel a na něm záleželo, jak rychle, přesně a včas se odpálí. To byla nesmírně ležité osoba.

Já jsem si na to vzpomněl, a napsal to bráchovi do Kanady a on mi odepsal, že to je zajímavá informace. Psal, že babička měla nad postelí, kde lidé mívají obraz Marie, anděla strážného apod., tak ona tam měla kanón a u něj naskládané do tvaru pyramidy koule. Potom jsem si na to taky vzpomněl, že babička to tak měla a mně to bylo divné. To mi zůstalo v paměti, koule naskládané do té pyramidy. Když se nad tím člověk zamyslí, to je povolání... Hodně krve, bolesti a trápení. Na to nemůže být v člověku nějaká mkkost... Jak to říkal generál (*George Smith*) Patton: „Nepřítel, to jsou jen sraky, krev. Rozmastit a rozbít, nepřemýšlet o něm.“ To je takové vojenské. Když jsem byl na vojnu, tak jsem poznal, že toho vojenského ducha v sobě mám. S tím souvisí ta naše tvrdost, kterou jsme zdedili.

Otec byl ve své době jeden z nejnadanějších chlapců školy v obci Nedašov, ležící na pomezí moravsko-slovenském. Obyvatelé tam byli chudí, takže pánové jako nadlesní, pan farář a pan editel školy, kteří se scházeli při tarocích, často rozhodovali také, v tom pozitivním smyslu, o nadaných dětech. Tam si řekl: „To by byla škoda toho talentu. Na Valašsku je zabít.“ A tak mu tito pánové umožnili, že se šel učit malířem pokojů do Brna. Využil v „Křepoli“ (*Brno-Královo pole*) malířem pokojů, písmo malířem, natíračem. Na tyto obory složil i mistrovské zkoušky. Po první světové válce se do Nedašova na Valašsko vrátil. Byl svobodný a tak jako již trochu zkušený začal hájit prosté lidi, vymáhat jim nějaké výhody. Dopadlo to jak uvedeno výše. Proto se vrátil do Brna, našel si manželku a už tu zůstal. Nedokázal však nikdy na své rodné Valašsko zapomenout. Pořád je to táhlo domů, i když měl svou rodinu a svůj domov v Brně. On se nakonec po válce odstěhoval, jenže to já už jsem byl v Olomouci v úmrtí, tak já jsem tam nikdy nebydlel. Byl jsem tam několikrát na návštěvu, ale nic mne tam netáhlo

Otec byl, jak jsem již říkal malířem pokojů, přitom byl velice zruční. Že byl také společenský a vtipný, to jsem poznal až velice pozdě, v nemocnici před jeho smrtí. Tam jsem si uvědomil, že se s ním něco stalo. Na pokojích dával vtipy a byl společenský. Ale tatínek, to byl pravý opak, nikdy neutrousil vtipek, byl spíše zakaboněný a přísrný. Ta jeho tvrdost hraničila s tím jeho zlomením v mládí...

Když jsem byl v dětském věku, tak jsem byl „do světa“, a protože jsem na jeho příkazy mnohdy nedbal, byl jsem bitý. Vždycky jsem si říkal: „Tu radost ti neudělám, abych žil.“ On potom, když to bylo podle něj neúspěšné, tak si vzal šlauch z kabelu a tím mě mlátil a to, naprosto necitlivě. Byl vzteklý, že je to neúspěšné a maminka ho musela ode mne odtrhávat. Měl samozřejmě i dobré vlastnosti. V pozdějším věku se hodně změnil a to k dobrému. On po úvodu uvnitř bojoval se svou přirozeností. Byl temperamentní, byl živý, ale srovnávat se s technikou, pokrokem to nedovedl. Všechno nové to začal přijímat a kritizoval. Naštíteli jsme měli maminku, která byla velmi hodná... Měla to nesmírně štědré.

Tatínek byl perfektní umělec, ale vůbec žádný manažer. Nedokázal si nechat svou práci zaplatit. Obdivoval jsem jeho práci, přičemž byl velmi zdatný. Tenkrát bylo v tehle Chrástě (dnes součást Brna) v módě nechat si malovat na verandy krajinky, svatý Hostýn, Svatý Kopeček, mysliveckou krajinu atd. Obdivoval jsem, jak uměl perfektně tu kresbu. Právě ten umělecký talent možná v něm dával tu vlastnost, že moc nehleděl na svou rodinu. Jeho útočání bylo prosté: „Vy jste mi dali oběd, pití, bral jsem vaši vodu...“ To všechno odpovídal a jen tak z paměti řekl o penězích, úctě, že pošle. Ten pak zpracoval podle přijaté hotovosti. No byla to bída, na útočání on moc nebyl. My jsme se měli jako rodina nejlíp až když přišel Hitler a nastal Protektorát. Tatínkovi byla přidělena práce bílení (*natírání vápnem*) před brněnskými domy. Dostával od úřadu mzdu za odvedenou práci, která byla mnohem vyšší než jeho předšlé vydělky. Byly potravinové lístky, kde bylo natištěno na ústředních množstvích v gramech a druh zboží (*chléb, mouka, cukr, sádlo, máslo apod.*) Já jsem poprvé ochutnal máslo. Maminka, jak byla chudá, tak vždy se vším vyšla.

V roce 1945 se nám narodila nejmladší sestra. Anička. Potom se to začalo měnit. Maminka si potrpěla na čistotu a perfektní domácnost. Sama chodila v čistém, tatínek jí tlačil, aby chodila ve valašském kroji tady v Brně, ale ona byla z města a tohle nedovedla. Maminka byla velice laskavá a hodná. Zahrnovala okolí laskavostí, ne sladkou, ale když bylo potřeba, tak byla tvrdá. Měla ráda ptáky a zvířata, ale když bylo třeba zabít slepici, tak ji vzala a v činu zabila. Přitom ty ptáky měla velmi ráda. Kmotřenka mi říkala, když jí bylo osmdesát. „Já jsem vaši maminku strašně obdivovala.“ Ona byla sousedka. U nás se nezavíralo, nezamykalo. Když něco potřebovala... Ony se jako přítelkyně vzájemně navštěvovaly. „Já, když jsem něco potřebovala, šla jsem tam ráno. Vy jste byli ve škole a ona klečela a modlila se. Tak jsem potichouku zavěsila a odešla. Po hodině jsem nakoukla a maminka klečela a modlila se.“ Za další hodinu si již říkala, že bude pomodlená, vstoupila - maminka si toho všimla a okamžitě byla ochotná s čímkoliv pomoci. Ona se hodně promodlila, ona se promodlila nikam. Ona byla velice moudrá.

Všichni jsme se v tom životě uplatnili bez velkých problémů, i když jsme každý jinde. Já říkám, že je to dobré. Kdybychom byli spolu, tak by jeden druhého možná tíž nesl, takto se máme rádi. Všechno špatné je k němu dobré. Já jsem se chtěl učit něco od železa, našel jsem si místo v Brně v karosárně na Kolišti. Tatínek řekl: „To je čertovo umění, to není možné. Jedině malířem pokojů.“ To se mi protivilo, tak říkal něco užitečného, něco od dědy. Mně to nic neříkalo. Mně bavilo to železo, Starší bratr mě poslal exercitátorem na ulici Veveří P. (*Ferdinandem*) Nesrovnalem, jezuitou. Oni ho potom „estébáci“ ubili. Toho jsem navštívil a on říkal: „A studovat nechceš?“ Já jsem o tom přemýšlel a říkal jsem si, studovat na faráři nechci. Kdyby mi řekl - gymnázium. Když jsem viděl faráře skouknout, tak to ne... Nakonec jsem se paradoxně farářem stal. Ten mne (*Nesrovnal*) odvezl do Olomouce, tam měl dva

známé, jednoho fotografa, jednoho ezba e. Když už jsem tam jel, tak jsem si íkal, n jak to dopadne. íkal jsem si: „Fotograf, to by nebylo špatné.“ Jenže mistr fotograf m l plno u a norma mu nepovolovala p íjmout další. Tak jsme šli k tomu ezba i, Jaroslavu Kube kovi. On byl ezba , d lal „svaté“ sochy. Vyu il jsem se ezba em. Jak jsem se vyu il a m l jsem všechny papíry... U ovskou školu jsme m li v Prachaticích, každý rok t i m síce ve škole. Takže jsem v jižních echách strávil necelý rok.

Za t ch dev t m síc tam jsem m l spoustu vazeb, znal jsem tu situaci na Šumav . To byla ta doba, kdy spousta lidí utíkala p es Šumavu na západ a taky tam hodn chytali. To bylo jednoduché chytání. „ ára“, kam se až mohlo, to byly Lázn svaté Markéty, to bylo kousek u Prachatic. Tam se mohlo svobodn jet, ale oni je vybírali už na nádraží v Prachaticích. Tam bylo p istaveno nákladní auto, anton, a jak vysedali z vlaku.... Vid li je, jak šli lidé s rancem, s kufrem. „Tak sem! Nastupte do antonu.“ íli oni jim íkali – kope ká i. Bylo jich moc.

Otec naší u itelky eštiny tam byl major SNB, velitel pohrani ního úseku na Šumav , takže jsem poznal situaci a konflikty na hranicích. Celkem jsem to tam dob e znal. Když jsme kon ili školu, tak mi íkal jeden spolužák: „Pepo, já už tady nebudu. Já musím pry .“ On m l z n eho dv p tky. Oni m li d m p ímo na „ á e“ a on to tam perfektn všechno znal. Tenkrát tam byli jen etníci, ješt nebyli pohrani níci. Oni k nim jezdili a u nich se zastavovali na aj. Ono mu to nedalo, tak n jaké lidi p evád l. Ona ta hranice tam je dost zrádná, protože se dost klikatí. Jednou, to byl vrchol, p evedl partu kluk , osmnáct až dvacet let. Oni mu slíbili n jaké peníze. Tak on je p evedl do Bavorska, a když cht l peníze, tak oni mu ekl: „Tak, te ka se na tebe m žeme vykašlat.“ A kopl ho. On byl mladý kluk, tak si ekl: „Já vám dám.“ Oto il se a šel na N mecko, jakože zpátky, aby je popletl. ekl si, že oni to tady „houby“ znají. Neuv domil si ty d sledky, že oni to p i výsledku eknou. On m l pak velké potíže, i když jeho otec byl velký komunista, ale to nepomohlo. Byl rád, že ho nezav eli. Tak za mnou p íšel a ekl: „Pepo, poj .“ A já mu íkám: „Ješt nemám papíry, nejsem vyu ený, te ne.“ „Já bych šel hned.“ Tak se rozlou il a odešel. Mn se sv il. V té dob p echázel m j bratr. On byl v Horním Št pánov na Davidkov p ípravce na bohosloví. On tam m l mladé kluky, kte í studovali. On tam s Ladislavem Richtrem šli jako první dva. Oni p ešli do Rakouska a ta velká skupina, co s nimi šel Felix, tak je chytili. Brácha tam šel a mn nic ne ekl... Já jsem znal perfektn situaci na hranicích. Chodili tam ti agenti, které jsem znal. Ta doba byla taková. Felixe a ostatní vychytali na hranicích, p evád l je n jaký Pepa. Oni se až divili, Pepa p es rameno samopal s ostrýma, na jedné stran pistole, na druhé stran pistole, zav šené granáty. Zkrátka plný výzbroje. To jsou v ci vojenské...

Dneska se ekne brat i Mašínové. Ti byli vychovávaní od otce generála, vojáka. Já jsem to pra, pra, pra d de kovo vojenství m l taky ve své krvi. Už tenkrát jako mladý jsem v d l, že rytí ve st edov ku byl velkorysý. Bavil se v hospod s chlapy... Když šlo do hádky a za alo být zle, šlo o vážné v ci, tak rytí p edtím, než tasil, tak se postavil a zadupal. To bylo varování pro všechny. Poslední varování, ostatní v d li, že rytí , když zadupe, tak že je to znamení, a si s ním rad ji nic neza ínají. Když vytáhnul me , tak „lítaly hlavy“. To p kn ukázal (*František*) Vláš il v tom filmu Markéta Lazarová, když rytí e p epadli uhlí i.... Tady byla aféra v sedmdesátých letech, n kdo uko istil autobus s d tmi a jel s nimi p es hranice.

íkal tomu pohrani níkovi: „Zvednout závoru.“ Ale on ji nezvedl. Za ali vyjednávat, a to je chyba. Zadupu a pak už jdu do boje. Nic jiného neznám, než ten boj. Nic jiného nem žu znát, dokud nejsou hlavy dole a vít zství mé, nebo prohra. Váhat, p emýšlet, to je na nic. Brat i Mašínové, to byli vychovaní vojáci. Nezvedne závoru, tak je mrtvý. To jinak nejde, pokud jde o odboj, tak to jinak nejde.

V O echov byla b hem konce Druhé sv tové války taková scéna. Leží mrtvý n mecký voják propíchnutý bajonetem, proti n mu leží ruský mrtvý voják uškrcený emenem opasku od kalhot. Váhat, p emýšlet, to je na nic. Brat i Mašínové, to byli vychovaní vojáci. Ti v d li, co je válka. V boji neexistuje bratrství, o tom psal Alfred de Vigny v knize *Velikost a*

bída života vojenského. O tom, jak politici znemožnili vojenský stav. Ten je tady od toho, aby bojoval. Pak, až zjistí, že byli použiti k němu jaké lumpárny ... Přitom oni sloužili Bohu. To jsou zkratky, které v demokracii mají lidé v mozku. Demokracie vznikla v Německu, kde rozhodující byla kněžská tída. Když tohle není, tak vidíme, kam to vede. Naši politici si něco odhlasují a naše hierarchie k tomu mlčí, no je to bída. Duch padesátých let...

Koncem čtyřicátých let, to ještě bylo hodnota těch „kopecká“ a bylo to jiné. Ten odpor začal po útoku padesátých let, to už byla nálada, že toho už máme dost. Studená válka, tak válka, začal ten odboj, začali jsme něco dělat. Tak jsem začal něco dělat. Zkontaktoval jsem se, moc jsem mu nevěřil, a to byla ta bída, že si lidé přestávali věřit.

Já jsem měl kamaráda - Syrového, on byl velký skaut, já jsem byl taky skaut. Kamarádili jsme se na dálku. On byl nějak zapojený, ale jak srdce naša otevřeně o tom bavil, tak to mi bylo podezřelé. To „smrdí“. Tak jsem se snažil s tím moc úzce nespojit, ale byl jsem moc mladý a naivní. On přijel za mnou do Olomouce a říkal mi: „Já potěbuji nějaké důležité objekty, které tady jsou.“ Že pracuje pro francouzskou rozvedku, že je to náš špion, ale pracuje pro francouzské tajné služby. Měl špionážní aparát, takový malý jak zapalovač, a v něm mikrofilm. Já jsem mu říkal, že něco nafotím, ale že toho moc neznám. Teď jsem nevěděl, jestli mu předat zprávu, protože já jsem měl takového sólokapra, co jsem se úplně náhodou dozvěděl. To dodnes nevědí Olomoučané, že pod kolejištěm jejich hlavního nádraží je vybudovaná velká podzemní zbrojovka. Já jsem tam jezdil na SAD, tak jsem si všiml, že se tam pořád něco vrtá a staví, ale nevěděl jsem, že se tam buduje podzemní objekt. To se říkalo, že se tam opravuje továrna Kosmos, tam hned vedle. Oni tam zatím stavěli podzemní továrnu a bylo to velice chytře vymyšlené, protože nádraží se rozbije, koleje se opraví hned. Tam byl výtah, že tam celý vagón v noci zajede pod zem, doveze materiál a výzbroj vyjede nahoru. Všechno se odehraje v noci, lidé si pomalu ničeho nevšimnou. To bylo dobře vymyšlené, ten projekt. A já jsme se to dozvěděl proto, že jsem měl kamaráda, který byl vyučený fotograf. My jsme spolu kdysi bydleli na domově a jeho StB nějak vytáhlo. Jim onemocněl jejich úřední fotograf, a nutně potřebovali pro Prahu snímky z toho podzemí, a jeho vzali. Byl mladý, sotva vyučený, ale uměl, a šéf ho doporučil, že si ho můžou použít. Tak musel podepsat, že to nikde neekne a tak dále. Připravil chodil s ním, filmy mu vzali, a tak dále, ale vyprávěl mi to všechno. Teď jsem uvažoval, zda mu to říct, tak jsem to ústně tomu Syrovému sdělil, vyfotografovali jsme to nádraží, aby věděli, kde to je. Já jsem mu říkal: „Jirko, kdyby se to dozvěděli, tak já zatlu, že jsme ti to říkal.“ Ten Syrový dopadnul tak, jak jsem předpokládal, protože se z něho stal spolupracovník StB, nakonec ho zavěsili, protože on se to pokoušel hrát na obě strany. Já už jsem s ním potom nemluvil, ani jsem neměl zájem s ním mluvit. Jeho potom odsoudili na 11 let a on si i v tšinu odseděl. Ale byl uvězněn na jiných táborech, než já. Ale od mukla (*spoluv z*) jsem se dozvěděl, že on byl takový donašeč, tak silný „bonzák“ (*udava*), že to měl jako úřad. Oni to všichni věděli, že je „bonzák“ a on nedovedl „nebonzovat“. On v tom byl úplně utopený. Já jsem byl tenkrát na něho strašně naštvaný, nevím, jestli to bylo v předpadesátém roce, nebo kdy, když si mi zavolalo StB eské Budjovice. Přijeli na vzešský tábor, vytáhli mě a vyšetřovali kvůli mladým děvatám, s kterými jsme tam jako kluci chodili, děvata tam bydlela na Petingeu, studovala na gymnáziu. Jestli se jim chlubil, nebo něco, prostě o nich mluvil. Co potřeboval o nich mluvit? Já nevím, co si myslel – že ho pustí domů, nebo já nevím. Prostě už byl nemocný. Tak to je život. O té továrně v Olomouci se vyšetřovatelé našťstí nedozvěděli, protože co si nevzpomínal, tak nepověděl. To bych z toho nevyšel se čtyřmi lety, co jsem seděl v Jáchymově. To bych dostal nejméně patnáct. Potom jsme tam fotili kasárna a vojenské zásobovací objekty, což jsem považoval za „blbiny“. Tak jsem se dostal do odboje. Dostal jsme čtyři roky, ale zase to bylo zajímavé. Tehdy tam byla inteligence, tam byli lidé, co něco znamenali, kteří nám byli. Tak špion kachytal spoustu informací. Teba jsem spal s Eugenem Löblem - to byl starý komunista, inženýr, ekonom, Žid, který učil Gottwalda a

Zápotockého ekonomice. Já jsem se o ekonomiku vždycky zajímal, o ú etnictví až tak ne, ale o tu podstatu. Dneska máme tu dobu know how - nadhodnotu vytvá í mozky, inteligenti, ne ti d lníci. Pak jsem jako mukl d lal s pražskými štukatéry. Vždycky jsem se o každou práci zajímal. Když jsem d lal jako zedník a p íšel jeden, že mám d lat sádrové omítky, už jsem si z toho moc nepamatoval.

Vyu il jsem se ezbá em, pak jsem s tím praštil a šel jsem k SAD. Kde jsem jezdil, odsud mne sebrali do v zení a po soudu na Jáchymov. Celkem jsem odsed l ty i roky. M l jsem to dobré, že jsem nebyl na jednom míst . Na výzvu táborového rozhlasu jsem se p íhlásil, že jsem socha a byl jsem p esunut do Ostrova nad Oh í. Tam se stav lo sídlišt . Um leckou výzdobu m l na starosti civilní zam stanec Jáchymovských dol architekt Ji í Kemr. Tomu jsem ekl, jak to je, že nejsem vystudovaný, ale emeslný socha - ezbá . On ekl: „Neboj se, to je dobré, Budeme mít práci i pro tebe. Budeš to mít lepší než v dolech. Tam jsem vydržel p l roku. Jednou na nástupu p íšel, my jsme mu íkali „Honza práce“, v ze ský dozorce. On m l na starosti pracovní nasazení v dolech. On si nás prohlížel a ptal se: „Jakou máte kvalifikaci?“ A oni íkali: „Cé ko, dé ko.“ Já íkám: „A ko.“ On vyvalil o i a íkal: „Co tady d láte?“ Okamžit vystoupit a pak jsem byl odvezen na šachtu Vojna u P íbrami. Tam jsem potom skon il svá ty i léta, na která jsem byl odsouzen. Trest mi nebyl zkrácen ani o jeden den.

Potom jsem ne ucházel o místa v Brn , ale žádný nebyl ochoten mne p íjmout. Nezbylo mi než vrátit op t do dol . Uzav el jsem jednoro ní smlouvu s Jáchymovskými doly a nastoupil jsem do dolu Barbora v Krušných horách. Ubytován jsem byl v Ostrov nad Oh í a denn jsem na šachtu dojížd l. Do Jáchymova jsem vzal i bratra. On p edtím d lal v zem d lství na statku v Kadani, kde mu zrovna skon ila jednoro ní brigáda. Myslel jsem, že p jde na pracovišt se mnou, ale jeho do dol nepustili, protože nem l ješt osmnáct let. Z stal se mnou v Ostrov a zam stnán byl na betonárce. Tam jsme pobylí necelý rok. Po necelém roce jsem odtamtud narukoval na vojnu. Po odsouzení vojenské služby jsem nastoupil do práce op t do dol , tentokrát OKR na šachtu „Odra“ v Ostrav – P ívoze. Z Jáchymovských dol mi napsali, že tam nemám skon ený závazek, ale že to tam ruší, takže mne propouští. V dolech jsem si odpracoval op t ro ní závazek a odešel. Nastoupil jsem k Vítkovickým stavbám v Ostrav . Po ase jsem zakoupil družstevní byt v Ostrav -Porub a odst hoval jsem tam maminku i ostatní sourozence. Tenkrát to bylo na tom Valašsku ztracené. To te je to tam rozkvetlé. Sestra Ani ka a brat í Antonín i Petr spolu s maminkou jsme vytvo ili znovu rodinu. Tatínek z stal ješt na Valašsku a sestra Markéta byla vdaná v Mikulov . Psal se rok 1963. Spole ný pobyt byl krátký. V roce 1965 jsem se oženil v Brn a manželka mn následovala do Ostravy, kde jsme spolu pobylí rok a následn se vrátili do Brna. Krátce na to v témže roce se oženil bratr Antonín a o dva roky pozd ji i Bratr Petr, který následn odešel za manželkou do Košic. Maminka s Aní kou zatím z stali v byt . Bratr Antonín pozd ji vystudoval Bá skou vysokou školu a natrvalo zakotvil v OKR. Když byl mladý p í studiích asto sloužil v záchraná ské stanici v Radvanicích a zú ast oval se nebezpe ných záchranných akcí. Když se zm nil režim (*po sametové revoluci*) d lal editele, likvidátora zavíraných šachet.

Pak to za alo s tím Davídkem. Jeho v ty iašedesátém propustili a on hned za al organizovat. Práv tady u nás (*Otakara Šev íka 64*) se odehrávalo plno t ch seminá . Bylo to celkem zajímavé. Nastoupil jsem v Brn k Dopravnímu podniku, protože jsem m l idi ský pr kaz na autobusy. Myslím, že jsem pak jezdil necelé t i roky. V roce 1968 jsem šel do podniku Izola ní závody. Ty jsem m l kousí ek od mého bydlišt . Jezdil jsem s podnikovým autobusem. Vozil jsem izolatéry z brn nského kraje. Každý týden v pond lí a v pátek jsem je vozil do Trnavy. Tam byl hotel a potom každý den z hotelu do Jaslovských Bohunic na výstavbu jaderné elektrárny. Tam to bylo dobré. Já jsem je dovezl do práce a pak jsem tam m l druhé auto, GAZa, a když n co pot ebovali, tak jsem jim to dovezl. Jinak jsem m l volno.

Protože to byli klempíři, tak jsem se naučil klempířinu. Tuto práci jsem dělal asi rok, potom jsem vedením předložil, abych nastoupil jako dispešer dopravy. Tu práci jsem přijal a také jsem začal přemýšlet o studiu Stavební promyslovky.

Protože nákladních aut přibývalo, byla práce dispešera víc a víc náročnější, a protože jsem nemohl skončit studia, dostal jsem velice nízký platební výměr. Zažádal jsem vedení o uvolnění a šel jsem opět jezdit a to s malým dodávkovým vozidlem. Na mé dispešerské místo ve velmi krátkém čase potom nastoupili tři inženýři.

Po átém osmdesátých let začaly v našem bydlíšti změny. Protější strana ulice se začala bourat pro budování magistrály městského okruhu. Izolační závody stály ve trase východního dálničního přejezdu. Pekládala se do nové trasy tramvajová dvoukolejná trať. V Králově poli se dobudovaly nové administrativní budovy. Dostavba se urychlila a Izolační závody se odstěhovali do Králova Pole a doprava do Černovic. Nakonec jsem jezdil s novými technologiemi. Jezdil jsem po celé republice na různé pracoviště. Když jsem následně byl v tom Králově poli, tak jsem si dokončil stavební promyslovku, získal úplné státní vzdělání a byl jsem povýšen do funkce stavbyvedoucího. Jako stavbyvedoucí jsem se nakonec nepohodl. Šéf byl dobrý člověk, ale naštvala mě taková malá mzda. Měl jsem určitý plat a měl jsem státní, člověk, který nebyl schopen vystudovat náročnější Brněnskou stavební promyslovku, a proto dále studoval v Hranicích na Moravě, kde to bylo snadnější, když do funkce nastoupil, tak dostal větší výměr než já, protože byl komunist. Tak mne naštvávali a já jsem dal výpověď. Pak mi všichni volali, editel, právník atd. Já jsem měl takového dobrého právníka. On dělal právníka v děvešských závodech. Já jsem mu říkal, že mě hned nepropustí, on říkal: „Jenom řekni, že chceš jít pryč.“ Pak jsem mluvil s námstkem Stavebního podniku města Brna a on mi slíbil zaměstnání. Dal jsem výpověď. Ten mi právník říkal: „Dáš výpověď na závod, stejnou výpověď pošleš na podnik, a pak ještě jednu stejnou na oborové editelství v Praze. Všechny budou stejné pouze s jedním rozdílem. Na jedné bude napsáno datum jednání, na druhé prvního a na třetí druhého. Uvidíme, co to udělá. Možná jedna zabere a ona jedna zabrala. Oni na dvě reagovali a pak to muselo jít k soudu. Mělo být první státní a od svého právníka jsem věděl, že to prohrajeme. Všechno jsem dělal podle toho právníka, odvolali jsme se ke krajskému soudu. Tam mi právníka toho našeho závodu říká: „Pane Hořák, to máte marné, víte, kdo je váš manžel? váš manžel je rektor právnické fakulty.“ Ale já jsem řekl, že ten paragraf má dva háčky, jeden tak a druhý tak a já nevím, kterým se zahákne. To už jsem věděl, že to mám u toho druhého soudu vyhrané. Soudce mi dal slovo a říkal: „Trváte na té výpovědi?“ A já říkám: „Netrvám, já mám druhou výpověď a lepší.“ Předitím, než jsem šel k tomu soudu, tak jsem měl malou dušičku, protože jsem měl zkušenosti se soudy. Říkal jsem si, on z tebe může udělat podvodníka, protože jsem podal tři výpovědi, a že jsem chytrý atd. Co na to odpovím. Já jsem už šel k soudu, nebyl jsem se poradit, ale měl jsem štěstí, na ulici, cestou k soudu, na Gagarince, jsem potkal svého právníka. On mi říkal: „To je jednoduché. U soudu se odpovídá jen na to, na co se soud zeptá. Když se vás zeptá, proč jste podal tři výpovědi, tak vyřeknete: Ano pane soudce, já jsem dal tři výpovědi. U soudu je tohle odpověď, když se zeptá opakovaně proč, tak vyřeknete: A podle jakého paragrafu je zakázáno dávat tři výpovědi?“

Pak jsem pracoval u toho stavebního podniku až do revoluce, tam jsem dostal na starost generální dodávky (*Průmyslové stavby pro nás jako generálního dodavatele stavby úrazovou nemocnici – dostavba na Drobné ulici v Brně*). Byla to také zajímavá práce, ale po roce mi dalo vedení na starost státní. Když jsem zjistil stav tohoto státní, co to je... Měl jsem úřední šedesát zedníků, dvacet pomocníků, plus personál okolo - úřední atd. Do třinácti dnů jsem zjistil, že je mi to více k čemu. Zednickou práci z těch všech lidí umělo jen šest lidí. Všichni byli vyučení, všech šedesát, ale v tom učení, ani na tom pracovišti, se nic nenaučili a nic neuměli. Zkuste potom s takovým ansámblem stavět budovy... To jsem si kolikrát všiml, když jsme byli na kolaudaci - jak tohle se může prodávat, takový aušus, taková

práce, to je hr za. Jak se to m že prodávat, ale prošlo to. Bylo to zralé na spadnutí. Oni už sami nev d li jak dál, ale vy ešili si to šikovn .

Mám dva syny šestasedmdesátý ro ník a ten druh dvaosmdesátý - má t icet. Ten první je svobodný, je trochu zvláštní. Znáte Eneagram? Já tomu v ím. Tu knihu vám doporu uji.

M l jste n jaké vzory kn žské, i jiné?

U m to bylo všechno jinak... T eba v tom kriminále, to bylo zajímavé, oproti jiným v z m, kte í t eba sed li deset let na stejném míst , tak já jsem za ty ty i roky prošel kus sv ta. M l jsem št stí, ze soudu z Prahy jsem byl odvezený do Chrudimi. Tak jsem poznal chrudimskou v znici. Z chrudimské v znice k soudu do Pardubic. To byl „kraj“, kde jsem byl souzen. Tam jsem dostal trest „proti republice“. Po odvolání prokurátora u soudu jsem byl odvezen k novému procesu na Pankráci do Prahy k Nejvyššímu soudu. Odtamtud do Jáchymova.

Tam se odehrála zajímavá v c. Z Prahy jsme byli odváženi kolonou aut. Bylo nás n kolik stovek v z . P ijeli jsme na úst ední tábor Bratrství do Jáchymova. Odtud nás po registraci odvezli na tábor Prokop. Bylo nás asi deset autobus . Stáli jsme nastoupení a p išel p íslušník SNB s papíry a íká: „Vystoupit íslo to a to, Dominik Liška a Josef Ho ák. Vystoupili jsme a ekali. Jinak byli všichni odvedeni do tábora. Asi po p l hodin p ijel „gazík“ a odvezl nás na tábor Svatopluk u Slavkova v echách. Na tom tábo e Prokop byly vesm s právní p estupky, tam byli zlod ji, a jak se íká „prca ká í“ a tady ti všelijací násilníci. D lali jsme na šacht Barbora. Na šachtu jsme chodili koridorem z tábora Svatopluk, vzdálenost asi t i kilometry. Tenkrát ješt tábor Svatopluk, když jsme tam p ijeli, byl ješt v tšinou osídlen zajatými n meckými vojáky. N mci to tam m li v rukách. Já jsem p išel na sv tnici, bylo nás tam vždycky dvacet, samí N mci, akorát dva eši. Byl jsem tam s n jakým Procházkou a ten asi na m „fízloval“. To jsem si vyhodnotil po ase, ale tvrdit to nem žu, ani m to nezajímalo. Já jsem o takových v cech, které by byly trestné pro mou osobu nebo pro druhé, nemluvil. Tam jsem byl tak asi ty i, p t m síc s N mci, kamarádil jsem s t mi „esesáky“. Bylo to také velice zajímavé, byli p átelští. Protože N mc na sv tnici byla v tšina, a protože jsem byl jak „lunt“, jak kostlivec, tak oni m vyžívali. Ten Jáchymov, to byla kapitola sama pro sebe. V té dob , v t ch padesátých letech, již dob e znali hornickou práci, a proto dob e vyd lávali. Kantýna byla dob e zásobená a já jsem ješt nem l žádný výd lek. Ale oni byli „geroži“. Prost si dost vyd lali a všechno utratili. Tam visely salámy, originál uheráky, to byste tomu nev íli. Potom jsem p e etl knihu *Jeden den Ivana D nisovi e*, tak se mi to velice líbilo, jak Alexandr Solženicyn psal o tom lágru. Když jsem tak o tom p emýšlel, že bych to m l všechno popsat, tady ty paradoxy... To prost lov k v bec nepochopí, ten hlad a ten blahobyt, ty neuv íitelné kontrasty. T eba byl úplný blahobyt, všeho jsme m li dost, p ijelo n kolik autobus „esenbák “ z Prahy, a ti p ijeli v ne ekaný as. A všichni na nástup, tak jsme stáli na tom place, na tom nástupišti. Oni šli po t ch barácích a d lali „filcung“ - hledali a hlavn všechno ni íli. Na t ch barácích na noc nikdo nesm l chodit ven, proto tam byl takový barel, sud, do kterého se chodilo mo it. Takže oni vždycky dali na hromadu všechny potraviny, co kde našli, (to žádný neschoval). To bylo plno potravin a dali to všechno na jednu hromadu. Vzali ten kýbl s tou mo í a ten obrátili na to. Prost to zni íli a za al hlad. Za al tvrdý režim a zase jsme se z toho... No, bylo to zajímavé.

Byl jsem tam na tom tábo e Svatopluk a rozhlas hlásil, že všichni um lci, akademi tí malí i, socha í a architekti, kte í tam jsou, že se mají hlásit na vrátnici. Vypadal jsem jak klu isko, tak jsem si íkal: „Nejsem akademický socha , ale jsem vyu ený socha ezbá , tak pro bych to nemohl zkusit?“ Tak jsem se šel na vrátnici p íhlásit. Asi po m síci, když jsem kone n zapadnul do party, d lal jsem na p ekopu, v part jsme se m li všichni rádi a práce

šla velmi dobře. V tom nejlepším najednou rozhlas volá: „A016302, všechny svoje věci a dostaví se na vrátnici.“ A že se jde pryč. Tak jsem se rozloučil s těmi kamarády, sbalil jsem všechno do deky a šel jsem na vrátnici. A odvezli mě na ten starý „ústě ák“, na tábor Barbora do Jáchymova. Já jsem nevěděl pro , co se děje. Já jsem dávno zapomněl, že jsem se hlásil jako nějaký sochař. Tam jsem popíšel a říkám si: „Co se to děje?“ Ty staré hadry všechny dol , dostal jsem nové, vzešlý od vnový, to jsem nikdy neměl. To jsem byl vzorový, p epychově oblečený a ráno, že jedeme na stavbu, do Ostrova nad Ohří. Tak ráno jsme sedli do autobusu pro v z n , dozorcip ed námi se samopaly na nás namířenými, jeli jsme na stavbu. Tam si nás vyzvedl jeden p íslušník a zavedl nás do speciálního baráku a tam už byl takový menší mužička a nějakí ruští inženýři s ním. Te nás p ívítali společensky, p kn , všechno tohle... Jako akademiky. A te se ptali, kde kdo studoval a u koho studoval. A já jsem říkal: „No, já jsem se vyučil u Jaroslava Kubečka.“ Tak mi říkali, a to neříkám a zaadili mne do kolektivu umělců. Dělal jsem dost, ale byla to práce nesrovnatelná s tou v dolech. Dělal jsem pro pražské štukatéry všechny vzory. Oni to potom odlévali a vsazovali do p ípraveného stropu a tak dále. Tak jsem se tam ulil na necelý rok.

Jednou na nástupišti, jako vždycky, posítání popíšel dozorce, kterému jsme říkali „Honza Práce“ – ten vždycky sháněl lidi do šachet. Na stavbách, to byli vždycky samí nemocní. Te popíjde, ke mně, prohlíží si mě a říká: „Jakou máte klasifikaci?“ Já říkám: „Áko.“ On: „Áko? A co tady děláte? Ven! Vystoupit!“ A hned na to jsem šel zase do šachty. Transport do P íbrami, na šachtu Vojna. Tam jsem byl potom další roky.

Nemžu si na to nářkat. Všude byli chytří lidé a všude se studovalo. A už tam jsem popíšel na to, že náboženství není záležitostí dokazování, vdeckého zdovování, ale v císdlování, nakolik se nám podařilo vniknout do tajemství bytí. Nestojí to tak, že v dářká to, my v ícím říkáme ono. Snaha zdovovat náboženství vdecky, rozumově, to vše je liché. Víra je něco jiného, je to p edevším dar. Dar, se kterým se dá chlubit. Jemná v pokoe.

V Americe, p í návštěv bratra, jsem poped návratem chtěl koupit dětem nějakou p knou hračku (*d ti byly tenkrát malé*). Tam nebyla hračka, kterou bych mohl dětem koupit. Samé ty potvůrky, „škaredice“, samé takové ty figuríny, bojovníci, hrdinové... A v tom duchu tam byly všechny ty hračky. Tak jsem si říkal: „P ece nebudu takovou „škaredici“ vozit dom . To nevychovává k žádnému estetice, to nemá smyslu.“ Toho tam bylo plno. Tak jsem si říkal: „Vidíš, je to úplně jinak, tady jsou škaredky a ty p sobí již od dět na lidskou psychiku. Ideov p sobí, chytli tu dobu a vidí ji daleko jinak. Lidé jsou pov r íví, tak je poteba jim dát ty fantasmagorie, hlavně to zasytit, co nejvíc tam toho nasypat, aby se tam tím nemohli prohrabat už nikdy. Tak to je.

Kdy jste se poznal s biskupem Davidkem?

Já jsem ho znal už z mládí. Dokonce jako kluk jsem byl na jeho svatbě, měl ho v p ta ty icátém roce. Byli dva, co měli slavnou primici, ne svatbě, ale slavnou primici v Chrlicích. Takže já jsem ho znal už dlouhá léta.

Kde jste se s ním seznámil?

On je rodák z Chrlic a já jsem taky rodák z Chrlic. My jsme bydleli v domku nad nádražím s Javorovými dohromady. No a Javorovi, to byla taková rodina velice fundamentalisticky, nábožensky založená. On tam chodil a chodil i k nám, ale víc se zdržoval u Javor . Rozuměl si s panem Javorou.

Jak probíhalo vaše studium?

Myslíte s otcem Davídkem? P edevším to bylo, protože on pot eboval, jak se íká, „nový materiál“ nasm rovat na nové myšlení, na jiné myšlení, než je to tradi ní. Tak míval p ednášky. A t ch p ednášek byla celá ada, ovšem dneska, možná, že bych n co n kde sehnal z t ch jeho p ednášek, ale pochybuji. Protože se nic nezapisovalo, všechno b želo, jen tak maximáln poznámky, které se musely potom zni it, aby to nez stávalo venku, takže akorát ty poznámky. A mimo to jsme d lali, což jsem už úpln zapomn l, t eba hebrejštinu, e tinu, v latin jsem potom sloužil. To všechno je pry , to z pam ti vymizelo úpln , protože se to léta nepoužívalo. Hebrejský nápis už mi ne íká v bec nic.

Vás konkrétn vyu oval jen Davídek?

Ne, oni byli t eba vylou eni ze škol, profeso i... Ty seminá e se konaly u nás tady o patro níž. Tam bydlí sestra manželky, Javorová – ona si vzala Javoru. To bylo tady u Javor , on tady Davídek asi t i roky bydlel. Potom se odst hoval.

Bydlel s Vámi ihned po návratu z v zení v roce 1964?

Hned ne. N jakou krátkou dobu bydlel v Chrlicích, a když to za al, to bylo n jak... Myslím, že do toho šestašedesátého to dával dohromady. A v tom šestašedesátém asi za aly ty p ednášky. Ty bývaly pravideln každý týden. Já jsem byl potom v dev tašedesátém vysv cený. To znamená asi po t ch p ti letech.

Co Vás p im lo, že jste se zapojil do Davídkových aktivit, a že jste se nechal vysv tit na kn ze?

Já jsem v bec takový úmysl v mládí nikdy nijak zvlášť nem l. Chodil jsem ministrovat, ale to jsem se tak s bídou nau il ten kousek ministrantské latiny, ale moc jsem do toho nepáchl. Chodil jsem ministrovat hlavn kv li poh b m. Nesl jsem k ížek a dostal jsem desetikorunu. A nem l jsem žádné takové... P esv d ený jsem byl, ale n jak jsem k tomu klerikalismu, n jak jsem k tomu nelnul. Možná to souviselo s d v aty, to nevím. Nedovedl jsem si p edstavit, že bych byl n jaký celibátník. A potom za Davídka, to se konalo u nás... Já jsem Davídka dob e znal, hochy Javorovy taky, od mládí jsme se znali, od d tství. Tak se to tady konalo. Já jsem mu nikdy ne íkal, že bych cht l být vysv cený na kn ze. A on najednou za mnou p išel a íká: „Necht l bys...?“ Já: „Tak necht l bych... Já jsem o tom nep emýšlel.“ „Tak o tom p emýšlej.“ „Když to je pot eba, tak ano.“ Tak jsem se nechal „zlana it“ a nelituji toho. Jenomže lov k si íká, že život utekl velice rychle a mohl jsem možná ud lat více. Ono to není v bec jednoduché, tyto v ci. N které v ci se musí stát, musí se „od-dít“. To už bychom zab edli do hlubších tajemství spásy a t ch v cí. Prost to u ení potom vychází, hlavn studium, z p emítání Bible a evangelia. Nejd ležit jší je evangelium, slova Krista, ta jsou nejd ležit jší. Teprve ony nám dávají porozum t tomu Starému zákonu, Mojžíšovi a t m situacím.

Takovou zajímavost o stvo ení sv ta... Adam a Eva, takové jednoduché, krásné vypráv ní. Te první otázka. Byl ten ráj v bec na zemi? To žádný neví. Domníváme se, že to bylo mezi ekami Eufkrat a Tigris, ale to nevíme. Apoštolové se t eba ptají jednou Krista pána, taky nebyli hloupí, taky p emýšleli, a ptají se ho: „Jak to vlastn je s tím naším já?“ On jim íká: „To vaše já, to je jako semínko, víte? Když chcete, aby vám n co vyrostlo, pot ebuje semínko, bez semínka vám nic nevyroste. To semínko pak samoz ejm pot ebuje to své – pot ebuje být zasazeno do p dy, pot ebuje tu vlhkost, pot ebuje sluní ko, to pot ebuje svoje, to semínko, ale bez semínka vám nic nevyroste. A to vaše já je jako to semínko. Vy jste od toho, bu to ho nechat zplan t a je to k ni emu, anebo to zasadit.“ Zasadit ho znamená umírat

svému „já“ a mnit jej láskou na „my“. Když semínko zasadíme do hlíny, dostane, co potěbuje (teplo, vlhko, správnou zeminu) tak za nerostlinka rost a semínko umírá. Když rostlinku vytrhnete, semínko tam už není. To je obraz vašeho já, vaše já musí zmrát, mnit se na „my“ láskou. Pozorujme rostlinku, nejdív se objeví zelet (nad je), potom kvít (nádhera, radost) a nakonec nová semínka (užitek).

Mnohokrát říká Kristus Pán: „Nebojte se!“ Zapus meko eny do Nj svými hovory k Nmu – modlitbami a prosme i Otce na nebesích, aby nám dal umní zdravít. Dva pohyby jsou do m a k Nmu. On to potom v tom podobenství říká. „Užitek je rzný: velký, desateronásobný, ticitinásobný, šedesátinásobný, jak u koho, u každého rzný.“ To vysv tluje. A zajímavé je o tom p emítat, p emýšlet, jak on to vysv tluje. Jakoby tak trochu – nevím, jaké slovo použít – ne, provinile, to slovo... Jako, že každý máme já.

Ješt , že se ho nezeptali: „Odkud máme to já?“ To je taky zajímavá otázka: Odkud máme já? Kde se vzalo já? Když studujeme Bibli, knihu Genesi, tak tam je jasné eno: „B h stvo il Adama.“ Jak? To jsme potom všechno probírali s Davídkem - jak to bylo. Adam chodil s Hospodinem, ten v d l, ten byl probuzený, osvícený. Chodil s Hospodinem a u il se dávat jména, to znamená: u il se tomu vládnout. Rozum t tomu, racionalizovat to, vládnout. A bylo to dobré, říká svatopisec. Všechno bylo dobré. A potom p išel, jakoby na konci toho poznávání, za Hospodinem a říká svému pánu: „No, pane, je to všechno nádherné, p kné to je, ale má to jednu chybu.“ „Jakou?“ „Já jsem sám, Tob se nemohu rovnat, Ty jsi strašně nade mnou. A to tvorstvo, ty opice a to všechno, to je všechno pode mnou. Já jsem vysoce nad nimi. Já jsem sám.“ A Hospodin to uznal: „Máš pravdu.“ P ivedl na nj spánek a vyndal mu žebro. To jsou všechno symboly, obrazy, to není prost ... Pán B h nemá ruce, aby vyndával žebra. Vyndal mu žebro a u inil Evu. A tam jsou zajímavá ta slova: „To je kost z mých kostí, maso z mého masa. „Mužící“ budeš nazvána, protože z muže vzata jsi.“ A byli svatí, blažení, t lesn nesmrtelní, a když si té dvojice všimneme, tak zjistíme, že oni nem li žádné „já“. Oni m li pouze „my“ a vzájemné „ty“, protože byli dokonale spoutáni láskou. Pokud lov k skute n prožil lásku až do hloubi, op tovanou lásku, tak ví, co to je. To je to, že nemusí spolu mluvit, ale jeden o druhém stále ví, co se v n m d je, kde je, jak je na tom, jestli nepotěbuje náhodou n co. A to vzájemné, tam není žádná žárlivost, žádný strach, je tam bezpečí, radost, pokoj. Ty v ci, po kterých lov k bytostn touží.

Tak kde se vzalo to „já“? Když si všimnete t ch dvou, tak tam „já“ nebylo. Tam bylo pouze „my“, tam „já“ být nemohlo, protože oni žili dokonale spoutáni láskou. Svatopisec tam říká, že teprve muž a žena dohromady, neboli Adam a Eva, je jeden lov k, jestli je to jeden lov k, tak to nebyl žádný „já“, tam bylo jenom „my“. Kde se vzalo to „já“? A to je právě ten implantát toho zlého, to B h v d l, že tam ten zlý zap sobí. Implantát toho zlého, že zlý tam naimplantoval to „já“. Aby skrze to „já“ utáhl lov ka na va ené nudli. V tom jsme, v tom se pohybuje, v tomto žijeme, v tomto sv t . P išel chytrý had, Adam m l jisté zkušenosti a m l je p edávat Ev , ale Eva nalet la hadovi. Ten ji p esv d il o tom, že když bude jíst ze zakázaného stromu, bude um t rozlišovat dobro a zlo. To je tam velice pesn vypráv no. D d i ný h ích to je implantát toho „já“ do lov ka. lov ku nep ísluší žádné já. Kristus v evangeliu říká: „Miluje-li kdo mne - p ijedeme k n mu a ud láme si u n ho p íbytek.“ Jinými slovy: v každém lov ku si zbudoval tr n, ale ábel ho p edešel a posadil na ten tr n, kde se naše „já“ asto nadut roztahuje a neví, jaký duch mu vládne. To všechno kolem nás je tvorba Boží. To jen my lidé se snažíme uchopit božství, protože k tomu jsme se dostali už v ráji, kdy B h ekl: „Nyní se stal lov k jakoby jedním z Nás, ale vyže me ho z ráje, aby nejedl ze stromu života a nezem el nav ky.“ V plánech Božích má smrt veliký význam. Zap í inil ji ábel, ale nezap í inil ji sám. To všechno se muselo stát. My m žeme studovat historii, z toho se pou ovat, ale jak je psáno, o zít ku nikdo nic neví. To m žeme mít spoustu p edpoklad , ale nem žeme v d t, a tak je to s celým naším životem. Žena nikdy nebude muž a muž nikdy nebude žena, ale k emu dochází, tím h íchem atd. Dochází k takovým

pokiveninám. Vidíme, jak je dnešní doba pokivená, když chce dlat homosexuální páry rovnocenné párm manželským. To je vyložený nonsens. Spolenost se to snaží dlat programov, dlat na to zákony. Spolenost je kdesi na konci, ona k emusi dozrála. Te bu budeme um t íci svému já, že jsme správn „my“ a budeme mít zájem o d ní kolem sebe a d lat to pozitivní, nebo nebudeme mít v sob klid.

V evangeliu p ijíždí Kristus na lo ce a oni (posedlí zlými duchy) na n j z dálky volají: „Co je ti do nás Ježíši Nazaretský, ještě nepišla naše hodina.“ A když se s nimi setkal a uzdravil je, tak ho prosili, aby mohli vejít aspo do prasat a on jim to dovolil. Oni v dí - znají svoji hodinu.

A to hlubší tajemství je potom to, že Kristus zem el na k íži. Proto zem el na k íži, aby zaplatil, aby vzal na sebe h íchy sv ta. On má tak velkou lásku ke svému dílu, že by desetkrát, stokrát zem el na k íži, kdyby to bylo poteba, kdyby tím n co zm nil... Sta ilo jednou. To je taková zajímavá v c v teologii. Tomáš Akvinský u il, že by byla sta ila jediná kapka krve Krista Pána, to by sta ilo na spásu sv ta, všech civilizací. Já jsem si jako mladý íkal: „Blbost! Jak to mohl u it, takovou blbost? To nemohlo sta it.“ Pán B h p ece ned lá hlouposti, to nemohlo sta it, ta jedna kapka, to nemohlo absolutn sta it na spásu celého lidstva. Práv to je to zajímavé, že za nás položil život, že se stal lov kem, a že všechnu krev dal bolestn z lásky... Dokonce evangelista íká, že vyšla voda a krev, že jeho T lo bylo naprosto zdecimované, zničené srdce, že už se srážela krev. To byla smrt a lov k za ne p emýšlet nad tím, jak to bylo s tou kapkou. Nakonec je mu dáno pochopení. Sám ne, Marie Faustýna Kowalská, která za ala hlásat boží milosrdenství, protože B h je nejvíce spravedlivý... Kdyby byl jen spravedlivý, tak lov k nemá nad ji. On za nás za všechny zaplatil a my nesmíme zapomínat na jednu v c. Jak bych to ekl? ekové to kdysi ve svém náboženství m li, nap ed se to d lo na Olympu mezi bohy a to m lo odraz na lidi. Ti ekové pochopili, že je d ležitá to, co je na nebi. To, co je na zemi, už je n co podružn jšího. My na to dnes zapomínáme, racionální lov k potom v í esoterice, všelijakým nesmysl m, ale je to p edevším záležitost duch – jsou dob í a zlí. Tam by bylo zajímavé pátrat, jenže na to lov k nemá mozek, aby to tam mohl propátrat, protože duch není nám známá hmota, ale jeho inteligence je velká... Možná, že se dnešní skute ná v da, kde si dávají práci s propo ty pravd podobnosti, nebo výzkumy, že celé knihovny, et zce... Po íta to zpracovává a je to práce... V minulém století, nebo v p edminulém století v bec nemožná. To by lov k v bec nemohl zvládnout, to jen pomocí po íta se to da í pronikat hloub ji do skute nosti. Te jsem se díval na to, že t eba elektrické frekvence... My máme v síti, myslím, 50 Hz. A te v lov ku pracuje taky elektrický proud, ale jiné frekvence, a u lov ka se ta frekvence b hem života m ní. V mládí, jako malé dít , má frekvenci velice nízkou, p t až trnáct, velice nízká frekvence. To je frekvence, která zapisuje do mozku všechny události, tvrd vyrývá, vytvá í se ty spoje, to se všechno musí... Díváme se na malé dít , ono se hýbe, ale to je všechno svým zp sobem práce mozku, protože ono se to musí všechno nau it. Tu hbitost t ch prst a to práv probíhá v tom raném d tství. Tam je ta elektrická frekvence nejnižší. Kde je vysoká frekvence, tak to už je stá í. To je ale po ád málo oproti t m padesáti p ti kmit m. Já jsem to nezachoval v pam tí, ale jsou to t í takové etapy. Takže už v samotném život lov ka, každého jedince je omezení... lov k si myslí, že by to m l donést dál... Ne! Ono to je...

Ano, m že být inný, a také v náboženství íkají sv dkové, že všechno se po íta. Každý úsm v na druhého lov ka, každá laskavost, že všechno se po íta do budoucna. Dnešní lov k už za íná tušit, on nev íl, ale už za íná z racionálního hlediska tušit. T eba m j tchán, kameník, m l na díln na skle napsané: Tajemná, velká síla hýbající sv tem. Tak to je práv ta tajemná, velká síla.

Jednou jsem jel na Velehrad a zastavila nás policie: „Ne, nemáte povolení vjet.“ D íve nás poušt li na kolárky. „Á, to kolárek nepom že, musíte mít povolení vjezdu.“ Zeptali jsme se policie, kde je jejich velitel. Odpov d li: „Je - tam kousek.“ Tak jsme šli za velitelem.

Bavili jsme se s velitelem. Byli jsme tam s kolárky ty i v aut . Velitel říká: „Já taky v ím v Boha, ale v církve ne! Já mám svého Boha.“ Ale ono totiž, i když ta církev je n kdy tak mizerná, jaká je, co si budeme povídat, tak bez církve to nejde. Zdá se to být mizerné společenství, ale je to tajemné, je to svaté společenství. To jen lov k svými h íchy kazí a ni í, ani první století po Kristu neb želo bezchybn a správn . Už Pán Ježíš si „h ál na prsou hada - Jidáše“, a pak za ala ada nepravostí...

Falešná u ení, bludy a d lení. Já si myslím, aspo Davídek nás u il, že to byl práv císa Konstantin, který tomu dal ten ímský ád. U inil z k es anství státní náboženství. On sám vlastn p ijal k est až na smrtelné posteli. On byl v rný pohan, až potom, když vid l, že umírá, tak se nechal pok tít. Kristus pán íkal apoštol m, ti to dodrželi všichni, taky všichni šli, jak se íká, s hlavou na špalek: „Varujte se kvasu farizejského.“ A dneska je ho plno, farizejský kvas je všude, i v církvi svaté.

Dneska se hýbou základy. Do nedávna byla argumentace v církvi - to je v Bibli, to je slovo Kristovo, tam není lež. Dneska už nad vším vládne pochybnost. lov k se nem že poušt t do debaty nebo do hádky. Já eknou jen p íklad. Te je svolána synoda o rozvedených. Písmo a Kristus pán íká, když se na to ptají farizejové: „Podívejte se, Mojžíš vám to povolil pro tvrdost vašeho srdce.“ „Co B h spojil, lov k nerozlu uj. A když se n kdo rozvede a žije s jinou - cizoloží. A když n která opustí svého muže a žije s jiným - cizoloží.“ No a p es to nejede vlak, jenomže dneska už na to téma bylo svoláno sympozium. To je zajímavé, co tam eknou, protože co k tomu íct? Prost ten rozklad lov ka už je tak velký.

Jak se díváte na Ukrajinu?

Chodím na ukrajinské mše, neumím ukrajinsky, ale chodím koncelebrovat, splusloužit u oltá e, tak ty Ukrajince trochu znám. To jsou všechno up ímní, v ící lidé, ale asi tak, jako za mého d tství tady. Neproniknuté racionalitou... Tam není ten racionalismus takový, jako tady u nás. U nás to byla strojírenská zem , kdežto tam je více zem d lství spojeného s inností v p írod . Tady to strojírenství proniklo i do toho zem d lství a v tom je ten rozdíl. Oni jsou poctiví klasi tí v ící, ale... Mn se t eba líbilo více v echách, n kolikrát jsem zastupoval v eských Bud jovicích. Tam na té mši m l v ned li t icet lidí, ale to bylo t icet mladých lidí. Žádné babi ky, žádná navyklá tradice, kostel lidí hledajících, toužících poznat pravdu. Co íct dneska? T eba v naší církvi, v té eckokatolické, platí stále taková podprahová averze k pravoslaví a od pravoslavných zase averze k eckokatolík m. Pravoslavní íkají: „Klidn si odejd te ke katolík m, ale liturgie je naše.“ A my íkáme: „My jsme odešli ke katolík m i s liturgií.“ Protože liturgie je svatá, tu nepochopíte ani vy, ani my. Tak si vy ítají... Bohužel to dojde do té citové oblasti, do t ch emocionálních stránek, a lov k za íná p emýšlet o církvi a íká: „Ono každá církev je taková nebo taková. M že být svatá.“ Církev katolická a pravoslavná má to nejv tší tajemství - má eucharistii. Bohužel ty církve, jsou to k es anské církve, poctivé, protestantské, ty mají jenom památku. Tyto dv církve, pravoslavní a katolíci, mají živého Krista a to je práv ten problém dneška. Teologové už vymysleli tolik nesmysl , že se z toho mohou stav t hory, ale záchrana lov ka spo ívá konkrétn v Kristu. To znamená snažit se ho poznat, ani ne tak z lidské stránky, ale snažit se poznat, vyprošovat si to poznání, otevírat své srdce tomu daru. On ho rád dává i tam, kde neví, že bude p ijat. Je tam však up ímné hledání pravdy. lov k má svobodu a svobody on se nikdy nedotkne. On je tak mocný Pán, že ví, že to dovede do konce, ale „ne“ tak jako soustružník nebo pr myslník – toho bude štvať, že výrobky jsou dobré, ale ten odpad – tolik toho odpadu... To je sm la, jak to d lat, aby nebyl ten odpad. To je ta otázka dneška - jak to d lat, abychom se nezadusili odpadem, po duchovní stránce.

Zase musí platit svoboda a musíme se p estat dívat emocionáln na protestantskou církev, na ty jiné církve a kazatele - spatra. Kristus pán íká: „Kdo není proti vám, je pro vás“.

V evangeliu téme, jak apoštolové říkají: „Potkali jsme jiné, kteří také hlásali a tak jsme jim to zakázali.“ Kristus Pán říká: „Proč? Nezakazujte jim to, protože kdo není proti vám, je pro vás.“

Možná, že papež František to ví. Mně se méně líbil papež Benedikt. Ten na které kroky došel, zkrátka sloužil starou mší, ta stále platí, nic proti tomu, ale jestliže bylo schváleno něco nového, tak církev jde, i alespoň má jít, stále kupedu. Měla by právě probourávat to nové. Ta také vždycky bourala starý pohanský svět božstev. Aby se lidé nebáli každého dubu a zafoukání, kdy se nosili obětiny k modlám. Církev má jít také jde stále dopedu, i když to není moc vidět, protože se to skrývá ve svatých. Otec Davídek říká: „Až to praskne, protože komunismus a ani kapitalismus nemá budoucnost, tak jednu věc vám kladu na srdce: jenom ne žádné majetky, pole a lesy. Vy hlásejte evangelium, a z té materiální stránky – chraťte umění. To co budete potřebovat jako budovy, kostely a chrámy to půjde samo. Umění, to jsou poklady minulosti, to chránit. Protože v tom se nám přenáší něco, co třeba my dobře nechápeme a pochopí to až ti po vás. Proto je to důležité a je třeba to uchovat.“ To bylo Davídkovo učení. O to se rvát, o umění se rvát. Ostatní, ať si to všechno vezmou, vy hlásejte evangelium a nebojte se, nebojte se. Jak to říkal Kristus Pán, „Neberte s sebou ani rezervní opánky, ani si nic s sebou neberte.“

Kdo a kde Vás svítí?

Mě svítí biskup (Ján Eugen) Košíš, který byl taky tajně svícený. Ten byl z Prešova, a když přišla tato doba, tak mu to dlouho neuznávali, ale nakonec to z Vatikánu dostal. Když přišla tato doba, tak to trvalo taky dlouho. První si mě povolal biskup (Vojtěch) Cikrle, který stále ještě slouží. S ním jsem měl asi hodinový pohovor. On takhle mezi dvěma, když už jsem odcházel, říká: „Teďka neslužte, teďka nic nedějte, dokud se to nevyeší.“ A já jsem se otočil, usmál jsem se a řekl, jsem mu: „Ale pane biskupe, já mám svého biskupa.“ A s těmi slovy jsem odešel, neodpověděl jsem mu, jestli budu sloužit nebo nesloužit. Ten můj biskup, to byl vlastně (Jan) Blaha. Ovšem Blaha, on nebyl organizačně příliš schopný. On byl v duchu fundovaný, znalý, inteligentní. „studiosis“, ale neměl ten manažerský zpusob a neměl to reálné vidění do praxe. Takže ho chápu, člověk až potom sásem pozná, jak to chodí v církvi, jak to je, jak jsou potřebné předpisy, zákony, tradiční zpusoby, a jak je nutné nespíchat příliš a tak dále.

Když jste byl vysvěcen, jaká byla Vaše úinnost? Dal Vám Davídek nějaký úkol?

Ano, všichni jsme byli úkolováni ale každý jinak. Důležité bylo obecné povědomí, že tady jsme. Když jsem byl vysvěcen, tak jsme dostávali úkoly navštěvovat nemocné – někdy i takové policejní... My jsme navštěvovali nemocné, kteří už nemohli. V tšinou jsem se v noval nemocným a sem tam byla nějaká skupina. Měl jsem jednou takový úkol postrašit nějaké babyky nebo ženské v domácnosti, když se něco dělo. Když se něco ví mezi těmi babkami, tak jedna se pochlubí druhé a ví to celá tvrdě. Tak jsme si jednou oblékli kožené kabáty, jak StB a pár babek jsme navštívili a vyslechli, a tak jsme je umlčeli. Protože to byla celá sada případů... Biskup (Štěpán) Trochta řekl: „Bude zřízený komunistický kněžský seminář, a kdo tam půjde, tak to je neplatné kněžství, s tím nepočítejte. Tam nechoďte.“ Byla celá sada, co poslechla, a to všechno „chytával“ Davídek. On to bral, aby si dokončil studium a usiloval o to, aby získal biskupství. Tak proto poslal toho Blahu, protože Blaha, nakonec se mu podařilo vycestovat do západního Německa. Bral materiály, na koho se má nakontaktovat, s kým má to a ono. A oni Blahu vysvětili a on to svěcení donesl sem. On byl vlastně takový přenaše svěcení, protože on jako biskup nebyl schopný. To potom člověk všechno promýšlí, probírá. Davídek byl génius. A géniové, jak to u géniů bývá, jsou úžasní a mají taky úžasné

chyby. Není to nikdy v rovnováze, veliká inteligence a veliký smysl a chápání a vid ní souvislostí – tak to m l, to mu nikdo nevezme, ale m l taky své...

M l jste n jakou specifickou oblast, v níž jste p sobil?

Ne, my jsme chodili více mén , tak „p ištípka it“. Navštívili jsme n jaké nemocné a tak... To bylo slabé, protože církev normáln pracovala, byla. Takže do zelí se moc nelezlo. Potom, když p išel ten dev taosmdesátý, tak Davídek už v osmaosmdesátém zem el. On zem el práv v as. Na jeho povahu, já nevím... On by se možná nebojácn dohadoval i s papežem. Vid ní m l, to mu nikdo nevezme. Ale možná, že hrál i n jaké vyšší hry, to je t žké posoudit. Odsed l si jedenáct rok a u il nás: „Bu to zahynu, anebo situaci ovládnú.“ Tak nám vypráv l, jak to d lal. íkal, jak oni byli na v znici v Mírov a tam léta drali pe í nebo lepili sá ky, když m li pracovní sm nu. No a pro n ho bylo... Aby vycvi il dozorce a všechny ty velitele d ležitě, že ho musí bu respektovat nebo zahyne. Vytvá el takto své systémy i n kolikrát. Prost d lal v ci podle sebe, i když byl pak trestán hladem, samovazbou i jinými tresty. Nakonec se mu vždy poda ilo systém zdolat, i když za to tvrd platil celou dobu, než protivníka unavil. Pravideln ulehl pod st l, na kterém ostatní pracovali, a spal. Když p išel policista kontrolovat práci a našel jej pod stolem spícího, nechal jej odvést do korekce. Odsed l si tam t eba p t dn trestu. Po vrácení na pokoj, znovu v poledne lehl pod st l a spal. A tak to d lal dozorc m stále, po ád dokola, dokud nemávli rukou a nenechali jej pokojn spát. „Bu zdolají oni m , nebo já je – žádná jiná cesta není.“ To on byl takový. Já íkám, on zem el práv v as, protože to by bylo pro n ho velice zlé. Jak to tady po osmdesátém devátém d lali, to by bylo pro n j zlé.

V noval jste se n jakým v dním disciplínám?

Ne.

Udržovali jste s bratrem v Kanad kontakty b hem socialismu?

Ze za átku, v t ch padesátých letech, když utekl, tak psal jedin mn . Já jsem psal jemu. To byly ješt takové mládežnické dopisy. Ta korespondence nebyla astá, byla opatrná, protože já jsem se zapletl do špionáže a cht l jsem, aby ta informace šla ven. A nev d l jsem jak. A potom m j spolužák, skaut, co jsme chodili do školy v Prachaticích, tak že má kontakt. V t ch padesátých letech už jsme znali v ci, jak chodí. Nakonec se to odehrávalo, n které ty p ípady, p ímo v t ch Prachaticích. Naše profesorka eštiny byla dcerou velitele celého toho úseku pohrani ní stráže. Její otec byl major, který tam tomu velel. M li to rozd lené na ty úseky - Vimperk, to pat ilo jemu. Takže jsem m l živé informace... On chodil za dcerou a bavil se i s námi. My jsme byli svazáci. Já jsem od n ho vytahal všelijakých informací, všechno možné. Bratr Ji í utíkal p es Rakousko. Já jsem byl p íliš mladý na to, aby to se mnou konzultoval, n co mi nep ímo sd lil. To já jsem nev d l nic. V d l jsem, že jde pry , to jsem v d l, ale nevyptával jsem se. To už platil nový komunistický ád a ší il se strach. Totiž hned po válce vyšla knížka *Clay-Eva volá Londýn*, jestli jste o té knížce slyšel. A ta knížka, to byl románov napsaný dokument. Bylo to z protektorátu, jak pracovala anglická kontrarozv dka na našem území, jak nakonec byla odhalena. Prost všechny ty konspira ní záležitosti tam byly. Potom pozd ji za Davídka jsem etl knížku, na kterou jsem „vyvaloval“ o i. Byla od ruského autora, te už si nevzpomenu, jak se to jmenovala. (*Možná: „D m bez klí e, rezident uniká.“*) Prost jsem žasnul, že on velice tajné informace, které si lidi ani nevšimnou, všechny v té knížce popsal. A proto nám to Davídek dával íst. Jenom si vzpomínám na takovou mali kost, že je pot eba, když se pracuje v podzemí, informace stále

vyhodnocovat. Těba p ijedou popelá i n jak nepravideln . To sta í, malá nepravidelnost, t eba pár hodin. Tak si toho musíme všimnout. Rad ji si ov it telefonicky, pokud to jde, pro p ijeli pozd . Davídek, speciáln , když jsme n kam jezdili, tak si po ád posílal pohledy z r zných míst. Byli jsme spolu asi dvakrát v Rumunsku, jinak v NDR. Tak vždycky pohled, hned pohled a te vyhodnocoval. V d l, za jak dlouho odtamtud p ijde pohled a za jak dlouho dojde ten jeho pohled. A podle toho v d l - jsou mi na stop , jdou po mn , nejdou po mn , nev dí o tom. To jsou takové mali kosti.

Tady t eba šlo o pokus zabít Davídka. To bylo p ímo evidentní. Naše ulice tenkrát vypadala jinak, nebyl zde radiální okruh a naproti stály domy. Ulice byla mnohem užší a tenkrát celá rozkopaná k v li p eložkám sítí. Kopala se i kanalizace. Prost vjezd do ulice byl tak ka nemožný, ani omylem by do ní motorista také nevjel. O to to bylo zajímav jší, že k nám zvonil na zvonek takový malý lov íek, úpln cizí, a val: „Podívejte se na n ho, on m cht l zabít, on m cht l zabít, on m cht l zabít!“ val jak pavíán a ten idi toho auta byl jako opilý. Cht l ho zabít, ale spletl si ho s Davídkem. Plnou rychlostí jel z toho kopce tady do naší ulice a do n ho. Ur it byl n kým naveden, nebo... Prost , našť stí malý mužík sta il sko it za roh domu. Kdyby to stihl jen do našeho žudra, jist by byl mrtvý. Nedivím se, že tak rozrušen k nám val: „Cht l mne zabít!“ Takže tyto v ci se všechny d ly, Davídek nebyl n jak, že by byl mimo obraz. On sed l p es deset let a nasbíral mnoho zkušeností, jak to na našem sv t chodí.

Jak to bylo s vámi?

M zatkli v únoru v t iapadesátém a nev d l jsem pro . Snažil jsem se nev d t. Já jsem m l doma totiž dv encykliky, *Quadragesimo anno* a *Rerum novarum*. Tak jsem si íkal, že ty by oni nem li dostat do ruky, když mi d lali totální domovní prohlídku. A v d l jsem, že je po ád ješt neobjevili, nenašli, takže co bych jim ješt ukázal. Tak jsem si vzpomn l, že jsem tam m l blízko nich založené bratrovy dopisy ze západu. Tak jsem si u sebe íkal: „Hop nebo trop“ a promluvil jsem: „Jestli vás zajímají dopisy od bratra, který je v Kanad , tak vám je m žu dát.“ A p itom jsem m l v úmyslu, když tam otev u, tak rychle levou rukou do košil, str ím ty dv encykliky, protože jsem je m l po ruce. Ješt jsem je etl. A poda ilo se mi to, str il jsem je p ed nimi tam mezi ty košile, oni to tam prohlíželi a dal jsem jim ty dopisy bratra a projevil tím dobrou v li spolupracovat, no encykliky nedostali.

Nakonec se mi poda ilo projít celou tou sítí, vyšet ováním a vazbou velice dob e. Velice dob e proto, že jsem m l d kladn v pam tí a p e tenou tu knížku *Clay-Eva volá Londýn*, tak jsem v d l, jak to za války probíhalo v kriminále. Žádný m nebil, ale ty metody byly. Já jsem si íkal: „Tak tady je hloupost n co vymýšlet, vyhlávat. O d ležitých v cech ml et a takové ty prkotiny dávat s ochotou.“ Že jsem už dávno prohlédl tento režim, a že ho podporuji a tak dále. Takže jsem spolupracoval s referentem. V Olomouci jsem sed l ješt v tom starém kriminále, nakonec to bylo s tím referentem na takové úrovni, že jsem rozumným zp sobem íkal, jak m vedl z toho vyšet ování: „Pane referent, kdybyste byl tak hodný a povolil mi n jaký chleba, aspo suchý chleba, kdybych dostal.“ „Jo, jo, to za ídím, to za ídím.“ My jsme si vždycky museli na cestu uvázat ru ník na o i a to už jsem um l. To už jsem si uvázal vždycky sám, tak po ádn jsem to utáhl, škubnul jsem rukama a pustil jsem ho. Tak jsem ten ru ník nechal, aby byl nad t ma o ima, abych vid l. D lal jsem jako, že kopnu do schodu, že na n ho nevidím, ale já jsem ten schod uvid l. Tak jsem m l takový úhel vid ní a te on m vedl normáln , jako zajíce za límec. Do schod , a kdyby mi ne ekl: „Schody!“, tak já jsem spadl. Musel m p idržet, necht l jsem, aby se to vyzradilo. Tak to bylo takové p kné. On mi slíbil, že ten chleba za ídí a pak m p edával té v ze ské stráží a íkal: „Jo, a dejte mu chleba navíc, jeden krají ek chleba mu dejte.“ A vid l jsem ruku, jak ukazoval – nic! Taková „fligna“. Tak to jsou takové mali kosti, takové vzpomínky, které lov ku blesknou.

No a jak jsem říkal, potom už ta korespondence... Bratr už nepsal. Jestli potom hledal někoho jiného... Rodiče mu asi napsali, že jsem byl zavazenej. Tak potom už nepsal. On te vydal knížku v Kanadě a nechal ji tady položit do kšestiny od nějakého kamaráda. Ta knížka se jmenuje *Sv. dek.* Já s tou knížkou zcela nesouhlasím, ne proto, co tam napsal, že jsem nalítl komunistickému agentovi, a že jsem tím pádem byl zavazenej. To vůbec není pravda. Mně se právě podařilo ten husarský kousek, že jsem vylezl... Dostal jsem napřed paragraf „pobuřování proti republice“ na dva roky a v Praze to hned... Ale to proto, že jsem vůbec nepřiznal, že jsem propašoval ten materiál, že jsem něco takového dostal do zahraničí, na západ. Jenom jsem trnul, jestli to ten Syrový neekne. Já už jsem tomu Syrovému, když jsem to dělával, už jsem mu moc nevěřil. On se moc „camral“. Moc se vytahoval před divy, tak jsem si říkal: „To není dobré, ten neumí mluvit.“ A tam v StB, tam nejsou blbci, tam nebyli hloupí lidé, tam byli „koumáci“. To zase nebylo, že je opiju rohlíkem, tam byli velice schopní lidi a ti se pohybují dneska normálně. Protože schopný člověk je vždycky schopný člověk, bez ohledu na režim. Dnes myslím už v tšinou nežijí.

Dnešní společnost trpí na jednu věc: odpadla od Boha v tšinou vinou kléru, prostě hierarchie. Protože jim to trvalo 300 let, než se rozkývali. Ostatně zde na zemi se nic neděje náhodně. Vždy byli lidé táhnoucí a táhnutí. To platí i o Vatikánu. Dříve táhli, vždycky byli o krok vpřed, ale potom Koperník, to by bylo dlouhé povídání. No prostě zanedbali, ale ne všichni, to se zdá, že Církev je vedle. Ale není. To nevědí tžko chápe. V krizi je celý svět, upadl do tmy domyšlivosti a pýchy v době, kdy se mlčí a o skutečnosti se ví čím dál méně.

Navázal jste znovu kontakt s bratrem kolem roku 1968?

Ano, to jsme byli v kontaktu, to už byl trochu jiný svět. Po tom vstupu armád se situace hodně změnila, ale po té stránce policejní byla pořád vážná. Ale už to nebylo tak, jako padesátá léta. Už tam nebyla ta emocionální záměna a pesimismus a tak dále. Už tam v těch složkách pracovalo víc inteligence a už tam o inteligenci nebyla nouze. O to to bylo nebezpečnější. My s Davidkem jsme sledovali ten osmašedesátý rok a taky jsme říkali: „Všimněte si, že je uvolněno, ale to je svoboda pro komunisty, to není svoboda pro nás. Dokud se nezačne náboženství - o náboženské svobodě...“ To nepadlo ani slovo, to se vytvářelo. Jako je to pomalinku... Dneska není potřeba to vytvářet, protože to se vytváří samo. To se vytváří samo, protože holt nepochopili dobu a je to tak, jak to je.

Kdo v dělal za komunismu, že jste kněz?

Rodina to věděla. Mamince jsem to řekl. Můj starší brácha byl jezuita, nakonec zůstal v Kanadě. Tam byl pověřen, aby vybíral po Spojených státech a po Kanadě peníze na výstavbu semináře. Seminář, to je takové menší sídliště, se vším komfortem. Sběrka probíhala a pak ho pověřili, že bude v Montrealu i Torontu, že půjde jako pozorovatel za církve do blázince. Aby duchovní vedl blázny a aby se tam poučil. Spolupracoval s personálem a seznamoval je s hlubším pohledem církve. Pracoval rok v tomto ústavu, tam se s ním seznámila socioložka a on zjistil, že se na něm stala závislá. Chtěl jít od toho, bylo to o Vánocích. To ho napadlo... Ona řekla, že jede do Newfoundlandu, domů. Najednou mu bleskla myšlenka, ona domů nejela, protože s tím cestováním je to složitější, tak se jel podívat k ní domů s neblahým tušením. A ona se zrovna v šela. To jsou intimní věci, to je těžko soudit. On jí prostě slíbil, že si ji vezme, až to vyjde ve Vatikánu, v církvi, a v úřadu. Ona byla protestantka. On si ji asi po roce a půl vzal. Postavili spolu na východ domek.

Za ním jsme se dostali na návštěvu. Divili jsme se, že jsme všichni tři dostali povolení (*doložku k pasu*). Bylo to v roce 1987, to jsme se divili, že jsme byli i bráčové a všechny nás StB pustila, nebylo námitek. Byli jsme tam mše a trochu to tam poznali. Ta jeho

manželka Vera, byla starší o sedm nebo osm let a zemřela v roce 2014. Žil s ní, respektoval, že je protestantka a ona asi po těch letech přestoupila ke katolictví. Stala se z ní nadšená katolická. Po roce 2000 nás zde vícekrát navštívil, jednou i s manželkou. Te už nemůže, protože jednak je o ty roky starší, než já a potom měl šest bypassů. On má již 87 let. Před dvěma lety unikl ze smrtelné postele. V Calgary už tomu vůbec nevěřili, že to přežije, tu operaci. Odešel z místnosti a potom to zjistil. Tam to mají jinak, než u nás. Tam mají v nemocnici takové apartmány, to mají pro ty, kteří už se ocitají před smrtí, u kterých se nepotvrdí, že se ještě proberou. Potvrdí, že ti přibuzní se tam s nimi přijdou loupat, vedle je tam ložnice kde mohou přibuzní i přespávat, pokud jsou z daleka. Pohřební služba je místní, „kšeft“ má zajištěný. On tam tak ležel v té místnosti, probral se, a když se probral na tom lůžku, vstal a posadil se. Zdravotní sestra tam koukla, lekla se a zavolala další. To se jim nestalo, že by tam někdo utekl smrti. Dosud (2016) pořád žije, ale je chudák. Manželka mu zemřela...

On byl velký přítel (Tomáše) Špidlíka, který mu vím, když studoval, dával spirituála. Tam se spolu skamarádili a Špidlík za ním několikrát přijel na dovolenou. Tam v Kanadě je ještě divoká a krásná příroda. Sjížděli spolu prudké cesty na lodích. Takže on měl přes nahořlou informaci, o tom pohybu v hierarchii. „Ml, ml a ml“ -to je poslední informace od Špidlíka. Nevyplatí se vypouštět nějaká slova. Bezák udělal základní chybu, zveřejnil pro lidstvo to, co bylo pro nahořlou. Bratr prošel vím ambrosiánským kurzem. Ambrosiánská škola má na starosti diplomatickou výchovu nové inteligence. Učí se tam chování ve společnosti, stolování atd. Tak se chovají všichni diplomaté, ministři. Špidlík mu zařídil, že může soukromně celebrovat, zařídil to za Jana Pavla II. Bratr říkal: „Špidlík je velice vzdělaný, ale to slovo – ml et“. On dovedl ml et.

Jak hodnotíte biskupa Davídka a jeho dílo?

Byl to celkem génius, byla v něm horlivost a taky šin, ale byl to taky jen člověk. Já jsem jen jednu příhodu. Já jsem mu dával určitý čas. My jsme byli na jihu Rumunska a jeho tajemnice Ludmila Javorová měla maturovat. Byla neděle odpoledne a v pondělí měla ráno maturovat a my jsme byli až u moře. A on si najednou usmyslel, že od něj nějaké cikánky koupí kroj, a tak zašli shánět s Liduškou. On, když si vzal něco do hlavy, tak mu něco říkat, to bylo obtížné. Tak jsem říkal Lidušce: „Pokud chceš zítra maturovat, tak je jediné řešení, sednout, nic nevymýšlet a jet, protože už te to máme tak akorát.“ Ona toho Felixe zpracovala a jeli jsme. Jedeme, já jsem si v duchu rozplánoval cestu. Dojedu do Budapešti, tam si dáme večeři, kafe si dám a pojedu dál. Dojeli jsme do Budapešti, chtěl jsem někde zastavit a Davídek ne, ne, ne. Není čas, přikazují ti jet. Tak jsem se naštvál. Přikazuješ mi to, tak jsem jel. Přijel jsem do Bratislavy a v dle jsem, že mám dost, tak jsem sjel na parkoviště. Už jsem se neptal. Říkal jsem Lidušce: „Dej pozor, já si sklopím sedadlo.“ To auto byl myslím Renault. A říkám: „A spí se, klid!“ On jí dal nějaké prášky a ona mi to podává: „Vezmi si to a můžeme jet dál.“ Já jsem říkal: „Nemůžeme, tak si dej pohov.“ Vyzval jsem jí ty prášky a s emocí jsem řekl, že prášky „nežeru“. Tím to bylo odbyto, nastalo naprosté ticho. Sklopil jsem trochu opradlo a spal jsem zhruba od půlnoci do té té hodiny. Pak jsem v dle, že už je to dobré, tak jsem jel. V sedm hodin jsme byli doma a na osmou hodinu do školy, na maturitu. Všechno bylo dobré, ale Felix už se mnou od té doby nemluvil, už mě na žádnou cestu nechtěl a nic neřekl. „Já se ho doprošovat nebudu.“ Ale pak dostal školu. Uteklo asi před rokem a znovu jel do Rumunska. Na Rumunsko on trpěl a vzal si Edu (*Sedlického, který po revoluci jako kněz sloužil ve Svatouchu na moravské Vysočině*), ten ho vezl. Byl dobrý člověk, ale dal na hierarchii. Přijeli k Lanžhotu, tam je silnice s alejí, tam je takový mokad, tam zaspal asi v osmdesáti, devadesátikilometrové rychlosti „vlítl“ na ten mokad. Auto se několikrát otočilo, při každé otočce z toho auta jeden pasažér vylítl, jenom Felix tam zůstal až

do konce. Auto bylo rozbité na mraky. To bylo štěstí, že se v podstatě nikomu nic nestalo. To byly nějaké odrazy a tak, protože „vlítli“ do toho mokradu. To byl zážitek, takové pěstování. Felix potom musel spávat, myslím tři čtvrtě roku v sádrovém lůžku (kolíbce), jestli měl vyhledat nějaký lánec, něco s páteří. Potom se se mnou začal normálně mluvit. Zase by to neunesl, on neřekl: „To jsem ti uškodil.“ On byl pravý hierarcha a to on byl.

Já jsem si ho velice vážil a do dneška se ho budu zastávat a vážit si ho. Protože jemu to výborně myslelo a byl praktik. Dovedl aplikovat, dovedl z toho něco nového vyvodit. On třeba říkal, že když byl v té vazbě, nebo na tom Mírově, tam byl tvrdý řád a on měl taky svůj tvrdý řád. On říkal: „To je tak. Když si člověk vybuduje řád a následně se dostane pod knutu jiného řádu, tak ho to ty řády, když si spolu nerozumí, tak to jiskří, to musí jiskřit.“ On říkal, že tam moc nespál, on vůbec moc nespál, on po řádu študoval knihy a Písmo. On ty knihy bral velice rychle, ale on zase v době, co je v těch knihách, on měl „pamatováka“. Dovedl vybudovat ten svůj řád a systém, to celá řada lidí nedovedla a nedovede a mnozí se prostě „trepali“ jak ratlíci. On se nikdy „netrepal“, on v době, když jsem šel a jak jít, a to je u člověka vzácný dar. To je člověk, který žije na doraz z modlitby, buď to přežiju, nebo „zhebnu“, jiná cesta není. To byl on. Takový tvrdohlavec, urážlivec. Ne vždycky si to po řádu uvážil, ale inteligence tam byla velká a vzdělání velké. Já vím, hodně lidí má námitky, že vysvětlím nějaké „estébáky“, to všechno je možné. Nakonec to máme v Písmu svatém, Pavel byl taky farizej, a byl taky tvrdě proti komunistům, a co se stalo? Člověk je neustále ve změně, já jsem znal celou řadu komunistů a to byli charakterní, poctiví lidé. Zase naopak jsem poznal celou řadu komunistů až na půdu, kteří byli ochotni chodit do kostela a byli to prvotní darebáci. To nejsou mátky lidská, aby člověk hned v době, to je dobrý člověk. S tím škatulkováním opatrně.

Máte strach?

Strach má člověk mockrát. Já jsem měl takový normální strach. Příklad. Když jsem dělal na pékoku (*na ražení pětím dvoukolejným cestám pod zemí*). Je v tom kus odbornosti, tak to byly party ty i až šest osob, které spolupracovali nejen vzájemně, ale také s předcházející i následnou smunou. Nejprve to byli němečtí vojáci, zajatci a pak to byli naši lidé. Němce v padesátém šestém odsunuli. (*Konrád*) Adenauer jim to vymohl.

My jsme si potrpěli na pořádek, ten kolektiv byl široký, jel na tři směry, a aby se splnila norma, musel být pořádek a dokonalá souhra všech, protože jinak bychom nedokázali ve skále postoupit za ten metr. To skutečně vyžadovalo dobrou organizaci. A taková organizace mezi námi byla. Já bych nikdy nechtěl bydlet se svými spolupracovníky, protože se nedovedli bavit o ničem jiném než o konkrétní práci. Pracovníci, kteří nemají moc volného času a mají v těsnou jen práci a spánek se lehko stávají otrockými roboty. Jenom rozebírají do detailů každý pohyb, tu práci - co dělají špatně, a co by se to dalo dělat líp atd. Ty práce byly tak „vyšolichané“. Když se přišel podívat ruský dělník, jak to děláme, tak zůstal stát s otevřenou pusou a „vyvalenýma“ oči. A nemohl tomu věřit. My jsme byli schopni, když to šlo a byla dobrá hornina, tak ten denní cyklus: odstelenou horninu vybagrovat, položit kolej, nebo aspoň nástavec a vyvrtat a odstelit pro další smunou. To byl cyklus jedné směry a my jsme byli schopni to udělat za půl druhé hodiny. Tak to bylo zesynchronizované a nás to bavilo. Co bychom se dělali. Když se to vybrousí a vychytá, tak jsme vždycky zřídali, posedli, vystelili a vydělali jsme si takovou chaloupku pod tou zemí. Tam jsme se bavili a probírali, a pak jsme si říkali, už bude půl druhé, a ten cyklus stihneme a pak ještě něco naspíme. Tak jsme šli na to a před třetí hodinou jsme šli spát do pumpárny, kde se pumpovala voda, ten rytmus stroj nás rychle uspal. U těch prací jsme se točili. Vrtali jsme všichni, ale u těch dalších prací jsme se točili. Jednou jsem byl na té plotně, kde se vozíky táhly napravo, nalevo. Na jednu kolej se dává plný vozík, na tu druhou prázdný. To

byla taková odpoinková šichta. Vždycky vozík chytout a strhnout bokem. Stál jsem a díval jsem se, že tam byly povolené nájezdové packy na prostřední koleji. Ale s tím rozjetím to ty vozíky přejely bez problémů. Teď tak stojím a přemýšlím - měl bys ty packy narovnat, aby to najíždělo plynule, ale co bys rovnal, ono to jezdí taky - to byl takový vnitřní dialog. Zase přijel vozík - narovnej to! Udělal jsem krok, zohnul jsem se, že to narovná a najednou za mnou, právě tam, kde jsem stál, vypadl kámen ze stropu veliký jako vozík. Kdybych neudělal ten krok k opravení nájezdu na to, tak bych zůstal pod tím kamenem jak placka. Tak prudce mohla přijít smrt. Pak jsem si řekl: „Tak jsme na tom stále všichni, stačí moment, chvilka - ohlédnutí, vstoupení do vozovky, zamýšlení za volantem buď vlastní, nebo protijedoucího a jsme z tohoto světa pryč.“

Měl jsem obavy, měl jsem strach, ale bylo to potěšení. Byli jsme třeba na místě, kde to hodně padalo, ty kameny. Bylo to zrovna v nějaké žíle, tak se to tam vydělo, na to dala hráz - trámy do kříže - aby se to dotýkalo kamenem, aby se kámen jen opřel. On tam nikdo nechtěl lézt a stavět to. Já jsem tam byl jako mladý kluk, říkal jsem si, tak co. To, že riskuji život, to jsem si moc neuvědomoval. Jinak bez strachu... Ty věci je potřeba zracionalizovat a pak vidět. Jednou budu muset odsud odejít, tak není třeba hazardovat, je potřeba riskovat, hledat cestu, ale ne hazardovat. Já mám takový dojem, že jsem mnohdy hazardoval.

Na posledním výsledku StB jsem byl v Brně na Lenince (*bývalé sídlo StB, dnes Kounicova ulice*) někdy v sedmdesátých letech. Bylo to pro mě přímo kouzelné, protože za ta léta se nic moc nezmenilo. Zavelil jsem tam do místnosti, utekla jedna hodina, druhá, nic... Já jsem se pomodlil jeden, druhý referent. Nevím, po kolika hodinách přišel referent a začal mě vyslyšet. Já jsem nevěděl pro koho. To neekne žádný referent. Pátral jsem v duchu, co po mě chce. Nakonec promluvil, o co jde. Já jsem si kdysi na výstavišti, na veletrhu objednal od Američanů časopis Spektrum. Mně to asi dvakrát, třikrát přišlo, a když to přišlo po čtvrté, tak si mě zavolali. Mě by nikdy nenapadlo, že je to kvůli tomu. Potom se mnou rozebírali všechny ty články, nakonec tam přišli tři nebo čtyři, aby jich byla síla. Následně mě vyvádí ven dva z těch vyšetřovatelů a ten mladý se mnou ptal: „A vy jste neměli žádný strach?“ Já jsem mu řekl: „Strach? Já vím tomu, že žádný, kdo je k vám pozvaný, nemá příjemné pocity, to tady vy nevedete, ale z čeho strach?“ Řekl: „To byste se divil. My odtud lidi vynášíme. My tady máme takovou místnost s kanapem. Tam je položíme a necháme je být. Odtamtud už můžou klidně odejít, tam je cesta jenom ven. My je musíme vynášet, oni nejsou schopni se pohnout - to udělá strach.“ Já tomu vím, jim se podařilo za ta léta vybudovat si tak dokonalou pověst, že ten strach za ně drtí lovka, už když tam jde, i dostane dopis s předvoláním. To je v podstatě pořád stejné v každém režimu, jen ta míra se mění. Byl jsem ve Františkových Lázních v lázních SNB. Tam byli samí policajti, a úředníci... Byl jsem tam s jedním šikovným poručíkem na pokoji. Bylo to v devadesátých letech. Tak jsem tu společnost sledoval, a říkám si, nic moc se nezmenilo. Tam byly typy, které rozdávají ty kopance - to už je typ lovky.

Byl jste někdy vyslyšán kvůli innosti ve skryté církvi?

Nebyl. Nevím proč, celá sada lidí byla, ale já ne. Jestli Felix mě nějak uchránil.

Měl jste za socialismu nějaké kontakty s oficiální církví? Angažoval jste se do oficiální innosti církve?

Ty kontakty měl pan probošt Krátký, on byl tajně svcený biskup a měl (*státní*) souhlas. Takže ten sloužil, myslím, že byl v Kunštáte. Byli jsme v takovém známém styku s tím západním knězem, ale nic moc. Žádný pravidelný řád to neměl.

Chodil jste normálně do kostela, nebo jste sloužil jen doma, když jste byl vysvěcen na kněze?

Za socialismu jsme sloužili jenom doma, To byla někdy výjimka, že jsme někde kam vyjeli, tak se sloužilo někde v kostele. V Jeseníkách jsme byli asi dvakrát, červený dům nebo tak nějak se to jmenovalo, to je úplně na hranicích s Polskem. Dneska velice pěkná krajina, to už je taky let. Tam to nebylo osídlené, byla tam nádherná příroda.

Normálně do kostela jste nechodili?

Sloužili jsme sami, ale chodil jsem taky do kostela.

Měl jste za socialismu kontakt se zahraničím?

Bezprostředně ne. Jednou sem přijela rakouská televize ze zahraničí. Tak mne se ptali. Já jsem odmítl něco jim vyprávět.

O čem vypovídat?

Já jsem byl s tím mi mukly, už jsou to v tšinou nebožtíci. Teba z Prahy Emil Miná, který dělal editorek nějaké organizace, dal mi samizdatovou knihu o de Chardinovi, to byla tenkrát velká bomba. Obohatilo mne to hodně. De Chardina jsem bral a dodneška ho beru, on je velice dobrý. Měl tam objevené věci.

Jaký je váš názor na praxi svěcení ženatých mužů a žen?

To nám právě moc vysvětleno nebylo. Já to osobně dneska považuji trochu za úlet a dovedu vysvětlit, proč si to myslím. Je celá řada skutečností a pravd, které se prostě v církvi nehlásají a neříkají. Když jdeme do Písma svatého, a snažíme se dojít k tomu, jak to je a pro to je, docházíme k zajímavým informacím. Už kniha Genesis, nám popisuje, že Pán Bůh stvořil všechno. Odbočím. V Kanadě měl mnicha a přijela za ním skupina vědců, aby si s ním rozdiskutovali nějaké věci. Řekli: „Proč nemůžeme věřit tomu, že Pán Bůh uplácal lovka z hlíny.“ „To nemůžete, já tomu taky nevěřím. Bůh totiž nemá žádné ruce. Všechno to stvořil a viděl, že je to dobré.“ Tomu, co vytvořil, stvořil - ráj, optimální místo pro toho živočicha, který byl nějakou tví živočišstva. Zajímavý je Darwin, který dal ten předehod druh dohromady, ale nikdy se neobjevil žádný materiál, který by předehod zaznamenal. Předehod „z pejska na kon“. Mezi články chybí. Tj., tak to asi nebude. My jsme nepochopili Nejsvětější Trojici a zde na zemi ještě mnoho nepochopíme, když oblast objeveného je obdivuhodná. Ježíš říká: „Nikdy nikoho neodsuzujte.“ Proč? „Nemáte na to, ta vaše oblast nevdomí je ohromná, ale jednou budete soudit i anděly.“ Až se nám zcela zaplní ta oblast nevdomí. Lovk je sám sobě tajemstvím. Potenciálně něco ohromného a ve skutečnosti se často musíme zastýdět, jak se dopouštíme omylů, soudů, kategorizace a já nevím čeho....

Doktor Felix Davídek to rozhodnutí světit ženy nejdříve zkusil v té linii biskupské, tam vznikl rozkol, tam s tím trochu pohořel, ale nevzdal to schvalování svěcení žen i s námi, co jsme měli někde výjezdní zasedání a tam nechal hlasovat. Já jsem se toho hlasování zdržoval, to bylo skoro takové nátlakové hlasování, protože jestliže platí to, co máme v Písmu svatém, že celý lov k je teprve muž a žena dohromady, tak tady spíše by platilo - zdobrovolnit celibát. Vždy budou ti, kteří budou chtít a ta tradice v Církvi taková byla. Na biskupy se světili pouze celibátníci, ale to bylo více méně z praxe. Mohl se cele novovat tomu úřadu, který to biskupství v sobě nese. Jinak vlastně až do 12. století bylo běžné, že se kněží ženili a na východě je to jinak dodnes. Tam jsou svěcení i ženatí muži. Na biskupa je možné

svítit pouze svobodného, celibátníka. Kdo chce a je Pánem Bohem povoláný, jde do klášterního života, jde k baziliánům. Mají jen jeden řád, nebo zůstává úplně jako mnich sám, samotný. Ten pak zůstává svobodný.

Udržoval jste s ním kým ze skryté církve kontakt po celou dobu, i po Sametové revoluci a jak moc to bylo intenzivní?

Tak ono tou smrtí Davídky v osmdesátém osmém... On sám už předtím to tak začal zbrzdovat, protože ti jeho biskupové již začali samostatně... Z toho vznikala nedorozumění, zavlnění i jeho nemocemi. To je zase jiný problém, který tady byl. Davídek dělával s materiálem, který měl, co se týká lidí. Byli tam schopní a tak dále, ale právě to mu uteklo, prostě nemělo to tu dynamiku, aby když přišla Sametová revoluce, aby vyjeli. Především ti biskupové, aby vyjeli vpřed a řekli: „Tak, „třepali“ jste se jako osiky, tak se „třepete“ dál a my budeme dál tak a tak. Davídkovi biskupové spíše mlčeli a do Vatikánu nejeli. Davídek byl mrtvý a ostatní nevytvořili jednotu. A diplomatická zkušenost a umění jednat efektivně, to také nebylo. Propadli negativnímu očekávání a potom se volili biskupové z těch, kteří se „třepali“. Ti se pak radovali: „Hurá, máme to! Máme to!“ Každý, kdo přijme takový úřad, jako je biskup, tak by se měl „třepat“, protože to má velkou starost a velkou bolest na svém „hřbetě“. Jenomže tito noví biskupové zavedli kolektivní Biskupské konference – to je ta rafinovanost. Biskup, to byl kněz, to byl pán na tom území, jako byl pan farář na své farnosti. To všechno je dnes jinak, je rychlý vývoj změny. Zdá se, že vítězství úřadů, Nestalů jsme té dobrou. Kdo jí stačil?

Udržoval jste tedy s ním kontakty?

Tak s Jendou Blahou jsem udržoval takový nepravidelný kontakt, jinak takový normální kontakt vlastně s mnohými z nich. S Bělou Provazníkem, nebo dneska ještě žije Jirka Krpálek, ale Krpálka jsem neviděl už roky. Ten byl, myslím, v Tišnově, i Kuřimi, nebo tam někde byl. Dneska jsou již v tišinou všichni po smrti.

V čem spočívala Vaše činnost po roce 1989?

V té době jsem již dělal prostého zedníka. Asi v roce 1987 mi bylo svěřeno jedno ze stavebních středisek Stavebního podniku. V této funkci jsem vydržel necelý rok. Poznám skutečnost, že mám pod sebou asi osmdesát pracovníků, z toho asi šedesát zedníků. Ve skutečnosti zednickou profesi ovládalo jako řemeslo pouhých šest, kterým se dalo říci, že umí zednickou. S takovým kolektivem se nedaly plnit požadované úkoly. Odešel jsem z funkce a šel pracovat jako zedník. Tuto práci jsem vykonával až do odchodu v roce 1993. Řekl jsem stranickému výboru, že já už nemám na to vychovávat lidi, kteří neumí pracovat. A že jdu dál zedníka. Tu práci zedníka jsem dělal tři roky. To řemeslo potěbuje minimálně nejen řádné vyučení, ale pětiletou praxi. Ještě dva roky mi chyběly, abych se mohl nazvat zedníkem, ne papírově, ale skutečně. Je to prokonečně řemeslo.

Vraťme se do roku 1969, kdy jste byl vysvěcen na kněze.

V tom roce 1969 jsem skončil semináře a zkoušky. Byl jsem vysvěcen již v únoru. Já jsem o to nikdy nijak neusiloval, jen jsem se na to připravoval, ale najednou mi to Davídek nabídl, že bych mohl být vysvěcen. Já jsem řekl: „Já se vzpírat nebudu.“ Tak pozval ze Slovenska tajného vysvěceného biskupa eckokatolické církve. Musel jsem přejít do eckokatolické církve a

vysvítily mne tady doma. Když pšel ten nový nejistý ás obnovování socialismu a o ekávaly se odsuný na východ...

Orientace církevních úad trvala až do osmadvadesátého, jak to mnohdy trvá úad m, než se zorientují. Než uznaly, že se zem to í kolem slunce tak to trvalo také hodn dlouho, nyní už se to zlepšilo, že v ci trvají p t, deset let.

Jak p esn probíhala integrace?

V šedesátých letech... To bylo tak, s námi se vyloženo po ítalo, že se bude provád t s tímto obyvatelstvem to, co se provedlo s Ukrajinou. To byl takový vzor, na Ukrajin , tam bylo také hodn obyvatelstva vyst hovaného na jih. Z Podkarpatské Rusi zase obsadili jejich místa, prost bylo to tak hodn promíchané. V ilo se tomu, že jak se situace vyvíjela v tom osmašedesátém, tak že sem p íjdou Rusové ve v tší mí e a za nou se tady zabydlovat. K tomu bohudík nedošlo, a proto jsme byli v tom dev tašedesátém vysv cení – že budou p esuny. A potom, když se to p evrátilo, si s námi nev d li rady. Protože to všechno Vatikán v d l, všechny naše seznamy tam ve Vatikánu byly, jenomže Vatikán... Zase jen taková perli ka. Tady na univerzit v eských Bud jovicích u í Karel Skalický, napsal knížku o Druhém vatikánském koncilu. Utekl za hranice v dob , kdy utekl m j bratr. Bratr ho znal ze studií z íma. Skalický jako mladý student utíkal ještě s dalšíma dv ma, dalšími mládenci, kterým v il, vždy spolu s nimi st íhal pohrani ní dráty. Slavn utekli, až do Vatikánu došli ti dva. Až teprve te , po dvaceti letech se dozv d l, že ti dva, to byli p íslušníci StB, kte í šli do Vatikánu studovat. Oni tam vystudovali a byli to zahrani ní agenti pro západ. My jsme m li velice dobrou pov st jako špioni – to íkal bratr – že se t žko dostávalo do Pentagonu, ale že se tam dostali eši. To byla jedna velká aféra, že tam jako agenta odhalili echa. Takže jsme m li dobrou pov st ve zpravodajských službách.

V roce 1998 jsem dostal na starosti eckokatolickou farnost - okres Jihlava, okres T ebí , Znojmo. De facto jsem jezdil jenom do Jihlavy a po cest jsem d lal ještě Velké Mezi í í. Protože ty finance nebyly a eckokatolíci taky nebyli... Za ínal jsem v Jihlav , nakonec jsem se tam domluvil s ímskými katolíky – premonstráty. Byli ke mn vst ícní a dob í. Zpo átku mi uvolnili kapli ve farním objektu. Protože tam p ícházelo jen n kolik v ících, domluvili jsme se s místním správcem farnosti na tom, že budu mít jednou za m síc ve erní svatou liturgii - mši svatou místo západní v chrámu u sv. Jakuba, ve farním chrám . Tam jsem to míval jednou za m síc. Nebyli tam „naši“ v ící, abych to tam m l víckrát.

ecko-katolík se moc nep íhlásilo. Je tam pravoslavná farnost. Tenkrát ještě Ukrajinští ob ané u nás nebyli v po tech, jak je tomu dnes. To by byla další kapitola na vypráv ní, o Ukrajincích. A tak jsem sloužil v té Jihlav a st ídav ve Velkém Mezi í í. A to jsem sloužil od roku 1998 do roku 2010. Nechali m p esluhovat, tak jsem sloužil pomalu do šestasedmdesáti. A mezitím se to naplnilo Ukrajinci, a pan biskup m l pravdu v tom, že to potom obsadí ukrajinským kn zem. T ch našich eckokatolík se moc nehlásilo. Už se tam skute n slouží Ukrajinc m, kte í jsou v tšinou eckokatolíky.

Mons. Doc. Ing. Radomil Kaláb CSc.

- narozen 31. května 1930 v Brně
- pracoval jako výzkumný pracovník v oboru železobetonových konstrukcí na fakultě stavební VUT v Brně, kde nakonec od 1. 2. 1991 byl pověřen vedením Ústavu stavebních a zkušebních metod, ve funkci zůstal pouze do konce roku, protože očekával nástup do pastorace v církvi ve stejné
- požádal o vstup do církve
- 4. dubna 1968 tajně vysvěcen v Chřelicích na kněze biskupem Felixem Davidkem
- požádal o pastoraci zasvěcených žen a vnovel se výuce dogmatiky v rámci tajného studia skryté církve
- v roce 1992 přešel na teologii na teologické fakultě v Praze
- v roce 1992 přešel na „sub conditione“ brněnským biskupem, poté 1. října nastoupil do duchovní správy (farnosti u kostela Neposkvrněného pojetí Panny Marie v Brně, od roku 1995 u kostela sv. Bartoloměje v Brně - Žebětín a od roku 2006 až dosud farním vikářem u kostela sv. Jakuba v Brně)
- 5. ledna 2014 jmenován Františkem I. kaplanem Jeho Svatosti, při této příležitosti mu biskup Vojtěch Cikrle udělil medaili sv. Cyrila a Metoděje

Spam tníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 8. června 2012 v Brně, druhý rozhovor proběhl 18. ledna 2015 tamtéž.

Domníváte se, že existuje nějaké společenství milieum skryté církve?

Vzpomínání je vždycky problematické. Nejen, že si člověk na všechno nevzpomene, ale také, že pozná, že v každém člověku je jakýsi individualismus. Hledá své uplatnění, ale také jakýsi způsob sobě službu. Jestliže pozná, vycítí, že jakási služba by byla dobrá, přinesla dobro – nejen jemu přímo, ale i jak by posloužila i těm druhým, rozhodne se pro to. A nedá si říct, že jsme všichni, kteří jsme se dostali k Davidkovi, byli stejného ducha a stejné povahy, nebo záměrně chtít něco takového vytvořit.

Čím jsme časem dále od těchto situací, tím poznáváme, jak se vyvíjel život po změně celé této situace politické a náboženské, i po pádu komunismu, nebo ještě v jeho existenci, nebo potom v závěrech. Byly tak velké rozdíly, že jsem si to nedovedl dobře uvědomit. Tebe osobně vím, že když jsem byl svěcený, že jsem žádal, abych byl určen pro brněnskou diecézi, protože jsem cítil a doufal, že se stávající režim rozsype. A že chci pomoci a požádat v tom, co se mi jeví už v civilním zastání, které jsem celou dobu v totalitě dělal, jak lidé odpadají od víry z neznalosti, z jakýchsi přesvědčených a vydávaných za hluboké vdecké pravdy. Zatím to byly propagandistické bludy, které odváděly od Boha, aniž by daly hlubší poznání v oblasti víry. A i zkrátka, dnešní doba, a obzvláště, když vzpomenu na (*Jiřího*) Grygara, když říká: „Věda a víra nemohou být v rozporu, vždy jsou od Boha.“

Je to všechno jenom otázka nastavení si nějakého rástru, skrz který chceme posuzovat svět, vědu i náboženství. A toto není kdo má stále nastavené a přes tyto brýle nevidí cestu. A potvrdil jsem si, že tím, že v zastání jsem byl napojený i na vědu, a zcela logicky jsem musel hledat příčinnost v konkrétních skutečnostech, které jsme museli prozkoumávat, a že to věc není v rozporu s vírou. Naopak, že když tento rástr přesnosti si nasadím i na víru, tak tam mám dost takových argumentů, aby se ta víra posílila. To byl i jeden z aspektů, který se vyvíjel i ve mně.

O tom, že lidé jsou a byli různí, svědčí to, že po zmn režimu mnozí odmítli, pod záminkou, že nechtjí p esv cení, že nechtjí v bec ve ejn p iznat, nebo chtít dál realizovat život ze sv cení. A šlo o kn ze nebo a šlo i o biskupy, protože tenkrát byla daná jednoduchá a základní podmínka, ale jakým zp sobem se realizovala, to byla druhá bolestná vzpomínka. Že jestli chceme sloužit v rámci oficiálního za azení do struktury církve, bez ohledu, jestli jsme prošli školou takovou nebo jinakou, a že všechno bude normálně řízeno v ádu oficiální církve, nebo se vzdáváme všeho posvátného, co jsme n jak p ijali a chápeme to jako minulost. Tím nechci tvrdit, jestli to n kdo p ijal s dobrým v domím, nebo špatným v domím, nebo jaké to m lo vyhlídky do budoucna. To není moje v c, takže vím, že mnozí odstoupili, že chtjí sloužit Bohu, ale tak, že odmítli to plné zapojení se do struktury církve podle p ijatého sv cení a vlastn se vzdávali té oficiální platnosti sv cení – a už kn žského, nebo toho biskupského.

V té situaci se ovšem velmi negativn projevila dlouhodobá obava ve ejné církve n jak p ijmout, že ta skrytá církev nebyla d laná sama pro sebe, ale pro službu Bohu tak, jak to d lá ve ejná církev. M li z toho strach, že je to n co sektá ského. N co odporujícího ádu církve a poslušnosti. Že je to cosi vzpurného, a to si myslím, že ve v tšin p ípad je hodnocení chybné. Proto byla i ta dlouhá odmlka od doby, kdy jsme se nahlásili biskupství, že jsme vysv cení do využívání služby. Za ala se zpochyb ovat platnost sv cení od biskupa Davídka a byla daná podmínka p esv cení. Trvalo to p esp íliš dlouho, to bylo velmi t žké období tušení, že vlastn je tomu n jak brán no, a že se o to nestojí, a že je to jakýmsi zp sobem záhadné pole ml ení. Bohužel, to bylo zna n bolestné a lidi to zna n znechutilo, že i pak jednali jinak, než t eba m li v úmyslu. Ten jednozna ný p ístup, který tenkrát byl nabídnutý: „Bu podepíšeš souhlas s p esv cením, nebo podepíšeš souhlas se vzdáním se pravomoci ze sv cení. Jedno z obojího si vyber.“ Navíc bylo to v latin , latinu tenkrát jsem celkem dob e um l, protože jsem studoval v latin , z latinských knih.

To byly bolestné zkušenosti z minula, ale to bych ekl, že to není otázka jednotného ducha Davídkovského. Protože ten byl vyložen zam ený na nouzový stav sv ta, kdy církev bude mocensky odstavena nebo držena v kleštích n jakého režimu, a takového nebo jiného, že nebude moct p sobit. Tak aby byla tzv. druhá linie. Druhá linka je jist pro k es anství a obecnou církev dobrá a správná. Proto hledal i takové cesty, které v b žné dob jsou neobvyklé. A otázka t eba n jakého urychleného sv cení, když je to možné. To se týkalo i nás, to není tajemstvím. Anebo potom bylo vymyšleno Davídkem to sv cení žen, bohužel ten koncil neš astný. Což byl d sledek r stu proticírkevního smýšlení a nátlaku i okupace Rusy.

To je jasné, že i kolem Davídka byla r znorodá spole nost. Že n jakým zp sobem to možná ídil Davídek, to nevím p esn . Ty lidi t ídil a pomáhal mu v tom nesmírn otec Krátký. V d l a znal už lidi, kte í jsou zvyklí na takovou formu církve, klasickou formu služby v církvi – svátostnou, výukovou, vedení kroužk , i eholního zam ení a podobn . íli toto bylo z ejmé. Také poznali, kdo je studijní typ a je ochoten tedy i jakési výuky. To vím o sob , protože jsem byl taky pov en výukou dogmatiky, a pak jsem vedl d v ata - sest i ky, k životu, skoro bych ekl, eholnímu. I když to bylo formou otázky do budoucnosti, jak to realizovat nebo od toho odstoupit.

Ten duch Davídk v nebyl v tom, že všichni m li mít stejné smýšlení, protože i to ukázal Kobe ický koncil – tam nebyli všichni pro, tam byly i hlasy proti, i ze strany t ch tajných biskup . Ono to bylo prý vyrovnané. Davídek dovedl siln prosazovat své myšlenky, i jakýmsi zp sobem manipulace s lidmi, usm r ováním. Nemyslím ke zlu, ale k tomu, aby se prosadila jeho idea. V tom sm ru byl dokonce nep ístupný debat . Vzpomínám na jednu v c, kterou mi ekl otec Krátký, tomu se v duchu stále usmívám: „Když budeš mít n co proti názor m Davídka, ne íkej mu to. P ij a ekni to mn , nap ed se o tom poradíme.“ Bohužel Davídek nebyl p ístupný, alespo z mého hlediska, n jakým disputacím nebo hledáním. On m l vždy už názor uzav ený, vyt íbený a ten prosazoval a cht l jenom souhlas.

V jistém smyslu byl génius, v obsahu nebo ve schopnosti pojmout látku r zných v dních sm r do dost velké hloubky. To mi nep ísluší hodnotit, to není má znalost, ale v tom smyslu byl geniální, to jist . Krátký byl opravdu takový d í , který se snažil tak íkajíc „p íhrávat“ lidi Davídkovi, vyhledávat. Oni dávali vyhledávat lidi. M vlastn takhle vylovil v kostele u jezuit ínženýr Ji í Pojer. Ten, co potom emigroval do Švýcarska, až byl vysv cený na biskupa. On m l známost s jednou Švýcarkou, která dokonce chodila k Davídkovi. Ale pak mi krátce ekl, že považuje za omyl, že se setkal s Davídkem, že všechny dokumenty, které m l u sebe, spálil, a že chce n jak hledat další cestu sám. Mn ne ekl, že prchá pry p es hranice.

Jaká byla Vaše životní cesta ke skryté církvi a ke kn žství?

N kde jsem etl nebo slyšel, že v kriminále se sešli všichni ti velcí, v etn Davídka, Zv íny, atd. Tam promýšleli, jak být ú inní v tom, aby potla ování církve nem lo takový negativní dopad pro spole nost. Takže tam asi byly jakési za átky. Pak se to vytvá elo samostatn v echách (kolem Prahy) a podobn , tady zase kolem Davídka.

Davídek byl velmi podnikavý, intenzivní a do jisté míry state ný až n kdy hazardní, ve svých jednáních. Vzpomínám, jak kdysi on sám nám vykládal, jak pot eboval jakési potvrzení, aby mohl cosi študovat. Pot eboval razítko KS , a tak v noci vlezl oknem do n jakého jejich sekretariátu, dal si razítko a zase oknem vylezl ven. Což by si asi normáln b žný lov k netroufl. On byl podnikavý, ale vlastn já jsem o tom v tehdejší dob v bec nev d l.

Když mluvíme o t ch za átcích, rodi e byli k es ané, m li spolu svatbu v kostele, ale byli už nepraktikující, takže to bylo úpln vlašné k es anství. Kdo m jako malé dít vedl k modlitb , byla babi ka. To je zas možná takový typický jev. Také mám zkušenost, že vno uata prosila, abych svátostmi zaopat il jejich umírající babi ku, ale rodi e t chto vno uat to nem li v d t. Tak vyost ené to u nás doma nebylo. Moje životní cesta se pozvolna vyvíjela a skrytá církev, nebo snad kn žství, byly až po delším úsilí a hledání jakýmisi kýženými cíli (ovšem díl ími cíli). Vyno ily se po nelehkém zvažování vlastního života a životní cesty v daných podmínkách osobních, rodinných, politických, spole enských a rodícím se souladu touhy žít smyslupln a odpov dn .

Mladistvé „zvlaž ování“ ve ví e v dob dospívání mnou n jak zat áslo – asi když mi bylo 15 let. Vedlo to k nahodilému, ale soustavnému seznamování se s naukou víry, náboženskými informacemi a vztahem k Bohu. V tichosti soukromí jsem pro ítal množství náboženských knih - p edevším k es anských, i když ne vždy jen katolických. Rostla ve mne touha po Bohu a po život s Bohem. A toto období trvalo asi deset let.

Po skon ení vysoké školy jsem p emýšlel jak dál, zda hledat cestu do manželství se zam ením na rodinu, výchovu d tí atp. Nebo vstoupit do n jaké formy zasv ceného života. M j známý kn z z Orlických hor, P. Pavel Kopecký, mi cht l pomoci a nasm roval m postupn dv dívenky, o kterých p edpokládal, že by se ke mn hodily. Pokusil jsem se postupn navázat známost s první a pak ješt i s tou druhou, ale také jsem ze všech svých sil zintenzivnil modlitbu a doslova dotazoval se Pána, ba žádal i znamení, jak se mám rozhodnout. A tak jsem nabyl poznání, že manželství není cesta pro mne. Rozhodl jsem se pro jediné ešení, které se mi jevilo jako snad proveditelné (i v dob totality); skrytý zasv cený život v n jakém ádu. Jenže když v roce 1950 byly zlikvidovány všechny ády, nehledal jsem tu vn jší formu, ale intenzivn jsem se pustil do studia teologie, zopakování a dou ení latin , shán l jsem teologickou literaturu, v etn breviá e a modlitebních knih, pochopiteln v etn bible (a to i v latin i n m in).

Po vyštudování techniky jsem nastoupil do podniku. Tam o mn v d li, že chodím do kostela, i ve všední den, i že n kdy ministruji. Byly tam kádrové prov rky, asi kolem roku

1958. U m jasn za ali o náboženství. Dialog, otázka: „A co Toufar a takové ty podvody?“
Odpov : „Já jsem u toho nebyl, já vlastn tu historii ani neznám. Já jsem si p e etl, co je v novinách a tam to není popsáné. Tam je jenom napsáné, co se mu klade za vinu, ale jak to bylo, já nevím.“ „To je p ece jasné.“ „Tak jestli je to jasné, tak kv li tomu nep estanu chodit do kostela. Poslyšte, když najdete v housce zape eného švába, p estanete jíst housky? P jdete k jinému peka i, to je jednoduché.“ Dali potom záv r. Vyhozený ze zam stnání - náboženský fanatik. Tento titul se mi táhl pak i celé období dalších zam stnání. M l jsem to p ipsané na všech kádrových materiálech. Takže to byl takový titul honoris causa, bych ekl.

Jaké bylo Vaše rodinné zázemí? A jak jste se dostal ke k es anství a k duchovnímu povolání?

Z jaké rodiny pocházím: z rodiny katolické, ale nepraktikující k es anství. Rodi e byli pok t ní, svatbu m li v kostele, ale když šli do kostela, tak na n jaký koncert nebo na n jakou společenskou událost. Jinak i jako dít vzpomínám na modlení mé babi ky. Tatínek pravideln zval k nám do bytu n které kanovníky z Petrova. To se sešli do uzav ené společnosti, hráli si tam karty, jak bylo tenkrát ve společnosti zvykem. Kou ilo se tam, tatínek ku ák nebyl, ale když byli hosté, tak si zakou il s nimi. Po té stránce zase všechna est i mému tatínkovi, ale nevedlo to k takovému intenzivnímu k es anskému životu. Žádné svátosti, žádná povinnost ned lní mše.

Výuka náboženství: to vlastn za alo, až jsem chodil do školy a do náboženství na obecné škole a ty i roky na gymnáziu. Tak to se psalo, jestli jsem byl v ned li v kostele. Na gymnáziu jsme m li dost nep íjemného katechetu, takže od kvinty jsem už do nepovinné výuky nechodil. Ale tím více jsem za al víru a Boha hledat sám, jak jsem o tom už íkal. Pak jsem teprve za al p emýšlet. Za al jsem se zabývat náboženstvím d kladn . Nacházel jsem víru, nacházel jsem odezvu, nacházel jsem smysluplnost modlitby. P edtím jsem se modlíval n jak, že to pat í k životu ráno, ve er. Moc o tom nevím, prost to bylo n co takového vn jšího.

Pochopil jsem i mnohé jiné: že vlastn prarodi e z jedné strany, z našeho rodu, byli sice nábožní, ale taky moc s tím kostelem nekonvenovali. D de ek dokonce v Králov Poli nechal vytesat sochu sv. Terezi ky, ale z druhé strany zase m j d de ek prohlásil, že žádný kn z nesmí p ekro it práh jeho bytu. Takové e i, nechápu pro . Na druhou stranu ta babi ka, co se za m modlila, chodila do jakési mariánské družiny... Proto v ím, že to byl vymodlený dar z její strany pro m , pro m j život. Po vysoké škole, kdy jsem žil skute n už vírou, jsem se snažil p ícházet a chodil jsem na mše svaté i ve všední dny a k p íjímání a ke svátostem. Vedl m k tomu takový n jaký vnit ní hlas a nutil m , i když to nebylo pohodlné. A i ta doba od toho roku 1948 byla krutá, komunisti p íšli k moci, zase tatínka vyhodili z práce hned v tom osma ty icátém. On byl státní ú edník. Pon vadž i N mci p edtím ho vyhodili, my jsme byli rodina po ád n jak pronásledovaná, tak v lov ku se to za ne všechno bou it. A cítil jsem to jako nezbytnost hledat Boha a žít pro Boha. To se n jak o mn v d lo všeobecn , takže na gymnáziu už jsem m l i jasné prohlášení komunistických spolužák , že a si nemyslím, že já odmaturuji. Že m nepustí ani k maturit a vysoké školy - to a tak n jak pustím z hlavy v bec.

Nakonec jsem odmaturoval, s vyznamenáním, a dostal jsem se na techniku, protože tam byl nedostatek student . Tam brali, na stava inu. P vodn jsem cht l na architekturu, ale tam by bylo zapot ebí mít ideové doporu ení ze strany komunist , což jsem nemohl ekat, takže to už jsem potom ani nezkoušel. B hem studia jsem žil z toho, co jsem na erpal. Snažil jsem se n jak to prožívat, jak jsem um l, jak jsem považoval za dobré. Ješt moc jsem nep emýšlel - co a jak budu žít. A on mi to taky n který kn z doporu il.

Do kterých kostel jste chodíval b hem Vašeho hledání duchovní cesty?

V pracovní dny (ale až jsem měl jasno v duchovním zaměření) jsem chodil na šestou, před prací a v tšinou k Tomáškovu, protože jsem to měl nejblíže do práce. To mi práce začínala v sedm nebo v kolik. O nedělích poraznu, nejdříve jen do nejbližšího kostela na Grohovu ulici, později jsem hledal zajímavější kázání v dalších kostelích.

Jakým způsobem se z Vás stal kantor na vysoké škole?

Na vysokou školu jsem se dostal jako stavební inženýr – statik téměř omylem v rámci delimitačních nových podniků, které nakonec vzala škola. Když chtěli opravovat areál VUT a viděli, v jakém stavu to je, tak si vybrali projektanty, a já jsem byl jako statik k tomu. Já jsem tam byl přijat do kanceláře, ne do výuky. Ale architekti se pohádali, takže se stavba zastavila. Tím pádem jsme byli přijati jen do výukové části školy, ke katedře stavební a zkušebních metod. Takže jsem se tam dostal a „kádrovák“ to nějak uniklo. Vzali mě na zkušební dobu, buďna to nepišli, nebo na to zapomněli. Takže mi dali smlouvu na dobu neurčitou. Protože po zkušební době chtěli obnovit tu zkušební dobu ještě znovu, což jsem jim prokázal, že je to jasně protizákonné. Tak si mě pak zavolali „kádrováci“. Řekli, že mě nepřijímají, ale že mi speciálně říkájí, že si dají zvlášť pozor, abych se nedostal mezi studenty, protože my si svou mládež kazit nenecháme.“ To je ten vykecávaný – náboženský fanatik. To bylo tak v letech asi před šedesát. (Musel bych se podívat.) Takže to jsem zase trpěl nejen strachem, co se objeví dál, ale protože jsem tam měl tu poznámku, tak jsem měl ten nejmenší plat, který byl v době možný, po celou tu dobu. Což se projevilo i na mém dochodě, což mi ale zase tak nevadilo. Pedagogickým pracovníkem jsem se po právní stránce nikdy nestal, ba ani ne, když po změně režimu mě dovolili obhajobu mé habilitace na docenturu.

Jak probíhala Vaše příprava na kněžství?

Již dříve zmíněný kolega Ing. Jiří Pojer, který mne vídal modlit se v jinak prázdném kostele u Jezuitů, mi nabídl, že by mohl poradit, a že bych se mohl s ním někým setkat, kdo by mi mohl dodat literaturu, třeba i novější. Seznámil mě s profesorem Krátkým. Krátký říkal: „To je dobré seznámit se postupně s dogmatikou a dalšími obory teologie. Že má takové kontrolní otázky, takže bychom vždycky jednou za měsíc nebo za nějaké období mohli probrat jeden traktát apod. Já jsem říkal, že si myslím, že bychom to mohli probrat i rychleji, pokud je to smysluplné, jestli chce, že si myslím, že jsem to už zvládl. Ne že všechno vím z hlavy z paměti, ale že jsem to akceptoval... Tu první nechal za měsíc a pak na další mi dal dva traktáty, No a pak to vzal nějak rychleji, protože zjistil, že dogmatiku znám a byl o něco více překvapen.“

Ten mě následně nasměroval i na Davídku. To bylo až po nějaké době, kdy zjistil, že studium беру vážně. Sáhodlouze mi vysvětloval, a to bylo pro mě těžké rozhodnutí, že mám přijmout kněžské svcení. „Když přejdeš do školy, tak oni ti stanoví formaci na X let.“ Pak bych teprve mohl jít studovat kněžství – teologii. „Pak budeš typický chlap mezi osmnáctiletými.“ Tak to byla první fáze, že bych měl uvažovat o tom, napřed se nechat vysvětlit a pak vstoupit do školy. S tímhle plánem, jsem nakonec souhlasil. Pochopitelně i toto bylo probráno v modlitbě.

Pak se to naskytlo, (rok šedesát sedm, to byl ten Dubček) to Pražské jako, že se situace nějak lepší. Tehdy oni ty adepty posílali na svcení buďto do Polska nebo do východního Německa, to už byla prošlapaná cesta. Už jsem o tom i věděl, a tak mi to nějak plánoval. Jenže pak nastala ta změna, a Krátký mi s rozjásáním sděloval: „Máme svého biskupa a je to zařízené. Bude to u nás a bude to velmi rychle.“ A vysvětlil, že bude-li nutno, cosi dostudovat a bude i tento režim – komunistický - tak se nikde nebude hlásat, kdo je kněz. Takže tak to

bylo namyšlené ještě před odchodem Rus , i takto se to postupně realizovalo. Já jsem nebyl jediný, ale Davídek nesvil hromadně, ale každého jednotlivě. My jsme o sobě nesmlouvali v detail, nesmlouvali se znát příjmením, takže jsme si říkali křesťanským nebo dokonce předváděnou, tak to bylo sympatické. Mn Krátký dal předváděnou- Hilarius - to znamená radost. Takže jsem dostal církevního učitele.

Tímto způsobem to bylo domluveno, takže jsem byl tajný, (tam nesmlouval být ani bratr, ani rodiče, ani nikdo z blízkého okolí) v dubnu v šedesátém osmém roce vysvěcen. Bylo to v Chrlčicích u Brna, v domě jeho příbuzných. Bylo to takovým tím „polo-skrytým“ způsobem a před známými, že mi to vadilo. Protože já jsem si předtím nastudoval knihu ku *Cesta k oltáři*, která byla napsána k přípravě, ale i k samotnému svěcení - jak probíhá, v jakém prostředí atd. A teprve to bylo takové „supernouzové“. On ještě sloužil mši v latině, ale to by mi nevadilo, já jsem už s misálkem normálně sledoval mše svaté v latině. Ale ono to bylo úplně potichu. Já jsem nevěděl, kde je a to jsem byl kousek za jeho zády a to jsem nevěděl, co vlastně dělá. Teprve jsem nevěděl, jestli to bylo proměňování, ale ono to bylo teprve obřadění. Takže jsem tam prožil řadu takových psychických šoků.

Předpokládalo se, že bude pak vhodný nějaký rok do obřadění, pro ty už starší kněze, kde by se probraly ty disciplíny, na které nedošlo nebo nemohlo dojít v rámci skryté výuky nebo domácí výuky. S tímto v domě jsem byl v dubnu vysvěcený na kněze. I v tehdejší době - a teprve nevím přesně, jestli to bylo před tím svěcením, nebo až potom - probíhal oficiálně kurz hebrejštiny na jedné škole v Brně kde v Zábrdovicích. Tak jsme se učili hebrejštinu, to učil jeden kněz. Na obřad jsme taky měli kurz, to dělal právě ten Jiří Pojer, který studoval klasické gymnázium, učil obřadní umění. Moc děkujeme to nebylo, něco jsme dovedli přečíst a tak ten obřad v obřadě. V té hebrejštině zase něco z toho zařadil. Mnohé předem ty jsme na obřadní svatosti opravdu přečetli - jakési učebnice a knihy. Nebylo to ani moc zkoušené... To jsem chodil do sboru zpívat gregoriánský chorál, takže jsem liturgii viděl a prožíval, tak jsem si to nemusel ani nijak dokazovat, protože jsem o tom nevěděl, nebo jsem četl skripta.

Situace se zase silně změnila ještě před odchodem Rus , kdy už Davídek měl domluvené s (*Františkem*) Tomáškem, že přijde za ním a představení se mu jako tajný biskup. V té době už jsem věděl, odkud Davídek přijal to svěcení, že to bylo přes Blahu, ale on se dověděl, že se chystá invaze ruských vojsk na naše území. Že nastane okupace jako za Němce , takže z nás udělají ruský protektorát. A že je velké nebezpečí odsunu lidí odsud, a že se nesmí nic prozrazovat, takže přísné mlčení a ticho, co bude.

Jak to dopadlo politicky, víme všichni, a že tedy církev na delší dobu musela zůstat skrytou v tom našem slova smyslu. I když jsem si ještě vynutil na Standovi Krátkém, že jestli brněnský biskup před tím svěcením ví, že máme být svěceni. On říkal, že o tom ví, neví počet, neví jména a nebude mu to sděleno, ale v principu, že se svěcením souhlasil. Protože má-li to být pro brněnskou diecézi, tak to takhle... Takže jsem byl určen svěcením pro brněnskou diecézi, to Davídek říkal. Ví, že některé svěcení pro skrytou církev. Takže právě mnozí z těch neslibovali, že chtějí pro všechny církve, ale že chtějí přisobit ve skryté církvi. Jak? To už je jejich věc. Já jsem právě z tohoto titulu považoval za nutné předhlásit se tomu brněnskému biskupovi, jak nastoupil.

Kde jste se setkal s otcem Krátkým?

Bylo to poté, co byl propuštěný z vězení a byl jeřábníkem v nějakém stavebním podniku. Jezdil s jeřábem. Kde jsme se poprvé setkali nevím, ale v tšinu zkoušek a setkání dělal v autě, to bylo pro něho typické. Někde cestou. Ale byl jsem u něho i v jeho bytě nad Lužánkami v Brně. To byl starý dům. Krátký se ke mně choval velmi přátelsky a výsledek předvedení byl, že jsem pověřil, abych učil dogmatiku další zájemce tajného studia.

Takže jsem pak měl kroužky, dokonce jsem pro ně napsal skripta, a využíval jsem dogmatiku.

Kolik jste měl studentů ?

Nebylo to zase moc. Vždycky ta skupinka mohla být tak pět, osm lidí, a těch skupinek bylo postupně několik, a pak jsem měl ještě skupinku devět. To byla příprava pro eventuální vstup do školy. I ta dogmatika se v tom případě musí probrat, byla taková zjednodušená. Proto jsem sestavil dvojí skripta, jedny s latinskými definicemi dogmat a druhé stručnější jen české. Takže těch studentů bylo postupně asi 20 až 30.

Kdo všechno využíval na „Davidkově univerzitě“ ?

Je třeba Pojer. Latinu nevím kdo, nebo tu už jsem znal a tudíž jsem nikam nechodil. Pak jsem sám využíval dogmatiku, k tomu jsem byl pověřen a napsal jsem skripta, která existují, a dokonce jsem je nabídl a potom poslal k provedení po změně režimu na teologickou fakultu do Olomouce. Měli jsme také různé přednášky koncipované jako takové semináře. Bylo několik takových přednášek o Cyrilu, o Metodějovi a ledacos. To bylo tady někde v takové době, někde tady kousek nad Brnem a míval to několikrát, on myslím už i v Praze, já bych si musel těžce vzpomínat... Je to myslím kněžské katolický... V tšina nás byla jako samouci, přijívali jsme si různé skripta - nakolik byla přístupná. I to co měli třeba v Litoměřicích, takže to jsem nakonec i měl: (Václava) Wolfa - dogmatiku, morálku, (Jana) Merella - teologii biblistiku, to jsme studovali z pramenů a z Bible více, méně sami.

Jistě byly různé takové přednášky, kdy někdo z nás, kdo něco nastudoval, tak o tom také v kolektivu měl přednášku nebo seminář, jak jsme tomu říkali. I v rámci toho, že hlavní semináře bývaly v Kobernicích, nebo v Komárově, nebo u těch Javorů. To bylo tak, že tam někdo měl seminář o něčem, co patřilo do nějakého teologického oboru. Takže různé takové typy, které nás vedly k tomu, že jsme byli dost ovlivněni teologií Teilharda de Chardina a dalších myslitelů z poloviny nebo z konce minulého století. Nebo přednášky Krátkého o II. vatikánském koncilu, on potom taky vydal jako skripta, takže to jsme pak až po vysvědčení, studovali a doplňovali si znalosti. Maximální vzdělávání bylo stále převážně soukromé studium.

Jaký byl a je váš vztah k de Chardinovi?

Tak etl jsem to také a hodnotím to, jako sympatický vztah ke své tu Jeho myšlenky se snaží vytyčit globálnější plán, který má Boha s celým stvořením. To je ta Kristogeneze, co všechno proniká. Víte, to má biblické, symbolické výrazy, které se dají najít v Bibli. Po té stránce to není plácnutí vedle. Že to není žádný církevní ústředník, to je mi jasné, přeci má jakousi vizi, a už básnickou nebo filosofickou. Je v tom něco a je to zajímavé. Taky asi hlásal moc odvážně, když tvrdil, že v každé hmotě je cosi božského. Ano ta hmota má své síly a řídí se zákonem atd. A všechno je sehrané, takže to funguje. Tam bývají atomy a vše funguje, plní jakýsi plán a plán pochází od Boha, plní je v tom ta Boží myšlenka. To je cosi božského, co je ve všem. Má to logiku, má to opodstatnění, i když pro běžný život nám to nemůže moc dát, pokud jsme zaměřeni jen na to materiálně.

Proměnila se nějak vaše pozice při oficiální liturgii, pokud jste se jí už účastnil?

Snažil jsem se využívat přítomnost na mších svatých skrytým a tichým koncelebrováním. Ale už jsem se v chorálním sboru a v liturgickém obřadu

svatého Tomáše, co vedl (*Ludvík*) Kolek chorálních zpívání v latině. Tím, že jsem znal latinu, tak to pro mě nebylo nic zvláštního nebo těžkého. Jsem zpívavý člověk, i býval jsem kdysi. Nedělal jsem sólového zpívání, ale jenom v chóru. V chóru jsem vystupoval skoro padesát let, stabilně jsem chodil zpívat a utajen koncelebrovat každou mši po celou tu dobu ukryvaného kněžství.

Měl jste nějaké kněžské, duchovní vzory?

Jeden z nich tam byl kanovník (*Josef*) Budiš, který dobře zpíval a i dobře kázal. Toho jsem rád poslouchal, byl u Tomáše a taky u Jezuitů. Ono se o něm mluvilo, že měl být, i za totality, kandidátem na biskupa v Brně. Ten míval krásná kázání, plná té Boží přítomnosti a duchovní energie.

Mně se líbily promluvy pátera profesora (*Antonína*) Nedomy, on to měl pevně, pevně napsané a před mší si to vždycky opakoval. Chodil vždycky s papírkem a on to měl takové precizní, on byl taky i precizní dogmatik. Jednou říkal, jak zná dogmatiku, že to zná od desky po desku. Měl to důležitě, všechno. On byl ovšem někdy trochu přístupný pro nějaké povídání. Jako z povídek byl dobrý a vládnul říkat, že jsem vysvěcený tajemník. Že je rád. Dobrá kázání míval i pater Voda, toho jsem taky znal, to byl spisovatel, chodíval sloužit na Grohovu. On vždycky zašel o nějakém autorovi, spisovateli, tak jsem říkal, že jsem se dověděl, co napsal ten nebo onen, ale nedověděl jsem se, co je v bibli (tak to byla trochu taková moje kritika). Jako kněz byl skvělý, to teda ano. Potom byl jeden v Masarykově čtvrti, já si te nezpomenu, pán zpíval... To prostě byla lehká sprcha...(opět moje soukromá kritika). A snad nejvíce mi radil a opatřoval teologickou literaturu Pavel Kopecký, farář v Deštném a pak v Borohrádku.

Udržoval jste po svatbě kontakty se spoluzemšťáky Koinotés?

Ano, byly zhruba do toho roku sedmdesát nebo sedmdesát jedna, teprve už přesně nevím, kdy, díky tomu tzv. jeho „koncilu“ ke svatbě žen, se ta jednota rozpadla. Protože už předtím jsme se dobře poznali a nakonec tak přátelsky setkávali, trochu z toho stavebního oboru, s Bedřichem Provazníkem, tajným biskupem a on pak vedl skupinu těch, které Davídek odpudil, protože byli proti jeho rozhodnutí udílet kněžské svatbě ženám. Tam bylo víc těch lidí. Pak už jsme to přímé spojení s Davídkem vlastně neměli. To už tím, že mě považoval, že patří k té skupině Bedřichových. Víím, že i Krátký byl rád, že se to už nechce propojovat. Protože tenkrát už to bylo s Davídkem takové trochu divné, prostě to jeho zaujetí pro svůj plán, který chtěl prosadit a v jakékoliv podobě i realizovat... Kdo tomu odporoval, tak toho on odstránil, i církevním trestem (suspence).

Ještě předtím, než došlo k tomu rozsypání, tak mi Davídek dal velký úkol. On dával každému nějaké úkoly. To je zajímavé, nebo dodnes skoro strašidelné, já jsem dostal za úkol zmapovat, co je známo, nebo co se stalo kolem zřízení kostela v Hustopečích. Takže já jsem se tam vydal, nejen za paterem (*Václavem*) Fišerem (*Fišer byl farářem v Hustopečích až od roku 1979!*), který tam byl a ten mi dal různé materiály. Ty byly o tom, že tam bylo prasklé zdivo ve věži, a že bylo potřeba v něm zpevnit. Byly tam všelijaké návrhy na zpevnění, ale i zamítavé posudky. Potom různé korespondence s radnicí, Národním výborem, a obecně stále jakási zdržování. Sehnal jsem si různé historické materiály, fotky kdy to ještě stálo i po zřízení, jel jsem si tam, posbíral v domosti o tom, jak to tam kolem kostela objížděly tanky. Tanky to otřásaly, ty tomu zřízení pomohly. Potom celý ten zápas o zachování zbytku, protože celý presbytář se stal, spadla jen věž a kousek té levé zdi. Takže byla snaha třeba jenom zazdívat a zachovat to, co zbylo, odklidit trosky a nechat stát to, co zbylo. V dokumentech byl zachycen ten souboj s tím, když přišli s rozkazem, že se musí vše zbylé

odst elit. To je spousta dopisů, takže jsem to všechno opisoval. Byl z toho tlustospis a ještě tlustší dokumentace. To bylo pár set dopisů, které jsem opsal, sestavil atd.

Pak jsem to asi za átkem roku 1970 odevzdal Davídkovi. Ten si to prošel, byl tím nadšený, že to uschová, a že to uznává jako licenciátní práci, a že kdybych chtěl udělat speciální zkoušku z češtiny a hebrejštiny, že odevzdaný elaborát lze chápat jako doktorskou práci. Řekl jsem mu, že děkuji. Češtinu jsem trochu dělal i hebrejštinu, ale na zkoušku jsem si netroufl. Takže toto jsem odmítl. Tak mi řekl, že mi uděluje licenciát teologie, že tenhle titul mne opravuje k výuce. Takže můžu udělat, že to je ten správný titul, který potřebuji.

S tím souvisí tajemné drama: ještě se politický režim v tom osmdesátém devátém roce úplně nezmenil, ještě byla ta studentská stávka, aby podpořila, tu změnu režimu. A přišel za mnou nějaký mladík, že bude dělat na architektuře, na technice diplomovou práci o církevních stavbách, že by ho náramně zajímalo něco o tom hustopešském kostele, a že tam pátral, a že ho poslali za mnou, abych mu svou studii půjčil. Tak jsem se ptal, jak a na co to chce využít a proč, aby to viděl, jak to vypadalo, jaké to bylo. Že s tím nebude celkem nic dělat, že to bude jenom dokumentovat, a že mi to zase vrátí. Že to bude za dva měsíce. Tak mi na papírek napsal jméno, adresu a já nevím co, legitimaci jsem po něm asi nechtěl, to už nevím. No a ještě jsme tak všelijak mluvili o historii a já jsem mu ukazoval knihy z knihovny, o dějinách umění. To bylo v kanceláři ve škole. Pak odešel a tu cedulku vím, že jsem si dal do diáře. Pak po nějaké době jsem ten papírek hledal, papírek byl pryč, hoch byl pryč. To byl nějaký nastraný hoch od někoho, kdo se postaral o zboření toho kostela a měl strach, když přichází doba, kdy to „ruplo“, aby nebyl potrestaný. Čili jsem byl okraden, sprost okraden z blbosti, že jsem věřil hochovi. Teoreticky by tu mou práci měli mít v nějakém tajném archivu, u Lídy, Davídkovy sekretářky, poněvadž on dostal originál psaný na psacím stroji. Já jsem měl prklep. Další prklep jsem dal páteru Fišerovi, ale tenkrát řekl, že to už asi nemá nebo to nenašel za tu dobu. Takže to takto dopadlo, ale nikomu jsem to nehlásil a ani se neucházel o Davídkem mi udělený titul.

Kromě biskupa Provazníka jste se s nikým nesetkával?

Setkávali jsme se se Stanislavem Krátkým. Někdy jsem za ním zajel do toho Hrádku a potom ještě i do Mikulova, ale spíš jenom na návštěvy, on už to neřídil – to už bylo po změně režimu, co teď mluvím. Ještě v tom starém režimu už to ani tolik neřídil, někdy mi někoho poslal na výuku. Ale nějak zvlášť seminář, že by dělal on pro nás, tak to nebylo. Takže ke konci té totality to tak nějak usínalo. My jsme se scházeli s Provazníkem a jeho bratrem Františkem. Ještě tam byli někdo i, někdy i ten eckokatolický (*Ing. Jiří Florián*, Petr Fiala, Jiří Krpálek, Fridolín Zahradník, Eda Krumpolc a jiní). To bylo vlastně naše takové soukromé společenství na modlitbu i na liturgii.

Jak jsem říkal, že jsem prožil mládí ve strachu, tak to pokračovalo i v celé době totality. Komunisti v tom únoru 48. roku vyhodili tatínka ze zemského úřadu, kdy on tam byl jako vládní rada, vyhodili ho do důlnického stavu, kde pracoval ve špitále jako zřízenec. Takže zase já jsem měl strach, co se stane, když na mě přijdou, že jsem tajně vysvěcený atd. Tak jsem se modlil za Boží ochranu a myslím si opravdu, že jí věřím, že jsem nebyl chycený. Nedělám ze sebe žádného hrdinu. Nechci ani pomyslet, jak by to dopadlo.

Co bylo náplní té tak říkajíc Provazníkovy skupiny?

Ten Davídek v krok vedl k výraznému rozsypání celého společenství „skryté církve“. Vedlo to i k tomu, že Davídek vydal následně v souvislosti s tím verdikt suspenze těch biskupů, kteří byli proti. To byl Bedřich Provazník a ti co potom (*Jiří Pojer a Dvořák*), tuto službu opustili a nějakí další, které neznám. Protože s Bedřichem jsme byli kamarádi, znali

jsme se tak trochu i d ív, a tak jsme se vzájemn ě radili, co by se dalo d ělat, aby se ten trest suspenze, a taky jakýsi zákaz ězení a funkce, dal n ějakým zp ůsobem odstranit. ěili se hledala, de facto, cesta, jak se ke své funkci Davídek dostal, a kde je n ěkdo p ědstavený, který by mohl i v dané dob ě tuto situaci ěšit. Takže se r ůzn ě pátralo a hledaly se r ůzn ě spoje.

Nevím, kdy jsme byli i v Bratislav ě u toho pozd ěji divn ě zabit ěho P ěmysla Coufala. On byl jeden z t ěch, kte ě í do toho hloub ěji vid ěli, do všech t ěch situací. Já už p ěesn ě nevím, kdy to bylo, jestli to bylo p ěedt ěm, nebo po tom Kobe ick ěm sn ěmu. Nic zvlášt ěního jsme se tam nedov ěd ěli. Byla také snaha, abychom se mohli n ějak zkontaktovat s t ěm Ji ěím Pojerem, i když jsme v ěd ěli, že utekl za hranice a v ěd ěli jsme, že se oženil. Opravdu složil tu funkci, ale když byl p ěed t ěm suspendován, tak byl asi suspendován i z t ěch závazk ů, nevím. Cht ěl se n ějak s n ěm kdesi sejít, tak p ěi mé jedné turistické cest ě jsem byl ve Šv ýcarsku. Odeslal jsem dopis na adresu Ji ěiho, tedy na jeho manželku. Byl to dopis ze Šv ýcarska, n ěmecky psaný, poslaný do šv ýcarského m ěsta. Dob ěe ofrankovaný, takže tam to nemohlo jít p ěes žádnou kontrolu. Tam jsme žádali o setkání Ji ěiho Pojera s, nevím, jestli to bylo s t ěm Coufalem, nebo s n ěkým ve Francii, který tam m ěl cestu. Ale vím, že Pojer tam pak nep ějel. Jestli nemohl, nedostali žádnou zprávu, nebo jestli mu to ta manželka nedala ze strachu, že by to bylo n ějak ě emplouvání, aby se vrátil nebo n ěco, to nemám tušení. Já jsem to nezkoumal nebo necht ěl jsem se namá ěet do n ějakých mocenských záležitostí. Snažil jsem se pomoci. Ale bl ěž už jsem se o to nezajímal.

Provazník v ěd ěl o naší ěinnosti, tam už byla jen p ěležitostná setkání a vzájemné povzbuzení. Byli jsme ve spole ěnství, kde n ěkdo m ěl p ěednášku historickou, nebo p ěednášku z liturgiky, nebo z otázky t ěeba východních církví apod. Takže to byli r ůzn ě p ěednášející, kte ě í n ěco ěkli, mnohdy jsem neznal jména a ta ětnost hodn ě poklesla. Poklesla odvaha a zdálo se to bolestn ější. Takové to nadšení z Pražského jara bylo dávno pry ě a ten život byl takový p ěiškrcený. Takže jsme se drželi toho, co jsme m ěli rozb ěhnut ě.

Udržovali jste spolu kontakty a pomáhal jste biskupu Provazníkovi v n ějakých aktivitách po roce 1989?

V t ědob ě, než jsme byli uznání, se vlastn ě nic zvlášt ěního ned ělo. To byla doba zmatk ů, kdy jsme všichni jenom ěkali na to, co bude. Nakonec se ledacos uskute ěnilo, co jsme si mysleli, že by se mohlo uskute ěnit. Byli jsme na rozpacích, jak to p ějde dál, co vlastn ě zamýšlejí oficiální biskupové. Zda to bude uznáno, nebo ne, protože to bylo slíbeno, ale až v roce 1992 v lednu nebo únoru. Tehdy bylo dokonce oznámeno, že nesmíme sloužit m ěše svat ě, ale že budeme p ěesv ěceni. Ale po ěád se to nekonalo, tak to bylo velmi bolestné období, kdy vlastn ě všechno bylo „zmrazeno“, nepodnikali jsme nic.

Tak jsem to poslechl, odpadly t ěeba i ty kroužky a setkávání s t ěmi d ěvat ěy i to vedení, protože co bych mohl? P ěišel bych za nimi a ěkl bych jim, že sloužit m ěši svatou nesmím, tak co vlastn ě smím, co jsem, nebo nejsem, nevím. Navíc jsem taky nev ěd ěl, co t ěeba t ěm d ěvat m ěkonkr ětn ě ěct, co si mají myslet nebo cht ět. Nedovedl jsem to vysv ětlit, pro ě je ten zákaz. Pro ě se musí ěkat, pro ě se to ne ěší a ned ělá se n ěco, aby se to vy ěšilo. Pro ě se tomu bránilo, to nám nikdo ne ěkl. Trvalo to zase p ěes p ěl roku, než se to za ěalo hýbat: jednak t ěmi exerciciemi v Olomouci, jednak t ěmi p ěezkoušením v Praze. A pak stanovením termínu p ěesv ěcení, ale zase to p ěesv ěcení „super tajn ě“ v biskupské kapli. Ne p ěed ve ějnost ě, nesm ělo se to oznámit, nikdo tam nesm ěl b ět z ve ějnosti a ne všichni naráz, ale po jakýchsi skupinkách, kte ě í jsme se t ěeba ani neznali. Dodnes nechápu pro ě.

Dív ěí kroužky zm ěn ělo v rozhovorech více akt ěr ů skryt ě církve. V ěd ěli jste, že se o ty kroužky n ějak d ělíte, nebo to byly r ůzn ě skupinky?

Celkem jsme o sobě nevěděli. Ty jednotlivé skupinky byly uzavřené. Totiž bylo jakýmsi tajemstvím, kdo je kde, kdo je z vedoucích vysvícený, kdo to jenom chce pro prohloubení svého života, kdo je ženatý nebo ne a kdo je ecko – římsko katolický. Prostě tam bylo to hluboké tajemství, a my jsme si říkali jenom křesťanskými jmény nebo někdy smyšlenými jmény. Takže to nebyla žádná velká organizace, která fungovala, to bylo rozprsknuté v jakési „bunty“, které žily svým životem podle svých možností.

Ty ženy, to byly zase malé skupinky. Já jsem tam měl jednu skupinku, která během doby trochu permutovala a přebírala další, protože ony zase některé stagnovaly. To byla asi akce Krátkého, že to tak seskupoval, ale on to naplánoval, aby to existovalo, i v jiných částech Brna i tam kde mimo Brno. Třeba dovedu říct, že to bylo nějak plánovitě organizováno.

Vy jste v době dalších skupinkách žen?

Nevěděl jsem o dalších skupinkách v Brně, aspoň nic jasněho.

Co to bylo za ženy? Byly nějak profilovány?

To bylo asi nahodile sestavené z žen, které zřejmě Krátký znal, a které mi tam poslal. Ne, že bych je sestavoval já. Byly to ženy z dobrých katolických rodin. Konkrétně v mém případě to byly sestry provinciálky (Josefa) – upřesně z Prahy, (se kterým tady nyní chodím na obědy k sestře a kámo), ještě tam byly sestry Ševčíkové a takové osoby z opravdu zbožných rodin, které měly předpoklad a chtěly dobře žít. Ty si nějak zasloužily, aby se jim někdo věnoval.

Dneska jsou tyto ženy osamoceny nebo...

V tšinu, co vím, zůstaly osamoceny. Jedna ta upřesně lala maminku v domov rodin dříve s náhradními maminkami ve Chvalově pod Hostýnem v SOS vesnici. Měla osm dětí předlených charitou. Takže jsem ji tam byl i několikrát navštívit. Skutečně se o ni dobře starala a náhodou jsem zrovna o tom dneska mluvil s P. Šuprem, u sestřiček na Grohové.

Říkal, že ona na to nejen dobře vzpomíná, ale že dokonce ty děti, které vychovávala jako náhradní maminka, za ní jezdí, i když teď už je sama stará. To jsem skutečně s radostí uslyšel.

Ty ženy našly nějak uplatnění, do vědu, pokud vím, nikdo nevstupoval. Je to dost problematické, protože už přece jenom byly v čem pokračují. U těchto lidí, kteří to nezáleží od mládí, tak to možná není jednoduché se na to adaptovat a s tím se sžít. Navíc jsem nemohl nějak mluvit v jejich prospěch, když sám jsem nebyl uznaný jako kněz. Jak bych ještě mluvil za ty, které taky nejsou uznány, které dávaly jen roční sliby (dočasné sliby) zasvěceného života, tak co do toho mám mluvit já?

To mi taky už dost vysvětlili, že vlastně nepatím pod biskupství, které mě nepojalo jako klerika. Z titulu klerika podléhám spíše biskupovi, který patří do té skryté církve. Kdy nastal přechod do režimu svobody? To není to, co se dělo v politice v Praze, ale to co se dělo v církvi. Kdy nastal přechod? Takže po té morální stránce jsem klidný. Nechci říct, že jsem nikoho neposlouchal, chci tím říct, že jsem nevěděl, kdo byl opravdu, a v které době, mým nadřízeným po stránce církevního práva.

Měl jste někdy pocit, že Vás StB sleduje?

Ano, to vím bezpečně. I sledování z aut a sledování. Dokonce mi říkala jedna z děvčat, byla u výslechu, že se jí ptali, co jsem dělal ten a ten den večer u ní, když jsem tam šel sám. Tak mi to přišlo říct, že řekla, že jsem jí spravoval kapající vodovod.

Nazna oval n kdy biskup Davídek, že by n kdo z Koinótés byl agentem StB?

Jist , upozor oval: „Pozor na lidi, kte í by n co cht li v d t o druhých. Nemluvte! Nem jte písemné poznámky, jmenné seznamy, telefony...“ Toto konkrétn nepamatuji, že by byl n kdy n koho jmenoval. Dokonce bych ekl, že nebyl proti nikomu zaujatý. Sv d í o tom to, že když jsem chodil ke zpov di k profesoru Nedomovi, bývalému kaplanu u svatého Tomáše, Davídek mi dovolil, abych mu ekl o mém kn žském sv cení. ekl, že ví, že je v Pacem in terris, ale že má dobrou p edstavu o jeho sv domitosti, takže mi to dovolil. Profesor Nedoma z toho m l up ímnou, ekl bych, k es anskou radost, takže já v ím, že Davídek se snažil dob e pochopit danou situaci i jednotlivé lidi.

V em spo ívala Vaše innost od vysv cení do p íjetí v diecézi?

Ta innost se v období totality umenšovala, co do rozsahu, ale zase tam byla ta duchovní intenzita, že denn jsem sloužil mši svatou tajným zp sobem. N kdy k tomu chyb lo to vn jší prost edí, bylo to bolestné. Tak je to vlastn odezva t ch mší, co si sloužili v kriminálech, n kdy dokonce s r zným zkracováním formy, což jsem se snažil ned lat, protože p edpisy rubrik jsem znal. Byly problémy spíše psychické, protože n kte í íkali, že sv cení jsou ur it nedovolená a pravd podobn neplatná. Jist otázka dovolenosti a platnosti je základní východisko, p edtím než se n co ud lá. I dob í kn ží, kte í se už o tom dov d li, tak toto íkali. Jenomže oni nev d li mnohé posloupnosti. Takže zas to mé psychické prožívání, to nebylo zrovna p íjemné.

Jestli jsem to pochopil správn , tak Vaše innost za komunismu spo ívala zejména v liturgii. Kdo se jí zú ast oval?

Bratr se toho n jak nezú ast oval, ten o tom v d l a dával tomu prostor. To jsme bu museli absolvovat sami, anebo p i tom scházení. Což jsme d lali jednou za trnáct dní v kroužku šesti, sedmi hoch , ale byly tam i n jaká d v ata, pomocníci a známí, kterým se v ilo. N kdy, pokud to byly celé rodiny, tak jsme byli p ízváni do té rodiny, kde se sloužila mše svatá.

Dov d li se Vaši rodi e, že jste kn z?

Nev d li. Já jenom kvituji to, když umíral d de ek, který již d íve nechal ud lat tu sochu sv. Terezie do kostela v Králov Poli, že léka žádal, aby d de kovy ob dcery šly ke zpov di (poprvé od svatby). Což ony ob splnily, což jsem také považoval za tajemství i úsp ch modliteb. D de ek pak zem el, ale ony alespo chodily, as od asu a v dob velikono ní, ke svátostem. Nakonec to dob e dopadlo, že tatínek šel ke známému kn ži. Pak hlásil, že se vyzpovídal za celý život, ale bylo to už blízko jeho smrti. Tatínek umíral doma; bratr, a léka , íkal, že nemá smysl dávat ho do nemocnice, pon vadž nastávala otrava krve a agonie. Ud lil jsem mu svátost pomazání nemocných, takže on o tom lidsky v d t nemohl. Jestli vnímal, nebo nevnímal, nevím. Já jsem mu ne íkal nebo nezd vod oval nic. Protože p edtím už chodil ke svátostem, tak si myslím, že to muselo být ú inné a platné.

Když umírala maminka, vzala ji švagrová do porodnice, kde pracovala, takže tam byla na odd lení intenzivní pé e. Já jsem si už vzal do kapsy vše pot ebné, že ji zaopat ím posledním pomazáním, že jí to vše eknu. Ale na JIP jsem se musel p evléct do bílého. To jsem si v bec neuv domil, že olejí ek mám v kapse odložených šat . P i rozlou ení jsem jí slíbil, že druhý den p íjdu zase. A ona v noci zem ela. Takže moji rodi e o mém sv cení

nevědli nic, což bylo v souladu s mým slibem Davidkovi.

Odhali-li kdo za socialismu, že jste kněz?

Ne, nebo to nevím. Ale bylo zajímavé, kdy ke konci totality, asi kolem roku 1987, byl do mé místnosti vyložen vnucen jeden inženýr, velký soudruh. On byl funkcionářem v „bílém domě“, jak se říkalo nomenklaturnímu orgánu komunistické strany. Využíval to k tomu, aby si dělal na VUT kandidaturu. Takže já jsem mu trochu pomáhal, odborně, technicky. On o mně věděl, že chodím do kostela. Klidně jsem si před ním z aktovky vyložil i Katolické noviny. On jezdil na různé školení jako komunistický lektor. Ten tam byl jasně nasazen do mé kanceláře, aby mě pozoroval. Já jsem na jedné straně zcela nezakrýval, že žiji z víry, v církvi, ale zásadně vůbec nic nedělal, co by nasvědčovalo němu hlubšímu. Takový „lidový katolík“ jsem byl. Jak to hlásil, hodnotící označení „náboženský fanatik“. Nemohl jsem pak už žádné takové zvláštní prověrky, možná, že to taky trochu tutlal, protože jsem mu pomáhal v práci na kandidatuře.

Jak jste vnímal II. vatikánský koncil a jeho výsledky?

Děležit. Ano, skutečně to bylo nevídané a byli jsme napnuti, co se tam udělá, k čemu to směřuje, jaký to má mít dopad nebo výsledek i pro nás. Bylo tam něco, co mě dokonce vadilo v rozhodnutí stát se knězem. Já jsem to i projednával výslovně s Krátkým. Tam se poukazovalo, že mše svatá je dílo společenství, že je to něco, kde nejde o jednoho člověka, a že tedy z toho plyne, že člověk by měl mši sloužit jen ve společenství. A ještě jsem mu říkal: „Za chvíli se zakáže mít soukromé mše, tak k čemu budeme vysvěceni, když to bude tajné a nebudeme moci sloužit ve společnosti.“ K tomu to totiž skoro směřovalo v těchto debatách i v těchto konstitucích, ale nikde to nebylo takto krutě dovedeno, jak jsem si to já dovolil chtít vytušit. Takže to on mi vymlouval a jistě dobře. On mi vysvětloval, že je to akce, která je všeobecně lidská. Na Golgotě byl Kristus sám, pod ním panna Maria a Jan a nebyla tam žádná další církev. Takže toto byl možná můj blud, nebo můj strach, který on mi pomohl překonat k mému rozhodnutí. Takže kde bylo co k zaslechnutí, to bylo z nějakých vatikánských zpráv, nebo přes nějaké zdroje, třeba z Vídně. Já jsem dost poslouchal německé zprávy, tak jsem se snažil to nějakým způsobem zažít nebo přijmout a pochopit.

Jak jste hodnotil a hodnotíte výsledky II. vatikánského koncilu?

Jako takový úžasný pokrok k mentalitě lidí. Protože už jenom tím, že se zavedla do liturgie lidovost. Trošku mě to bolelo, že jsem se tak pracně naučil tu latinu, kolik času jsem tomu věnoval, vypisoval jsem si slovíčka hlavně z evangelií a kontroloval věnoval, abych přesně rozuměl každému slovíčku. Tak to byla práce zbytečná, si dneska říkám, ale nebyla. Bylo to jistě snaha cesty k Bohu odklizení kameny, které stály v cestě. Asi potěbujeme takovou práci dělat, když to bereme vážně. Ano je to krásné, hledají se lepší formy, hledají se vztahy. Byl jsem zvědavý, jak se to zavede do praxe a dokonce, když se zaváděl ten nový rítus, sloužení mše svaté a v řeštině, tak jsem se, a nezávazně, vecpal na školení pro kněze, pro kostelníky a takové ty, kteří ministrují v kostele v Masarykově čtvrti. Říkal jsem si, ministrant jsem, takže v nejhorším mě nemůžou vyhodit. Na tom školení kněží předvedli, jak to má být konáno. Takže to jsem byl odborně poučený, stejně jako kněží ve společnosti.

Co podle Vás vedlo ve společenství Koinótés k praxi svěcení ženatých mužů a žen?

U ženatých mužů, se jasně říkalo, že je podmínkou příslušnost k eckokatolické

církvi. Ale tenkrát se tušilo nebo odhadovalo, že asi bude zrušena ta povinnost celibátu u katolíků, a že to asi bude obecně možné. Nicméně bylo respektováno, zcela evidentně, i to, že eckokatolíci jsou ochotni vysvětit ženatého člověka, ale ne, aby vysvěcený kněz se třeba později oženil. Takže po té stránce byl respektován i ten východní náhled. Jasně nám bylo zřejmé, že kvůli tomu sv. otcem eckokatolík dostal Davídek povolení od nějakého eckokatolického biskupa asi na Slovensku, to už nevím přesně. Já jsem to tak vnímal. Tak to bylo akceptováno a chápáno, že to povede k biritualismu. Že tito lidé budou moct sloužit mše i v římském obřadu. Těm u těch dominikánů v Brně sloužil celou dobu až do smrti kterýsi kněz a byl i v katalogu kléru římskokatolického, i když byl eckokatolík (*Jakub Hradil*), ale sloužil tady běžně v římském ritu. O sv. otcem žen bych se raději nevyjadřoval, protože to jasně vybočuje z jurisdikce církve.

Vnímal jste kritiku Davídka i před rokem 1989?

Ano, to bylo jasně patrné z toho koncilu, který trochu zmanipulovaně „odsouhlasil“ sv. otcem žen, protože i tam (a já jsem na něm ani nebyl pozvaný, ani jsem tam nebyl) Davídek prosazoval svůj plán. Nevím, kdo byli pozvaní. Rozhodující hlas měli biskupové, které on vysvětil, ale pozvaných tam bylo snad víc, to já přesně nevím. Já jsem se o tom dověděl až ex-post. On o mně věděl, že jsem tak trochu konzervativnější, než abych to spolkl. S tím já nesouhlasím. Je možné, že měl jakousi vizi, o které nám potom říkal, že Rusové mají ve zvyku z obsazených zemí deportovat obyvatelstvo někam daleko. A když se ocitnou ženy v izolaci, tak že tam nakonec nebude možnost, aby tam přešly třeba zpovídní, nebo někdo sloužit, nebo donést eucharistii. Že je to nezbytné a nutné vzhledem k situaci, která v církvi nikdy nebyla. Takže jakási logika tam byla a dá se říct, že vždycky nové v církvi se rodilo v nouzi. A tady se jakási nouze oteklávala. Netvrdím, že Davídek jednal zle, ale možná jednal ukvapeně. Je to třeba soudit z našeho klidného posedu, co bylo tehdy a tam. Ta jeho zkušenost z kriminálu byla taky o něco jiná, než byla všech tady, kteří se na to díváme trochu z odstupem. Já bych ho v této věci zas chránil. On se maximálně angažoval do toho, co považoval za dobré. Jestli se trefil nebo netrefil, to je další věc.

Udržoval jste za socialismu kontakty s oficiálními církevními strukturami?

Moc ne, to jsme měli vyloženě zakázané, aby to nebylo nápadné. Čili choval jsem se jako katolický křesťan chodící pravidelně do kostela a ke svátostem. Měl jsem známého kněze, Pavla Kopeckého, ke kterému jsem se dostal náhodou během své dovolené v Orlických horách, a za tím jsem občas jezdil. Když byl autem v Brně, tak byl u nás. S tím jsem měl přátelský vztah. On mi obstarával literaturu, o kterou jsem měl zájem. On mi pomáhal už předtím, než jsem byl vysvěcený. Proto přesně ho jsem se chtěl zeptat v Litoměřicích (předtím, než jsem přistoupil na to, že měl Davídek vysvětit), zda je naděje, že bych tam mohl být přijat a vysvěcený s ním.

Protože P. Kopecký se znal dobře s profesorem Merellem, který tam učil. Předal mi můj dotaz na možnost studií v Litoměřicích. Odpověď byla jednoznačná: „Vyloučeno.“ To ještě bylo před tím polevením, které nastalo později. Že zásadně nemůžeme vzít člověka, který už má vystudovanou jednu vysokou školu a titul. Že stát neplatí druhou vysokou školu, aby zase odložil to, co do mě investoval na technice, tak to že nepřichází v úvahu. Tak jsem souhlasil s tím tajným vysvěcením. To bylo asi v roce 1966. Pořád jsem zvěděl, zda ví o tom biskup? Tak to mi bylo zaručeno tím přísahou, že ano, že ví, že nezná jména, ale že ví, že se sv. otcem tajně, a že s tím brněnským biskupem Skoupým souhlasí.

Měl jste za socialismu nějaké kontakty se zahraničím?

Ml, ale minimální, s tím, že jsem s Bedichem Provazníkem jezdíval do Lipska a Drážan, kde byli eckokatolíci kníží vysvěceni Davidkem nebo přímo Provazníkem. Takže jsem dával Provazníkovi víceméně tlumočnickou funkci. Tak to byl takový osobní vztah, který ještě pokračoval nějakými dopisy.

Ml jste pokračoval v zahraniční literatuře?

V Lipsku v Benno Verlag jsem kupoval knihy. Tam jsem měl dokonce známé, které jsem navštěvoval, a ti mi vždycky radili, co si koupit. Měl jsem spoustu knih, které jsem už nestíhal do menšího bytu. Německou knihovnu jsem prakticky zlikvidoval. Německé knihy si z větší části vzal pater Dormun, on študoval, nebo byl v Německu, uml dobře nemecky, tak zajásal, protože tam byly naučné slovníky a jiné. Rahnera jsem četl i v němčině, což se říká, že je „za trest“.

Jak probíhala integrace do oficiální církve?

Otcovi biskupovi jsem se hlásil v roce 1991, hned co byl ustavený do Brna. Šel jsem se mu představit, navštívit ho. Sekretář: „Co chceš biskupovi?“ Já jsem mu říkal, že je to v celkové zpozdění tajemství, tak mě pustil dál. Jen pod zpozděním tajemství, jinak jsem to nesměl nikomu říct. Kdyby se změnil režim, mě vlastně nikdo nedal povolení nikomu nic říkat. Byl ke mně milý a vstřícný. Že si mě ještě zavolá, a že se to nějak uvede do pořádku, a že to chce nějaký čas a podobně. Mně bylo 61 let, to bylo v době, kdy jsem pracoval po řadu na škole. Následně ve snaze sloužit církvi ve veřejnosti jsem šel do duchovního chodu.

Po řadu byly jakési problémy a nejasnosti, jestli to svěcení bude uznané, nebo nebude uznané. Pak se to teda změnilo. Na Petrovsky čekali. Ale o tom jsem již hovořil.

Kdy se to vyřešilo?

Prakticky jsem čekal přes rok. V únoru roku 1992 byl dán ten zákaz celebrování. Zase bez nějakých dlouhých vysvětlování. To byly jakési „Normy“, mohli jsme si je přečíst v latinském textu - jen toto, ostatní ne. Měli jsme říct, jestli se toho chceme vzdát anebo si přihlásit k vysvěcení. „Tak to vysvěceni, když to jinak nejde.“ Ještě jsem říkal: „Jedu v květnu na pouť do Svaté země, tak bych tam rád přispěl jako kněz.“ „To bude určitě.“ Bylo slíbeno, ale nestalo se tak. Cítili jsme to jako suspenzi.

Jak probíhala vaše přezkoušení po roce 1989? Byly tam nějaké podmínky, které jste v rámci „Davidkova“ vzdělávání neměli?

Podmínky na teologické fakultě je, myslím, asi takto: „házení“ to šlo od oka. Nejsem si jistý, zda na všech formách kněžské přípravy. My jsme dávali přezkoušení v Praze na teologické fakultě, myslím, při základních podmínkách: dogmatika, morálka, církevní právo, pastorálka a liturgika. Jistě, že jsem mnohé další sám nastudoval. Čekal bych - biblické dárky. Když člověk te Bibli, tak se nutně musí podívat, kdy to bylo, kde to bylo, kdo vládl atd. Takže biblické dárky nebyly zkoušené, ale já jsem si vždycky četl Bibli s poznámkami a hledal jsem, kde těch informací je více. Církevní zpěv nebyl požadován, ale chodil jsem do chorálu ve veřejnosti, i když jsem zpíval, i když teď už nemůžu zpívat (v němčině). Když nás přezkoušeli, tak nám nedali žádné potvrzení o tom, že jsme byli přezkoušeni nebo z toho. Byli s námi i eckokatolíci. Později se někteří dožadovali potvrzení z Prahy z fakulty, že byli přezkoušeni. To jsme pak dostali v roce 1997 od „Studie generale olomucensis“

Kdy jste byl nakonec zařazen do pastorace?

Po prázdninách v roce devadesát dva jsme byli rychle pozváni na exercicie do Olomouce, to tam byl páter (Vladimír) Novák tady z Brna, který tam působil. Následně na to, zaškrtnutá jaké pauze, na předzkoušení, to bylo v Praze na pražské teologické fakultě v Dejvicích, kde jsme dělali ústní zkoušky u různých kantorů. Přípravu jsem měl z těchto starých materiálů a nějaký velký čas na zopakování taky nebyl.

Na fakultu jsem si vzal i ta svá skripta, co jsem vypracoval pro bohoslovce skryté církve. Z dogmatiky zkoušel profesor Wolf. Ptal se, z čeho jsem to studoval, tak jsem mu ukázal i ta svá skripta a on mne požádal, ať mu je půjčím a půjdu odpoledne k němu „na kafe“. Odpoledne jsme pak jakousi chvíli vzájemně debatovali (materia prima, materia secunda a trošku filosofické otázky). A pak mi řekl: „Nechcete asistentké místo tady v Praze? To bych potěboval.“ Že bych mohl ihned nastoupit. Já jsem řekl, že je to lákavé, a že nemám námitky, ale přece jenom by bylo nutné přestěhovat se trvale do Prahy. Nedovedl jsem si to představit a navíc tu kopii těchto mých skript již měli také na olomoucké fakultě, že oni asi taky budou v Olomouci potěbovat sílu a tak jsem mu říkal, že bych raději byl v té Olomouci, protože tam to mám blíže a mám tam nějaké známé nebo příbuzné u Olomouce, takže by mi to tam mohlo lépe vyhovovat.

Na tu potěbu v Olomouci mě upozornil P. Novák, který měl pro nás ty exercicie předsvěcením. Ten mi to doporučil. Na fakultě je kantorem Eduard Krumpolc z Kyjova. S ním jsem se už znal z dob tajné církve.

Pak teprve následně jsme dostali předvolání k, jak ho řekl: „Přibližně týden půjde, bude předsvěcení.“ Mě to nevadilo, protože jsem byl už v odchodu. Víím, že to předsvěcení bylo na několikrát. Protože pro všechny asi to opravdu nevyšlo. Napřed se rok a půl čeká a pak je to „rychlíkové“. Stejně tak potom s tím nástupem. Já jsem tehdy mohl vypomáhat od neděle 27. září 1992 a dekret z 29. 9. 1992 s platností od 1. 10. 1992 byl na kaplanské místo ve farnosti na Křenové v Brně.

P. Ing. Jan Kofro

- narozen 8. června 1944 v Praze
- otec byl do r. 1930 soudce a poté ministerský rada na ministerstvu spravedlnosti do roku 1948, kdy byl komunisty vyhozen
- vystudoval agronomickou fakultu VŠZ (dnes Česká zemědělská univerzita) v Praze
- nejprve pracoval v Zemědělském projektovém ústavu (posléze Agroprojekt Praha), poté na Generálním editelství podniku Oseva jako informační pracovník, resp. knihovník, tlumočník a překladatel technické literatury
- koncem let šedesátých až počátkem let sedmdesátých krátce studoval v podzemí teologii u salesiánů (přednášel tu Josef Šplíchal, Jaroslav Kopecký, Josef Kopecký aj.)
- postupně dospěl ke závěru, že celibát není jeho cesta, a tak se roku 1972 oženil, z manželství vzešly 4 děti
- zásluhou P. Václava Komárka SDB navázán kontakt se skrytou církví založenou biskupem Janem Blahou a Felixem Maria Davidkem
- v letech 1976-77 spolu s manželkou vstupuje do pražské obce, která má na tuto skrytou církev návaznost
- 21. 5. 1980 přijal jáhenské svěcení od biskupa Fridolína Zahradníka
- 18. 8. 1988 svěcen biskupem Pavlem Hájkem na kněze
- za komunismu i poté až do roku 2008 jedním z aktivních členů pražského společenství ES
- 12. května 2008 byl vysvěcen biskupem Václavem Malým „sub condicione“ pro západní rítus
- 1997-2013 působil jako sekretář biskupa Malého a dodnes působí jako nemocniční kaplan v Praze-Bohnicích

S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 4. června 2012 v Arcibiskupském paláci v Praze, druhý rozhovor proběhl 2. června 2015 v rodinném domě v Praze - Bohnicích.

Jaká byla Vaše životní cesta od narození až dosud?

Jsem dítě starších rodičů. Můj tatínek byl self-made man, který pocházel z velmi chudých poměrů. Babička měla zbožné přesvědčení, že z tohoto syna, kterého rozpoznala jako z dítěte nejnadanějšího „bude mít pana faráře“. Tak udělala takový abrahámovský čin: Prodala chaloupku ve Stratově poblíž Lysé nad Labem, vše, co měli, naložili na jeden žebřík a přijeli s dědečkem sem do Prahy, do Bohnic, za pracovní příležitostí v nově postaveném c.k. Ústavu pro choromyslné (dnes Psychiatrická nemocnice). Oba rodiče byli nevzdělání. Otec byl dítě vysloven proletářské, dalo by se říci.

Můj dědeček získal u nově vzniknuvšího ústavu „kariéru“ polního hlídače. Tehdy v nejmodernější psychiatrické léčebně v mocnářství, postavené před více než sto lety. Dědeček k tomu dostal (to není jako dnes), k užívání služební domek u Vltavy – naproti Sedlci. Léčebna zabírala velice široký prostor: 35 pavilonů, budovy pro lékaře, pro každého bylo bydlení. Tatínek se denně plavoval přeseku a jezdil vláčkem do Truhlářské ulice na dnešní gymnázium Gutha Jarkovského, který byl jeho profesorem. Ten mu přednášel – „chlapeček s trikem“, protože dělal už od gymnaziálních let advokáta všem těm „pršvihákům“. Jednou plamenným projevem zachránil jednoho před vyhozením ze školy, a to ho snad i nasměrovalo ke studiu práv.

Za první světové války v dělá, jak chutnají psi a kočky. Byl hlad. On se vypracoval, jak říkal: „Učil jsem blbě dělati bohatých fabrikantů latinu a jiné.“ Proto on tu „láci“ sypal takhle z rukávu, přestože měl jenom reálku, neměl klasické gymnázium. Ale to on uměl. Dneska lidé „kourají“, že nemají na to, aby platili školné. Naproti tomu tatínek vzpomínal, jak nocoval v jakési oficíně na kancelářských stolech, kde byly dveře do ulice a v zimě mu tam dokonce zamrzla voda v umyvadle. Takhle on tam přezíval a učil ty „blbě dělati“ bohatých fabrikantů. Vystudoval práva a velmi brzy byl soudcem. Velmi brzy, tzn. do svých třiceti let věku. Byl vyhodnocen jako nejlepší soudce v jakém distriktu a ve třiceti letech byl přeložen na Ministerstvo spravedlnosti. 25. února 1948 byl okamžitě, tedy hned druhého dne po onom příchodu, vyhozen jako blízký spolupracovník ministra (*Prokopa*) Drtiny. Soudruzi měli zjevně problém s připravenými seznamy lidí, s kterými si to chtěl jít vyrovnat.

Byl po několik měsíců bez práce. Chvilku pracoval v tzv. Fondu národní obnovy, nevím, co to přesně bylo. Bylo to na Invalidovně. Potom jezdil s koňmi na statku v Tróji. To on ale jako vesnický chlapec uměl. Dovedl využít všech svých zkušeností – tedy i z dob, kdy musel cestou do školy denně lodíkou přeplovat Vltavu. Stejně tak uměl po několik 35 letech převést celou skupinu lidí převozem přes Vltavu. To bývalo v neděle, když jsem jako kluk chodil v neděle navštívit příbuzné do Bohnic. Na to já jsem byl hrdý, když tatínek v neděle oběd odložil sáko a ušetřil pro evozníka práce, převezl všechny čekající na druhou stranu.... S tím převozníkem se přirozeně znal. Tatínek byl tak hodný k lidem, nikdy mu nos vysoko nenarostl, nikdy nezapomínal na to, že je z chudých poměrů.

Na prvního máje s podnikem do provozu nešel, nechal si napsat jako mínus, ale šel se podívat do ulic, jak on říkal: „Já to musím vidět.“ V těch padesátých letech samozřejmě všude valili: „Se Sovětským svazem na všechny strany.“ A tohle, támhle. A on zatím říkal: „Víš, to vždycky byl svátek těch utlačovaných - a já jsem k nim patřil.“ Otec byl přirozeně a jadrně v úctě k tomu, který svou víru a její praktikování prožíval jakoby skryt. Chodil dokonce i ve všední den do kostela. Říkal mi, že chci-li, tak můžu jít s ním, ale nenutil mě, nic takového.

Za mlada byl ovšem bouřlivák. Do školy chodil v garibaldiovské červené košili a červené kravatě, s holí s ekanou na konci. Byla to vlastně menší sekyrka a od ní dolů visela trikolóra. Dělal dojem možná až extrémního leviáka, nicméně do žádné levé „partaje“ nevstoupil.

Maminka byla prostá žena, která nás měla hrozně ráda a tatínka ve všem respektovala. U dnešních feministek by asi propadla. Bylo jí šestnáct, když jí zemřela maminka. Tak přezvala domácnost a přezvala o své tři sourozence, jako nejstarší sestra, a tím pádem ani nemohla nikam do škol. Měla jen tzv. rodinku, rodinnou školu, kde se učila vařit a šít. Jinak přezvala o domácnost mému dědečkovi, který rovněž přišel za prací do Bohnic a tam pro pány doktory v ústavu točil pivo. Byl to člověk velice podnikavý. Přestoval zelí, zpachtoval si nějakou alej, vydělával a postavil z toho dům. Když byla sezóna, vstával ráno ve tři, a potom vezl svůj dvoukolák po pravém břehu Vltavy až na Havelský trh, aby první rané zelí za dobrý peněz prodal. Maminka pocházela z rodiny s evangelickými kořeny. Totiž dědeček i pradědek si vzal evangeličku. Tenkrát ona musela přestoupit ke katolictví, aby se ti dva mohli vzít. Navíc měla ta babička nebo prababička podezření, že jí byla spálena evangelická modlitební knížka. To v ní bylo jako trauma a přeneslo se to až na mou maminku, která sice jaksi konformně chodila do kostela, jednou za rok přijímala svátosti, nicméně „cosi“ z toho traumatu v sobě též chovala. Ale byla zlatá.

Co se týká té dimenze „prokostelní“, sehrál pro mě velkou úlohu sochař a restaurátor Karel Stádník, který se k nám přiznal, když si vzal mou sestru Vlastu. Dnes je celkem vzato známý, jeho věci jsou vidět po celé Praze, stejně i v Německu, jeden křížifix a socha sv. Patrika jsou kdesi v USA. Někdy studoval teologii, snad dálkově, já nevím, ale rozhodně žil u františkánů. Nejdříve v Kadani, a potom v Hejnicích. Když byl v Hejnicích, přišla ona osudná noc z 13. na 14. dubna 1950, přepadnutí kláštera. Karel měl obrovské štěstí, protože

byl zrovinka v tu chvíli v Praze. Když se potom vrátil do Hejnic a klášter byl vyliďný, nikdo už tam nebyl. Takže ho nesebrali. On m l ohrom spirituáln „kunštný sky“ lad ný, „drajv“, ekl bych. Když mi bylo n jakých t ináct let, zatáhl m do Týnského chrámu, kde p sobila velká osobnost Ji ího Reinsberga. Tomu jsem ministroval. Karel mi otev el o i, mluvil o tom, jak je t eba usilovat o ctnosti, a já nevím, co všechno. Dneska bych to asi všechno úpln nepodepsal, tehdy to ale bylo n co, co m více než nadchlo. Za al jsem toužit po kn žství a modlil jsem se za to zb síle. Modlil jsem se r ženec (každý ve er všechny t i!) a já nevím, co všechno.

Absolvoval jsem to nejpitom jší možné školství, které tady v bec bylo – z hlavy soudruha Zde ka Nejedlého. Byla to takzvaná jedenáctiletka. Na konci osmé t ídy byla taková mini-maturita - takzvané záv re né zkoušky. T i dny volna na p ípravu a pak zkouška p ed skute nou komisí. Pro malého kluka to byl skute ný stres.

Pak p išlo ono. „jako-gymnázium“. Tam jsem nicmén zaznamenal dv osobnosti. První byl Václav ep, bratr spisovatele Jana epa, který v té dob byl v exilu v Pa íži. Pan profesor m u il nepovinnou latinu. Bylo jí žel málo. M j tatínek, který m z žádného p edm tu nekontroloval, avšak nad mou latinou bd l. A tak si navzdory a vši té mizérii dodnes t eba pamatuju, které parisylllaby t etí deklinace jsou maskulina (je jich 11). Václav ep, to byla osobnost. Dívám vykal. P išel do t ídy, hluboce se uklonil a promluvil svým hlubokým hlasem. Když se s námi lou il, tak napsal na tabuli: Vivere non est necessarium sed navigare necesse est - není t eba žít, ale je t eba vyplout - heslo staro ímských námo ník .

Prve než jsem si vypl oval p ihlášku na vysokou školu, velice jsem se zakoukal do paleontologie. Paleontologie, to je n co jako polonáboženství! Chodil jsem kopat zkamen liny, nap ed k Barrandienu, kolem Prahy. Potom jsem se seznámil s mladými paleontology z mikropaleontologické laborato e Akademie v d (Dr. Václav Houša a Pavel ep), a tam jsem chodil, ješt s kamarádem Tondou Hájkem. Mladí v dáto i, mikropaleontologové, d lali svou v du s obrovským nadšením, a taky nás v našem nadšení podporovali. Podporovali i tím zp sobem, že ekl: „Kluci, tady máte skripta, stratigrafie eský k ídy, ty nastudujete, jinak do terénu o prázdninách nejdete.“ No, a já jsem šprtal tzv. Zahálkovu dekádu, svrchní k ídu - a jezdili jsme kopat zkamen liny. To se pak rozplavovalo, totiž ty opuky, a pod lupou se vám otevíral úžasný sv t takových opaleskujících bestíí – dírkovc íli foraminifer.

Když jsem si pak na tu paleontologii cht l podat na p ihlášku, sd lil mi tatínek k mému p ekvapení: „To ned lej, ty máš jedinou šanci se svým kádrovým profilem a to je zem d lství, protože tam te berou každého. Zem d lství je po kolektivizaci v t žké krizi.“ Byl velmi autoritativní (kdysi mu podléhalo deset tisíc zam stnanc justice). To jsem nesl s velmi t žkým srdcem. A tak jsem to považoval za prohru, že jsem se nepostavil, nevzep el, že prost nejsem osobnost.

Nicmén s výjimkou „marxáku“ (to bylo takové komunistické náboženství, které jsme m li od prvního do tvrtého ro níku) se každým rokem vyno íla n jaká faseta této úžasné disciplíny, která byla opravdu velmi zajímavá. P itom jsem snil o kn žství - už významn ji, a po ád jsem chodil ministrovat do toho Týnského chrámu. Poslouchal jsem s otev enou pusou Ji ího Reinsberga. O kn žství jsem ale hlavn mluvil, ale dohromady nic praktického jsem v tom sm ru nekonal. Já jsem odpromoval a po ád jsem žádnou p ihlášku do seminá e nepodával. Nic. Šel jsem na vojnu. Sloužil jsem v P íbrami. Tam jsem se seznámil i s Frantou Blažkem, který tam pracoval v dolech a taky cht l být kn zem. Já jsem mu ekl: „Tak pro se nep ihlásíš?“ Odpov d l: „Blázníš, tady?“ Pak se stalo, že opravdu utekl do íma za dramatických okolností v roce 1967. V roce 1968 se otev ely hranice, já jsem jel do íma. To n jak šlo, sice trochu krkolomn (museli jsme pad lat pozvánku), ale šlo to.

Te jsem zažil n co úžasného, ne ekaného. V rodin jsem totiž do té chvíle prožíval silný odpor proti tomu, abych teologii studoval. Ve er p ed odjezdem do íma mi tatínek

strohým hlasem řekl: „Tady se posaď! Podívej se, já si nemyslím, že ty se na toho faráře hodíš, ale když už by to mělo být, tak já bych si docela přál, aby si studoval na slušné škole. Tak mě zeš v tom řízení zastat, já ti k tomu dávám plný souhlas.“ Nejprve jsem si myslel, že si tatínek dělá legraci, rozčílil jsem se. Najednou jsem strnul: myslí to vážně. Až přijdu na druhý běh, tak se ho zeptám, jak to myslel. Jestli vpravdu tak, jak to říkal, nebo zda to byla úžasná psychologická finta. Obojí bylo skvělé a mnoho mi to pomohlo. Přijel jsem totiž do říma, modlil jsem se u hrobu svatého Petra... a nic se se mnou nedělo. Žádné nadšení, žádné definitivní rozhodnutí. Odjel jsem tedy za seminaristy z Nepomucena – do Livorna. Když totiž je v létě vedro, jsou v Livornu, tam mají na Monte Nero vilu. Tam jsem se objevil s Františkem Blažkem. řekl: tak výborně... fajn, zstaneš tady, já už jsem tě objednal k spirituáloví páteru Tomáši Špidlíkovi. A já mu říkám: „lově, já najednou nevím.“ „Ale, už jsi tam objednaný, tak tam bž“, pravil. Pater Špidlík, jezuita, když jsem mu vyjevil všechny své pochyby a svou vášni, mi řekl: „Po těchto měsících se ukáže, však zstať.“ Ani na to jsem nemohl, utíkal jsem k matce pod sukno. Tam jsem síce po návratu jsem pak přišel na to (ve svobodě, ještě nebyla žádná důvaha na obzoru), že celibát, to není moje cesta. A zamiloval jsem se za pár měsíců. Když zemřel Jan Palach, tak jsem se dal jednou holinou dohromady. To byla moje první láska. Až tu tebe jsem si pak vzal.

Mezitím jsem měl přeci jenom takový záblesk v jakémsi mezidobí. Studoval jsem teologii v podzemním kurzu u salesiánů, u Josefa Šplíchala, Járy Kopeckého a dalších. Ještě si z toho něco pamatuji, jak jsme se tenkrát učili filosofii nebo logiku.

To netrvalo však dlouho. Potkal jsem tu „jistou“ – a oženil jsem se. Tu bych se však měl zmínit o jednom zážitku, který byl významný pro celý můj další životab:

Večer předtím, než jsem šel žádat budoucího tchána a tchýni o nastávající manželku, jsem se modlil: „Pane, když na to přijde, a ty to budeš chtít, tak i s tím kněžstvím něco uděláš. To ovšem bylo *contra spem*, proti veškeré naději. O nějakém kněžství pro ženaté nebylo v západní církvi ani světlýčko nad je. A pak jsem si přišel na to, že totiž Pán je mistr těchto a dalších, jiných variant. To mluvím z pohledu dnešního, kdy už jsem 27 let kněžem a mám bohatě rozvíjenou rodinu. Ano, u Pána je tomu jinak. Naše pragmatické myšlení na to nestačí. Má v záloze jiná řešení, než bychom my vymysleli.

Tak jsem se oženil, a to trochu zarmoutilo mého životního přítele Václava Komárka, salesiána, který umýval okna na Václavském náměstí spolu s otcem Janem Vývodou a Alžbětou Novákovou. S Václavem jsme měli úžasnou spolupráci. Denně jsem po svém zaměření z Václavského náměstí odcházel do jeho bytů v podkroví. Měl jsem od něho klíče. Obnášel 12 m². Údaje se tam snad narvalo až tisíc lidí při nějakém tajném podniku. Václav dostal s tím, že budu tím salesiánem, a tak jsem ho zklamal. Nicméně asi za ty roky mého manželství na to mi sdělil, že se zdá, že je všechno jinak. Otevírá se cesta ke kněžství pro ženaté. S tím jsem okamžitě souhlasil, a tak jsem byl spolu s manželkou v rouše přijat do malého společenství mladých (páři i svobodných). Václav je kolem sebe zaal shromážďovat zejména, když mu vzali státní souhlas k veřejnému kněžskému působení. Bylo nás na začátku asi deset. Vytvořili jsme malé společenství – komunitu modlitby a liturgie. Po nějaké době jsme přišli na to, že potebujeme studovat. Václav začal poněkud experimentovat s tím, že například kázat může kdokoliv, nejenom předsedající kněz. Přitom jsme záhy přišli na to, že bez vzdělání se nejednou mlátí prázdná sláma. Vše bylo sice míněno dobře, upřímně, nicméně usazené to nebylo. Komunita proto krystalizovala do komunity modlitby, liturgie, studia následně i sdílení hmotných i duchovních statků.

Vznikala komunita, kde členové byli, *de facto*, vedoucími nějakých dalších společenství. O jejich složení jsme se ovšem z bezpečnostních důvodů navzájem neinformovali. Sám jsem v tomto bodě zvláštní nebyl. Postupem času jsme měli nakonec až ty i děti. To samo o sobě byl docela namáhavý život.

Vzal jsem si V ru, lov ka, u kterého jsem cítil, na rozdíl od jiných holek, že se s ním mohu modlit. lov ka založeného velmi poeticky, která poezii rozumí, poezii d lá, poezii p ekládala ze špan lštiny. Je hispanistka a eštiná ka. Je to lov k dobrotivý, který ale je trochu um lec, poeta. Takže jsem se musel, kupodivu, pasovat do té role prakti t jšího lena rodiny. Abych rodinu lépe uživil, tak jsem v tom podniku, v kterém jsem pracoval, ješt vzal úklid, takže jsem brzo vstával, abych stihl úklid kancelá í, záchod a chodbu. K tomu p istupovaly po ve erech seminá e a r zné p ednášky. Práce bylo dost.

V roce 1976 jsem z projektového ústavu Agroprojekt p ešel do podniku Oseva, což byl dar od Pána Boha. Vlastn se mi tam zpo átku ani necht lo. Práce v Agroprojektu byla zajímavá. P ekládal jsem tam z r zných obor a jazyk . Tam skute n o n co šlo, zatímco jinde se t eba „kecalo“, zde se projektovalo a práce musela být v termínu hotova. Vlastn jsem se vždycky zabýval jazyky, byl to pro mne út k ze zem d lství, které mi bylo jako kádrov nespolehlivému vnuceno. I tak jsem si p i studiu ledacos zamiloval, jako nap íklad fyziologii rostlin, nebo genetiku, disciplíny, které samy vypráv jí o nádhe e stvo ení.

Studium jazyk ovšem na po átku mým protestem bylo. Nap ed jsem obt žoval tatínka s n m inou - denn hned od prvního semestru. Denn jsme etli n mecky detektivky - Sherlocka Holmese. Jen jsme etli a tatínek ob as upozor oval na n jaký ten gramatický jev. Já jsem si nic nepsal a jelo se dál. Pak jsem studoval angli tinu, a když jsem kon il vysokou školu, tak jsem si p ibral francouzštinu a po ase italštinu. Ruštinu jsem se taky dost u il, zejména jsem v ní tlumo il jednání odborník se sov tskými partnery.

as b žel a 21. kv tna 1980 jsem p ijal od biskupa Fridolína Zahradníka jáhenské sv cení a za dalších osm let kn žské sv cení od biskupa Pavla Hájka.

Poznámka ke sv cení: lidé, zejména ímská kurie, se po roce 1989, jak íká jeden m j p ítel, se na to pohlíželi „oculís vykulentis“ neboli vykulenýma o ima, a to hlavn na platnost sv cení. My sami jsme považovali sv cení za pot ebné, za službu, ne za n co, že te budeme moderní, tak se „vykašleme“ na celibát atd. Ne, my jsme uv ili tomu, že jsou dány speciální fakulty, tzv. mexické fakulty, a tak jsme sv cení p ijali *bona fide*.

Co Vás p im lo k zapojení se do innosti skryté církve?

Spolu se svými p áteři jsme cht li žít autentický k es anský život. V Praze v té dob po okupaci byly asi tak dva, t i kostely, kde to za n co stálo. Nicmén í velmi aktivní P. Ji í Reinsberg byl ve své innosti omezen. Sm l si dovolit pouze povolenou liturgii. Jediné, co si dovolil navíc, byla tzv. „bohoslužba slova pro trpaslíky“ (mínil tím duchovní trpaslíky). Konala se po ned lní mši. Aby n kdo nap . d lal soustavné p ednášky, to bylo nemyslitelné. Spolu s manželkou jsme tedy s nadšením vpluli do života malé skupiny kolem Václava Komárka. Cht li jsme naplno žít k es anskou zv st. Je t eba si ovšem uv domit, že ta touha byla umoc ována prost edím, kde noviny se nedaly íst, média byla lživá, v zam stnání nesmyslné sch ze, po okupaci prov rky... Jist to v mém p ípad ješt nadto souviselo s touhou po kn žství, která s manželstvím nevymizela. Když tedy p išla nabídka, hned jsem na to kývnul. Manželka na ta setkání chodila a v bec se velice ú astnila, n kdy až víc, než já. Bylo to tedy s jejím souhlasem. Shromaz ovali jsme se na modlitbách – p es týden – o ned lích k liturgii. Kdo m l doma malé d ti, musel ovšem k tomu mít n koho na hlídání, což nebylo vždy jednoduché. Týdenní letní soust ed ní se každoro n konalo zpravidla vždycky v tom týdnu, kdy byl jedenadvacátý srpen.

Na jednom míst jsme se scházeli tak dlouho, než to za alo „smrd t“, totiž když se zdálo, že to není bezpečné. Pak jsme se p est hovali n kam jinam. Na Hradecku, nevím, jak se to tam jmenovalo, jsme byli v adaptovaném chlív , pak jsme byli v Kvítkov u eské Lípy a nakonec jsme skon ili ve Strašicích na Rokycansku v blízkosti velkého brdského vojenského objektu. Koupili jsme tam bývalou školu a faru. Vlastn to byla ruina se silnými

zdmi – z počátku 19. století. Okna tam nebyla, zbytek nebyl ani pravoúhlý, to byl spíše ovál, jako když tam proletí granát. Na jaká stěha tam byla, nicméně na několika místech protékalo až o patro níže. Byla tam díra ve stropě, a tak jsme místnosti dali jméno faustovna. Každého léta jsme to pořád opravovali. Tamní komunisté, (bylo to silně komunistické město s vojenskou základnou), nás považovali za jakési šílence, mladé, kteří si to tam opravují.

Večer nebo v noci byla nějaká ta setkání, liturgie, přednášky apod. Byli mezi námi elektrikáři, kteří pro volejbalové hřiště, které jsme zřídili, zajistili pouliční svítidlo. I když po večerním programu se tam nějakým měrem metal volejbal. Tím jsme úplně zmátli okolí: „Mají ty malé děti, (ty děti se tam všude batolilo), tak nemají přes den čas, tedy si hrají v noci.“ Naproti domu stojí kostel. Tam jsme měli zakázáno chodit. To moje básnická žena úplně nedodržovala. Měli jsme tvrdá bezpečnostní pravidla, která jsme museli dodržovat. Každá rodina měla své číslo, každá lokalita měla své číslo. To bylo dobré si zapamatovat, protože když se třeba měnilo místo setkání, tak existovala kombinace těchto dvojic čísel, z kterých se dalo vyčíst kolikátého, v kolik hodin a kde se sejdeme. Šlo se tomu číslo motoru. To se zatelefonovalo: „Prosím tě, já ti zapomněl říct číslo motoru.“ Když se z kombinace čísel odetlo nebo přičteno (už si to nepamatuji) bylo zřejmé, kde se přístí setkání koná.

Kdy jste se zapojil do vzdělávacích aktivit?

Vzdělávání přicházelo postupně. Tj., já jsem se ženil v roce 1972 a pak kdy tak v roce 1975, 1976 se mi ozval Václav Komárek, salesián, o kterém jsem už asi hovořil a pravil: „Hele, ona vede cesta k sakramentálnímu kněžství pro ženaté. Postupně se vynořil se Josef Zvěřina, Oto Mádr, Antonín Liška. Václav Konzal, Jan Konzal a jiní.

Pamatuji se dobře, že už jsme byli v létě v tzv. chlívě (již výše zmíněném). To byla skutečně zadaptovaná kóská maštál - moc překvapivé to bylo udělané pro ty účely, zcela jistě dobře a vyhovujícím způsobem. To bylo v létě, když byla volba papeže. Pavel Hradilek (*Hradilek*) byl takový nakaboněný, že zase Ital, Albino Luciani, neboli Jan Pavel I. Tuto volbu jsme zaslechli z rádia, tam jsme registrovali, kdo to vlastně je, zase nějaký Ital. Chci říci, že to nás zastihlo už, ačkoli mě v jakémsi tvaru, kdy jsme už byli jako komunita. Byl tam i presbyter Antonín Rous s manželkou Inkou. Byl to skvělý, spíše tišší, laskavý člověk dobrého úsudku – s přirozenou autoritou. Dva roky byl na uranu. Požíval autority, a kolik toho moc nemluvil. Měl s manželkou děti. Papež zařídil děti, zemřel a přišel (*Karol*) Wojtyła a u nás se vše postupně vyvíjelo. To už nedám dohromady, v kolikátém roce to začalo, rozhodně to začalo tou dogmatikou, tedy Josefem Zvěřinou. Velice dobře si však pamatuju, jak jsme měli dogmatiku v bytě prof. (*Julia*) Bredára (hunganista na UK) – v lednu 1977. Josef odcházel, a v předsíni velice prostým oznamovacím tónem pravil: „Tak, existuje taková občanská iniciativa, Charta 77 se to jmenuje. No, a já to podepsal. Tak s Pánem Bohem!“

Kdo další byl Vaším kantorem v rámci skrytého vzdělávání?

O tom už šlo. Antonín Liška - Nový zákon, potom Dominik Duka - Starý zákon, ale u toho já nebyl, to už nevím, jak to bylo. To bylo nejspíš tak, že já jsem ještě nebyl do té skupiny tak zakomponovaný, ale určitě Pavel Hradilek byl ten, který Duku poslouchal, jeho přednášky. S Otou Mádr, to se mnou bohužel dopadlo na štěstí, toho bych býval strašně rád poslouchal, a slyšel jsem asi jen jeho dvě přednášky. To mělo své důvody, protože já mám za manželku básničku, ženu jaksi se srdcem na dlani, takovou otevřenou, která ne vždy za každou cenu dodržovala danou disciplínu. Jednoho dne přišel Josef Zvěřina (pamatuji, že to bylo u Tesárků v bytě na Anenském náměstí). Přišel, měli jsme spolu to běžné setkání, a

najednou on povídá: „Já si stejn myslím, že ten Frído je „fízl“.“ Pavel Baldinský, který dneska p sobí n kde v Tanzanii, schváln za al mlžit a povídá: „Jaký Frigo?“ On na to: „Ne Frigo, ten Fridolín.“ Te nevím, jestli ekl p íjmení, protože my jsme celou dobu neznali p íjmení biskupa (*Fridolína*) Zahradníka, pro nás to byl Frída nebo Franta. Frída, to se nám taky zdálo jako p ezdívk, protože jméno Frída není tak b žné. Když to slyšela moje žena, sice na míst z stala zticha, nicmén pak se za Josefem vydala do bytu, bydlel v Pravoúhlé ulici na Malvazinkách, Josefovi ekla: „Ne, Frídu my známe, to je naprosto seriózní lov k.“ Pak za mnou p išel Pavel Hradilek, který byl takovým, ekl bych, disciplinárním „sekerníkem“, který to všechno držel pohromad , a ekl mi: „Musíme t hodit v o ích Mádrových (Mádr tvo il nerozlu nou dvojici se Zv ínou) p es palubu. eknu, že vaše rodina má divné styky (rozum j s Fridolínem). A tak se stalo, že jsem se Mádrových p ednášek nesm l ú astnit.

Když pak m l Pavel Hradilek n jaké kulaté narozeniny, a to už byla svoboda, tak jsem tam m l gratula ní „plk“ a v n m jsem opravdu ekl, že jemu vd íme za bezpe nost pražské obce, nebo ta nebyla v bec objevena. A to byl mezi námi i syn podplukovníka SNB,(to tenkrát byla vysoká „šajba“). Byl to Míla Misauer. Jeho otec netušil, že má syna v takové ilegální skupin . Dokonce m l Míla tajnou svatbu, která byla za zav enými dve mi, což bylo tenkrát celkem udivující, že se šlo do sakrálního prostoru. To jinak v bec nebyl náš styl. Za zav enými dve mi u sv. Jiljí, v kapli u svaté Zdislavy. Fridolín se totiž znal s otcem Jiljím, dominikánem, který tam ve ejn tenkrát p sobil. On to tenkrát umožnil. Pak asem p istoupila dcera zpravodajského d stojníka armády, který odposlouchával francouzské depeše na západ v N mecku se sluchátky na uších. To byl jeho obor. Ta byla v obci taky k t ná, to bylo zajímavé.

Pak u nás u il i Miloslav Máša. Ten však p ipravoval pouze mn a Pavla Hradilka z liturgiky. Nicmén tím riskoval, protože on byl ve ve ejné služb , stejn jako Antonín Liška náš novozákoník. Všechno to bylo naprosto „singulární“ protože ta komunita nev d la o tom, že t eba já, nebo Pavel, nebo Josef Rendl, že jsme kandidáti sv cení. To bylo tabu, o tom se prost nemluvalo. Takže ta v c vypadala v praxi tak, že jsem byl jedenkrát dotázán, n kdy tak ekn me v roce 1979, 1978, zda jsem té cest sm rem ke kn žství otev en. Já jsem ekl: „Ano.“ Na ež nic, nic, nic. 20. kv tna 1980 se u nás objevili t i muži:to byl Frída, Pavel Hájek a Jan Konzal. Ti mi ekli: „Zítro budeš vysv cen na jáhna.“ Já jsem namítal: „To je jako dobré, ale co takhle exercicie?“ Oni íkali: „Je mimo ádná situace, jinak to prost nejde. To se stane zítra a te ka.“

Zajel jsem na Karlovo nám stí ke svatému Ignáci, tam, kde vpravo jsou zpov dnice, a kde je oltá o istce. Tam mi prob hl takový životní film, všechno jsem to n jak odevzdal Pánu a vydal jsem se onoho jednadvacátého na Jižní m sto do bytu k Rendl m, abych byl vysv cen na jáhna. Liturgicky to ani nebylo na to moc p ipraveno. M l jsem n mecký misál a tam jsem si našel orace k sv cení, p eložil jsem to, jako kdybch tušil, že vše p ipravené nebude, a p íslušná tení, která se m la íst, byla z toho použita. To stejné se stalo vlastn i p i mém kn žském sv cení, p inejmenším co se t ch lekcí dotýká. Já jsem si z toho n meckého Schottova misálu (má to ty i díly), vytáhnul všechna tení, která se p i ordinaci tou ad libitum - k výb ru. To m lo pro m význam, dodnes mám n kde tady sešit A4, kde mám rukou vypsane ty lekce a poznámky pod tím Všechna ta tení jsem p ed svým kn žským sv cením promodloval. Protože jsem o sv cení v d l tak jist t i m síce p edem, denn jsem se nad t mi texty modlil. N která tení jsem m l modlitebn prošlé aspo dvakrát.

To jsme se totiž nau il i v rámci charismatické obnovy - modlit se nad božím slovem a meditovat. M lo to pro m velký význam. Stejn se stalo i s p ípravou mého kn žského sv cení, to bylo na tehdejší pom ry luxus, protože jsem to m l jednak tak promodlené a za druhé jsem týden p ed tím sv cením dostal takovou „grandiózní“ angínu. Byl jsem v Podkrkonoší na chalup , mnoho jsem se potil, ale bylo mi v podstat po t le celkem dob e,

takže jsem celé dny mohl omluvenku od jakékoli činnosti, jen jsem koukal do stropu, modlil se a přemýšlel. K tomu jeden přítel zrovna uvažoval o tom, že by šel do semináře. Chodil za mnou a já jsem mu vlastně vyprávěl o tom, co ve mně je, aniž by on tušil, že za týden mám být vysvěcen na kněze. Tak mi Hospodin začal řídit „nóbl“ exercicie před svěcením. V nich kterých rysech možná ještě lépe, než to mají dneska. Tím ovšem jsme odešli poněkud od tématu mých studií a vsadili jsme doprostřed příběhu obou svěcení.

V osmdesátých letech se prostřednictvím Václava Dvořáka v Německu vytiskly kurzy Stuttgartské teologické přípravy pro jáhny. Byly to učebnice, kterým jsme říkali červená a modrá. Provezlo se to vytištěné, aspoň tak jsem to slyšel, v opláštěných jakých cisteren. Němce kde v lese cisterna zastavila, knihy se přeložily a byly odvezeny dál. Šlo to, šlo, až v roce 1985, bych řekl, byl ten průšvih. Přišla velká policejní šetření po bytech a vznikla causa skupiny (Kvůli toslava) Kuželová, (Vladimír) Fučík a mimo jiné byl v tom i „malý Václav“, totiž Václav Dvořák, který dodnes žije. Našli mu v bytě něco u učebnic asi dvě, tři stovky a sebrali ho někdy v polte ráno. To on bych řekl přesněji, jak to všechno bylo. Byl ve vyšetřovací vazbě na Ruzyni. Tehdy jsem měl přkný strach, abych byl upřímný. Kdo byl statečný, byla rodina Kubánek a Sirovátko. Obě mající tak po čtyřech a po šesti letech, napsaly Václavovi na Ruzyň dopis. To ho velmi pozvedlo a povzbudilo. Takový „kanonýr“ jsem já nebyl. Dlužno pro úplnost dodat, že jsem do podniku Oseva „dostal“ i tajně svěceného Františka Picha a následně právní tohoto Václava. Naše činnost se vzájemně propojovala. Václav měl v bytě i vci psané v naší kanceláři. Proto když Václava zavěli, chodil František, který užíval nějaké prášky, denně do práce s prášky a s táhlí okolády, pro případ, že by ho sebrali. To jsme tak trochu ekali, byli jsme naštvaní.

V době svoje „poseroutství“ jsem si lépe užíval, až přišla svoboda. To jsem si říkal: „Chartu jsem nepodepsal.“ Několikrát jsem teda podepsal, a potom ještě ten papír co napsal Navrátil, protože se na to dívaly moje děti, jestli to podepíšu, nebo ne. Byly tehdy v pubertě. Já jsem tam totiž s tím Navrátilem, v tom punktu toho majetku, už tenkrát nesouhlasil, ale kvůli tomu dětem jsem to podepsal, jakkoli se mi ta díkce úplně nelíbila.

Ale strach jsem měl, když zašili Václava, ale proč, proč taky? Protože naše spolupráce byla velice těsná. František Pich, s kterým jsem v podniku Oseva seděl v jediné kanceláři i v takovém docela bezpečném okolí, protože kolem nás seděli lidé, kteří neměli s námi žádnou souvislost.

Navíc z oken kanceláře bylo vidět, jestli někdo z našeho editelství za námi jde. Tak František, zejména František, mnoho překládal, právě z těchto textů, které pak vyšly v tom „modrém“ a „červeném“. Já jsem taky překládal - komentáře ke tením ze Schottova misálu. Tam jsem zažil jeden takový polo-zázrak. Tenkrát bylo dost obtížné získat blány, ty se v každém podniku říšovaly a evidovaly. Cyklostylové blány, to byl způsob množení, který dovozoval řádově stovky výtisků, zatímco tzv. ormig, což bylo strašlivě fialové svinstvo, umožňoval namnožit tak asi osmdesát kusů. Nicméně v podzemí koloval mezi námi recept, jak ten ormig vyrobit. Pavel Hradilek množil fotografickou cestou. Měl na to manufakturu.

Když se psalo strojem na přklepový papír, získalo se maximálně jedenáct přklepů a to už pak moc nebylo vidět. Samozřejmě Václav měl v bytě vci, které pocházely z naší kanceláře a z učedního psacího stroje u nás. Když Václava „zašili“, měli jsme z toho „lufta“ a říkali jsme si s Františkem, to nejde jinak, než že tenhle stroj musí zmizet. František objevil v nějakém second handu přesně ten typ toho psacího stroje a my jsme ho koupili. Vzali jsme si ho tam a samozřejmě, že přišla kontrola, tak jak se čas od času dělá, říšíují ony, DKP se tomu myslím říká, nábytek a taky psací stroje. Přišla paní Přihodová, to si pamatuji. Jakmile se objevila, to byla taková nevdaná dáma, členo kulantně, tak já od samého začátku, hned jak se objevila, jsem dělal nějakou recesi a legrandu a tohle, támhle. „Ale hoši, tady máte jiné říšílo, než je tady.“ „No to je „bordel“, kdo to tak mohl napsat, pravil jsem.“ No a ona říkla: „Tak to tady přepíšeme, to bude dobré.“

Jindy jsme prožili takové malé zázraky. Já jsem p ekládal, zrovna byl pátek odpoledne, doba kdy každý ujížd l na p íslove nou chatu. Socialismus, to byla chata plus už pak skoro nic. Já jsem si s sebou do kancelá e nosil sv j kuf íkový stroj, ten jsem m l v takovém svém malém „portabelu“, a m l jsem tam blánu, což bylo pr švihové. Tu a tam byly v Praze obch dky, kde se daly koupit blány bez papíru podniku. V podnicích byly evidovány, jedna každá m la evidované íslo. Já jsem tenkrát p ekládal komentá e k ned lním tením Schottova misálu, dneska je to vytišt né, a nikdo to ne te. Najednou se rozlétly dve e a „vlítla“ tam - takové „t eštíprdlo“ - kolegyn , které jsme íkali Metelice. Ona byla taková, jak se íká „držkatá“: „Honzo, prosím, tadyhle m j „starej“ si koupil, já nevím co, a pot ebuje p eložít návod k používání.“ M l jsem p ed sebou ten stroj a v n m blánu. Navíc to byl stroj soukromý. Pro každý p ípad jsem míval vždycky p ípravené n jaké bezpe nostní opat ení - zem d lské noviny a nepo ádek na tom stole. Okamžit jsem na stroj hodil p ípravené zem d lské noviny. Kolegyn m však od mého stolu vymanévrovala, takže jsem se dostal ke stolu prot jšímu. Stroj byl te p ed ní – pod novinami – já na stran protilehlé. ekl jsem si: „Hop-trop, nedá se nic d lat. Uvidí, že mám blánu v tom stroji, ale hlavn a neví, co na tom je.“ A te nastal onen zázrak. Jakkoli to byly starší noviny, ona se opravdu za etla, koukala do toho, a já jsem p ed jejíma o íma z pod t ch novin ten stroj vytáhl a str il jsem ho do p ípraveného otev eného šuplíku mého kolegy. Nic nepozorovala! Ona si ni eho nevšimla. Ne ekl bych, že to byl zlovolný lov k, že by nás šla udat, byla jen „držkatá“ a strašn upovídáná, takže n co takového by záhy v d l celý podnik. To bylo jasné, takže takhle nás Hospodin chránil.

M li jsme tam Bibli a to eskou a n meckou, protože jsme z ní denn etli. Náš den m l sv j ád, m l sv j ritus: za alo to ráno laudami v n m in . Všechno v n m in . Jednak nám to vyhovovalo, breviá e jsme m li n mecké, a když by n kdo náhodou, za dve mi poslouchal, pak n m ina zní jinak, než eština, úpln by to neidentifikoval. To jsme m li laudy, pak jsme m li kapitolu z Písma, v n m in , poté litanie, s výjimkou tvrtka byly denn n jaké: V pond lí byly p kné litanie od Tomáše Halíka k Duchu svatému, to pamatuji. Kde jsou, to bych rád v d l. Ve st edu byly litanie biskupa Trochty, myslím, tzv. litanie všedních pot eb. Mezitím byly litanie mariánské a k Srdci Pán , ve tvrtek nebylo nic. Pak byl tzv. silák, neboli silencium - bylo ticho. Pak jsme tzv. stav li sv t, tj. oplod ovali jsme se navzájem bu názory, nebo taky tím, kdo byl kde u výsledku. A pak už se pracovalo. Naše spolupráce s Františkem ovšem m la sv j vývoj.

Musíte si p edstavit, že jsem nastoupil do vym elého odd lení, které m lo na rozkv tu svých kapacit deset lidí. Vždycky, když se ubíralo, totiž šet ilo pracovními silami (všude se chce šet it), ubíralo se v knihovn . Totiž v informa ním st edisku, jak se tomu íkalo. Nakonec tam zbyl jeden jediný lov k, to byla paní Aréli, což byla Židovka, jazykov nadaná. Ta bu zem ela, nebo odešla do penze, už nevím. Na její místo jsem p íšel já s tím, že: „Obnovíme, soudruhu, tady tu informa ní innost.“ Taky mi n co na plat p idali. Já jsem p edtím byl v projektovém ústavu, kde se (kupodivu) opravdu pracovalo, práce (projekty) se odevzdávala v pevných termínech. Byla to svým zp sobem zajímav jší práce. Byl jsem tedy zvyklý docela pracovat. Proto jsem si hned ekl, že se musím co nejd ív seznámit s novými kolegy, musím se trochu u ít jejich jména, kdo je kde a co d lá., musím vypracovat projekt, jak informa ní innost obnovit, co doplnit v literárních fondech, a ekl jsem soudruh m: „Minimáln jeden lov k musí ke mn p íjít.“ Souhlasili.

To, co následovalo, bylo pro mne úžasné zjišt ní. Projekt jsem podal. Bylo to pár stránek textu (abych tená e neznechutil). Obsahoval ovšem odlišná alternativní ešení, a soudruzích bylo, aby si vybrali nebo to doplnili vlastním pojetím. Nade mnou byl tzv. odborný editel, s kterým jsem si záhy tykal. To se stalo tak, že když jsem mu za al íkat pane odborný editeli, okamžit mi žoviáln nabídl tykání. Tam se p íšern soudruhovalo a on obez etn ekl: „Jendo, no tak, p eci já jsem Zbyn k.“ Stále jsem o ekával n jakou reakci na

m j projekt. Když jsem jednou „Zby ka“ potkal na chodb , tak jsem se na jeho názor zeptal: „Zby ku, prosím t , co s tím mým projektem.“ „Jó Jendo, souhlasím, to je p kné, souhlasím s tím.“ ímž mi bylo úpln jasné, že to ten lov k ne etl, protože souhlasit se bez p ipomínek nedalo. Šlo p ece o to, vybrat variantu. To bude tak, nebo onak. Tu mi došlo, že vlastn nemám skoro moc, co d lat, to bylo úžasné. Ob as jsem p eložil n jaký dopis i dálnopis – to bylo všechno.

Takže jsem nejd ív sám za al opisovat v ci o výchov d tí na stroji v té kancelá i, kterou jsem sdílel s podnikovou fotografkou. Ta ovšem v tšinu asu trávila ve své laborato i. Jen jednou mne p ekvapila, když jsem m l ve stroji svých jedenáct kopií. K mému údivu mne p itom fotografovala kouc, že jí v aparátu zbývá poslední obrázek. Vedle stroje jsem m l n mecký slovník – i p edstíral jsem, že p ekládám. Obrázek mám dodnes schovaný. Jen ta trocha strachu s tím spojená, tam zachycena není...

Pak p išla ta chvíle jménem František Pich (toho asu u itel na St ední zem d lské škole v B eznici – eštiná , ruštiná). To on m l být onou druhou pracovní silou, která mi byla na základ mého „ návrhu na obnovu informa ní innosti“ povolena. Tip jsem na to dostal od Petra Pi hy. Oba pat ili k podzemní skupin kolem Václava Dvo áka, toho tak e eného „velkého“ Václava (po listopadu generálního viká e v eských Bud jovících), kde byl Tomáš Halík, kde byl biskup (*Karel*) Chytil (ten se stal biskupem až v r. 1988, jako ženatý presbyter), Antonín B lohlávek (skv lý, vzd laný muž – v královských železárnách nep estal pracovat ani po listopadu), Antonín Klouda (mozaiká), Jaroslav Karl (strávil dev t plus dva roky ve v zení - ve Valdících, vysv cen pozd jším kardinálem Korcem na kn ze, dosud žije v Klatovech). Oni to tam m li namíchané - celibátní, necelibátní. Složení té skupiny jsem p esn poznal až po listopadu. Více mén se všemi jsem se znal, jen jsem nev d l, že tvo í jednu skupinu. Rohatý m l trošku „ uch“, a p íjetí Františka do Osevy nám trochu zkomplikoval.

editel zem d lské školy v B eznici byl trošilinku, s dovolením, „hajzlík“. František už to tam nemohl dost dob e unést, a tak mu vyhovovalo odtud jít pry . Co ert cht l, nebo necht l, ten editel se znal s kádrovou stoudužkou podniku Oseva. A tak spole n pracovali na tom, aby František p íjat nebyl. U Petra jsme kuli plány, jak to navlíknout, aby se v c poda ila – a... stalo se. František nastoupil.

Dlužno íct, že když jsem nastupoval do toho podniku v roce 1976, tak v tu chvíli zpracovávali doslova, a to si pamatuji, devatenáctou koncepci rozvoje eského šlechtitelství a semená ství pro úst ední výbor partaje. Byl to gigantický socialistický podnik – bylo tam dvacet tisíc zam stnanc , suma sumárum sto tisíc hektar p dy, t ícet šest šlechtitelských stanic, p t výzkumných a šlechtitelských ústav a v každém kraji, krajský semená ský podnik. To si dob e pamatuji, protože jsem ta data jako tlumo ník na zahrani ní návště vy sypal. Když n kdo p íjel, tak se ta omá ka po ád stejn íkala. To bylo relativn cosi obrovitého, takže to byla, v rámci Evropy, asi nejv tší organizace v oboru šlecht ní a semená ství. Ve sv t tomu bývá tak, že nap . jeden šlechtitel, který šlechtí hrách, tu je jiný ten d lá kuku ici, a každý má malou firmu, kdežto u nás to bylo všechno v jednom.

V generálním editelství se zabývali sami sebou natolik, že v bec nem li p ehled, sta í-li jim jeden „informatik“, nebo jestli pot ebují dva lidi a jestli máme v bec práci. Jediné, co v d li, bylo, že neznají cizí jazyky. K tomu jsme jim posloužili. Sm rem k listopadu, (byli jsme tam spolu t ínáct let) se to zahuš ovalo, takže práce za ínala být, ale na vrcholu našeho ned lání pro tuto zemi zbída ovanou takovým režimem bylo p eložít jedinou stránku ve dvou lidech za týden. Pro nás s Františkem tedy na po átku onen ert utekl a nastoupili and lé: Naši knihovnu (ta by p ece m la být k ruce) od Negrelliho mostu (nedaleko elektrických podnik), p emístili do úpln cizího podniku na roh Václavského nám stí do Opletalovy ulice - a ješt k tomu na st echu. Protestoval jsem: „To je absurdní – knihovna v posledním pat e. Na to jsou p edpisy, ty knihy mají mít n jakou m rnou váhu na kvadrátní metr atd., atd. Co to

vymýšlíte?“ „Ne, soudruhu, to bude takhle.“ To jsme se ocitli v naprostém ráji k ma ení dozoru státu nad církví. - pro tu naši innost p ekladatelskou. A nejen p ekladatelskou. Nap . jsem namluvil na magnetofon celou knihu Cesta do Damašku od Ignace Leppa.

Dlužno íct, zase míra té ilegality, až po sedmi letech mi František vyjevil, že je sv cený kn z. Po sedmi letech! My jsme o sob v d li moc dob e, že máme n jakou skupinu, že tohle, že támhle, ale v bec se to nepropojovalo. Respektive Pavel Hradilek z pražské obce, m l kontakt s „velkým Václavem“, ve v cech tisku. Byla tam spolupráce v tiskovinách, jinak ne. Václav nám jednou p išel ud lat dv p ednášky z mariologie, tady u m v bytu. Byly skv lé.

On vždycky íkal: „Mariologii, tu bychom m li.“ Pro taky? Protože on m l, a to je to, co íká dnešní papež František, že teologie má „smrd t“ ulicí, totiž tou praxí. On byl lov k svého vývoje. Jakožto „studióz“ byl totáln nasazen do Hermann Göring Werke v Linci, v továrn na tanky. Spojenci dob e v d li, že tam ta továrna je, a jali se ji bombardovat. Když houkaly sirény, že bude nálet, tak d lníci utíkali schovat se do kopce, kde byl les. Netušili, že pod tím lesem, je podzemní muni ní sklad, což naopak v d li spojenci. Václav mi barvit lí il, že tak utíkal a te slyšel „roletu“, jak padá bomba. Byla tam lesní „chajda“ nebo stodola: „Tak jsem sebou mrsknul na zem, v té stodole, a modlil jsem se, jak je ta modlitba: Maria nikdy nebylo slýcháno, že bys byla koho oslyšela... Najednou p išerná rána. Já se proberu, chalupa nikde, m se nic nestalo a nade mnou modrá obloha.“ Což je až neuv ítelné.

Já nejsem žádný teoretik výbuchu, ale je možné slyšet, že se dá p íjít o bubínky, o sluch p inejmenším, p i takové detonaci. Jisté je, že mi to vícemén , tedy obsahov , t mito slovy lí il. Lí il i jiné události, že se t eba schovávali, když byl nálet, pod komunikaci do skruží, které tam byly. Byli tam všichni – d lníci i nacisti tí dozorcí. Po náletu mu jeden nácek íká: „Herr Dvorak haben sie auch gebetet?“ Taky jste se modlil, pane Dvo áku? To byl jeho jeden praxí vonící mariánský zážitek. Druhý m l v Lurdech. Dostal se ješt do osma ty icátého roku do Lurd. Tam, p i tom eucharistickém procesí - to znal na hodinu p esn – zažil, jak dva, které vezli na invalidním vozíku, z vozíku vstali – a šli.... Ten p íb h, totiž sv dectví, „podšprajcovávalo“ i teologii, kterou nám Václav p ednášel. Bylo to silné a dlužno íct, že i racionáln lad ní „sucha í“ to brali. Mimochodem jedna známá, která nem la ani n jaký vztah k praktickému životu z víry, se o Václavovi vyjád ila: „Nevid la jsem „chlapšt jšího“ kn ze, než je práv ten Václav Dvo ák.“ On byl velmi slušný, to ano, ale byl to i „drso “. Na n í adresu se jednou vyjád il: „Tak m naštvál, a tak jsem mu ekl, a mi políbí prsten.“

Existovalo n jaké prolínání mezi skupinami skryté církve?

Trošilinku ano, jen tak v tom smyslu, že jsme neš ourali navzájem, kdo tam je, co vlastn d lají, kde se vídají. Prost jsme jen v d li, že každý máme to svoje, takže N mec by na to odpov d l hezkým výrazem: „Jaien.“ Ano i ne. To znamená, ano, zejména ve spolupráci v tiskovinách (kontakt Hradilek – Dvo ák). T eba n kdo napsal n jaký dopis, nap . Josef Zv ína, nebo Bonaventura Bouše (onen legendární dopis Zv ínovi, za ínající: „Josefe, nebav se s preláty atd.“) – a pak to kolovalo. To proto, že takové v ci m ly širší význam. Mimochodem dneska se n kdy v ci zploš ují i zjednodušují. Tomáš Halík t eba íká: „Já, spolupracovník kardinála Tomáška.“ Tím cosi zd raz uje, zatímco vždycky to tak jednobarevné nebylo. M lo to sv j vývoj. Josef Zv ína nejednou p icházel na setkání se slovy: „Tak tohle jsem napsal Tomáškovi,“ a rozházel mezi nás kopie, totiž pr klepy. Byly to dost ostré dopisy. Vezmu-li ovšem do úvahy, co jsem o n m dosud vcelku mohl slyšet, musím si Tomáška vážít. Tenkrát jsem ovšem pat il k t m, kte í jej kritizovali. Taky jsme nem li ten vhléd, který je nám umož ován dnes. Zažívat to, co on zažíval, jak na n j na Ministerstvu

kultury k i eli, k tomu mít „profizlený“ celý palác, s výjimkou pana Bláhy, legendárního muže, který tam má dneska na vrátnici dceru – to nemohla být mali kost.

Pozd ji to už zn lo jinak: „Ano, byl jsem u kardinála“ a za ínalo to nabývat pozitivn jších rys , t ch, do kterých se to asi snaží Tomáš Halík p ivád t. Nemohu tvrdit, že do toho mám jasný vhlad. M lo to jednoduše sv j vývoj. Když zvolili Karola Wojtylu, byl hned po volb jeden zajímavý moment. Následovalo holdování kardinál (dnes zrušené). P i n m kle el kardinál Tomášek p ed papežem nápadn déle. íká se, že mu Wojtyla ekl: „P ij ještě odpoledne.“ Asi mu tam dal n jaké „injekce“ na kuráž - lze se domnívat.

Jak probíhalo Vaše skryté teologické studium za socialismu?

Zpo átku jsme študýrovali u Josefa Zv íny dogmatiku. On sám v tšinou nep ednášel. M l sv á skripta naklepaná na stroji. P íšel, ptal se, jestli máme otázky a pak rovnou zkoušel. Jiný zp sob ani nebyl. Sám jsem u n ho mnoho jako teologická veli ina neplatil, až m po n jakém ase velice zah ál jeho výrok, jako lov ka, kterého jsem si vážil. íkával místo teologie n co skoro jako tologie. A tak, když mi jednoho dne ekl „Chlape, tob to za íná tologicky myslet.“ Pat i n jsem se nadmul. Poté jsem d lal takového, já jsem tomu íkal - „p edžvýkáva e“. Nejprve jsem se scházel se skupinou sám, vysv tloval jsem, emu nerozum li, a to, na jsem se necítil, jsme p edkládali pak Josefovi (vlastn jsme mu dávali p ezdívku Joe). Ukázalo se to být praktické. Pak už t ch otázek bývalo málo, už se jenom n co doladilo, Josef hned zkoušel.

Nový zákon jsme studovali u Antonína Lišky (pozd jšího biskupa), a taky mám pocit, že on mnoho nep ednášel. Vzd lávání probíhalo bez p estání. Nem li jsme žádnou ímskou vysokou školu, zato jsme studovali po ád. Stále n co bylo. Po stuttgartském kurzu pro jáhny následoval „Aufbaukurs“. František Pich patr n v d l, co stála výroba „, ervené a modré“ v zahrani í a litoval t ch pen z. Proto asi vznikla takzvaná „bílá“, což byl nástavbový kurz na cyklostylu. Jednotlivé kapitoly pocházely od r zných teolog , bylo to na úrovni. Z toho se studovalo, ekl bych, až do listopadu.

Co Vás p im lo k p íjetí sv cení, a jak vám bylo vysv tleno, že to je možné?

Bylo nám vysv tleno, že to ím povolil, že k tomu byly ud leny zvláštní fakulty. Tenkrát opravdu byla atmosféra, že se v ci v íly, nikoliv ov ovaly. Nám se dostala do ruky kopie dopisu kardinálu Tomáškovi, tehdy ještě biskupovi, nebo já nevím, kde se n kdo ptal na legitimitu sv cení a v bec na biskupa Felixe Davidka a existuje odpov od Tomáška, kterou považují za velice historicky cennou, kde on na dvou t ech ádcích napsal: Stvrzuji, že biskup Felix Maria Davídek je legitimní katolický biskup, podepsán Tomášek. Dokument existuje, možná, že Pavel Hradilek, nebo kdo, má originál, já jsem si samoz ejm ud lal ihned xerokopii. Ale z takových dotazování jsme m li trochu strach. Zažili jsme, že p eci jenom n kdo, kdo k nám byl n jak p íveden, za al mít o naší legitimit p ochybnosti. Ned lalo nám velikou radost, když n kdo pochybující cht l jít ov ovat si v ci v paláci, kde to je samá št nice, se ptát, jak ono to vlastn je.

T eba to n koho udiví, když mu z dnešního pohledu eknu, že nevím, pro jsem kn zem. Jist jsem poci oval povolání – jak jsem ekl - už v dob mého dospívání. Dnes si ale myslím, že „dospívám“ dodnes. Jednou na to uslyším od jediného Velekn ze odpov . Nevím, eho se od n ho do kám. Z jeho pohledu mám p inejnším respekt.

Kolik lidí se za socialismu zapojovalo do Vašich aktivit?

To tomu se v literatu e říká pražská obec ES, vyrostlo ze skrovných za átk . Jak bylo e eno, bere obec sv j po átek z malé skupiny kolem salesiána Václava Komárka. Vztahy se spole enstvím Koinotés tu nemohly být, nebo jsme ani nev d li, že n co takového existuje. Náš obzor kon il prvním biskupem, kterým byl Fridolín Zahradník. Jan Konzal p sobil mezi námi jako presbyter a byl vysv cen na biskupa, mám pocit 1982, aniž bychom tehdy o tom v d li. O jeho biskupském sv ení jsem se dov d l na Nový rok roku 1990, kdy si m zavolal k sob , p edložil mi dopis adresovaný papeži, a cht l po mn p eložít ho do angli tiny. V dopise prohlašuje, že je biskup, ale že se pro tuto chvíli vzdává výkonu biskupských pravomocí. Já jsem z toho z stal vyjevený. Našt stí tam jeho manželka, která je paleontoložka, m la návšt vu n jakých Angli an z oboru, a já jsem jim to namíst mohl dát ke korektu e. Najednou jsem se dov d l, že tento Jan je vlastn biskup. Angli ani z toho byli ješt vyjeven jší než já. Do té doby jsem ho považoval za kn ze.

V d li jsme, že existují r zná spole enství, ale aby to bylo propojené, a ne ku-li v bec, aby to bylo spojené s Koinotés, to nepadalo v úvahu. Ano sm rem k tomu roku 1989, jestli se na to pamatují, se vno ovaly mezi námi najednou pochybnosti o naší legitimit - na koho jsme vlastn napojeni. Nositeli pochybnosti byli ovšem pouze Pavel Hradilek a Jan Konzal. O nich jsme v d li, že zejména Pavel za tím ú elem jezdí hodn do Brna, a pak p ináší pro nás ne zcela z etelné zpochyb ující informace.

Taková byla prost atmosféra. Ale k p iblížení té atmosféry uvádím *ad illustrandum*: m a Pavla Hradilka, m l P. Miloslav Máša u it liturgiku jako pr pravu k p ijetí kn žství (to snad mohlo být v p taosmdesátém). Dostal jednoduše hlášku, že má dva kandidáty kn žství p ipravit z liturgiky. M li jsme sraz nedaleko kostela sv. Václava na Smíchov , pod lešením jednoho domu. Dostavili jsme se, já jsem p ijel pozd , n jak mi to nejelo. Otec Miloslav nás oba dva znal, a v d l, že jsme ženatí. P ekvapen se ptal, kde prý jsou ti kandidáti kn žství a Pavel Hradilek na to „jezuitsky“ odpov d l: „On už nikdo jiný nep ijde.“ On v reakci na to projevil obavu: „Ale nepat íte snad k tomu Davídkovi?“ Na ež my jsme oba v dobré ví e (!) jednohlasn ekli, že ne. P itom jsme nem li nejmenší tušení, že to není pravda - že p es Fridolína ta linka vede až k Felixovi. Dlužno íct, že totiž kolem Davídka kolovaly nejr zn jší (ekl bych desinforma ní) pov sti. Sám Pavel mi se sarkastickým pousmáním tenkrát íkal, že tam snad existují n jaké liturgické tance... Ostatní v ci, jsou tu pravdiv , tu zamlžen zpracovány v bohaté literatu e. Pavel Hradilek, mi íkal, že Koinotés m li jinou koncepci. To je dnes více mén jasně. Tam se sv tili kn ží singulárn , nebyli pov tšinou sv ení pro službu ve spole enství, k n muž sami pat ili tak, jak tomu bylo v Praze. Bylo to n co, jako když se vysadí parašutista n kde v buši mezi domorodce. Je tam sám, a rozhlží se kolem, co by se tam dalo d lat. Kdežto v Praze tady vzniká spole enství, v první linii v bec bez n jakých aspirací na n jaká sv ení - kolem zmín ného Vaška Komárka. Nejprve tedy bylo žijící spole enství (modlitby, liturgie, studia, sdílení života a jeho trampot materiálních i duchovních). Potom teprve vzniká pot eba služeb, a našlo se tohle spojení, kde se sv tilo. Sv ení zde bylo k služb - nikoli „do zásoby“.

Nevím, v kterém to bylo roce, když vznikla pot eba obec rozd lit na dv ásti. Vím, že jsme p išli k záv ru, že je t eba se rozd lit, že je nás moc. M lo to d vody bezpe nostní. Vznikaly r zné návrhy jak obec rozd lit, nicmén žádný nebyl pro v tšinu vyhovující. Je t eba vid t, že tam byly r zné t sné p átelské i p íbuzenské vztahy - proto to bylo bolestné. Až p i letním soust ed ní - tzv. „létu“ se sáhlo po „metod “ ze Skutk apoštolských po celotýdenní modlitb se losovalo z klobouku a opravdu vyšla varianta, která všechny udivila, jak je dobrá. Jen jeden manželský pár to musel trochu oželet. Losování jako apoštolský zp sob. K tomu je t eba íct, že jsme z jedné strany nebyli ghetto, a z druhé strany jsme byli p eci jenom uzav ení. Takže r st té komunity vypadal tak, že n kdo musel s tím kandidátem lenství, *face to face* tak zvan „chodit“, a to po dobu aspo jednoho roku. Pak ho mohl p ívést a zaru il se za n j. P ivedl ho, a ekl: „To je Franta, za toho ru ím.“ Ostatní ekli:

„Ahoj Franto.“ A tak to rostlo. Možná, že to vždycky tak idylické nebylo, to už neumím pojmenovat. Víím, že jeden chlapec se zamiloval, p ívedl svou dívku, a tam si myslím, že to vlastn prob hlo asi v kratší dob , nebo n jakým jiným zp sobem, už nevím.

Jaká byla, nebo m la být, role kn ze ve Vaší skupin skryté církve?

Samoz ejm byla liturgická se vším všudy. K eucharistii se používal chleba - zprvu z konzumu – pozd ji se p íšlo s tím, že by bylo p ípadn jší, kdyby chléb upekla hospodyn v té domácnosti, kde se slavilo. To byl samoz ejm kvašený chléb. Po n jaký as jsme používali hlin ný kalich, nicmén poté, co zav eli Fridolína Zahradníka, bylo zakázáno ho používat (dnes ho mám v kostele, kde sloužím). Brali jsme si n jakou vázi ku nebo skleni ku.

Vím, že když jsem Josefa Zv ínu angažoval u svých p átel na Morav , m li tam týž hlin ný kalich, který jsem jim dal. Když tam Josef jednou m l slavit eucharistií, se zalíbením se na kalich podíval a citoval n jakého církevního otce slovy: „D íve jste m li kalichy z hlíny a srdce ze zlata, te je to obrácen .“ Inu, to by se dalo použít možná i pozd ji...

V noval jste se n jakým v dním disciplínám?

Máte-li na mysli teologii, pak ano (svou p vodní zálibu v paleontologii jsem už v život neuplatnil). M li jsme všichni tak z osmdesáti procent muž, žena všichni jedno vícemén stejné vzd lání ve zmi ovaných kurzech. Nebyly kapacity, abychom nap . studovali antické jazyky. Krátce jsem se zú ast oval kurzu e tiny u Dana Drápala a Jana Sokola. N které zkoušky byly docela rigorózní. V mém p ípad m Josef trápil s kristologií, když m n kolikrát z ní vyhodil. Nebo se pamatuju, jak jsme d lali u Hradilk zkoušky ze „zpv dnice“. Bylo to asi sto osmdesát vytišt ných otázek a toho jsme se docela báli. Kdo totiž neum l zodpov d t otázky tu n vytišt né, m l být vyhozen. Ale jinak to studovali všichni stejn a každý etl, co m l, co um l a jak to taky šlo.

Ten život zas nebyl práv nejjednodušší. T eba si pamatuju jeden z mých nejv tších výkon , že v Praze byla delegace šlechtitel z NDR. Pilo se spolu se soudruhy u Flek a v p l jedenácté, po pátém piv , za ali jednat. Tak jsem se n kdy kolem p lnoci vrátil dom . Do rána napadl sníh, tak v p l páté vstávat a odhazovat sníh, pak utíkat uklízet do podniku zde ud lat úklid deseti kancelá í, WC a chodby, a o p l deváté N mci op t na scén , znovu tlumo it. Tak jsem soudruhovi odbornému editeli íkal: „Zby ku tady dostanu takovýhle stakan vodky a po ádné kafe, a potom budeme tlumo it.“ To se splnilo. Byl jsem mladý, ekn me kolem ty iceti. Tak mohl vypadat rámeček, do kterého byla naše studia zasazena.

Žádnou velkou v du jsme ned lali. Vždycky jsme byli laiky. P esto jsme pozd ji (to už jsme m li základní discipliny za sebou) pracovali v malých skupinkách a zabývali se n ím detailn ji. Skupinka m la jakéhosi moderátora, který m l danou disciplínu na starost a který se „tvá il, že o tom ví trošku víc“. P ítom na mne p ípadly církevní d jiny.

Kolik lidí p edstavovala pražská obec?

Ve finále to dorostlo k asi šedesáti lidem. Ale to už bylo velice po listopadu. Tehdy p ístoupila skupinka z Hradce Králové, odkud byli dva jáhnové. S nimi jsme ovšem za socialismu kontakt nem li. Na druhou stranu, Rousovi, ti byli z T ebechovic pod Orebem, a ti tam byli s námi od za átku - úžasní lidé.

Zasahoval n jak biskup Zahradník nap . do liturgie pražské obce?

Když přijel Frída, to byla vzácná návštěva, objevil se tak dvakrát, třikrát do roka. Frída nás přicházel hlavně povzbudit. Chodíval s Janem Konzalem - to byl tenkrát takový hezký tandem. Frída už svým projevem a zjevem byl tím, kdo opravdu dodával sílu, kdežto Jan Konzal „dodával“ sílu znárodně. Byla to taková sympatická dvojka. Trochu si jeden druhého dobírali, bylo nám s nimi víc než dobře. Samozřejmě se jistě dá zjistit, jak to s Frídou všechno bylo, to vám věknou určitě i Slováci. O jeho činnosti na Slovensku jsem jen cosi slyšel. Brázdil celou republikou až na východní Slovensko a byl velice aktivní. Jezdil autem přibližnou rychlostí. Jan Konzal nejdříve s ním, pokud vím...

Těžko si představit kolik energie to vyžadovalo, když Jan ve svém vědeckém ústavu musel odvádět svůj výkon. Frída svítil a všechno možné dělával, ale nebyl nikým, kdo by např. něco využíval (jako Jan), to určitě ne. Byl to biskup. Do liturgie – pokud je mi známo - nezasahoval. Až do listopadu jsme jako biskupa znali pouze Frídu. Na zakladatele celého toho hnutí, Jana Blahu, jsem si „sáhnul“ až když v lednu 1991. Do té chvíle jsem ho neznal. Biskup Pavel Hájek mne svítil na kněze až v roce 1988, což byl pro mne jeden singulární zážitek – a o něm jsem přirozeně mlěl.

Teprve bylo pětadvacet let od úmrtí mé maminky, teprve otec. Maminka umírala 30. dubna 1990, aniž by věděla, že jsem kněz. Dnes už to ani nedovedu pochopit. Takový jsem měl „přezívající“ smysl pro mládež, ilegality. Měl jsem to tak hluboko pod kůží. Úplně stejně to nevěděli moji dva sourozenci, když maminka o patro níže zemřela. Nevím, jak se to vůbec stalo: bratr se sestrou seděl v kuchyni, já jsem byl u maminky, která právě zemřela, a opravdu jsem tam na stole stihl sloužit za ní rekviem. To bylo špatně lidsky i eklesiologicky. Mohli a měli jsme být všichni spolu. Rozbalil jsem si to, primitivně, na takovém stole, maminka ležela na posteli vedle. Takhle to bylo!

To samozřejmě souvisí i s tím malérem, to otevřeně musím říct, co jsem měl s manželkou v souvislosti s mým kněžským svěcením. Nevěděla o něm, nebyla přítomna, neměla možnost se k tomu vyjádřit. U mého jáhenského svěcení byla přítomna - 21. 5. 1980, zatím 18. 8. 1988 přitom svěcení kněžské nebyla. Nikoli. Tehdy mi Jan Konzal jednoduše řekl: „Honzo, my si myslíme, že je ten den tady, že bys měl být vysvěcený. Přemýšlej o tom.“ To se stalo někdy z jara 1988 na nádraží Holešovice, kam mě Jan Konzal pozval. Krásně svítilo slunko, do ruky mi strčil nějaké mecko-latinsky psaný Codex juris. Povídá mi: „Tady máš. Projdi si, jestli nemáš nějaké kontradikce, tzn. pokus o sebevraždu, pokus o potrat, ústast na potratu a takové věci. Tak se na to podívej.“ Já jsem řekl: „Jene dobrá. Dej mi teď neděle, já o tom budu přemýšlet.“ A on dodal: „Ale tentokrát to bude bez Věry - bez manželky.“ To byla samozřejmě, směrem k našemu manželství, velká chyba. Já si myslím, že oni to dělali z bezpeřnostních důvodů. Jak jsem tady uváděl, ona je prostě trošku jako rozevlátý kumštýř, něco takového. Nicméně mohla to i odmítnout, už přitom jáhenském svěcení měla nejprve námítky.

V té atmosféře, když jsem to vlastní mamince ani sourozencům ještě neřikal - už jsem kolikrát po listopadu - se stalo, že manželka vlastně přišla na to, že jsem vysvěcen. To bylo pro ni traumatizující, takže *de facto* má pozdější podmíněná ordinace v roce 2008, byla pro ni velkou satisfakcí před shromážděním církve. Tady vidíte fotky, když po té liturgii – dávám Věře kytici gerber. K svatbě jsem jí totiž dal sedm bílých gerber, zde dostala sedm červených. Před celým kostelem jsem jí v ornátu políbil, a všichni zatleskali. Bylo to strašně spontánní a hrozně hezké. Takže *de facto* pro mě i pro ni to trauma bylo a do jisté míry někde ještě trošinku je - že u svěcení tehdy roku 1988 přítomna nebyla. To je prostě tak, tak se to stalo. Víte, po bitvě je každý generál. Stejně jako, když slyším svého přítele historika Vojtěcha Šustka, který zná nějaký detail o odboji za druhé světové války, například jak se jeden parašutista vyspal druhému s manželkou, tak bych to nehodnotil zdaleka, zdaleka tak, jak když pan „Vořech“ má něco s paní „Jeřábkovou“. Prostě doby velkého napětí vás někdy

mohou dovést k chybám - vid no *ex post*. Ale já myslím, že ten který vše řídí, náš Pán, to taky vidí, a že z tohohle budu souzen nejmí. Udělal jsem řadu jiných blbostí.

V roce 2006 jsem rozeslal všem členům komunity dopis, kde jsem zdůvodnil, proč jsem se rozhodl přijmout podmíněné svěcení. Ten dopis měl své jádro a vždycky bylo místo pro úvod a pro závěr, které byly rukou psané a byly šité na osobu toho, komu to posílám. Většina to přijala, některé i až velmi hezky, ale taky jsem slyšel tvrdou větu, že jsem naplnil materiální podstatu tohoto hříchu. To se samozřejmě „blb“ poslouchá. Ale v mé rodině to bylo celkem osvobozující.

Byl jsem autorem (totiž návrhovatelem znění) dopisu 25. 1. 2006, který s úpravou asi jedné věty podepsali mluvčí podzemí biskup Krátký, biskup Jan Blaha, aby byl odeslán nově zvolenému papeži Benediktovi. V podstatě tam zaznělo, že tebe už jako nový papež není „Wachhund“, tedy hlídač pravověří, ale pastýř, a my že se mu zde znovu nabízíme do služby. Na to přišla ta reakce, že se máme setkat s diecézními biskupy. Moji spolubratři z pražské obce ES šli ke kardinálu Vlčkovi a jeden po druhém opakovanou ordinaci odmítali, až jsem nakonec kardinála Vlčka překvapil svým rozhodnutím, že to přijmu, protože on mě znal jako velkého, téměř až buřtáře. Já jsem totiž celá léta velice stál za tou analýzou, kterou provedl prof. Hans Jorissen z Bonnu. Sám jsem tu teologickou analýzu předkládal. Kodex mluví o tom, že musí existovat neodstranitelné pochybnosti k tomu, aby se ordinace nebo křest opakovaly, a ty tady nebyly. Ta sukcese je známa. Tedy jsem to všechno předložil.

Udržoval jste kontakty s jinými oficiálními, i neoficiálními skupinami?

Kontakty vůbec žádné. Bylo to nebezpečné. Jednu chvíli k nám chodil z kruhu, lehce „evangelikálních“, jakýsi David. Jak se dál jmenoval, nevím. My jsme totiž o nich kterých lidech celou dobu nevěděli, jak se jmenují, jenom předzvětku. To nebylo podstatné, kdo se na jména ptal, byl podezřelý. Ptát se? Neptát, to bylo ve stylu. Takže ne, kontakty žádné. Možná, že ke konci jsme třeba někoho pozvali, třeba evangelíka Ládu Hejdánka, to byl skvělý biblista a úžasný chlap. Myslím si, že k nám přišel ještě před revolucí. Jinak ne, jinak to prostě nešlo.

Jakým způsobem se určoval vhodný kandidát ke svěcení?

To se dělalo tak, že za člověkem přišel jiný člověk, nositel zodpovědnosti, a řekl: „My si myslíme, že bys na to měl.“ Výběr na to kněžské svěcení byl takhle nastaven. Toho se ta obec neúčastnila, až když byl vhodný okamžik, byl ten člověk v obci představen, jako ten, kdo má být jako kněz nebo jáhen sloužit. To znamená, že to bylo úřadováním, ty jsi tady ke službě, do zásoby se nesvítlo - na způsob „aby tady někdo byl“.

Využití této služby: U diakonátu se říkalo, že diakon je garantem jednoty této komunity. Já jsem hlavně řekl bych, byl povolen, což je dneska dost komické, abych držel ruku nad studiem církevních dějin. Byl jsem vysvěcen na kněze 18. srpna 1988, *de facto* rok před listopadem, kdy to rázem začalo být všechno jinak. Kdo to ovšem měl tehdy vědět?

Přišly ony takové nové Normy, požadující opakovanou ordinaci „sub condicione“. Ze začátku jsem vlastně vůbec neváhal jaso platnosti svého svěcení předsvědčen. Bylo to proti sv domů, abych k tomu opakovanému svěcení svolil. Čas ovšem běžela a cosi se i vyvíjelo. V roce 1998 osmnáct spolubratřů reordinaci (ve východním obvodu) přijalo. I já jsem nakonec k ní svolil. Přispěly k tomu dva faktory. Tím jedním bylo, že jsem začal vnímat určitou polarizaci „my – oni“. Třetím jsem nesl, že my bychom měli být ti lepší a na druhé straně jsou ti „papaláši“ z říma, kteří tomu nerozumí (totiž s tím, co se tu dělo nemají zkušenost), a k tomu nám ještě říkají, co máme dělat. Zdá se mi, že to je dneska asi taky problém věcí. A

potom pramení mé rozhodnutí z toho, že jsem nahlédl, že prostě takhle ta církev je ustrojena, a je třeba to přijmout.

Když jsem to přijal, nedovedl jsem si ani představit, že bych se oblékl do paramentů. Říkal jsem si, že snad tu albu bych si na sebe vzal, ale ještě ten ornát? Dnes mi je to jedno. Více než před dvaceti lety jsem začal chodit jako dobrovolník k pacientům na psychiatrii. Tam chodím dodnes. A to byla i moje volba, že chci sloužit na psychiatrii a v hospici. To jsem ve své žádosti do říma taky napsal. K tomu ve svém anglicky psaném podání připojil: „Já, níže podepsaný prohlašuji tímto, že jsem nikdy neměl pochybnosti o platnosti svého sv. cení, a že tedy opakovanou ordinaci přijímám jakožto podmínku nutnou pro veřejnou službu a poroučím vše do milosrdenství jediného velekněze Ježíše Krista.“ Mé rozhodnutí v tšíně len pražské obce přijala, asi i lidé, to považovali za vážný představek. Jejich pohled v něm chápu, bylo to prostě *via facti* popření prvního sv. cení a odklon od biskupa, který mne sv. til.

Naznačil jste, že rolí kněze bylo utužovat kolektiv, jak jsem si to pracovní nazval...

To šlo o roli jáhna. Víte, já jsem asi nebyl moc dobrým jáhnem. Mohl jsem to vidět spíše na Petrovi Waldhegerovi (ten bohužel už zemřel) - to byl dobrý jáhen. Když jsme mívali ona letní setkání, velmi hezky a s citem všechno organizoval.

Co jste v době před rokem 1989 o „Davidkov“ skupině?

Nic, jen pověsti, možná dokonce sycené desinformacemi ze strany StB. Je pomyslitelné, že někdo z nás, což byl asi Pavel Hradilek a Jan Konzal, toho věděl víc, ale my ostatní nic. Teď samotný název Koinótés, jsem se dověděl až po listopadu. Sám jsem se se zakladatelem Janem Blahou, setkal někdy v lednu 1991. V dubnu 1990 umírá moje maminka, nevěděla, že jsem kněz. V tu chvíli měl bratr a sestra nevěděli, že jsem kněz. Zvyk je železná košile, to byl ten smysl pro tu ilegalitu tak hluboko vrytý, že to předtvarovalo ještě do svobody.

Setkali jste se během studia s de Chardinem?

To je příliš teoretická otázka. My jsme vycházeli z toho, co je a tak jsme se nějak němu naučili z té teologie. O de Chardinovi se dá mluvit u samotného Felixe, jeho okolí se se Chardinem zabývalo – my jsme ho ve studijním programu neměli.

Měl jste pocit, i jistě, že vás sledovala StB?

Měl jsem pocit, nevím odkdy, ale kupodivu až do března roku 1990, což je strašně zajímavé. Bydlím v rodinném domku, pod dělným postrýci. Před naším domem buď stálo auto, nebo tam postával nějaký chlap, já už nevím kolik let. Jednou jsem šel, v autě seděli dva, a předstírali, že se líbají. Pak, to už jsem byl na univerzitě, na rektorátě, mi dal rektor Radim Palouš za úkol navštívit Bartolomějskou ulici kvůli lustraci jednoho kandidáta na rektora, kde jsem se setkal s Adolfem Rázkem. On patřil do takové „lustr party“. Říkal jsem u o mém sledování až do března 1990. Na to odpověděl: „To tak bylo, byla to záležitost peněz. Oni měli vypracované nouzové programy, což dlat když. Tedy dokud za to byli placeni, protože nic z lásky ke straně a vládě nedělali, tak to pokračovalo.“ A dodal, že poslední agenturní zprávu, tehdy již zrušené StB, chytli někdy v červenci 1990.

Takže ano, měl jsem ten pocit - pár let před listopadem, předtím jsem ho neměl. Nicméně již podstatně dříve jsem dostal echo od Vladimíra Koláře (byl to úžasný lovk, taky seděl

v kriminále za skauta a byl naším sousedem). On bydlel v Bohnicích na náměstí a pak nešťastně zahynul pádem, prasklo pod ním lešení. Ten byl jednou u výslechu a pak mi říkal: „Prosím tě, Honzo, moc tak v církvi nikde nepovídej, ptali se na tebe.“ Tak jsem nevěděl, co nepovídat.

Jak jste vnímal a přijímal závěry II. vatikánského koncilu?

Koncil zasedal v době, kdy jsem byl na vysoké škole. V první řadě dlužno říct, že ty dokumenty jsme neměli. To saháte hodně daleko do mého mládí do dob studia na VŠZ. V té době šedesát dva až šedesát šest, jsem byl nadšeným návštěvníkem Týnského chrámu, ministrantem, takovým z dnešního pohledu neúplně srovnaným, mladíkem. Dlouho jsem se hledal a možná, že dokonce to, že jsem začal ve věku pětadvácti, až v roce 2008 bylo vlastně velice dobře. Prostě mně ta „puberta“ trvala asi hodně dlouho. Tenkrát moc dobře pamatuji, že jsem bydlel v Dejvicích, když zemřelý pater Josef Hermach, veliký znalec, vdec, hebraista, starozákonník, vystoupil na kazatelnu, mile se usmál a řekl: „Představte si, že Svätý otec svolal koncil!“ Jméno Hermach tenkrát nic neznamenovalo. Vzali mu souhlas, a on pak pracoval někde v lampárně na nádraží. Pamatuji den, kdy ho sebrali: Bylo to – tuším – na Boží tůle, kostel narvaný a Hermach nikde – sebrali ho. Nic se tehdy nekonalo.

Ano, tenkrát se nic na tom rádiu poslouchalo. Nejednou ale namísto programu, bylo slyšet rušení. Takže jsme informace o koncilu vlastně ani neměli.

O koncilu se samozřejmě okamžitě zavedla veliká rozprava hned v r. 1968. Tehdy se zrodilo Dílo koncilové obnovy. Velice zajímavý tam byl třeba Jožka Nagy (matematik), který dodnes žije a skvěle působí ve vršovické farnosti. Je to vpravdě *vir probatus*. Bohužel na jáhna jej odmítli vysvětit. Škoda. Dnes má jistě přes osmdesát. Nedávno jsme spolu komunikovali. Je to skvělý člověk, docent matematiky na technice - na elektrofakultě. To byly doby nesmírně živé. Já jsem byl v té době sice nadšený, nicméně trochu „rouma“. Chodil jsem na pár přednášek tzv. živé teologie – termín zavedený Josefem Zvěřinou. To se konalo v tom sále, který dodnes patří lidovcům na Karlově náměstí. Tam přednášel Oto Mádr a řídil takové „borci“, pak se to zavělo. Jak říkám, celkově si myslím, že jsem zrálnější jak dlouho.

Potom v rámci skryté církve získával II. vatikánský koncil nějaké nové dimenze?

Pamatuji se třeba na přednášku Jana Konzala, že jsme eklesiologii probírali podle konstituce Lumen Gentium. To žilo. To jistě ano, jakkoliv cestu jsme měli svou. Bylo to zvláštní, když v roce 1991 bylo v Praze setkání Taizé. (tenkrát se zúčastnilo šedesát tisíc mladých lidí). Měl jsem doma nějakou Francouze. Říkal jsem jim, jak v obci žijeme, na což oni vyhrkli: „Vous êtes une communauté de Base?“ Neměli jsme vůbec představu o tom, co to obnáší, co je Basisgemeinschaft, či Basic Christian Community. Přesto jsme tak byli oklasifikováni. Od té doby jsem byl hodně zvaný na mezinárodní konference a setkání „Basis“.

Dost jsme toho dělali, ale společně se nevyvíjelo podle nějakého vzoru, na základě nějaké předem dané teologické reflexe. Naše cesta se *via facti* hledala a krystalizovala. Vyjádřím se naproti otázce sakramentální, k slavení svátostí.

Asi jsem vám říkal, jak jsme slavili svátost smíření. Tvar slavení ovšem vznikalo, vyvíjel se postupem času. Na první poslech to pro něho mělo být „silný tabák“, pro něho, kdo je mimo stojící. Tenkrát už byla na světě takhle knížka, rituál slavení bohoslužby smíření, - pod titulem Obady pokání (1982), na který padá prach na mnohých farárech a nikdo to nepoužívá, leda tak v postu. Slavili jsme smíření v komunitě a to na základě Božího slova. To mělo být, daný zmíněným manuálem: zahájení, pozdrav, modlitba, první čtení, žalm, evangelium, homilie. Následovalo pak vyznání přítomných z hříchů v komunitě, což je tedy

silný tabák. Dlužno dodat, že to m lo sv j vývoj. Mn samotnému se to zkraje ani nezamlouvalo. Pamatuji se, že jsem protestoval, že se mi to nelíbilo. Bylo však rozhodnuto trošku direktivn . „Ne, my to tak ud láme.“ Zpo átku byla praxe taková, že na konci liturgie bylo hromadné rozh ešení. To pozd ji (vlastn po listopadu) Jan Blaha zakázal, protože takový postup je dneska legitimní, jen když se nap . potápí lo . Dlužno íct, že po tom rozh ešení byla ze za átku povinnost soukrom se setkat s p edsedajícím kn zem, kde si bu to lov k s ním vypráv l n jaký vtip nebo n co, anebo m l prostor k tomu, aby vyznal takový h ích, který nem l odvahu p ed ostatními vyznat. Pozd ji to tak trochu vyšum lo, p estalo se to sledovat a každý konal tak, jak uznal za pot ebné.

I slavení eucharistie m lo sv j vývoj. N kdo byl pov en tím, že bude kázat, že bude mít homilii. P ímluvy byly jaksi volné, nebyly nikde napsané. P edsedající zahájil a ostatní se p idávali. V obojím totiž, i p i slavnosti smí ení, stejn jako zde, se mohlo docela dob e napl ovat to Pavlovo: „Jeden druhého b emena neste.“ V tom vyznání nešlo o n jakou exhibici, bylo tam mnoho ticha, do kterého najednou n kdo vstoupil a ekl: „Vyznávám se, Pane p ed tebou a p ed vámi, že...“ Takže to taky trvalo t eba až do p lnoci. Byly i situace, kdy do toho vstoupil n kdo ze zú astn ných, aby projevil svou ú ast na p íb hu, který práv zazn l, nabídl, že se bude za toho, kdo se vyznává modlit, nebo m l jiný ú astný komentá . Vyznávající m l také sám sob navrhnout, tzv. znamení obrácení, emuž se normáln jinde íká pokání. Když se vyznání dotýkalo partnerky nebo partnera, mohla to doty ná/doty ný okomentovat. A „pokání“ se pak zformulovalo trošku jinak: „A co kdybys...“ Jiný do toho mohl vstoupit nap . slovy: „Kdybych byl na tvém míst , tak bych se pokusil o toto....“ Nebo n kdo ekl: „Víš co, já se za tebe budu modlit, abys m l sílu tohle p ekonat. Tedy to nebylo samou elné.

Shromaž ovali jsme se na r zných místech, a na letních setkáních (n kdy i zimních, kolem Silvestra). Taky pamatuji, že to bylo na r zných místech, první byl onen chlív, pak byl Kvítkov, to je u Jablonce, a to bylo romantické. My jsme byli mladí, ledacos jsme vydrželi. V Kvítkov bylo jedno okýnko nap l vyražené, dali jsme tam kus igelitu a topili jsme, venku byl mráz a my jsme to n jak zvládali. Byla to fara, vedle ní zdevastovaný kostel. To nepochybn za ídil Frída. Pak to n jak za alo „smrd t“, tak jsme to opustili a koupili jsme ony Strašice. Ty vydržely až do listopadu.

Snad ješt k ú asti d tí na liturgii. Nosily se dary, každý m l za úkol n jaký detail (aby na všechny vyšlo), n jakou de ku, korporál, sví ku nebo n co. I tanec d tí jsem zažil, a to bylo hezou ké. Bylo to p i p íprav dar , p ed stolem. Ovšem i to p išlo spíš až pozd ji. Pamatuju, jak v Kvítkov jsme m li k dispozici d v ata, která se o malé d tí starala, hrály si venku, a jednou, když už m ly hlad, ud laly vzpouru a bušily na vrata (beztak víc než tušily, co se uvnit d je – my dosp lí jsme v tom byli trochu naivní).

Výchova d tí byla strukturovaná podle v kových kategorií. To m ly na starost zpravidla matky. N co s d tmi malovaly, n co si povídaly a vypráv ly.

Velký d raz se kladl na slavení Velikonoc. T eba v jedné ohromné vile v Koší ích, která je dnes ur it restituovaná. To byla tehdy školka, kde jedna rodina z nás to správcovala, takže bylo docela zajímavé, že jsme t eba sv cení nebo žehnání ohn na velikono ní vigilii m li v jednom pat e, a pak se šlo pr vodem o patro výš, kde se zpíval velikono ní chvalo zp v. N kdy byly podmínky k tomu dobré, jindy mén . T eba na tom Anenském nám stí u Tesárk , m li dva pokoje: v jednom slavili dosp lí, v druhém se tísnily d tí a n jaký zoufalec s kytarou se snažil, aby d tí ned laly rámus., Moc dob e pamatuju na Tomáše Tesárka a jeho písní ku íže ku, íže ku ptá ku mali ký. Hlavn šlo o to, aby d tí ned laly „rambajs.“

Taky vzpomínám, jak tamtéž, totiž na Anenském nám stí, jsme m li n jakou liturgii, skon ili jsme, n kdy v deset, v p l jedenácté ve er, na ež se otev ela okna a za alo se vát: „Živijó, živijó, živijó.“ Tak se kamuflovalo. Když pak jsme se po schodech trousili, mohly si partaje myslet, že jsme tam pa ili. „Hradilkovská“ disciplína též velela, že když se eklo, že

za átek je v osm, tedy p íjít maximáln v osm p t, pozd ji se neotevívá. To nám vydrželo n jakou dobu. Pak se to protáhlo na delší dobu, protože ne každý si za ídil hlídání pro d ti. To nebylo tak jednoduché mít baby sitting k d tem. Každý m l svoje možnosti, p íšel t eba se zpožd ním. Tak se využíval ten ekací as tím (to bylo bezvadné), že se etly žalmy, tzn., když n kdo p íšel pozd , vstoupil již do atmosféry modlitby, ticha. Jenom tam vklouznul, žádné „kecando“ a rovnou do procesu. To bylo hezké. Vzpomínám ovšem, že v „dobách p ísných“ jsem m l jednou na starost liturgii Zeleného tvrtku (p edsedal Václav Komárek), nic mi nejelo – i vzal jsem si taxi, abych pak bez dechu vyb hl do t etího patra, kde už všichni v naprostém tichu sed li, rozbalil jsem to, a za alí jsme.

M li jste za socialismu kontakty se zahrani ím?

Ne. Jen na za átku spolupráce s Vaškem Komárkem, kdy on p ece jenom ve ejn p sobil, než mu vzali souhlas. To mohlo být tak do roku 1973, kdy mu ho vzali. On m l obrovský, neuv íitelný rozmach. Nechci se vynášet, ale on n koho, jako jsem byl já, pot eboval. M í jsem klí e od jeho bytu, p ípravoval jsem mu korespondenci, v ci i podklady pro homilie apod. Vlastn í jsem se, *de facto*, u íl být sekretá em, aniž jsem to tušíl.

On m l ohromný zájem o práci pro d lnickou mládež. V té souvislosti se domákl p es P. Bohouška Kolá e o tzv. CAJ Christliche Arbeiterjugend nebo Jeunesse ouvrière chrétienne (JOC) založený od Josepha Cardijna v Belgii. Jezdili jsme spolu do Dráž an, kde bylo (snad) tajné centrum, ale já myslím, že ta jejich Sicherheitsdienst, že v d la. Ale p eci jenom se to tvá ilo tajn . Tam byl n jaký P. Georg Kirch, oratorián s p ezdívkou Paša. Zajímavý lov k. Kn mu jsme jezdili a oni nás do noci školili a seznamovali nás s myšlením a zp sobem práce podle Cardijna. Základním pilí em byla „troj lenka“: sehen, urteilen, handeln; voir, juger, agir. Vid t o ima Ježíšovýma, v jeho duchu situaci posoudit a pak jednat. To je jednoduché, a pro d lnickou mládež velice sd lné. Existoval systém „odpov dných“ - die Verantwortlichen. Byli jsme jednou nebo dvakrát na tábo e, v Brandenbursku (lokalita se jmenovala Lüchen). Aktivita tohoto Paši byla až neuv íitelná.

Možná ještě žije, navštívil jsem ho, je tomu sedm, osm let - ještě jezdil na kánoi. On byl ohromný sportovec, lyža . Stanovali jsme v lese, mezi stromy natažené š ry a bylo e eno: „Zítro m žeme mít program ve variantách a, b, c. B žte si ud lat árku na vyv šeném papíru, co se vám z t ch t í variant líbí.“ Pro mladé u n a d lníky se konaly i docela oby ejné p ednášky, jako význam vitamín ve výživ lov ka, o tom, jak si za ídit byt, když se ožením. K tomu p íšel bytový architekt, shodou okolností to byl bratr toho kn ze. Nedaleko byla zem d lská á usedlost, kde m li stodolu upravenou jako auditorium. Tam se promítalo na kus prost radla. Tehdy bylo senzací, když jistý švédský fotograf vyfotografoval fetus v t le matky - lidský plod v r zných stádiích, a jeho vývoj. Paša sám dával i hodiny tance, sám byl výborný tane ník. M l v tom lese rozv šené reproduktory na stromech, a na pasece se trsalo.

Hlavn í na své poslucha e p enášel odpov dnost. Oni se sdíleli mezi sebou. To byli loví kové, kte í pracovali ve fabrice. Jejich cesta byla velice p kná, sm rovaná od p írozeného k nadp írozenému.

len skupinky CAJ ekn me pracoval na díln , kde v d l: kdy má kdo narozeniny, svátky, v d l, kdo má jaké rodinné problémy, v d l nebo se o to samoz ejm snažil, aby v d l. T eba když zjistil, že n kdo má problémy se šéfem, snažil se ho zastat í mu poradit co ud lat. Ti „zodpov dní“ - Verantwortlichen se scházeli a p edávali si zkušenosti, co v té které krizové situaci d lat. Paša zd raz oval, že k es anskou zv st není nutné chtít rozši ovat p edn verbáln . K tomu citoval (pamatuju se): „Ne, každý, kdo íká Pane., Pane, vejde do království.“ Pozoruhodné bylo, že u nás v echách to tém absolutn nežilo, p ínejmenším v t ch krizových letech šedesát p t až sedmdesát. Hledali jsme, mapovali jsme a s tímhle Pašou jsme pokoušeli myšlenku JOC rozši ovat. Tak jsme navštívili i otce Norberta Šamárka

OFM, u františkán u Panny Marie Sn žné. On nebyl n m iná , já jsem tedy tlumo il. Chvíli poslouchal a pak pokorn ekl: „Já jsem p ímým žákem Josepha Cardijnna. Sed l jsem za to dev t let.“ To bylo n co úžasného. Kdyby ekl: „Mlí áci“, b žte si to ješt p e íst, já jsem za to trp l!“ Ne. On byl takhle pokorný eholník, hrozn milý, už je dávno po smrti.

To byl singulární styk Václava Komárka s Christliche Arbeiterjugend ve východním N mecku. Tam dokonce n jak jezdili lenové JOC p es áru i ze Západu. Myslím si, že to muselo být nutn celé monitorované, tomu v ím. Že by to agenti Sicherheitsdienstu nem ly pod palcem, to bych pochyboval.

Jinak, tu byly i n jaké kontakty, až nebezpe né. O to se pokoušel Oto Mádr, a byla to naprostá naivita. Takže kardinál (*Joachim*) Meissner, si chudák myslel, že když má ob anství Vatikánu, což každý kardinál má, m že si dovolit vzít s sebou p es hranice seznamy eholník (slyšel jsem). Na hranici všechno v d li, ješt ho potrápili tím, že ho vždy nechali kousek popojet, a pak op t dál, až ho pak zastavili a všechno mu sebrali. Bylo to samoz ejm špatn .

Jak se díváte zp tn na osobnost biskupa Davídka a jeho dílo?

Já jsem odkázán úpln na stejné prameny, jako kdokoliv, kdo se tím zabývá a je odkázán na literaturu nebo na sv dectví jiných. Tedy tvrdit, že to byl lov k, který byl duševn nemocný, je tvrzení, o kterém se má d vodn za to, že to bylo na zakázku. Jsou žijící sv dkové, nap . Jan Franc v Pardubicích, který byl od n ho sv cený, a který ho dob e znal, samoz ejm to vyvrací jako naprostý nesmysl. Zásadní sv dectví m že dát jist Ludmila Javorová. Felix byl bezpochyby mimo ádná osobnost. N jak byl jist excentrik. Je ale známo, že d jiny d lají práv ti mimo ádní, kte í ob as jdou za hranice n jakých platných p edpis .

Václava Vaška jsem slyšel na ve ejnosti, jako Felixova spolumukla, íkat, že to byl lov k mimo ádných schopností, který v kriminále po ád kul n jaké projekty budoucnosti církve. Pot eboval ke své práci kávu, kterou tam vždy m l (nikdo nev d l, jak toho dosáhl) a va il si ji na Rudém právu. M l tém úplnou absenci strachu, cituji Václava Vaška, takže jednou na apelplacu byl se ván bacha em: „Jak to vypadáte, jste jak „hadrník“.“ Felix na to: „Takhle jste m ustrojili vy!“ Vyvedl bacha e z míry tak, že téhož dne odpoledne dostal nový mund r. V katolickém týdeníku vyšlo dokonce, že když vyšla amnestie, že bylo k propušt ní t eba napsat žádost o milost. Nabízeli mu to. Odpov d l: „Já jsem katolický kn z. Mým nejv tším št stím v život je, že jsem pok t n, a že jsem katolický kn z. Žádný zlo in jsem nespáchal, o žádnou milost žádat nebudu a jsem ochoten pro Krista i zem ít.“ Úžasné. Když opoušt l kriminál, cituji op t, bylo mu zakázáno, aby jel do Brna, a první co ud lal, bylo, že samoz ejm do Brna jel.

Byl rozhodn mimo ádný, rozhodn mimo ádn nadaný. íká se, že n jakou spolupráci s nimi m l. To byly spíš šachy, do kterých se naivn pustil, protože si p íliš mnoho myslel o svojí hlav , která byla jist skv lá. Ale když máte výslech zorganizovaný tak, že vám n kdo klade otázky a v jiné místnosti to snímá n kdo jiný, podrobí to podrobné analýze, tak z toho n co dovodí. Tedy to byla naivita. Ne, to bych mu nep ipisoval, že by jednal jako n kdo jiný (nebudu jmenovat): Josef Zv ína m l sedmdesátiny a onen kn z, který dodnes funguje, tam byl, okamžit informoval StB – takže na druhý den už to v d li na „Bar áku“, kdo se tam zú astnil. To nap . byla úpln jiná, v domá spolupráce. Nejsem ten, který m že osobn o Felixovi sv d it. Nikdy jsem ho nepotkal. Dokonce jsem ani ne etl n jaké jeho teologické v ci. Co se mi trošku zdá, a na m nep sobí úpln nejlepším dojmem, je ta knížka, kterou za americké subvence vydala Lída Javorová. Mn to p ipadá v n em „upísklé“. Musím ale opakovat: nebyl jsem u toho. Lída je jist respektabilní osobnost, lov k, který se v život do n eho pustil – s ob tavostí a state ností.

V d l jste za komunismu o sv cení žen?

Za komunist jsem o sv cených ženách nev d l nic. Jiná v c je jakási kamuflující i desorientující protipropaganda vedená asi z Bartolomějské ulice nebo odkud. O Davidkovské v tvi šly tenkrát neuv itelné chýry, pov sti.

Jaký je Váš názor na povinnost celibátu?

Už Josef Zv ina íkal: „Katolické je nejen, ale i.“ A to je moc moudrá v ta. Já si tedy celibátu nesmírn vážím - všude to íkám - jako mimo ádného daru, charismatu. Ten, když tady je, pak si kn z m že napsat na dve e to, co údajn m l na vratech zavražd ný pater Kubí ek: katolická fara, ú ední hodiny 0:00-24:00. Skv lé, výborné! Jsou to lidé vnit ní svobody, na ženu se umí podívat zp íma. Pro m to nebylo, dosp l jsem k tomu bohudík úpln v klidu, aniž bych v tu chvíli m l n jakou squaw ve výhledu. Ona pak p íšla – a to až za t í m síce poté, co jsem se takhle rozhodl. Nebyla to však moje stávající manželka. Takže si myslím, že obojí bude mít své. Samoz ejm jsem párkrát už slyšel: „Honzo, ty jsi sám ženatý, ty mn budeš víc rozum t.“ Ano, to jist . Na druhé stran k tomu, abych mohl lé it lepru, nemusím leprou sám projít.

Zdobrovoln ní (nikoli zrušení!) celibátu by to však zcela ur it být m lo. Jsem p esv d ený, že kn mu dojde. Vzniknou samoz ejm spolu s tím nové problémy, tj. nap . rozvedená kn žská manželství. Jak to vidíme u brat í evangelík , kdy se t eba stane, že jsou oba dva kazatelé, ona je p ítom úsp šn jší, a za ne to n jak vrzat atd. Vzniknou nové problémy, nemusí to ani nutn dopadnout tak, že kn ží bude víc. Ale v d l bych o nesmírn schopných lidech, kde je škoda, že se na n nepoloží, nebo nepoložily ruce. To by bylo úžasné, takové osobnosti tady prost jsou a t ch je škoda. O zdobrovoln ní celibátu se ve sv t diskutuje, pokud vím, celá biskupská konference švýcarská o to žádala v ím .

Podobn si to myslím ostatn í o sv cení žen. Tam ovšem v tuto chvíli už v bec není Kairos – as p íhodný. Kardinál (*Miloslav*) Vlček, p ed léty pozval k návštěv arcibiskupa (*Alfonse*) Nosola z Opole, což byl osobní p ítel Jana Pavla II. Muž velice teologicky fundovaný, který velice p ísp l k dokon ení konkordátu mezi luterským svazem a katolickou církví o ospravedln ní. Když jsem ješt byl na arcibiskupství, p ednášel tento biskup u nás v paláci. Položili mu otázku na sv cení žen. Byl to strašn milý, tak až neporaziteln milý lov k, s krásným úsm vem. A on íkal: „Ono je prý zakázáno tuhle otázku sv cení žen v bec postulovat, v bec ji klást, ale jestli jsem se dob e u il, když jsem byl v seminá i, tak to se snad ani zakázat nedá.“ A to íkal tenhle muž, který m l myslím dokonce kdykoliv volný p ístup k papeži. K otázce celibátu by se ovšem ješt slušelo dodat, že nap . sv. eho Naziánský byl na kn ze vysv cen svým otcem, z ehož nutn plyne, že jeho otec byl dokonce biskup.

M l jste po roce 1989 kontakty s ostatními skupinami „Davidkovy“ skryté církve?

To nastalo z p írozených d vod . V první ad se p íšlo na to, že tam pat íme a v rámci toho se navázala spousta kontakt , jako byl t eba Frank Mikeš nebo jiní, i Slováci, jako (*MUDr. Eduard*) Kožuch, Vendelín Laca nebo jak se jmenovali, t ch bylo více. Organizovali jsme takové sch zky, byly to takové trošku top sch zky, kde byli hlavn biskupové. Já s Pavlem Hradilkem jsme tam byli zvaní jako moderáto i toho setkání, aby se tomu dal n jaký ád, n co se zapsalo apod. Takže u t chto jednání jsem por znu byl - i u toho dopisu papeži, který jsem tu zmi oval atd. P edtím se kontakty nikam moc nerozvíjely. P írozen .

Jakým zp sobem jste se dostali do kontaktu s Hansem Jorissenem?

To vůbec nevím. Sám jsem v lednu 1991 byl dovezen do Brna k prvnímu osobnímu setkání s Janem Blahou. Přítomen byl též Pavel Hradilek, a Jan Konzal. Tehdy byl přítomen i prof. Hans Jorissen a Dr. Alfred Schilling - řekl bych starozákonník, muž vysoce vzdělaný. Oni se od prvopočátku o naše podzemí velmi zajímali. Nevím, jak „chytli“ tenhle vítr. Jak buldok po kosti, šli za tou podzemní církví. Je to strašně zajímavé. To končilo tím, že jsme byli přítelové, že jsme si tykali. Hans byl nesmírně generózní, pokorný kněz. Pamatuju, jak jsem mu řekl, že jsem se rozhodl podmíněně své ceny přijmout. Přijal to s naprostým klidem: on, který se mnoho namáhal, aby to všichni pochopili. Joseph Ratzinger byl jeho spolužák. Hans mu napsal osobní dopis – a dostal dost chladnou až ostrou odpověď. To všechno vynaložil, a přesto mé rozhodnutí přijal naprosto vyrovnaně, v klidu. Dlužno se též zmínit, že osobně – spolu s profesorem Jansem Waldenfelsem, SJ investoval do předkladu jediné relativně (Jan Blaha měl jisté výhrady) seriózní práce od Fialy a Hanuše o společenství Koinotés. Práce nepochybně nadaného studenta Lišky nebyla seriózní, ukazovala jedním, chtěným směrem (Hans Jorissen tomu říkal Auftragsarbeit – práce na objednávku).

P. Stanislav Krátký

- narozen 11. listopadu 1922 v Brně
- během válečných let byl jedním z iniciátorů materiálně-humanitární pomoci totálně nasazeným a uvězněným v Polsku
- v roce 1946 byl vysvěcen na kněze, poté působil v brněnské diecézi
- v roce 1958 byl uvězněn a na amnestii v roce 1960 byl propuštěn
- v letech 1960-1968 pracoval v duchovních profesích
- od roku 1968 opět působil ve veřejné pastoraci, roku 1999 se stal proboštem mikulovské kapituly
- od počátku padesátých let se podílel na aktivitách skryté církve, mj. byl pověřen brněnským biskupem Karlem Skoupým, aby se vnovoval vzdělávání a přípravu bývalých bohoslovců, kteří nenastoupili do komunistického semináře, v polovině šedesátých let rozvinul aktivity „moravské“ skryté církve spolu s Felixem Davidkem
- 27. srpna 1968 konsekrován Davidkem na biskupa
- po Koblenckém synodu omezuje kontakty s Felixem Davidkem a od poloviny osmdesátých let rozvíjí vlastní sv. titulkou činnost
- po pádu komunismu byl jedním z hlavních představitelů a mluvčích „moravské“ skryté církve, který se snažil o dořešení situace až do své smrti.
- zemřel 13. listopadu 2010 v Rajhradě

Mons. Jiří Krpálek

- narozen 6. září 1931 v Brně
- z jeho tří sourozenců jedna sestra zemřela v dětství v útlém věku
- studoval nejprve na brněnském gymnáziu na Slovanském náměstí, kde učil jeho otec, v šestém třídě přešel na Biskupské gymnázium, po jeho zrušení pokračoval na klasickém gymnáziu na třídě kapitála Jaroše, kde v roce 1951 ukončil studium
- odmítl nastoupit do komunisty kontrolovaného jednotného semináře v Praze
- pracoval v První brněnské strojírně, a to nejprve jako zámečnický vrták v železné kotlárně, pak jako jeřábčík a nakonec jako údržbář, v roce 1966 se stal zaměstnancem Vodohospodářské správy města Brna (později Jihomoravské vodovody a kanalizace, odšťavný závod Brno-město a následně Brněnské vodárny a kanalizace)
- 1952 až 1954 vykonal základní vojenskou službu u pomocných technických praporek
- 29. září 1967 vysvěcen ve Zhořelci na kněze biskupem Mons. Gerhardem Schaffranem
- F. M. Davídkem vysvěcen na biskupa 2. března 1973
- biskupem Davídkem pověřen zajistit obnovu Maltézského řádu na Moravě
- Jiří Krpálek byl Vladimírem Píchou ustanoven 16. února 1973 priorem
- na brněnské univerzitě studoval medicínu a etnografii
- od roku 1992 v duchovní správě (Kulim, Lipůvka, klášter sester dominikánek ve Stělicích u Brna)
- 6. prosince 2006 jmenován Benedikt XVI. kaplanem Jeho Svatosti

Spamtníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 12. května 2012 na faře v Lipůvce, druhý rozhovor proběhl 6. října 2013 v klášteře sester dominikánek ve Stělicích u Brna.

Přibližte nám svoji rodinu, studium a lidi, kteří Vás formovali.

Rodiče mne velice ovlivnili. Já jsem se narodil v roce 1931 v katolické rodině. Můj otec byl státní učitel, maminka byla doma, jak to tehdy bylo zvykem. Neměla žádné vzdělání. Otec pocházel z Vysočiny z venkovské rodiny ze Skorkova u Havlíčkova Brodu, jeho rodiče tam měli asi 500 ak. Maminka pocházela z moravské strany Vysočiny, její rodina měla jen pár ak, to byli chudí a prostí lidé.

Otec byl nejvíce vlivem z prvních sourozenců. Jako nejstarší šel studovat reálku a pokračoval ve studiu na jihlavském meckém gymnáziu, kde ho, podle jeho slov, velice ovlivnil profesor náboženství. Pak šel studovat „profesora“ na Karlovu univerzitu, ale protože byla první válka, tak musel přerušit studia. Byl povolán k rakouské armádě a pak přešel k legionářům na ruské frontě. V tšina legionářů bojovala s bolševiky na straně bílých, jenomže se potom dali k bolševikům. Bolševici je potom nechali pustit domů, takže museli přes celou Transsibijskou magistrálu, přes Japonsko a Ameriku. Vraceli se domů teprve až dva roky po válce. U legií otec získal hodnost kapitána. A kolikrát byl venku a říkal, že měl kolikrát v té válce na káňku, pili z kaluží atd., tak z toho se stal též vězeň... Byl velice vlivem. Měl potom problémy se svými domácnostmi, které vyřešil ve zpozdění, protože přišel v most císaře, a pak přešel na druhou stranu.

Po válce mu bylo osm let, dodal si studium a pak se teprve ženil. Maminka říkala: „Já jsem nikdy nechcela starého.“ Ale mezi nimi bylo šestnáct let rozdílu. Otcovi bratři byli taky vlivem, ale na bohoslužby moc nechodili. K jednomu bratrovi otce jsme jezdili

na prázdniny. On pocházel ze Skorkova, to je na Humpolecku, a my jsme byli jediní z celé vesnice, kteří šli do kostela, který byl tři čtvrtě hodiny daleko. Neexistovalo, aby otec vynechal bohoslužbu, taky nás k tomu vedl. Vždycky jsme chodili ke svátosti smíření k dominikánům společně, celá rodina. Zpovídali tam redemptoristé, zpovědnice byly plně obsazené. V neděli po mši svaté, jak jsme se vrátili z kostela domů, si otec klekl před pracovní stůl, nad kterým visel křížek. My všichni jsme se přidali a společně se modlili po svatém přijímání. To se člověk tak vryje, takže můžeme být rodinně vděční za dar víry, a za celou výchovu.

Když přišli Němci, tak tatínka zavázeli, protože byl legionář. Byl zavázaný krátce asi čtrnáct dní na Špilberku a pak ho pustili domů. Problémy měli v roce 1948, tehdy ho přeložili z gymnázia v Králově Poli (místská část Brna), kde učil češtinu, francouzštinu a ruštinu na gymnázium do Židenic (místská část Brna). Důvodem pro přeložení byl přednes náboženské básně od (Julia) Zeyera - Král Agbar. To je nádherná báseň o králi, který touží po štěstí a nalézá je v Kristovi. To bylo příliš na tehdejší režim. Nakonec ho oňco dříve penzionovali.

Narodil jsem se roku 1931, v roce 1937 zemřel prezident Masaryk, a já začal chodit do obecné školy. Po válce jsem chtěl na gymnázium do Králova pole, kde jsem i nastoupil, ale mezitím se otevřelo Biskupské gymnázium, a tak jsem tam přešel. To bylo ve školním roce 47/48. Zpočátku bylo naše studium myšleno jako příprava na kněžství. Ve třídě nás bylo asi třicet, z toho bylo nakonec čtyři nebo pět kněží. Z vysvěcených jeden, František Venuta, utekl a přidal se jako jezuitský misionář, Ladislav Dvořák, ten už zemřel, pak Josef Suchánek a další. Občas se ještě ve třídě setkáváme.

V únoru 1948 přišli komunisti a všichni si mysleli, že to na jaře praskne. V roce 1950 nás přeložili zase nazpátek na klasické gymnázium na třídě Kapitána Jaroše. Naše třída na klasickém gymnáziu, Josefa Skácelová, nám velice fandila. V neděli před maturitami (v roce 1951), byly prověrky od rána do večera. Každého, nebo skoro každého, maturanta si volali před celou komisí, kde byl editel atd. Komise rozhodovala, kdo půjde k maturitě... Třída vyšla a čekala výsledek. Já jsem tam nebyl ani volaný... A nebyl jsem připuštěn k maturitě... To byla tvrdá léta. Tehdy přijali nový zákon, který platil jen rok nebo dva, o tom, že z politických důvodů nemusí být absolvent připuštěn k maturitě. Z těchto třiceti nás deset nepustili k maturitní zkoušce, tak jsme nastoupili do práce do První brněnské strojírně, kde nás dali do těžké kotlárně.

ekněte nám něco o svých sourozencích.

My jsme byli čtyři sourozenci, jedna sestra, nejmladší, se narodila za války. V šesti měsících dostala zápal mozkových blan a zemřela, protože tehdy byl nedostatek léků. Starší bratr vystudoval veterinářství a sestra studovala obchodní akademii. Bratr dostal po studiu umístění do Jaroměře, tak se přestěhoval do Dvora Králové. Sestra zůstala v Brně, takže se tam občas setkáváme. Vzájemně se máme rádi a jeden druhému jsme podporou. Oba moji sourozenci jsou v úctě, velice v úctě.

Jak jste získal povolání ke kněžství?

Já si nevzpomínám, kdy jsem se rozhodl pro kněžství, jen vím, že jsem se za to od šestnácti let modlil. Jednou mi rodiče řekli, ty bys možná mohl být kněz. Proto jsem šel na Biskupské gymnázium. Pak byly ty patálie - mne nepustili k maturitě a já přitom velice toužil stát se knězem. Vytvořila se určitá skupina, já jsem do toho nebyl tak zasněžený, jejím cílem byl útek do újma. Mělo to být jedny Vánoce v roce 1951, já se už viděl v újmu. Jeden ze skupiny říkal, že je to už zařízené, a že mám přijít na Štěpána. No ale padlo to. Ono bylo těch skupinek víc a jednu před námi chytili. Proto byl náš odchod zrušen.

Ještě předtím jsme s jedním kamarádem šli udlat prázdnou hranici na jižní Moravu, tam nás chytla pohraniční stráž. My jsme ještě nebyli v pohraničním pásmu, tak nám celkem nic nemohli. Jen nás šacovali, a pak nás pustili domů. Zůstal jsem tady a byl jsem z toho celkem nešťastný. Když se na to podívám zpět, vím, že to tak mělo být. Jak je člověk starší, více vidí boží vedení.

Víte, když tehdy zavazovali brněnský seminář (1950), tak šli jen dva nebo tři z naší diecéze do semináře v Praze. Ostatní jsme skoro všichni odmítli. Nkte šli studovat jiné obory, my jsme nastoupili do zamětnání. Spíše pracovat a jít za svým ideálem, nám radil i náš tajný spirituál, pater Jan Pavlík, který se o nás staral. On byl potom taky zavazovaný. Ti co studovali, měli výhodu, protože se třeba mohli víc novat tomu studiu, jako například později inženýři (Bedřich) Provazník nebo Jan Blaha. My, zájemci o kněžství, jsme studovali u těch kterých kněží, kteří se nám (bývalým bohoslovcům a zájemcům o bohosloví) v novali. Díky tomu se naše povolání jaksi drželo. Mnozí kamarádi, protože nebyl výhled, že by mohli být vysvěceni, si řekli, že to nejde a jednoduše se oženili. Nkte naopak zůstávali, studovali u těch kterých kněží, kteří se nám v novali, a takto se to povolání drželo. Nakonec jsem na kněžství čekal šestnáct let, když jsem byl vysvěcen, bylo mi už třicet šest let a po celou dobu jsem až do roku 1992 pracoval.

Kte kněží se Vám v novali a jak probíhala Vaše příprava na kněžství před Koinótés?

V novali se nám P. (Jan) Pavlík, SJ, P. Zemánek, CSsR, to byli spíše takoví spirituálové, že jsme se setkávali a povykládali jsme si. Když bylo Biskupské gymnázium, když jsem tam chodil, tak jsem o Davídkovi nic nevěděl a P. Zemánka jsme v té době neznali. My jsme potom byli přeloženi na klasické gymnázium a tam byly i jiné třídy, kde byli nkte lidé se zájmem o teologii. Tam jsme vytvořili skupinu, já nevím kolik nás bylo, asi pět, že jsme chtěli poznat dělnickou třídu do továrny, do První brněnské. Ovšem co vám řeknu, jaký ten den v té továrně byl jeden z nejhezčích v mém životě. Protože to byla těžká kotlárna, to bylo hrubé prostředí. Teď ještě já jsem na to byl navíc nešťastný, ten jeden kolega byl velice šikovný, ale já jsem na to nebyl, a tak mě nkte ti chlapi tam říkali „študák“, zašli se mi posmívat atd. Takže to si vzpomínám, že jednou jsem přišel domů, tak jsem z toho byl celý nešťastný. Pak už jsem byl přeložen do jiné skupiny a to už zase bylo o něco lepší. Tehdy jsem měl úraz a šel jsem na vojnu. V roce jedenapadesát jsem nastoupil do továrny a dvaapadesát jsem šel už na vojnu.

Když jsem se vracel, tak jsem šel do kanceláře, to už oni, kamarádi, jak začali, že už jsem potom do dílny nešel. Pak jsem z té kanceláře byl zase vyhozen, zase do dílny – to jsem byl jeřábíkem. Zjistili, že jsem tam měl nějaké náboženské debaty atd., a tak mě prostě vyhodili zase do té dílny, a tam jsem potom dělal jeřábíka a pak jsem odešel do vodárny. Víte, mě vadilo takové to hrubé prostředí a sprosté prostředí, tak já jsem se trochu stáhnul a jako jeřábík jsem byl sám. To jsem tam v továrním prostředí nedovedl docela fungovat. Ale řekl bych, že to bylo dobré. Tam byli tři kněží, které já jsem znal, jeden jezuita, P. Stanislav Richter, jeden dominikán P. Jakub Zemek, OP. Ten dominikán, to byl převor ze Znojma, dělal tam pomocného dělníka, a ten byl pořád usměvavý, veselý.

Tady tři kněží v těch továrnách, mělo to smysl, protože lidé uvidí kněze nejenom jako bílé rukavičky a tak, ale skutečně pracovní. On s nimi dovedl jednat, a ti dělníci říkali: „Kdyby byli všichni jako Zemek, tak jdu k nim.“ To já jsem nebyl takhle přibojný, tak jsem se stáhnul. Já jsem se v tom nedovedl tak moc pohybovat. Nelituji, že jsem tam byl.

Jak prakticky probíhala Vaše příprava ke kněžství po uzavření gymnázia?

Krátce po nástupu do zaměstnání jsem byl povolán na vojenskou službu u Technických praporů (TP). Tam byli vojáci s menšími zdravotními handicapy, měli jsme zbraně, ale zároveň jsme sloužili jako pracovní útvary. Právě jsem měl v Bílině v severních částech, pak jsem se dostal do Šternberka, kde jsem se setkal s místním panem farářem (místním knězem byl v letech 1946-1972 Josef Pospíšil).

Hned po vojně jsme začali studovat teologii, bylo nás asi pět. Kamarád, se kterým jsme byli na prázdninách u známého kuchyňáře z Nové Vsi, kde měl klášter premonstrátů. Ten kamarád tam bydlel a znal to, tak jednou přišel, asi rok po té vojně, že bychom mohli intenzivněji studovat, tak právě se toho ujal premonstrát Bronislav Svoboda. Probrali jsme s ním celou filosofii v latině, studovali jsme po polích a po bytech. Ještě dnes mám poznámky v latině. Zpočátku jsme spolu taky mluvili latinsky, ale časem už ne, ale u obou jsme měli v latině. To byl člověk velice nadaný a schopný, který byl zásadně proti režimu. Ten mi velice pomáhal, já jsem za ním pravidelně chodil. Jsem mu velice vděčný za výuku filosofie. Učil i arabštinu a prohlásil, že za socialismu nebude pracovat, a proto pouze učil. On přece nebude pracovat a podporovat režim. On předtím byl zavěšený. Oni ho odhalili, tak jsme byli vyslýcháni a on byl zavěšený asi na tři dny, ale pak byl propuštěn. Nám pak už nikterým nebylo doporučeno s ním spolupracovat, protože se nevědělo, jestli není nějaká komunistická vlna. V té době přišel Zemánek.

U paterem Krátkým (Stanislav Krátký) jsme se setkávali, i když to nebylo ústně. Dokonce jsme dělali zkoušky už od studia u Bronislava Svobody. Teba nás zkoušel bývalý novozákoník brněnského semináře profesor Matyáš, zkoušel mne i Krátký - vím, že měl filosofii a Nový zákon. Postupně jsem ovšem v tom studiu čím dál víc ochabl. Koordinátorem tohoto studia byl možná Krátký, ale nevím to jistě.

Tak v roce 1955 nás vyslýchali, povolali si mne několikrát na Leninku a do Bohunic, kde byly kanceláře StB, už nás měli v merku. Jeden z výsledků přiznal, že on nás učil ten Bronislav Svoboda. Já jsem to taky přiznal, a to byla chyba. Byl pak krátce zavěšený. Nikdo s ním udržoval kontakty i poté, já se s ním, stejně jako mnoho dalších, od té doby nestýkal, protože ho už znala Státní bezpečnost. Dokonce měl potom nastoupit na znovuobnovenou bohosloveckou fakultu do Olomouce, ale za záhadných okolností ho přejel vlak a on zemřel. Byl silným kandidátem, možná čekal a koukal u kolejí, nebo na tom měl podíl tajná policie.

Když byl Krátký zavěšený, právě tehdy pater Pavlík, když byl tím spirituálem, tak se za ním šel zeptat jeden můj kolega, jestli mu může říct, že má nějakou naději na svobodu. On mu řekl: „No tak kamaráde, to ti nemůžu říct, protože já nic nevím.“ On se oženil a za rok přišel Davídek. Já jsem nikdy neuvažoval o ženění. Mělo to být jasné, že mám jít touto cestou, i když někdy to byla v určitém smyslu křížová cesta. Já jsem dělal v té továrně, teba jsem zametal špony a měl jsem docela jiné ideály. Takže to byla určitá nenaplněnost, ale chápal jsem to jako nějakou oběť pro ty, kterým jsem tam byl poslán - spoludělník.

Měl jste nějaké duchovní vedení během vojenské služby?

Na vojně jsem chodil za P. Josefem Pospíšilem ve Šternberku, ne že bych studoval, ale on byl takové útočiště. Já jsem tam mohl vždycky přijít, on mě přijal. On mě velice podržel na té vojně, já jsem mu nesmírně vděčný. On mě vždycky dal teba nějakou bonbónu. Oni si mysleli, že chodím s nějakou cukrářkou a já přitom... Tam jsem chodíval po nedělích. Nebo jako služba jsem chodil na poštu a stavil jsem se v kostele s bajonetem a na fašistu. To bylo na fašistu ve Šternberku, tam byly velké schody do kostela a vedle byl Národní výbor. Ale asi si toho nikdo nevšiml, takže s tím nebyly nějaké problémy.

Otec studoval doma soukromě teologii – Reginalda Dacíka, Tomáše Akvinského. Když jsem byl na vojně, tak mi psal odpovědi na mé náboženské námítky. Byl velice vzdělaný ve víře a moje otázky mi takto vysvětloval. V penzi napsal Křesťanství a v dečky

materialismus, pomrn velkou práci, která nevyšla, dneska už by to bylo pomrn zastaralé. Tím se zabýval v penzi.

Jak jste se dostal ke spole enství Koinótés?

Starali se o nás naši spirituálové, P. Pavlík a také P. Zemánek, redemptorista, který byl taky zav ený. Ten kamarád, se kterým jsme byli na hranicích, se vydal za otcem Pavlíkem a ekl mu, že mu musí dát n jaký výhled, n jakou nad ji do budoucna. A on mu na to ekl, že neví, co bude. No a za rok p išel Davídek (*Felix Maria Davídek*) a všechno se rozjelo - sv cení atd.

Když se Davídek vrátil z v zení, ihned m l zájem o p ípravu bohoslovce . Protože znal rodinu Javorovu, otce Ludmily Javorové, tak ji okamžit oslovil a zeptal se jí, zda nezná n jaké chlapce, kte í by cht li studovat teologii. My jsme se s Ludmilou znali od Minorit , kde pater (*Norbert*) Škrdlík za ídil mši o tvrt na šest ráno v pracovní dny. Jeden redemptorista, myslím, že to byl taky tajný, sloužil u bo ního oltá e. Pater Škrdlík sed l ve zpov dnici a každé tvrt hodiny rozdával svaté p íjímání, to bylo vynikající. Tam chodila taky Lída Javorová, asi m b hem té doby trochu poznala, a proto m zkontaktovala, jestli nemám zájem o studium teologie. Tím jsem se dostal blíž k Davídkovi. Jednoho dne jsem se potkal s P. Krátkým. Zeptal se m , co d lám a konstatoval, že to studium dosud nebylo nic valného, že mn a další spojí s Davídkem, a že se to rozjede. Mimochodem Krátký se taky n jak znal s Lídou Javorovou. Také na mém setkání s P. Davídkem m l podíl Jan Blaha.

Popište Vaše zapojení do innosti spole enství Koinótés.

V tšinou se Davídkovy aktivity d ly v noci, jednou si m v noci povolal. To bylo moje první setkání s ním, kdy mi íkal, co mám studovat atd. Davídek pracoval v D tské nemocnici, takže tam jsme za ním kolikrát chodili na n jaké pohovory. M l zvláštní zpov dní schéma - cht l, abychom chodili na zpov k n mu. Velice d ležitá byla seminá e v Kobe ících, což je vesnice za Slavkovem, ty byly vždycky v pátek nebo v sobotu ve er. Seminá e probíhaly v noci a následující den až v poledne, protože Davídek m l zvláštní režim, v noci pracoval a ve dne spal. Seminá za al t eba ve 21:30 a trval do rána. Vzpomínám si, že jednou jsme m li seminá do dvou hodin do rána. Ty seminá e jsou popsány v knize Hanuše a Fialy. Na seminá i vždycky navrhl t eba t i témata a nechal nás vybrat, které chceme. Látku p ednášel spatra, nic ne etl. T eba jsme se sešli a ekali jsme, že ráno za ne p ednášet. as ubíhal, bylo osm, dev t a Davídek nikde. Zašli jsme za ním a vzbudili ho. On íkal: „Jo já p ijdu, já p ijdu...“ Bylo deset, a pak v jedenáct p išel. Na omluvu ekl, že když prší, tak nem že p ednášet. On byl velice citlivý na tlak.

Ty seminá e byly hodn v Kobe ících na fa e. Davídek se tam jezdil domlouvat s tím paterem, který tam tehdy byl. Bylo nás tam patnáct, dvacet, byla tam auta. Proto to bylo nápadné, takže jsme museli p estat, ale n kolik let to tam bylo. Potom byly seminá e v Židenicích na ulici Otakara Šev íka. Tam bydlel bratr Ludmily Javorové a t i sourozenci od jeho manželky, takže ten její bratr tam m l i trvalé bydlišt . Taky jsme jezdívali do Horního Št pánova. Tam byl Davídek d íve fará em, proto tam m l známé. Taky tam m l seminá e pro malý po et lidí.

Rozjelo se to v šedesátém tvrtém, pátém roce. Tehdy ekl P. Davídek, že už by mohla být n jaká nižší sv cení a podjáhenská . Já jsem myslel, že budu taky vysv cen, ale já jsem nebyl. Byl jsem z toho smutný. Pak jsem m l v šedesátém sedmém jáhenském sv cení. To jsme jeli první - já, Jan Blaha a jeho bratr Petr a (*František*) Mikeš. Jan Blaha a Mikeš m li ty i nižší sv cení. To bylo ješt podle starých pravidel – ostariát, lektorát, exorcistát, akolytát. Já s Petrem Blahou jsme m li jen dv sv cení. Už p edtím byli n kte í vyslaní, ale do toho

jsem nebyl zasvěcen. Víím, že byl kontaktován biskup (*Gerhard*) Schaffran, který byl ochoten svítit na kněze předtím, než byl Daviděk biskupem. Takže před nás bylo vysláno do Německa. Měl tam být poslaný místo mne někdo jiný, ale ten byl zavazeneý, nemohl jet, a proto jsem jel já, jako náhradník místo něj.

Měl jsem v lednu na Tiskrále dvě svěcení. Daviděk se mně na zkoušku ptal na něco z práva a z patrologie. Víím, že jsem to studoval z německého textu. Německy jsem nečetl, takže jsem nic neznal, ale přece jen to bylo z němečtiny, z cizího jazyka. Potom jsem už během roku sedmašedesát, v srpnu, měl další dvě nižší svěcení a v září jsem jel do Německa, kde jsem byl vysvěcen na kněze. Jak jsem již řekl, nebyl jsem první na tom svěcení, ale asi třetí. Biskup Schaffran nás před svěcením ani moc nezkoušel. Hovořili jsme o tom, jak to vypadalo tady v Československu, a jak to bylo tam. Do Německa jsem jel 27. září a 28. září roku 1967, bylo svatého Václava. Byli jsme na takovém místě, kde to oslavovala spousta kněží. S touto změnou to bylo tak s bídou, ale on mi řekl, že mi ve svatostech jáhenství a ráno, že mi svatost kněží žství. Na kněze jsem byl vysvěcen 29. září v Schaffranově soukromém bytě, v kapli. U svěcení byl jeho sekretář, a jinak nikdo. Potom byla snídánka, dal mně nějaké peníze a aktovku. Já jsem pak musel jet jinou cestou a vracet se nazpátek po jednom. Samozřejmě jsem předtím musel napsat životopis a celibátní přísahu s tím, že to potom půjde z Německa do Itálie. Pak nevím, jak to s těmi papíry bylo, nebo nebylo.

Po návratu mně Daviděk sestřílil jak malého kluka na dimisionálky (*provázací list*), což jsem měl dát biskupovi, kde bylo, že mně Daviděk doporučí uje ke svěcení. Daviděk mi dal takové papírky a řekl mi, že si je mám strážít za zuby kvůli pohraniční kontrole. Jenže já jsem byl tak nerozumný a řekl jsem si: „Proč bych si to dával do zubů, já si to dám do ponožky.“ Prošel jsem všechno a první Davidkova otázka po návratu: „Jak jsi to udělal.“ A tak jsem mu řekl, že jsem ty dokumenty měl v ponožce a on mně to razantně vytkl.

Jak fungovalo společenské Koinótés.

To bylo společenské, které mělo za cíl přiblížit parusii a to byl hlavní motiv Davidka, právě to čerpal z Teilharda. Toho on hodně uznával a z něj čerpal, že vlastně cílem všeho stvoření je pyramida, a že na konci, nahore, je Kristus. Kristus byl stvořený člověk, jako vrchol celého stvoření. Přiblížit parusii, to znamenalo přiblížit definitivní vítězství dobra, spravedlnosti a pravdy. Vlastně všechno co děláme, má být tímto zaměřeno. A už myjeme nádobí, nebo pracujeme na zahrádce, dokončíme dílo stvoření. Během stvoření, ale nedokončíme ho a my ho svou prací dokončíme. Právě tohle má Teilhard. Jak první křesťané oekávali Krista. „Pij, pane Ježíši, pij!“ A s horečnou touhou. Jak to za 2000 let opadlo. Dodnes oekáváme, denně se to modlíme při mši svaté - tvou smrti zvěstujeme, tvé vzkříšení vyznáváme, na tvůj příchod oekáváme. Kdo skutečně oekává na ten příchod? Právě on mluvil o tzv. parusiálních ctnostech. To jsou ctnosti, které jsou nejvíce zapotřebí, ale které nejsou. Teba rizika milovnosti, udělat krok dopředu, nebo nadje, důvera, statečnost. To jsou všechno parusiální ctnosti, které dnešní svět nejvíce potřebuje, a které bohužel nejsou. Takže jsme tady proto, abychom přiblížili parusii. Kristus nepřijde, dokud nebude oekáván. Ta touha, přijez, pane Ježíši, to je něco, co se Daviděk snažil oživit.

Jaké byly Vaše motivy k angažování se v rámci skryté církve?

Protože jsem cítil, že to je moje cesta, že to Pán Běh po mně chce. Já bych řekl, protože jsem dost nadšením přivítal, když jsem se dozvěděl Davidkovi atd. Kdy to skutečně už bylo svým způsobem reálné a ta svěcení se určitým způsobem jevila, že jsou možná. My jsme tehdy nechtěli do těch Litoměřic, celá ta skupina, protože tam to bylo hodně pod státní kontrolou atd. Takže cítím, že jsem měl úplně jinou cestu a způsob života, než

dneska ti mladí knží. Ti vbec ani nemají ponětí, co to pro nás znamenalo. Víte, ale jaksi nelitují toho, bylo to jakési obohacení, že jsem mohl dělat to, co bylo možné.

Znal jste ústníky semináře osobně?

Tak všechny jsem osobně neznal, ale potom jsme se seznámili. Pak jsme se už vzájemně dost znali, třeba na tom koncilu v Kobeicích. Tam bylo ovšem hodně lidí a těch které jsem vbec neznal anebo znal málo, třeba pátera (*Oskara*) Formánka. Kontakty tedy byly, ale nebylo to zas nějak intenzivní. Byly ty semináře, ale jinak to bylo příležitostné, třeba když měl někdo oslavu.

Setkával jste se s někým pravidelně z tohoto okruhu kromě Davídka?

Pravidelně to nebylo, vždycky příležitostně. Když jsme měli semináře, tak se to setkávalo tam. A ještě teď, když máme ty panychidy, tak tam se taky setkáváme, to už jsou i ti mladší.

Kolik lidí ze společenství jste znal, spojovalo je něco?

Abych Vám řekl poctivě, tak to dost dobře nejsem schopn, protože já jsem všechny neznal. Jak jsme dělali ty semináře v Kobeicích, tam bylo třeba deset lidí, dvacet lidí... To bylo různé. Já nevím, mnohé lidi jsem třeba vbec neznal a až tam jsem se s nimi seznámil. Protože už to byli třeba nějakí známí, nebo příbuzní někoho atd. To bylo tak propojené. Takže jsme se potom znali. Těeba tam byli - doktor (*Josef*) Zeman a dvě jeho dcery, ten doktor Zeman byl určitě se mnou na nás napojený. Já nevím, jak se tam vlastně dostali, prostě bylo to tak. Někdy měli známé, byli známí a proto došlo k rozhodnutí.

Věm spojívala Vaše pastore a jak probíhala?

My jsme měli takovou skupinu dětí, kterým jsem dával duchovní cvičení po bytech v Brně. Jedna z nich byla z venkova, tak ty cvičení byly třeba i na venkově, v lese atd. Potom jsem cítil, že po mně Bůh chce, abych dělal pastore v nemocnici, i když to bylo někdy riziko, tak já jsem cítil, že to mám dělat. Davídek to viděl, schvaloval to, ale někdy mi to zakazoval. „Teďka nějakou dobu mi tam nebudeš chodit.“ Protože za ním byla StB. On s nimi uměl jednat, každý si to nemohl dovolit.

Prakticky každou středu a neděli po sedmnáct let, i když byly výjimky, jsem navštěvoval nemocnici. Tehdy za komunisty byly návštěvy v nemocnici jen ve středu a v neděli. Nejezdil jsem jenom po Brně, ale taky do Letovic, do Stelice, tam byly taky nemocnice a nikoho jsem tam neznal. S sebou jsem měl sanktissimum, svátost nemocných a chodil jsem po návštěvách. Vstoupil jsem do pokoje a třeba jsem se zeptal: „Není tady paní Brabencová?“ A oni odpovídali, že tam není. Takto jsem se dal do řeči s tou osobou, která mi odpovídala. Začal jsem otázkami jako: „Co tu děláte? Jak se Vám daří?“ A pak jsem se zeptal: „A modlíte se taky někdy?“ Tak jsem navázal kontakt a už to jelo. Někteří lidé, kteří by normálně neřídali kněze, aby za nimi přišel, byli otevření všemu.

V jedné nemocnici se mi stal takový případ. Šel jsem za nějakým známým a ptal jsem se souseda: „Jak se máte, co tu děláte?“ A taky jsem se ho zeptal, jestli se modlí. On mi odpovídal: „Já se budu modlit? Když včera jsem se budu modlit.“ Teď začal vyklíkovat, kdyby řekl, dejte mi pokoj, ale on vyklíkoval. Já jsem potom šel pryč a on na mně vyklíkoval na chodbu. Jednou se mi stal kritický případ, tam jsem mohl shořet. To bylo v Hybešově nemocnici, přišel jsem tam a viděl jsem jednoho dědečka. Povykládal jsem s ním a dal jsem

mu svaté p íjímání. Mezitím tam p išel jeho vnuk. Já jsem pak d de kovi dal k ížek na elo jako požeňnání a on na mn , že chci, aby zem el, že mu d lám k ížek na ele, a že jsem mu n co dával. Já jsem mu íkal, a chvílku po ká, že si to s d de kem vy ídím. Opakoval, že jsem mu n co dával, že ho chci zabít atd. Chytl mn pod krk a šel za sestrou. Já jsem mu íkal, že jsem mu nic nedal a sestra se šla zeptat toho d de ka a on ekl, že jsem mu nic nedal. Jinak nevím, jak bych odtamtud odešel... Tohle jsem d lal sedmnáct let. N kdy s v tším, n kdy s menším úsp chem. T eba na erveném kopci, po návšt vách, sestry v tšinou chodily pozd . Já jsem nemohl p íjít, když tam byly návšt vy, musel jsem chodit až tak ve t i tvrt na ty i. Pokoje byly t eba po deseti l žkách a z personálu nikdo. Celé jsem to obešel, dal jsem poslední pomazání a než p išla sestra, tak už jsem byl pry . N kdy jsem m l nervy. Taky jsem chodil na Kociánku až do t etího patra na uzav ené odd lení. Zjistil jsem, že tam t eba n kdo leží, tak jsem tam šel. Sestra mi musela otev ít a odešla. Tak jsem t eba pochodil všechny pokoje. N kdy m n kdo vid l z jiného pokoje.... Tak to byly taky nervy, ale vždycky jsem cítil, že to mám d lat. Ješt dnes chodím do nemocnic, kde mám známé.

Mezitím v sedmdesátých letech jsme se setkali s paterem Vladimírem Píchou, ten byl u Maltézského ádu. Páter Pícha byl v Praze u sv. Vojt cha, je to takový malý kostelík na náb eží. Oni byli spolu s Davídkem zav ení a společ n plánovali budoucnost církve. Pícha cht l zajistit ád práv pro tehdejší dobu a Davídek vybral pro ten ú el zrovna m . Takže jsem u Píchy v soukromém dom složil slavné sliby. Jenomže Pícha potom zem el a Davídek taky. Pícha mi tehdy napsal, že v té dob byl p evorem, priorem, pater (*Antonín*) Vorá ek. Pícha mi latinsky napsal dekret, že mám být Vorá kovým nástupcem, že mám ty sliby jako nástupce p evora Vorá ka. Jenže já jsem se s tím Vorá kem nikdy nesetkal, jeli jsme k n mu na návšt vu, ale on nebyl doma. Pícha potom onemocn l a zem el. ekl, že to dal n jakému kn zi v Radvanov (*v Radvanov sloužil od roku 1979 P. František Šilhan*) nebo n kam do ech, tam byly n které farnosti, které m li ti Maltézští rytí i. Tehdy jsem tam za ním jel, to bylo pár farností, co m li Maltézští rytí i, ale on mi ekl, že mu Pícha nic nedal.

Pozd ji jsem to našel u Lídy Javorové, ten dekret co mi psal ten P. Pícha, tak jsem si to nechal a už po revoluci jsem se za al kontaktovat s „maltézáky“ v Praze. Já už nevím, jak se doty ný jmenoval. On, že to není nikde zaznamenané a oni potom cht li, abych jel do íma. To už bylo v devadesátých letech a já jsem tehdy za al marodit. M l jsem t íkrát onkologické a srde ní operace. Takže se mi do íma moc necht lo, proto to zhaslo. Já jsem to pot eboval proto, že jsem psal poslední v li a nem l jsem jistotu, že m j majetek nepat í ádu. Tak jsem se snažil o tom informovat, jak to tedy je. Nakonec zjistili, že v Praze to není, že nejsem vázaný, že kdybych cht l, že by napsali do íma, jestli to tam skute n nepopsal, ale toho jsem potom nechal být. Jsem si v dom, že jsem skládal sliby, každý den se modlím ádové modlitby. I když s nimi nemám n jaký kontakt.

Když jsem nastupoval u biskupa Vojt cha (*Cikrleho*) do diecéze v Brn , v roce 1992 jsem s ním mluvil a on se ptal n koho tady z toho ádu, a oni, že mají ty fary obsazené, takže to celé padlo. Prost jsem z stal tady v diecézi, ale cítím, že pat ím do toho ádu. Denn se v nuj modlitb a mají taky na starosti nemocné, jako jsem m l já, takže to tak se mnou souvisí.

Cítím, že k tomu ádu pat ím. V ur ítém smyslu jsem m l to povolání, protože to je ád, který se stará o nemocné atd. Mn byla daná ta funkce, že jsem za totality chodil po nemocnicích. Ty lidi jsem v bec neznal a nabídl jsem svátosti atd., takže ur ítým zp sobem si myslím, že jsem to s pomocí boží naplnil.

Jak velká byla skupina t ch d v at, kterým jste se m l v novat?

To nevím. To vám ne eknu, on to m l na starosti p vodn Provazník. Pak, když nastalo to rozd lení, tak n která ta d v ata jaksi držela na toho Provazníka, tak z toho nebylo

moc nadšení, protože se na to dívala jinak, ale vím, že jsem je navštěvoval, nebo ony chodily ke mně ke svátostem atd.

Získával jste vy osobně proinnost skryté církve další osoby? Jak probíhalo kontaktování nových lidí?

To probíhalo přes Davídka. V těch Kobecích se setkávali také Slováci atd. Jezdili jsme na Slovensko, kde měli kontakty, někdy i na faráře atd. Potom jsme často jezdili třeba do Ostravy. Já jsem tam s Davídkem byl taky, byla tam taky nějaká skupina, třeba jsem ani nevím, jak se jmenují. Ale že bych někoho získával osobně, to bych nemohl říct.

Jak probíhala synoda v Kobecích?

Teď jsem si nepamětl, že nás tam bylo asi padesát osob, ale to já si nevzpomínám. Víím, že předtím měli Davídek nějakou otázku a ti tři se postavili proti tomu. Jemu by nevadilo, kdyby byli proti tomu, ale oni vytvořili komunitu, nebo komunit, a snažili se formovat představy té druhé skupiny. Potom bylo hlasování, to už nevím, ale dopadlo to tak nějak napůl. Na to se názory rozcházejí. Ale předtím se Davídek rozhodl, hned nějak za pár dní, to byly Vánoce sedmdesátého roku a hned 27. prosince vysvětil Ludmilu.

Jak byli svolávání účastníci synodu, byl k tomu nějaký klíč?

To já nevím, určití lidé tam svoláni byli, ale určití lidé tam svolání nebyli. To asi bylo podle Davídkova uvážení, nebo nevím, jak to bylo přesně. Měli tam být biskupové a ti někteří další. On předtím udělal tzv. grémia, kde byli Provazník atd. A potom se postavili proti tomu. Já jsem v tom grémiu nebyl, to zase byli ještě jiní. Jak toto přesně fungovalo, to nevím, koho vyvolil. Asi tam bylo dost lidí, když tam bylo těch padesát lidí.

Jak vysvětloval možnost takového rozhodnutí na synodu?

Davídek byl přesvědčen, že v dané situaci má být umožněno svícení ženy. Viděl, že lokální církve vlastně zastupuje celou církev, a protože to není nijak jinak možné, tak má určitá pravomoc.

Jak probíhala rozpad Koinotés a jaký byl jeho význam?

Davídek napsal dopis Ad tres fratres a suspendoval je. Oni si to nechtěli nechat líbit, tak jeli za (Peterem) Dubovským... Já nevím, jak to všechno dopadlo, ale vytvořili jinou skupinu bez Davídka a světili i biskupy atd. Davídek je potom nějak pozval a oni nepřišli, a odmítli se s ním setkat. Což je dnes asi škoda.

Jak probíhala setkání v Ondřejově dole?

To bylo setkání, kde probíhala hlasování znovu. Kde se hlasovalo, že se tou cestou má jít. Tam už byli asi jen ti, kteří byli pro to. To bylo asi taky někdy v sedmdesátých letech. To chtěl Davídek přísahat, že to zůstane v tajnosti, ale my jako biskupové jsme to nemuseli dělat. V těch Kobecích byli někteří lidé, kteří tam neměli být, které tady ta skupina (pravděpodobně Provazník, Dvořák, Pojer) prosadila, ale neměli tam být. To už je všechno pryč. Davídek věděl, co chce, a že k tomu má určitý důvod a cítí, že to má udělat.

Pak jsme byli na tři dny v Ostravě a on mi potom dával nějaké ty práce. Já bych s ním nemohl být, mně by to vadilo a deprimovalo, že bych nebyl sám sebou. Já jsem vypracoval licenciátní práci a doktorskou práci jsem potom nedokončil. To bylo srovnání Béziny a Teilharda de Chardin. Víte, že mluví společně v cíti. Tak jsem si uvědomil, že Davídek skutečně ví, co chce.

Také jsme s ním taky byli na nějaké cestě, byli jsme v ženském klášteře. Jedna sestra nám začala vykládat, že byla ve vězení, ani jsme se na to neptali. Říkala: „My jsme mluvy eucharistii, dávaly jsme si ji do vlasů atd. a nemluvy jsme v domě nějaké hříšnosti, ale potom ebovaly jsme odpuštěním.“ Právě to bylo v jistém smyslu zadostiučinění Davídkovi, kdyby tam byla nějaká sestra, která by jim ho mohla dát... Taky to někde bylo, že on v nějaké té věznicí, kde byla taky ženská věznice, a on přesvědčeně v věznicí kiel absoluci atd. Nebo v Brně, tady byla sestra cyrilometodějská Jiřinka. Ta potom byla v nemocnici, bydlela sama, protože to bylo za komunistů. Ta obrátila nějakou kolik lidí, protože když do nemocnice přijde kněz, tak přijde jak deus ex machina, ale ona s tím nemocnými byla, oni jí dávali oválí atd. Pak to chápal tak, že polovina lidstva je zabraňována, aby naplnila kněžskou službu. Tebe vím, že některé ženy chtěly být ženatými kněžími, protože sice ten celibátník asi ví, ale ženatý má větší pochopení tady pro to. Víte, dneska církev totálně zamítá své ženy, ale nevím, jestli je to nejrozumnější. Kdo ví, co bude za 300 let? Právě Davídek říkal, že v tom sedmém, osmém století ve Španělsku byly abatyše, nebyly kněžnicemi, ale mluvy jurisdikce, jako mluví farář. Říkal, že o tom píše sv. Pavel, že byly jáhenky, Foibé, nebo Aquila Prisca, a že také uily. On říkal, nevím, odkud to má, že byly sakramentálně své ženy. Že mluvy taky určité nějaké poslání a potom se to ale celé nějak ztratilo. Já to nedovedu tak dobře posoudit, protože já jsem tu jednou mluvil se sestrou, a ona říkala, že si nedovede představit, že by žena byla kněžnicí, ale byly ženy, které toužily být kněžnicemi.

Na koncil v Koblenzích nechal Davídek vypracovat dogmatickou expertízu o své ženě. Ten, kdo to dělal (*Stanislav Krátký*), řekl, že z dogmatického hlediska není důvod, že to je historicko-sociální důvod. Pán Ježíš byl mužem, to nebylo možné jinak, tam žena nemá žádné postavení, ale už je zajímavé, že skutečně byly ty jáhenky a ženy, které uily k esanské náboženství. Davídek nějak tak cítil... Chápal to jako příslovečně skryté církve všeobecné církvi. I když mu to asi nejvíce uškodilo. Teilhard de Chardin taky za svého života nemohl publikovat, jen tak mu to zakázali a dneska je na něm II. vatikánský koncil. Nebo v d jiných to máte také. Svätý Tomáš Akvinský nebyl za svého života uznán, protože přepal od Arabů, no a dneska... Nebo svätá Jana z Arku byla upálena biskupem. Právě proto vidím, že církev má ve struktuře toho vlaku hierarchii, ale ta lokomotiva, to jsou tykadla, která ukazují dopředu. Víte, on má velice smysl pro nové, pro nové situace.

Jaké bylo Vaše oficiální povolání za socialismu?

Nás bylo víc, kteří jsme měli zájem o kněžství, tak jsme po maturitě nastoupili do První brněnské, tam nás dali do těžké kotlářny. Pak jsem dělal jeřábčíka, poté úředníka. Poté jsem šel do vodárny, kde jsem zapisoval vodoměry. To jsem dělal přes dvacet let. Byla velká výhoda, že jsem chodil do šachet a zapisoval vodoměry, protože jsem měl volnou pracovní dobu. My jsme dostali práci třeba na tři dny, já jsem ji udělal za den a měl jsem tři dny volno. Práce byla od kusu, odevzdal jsem, co jsem měl a hotovo.

Tak jsme začali studovat, bylo nás asi pět. Někdy na mně tato situace tíživě dopadala... Některí šli studovat, ale my jsme pracovali.

V dle vaší rodiny o Vašem kněžském i biskupském sv. ženě?

Milý příteli, ani rodiče to nevěděli. My jsme to nesměli říct ani rodičům, protože maminka by se mohla pochlubit, že jsem kněz. Oni nevěděli, že jsem vysvěcen, oni věděli, že jedu do Německa, ale rozhodně nevěděli pro to. Taky to někdy byly doma problémy, já jsem třeba přicházel ve dvě hodiny ráno, a to se jim moc nelíbilo. Ale zase musím říct, že mi určitě způsobil vřelost. Já jsem přesvědčený, že tatínek to tušil, i když jsem mu to nikdy neřekl. On byl potom nemocný, tak jsem mu nosil sváté přijímání do nemocnice, ale nikdy jsem mu to neřekl, takže uměl a nevěděl to. Maminka to potom věděla, to byla devadesátá léta, tak to se už otevřelo. Víte, to bylo známo jenom v tom společenství Koinotés, ale jinak ne.

Já jsem přijel z toho Německa, už nevím, jestli to bylo ve dne nebo v noci a oni ani netušili, že doma mají kněze. Aniž si toho byli v domě, tak rodiče na tom měli velkou zásluhu. Dneska jim ani nejsem schopný podkovat, zvláště tatínkovi... Stedoškolský profesor, vzdělaný a stále, teď to vidím, s úzkostlivostí pevně o naši rodinu. Víte, to říkám dneska maminkám, nebo i v kostele - priorita, to je výchova dětí, i když dneska je to docela jiné, je to daleko těžší. My jsme chodili každý měsíc ke sváté zpovědi společně v Brně a pro to byla muka. Já jsem třeba dvě hodiny zpytoval sv. domá... Přijdu do kostela, nepřijdu do kostela... To nikoho ani ve snu nenapadlo, to bylo tak samozřejmé. Dneska, když jsem byl na rekolekci v Brně, tak tam přišli manželé, kteří dělají duchovní cvičení. Ta paní povídala: „Přijel za mnou syn 16-ti letý.“ Ze superkatolické rodiny. „A on mi řekl, mami, já už nebudu chodit do kostela.“ To za nás nebylo možné. Ovšem řekl bych, že až dostane rozum, tak se tam možná vrátí k tomu, kde mu ho rodiče vedli.

Věděli někdo na vašem pracovišti, že přebíháte ve skryté církvi?

To ne. Když jsem přišel z První brněnské do vodárny, věděli, nevím, jak se to dozvěděli, že jsem studoval teologii, ale jinak nic nevěděli. Později pro mě do vodárny přijel Mercedes StB, a že mám odevzdat pas. Já jsem ho tehdy nějak neodevzdal, oni mě naložili a dovezli mě domů. Dal jsem jim pas a oni mě odvezli zase zpátky na pracoviště. Přetím jsem se dostal dokonce i do Libanonu a Egypta, ale jak mi sebrali ten pas, tak už jsem nikde nebyl. Vodárna mi tehdy povolila zájezd do Egypta, to jsem už byl kněz. Potom jsem chtěl jet do Mongolska - zavolał si mě editel: „Prosím vás do Mongolska, kdybyste chtěl do Moskvy, ale do Mongolska...“ Davídek říkal, abych si s sebou do Mongolska vzal eucharistii, jenomže pak ten zájezd zrušili, a já nikam nejel.

Do té doby jste byl vyslán Davídkem?

Ne, to byla taková příležitost. Ale vím, že jsem o tom s Davídkem mluvil, protože mi říkal, co si mám prostudovat. Sloužil jsem tam mše sváté.

Já jsem byl v poslední době několikrát v nemocnicích, když jsem tam byl s bércovým vředem, tak jsem každý den sloužil mši v nemocnici. Potom, když jsem měl rakovinu, tak už to nešlo.

Dostal jste od Davídka za úkol v novat se nějakým v dním disciplínám?

Každý dostal od Davídka úkol studovat dávkovinu, já jsem třeba měl za úkol řečtinu. Já jsem ji studoval, ale už z toho nic nevím. Nebo staroslověňštinu. Každý měl něco dlat. Z té řečtiny si pamatuji, že nás tam bylo víc - to bylo nějak dávkovinu. A španělštinu jsem studoval, ale to už taky nevím. Co jsem studoval od začátku, od malička, tak to mi zůstalo, jako latina. Ta řečtina byla rok a španělština taky. řečtina pak nějak přestala. Učil nás nějaký řeč, který byl nějak dlouho v Řeně. Já si z toho velice pamatuji, že řečtina je tónový jazyk. Řečtina je

jedno slovo a má několik významů, podle toho, jakým tónem to řeknete. Těba [:ma:] je obilí, kůra, matka. Ještě jsme nepsalí a my jsme anglicko-italské učebnice, to si vzpomínám. Davídek chtěl, aby se něco dělalo. On posílal hodně lidí taky do Ruska, aby to tam nějak poznali.

Taky jsme museli navštívit určité filmy. Těba i mravně závadné - bych řekl. A chtěl, abychom viděli těba (*Federica*) Felliniho, (*Piera Paola*) Pasoliniho. To všechno jsme museli absolvovat, anebo přečíst určité knihy.

Já jsem měl výhodu, že jsem ještě před Davídkem, měl z povídání - pátera Josefa Budiše - u Jakuba. Víte, on měl dobrou metodu, učil mě, co mám číst. Například to byly knihy od Jana od Kříže a Sv. Terezie Veliké. To víte, kolikrát jsem tomu všemu ani nerozuměl. Prostě posouval toho člověka takhle dál. Protože opravdu člověk tím tením, tím seznámením opravdu roste. Takže jsem se seznámil s lidmi, kteří Krista milovali, a pro církev něco udělali. Teď jsem si zrovna koupil knihu, a je mi sympatická, Karmelitská spiritualita. Na každý den nějaká myšlenka od karmelitánů - těba od Terezie Veliké, Edith Stein a Terezie z Lisieux. Jako žáci jezuitů jsme měli kontrolovat a popisovat, jak jsme prožili den. Jako by se dívali trochu víc do sebe, na rozdíl od karmelitánů, kteří se nedívají tak na sebe, ale celá jejich spiritualita je zaměřená k Bohu a pro Boha. To je takový můj dojem.

Taky mě velice oslovil Charles Foucault, to je totálně jiná spiritualita. Ta vidí, jak církev všechny objímá. On je salesián - to je akce, domy, mládež atd. Foucaultovci, řekl bych, to žije pracují a modlí se a tak vykupují svět. Louis Gardet, následník Foucaulta, píše, že nějaký jeho známý inženýr, který pracoval v atomové energetice, se dal k foucaultovcům a pak to žije pracoval někde v Africe s lopatou. Pověděla jeho maminka a říká: „Já jsem z něho udělala profesora a vy jste z něho udělali nádeníka.“ Ale oni jí povídají: „Paní, víte, kde uměl ten Kristus?“ Takže to je taková spiritualita, která se mi taky líbí.

A co myšlenky de Chardina?

Tak jistě, to je taková Davídkova postava. Já jsem dělal exercicie právě z de Chardina. On má takovou tu parusiální vizi. Kristus jako vrchol celého stvoření, které si můžeme představit jako pyramidu, a že vlastně každá spiritualita by měla být parusiální. Denně se to modlíme. Tvou smrt zvůstujeme, tvé vzkříšení vyznáváme, na tvůj příchod čekáme. Kdo čeká na příchod? První každá, to byla touha a po Kristu. „Pij ! Maranatha. Pij , pane Ježíši.“ Tam byla ta horečná touha - už to bude. Za těch 2000 let ta touha vychladla. Ale Kristus nepijde, dokud nebude očekáván. Právě abychom probudili touhu a dovedli tu všední práci za adit jako parusiální. Jako dotvoření světa. Bůh stvořil svět, my ho máme dokončit. Až bude dokončen, tak Kristus přijde.

Jak ovlivnilo působení ve skryté církvi Váš osobní život?

Já jsem moc přátel neměl, jsem dost samotáský, ale tam byli přátelé. Ze začátku to byli přátelé těba z gymnázia, co jsme se tak znali. Pak teprve až v tom Koinótés, to byli lidé, kteří skutečně byli takoví přátelé, kterým se člověk mohl svěřit, a už to byli muži, nebo děvčata. Davídek měl takovou koncepci, těba někdo by mohl být pohoršený, že jsem se s tím děvčetem políbil, to bylo docela možné. Políbit nemusí být projevem vášně, ale vděčnosti, úcty atd. On tyto hranice moc neměl, to bylo v tomto otevřené a mně to velice pomohlo, protože já jsem potom, až po Provazníkovi jsem měl na starost skupiny těch děvčat. Mně to velice pomohlo, vytvořit pirozený vztah bez skrupulosity k ženám a dívkám. My jsme se těba chodili s nimi koupat, nebo jsem jezdil se dvěma sestrami na dovolenou. Jedna měla auto, tak jsme vždycky stavěli stany atd. Necítil jsem, že je to nějaké přestoupení, my jsme byli slušní atd. Právě tady trošku to přiblížení, to je velká Davídkova zásluha. Já jsem těba

musel chodit do tanečních. Davídek m tam poslal a dal mi partnerku. Já jsem na to byl „levý“. On m l takové nápady. Ješt si vzpomínám, jak jsme tan ili val ík, a u, džajv, to byl n jaký kurz, tak on m tam poslal s Lídou Javorovou.

Udržoval jste kontakty s Davídkem až do jeho smrti?

Jist , já jsem byl jeden z posledních, kte í za ním chodili. On už návšt vy moc nep íjmal, ale byli jsme t i, nebo ty i, které k sob bral. Mezi nimi jsme to byli já a Siard Klement, kn z (od roku 1973 biskup). Vždycky ve er jsem mu posloužil atd. Já jsem s ním byl ješt 15. srpna v noci, to už tedy chrlil krev a 16. srpna zem el.

Jaký je Váš názor na Davídka a jeho dílo? Jak je hodnotíte?

Davídek byl svéráz, ale skute n v d l, co chce. A sv cení ženy, to nebyla n jaká jeho chiméra, když byl ten koncil, tak to tehdy bylo aktuální téma. Páter Krátký vypracoval dogmatickou expertízu, jestli je to z dogmatického hlediska p íjatelné. Expertíza vyšla v tom, že není d vod, pro by žena nem la být vysv cena. ekl bych, že je to historicky dáno, že Pán B h taky nevolil, aby byl pán Ježíš ženou. Ani nemohl, protože žen se nep íkládal dostate ný význam. Toto postavení ale II. vatikánský koncil zm nil, d ív nemohly ministrovat ani sest i ky. Vatikánský koncil ud lal pokrok. Davídek byl toho názoru, že druhá polovina lidstva je kv li tomu ochuzena, a že toto je p ínos druhé linky všeobecné církvi. On to potom komentoval, to jsem u toho zrovna byl. Byli jsme na Slovensku n kde u ádových sester. Jedna sestra íkala, jak byla zav ená, že m ly eucharistii, dávaly si ji t eba do vlas , ale pot ebovaly vyznání. Nebyly si v domy n jakých t žkých h ích , ale toto bylo n co, co postrádaly. Takže práv tohle byl asi jeden d vod, že kdyby tam byla n jaká ta sestra, která by jako kn z mohla rozh ešit.

Davídek taky v d l, že s ním ve vedlejší v znici jsou n jaké ženské, takže k i el absoluci p es ze v znice. Davídek byl velice nabitý lov k, v d l, co chce, opravdu a pro církev nesmím ud lal. Ke konci p íšel jeden kn z, nevím, kdo to byl, Davídek ležel v t ch posledních okamžicích a on se Davídka ptal: „Co vlastn tady tak d láš?“ Davídek odpov d l: „Trpím za církev.“

Dneska ho mnozí odmítají, ale trnácet let v zení... Jist p ekro il n jaké normy, byl si v dom, že práv proto to má ud lat. V d l, že to má d lat, že to církev pot ebuje a práv proto ty normy p ekro il. Myslím si, že m l velký smysl pro nové v ci. Církev, jak Hanuš píše v té knize, má klí e a ch estí jako žalá ník, ale neotvírá.

eknu p íklad, co mi jednou ekl Davídek, a na tomto základ jsem inil. P íšla za mnou jedna paní a íká, že má známého pána, ten má rakovinu a je na tom špatn . Proto by bylo dobré, abych za ním p íšel. Tak jsem tam šel, i když jsem ho v bec neznal. Našel jsem ten pokoj, kde m l být a on šel zrovna s návšt vou ven. Takže jsem v d l, o koho šlo. Sledoval jsem je z povzdálí. On potom šel do ku árny, to bylo v záchod , a já jsem šel za ním. Ptám se, jak se mu da í. A on ekl, že je to s ním špatné. A dal jsem mu otázku, jestli se modlí. A on: „Víte, že se modlím.“ N jak jsme o tom mluvili a já mu íkám, jestli by necht l ke zpov di. Ke zpov di to ne, prost to odmítl. Ale byl ochoten vzbudit lítost, a proto jsem mu dal svátost nemocných. A ptal jsem se, že bych mu dal svátost p íjímání. Víte co mi ekl? „To nemám odvahu p íjmout.“ Pak jsem p íšel k Davídkovi a íkal jsem mu to, že necht l zpov . A on íká: „Cos ud lal?“ Já jsem mu to ekl a on ekl: „To jsi ud lal dobre.“ Protože íkal, že ti lidé, když jsou nemocní, tak ásto je jejich mysl taková posunutá, a nelp l na tom, aby všechno p esn splnili. Davídek m l smysl pro to, když ti lidé m li trošku dobré v le. íkal: „Zachy te se jeho dobré v le a doutnající knot neuhaste.“

Takže v té pastoraci byl takový lidský. P edevším jeho nejv tším cílem byla salus animarum- spása duší. Dneska je taky otázka, jestli je to nejlepší řešení - t eba rozvedení a svátosti. Konkrétní p ípad, co jsem zažil. Jedna paní napsala mojí pastora ní asistentce v Ku imi, že by chtě la k est pro dítě , ale že nemá platné manželství. Když jsem to četl, tak mi bylo jasné, že to dítě pok tím. Ona to popisovala, jak se vdala, měla církevní svatbu, a dlouho nemohli mít dítě a z toho se psychicky sesypala. Její manžel, aby ji podpo il, tak ji zatajil milenkou a opustil ji. Ona to chtě la vrátit, a proto na narozeniny pozvala toho manžela. On tam byl chvíli a šel pry . ěsám získala nějakého partnera a za p l roku měla dítě . A te kdo byl v tom viněn tím, že se rozvedli. Víte, já jsem jí nedal svátosti, ale chodila do kostela a pok til jsem jí dítě . Já jsem se na to nedíval tak netolerantně a p ísn . V pastoraci byl lov k ur itým způsobem Davídkem vedený, jeho lidskost byla p íkladem.

My jsme ze za átku sloužili t eba se lži kou a hostií. Davídek sloužil mše ve v zení, například leželi a na prsou měli lži ku s vínem a rohlík. M ěli jsme za úkol od Davídka sloužit dvě mše denn ě , a koliv byly velice krátké. To bylo jen ob toování, prom oování a p íjímání. T eba jsem p íšel z práce v deset ve er a te ě jsem měl sloužit mši, na to už nebylo pomyslení, ale sloužil jsem. Davídek byl tak zvyklý, že to děl al, jako bychom mohli i my vždycky sloužit mši.

Davídek v d ěl, kdy má um ít. On zem ěl v roce 1988 a nevím, jak by to bylo potom, kdyby nezem ěl. A m ěžu vám říct, že jeden kn ěz, biskup, dneska už zem ěl, měl kontakty se zahrani ěm, s (*Stefanem*) Wyszy Ńskim, který Davídka velice uznával a p edával mu zprávy a naopak. Davídek asi ěnil pokusy kontaktovat se s papežem, ale to nebylo nikdy p íjaté. Takže Davídek necht ěl být nějaký schizmatik, to ne. On uznával papeže a všechno, ale řekl bych, že by s ním chtě l osobn ě hovo it. On posílal zprávy, tehdy ještě do íma, ale potom už je neposílal, protože na t ěch místech byli kolikrát „estébáci“. Byly ur ité zprávy, že má p estat fungovat a tak dál, ale to on nep íjímal. Byl p esvěd ěný, že neznají tu situaci, jaká tady byla, a že neznají v ím naši složitou situaci.

Navštívil Vás v této souvislosti vatikánský diplomat John (Ján) Bukovsky?

Já jsem se s ním nikdy neseťkal.

Udržoval jste za komunismu kontakty s p edstaviteli oficiální církve?

No, s t ěmi oficiálními jsem se setkával t eba jenom v kostele. My jsme se s nimi ani moc nem ěli kontaktovat. Nap íklad jsem zp íval chorál a Davídek mi řekl, a p estanu. To bylo ještě p ed sv ěcením. D vodem sp íš bylo, že když t icetiletý chodí do kostela a je sám, svobodný, tak je nápadný Státní bezpeč nosti. Takže to jsem si potom mše sloužil sám a do kostela jsem moc nechodil. Kontakt s oficiální církví moc nebyl. Ale Davídek kontakty měl. Víme, že jsme jezdili na Hostýn, tam byl nějaký páter. Myslím, že byl v Pacem in terris, ale byl v kontaktu s Davídkem. Nebo v Kobe ěcích byly ur ité kontakty, ale tak osobn ě , to ne. Já jsem žádné kontakty nem ěl.

Byl jste n kdý u výslechu StB?

Jist ě , několikrát jsem byl vyslýchán na „Lenince“ a v Bohunicích. V padesátých letech jsem ještě nebyl u výslechu na StB, to až pak, když jsme byli s Davídkem. Ani p í spolupráci s Krátkým, teprve až potom s Davídkem, kdy jeho ěinnost byla už dost rozší ěná. Davídek n které lidi p íznával. On to s t ěmi „estébáky“ um ěl hrát, víte. O m ě p íznal, že jsem jáhen, ne kn ěz, ale n které p íznal i jako kn ěze, a n které nep íznal v bec. ěsám bylo známo, že je biskup.

Byly výslechy StB pravidelné? Měly nějaký interval?

To ne. Víím, že jeden byl 17. dubna 1962. Tehdy byly akce náborů do dolů, zkrátka, že nás pošlou do dolů. Při výsleších mě nijak nebili, to ne, ale křivili a byli nepřívětiví, to jo. Já nevím, jestli jsem byl na výslechu třeba ikrát, třeba ikrát.

Měl jste strach?

No jistě, že jsem měl. Ale abych řekl upřímně, na to riziko, na to velice rád vzpomínám. Za takové sloužení bez souhlasu byly dva roky, my jsme prakticky jinak nenesloužili. Dneska děkuji Davídkovi, každý den na něho vzpomínám, nebýt jeho, tak nevím, jestli bych byl někde zemřel. Skutečně to byl člověk, který miloval církev, za tu církev trpěl, a byl pro ni zavřený a pro církev taky něco udělal. Zachránil mnoho povolání, která by se jinak neuskutečnila. Měl jsem kamarády, kteří taky chtěli jít na nějaké žstvi, ale protože jít nechtěli do těch Litoměřic, tak se pak oženili.

Veděl jste o nějakých kolaborantech s StB z vašich řad?

Davídek s nimi byl v kontaktu, ale on si to mohl dovolit. Víím, že jednoho z nás taky kontaktovali. Že by mohl s nimi navázat kontakt, a ... Ale nechal toho, nešel do toho, protože to si nemohl každý dovolit. A tak něco nepříznal... Davídek udělal nějaké kompromisy, nepříznal některé věci, a mě nepříznal jako jáhna, i když jsem byl „oficiálně“ někdo. Aby prostě zamaskoval celou situaci, Davídek měl s nimi určitý kontakt. Ale jistě ne, aby s StB kolaboval.

Jaký je Váš vztah a jak hodnotíte II. Vatikánský koncil?

Podívejte se, to víím, že jsme byli právě u jednoho kamaráda, u televize, když začal. Vždycky se ukázala ta holubice z kostela a Veni sancte Spiritus. Myslím, že se to přijalo s otevřenou náručí. Jak říká Jan XXIII - otevření okna do Církve a světa. Vííte, dneska to někdo trochu zpochybňuje, právě tu liturgii atd. Ona ta liturgie byla možná dle stojnější. Já jsem byl ještě normálně vysvěcen latinsky a primici jsem měl latinsky. Všecko to bylo předtím a teď potom. Kdy ještě nevyšly tedy ty dokumenty, ale dneska vidím, že to byl skutečně pokrok, protože tehdy – to znám z praxe – byla mše svatá, někdo stál zády k lidu a cosi se tam potichu modlil. Lid zpíval mariánskou píseň, nebo se modlil rženec. Řekl bych, že to dostalo propojení mezi oltářem a lidem. To skutečně nastalo.

No a toto jsme už dělali v Koinótés, my jsme třeba stáli okolo stolu, a třeba i dělal evangelium atd. Davídek říkal, že jak sloužili mši svatou ve vězení. Leželi ve tmě na prýni, na prsou měli lži kušáky z rožinek a rohlík, a tak sloužili mši svatou. To jednou mi říkal Krátký, že vytýkají, jak sloužíme mši svatou, protože jsme jí sloužili třeba v koupelně, nebo tak jenom doma. Ne ve významných nebo slavnostních podmínkách. Tehdy páter Krátký říkal, kde byla vlastně první mše svatá, to bylo místo odsouzení - kříž. To bych řekl, že jak jsme sloužili mši svatou, to bylo něco, co odpovídalo té době. Nebylo to nijak slavnostní, obrovité, ale bylo to skutečně živé společenství. Tomu se „Druhý vatikán“ nijak nepřibližuje, nebo je tam něco z tohoto, i když se říká, to já nedovedu posoudit, že zdaleka všechno není uskutečнено, co ten II. vatikánský koncil stanovil. Taky ten jeho vztah - Gaudium et spes – vztah k práci, k rodině, k těm všedním skutečnostem, ke kterým se církev vyjadřovala. Dříve to bylo jinak, ale to byla jiná doba, tato doba potřebovala takový postup.

Byl jste v období komunismu ve spojení se zahraniím?

O tom jsem já nevěděl, o tom jsem nebyl informován, do toho jsem nebyl zasvěcený. Víím, že bylo spojení s kardinálem (Stefanem) Wyszyńským, anebo že Davídek měl lidi ve spojení se zahraniím - třeba (Jana) Blahu. Taky Blahu vyslal první do zahraničí, protože Davídek nemohl ven. Blaha byl vysvěcený na kněze a potom na biskupa. Já jsem byl vysvěcen na kněze a on byl za mšičku na to vysvěcen na biskupa, to bylo v říjnu 1967. Blaha pak vysvětil Davídka na biskupa. Věděl jsem, že má doma mitru atd., ptal jsem se, jak je to možné a kdo přijede. To jsem se, ale nedověděl. Nevěděl jsem... A to by mě ani nenapadlo, že by Blaha byl biskupem a světil. Lída to věděla, ta je velice schopná. Vlastně se s Davídkem znali z jeho rodiště, Chřlív u Brna, s celou tou rodinou se znali. Davídek potom vysvětil taky jejího tatínka na kněze.

S tím (P. emyslem) Coufalem, který byl zavražděn Státní bezpečností... Já jsem ho znal, ale nekomunikovali jsme tak. Davídek ho nejak povolil na ten východ, to víím, ale taky o tom nic nevím. Tehdy, kdo to nemusel vědět, tak to nevěděl. To je výhodné, protože, když to neví, tak to neekne při vyslýchání. Co člověk nepotřeboval, tak to nevěděl.

Jak jste vy osobně přijímal praxi svěcení ženatých mužů a žen?

Ze zaátku mě svěcení ženatých mužů zarazilo. Mně o tom taky nikdo neříkal, ale najednou jsem viděl, že třeba ten Josef Javora je kněz. Jak je to možné? Potom už to bylo známo, dovedem ke svěcení bylo to, že Davídek chtěl, i když se to dneska zdá přeexponované, zabezpečit církev. Pořítalo se s tím, že duchovní pošlou na Sibiř, nebo tak nějak. Dneska se to zdá přehnané, ale to tehdy nebylo. Ženatí kněží byli zajištěni daleko víc, než my, protože o nás svobodných to předpokládali. Svobodný, katolík - jak to je možné? O ženatých to ale nepředpokládali. Takže svěcení ženatých mužů bylo jaksi zajištěné. Další dved je ten, že celibátní kněze nežijí v rodině, proto někteří ženatí chodili raději k těm ženatým kněžím ke svátosti smíření.

Ke svěcení žen. Lída sama říká, že neměla jasno, jak bude žít dál v jejím prostředí. Takže ono by se mohlo zdát, že taková praxe byla předčasná. Dekret není dogma, kdoví co bude za 400 let. Skutečně by k tomu mohlo jednou dojít. Jak to říká de Chardin, jak se jedna myšlenka objeví v hlavě, už je to semínko. Proto to udělal, prostě je to čin, i když říkám, že je to odvážný čin. Já bych to třeba neudělal, ale to byl Davídek.

Jaký je Váš vztah k celibátu?

Měžu říct, že jsem s tím neměl žádné velké problémy, mně už to bylo tak nějak od mládí jasné. Davídek říkal, že jsou kněží, kteří jsou povoláni k celibátu, a kteří nemají povolání k celibátu. Ti, kteří nemají, protože jinak to nejde přijmout to svěcení, tak třeba ty poklesky nemusí být nějakou těžkou újmou. Měžu vám říct jedno. My jsme s kamarádem jeli do Tater, ten taky původně studoval teologii a potom toho nechal. To bylo přesně nějaké známé v rodině, která měla ty dvě dcery. Jedna byla dokonce někde v ádu, jedna byla pryč, a ty dvě tam byly doma. To jsme s nimi chodili na výlety atd. Já jsem začal chodit tak víc s tou jednou a ten kamarád s tou druhou. Tak jsme se o ně nepoprali, ale já jsem si byl vědom, jaká je moje cesta. Tak jsem jí, když jsme se loučili, řekl, že chci být kněz a ona řekla, jak jsi to poznal. Na to jsem moc nedovedl odpovědět. Takže asi by byla ráda, a ti příbuzní by byli rádi, kdybychom se seznámili a přišli třeba do vztahu. Ona potom pracovala v kanceláři i v RAJi a potom jednou přijela do Brna, kde jsme taky spolu chodili jako přátelé.

Potom mi jednou napsala dopis, že je vnitřně nespokojená, že to zamstnání jí nenaplní, že chce udělat nějakou oběť, nějaký velký čin. Seznámila se chlapcem, který byl

hluchon mý nebo slepý, já te nevím, a napsala mi, že ho sice nemá n jak moc ráda, ale že si ho chce vzít, aby ud lala n co kladného v tom život . Jestli to má ud lat. To já jsem s P. Krátkým, nebo s kým, jednal a napsal – v žádném p ípad . Protože manželství není ústav milosrdenství. Ono to nakonec dopadlo dob e, ona si vzala n jakého námo níka, m li svatbu. M li spolu dv d ti a pak se n jak rozvedli. Já jsem potom za ní jednou byl, potom když byla rozvedená, že bych t eba ty chlapce n jak vedl. Ale ona o to neprojevila zájem, takže to potom skon ilo. Ale máme spolu hodn fotek z Tater a tak. Víte, m bylo tak n jak hned jasné, a to mi íkal Davídek: „Víš, bu chceš být kn zem, nebo... tak žádnou známost nenavazuj.“ To ale neznamená, že by se mi n jaká d v ata nelíbila. To v bec ne, ale to jsem už byl tak n jak vedený tím, takže to nebyl zas n jaký problém.

Davídek sv til i ty ženaté muže, ili bych ekl, p eklenul ten celibát ur itým zp sobem. Ale zase si byl v dom toho, že kdo slíbí celibát, tak je povinen ho taky dodržet. I když on byl pro takové voln jší vztahy, t eba jsme se s d v etem v ícím políbili, nebo jsme spali v jedné místnosti, ale necítil jsem, že by tam bylo n co, ím bychom porušili ístotu.

Jak hodnotíte Koinótés?

Jednak Davídek v té dob utvo il spole enství, které bych ekl, bylo ve vzájemném pochopení, p átelství, které je vedlo k tomu, aby p ibližovali parusii. Negativa – to byla velká škola toho rozd lení. Tam se to všechno zpomalilo atd., ale podle Davídka to asi bylo nutné. Já o tom dneska nechci rozhodovat. Zase si uv domuji, jaké by to asi bylo, kdyby se ta skrytá církev nerozd lila. To vidím taky, že by to mohlo být p ínosem, ale asi to bylo za tu cenu, že Davídek cht l prorazit práv tu myšlenku sv cení žen. A že, jak to íkal Teilhard, jestliže se objeví n jaká nová myšlenka, už ji nikdo nezni í.

Jaký byl Váš vztah k režimu?

To asi víte, jaký byl. Já jsem nikdy nevolil. Ne, že bych ekl, že nebudu volit, to jsem se neodvážil, ale vždycky, že p jdu jinam atd. Takže jsem se z toho vždycky n jak vymotal. Já jsem si byl v dom, že na tom hlasu nezáleží, ale tak n jak jsem cítil, že mu nem žu dát ten sv j hlas. Chápal jsem režim, jako n co, co je v rozporu se skute ným lidstvím, omezení této svobody. T eba Palach – to byla vražda – to nebyla sebevražda. Sebevražda je to, že se ten lov k „vykašle“ na celou spole nost, ale on cht l ukázat, aby ta spole nost byla jiná, ili motiv byl n co docela jiného.

Jak jste vnímal události roku 1968?

U n kterých bylo nadšení a n kte í tajní se i zve ejnili, ale Davídek byl zásadn proti, protože tušil, že to dopadne do starých kolejí. My jsme se nesm li zve ej ovat, nic ukazovat, nic oficiáln . Všechno to z stalo tak. On m l velký post eh do budoucna. Proto také, bych ekl, že bylo nebezpe í, že k es ané p jdou na Sibi atd. To nebylo vylou eno, proto sv til tolik biskup .

Bylo to nalad no v tom, ale pak to všechno zhaslo. Takže jsme zase pracovali tak tajn , jak to bylo d ív. Bylo veliké plus, že jsme se nezve ej ovali. Davídek velice dbal na bezpe nost. T eba v t ch Kobe ících íkal, nikam necho te, tam k lidem jako kn ží, nedá se nic d lat, to nejde. Pro jednoho by se to mohlo celé zhroutit.

Jak to probíhalo po roce 1989?

To jsem se bavil s (*Bedichem*) Provazníkem, protože i na něj dopadala tady ta oficiální církev. On říkal: „Oni nás vlastně vůbec nevzali v úvahu, oni vůbec nevzali tady tu hierarchii skryté církve, to prostě nic neznamenalo. Oni s každým mluvili a každému řekl, tak budeš přesvědčen, nebo ne. Ale aby vzali strukturu skryté církve a její představené, to se nestalo.“ Když vyšly ty Normy, já nevím, jak to bylo, protože biskup (*Fridolín*) Zahradník je zpochybňoval. Nikdo říkal, že ty Normy nikdo neviděl, že to bylo jenom tak všeobecné řešení. Ale oni to potom stanovili všeobecně. Ale bylo jasné stanoveno, že kdo nepřistoupí na přesvědčení, že nebude moci sloužit veřejně v kostele.

Já jsem biskupovi odmítl podepsat ty Normy. Já jsem chtěl, aby mi je ukázali, ten originál z Říma, ale oni mi ukázali Normy jenom na stroji. Nikdo na nich nebyl podepsaný, bylo tam uvedeno, že jsem byl vysvěcen na biskupa, a tak že je mám podepsat. Já jsem řekl, že je nepodepíšu, protože bych tím podle mého sv. domí podepsal, že ta Davídkova sv. cení byla neplatná a to já nepodepíšu. Já jsem se odvolal k papeži, tak mi biskup Cikrle poslal ke (*Giovanni*) Coppovi (*nuncius*). Já jsem jel do Prahy. On byl z Říma, a tak jsme nic moc nevyřešili. Že je to z Říma, tak to musím podepsat. Ale pana biskupa osvětil Duch svatý a řekl mi: „Tak si to napište, jak chcete.“ Tak jsem napsal: „Z úcty ke svatému otci nebudu vykonávat žádnou funkci, která vyplývá z mého biskupského sv. cení, ale stvrzuji, že jsem přesvědčen, že Davídkova sv. cení byla platná.“ On to přijal. Já jsem nemusel přijmout to přesvědčení, protože jsem byl vysvěcen v oficiální církvi. Ale to jsem měl taky takové patálie z toho zájmu. Já nevím, jestli bych to přesvědčení přijal, to byl strašný rozpor. To říkal vždycky biskup (*Jan*) Blaha. To bylo přesvědčení platné sv. cení, to v tšinou uznávali. Jak mi ži přijmout druhé platné sv. cení, i když „sub conditione“. Mám tady ještě ten kde pojednání dogmatika Hanse Jorissena, ten se tou otázkou zabýval a on říkal, že skutečně není důvod, aby sv. cení byla neplatná, protože Blaha byl vysvěcen biskupem - byl biskup. Davídek byl posvěcen biskupem a Davídek věděl, co dělá. Teba když světil mne, tak se ptal: „Přijímáš...“ Atď., takže věděl, co dělá. Myslím, že je to dost velká křivda na skryté církvi. A někdo to doposud nepřijal, a potom, to už je taky let. Přijel zástupce z Vatikánu, (*Tarsicio*) Bertone, sem do Prahy. Já jsem tam tehdy nebyl, bylo tam asi dvacet lidí. No a pak se to přýně jak bude řešit. Nic se nedělo... Jsou ještě lidé, kteří to přesvědčení nepřijali.

Jak probíhala Vaše záležitost do oficiální pastorace?

Mě tady sv. cení uznali, protože mě vysvětil zahraniční biskup. Naštetí jsem nemusel řešit, zda „sub conditione“, nevím, co bych udělal.

V roce 1992 jsem byl zařazen do pastorace za určitých podmínek, přestože mě Davídek v roce 1973 vysvětil na biskupa. To už bylo po té roztržce na semináři v Koblenzích, kvůli sv. cení žen. Potom bylo ještě setkání v Ondřejov Dole. Tam bylo odhlasováno sv. cení pro ty ženy, protože předtím to bylo asi nerozhodné. To bylo biskupovi známo, protože jsme odevzdávali životopisy na biskupství. Biskup si mě zavolal, abych podepsal Normy, ty byly jako z Říma. To jsem nepodepsal, potom přišel biskup Vojtěch, abych si to nějak napsal, to biskup přijal. Já podepsal a byl jsem zařazen do diecéze. Mezitím už v devadesátém o nás někdo kníží věděl, a tak jsme jezdili po farnostech, a to se biskupovi nelíbilo. Proto je v Hanušovské knize, že nemohli zpovídat bez jurisdikce atď.

Jaké bylo Vaše působení v pastoraci po roce 1992, kdy jste byl přijat do diecéze.

Od roku 1993 jsem působil u Svaté Anny v nemocnici a v Lipavce. Potom v roce 1995 zemřel farář v Kuřimě a já jsem si říkal, že mě tam určitě budou chtít dát. A taky, že ano. Tak jsem tam šel a měl jsem ještě obřín. Později jsem zase měl jen Kuřim a Lipavku. Teď jsem tady v Lipavce (*přítomném rozhovoru byl otec Krpálek již ve Stelčicích u Brna*), kde mám

urité vazby. Já jsem o nic nežádal, ale pšel generální (viká), že to takhle stanovil. Ale to víte, pšel jeden farník: „Co vám to tady d lají, byl jste v Ku imi osmnáct let a te vás pesunuli na vyhnálov.“ To je ízení Boží, protože mi íkal doktor, že bych m l trochu zabrzdít. M l jsem dv d diny, t i mše, a to je hodn . Byl jsem velice rád, že jsem nakonec tady, i s ohledem na m j zdravotní stav je to dob e.

Jak se Vám dostalo titulu Monsignor?

To bylo v roce 2007. Pšel biskup s generálním a íkali: „Budete na kobere ku.“ A já jsem se zeptal generálního, jestli jim to n kdo ekl, nebo z jakého popudu m navrhli žádost o tento titul. Já si myslím, že to nebylo logicky za ízeno. On na to: „Jsem rád, že mi to tak íkáte.“

Víte, s tou hierarchií to mám dobré. Myslím, že bych v té hierarchii jim m l n co íct, nebo ud lat. Protože tehdy si nás zavolali, ne že by se nás ptali, i se mnou hovo ili. Tehdy jsme dostali Normy - pesv cení, nebo nep jdete do pastorace. M li jsme zasedání u biskupa, ješt s Krátkým, a pšel tam francouzský kn z z d lnických kn ží. Ono to tu bylo trochu podobné. Tam pracovali v továrnách dobrovoln , tady to bylo celé dané tehdejší situací. Potom se ti n kte í kn ží ve Francii dali k marxist m, to bylo takové problematické. Tady by se to takhle nestalo.

Když jsem ješt nebyl kn z, tak v té továrn , kde jsem pracoval, byli t i kn ží. Jezuita, pater (Stanislav) Richter, dominikán (Jakub Antonín) Zemek, to byl p evor, a potom tam byl jeden sv tský kn z. Otec Zemek, on tam d lal pomocného d lníka. Skute n on tam nekázal, nic. Byl velice ochotný, usm vavý, klidný. Po ád se usmíval. M lo to zkrátka n co do sebe. Kdyby byli všichni kn ží jako Zemek, žádné rukavi ky, bílé ruce, ale normální d lník... Potom se ta situace obrátila a já jsem žasl. Když jsem pšel do sakristie jako kn z, tak se všichni klan li. Prost docela jiný postoj ke mn , jako osob .

Te jsou tady polští kn ží a v Polsku je to taky jinak. Kn ží tam od osmi do dvanácti u í náboženství, pak teprve všechno ostatní. Tady v tšinou kn ží už neu í. V Polsku je daleko více práce, a taky tam kn z n kdo je.

Jak hodnotíte prom nu církve v devadesátých letech?

Asi se n co propáslo. Forma pastorace by mohla být jiná, ale není mi docela jasné, co by se dalo d lat. Jist jsou lidé, kte í nachází cestu k církvi. Já jsem t eba v Ku imi k til ty i dosp lé, to byla ty i d v ata, maminky. Byly to kamarádky, studovaly na gymnáziu, a jedna našla cestu k ví e a pak ješt i ty t i. M ly spole enství a m ly vliv jedna na druhou. To je velmi d ležité, mít spole enství. Co jsem k til dosp lé, kte í z stali sami, bez spole enství, tak ta jejich víra v tšinou padla. Je problém být sám sebou, nebýt stádem, to já jim p i p íprav taky zd raz uji. Kde to spole enství je, tak drží toho lov ka u víry.

Kristus nikdy ne íká, že církve bude v tšinová, že všichni budou v církvi. íká: „Vás budou pronásledovat.“ Církev bude možná ješt menší, i když bychom si p áli, aby byla v tší. B h je totiž veliký paradox. Kdybychom byli na míst Žid tehdy za Kristova života, asi bychom Kristu taky možná nev ili. Židé cht li mesiáše, bojovníka, v dce, který zni í ímany, ale on zem el jako zlo inec. To bylo nep edstavitelné. Nejv tší v ci se d jí v skrytu, t eba mše svatá. Ne na t ch stadionech, kde se n kte í uzdravují. To není cesta boží, ale i katolíci mají velké akce. Ne íkám, že to nemá být, ale boží cesta je v tšinou cestou skrytosti. Panna Maria šla jinými cestami, než bychom si p edstavovali.

Udržujete kontakt s kolegy ze skryté církve?

To ne, my se setkáváme nepravidelně. Ještě když žil Josef Javora, tak jsme se setkávali, ale už se to neobnovilo.

Jak hodnotíte současnou situaci?

Je to určitě zklamání. Možná, že církev zaspala tak trochu dobu, plno lidí i nevěřících se modlilo ten otčenáš na Letné po revoluci, ale potom se asi nemohlo jít jinak, to nedovedu ani posoudit, ani nechci nijak kritizovat. Mnozí to říkají, že se nevyužilo toho momentu. Dneska to člověk žasne, jak jsou lidé proti církvi tady s tou restitucí atd. Viděl jsem nějaký rozhovor do televize a tam: „Zase chcete upálit Husa... a Vatikánu peníze atd.“ Dneska vydal olomoucký arcibiskup prohlášení, že co dostane církev, to je jedna setina ze státního rozpočtu. Takže lidé o tom nemají páru a myslí si, že církev zbohatne. Církev nezbohatne, ale bude samostatná, ale jestli je to nejrozumnější řešení, to nevím, jestli to potom bude schopna obhospodařovat ty pozemky a bude z toho mít ten výdělek.

P. Dr. Ing. Eduard Krumpolc, CSc., Th.D.

- narozen 15. září 1943 v Kyjov
- jeho bratr Karel vystudoval Cyrilometod jskou bohosloveckou fakultu v Litom ěích a je také katolickým kn ězem
- v letech 1960 – 1965 vystudoval inženýrství elektrotechniky na Fakult ě elektrotechniky VUT v Brn , v letech 1969 – 1977 v deká aspirantura v oboru elektrotechniky na Ústavu elektrotechniky SAV v Praze
- v letech 1965 – 1968 pracoval jako vývojový pracovník v MEZ Brumov-Bylnice a poté až do roku 1990 pracoval ve Výzkumném ústavu elektrických stroj ů v Brn
- v letech 1961 – 1971 studium teologie v podzemí
- 2. kv ětna 1971 vysv ěcen v Brn ěna kn ě ze biskupem Felixem Davidkem
- za komunismu se v noval pastoraci mládeže, zejm. chlape ěm, z nichž jich 8 nastoupilo do Litom ěic na bohosloveckou fakultu
- v roce 1990 p ěsv ěcen „sub conditione“ na kn ě ze
- od roku 1991 v duchovní správ ě (farnosti: Krom ěř, Strážnice, Hn ěvotín)
- v letech 1990 – 1991 rehabilita ění studium teologie na Cyrilometod jské teologické fakult ě v Olomouci
- v letech 1991 – 1994 doktorské studium prezen ění na Lateránské univerzit ě v ěím (ThLic.)
- v letech 1994–2001 doktorské studium distan ění na Lateránské univerzit ě v ěím (Dr.)
- v letech 2001–2002 doktorské studium - dokon ění na CMTF UP v Olomouci (Th.D.)
- od roku 1994 vyu ějícím na Cyrilometod jské teologické fakult ě v Olomouci

S pam ěnkem uskute ěnny dva rozhovory. První rozhovor prob ěhl 26. kv ětna 2012 na fa ěe v Hn ěvotín , druhý rozhovor prob ěhl 15. kv ětna 2015 tamtéž.

Mohl byste p ěblížit Vaši rodinu, rodi ěe, vzory, p ěpadn ě události, které Vás, Váš život i sm ěování ovlivnily?

Narodil jsem se v katolické rodin ě. Otec byl výprav ěí vlaku ě eskoslovenských drah a matka byla nejprve v domácnosti, teprve až jsme vyrostli, tak nastoupila do zam ěstnání. Pracovala, dokud jí to zdravotní stav dovoloval, jako ú ěetní u ě eskoslovenských drah. Ona byla potom dost nemocná, m ěla t ěžkou srde ění vadu, která se postupn ě zhoršovala, a proto zem ěla v nep ěliš pokro ělém v ěku, ve ěty iceti devíti letech, ale to už jsme byli dosp ělí. Mám jednoho bratra Karla (*Krumpolce*), který je taky kn ězem. S bratrem jsme byli jenom dva, protože maminka si potom už netroufala mít další d ěti kv ěli srde ění vad ě. Bydleli jsme s rodi ěi v Kyjov ě v rodinném dome ěku, který maminka zd ědila po sv ěých rodi ěích, a tatínek se tam p ěřehnil. Tatínek pochází z Byst ěice pod Hostýnem.

V Kyjov ě jsem chodil i do školy. To byla ovšem škola komunistická, takže to tehdy nebylo jednoduché. N ějací v ěcí u ěitel ě tam možná byli, ale nedali to na sob ě moc znát, takže to bylo dost problematické. V Kyjov ě jsem vychodil školu, tehdy jedenáctiletku, kde jsem i maturoval. Již tehdy, na st ědní škole, jsem uvažoval o kn ěžství. P ěvodn ě jsem m ěl v úmyslu se p ěhlásit do Litom ěic, kde tehdy fungoval kn ěžský seminá ě. Ale potom jsem se asi v patnácti letech seznámil s lidmi, kte ěí m ě zasv ětili do tehdejší situace, a kte ěí mi to za alí rozmlouvat. Poukazovali na to, že litom ěický kn ěžský seminá ě není v po řádku, že nemá církevní schválení a že biskupové, kte ěí tehdy ješt ě byli internováni pod dozorem, s tím nesouhlasí. Zkrátka, že je to problematické, že tam dokonce u ěí marxista n ě jak ě společenské

v dy atd. T mito informacemi jsem byl znejist n. Oni mi íkali, že je pot eba po kat, až se ta situace zm ní, a zatím se p ípravovat na duchovní službu v jiných strukturách.

Díky tomu jsem o litom íckém seminá i a p íprav na kn žství za al takhle uvažovat, a proto, že bude pot eba prozatím vystudovat jinou školu. Tedy pokud m na n jakou školu pustí. Já jsem se netajil svým postojem, pon vadž jsem i s bratrem ministroval v kostele, bylo to o nás známé. Do náboženství jsme chodili, dokud to šlo, a nábožensky jsme se angažovali. Na jedenáctiletce by ani nebyli moc p ekvapeni, kdybych se p íhlásil na bohosloví. Já jsem se tam ale nakonec nehlásil, místo toho jsem m l zájem o n jaký univerzitní obor. Oni mi ekli, že mi na univerzitu nedají doporu ení, že jestli chci na vysokou školu, tak jedin na n jaký technický obor. Dost m bavily jazyky, latinu a e tinu jsem studoval již na st ední škole. Dokonce m to zaujalo natolik, že bych nastoupil na klasickou filologii, ale protože mi ekli, že m na humanitní obor nedoporu í, tak jsem od toho odstoupil a šel jsem na techniku. Protože m bavila matematika, tak jsem šel na elektrotechniku, kde je víc matematiky a mén kreslení, které m nebavilo.

Studoval jsem v Brn elektrotechniku. Po absolvování vysoké školy jsem pracoval jako elektroinženýr. Mezitím jsem se za al orientovat v podzemních strukturách a za al se na n které v cí p ípravovat. Bratr se orientoval jinak, nem l tyto kontakty, a m to dost p ekvapilo, že se rozhodl pro kn žství. Já jsem s ním tehdy o t chto v cech moc nemluvil. On šel cestou litom íckého seminá e. P í studiu na elektrofakult jsem navázal kontakty s otcem Krátkým, protože mi to bylo doporu eno, abych se s ním seznámil, a abych mu ekl o svých zám rech. Proto jsem s ním za al spolupracovat už tam. Na studium do Brna jsem nastoupil v roce 1960. Bydlel jsem v Husovicích, kde bylo bývalé p sobišt Stanislava Krátkého a nedaleko odtamtud, v erných polích, v té dob bydlel. Bylo to krátce poté, co byl propušt n z v zení a pracoval jako je ábník. Krátkého maminka m la o n ho strach, a proto nebyla moc ráda, že za ním chodím.

On mi hned ekl, a se nebojím, a p íjdu a a si vezmu housle. Navázali jsme p átelství pod záminkou, že budeme spolu hrát na housle. Tak jsem k n mu chodil, jakože budeme hrát na housle, p ítom jsme si povídali o jiných v cech – duchovních atd. On mi dal r znou literaturu, kterou jsem pak studoval, a kterou jsem s ním pak konzultoval. Já jsem za ním vždycky p íšel s celou adou otázek – n co, co mi nebylo jasné. On byl velmi rád, když vid l, že mám otázky, že o tom p emýšlím. Já jsem m l vždycky napsaný takový kvestionér, jak on tomu íkal. To jsme spolu prošli, probrali a mnohé v cí, které mi nebyly jasné, jsem si ujasnil. Takže to už za alo tehdy v šedesátých letech.

M l jste n jaké kn žské a jiné životní vzory?

Ur it . Kn ze, kte í p sobili v naší farnosti. To byl pater Jan Špan l, to byl dlouholetý fará v Kyjov , kde jsem se narodil. On tam p sobil od vále ných let až do roku 1968, když zem el. To byl jeden takový vzor. On byl velice d sledný, až p ísný, ale velice pracovitý. Opravil všechny kostely, sám tam pracoval, až bych ekl, že se tam zed el. Když um el tak o n m ekli, že to byl vzor hodný obdivu, ale nikoliv následování. S tím jsem míval dost ásto rozhovory, dokonce m u il i latinu, o kterou jsem m l zájem, tak jsme spolu probírali r zné v cí.

Potom, když jsem p íšel do Brna, tam jsem zase poznal další kn ze, protože jsem v Brn studoval techniku. Hlavn jsem spolupracoval s tím otcem Stanislavem Krátkým. Ten byl zase vzorem jiného typu, kn ze, který byl nadšený pro boží v c, pro evangelium a byl ochotný v novat se mládeži. On p edtím hodn pracoval s mládeží, tak kv li tomu asi taky byl komunistickým režimem postaven mimo službu. To jsem ho ješt nezna, ale potom, když se vrátil z v zení, tak musel být samoz ejm opatrn jší, ale scházeli jsme se a pomáhal mi,

bych ekl, se orientovat v t ch v cech teologických. Studoval jsem pod jeho vedením teologii. Poznal jsem samoz ejm ještě daleko více kn ží, ale nem žu všechno vypov d t.

Jakým zp sobem jste získal kn žské povolání?

To se rýsovalo, ekl bych, postupn . To bylo už nezávisle na t chto aktivitách podzemní církve. Já jsem o to usiloval už p edtím, já jsem už od mládí... Já jsem už asi od n jakých devíti let ministroval, tak jsem pozoroval život kn ží v naší farnosti a tu situaci církve. To všechno jsem registroval a v d l jsem, že je to služba velmi vzácná, záslužná a dobrá atd., a že bych to t eba taky mohl d lat. Takže já jsem potom vícemén toužil už od svých d tských let, od takových deseti rok . Potom jsem se taky dost v noval ministrant m, to jsem m l ty ambice už p edtím. Pak byla jen otázka, jak to realizovat. To bylo obtížné v té dob , a když jsem potom znal tu situaci jaká je, tak jsem se rozhodl, tady pro tu cestu podzemní. Ta oficiální se mi nezdála dost ve shod s tím, co církev pot ebuje, a co nakonec chce i mín ní biskup atd. Tak jsem byl zkrátka p eveden na tuto linii a musel jsem nést ty obtíže s tím spojené.

Kde jste se setkal s lidmi, kte í Vás odradili od studia v Litom ících?

To byli lidé... Jak jsem k nim p išel? S t mi m seznámila zase jedna osoba, která pracovala jako zdravotnice na chmelové brigád , na kterou jsem šel, protože tehdy se chodilo povinn na chmel, po deváté t íd , myslím, nebo to bylo už po první gymnazijní. To jsem byl na tom chmelu a ona pocházela z Brna. Byla to hluboce v ící osoba a m la ty kontakty. Tak m seznámila s lidmi, kte í byli, bych ekl, informovaní o té situaci, která nastala po roce 1950, kdy byli biskupové internováni. Oni v d li, že biskupové nedoporu ili bohoslovce m, aby chodili studovat do té nov ustavené teologické fakulty a do toho seminá e v Litom ících, který jediný z stal v té eské ásti tehdejší eskoslovenské republiky. Aby tam nechodili, že to není se souhlasem biskup , a aby zkrátka zatím studovali soukrom a ekali, až se pom ry upraví natolik, že bude možné studovat i ve ejn .

Tato situace p etrvávala, ono se po ád, až do šedesátých let, nic neupravilo, takže po átkem šedesátých let, kdy já jsem p išel do Brna, v roce 1960, tak jsem do toho byl uveden. Ona m s tím už seznámila, koncem padesátých let, když jsem ještě byl v tom Kyjov . Proto jsem se vlastn p eorientoval na tuhle linii. P edtím, když jsem to neznal, tak jsem po ítal, že bych šel do t ch Litom íc, ale po této informaci, a po seznámení s t mito lidmi, jsem od toho upustil, a už jsem se po maturit nehlásil do Litom íc, ale hlásil jsem se... M l jsem více možností studia, o kterých jsem uvažoval, ale na žádnou by m nedoporu ili ze školy. Uvažoval jsem o studiu klasické filologie, studoval jsem tu latinu, potom i e tinu. Ale to bylo takové problematické, jestli bych se tím uživil. Potom jsem m l zájem taky o p írodní v dy, ale ekli mi na škole, že tam by mi na to nedali doporu ení, že to bych musel mít jiný sv tový názor atd. Že to prost nejde, že jedin na techniku. Tak jsem si z t ch fakult na technice, a to byly tehdy jenom t i, tak jsem si vybral elektrotechnickou, protože ta m la nejbliže k t m p írodním v dám a taky tam nebylo tolik kreslení, což m moc nebavilo - kreslit výkresy. Šel jsem na tu elektrotechnickou, ona byla sice nejt žší, ale zato tak n jak nejzajímav jší. Tu jsem vystudoval a mezitím jsem už studoval teologii, ale soukrom .

Jakým zp sobem jste navázal kontakt s otcem Krátkým?

P es lidi, kte í ho znali, tak m doporu ili. Seznámil jsem se s ním, byli jsme ho navštívit a domluvili jsme se, že spolu budeme hrát na housle, což byl takový náš spole ný

zájem. To byla taková krycíinnost, kdyby nic. Moc jsme teda nehráli, ale spíš jsme probírali ty věci teologické.

Kdy jste se s ním seznámil? Hned po jeho propuštění z vězení?

Hned ne. Já jsem se s ním seznámil, až když jsem do toho Brna přišel. V tom šedesátém nebo jednašedesátém roce jsem s ním navázal víc kontakt, to už bylo, myslím, dva roky po jeho návratu z vězení. On byl v Brně na koncem padesátých let a pak pracoval jako jeřábčík na výstavbě sídliště Lesná, kde si také postavil byt pro sebe, pro svou maminku. Ale v Brně stejně potom nebydlel. Takže ten byt byl prázdný. On zas chtěl, aby to někdo hlídal. Potom, když jsem přišel do Brna podruhé, to už bylo po absolvování té fakulty v roce 1968 na podzim, tak mi nabídl, že bych tam mohl bydlet. První jsem bydlel jinde, ale asi po roce jsem se přestěhoval do toho jeho bytu a bydlel tam.

Jakým způsobem probíhalo Vaše studium v Brně?

Studoval jsem elektrofakultu. Studium se postupně specializuje na slaboproud a na silnoproud. Mám přesvědčení, abych šel na ten silnoproud, že o to není takový zájem, a že s tím potom najdu spíše zaměstnání. Proto jsem se na tento obor dal, i když jsem původně chtěl jít taky na slaboproud. Když mi to bylo takto podáno, tak jsem na tom netrval. Studoval jsem na katedře elektrických strojů. Jelikož jsem měl při studiu na vysoké škole výborný prospěch, tak o mě projevil zájem jeden profesor - dokonce bych na fakultě mohl i učit. Už se mnou po Italii, ale když nás v pátém ročníku začali provokovat, zjistili, že chodím do kostela. Proto uznali, že to nepůjde. Řekli mi, že by si mě rádi nechali, ale že jim to nedovolí.

Já jsem byl nucený vzít si umístění do podniku. Tou dobou už jsem byl v nevýhodě, protože umístění už byly rozděleny. Ale protože někdo neudělal zkoušky a nemohli na umístění nastoupit, tak jsem si mohl a musel vybrat z toho, co zbylo. Mohl jsem mít místo v Brně, což by mi vyhovovalo. Měly o mě zájem dva podniky, ale tam už jsem nemohl nastoupit, protože tyto podniky už měly svoje umístění obsazeny. Já jsem musel brát z těch nabídek, co ještě nebyly obsazeny, tedy po neúspěšných studentech. Z toho jsem si vybral podnik MEZ Brumov v Brumově-Bylnici. Z těch co zbylo v nabídce, to bylo nejbližší do Kyjova, bylo to na vlárské trati. Bylo na trati z Brna přes Kyjov na Trenčianskou Teplou. Jezdil jsem z Kyjova na opačnou stranu. Bylo to trochu daleko, ale bylo to celkem slušné, bylo to dobré místo, perspektivní.

Pracoval jsem tam do roku 1968. Ukončil jsem školu v roce předesáti, promoce byly v listopadu a potom od prosince jsem nastoupil. Mezitím jsem byl ještě na vojně. My jsme během studia absolvovali vojenskou katedru. Tam jsme chodili tuším dva roky, nebo jak to bylo, na vojenskou přípravu. Pak jsme měli o prázdninách měsíční vojenské soustředění, takže jsem šel jen na rok na vojnu. Tam jsem byl od léta šestašedesát do léta sedmašedesát v Berouně. Pak jsem se vrátil do Brumova. Kdybych chtěl tam zůstat, tak jsem tam mohl zůstat, ale já jsem potom usiloval o to, vrátit se do toho Brna, takže jsem tam byl jen po dobu nezbytně nutnou. Do toho přišel ten osmašedesátý rok. Po tom roce 1968 se to nějak uvolnilo, že už nebylo nutné na tom místě být pět let, tak jsem si požádal, nebo jsem si domluvil v Brně, že mě vezmou do výzkumného ústavu. Odešel jsem tam na podzim osmašedesát.

V roce 1968 tam byla situace zvláštní. Začalo se to všechno hýbat, uvolňovat. Byla otázka, jak to všechno bude. Dokonce se tehdy otevřela bohoslovecká fakulta v Olomouci, mě tam tehdy lákal rektor P. (Leopold) Dýmala, kdysi působil v Kyjově jako kaplan. Znal moji maminku, tehdy ještě jako mladou dívku, takže naši rodinu znal. On mě tam lákal, že bych tam mohl jít, i když už jsem byl vystudovaný inženýr. Bylo to na zvážení.

Já jsem se rozmýšlel, jestli té p ípravy na kn žství v té podzemní církvi nenechám. Už padly ty p ekážky, že bych se tam nedostal jako vysokoškolák.

Zase ti, se kterými jsem se znal z podzemní církve, to už jsem znal nejen otce Krátkého, ale i Davídka... Davídek byl ohromný politolog. On sledoval politickou situaci a v dob , kdy všichni byli nadšení pro dub ekovské jaro, on prohlašoval: „Nev te tomu. Za chvílku to zase spadne. P ijdou Rusáci a bude to horší, než to bylo. Možná, že n kte í lidé p jdou i na Sibi .“ Protože byl velmi chytrý a m l u nás velikou autoritu, tak my jsme byli opatrní. Sice jsme si íkali, že už se to nem že vrátit. To byla taková euforie atd. Tak jsme zaujali vy kávací taktiku. Skute n se ta jeho vize, alespo z ásti, vyplnila. Nebylo to sice tak strašné, jak to lí il Davídek. Ale zase to krachlo, zase se to vrátilo a bylo to horší než p edtím. Tak to se naplnilo. V tom m l teda pravdu, takže on nás varoval: „Nikam neodcházejte do ve ejného seminá e, protože tady nastane doba zlá a teprve se ukáže, že má význam studovat svobodn v podzemí. Takže jsem z stal v té podzemní církvi dál. Je to otázka, co by se bývalo stalo, kdybych p ešel do té oficiální. Tam byla obava, že ti co tam p ešli takhle narychlo, kte í by tam nemohli normáln být p ijatí, co s nimi bude, jestli se nebudou muset vrátit zpátky do svých zam stnání. To se nakonec nestalo, takže oni tam z stali. Takže oni tam z stali, dostudovali, ale jisté nebylo tehdy nic. Takže to nebylo tak strašné, jak to lí il on. To byla taková nejasná doba, kdy lov k nem l jasnou perspektivu.

Já jsem si kolikrát kladl otázku, zda jsem neud lal chybu, že jsem neuposlechl té nabídky. Protože bych nemusel dalších dvacet let sloužit v civilním zam stnání, ale mohl bych d lat n co v církvi, ale to je všechno t žko íct. Tehdy lov k nev d l. To uznávají všichni, se kterými jsem to probíral. I tu otec arcibiskup, že když byla situace nejasná, že je t t žké se rozhodnout, a že je to pochopitelné, že jsem si zvolil tuhle cestu. Zkrátka nemusel jsem momentáln nic m nit a vyhnul jsem se represáliím, které bych mohl absolvovat, kdybych zve ejnil, že d lám n co takového. Takto jsem byl v utajení, takže mn bezprost edn nic nehrozilo. Já jsem se už v té dob p ípravoval, studoval jsem teologii, tak jsem v tom dál pokračoval. T etí možnost byla emigrovat, to se dalo ješt i po okupaci sov tskými vojsky. I to jsem zvažoval. Znamenalo by to se na nejistou dobu rozlou it s rodinou, rodi i a s vlastí. Bylo naprosto nejisté, na jak dlouho. Cht lo to velký kus odvahy.

Já jsem zatím vid l jako nejjednodušší z stat tam, kde jsem, tak mi to bylo doporu eno. Tak jsem na ty doporu ení dal. Já jsem m l tehdy p tadvacet let, to lov k nemá ty zkušenosti, nem že v d t, jak se ta situace vyvine. Bylo t žké se rozhodnout. Všechny možnosti jsem sice m l, ale nebylo jednoduché se pustit do t ch riskantních ešení, tak jsem z stal u toho, co mi bylo doporu eno. Nám bylo doporu eno, že je lepší z stat tady, že tady nás bude pot eba. Takto se to lí ilo v Davídkovské v tvi, že situace bude t žká, že církev bude pronásledovaná, že máme z stat tady a sloužit lidem tak, jak to bude možné. Já jsem po kal, co bude. Zatím jsem pokračoval v p íprav .

Pak se to vystup ovalo. Já jsem potom p ípravu jakžtakž dokon il, nebylo to sice úpln optimální. Taky tam byl ur itý asový pres, biskup Davídek za al mít problémy s StB, myslel si, že ho zav ou. Tak na nás tla il, na ty, kte í to m li rozd lané, a už p ípravu dokon íme, že bychom m li p íjmout sv cení. Já jsem ho p ijal na ja e 1971, to už byla normalizace v plném proudu, na doporu ení otce Krátkého, s kterým jsem byl v úzkém kontaktu.

S Davídkem jsem se setkával jen ob as, on tehdy sv til. Víím, že už tam s ním potom byly ur ité problémy. Na ja e jednádesát to ješt šlo, ale pak došlo k ur itému rozkolu, to víte od jiných líp, než já. Já jsem se v tom nijak neangažoval. Pak mi bylo doporu eno Davídka nijak nevyhledávat. Já jsem ho zas tolik nepot eboval, já jsem se držel svého. Víím, že n kte í s ním p erušili kontakt, protože nesouhlasili s tím, co on potom prosazoval, to bylo sv cení žen. O jedné víím jist , že ji vysv til, ale co bylo dále, to nevím. To bylo problematické, to se mn nezdálo, ani otci Krátkému se to nezdálo. Víím, že se od toho

distancoval, takže s ním jsem potom už n jaké kontakty nem l. Nerozešli jsme se nijak drasticky, to ne. Víím, že otec Krátký s ním n jaké kontakty m l i potom, já jsem tam už ale nefiguroval.

Jak se prom nilo Vaše teologické studium po p íchodu biskupa Davídka z v zení? A jak jste se seznámil s biskupem Davídkem?

S Davídkem jsem se až tak moc neseznámil. Když p išel z v zení v roce 1964, to jsem se s ním ještě neznal. Ani s Krátkým, myslím, ještě taky hned moc nem l n jaké kontakty. Já jsem potom v roce 1965, kdy jsem ukon il studium techniky, tak jsem musel nastoupit na umíst nku.

Jakým zp sobem probíhalo skryté studium?

P evážn to bylo studium doma, samostudium podle literatury. Ob as byly konzultace a ob as byly takové společ né seminá e, které dával hodn Felix. Setkávání probíhalo omezen , aby to bylo dost bezpečné - my jsme se nemohli moc často a ve v tších skupinách scházet. Sice jsem zažil ob as takové soust ed ní nebo v tší setkání, kde jsme chodili. To bylo vždycky na n jakém míst , které on ur il a probíhalo to v noci. On m l takový zp sob, že v no ních hodinách byl nej ílejší, takže to probíhalo v noci. Za alo to ve er a kon ilo to až n kdy v hluboké noci, po p lnoci, kolem druhé hodiny t eba. No a lov k byl z toho potom takový... Druhý den to musel dospávat atd., ili já jsem to nevid l rád a mnozí jiní také ne, ale prost byl to jeho zp sob a muselo se to respektovat. lov k m l spoustu dojm a informací atd., potom nemohl t eba ani usnout, takže ten druhý den byl... Ono to často bylo tak, že on to d lal koncem týdne, takže byl pátek, pak byla sobota, to byl volný den, tak se to n jak srovnalo, že se za to dopoledne lov k sta il vyspat. Takže to byly ty seminá e, ty byly zajímavé. Ty no ní seminá e byly dramatické. lov k se musel p edtím vyspat, aby to vydržel. To bylo náro né – to byl jeho styl. Párkrát jsem to absolvoval, já jsem nebyl velkým návště vníkem jako n kte í jiní. Myslím, že po tom roce sedmdesát, už to p estalo.

Davídek m l p ehled o té politické situaci, to rozebíral vždycky, samoz ejm ty teologické v ci a nové pohledy na to. Mnohé v ci, co byly v církvi, i kritizoval. Víím, že se nep kn vyjad oval o encyklice Humanae vitae, že to není dobré, že to p inese roz arování atd. To byl Felix. On byl svérázný, n které jeho v ci se nám nezdály, ale v n kterých v cech to potom p ehnal - to sv ení žen na kn ze. On o tom mluvil teoreticky, že by se to m lo zavést atd. Pak to prý i zkusil, což jsme už nev d li a to mnozí neschvalovali, takže to zp sobilo takový rozkol v té podzemní církvi, bych ekl.

Já jsem si v tšinu t ch v cí nastudoval z literatury, kterou jsem dostal nebo jsem sehnal. N co jsem prokonzultoval se Stanislavem a potom taky s n kterými jinými. To bylo koncem šedesátých let, do roku sedmdesát. Nejvíc jsem nastudoval sám, to jsem konzultoval v ci, co mi nebyly jasné, nebo potom bylo orienta ní p ezkoušení.

Jak probíhalo zkoušení?

Zkoušení, to spíš... On m nikdy nezkoušel, on to sv oval svým jakoby asistent m, kte í k tomu m li pov ení, takže já jsem v této v ci spolupracoval. Zpo átku to bylo víc lidí, ale potom to z stalo na tom Krátkém, protože ti mnozí jiní, kte í po tom rozkolu, který nastal v tom roce sedmdesát jedna, se s ním rozešli a on už potom na n nem l vliv, myslím. Takže já jsem z stal potom v té v tvi, která s ním p ímo nespolečovala.

Ale ještě p edtím to bylo tak, že v tom roce jednadmdesát, na ja e, on už n jak cítil, že se na n ho n jak zam ũje bezpečnost, takže on potom se snažil n které v ci urychlit, t eba

s tím sv. cením. Dokud to ještě šlo, dokud to ještě mohl udlat. Udlat ještě předtím, než by byl pod přísnějším dohledem, nebo kdyby ho internovali, tak by to třeba už nešlo. Snažil se, lidi, kteří už byli jakžtakž připravení, vysvětlit. Připravil mu vůbec nešlo o nějaké dodržování intervalů mezi jednotlivými stupni sv. cení, na to on nedbal. Prostě, že je vážná situace.

Jak probíhalo Vaše sv. cení?

Domluvil se to, že se to provede v bytě, za účasti pouze jediného sv. dka. On používal liturgické knihy, na to byl přísný, to všechno on použil, ale nějaké oblečení a všechny ty věci, které by měly být, to nerespektoval. Ale ritus podle těch liturgických knih respektoval, dokonce jsem ještě skládal tu antimodernistickou přísahu. Sice bylo řečeno, že bude zrušena nebo něco, ale dokud to nebylo oficiálně, tak on všechno podle starých předpisů, všechno respektoval. A protože to bylo v takové zvláštní situaci, tak on si připravené lidi, kteří napřed prověřili, jestli není sledovaný, jestli není odposlouchávaný, jestli je čistý vzduch. Ti lidé potom zůstali ve vedlejším pokoji, ti nebyli přímo sv. dky. Nechal u toho jenom toho pověřeného sv. dka, aby byl jeden sv. dek. Ten ten úmysl, na to on taky dbal, vzbudit úmysl, že chce připijmout to sv. cení. On doslova řekl, to si pamatuji: „Ty chceš připijmout, já chci udlat.“ Řekl on tam vzbudil úmysl i v tom kandidátovi a ho tedy na to upozornil, že je potřeba vzbudit úmysl, aby nebylo do budoucna pochyb o platnosti toho sv. cení. Když ten kandidát souhlasil, tak přistoupil ke sv. cení.

Kdy probíhalo sv. cení?

Tak to bylo večer, ve večerních hodinách. Semináře byly později, v noci.

Dostal jste nějaký doklad o sv. cení?

Ne, to se nevydávalo. Z bezpečnostních důvodů jsme neměli mít nic, jenom byla ta osobní sv. dectví.

Využil jste toto osobní sv. dectví při integraci do oficiálních struktur po roce 1989?

O tom, že jsem byl sv. cený, byli informováni ústně taky jiní, kteří už nebyli přímo sv. dky, ale informováni byli, takže to se vědělo. Takže jsem měl dost jiných sv. dků, než toho... Ten pro mě nebyl zas tak moc dostupný.

Dostal jste při sv. cení nějaké úkoly?

To si tedy nevzpomínám, že bych od něho přímo nějaký úkol dostal. On věděl, že já jsem v té linii s tím Krátkým, takže to nechával spíše na něm. Mě spíše úkoloval Krátký, když něco. To právě nebylo zrovna nejméně, protože za mnou, nebo na mě nasměřoval jednu dívku, abych také řekl, která se připravovala na eholní život. On ji za mnou poslal. Ona chtěla nějaké prozkoušení z teologických znalostí, nebo něco, ona o mě věděla, že jsem kněz, ale ona měla nějaké pochybné kontakty s lidmi, kteří na ni upozornili policii. Sledovala ji StB a tím jsem se dostal do hledáčku i já. Sám jsem se ocitl v nebezpečí prozrazení.

Potom jsem byl kvůli tomu i vyslýchán. Ale ne hned, až s odstupem asi dvou let až na jaře 1974, že chtějí nějaké vysvětlení, tak jsem se tam dostavil. Ona u mě byla dvakrát nebo třikrát. Oni čekali, co z toho bude, jestli toho bude víc, ale ona potom už nepišla. Asi se to nějak zjistilo, nebo se na to přišlo, že je sledovaná, a že by to bylo nebezpečné. Takže já jsem byl vyšetřován jenom kvůli tomu jedinému případu, kdy za mnou byla, musel jsem podávat

vysvětlení, co tam dělala, co tam chtěla. Protože tehdy ji skutečně sledovali a odposlouchávali přes okno, co se tam říká.

Já jsem tam hned nešel, poprvé byla ta osoba nemocná, pak jsem tam nešel, a pak mě vyzvali znovu a už mi hrozili, že mě přivedou, tak jsem tam šel. Ptali se na tuto osobu. Já jsem jim nic nepotvrzoval, já jsem jim podle instrukcí, které jsem si vyžádal - jak se mám chovat - nic nepotvrzoval, víceméně jsem vše zatloukal. Já jsem říkal, kde to vzali takové věci, že nechápu, jak mohli na takovou věc přijít, jak si mysleli, že to mohou dělat. Oni tvrdili, že to byla eholní osoba, že po mně chtěla duchovní vedení. Já jsem říkal, že nevím, že je to eholní osoba, že se na nějaké náboženské otázky ptala to ano, ale že žádné duchovní vedení nechťala. Já jsem se ptal: „Copak nemůžu o náboženských otázkách s někým mluvit. Co na tom prosím Vás vidíte?“ Tak jsem se jim to snažil tímto způsobem rozbít, tu jejich představu, že mě na tom „utopí“. Oni vyhrožovali, že budou volat editeli. Já jsem říkal, a si klidně volají, že je mi to jedno. Oni, že bych měl jít k lopatě, a ne pracovat ve výzkumu. Já jsem říkal: „Tak si to vyberte s editelem.“ Já jsem se tím nedal zastrašit. Já jsem je nechal přitom, a si to hlásí. Mně by tehdy nevadilo jít k lopatě, byl jsem mladý, ale bylo to nepřijemné, měli takové nepřekonatelné věci.

Z toho, co oni chtěli slyšet, jsem ještě vycházel celkem dobře, ale bylo to nepřijemné. Nakonec mi dali pokoj, musel jsem jim podepsat nějaký protokol, který jsem si zkontroloval, že tam nebylo nic, co by mě kompromitovalo. To jsem jim tam podepsal. Propustili mne a už mi potom nevolali, ale záznam jsem tam měl, protože po letech, když jsem chtěl vycestovat do Jugoslávie, tak si mě volali, že tam tento záznam měli. Ale pak už mi dali pokoj.

Měl jste strach i obavy?

Jistě, samozřejmě, že mi to nebylo jedno, ale že bych zase měl obavy, že bych všeho nechal, že bych kvůli tomu nechal... To ne. Jen jsem si uvědomil, že je opravdu potřeba si dávat pozor. To opravdu byla vina té osoby, která měla podezřelé kontakty. Oni mi to potom i otec Stanislav vysvětlil, on mě před ní varoval, bohužel už pozdě. On už věděl, že se stýká s někým, který je problematický, který zase měl kontakty s StB. Bohužel to je smutná kapitola, že někteří lidé byli spolupracovníci StB, a že oni takové informace pak poskytovali, a to je smutné. To byla zkušenost pro mě, že oni měli odposlech přes okno toho bytu, kde jsme byli, že něco z naší věci zachytili a nějaké argumenty měli. Zejméno toho neměli zas tak moc, aby jim to stačilo. Zkrátka chtěli to slyšet ode mě, což se jim nepodařilo. Pro mě z toho vzniklo, že je třeba si dávat pozor, být opatrný, a že je potřeba nezavdávat jim podnět k dalšímu vyšetřování. To se našťastí podařilo, že jsem už další problémy s nimi neměl.

Udržoval jste kontakty s oficiální církví?

Ano, měl jsem. Já jsem stále dojížděl do Kyjova, měl jsem tam rodinu a přes víkend jsem byl tam. Když jsem byl v Brně, tak jsem tam byl na privátě, abych nemusel denně dojíždět, ale o víkendu jsem byl v Kyjově. Já jsem v té farnosti v Kyjově od malička žil, ministroval. Když jsem byl na výšce, tak jsem se stal vedoucím ministrantem, měl jsem taky inspiraci z Brna, kde jsem věděl, jak se tím ministrantem vnují. Měl jsem tam nějaké kontakty s lidmi, kteří to dělali, a kteří mě do toho zasvětili - u Tomáška, v Králově poli atd. Já jsem potom přenašel ty věci k nám do Kyjova.

Zpočátku z toho byly obavy těch duchovních, ale potom mě nechali vcelku volně působit. Potom tam došlo k výměně duchovního správce, ten, co tam byl před rokem 68, tak zemřel. Pak tam přišel monsignor (*Josef*) Moštek, bývalý kriminálník, který se znal i s Husákem, který přinesl euforii, že je nová doba. Jenže pak se ta doba změnila a on musel sám chudák odejít (1973).

Potom tam p išel duchovní poplatný režimu, protože byl v Pacem in terris, a to už jsem musel být opatrný. On mi to nechal d lat jen ur itou dobu a pak už to d lal sám. Možná m l n jaké obavy nebo dokonce zprávy o mn , že si má dát pozor. Pak si to vzal na starost sám a ministrant m se v noval on a necht l m k tomu poušt t. Nicmén on se v noval t m ministrant m, kte í byli ve školním v ku, už ho nezajímali ti, co vyšli ze školy. To už bylo pro n ho passé, to už pro n j ani nebyli ministranti, s t mi ned lal nic. T ch jsem si za al všímat já, protože to byli moji odchovanci. Ne všichni m li trvale zájem o tyto v ci samoz ejm , ti co m li solidn ější základ a m li zájem a cht li n co dál d lat, tak t m jsem se v noval. Za al jsem s nimi d lat sch zky, ale už mimo kostel, mimo v domí toho fará e. V d l jsem, že on má jinou orientaci a v d l jsem, že on by t eba nebyl rád, tak jsem mu to ani ne íkal. Zbyte n tyto v ci neší it, jeli jsme po soukromé linii.

Z toho se pak vyvinula práce s t mito ministranty. Já jsem jim íkal estní ministranti, protože, dokud jsem to vedl, tak jsem rozlišoval ádné a estné. ádní to byli ti školou povinní, a estní, co už m li vychozenou školu a už chodili na u ilišt a st ední školy. Ti už to nem li povinné, ale byli tam vždycky vítaní a ministrovat mohli, když jim to situace dovolovala a bylo to žádoucí. D lali lektorské služby apod., zvlášt o ned lích a o svátcích. T mto jsem se v noval mimo prost edí, které bylo pod kontrolou fará e. Scházeli jsme se po mši svaté u n koho z nich v byt , u jejich rodi , nebo i u m . My jsme to st ídali, d lali jsme sch zky, probírali jsme náboženské otázky a r zné informace o církvi, co se ješt nev d lo. Samoz ejm i jejich otázky jsem ešil apod.

Z toho se vyvinula i moje duchovenská innost, když jsem dosáhnul kn žství, tak jsem tuto rozvinul i na takové rovin duchovní. N kterým spolehlivým, vybraným... Vzal jsem je na duchovní cvi ení, že jsem jim ur ité v ci pod slibem ml enlivosti sd lil, které nesm li v d t ani jejich rodi e. Ti mi d v ovali, protože mne znali již z d ív jška, že jsem se jim v noval, takže je se mnou pustili. Potom jsem s nimi za al d lat svátosti. Slavit liturgii, zpov di apod. To bylo jenom pár skute n ml enlivých, o kterých jsem v d l, že si to m žu risknout. Musím íct, že za ty roky se vyst ídalo n kolik generací. Protože tato skupina se postupn rozši ovala. To byla r zná spole enství, která postupn dor stala. Takže to bylo n kolik desítek, možná dvacítku lidí, kte í to v d li, ale myslím, že se to nikdy neprozradilo. I když to za alo od roku 1972 a trvalo to do roku 1990, kdy jsem to zve ejnil. Do té doby si nejsem v dom, že by to n kdo z farníků v d l. Kluci to neprozradili.

S holkami jsem takto nepracoval. Ministrantky jsme tenkrát nem li. S kluky jsem pracoval a vedl jsem je. Potom jsem je taky vedl, n které, aby pokud mají n jaké duchovní povolání, aby si ho zvolili a skute n n kolik z nich to povolání m lo. Takže jich bylo celkem asi dvanáct, kte í m li nábh na povolání. Ne všechno se realizovalo, ale osm z nich se stalo kn žími. Dva si to potom rozmysleli, nebo t i, a jeden zem el. Jeden je dokonce eholním kn zem, ale to už se k tomu dostal jinou cestou. Já jsem je vedl spíš k té služb diecézního kn ze, protože jsem sám nebyl eholníkem. T mto jsem sv il své povolání, abych s nimi mohl slavit liturgii, zpovídat apod.

Zatímco s jinými, se kterými jsem pracoval v r zných spole enstvích... Já jsem si za al všímat mládeže. V roce 1973 nastala zm na duchovního správce, p išel jeden z Pacem in terris, do sedmdesátého osmého mne nechal pracovat s ministranty. Potom si to p evzal sám. To byla doba, kdy jsem se musel orientovat jenom na ty estné ministranty. P edtím jsem se v noval i ádným a zajiš oval jsem liturgii. Zkrátka jsem byl o víkendech vázaný ve farnosti. Potom, když už m nepot eboval, tak jsem se v noval jen t m estným, to mi nezabralo tolik asu. Mohl jsem se v novat ministrant m i v jiných farnostech, nejen v d kanátu, ale v celém bývalém okrese Kyjov. Celé to okolí do dvaceti kilometr okolo m sta jsem si zmapoval, ty kn ze jsem znal i z Žarošického d kanátu a n kte í by byli velmi rádi, kdybych jim ty ministranty vedl. Tak jsem vedl ministranty ve t ech dalších farnostech.

Tam jsem poznal další lidi a tím jsem se taky v noval a taky jsem se trochu v noval mládeži. Začal jsem pracovat i s holkami a vytvářet v okolních farnostech skupinky mládeže. Protože jich bylo málo, tak se dávali dohromady z několika obcí a dělali schůzky. Takže já jsem se hlavně o nedělních odpoledne v noval této činnosti. V těchto společenských setkáních jsem sice neříkal, kdo jsem, co jsem, ale oni věděli, že o to mám zájem, a že jsem v tom orientován, že mám nějaké znalosti, v domosti, rady, duchovní život atd. Že se na mne mohou spolehnout a já jsem třeba i doporučil místního duchovního správce, protože na těchto vesnicích nebyli ti „pacáci“ (*lenové Pacem in terris*), tam byli normální faráři, kteří tímto nebyli zatíženi. Byli rádi, když se někdo mládeži v noval.

To tak trvalo až do roku 1989, kdy nastaly změny, kdy jsme byli vyzváni, abychom se hlásili biskupům. Já jsem byl mezi Brnem a Kyjovem. V Brně biskup nebyl a v Olomouci byl, a dobrý biskup. Tehdy tam ještě byl arcibiskup (*František Vaňák*), takže ten, když jsem se přihlásil, tak mne s radostí přijal a umožnil mi nastoupit do duchovní správy. To jsem musel přestat s těmito aktivitami, kdy na mě nebyl zájem, byl jsem vázaný tou službou.

On hned řekl, když si vyslechl můj případ: „Dobře, já vás беру. Co nejdříve ukončíte zaměstnání a můžete hned nastoupit do duchovní správy.“ Se zaměstnavatelem jsem se dohodl, že jsem nemusel ani říkat dva měsíce, ale po měsíci, kdy jsem přidal úkoly, tak mne propustili. Oni sami nevěděli, co bude. Mohl jsem nastoupit do duchovní správy. Přechod z podzemí do oficiální církve probíhal, v mém případě, poměrně hladce, ale určitě zádrhly tam taky byly. U Vaňáka ne, ten by neměl problém, ten by mne hned přijal, ale začali do toho zasahovat lidé z říma, co přišli. „Jak to všechno bylo s přípravou, s Davidkem atd.“ To asi víte. Na Davidka potom vznikl negativní pohled a pak nás nutili do podmínaných smlouví a takových věcí. To je bolestná kapitola, o které psali jiní.

Ohledně primice, to byly nervy, kdyby do toho nezačali „vrtat“, tak to nemuselo být. Vaňák by byl klidný, ale oni ho potom taky znejistili. Nakonec jsem z toho vyklouzl líp, než ti ostatní, co museli říkat dva roky i déle a někteří to nemají vyřešeno dodnes. Takové to tvrdé jádro. Otec Krátký – já jsem se taky radil, mně to taky nebylo jedno – Krátký byl muž velkého srdce. „Když to mermomocí požadují, je to na jejich odpovědnost.“ Já jsem jim to taky řekl, že to pro sebe nutně nepotřebuju. Jestli oni to požadují, a když si to vezmou na odpovědnost, tak se tomu podrobím, a koliv mi to není jedno. Krátký: „Když chtějí, abys to slíbil znova, tak to můžeš slíbit, protože nic se z tvé strany nemění.“

Samozřejmě je to třeba brát, že je to pouze pod podmínkou, tzn., pouze jedenkrát je možné přijmout svátost. Když byla přijata poprvé platně, tak podruhé to již neplatí, ale když oni si myslí, že to poprvé nebylo platné a chtějí to a povolí to... To musel tehdy sám (*Joseph Ratzinger*) povolit. Tehdy ještě jako prefekt, nemohl si to dovolit ani Vaňák, ani (*Francesco Colasuonno*). Já jsem se poradil nejprve s Krátkým, já jsem řekl: „Dobře, když to chcete.“ Ale ten Colasuonno řekl: „To nemůžeme tak sami, to musíme žádat kardinála Ratzingera.“ Nebylo moc času a tak se skutečně telefonovalo do říma. Colasuonno to vyložil a nadiktoval i podmínky. Protože už bylo odpoledne, tak Ratzinger už nebyl v úřadu, tak to bral jeho tajemník (*Jozef Zlatánský*). Ten mu to přinesl a potom volal zpátky, co se má jak udělat, když ta situace je taková a hrozí ostuda z prodlení. Prý řekl, že další případy se musí řešit jinak, že to je mimo řádné, ale nic na tom nevyzískali ti, co museli říkat.

Jak probíhalo duchovní vedení těch dvaceti, u kterých bylo možné, že mají duchovní povolání?

V individuálních rozhovorech jsem je vedl k tomu, aby zkoumali, kam je Bůh volá a pokud mají povolání, aby se nebáli za tím jít. Samozřejmě to už byla situace jiná, než za mě v šedesátých a padesátých letech. V letech sedmdesátých a osmdesátých už byla situace jiná, už bylo jasné, že ten seminář má jakési církevní, byť problematické, schválení. Když tu byli

n jací lidé z íma, t eba (*John/Ján*) Bukovsky atd., tázání, jak se dívá ím na ten seminá . Oni odpovídali: „Non aprobatur, sed toleratur.“ Tzn., není schvalován, ale je tolerován. Z tohoto d vodu jsem ty chlapce, co jsem vedl, nesm oval do podzemí. Jít cestou podzemní církve znamenalo klást na n velké nároky. Jednak by si museli najít zam stnání a ještě d lat tyto v cí. Proto jsem usoudil, že ta cesta je jít p ímo a v novat se tomu naplno. Stejn jsem si íkal, že to sp je k tomu, že se to asem uvolní.

Samoz ejm byly problémy s tím, že se tam nemusí dostat. Já jsem je vedl k tomu, a se nebojí, a se tam p íhlásí a zkusí to. Ovšem byl problém, že se tam nemuseli napoprvé dostat. Samoz ejm se pak cítili frustrováni a co pak s nimi. To jsem takový p ípad taky m l a nebylo lehké je udržet, aby to zkusili ještě jednou, a aby tomu z stali v rni. Tam se stalo, že jeden z t ch, co se hlásil dvakrát, tak se tam pak už nehlásil. Naopak o n j projevovala velký zájem jedna dívka, takže on se pak orientoval jiným sm rem.

Kde jste bral inspiraci pro práci s mládeží?

Potom už jsem si to sestavoval sám. Už jsem m l ur ité zkušenosti z p edchozích let, kdy jsem je vedl, ještě jako ministranty a taky jsem studoval literaturu. N které v cí jsem m l sám vyzkoušené a zažité z toho duchovního vedení, co jsem po ád m l u otce Krátkého. Možná jen n jaké složit jší otázky jsem s ním konzultoval, ale b žnou agendu jsem zvládal sám.

Kde jste shán l literaturu a vhodné podklady?

Bylo to samoz ejm složit jší. R zná samizdatová literatura tu byla a taky jsme dostávali n jakou literaturu ze zahrani í. N jaké knihy chodily z íma, co posílal otec (*Vojt ch*) Hrubý, n co jsme m li od salesián . U nás ve farnosti byl jeden salesiánský spolupracovník, se kterým jsem dost spolupracoval, ten o mn v d l, to byla jedna z výjimek. Tento lov k to o mn v d l a ještě jeden kn z na d chod , profesor (*Bohumil*) Zlámal. Já jsem mu to sice ne ekl, ale ekl mu to Stanislav, který ekl, že je dob e, aby to v d l. On to zachoval v tajnosti a m l z toho radost.

Shán lo se to r zn , n co jsem dostal darem, n co z toho íma. Na literaturu jsem si taky ob as zajel do NDR, kam byl volný p ístup a tam se dostala spousta v cí. N mecky jsem jakžtakž um l, tak jsme to tak n jak dávali dohromady, jak to šlo.

Udržoval jste za socialismu kontakty v rámci skryté církve?

Kontakty byly omezeny. Oni nám íkali: „Moc se neptat kdo je kdo, a toho co nejmí víme, a , když bude n jaký výslech, toho moc nevíme.“ Z hlediska bezpe nosti nebylo moc dobré to propojovat a mít moc širokou sí známých. Já jsem v d l, n které bych poznal, od vid ní, ale t eba jsem neznal jména. Pár lidí jsem znal, v d l jsem, že jsou kn ží mimo církev. Moc jsme se nestýkali, jen když to bylo pot eba. T eba jsem dostal za úkol poskytovat duchovní vedení n komu, zpovídat ho atd. Tak to mi t eba bylo doporu eno p ímo Krátkým: „Vezmi si to na starost!“ Co jsem vid l, že je nutné, pot eba, tak to jsem ud lal. Pár lidí jsem znal, že jsou ve skryté církvi, tak jsme se setkávali tak n jak p átelsky.

Nem l jsem ale n jak široký okruh známých, myslím, že bych to spo ítal na prstech. Ono záleží, jak v které dob , ale tak n jak jsem udržoval kontakty s pár lidmi. Znal jsem jich víc, n jakou dvacítku, o kterých jsem v d l, ale nevyhledával jsem je. Zvlášť takové, o kterých jsem v d l, že jsou vázaní na Davídka. Potom už nebylo radno se s ním stýkat. On m l kontakty s StB, on to s nimi um l, ale nebylo dobré se s ním stýkat. Bylo známo, že je

sledovaný. Pokud nebyl moc vážný d vod, tak jsme za ním nem li chodit, nebo za lidmi kolem n j. Já jsem žádný vážný d vod nem l. Byla to moudrá rada.

Udržoval jste po celou dobu socialismu kontakty s otcem Krátkým?

Já jsem za ním musel jezdit, on byl mimo Brno a já byl v Brn . Nejprve do Kunštátu, pak do Hrádku. Nemohl jsem tam jezdit moc často, ale zhruba jednou za m síc jsem tam jel. lov k si íkal, že m že být sledovaný, ale to spíš místní lidé sledovali a dávali hlášení. Takže jsem t eba nechal auto stát n kde bokem a došel jsem p šky. Nebo v Hrádku nechal Krátký otev ena vrata a pak, co jsem p ijel, se zav ela. Musím íct, že nedošlo k tomu, že by m p ímo tam n kdo konfrontoval, kde jsem byl, co jsem d lal, s kým. Že to v d li, že s ním kontakty mám, tak to asi ano, protože mne na to kdosi upozor oval. Jednou, nevím nakolik je to v rohodné, mi jeden lov k tvrdil, že m l p ístup k materiál m StB na Lenince v Brn , a že tam n jaké ty záznamy o návštěvách Krátkého byly, a že to stornoval. Nevím, jak to bylo, nikdy jsem to neprov oval. Jezdil jsem za ním až do roku 1989. Potom už ne, protože už nebyl as a už nebyl ani d vod.

Jaký je Váš postoj k de Chardinovu dílu, kdy jste se s ním setkal?

De Chardin – když to za alo, a potom v dob Davídkov . Já jsem se s ním setkal i v ím , když jsem tam byl na studiích, tak tam k tomu m li rezervovaný postoj. Myslím, že oprávn n . íkali, ono je to všechno moc p kné, ale je to p íliš optimistické. Ta jeho vize málo reflektuje pot ebu obrácení i nápravy h íchu. N která d ležitá témata v té jeho teologii nejsou dostate n zohledn na a mn p ípadlo, že ta kritika je do zna né míry oprávn na. Nechci íkat ani tak, ani tak. N kte í jsou jeho obdivovatelé a zastánci, já nejsem pro jeho u ení jednozna n nadšený. Otec Felix ten m l Omnia ad parusiam, já bych ekl, že to je tajemství, že to je otázka boží proz etelnosti. My musíme být p ípraveni tím dneškem, tou situací dneška, že když p ijde parusie, tak p ijde. Nejsem si tak jistý, jestli my to m žeme tak ovlivnit. On se snažil všechno urychlit k parusii, p ípravovat p íchod p án . Mn to p ípadá, že je to takové p ehnané. Všechno je v rukou božích a všechno má sv j as, že Pán B h nejlépe ví, kdy to p ijde a my sami osobn s tím nem žeme mnoho d lat.

Jaký je Váš názor na praxi sv cení ženatých muž a žen?

Ti ženatí kn ží, to bych bral, že to cosi do sebe má. To je ostatn otázka diskutovaná v dnešní církvi, zda by se za ur itých okolností m lo umožnit kn žské sv cení i ženatým muž m. Myslím si, že tato otázka je legitimní, že když je to možné ve východní církvi, že by to mohlo být možné i v západní. To si myslím, že všichni uznávají, že je jen otázkou asu, kdy k tomu dozraje n jaká doba.

Že to ešil otec Felix, že když vid l, že ta osoba je pro to vhodná... On to ešil jednoduše tak, když to nejde v západní, tak ud láme jednoduše redukci k východní a tam to p jde. Otázka je, nakolik to bylo p ípustné a legitimní, že d lal redukci ad ritum orientalem, ale je to cesta.

On si myslel, že si to zodpoví. To bylo na jeho odpov dnost, já jsem ten problém nem l. On a si to zodpoví, ti kte í to absolvovali, tak taky musí v d t, jak to tehdy brali. Jim to asi bylo podáno, že to jde, tak to p ijali. Nakonec se to n jak vy ešilo, že mohou v té východní církvi p sobit. Asi se jim nedává možnost p sobit v té západní, což by byl ostatn velký pr lom. Nakonec znám taky kn ze, kte í m li dovoleno p sobit v západní církvi. Záleží, který biskup si to vzal na odpov dnost a jak to p ijala ta farnost atd.

Nám to bylo prezentováno tak, že ti ženatí muži... Že by bylo dobré, kdyby se církev rozhodla přijmout i ty ženaté muže na kněžství, že dříve to tak bylo, a že oni by vlastně nebyli tak zranitelní, jako ti celibátní kněží. Ten, když se znelíbí režimu, tak mu vezmou státní souhlas nebo ho dokonce zavou atd. Kdyby byli ti ženatí muži, kteří třeba chodí do normálního zaměstnání, ale mimoto vykonávají taky kněžskou službu, že by to bylo pro církev lepší.

Pak jsme viděli, že Felix nějaké takové muže svítel, ale on je převážně na ten východní ritus, kde to jde, tak jsme to prostě brali na v domí, ale protože já jsem byl svobodný, tak to nebyla moje cesta. Takže já jsem byl svobodný podle západního ritu. S tím, že jsem sliboval celibát předtím, než jsem to kněžství přijal.

To nebyla má cesta, a já jsem se o to až tak moc nezajímal, ale vím, že to bylo, a že se to považovalo za vhodné a pro tu situaci podzemní církve dokonce za lepší, bezpečnější. Protože pro ten režim nebyli tak podezřelí, že jsou kněží, že když mají svoje zaměstnání, svoji rodinu atd., že tím byli víceméně krytí. Kdežto my ne. U nás bylo to podezřelí, že jsem pořád svobodný, že se nežením atd., že co vlastně chci. Dneska už by to tak podezřelé nebylo, protože takových lidí je hodně.

Svobodní žen, k tomu se stavím rezervovaně, stejně jako Krátký a další, že to už zašel příliš daleko.

Vidíte o této praxi před rokem 1989?

Proslýchalo se, že se něco takového stalo i předtím. Proslýchalo se to nějak po roce sedmdesát jedna, sedmdesát dva, že něco takového udělali. Víím, že kvůli tomu došlo k rozkolu v té podzemní církvi. Myslím si, že v tšina té podzemní církve to velice neschvalovala. Že to nepřijala, a že potom Felix nějaké exkomunikoval - ty, kteří mu pomáhali. Tím došlo k rozkolu, což je velká škoda. Protože já jsem s ním už žádné kontakty neměl a s těmito lidmi jsem do styku nepřicházel. Proto jsem k tomu předtím žádné stanovisko nezaujímal, můj problém to nebyl. Ti co to udělali, tak si to zodpoví. Já s tím nemám nic společného. Je vidět, že nedošlo k žádným řešením, je vidět, že podle všech pravidel, kánonu atd., je toto svobodní neplatné a nedá se s tím nic dělat. Nakonec po vyhlášení papežského rozhodnutí *Ordinatio Sacerdotalis* to nebude možné ani do budoucna. Je potřeba se s tím smířit a o takové možnosti ani neuvažovat. Tak to beru, to je můj názor. Je to prostě tak, ten argument je dost vážný. Sice jsem byl trochu zaskočen tím, že takové nařízení vyšlo, ale když vyšlo, tak vyšlo a musí se přijmout.

Jak hodnotíte osobnost biskupa Davídka?

Já ho nemůžu moc hodnotit, já můžu říct, jaký dojem na mě udělal. To jsou jiní, kteří ho lépe znali, ale ani oni ho nemůžou hodnotit. Já bych ho ponechal, protože sám Pán Bůh to nejlépe vyhodnotí. Protože uměl dříve, než se mohly tyto věci řešit, srovnávat, tak se vymknul z hodnocení.

Na mě udělal dojem, že je to člověk velice vzdělaný, soudný, aktivní, podnikavý, iniciativní a progresivní. Udělal velice dobrý dojem, až na nějaké osobní zvláštnosti, které měl. Vci, které se mi na něm tak moc nelíbily. Já jsem dostal takový program, jak on si představoval tu naši přípravu studia. Tam bylo tolik progresivních prvků. On třeba chtěl, abychom studovali i jiné obory, sledovali vývoj vědy. Na to on kladl veliký důraz. Já jsem pod jeho vlivem začal odebírat některé odborné časopisy jako *Vesmír*, *Věda* a *život*. Všechno toto, aby byl člověk v kontaktu s tím, co se děje. To bylo velice progresivní.

Udělal na mě veliký dojem i při tom prvním setkání s ním, kdy jsem viděl, že mu jde o věc, že jde pevně za cílem, žádné zdržování. Že chce, aby se věci pohnuly dopředu. Člověk,

který šel pevně za svým cílem, velice cílev domý. To se mu musí nechat, velice moderní, pokrokový, myšlenky koncilu - to on přijímal atd. Ale také velmi kritický. Vím, že když vyšlo Humanae Vitae, tak to nepřijal dobře, že to je krok zpět, že to italské mozky nedomyslely, že to je brzda, a že se te dvacet rok s tím nedá nic dělat. On byl progresista každým coulem, abych tak řekl.

Mně na něm vadilo... Ne které ty jeho manýry, třeba to ponocování, ale to byla jeho zvláštnost, že on tuto metodu měl, a potom, že dost kouřil. On tuto věc taky podcenil a to mu taky podkopalo zdraví. To byla asi jeho osobní slabost, každý máme něco, co se s tím dá dělat. Ale potom, když jsem se dověděl o tom sv. cení žen... Ono se to proslýchalo, ono to nebylo nikdy potvrzené, že to udušl, ale že to chtěl udušlat, tak to se vědělo. Pak to bylo tak, že to velmi pravděpodobně udušl. To je jeho věc, to si musí zodpovědět on.

Jak jste vnímal a jaký je váš názor na II. vatikánský koncil a jeho výsledky?

To jsme tehdy prožívali velice intenzivně, vzbudilo to veliké nadšení, veliká očekávání. Byli jsme na to i hrdí, že církev se trochu odhodlala. Očekávali jsme od toho veliké změny do budoucna, ono se potom ukázalo, že to nebylo zas tak pronikavé, ty změny, a potom se taky ukázalo, nebo pronikly k nám zprávy, že na tom západě to způsobilo dosti zmatek v církvi. Že mnozí, kteří měli až přehnaná očekávání, byli zklamáni, že vystupovali z eholí nebo opouštěli kněžství atd. Ale u nás to nebylo, nenastala taková katastrofická situace, ale na tom západě to období po koncilu bylo takové bouřlivé. Je otázka, kolik to přineslo dobrého a kolik to přineslo... Ale já bych řekl, že to přineslo v podstatě dobré věci, že ty reformy byly zapotřebí, a že ti, kteří odešli z toho kněžství nebo z těch eholí, že to byli lidé jaksi pochybné, nebo takové pochybné, kvality, kteří by byli odešli, i kdyby se ten koncil nekonal. Těba by odešli později, nebo by asi stejně nevytrvali v tom svém povolání, tak si to myslím.

Měl jste za socialismu nějaké kontakty se zahraničím?

To tehdy nešlo, to jsem se nikam do zahraničí nedostal. Kontakty jsem měl jenom písemné. Tehdy se k nám... Nejací kněží, co už tam byli, co se tam dostali dříve, v nějakých šedesátých letech nebo tak, posílali k nám různé publikace, knížky. Italsky psané publikace z Víma, to jsem taky občas dostával takové zásilky, protože jsem na nějaký písemný kontakt měl, ale osobní ne. To jsme se tehdy do Víma nedostali. Sice v tom roce šedesát osm by to bylo možné a ještě šedesát devět asi taky. Já jsem tehdy uvažoval, že tam vycestuji, ale už se to potom nerealizovalo z nějakého důvodu. Já jsem potom přecházel z jednoho zaměstnání do druhého. Měl jsem jakousi nabídku, tak jsem to zvažoval, ale pak jsem to nerealizoval. To byla taky otázka, jestli tam neemigrovat.

Dostali jste ve skryté církvi nějakou instrukci k možnostem emigrace po vstupu vojsk Varšavské smlouvy?

Felix pro emigraci moc nebyl, on to chtěl řešit tady, protože emigrace znamenala prostě přejít do západního světa a nemít možnost přisobit tady. A on říkal, že tady nás budou lidé potěbovat, že kdoví, jestli nebudou nějaké přesuny, že nás budou třeba posílat na Sibi nebo někam do pracovních táborů, a že oni tam potěbují kněze. On chtěl tyto kněze vychovávat, takže on měl velké vize, on to viděl víc černě, než to bylo třeba, než se to potom skutečně ukázalo. Nám se zdálo, že má dobré informace, nebo dobré argumenty pro to, co hlásal. Protože oni tam někteří z těch jeho asistentů emigrovali, ale on to moc neschvaloval, protože tím byli pro nás ztraceni, tak on to bral.

Byl jste členem nějakých oficiálních organizací?

Já jsem nikdy v žádné straně nebyl a tímto oficiálním organizacím jsem se dost vyhýbal, ale v odborech jsem byl.

Udržoval jste kontakty s ostatními ze skryté církve po Vaší integraci do oficiálních struktur?

No to už jsem s nimi v kontaktu nebyl, protože já jsem v té době byl už v ústředí na těchto studiích. Jenom jsem tak z povzdálí slyšel, že jak to mají složité, zdlouhavé. Že nakonec se přistoupilo k tomu, že je budou integrovat, ale že musí přijmout to podmíněné přehodnocení taky. Dokonce že budou i přezkoušeni. Tak jsem si říkal, že mu všemu jsem já unikl, že jsem využil té situace, která byla u nás v Olomoucké arcidiecézi, že byl jmenovaný arcibiskup, a že ten měl k tomu takový vstřícný postoj. Kdyby ho nepřibzdili ti z ústředí, tak jsem to měl úplně bez problémů. Ale ti ho přibzdili, že je potřeba to přehodnocení, ale protože to bylo už v běhu, tak se to muselo udělat rychle a bez nějakých obstrukcí.

Já jsem z toho měl trochu obavy, z toho podmíněného přehodnocení, jestli je to na místě. Trošku jsem to považoval za zbytečné, protože i když byli proti tomu, že je to jako bychom uznávali, že to přehodnocení nebylo v pořádku. Ale já jsem to konzultoval s Krátkým. Nikdo si nemyslel, že to bude trvat tak dlouho, a že budou muset stejně přijmout podmíněné přehodnocení. To si myslím, že nebylo šastné. Dodneska na to někteří neradi vzpomínají a jsou někteří, kteří se nenechali přehodnotit. Pořád čekají, že se to nějak vyjasní.

P. Jiří Maria Kvapil

- narozen 1. září 1949 v Olomouci
- pochází z osmi dětí olomouckého právníka, který za socialismu pracoval v důlnických profesích
- dědek Kvapil byl vznikl za II. světové války, celá rodina byla za komunismu pronásledovaná
- studium na elektrotechnice v Brně raději sám v roce 1969 ukončil, protože bylo zřejmé, že studium za tehdejší politické situace nedokonečí
- pracuje jako elektromontážní revizní technik
- je ženatý, má čtyři děti
- s manželkou adoptovali dívku romského původu
- koncem sedmdesátých let začal studovat teologii pod vedením Josefa Zvěřiny, po dvou letech je Zvěřina zatčen a studijní skupina se rozpadla, od roku 1980 přechází pod vedení Václava Dvořáka
- 14. 9. 1986 vysvěcen na kněze východního ritu v Brně biskupem Jiřím Krpálkem a je mu udělen biritualismus
- za komunismu se vnuje vzdělávání a výchovu mládeže a rodinným společenstvím
- po roce 1989 je iniciátorem a vyučujícím náboženské výuky na státních školách na Olomoucku
- v roce 1997 přešel zkušně ve znalostech teologie
- v roce 1997 převzal cen „sub conditione“ na kněze východního ritu
- působí v eckokatolické farnosti v Olomouci, v Petrově, v olomouckých nemocnicích, v znicích a ve společenstvích

S paměťkou uskutečnil dvě rozhovory. První rozhovor proběhl 20. května 2012 v bývalém kapucínském klášteře v Kolíně, druhý rozhovor proběhl 30. května 2015 v rodinném domě v Tověsi.

Přibližte nám svou rodinu a Vaši cestu ke skryté církvi.

Můj původ je... Bylo nás osm sourozenců, tatínek byl právník a on zažil, jeho rodina i rodina maminky, takovou tu praktickou komunistickou perzekuci. Tatínek nebyl zavřený, ale dědek byl zavřený za války, za takové, dalo by se říct, delikty. Teba, že na něho zabíjel prase. To je v dnešní době taková banální věc. Já jsem za tím viděl takový životní postoj, že nesouhlasí se vším, co se kde děje a udělá si to tak, jak se si myslí, že to má být. Jestli tam někde lidé mají hlad, a jestli se tam někde omezují domácí zabijáci, tak oni to prostě všelijak obcházejí. Myslím si, že to bylo v těch rodinách, co jsem tak do toho viděl, vždycky.

Ti lidé měli kolikrát hodně tvrdý život. Ten tvrdý život je naučil najít si vlastní cestu. Ono to tak bylo. Babička, tatínkova maminka, vyprávěla teba, že jako dítě sbírala v lese jahody, dneska najdete v lese pár jahod, tehdy se nasbíralo několik sklenic. Ona to sbírala teba celý den. Večer si šla chvíli odpočinout a v deset hodin večer se s ostatními dětmi z vesnice vydaly přesky do Prostějova, bezmála čtyřicet kilometrů, aby tam ráno byly a ty jahody prodaly na trhu. Za těch pár šestáků, co za to dostaly, si mohly koupit nějaký „štrban“ nebo něco a to donesla domů. Babička byla, myslím, ze dvanácti dětí a měla chaloupku o jedné místnosti. V bec těch okolností... Ti lidé zhouževnateli, to jsem poznal na tom, jak byla babička houževnatá.

Děda byl z takového relativně bohatšího prostředí. Vypracoval se, uměl hospodařit, měl grunt. On prostě hospodařil tak, jak se mělo, a nějaké takové ty státní, kde by do toho stát lidem příliš mluvil, tak to nějak nepíjeli. Byli schopni se proti tomu postavit. Myslím, že to v

tom rodin jak bylo, nebo je. Z matiny strany ten odpor takový velký nebýval, ale ta houževnatost tam byla taky.

Rodi e z tatínkovy strany byli zav eni za komunist , protože do kolchozu se jim necht lo. Tatínek byl siln perzekuovaný, protože byl právník. Myslím si, že byl dobrý právník, tak jak jsem vid l tu praxi, kterou vykonával v podstat doma, i když musel pracovat v d lnické profesi.

No, a to všechno n jak dávalo dohromady naši rodinu, prost se s komunismem, s totalitou, naprosto nesouhlasilo. Rodi e nás vychovávali ve ví e k es anské, katolické. Když jsem vyrostl, tak jsem m l vlastní rodinu a te jsem zjistil, že bychom vlastn m li pomali ku... Jsou horší a horší, co se tý e nábožnosti národa. Ten neustálý tlak a neustálé naleptávání náboženského života, to se t m komunist m vlastn da ilo a bylo to horší a horší. Te myslím dobu n jakých sedmdesátých let. M l jsem d ti a ty d ti bylo pot eba vychovávat ve ví e. Cítil jsem, že jim to musím dát. Uv domoval jsem si, že v tom prost edí, aby d ti chodily do náboženství ve škole, že to vlastn nemá smysl. My jsme bydleli na malém m st v Kostelci na Hané a ty d ti ještě nechodily do školy. Ješt byly p edškolní, ale já už jsem se na to p ipravoval, a íkal jsem si: „To p ece není možné!“ To náboženství se tam vyu ovalo tak, že pan fará v kostele vyhlásil, aby se d ti p ihlásily, pak že se musí p ihlásit ve škole. Ve škole to možná ekli, ne ekli, já nevím. Ale t ch d tí se p ihlásilo pár. Lidé se báli, a protože jich bylo málo, tak to náboženství bylo jednou za m síc. V zá í nebylo, v prosinci nebylo, protože to padlo na váno ní prázdniny, pak ješt jednou n co takového a na konci roku zase nebylo... Tak ono se to sešlo, tak p tkrát, šestkrát za rok, maximáln , po p ta ty iceti minutách. Co se tam dozv d li, to nevím.

Jak jinak? Jediná možnost byla, že je za nu u it sám. No, ale u it sám jednoho klou ka, tak to taky nebude ono. To je vztah tatínek a syn, a prost jsem cítil, že to je málo. Poda ilo se mi p esv d it jiné lidi s d tmi kolem toho stejného v ku, dal jsem je dohromady a s nimi jsem si za al hrát. Ješt to byly d ti p edškolního v ku. A za al jsem s nimi mluvit o Bohu a pak byly n jaké hry - a jak to šlo. Když jsem s tím za al, tak jsem pot eboval n jaké pom cky. Tehdy nic nebylo, dneska je toho všude, že si lidé nejsou schopni vybrat, protože je toho p íliš hodn . My jsme si nemohli vybrat, protože nebylo z eho. Ale dostal jsem se tím ptáním k lidem, kte í d lali n co podobného. Najednou se n jaké pom cky objevily a k tomu jsem si za al uv domovat, že bych pot eboval n jakou literaturu - n jak sám víc v d t a nastudovat si víc.

Ono se ukázalo, že je to správná cesta, protože jsem na ní nacházel op rné body, až se stalo, že jedna, dneska už nežije, rodinná p ítelkyn , nevím kolik m la tehdy let, ekn me t icet, p tat icet, taková aktivistka, nazna ila, že bych se mohl ú astnit n jakého kurzu. Když jsem se ptal jakého kurzu, tak mi opatrn sd lila, že by se tam mluvilo o Bohu, nábožensky a teologicky. Že by mi to pomohlo rozší it obzory a tak jsem samoz ejm ekl, že ano. Po ase mi sd lila kdy, kde to bude a samoz ejm , že o tom nesmím mluvit.

Když jsem do toho kurzu, na to místo, p íšel, tak jsem tam našel list, že bych m l jet ke známé. Meztím jsme se p est hovali do Olomouce a toto se odehrávalo už v Olomouci. Hlavním aktérem toho všeho byl doktor (*Josef*) *Zv ína*. P íjel, p ednášel. Než jsem si zvykl na to, že si lov k musí d lat poznámky, zapamatovat si to a doma si to probrat, promyslet. Bylo to p í zam stnání, po ve erech, po nocích, do toho d ti, tak to bylo hodn náro né. Ale zvykl jsem si na to, za alo m to n jakým zp sobem oslovovat a pak to skon ilo.

Sdílel jsem se s tím jednomu p íteli, kn zi, a ten mi ekl: „No, ale já si myslím, že bych v d l, jak by se to dalo dál rozvinout. Nevím nic konkrétního.“ On byl skaut, já jsem skaut. „Já mám v Praze p ítele, skauta, kn ze. On bude ur it v d t.“ Tak jsme to n jak domluvili, že se s ním zkontaktuje, že mu o m ekne a domluví n jakou sobotní sch zku. Že mi pošle pozdrav, na tom bude napsáno datum a to datum znamená, že mám p íjet. To p íšlo, že mi pozdrav posílá Václav. Takže toho data jsem p íjel do Prahy. Ono se to zdá takové

strašně konspirativní, ale ono to tak muselo být, víte. Trošku dramatické, nebo já nevím, jak to na vás působí, ale ono to tak bylo, protože šlo o existenci - to určitě - a ne kdy i o život.

Přijel jsem na naučnou adresu, našel jsem ji, zazvonil jsem. Dveře otevřel nějaký pán. „Koho hledám?“ Já jsem řekl, že hledám „Tinů“, a že jsem „Ká“ (skautské pseudonymy). „Pojď dál.“ Zavěsila dveře, podal mi levou ruku, jak se zdraví skauti. „Věkuj na tebe. Tak co potřeby?“ Tak jsem mu pověděl tu historiku, a že bych v tom rád pokračoval. A on mi povídá: „My máme takovou skupinku a tam pokračujeme kvůli němu na sv. ceně.“ Já jsem mu na to říkal, že jsem ženatý, a že chci učit děti a potřeby pomoci. „No to se nevytluče, to budeš dělat samozřejmě taky, ale my tě do toho zařadíme, ty se budeš učit, ne kolik let studovat a na to máš čas, abys přemýšlel o kněžství.“ „No, ale já jsem ženatý.“ „To je v pořádku, protože my sv. církvi ženaté muže pro východní křesťanství.“ Já jsem o tom nevěděl vůbec nic. Jenom tak velmi, velmi útržkovitě mi řekl, že pro katolíky. Já jsem z toho byl takový překvapený. Teď mi dal nějaké pokyny, jak to bude pokračovat, a že mě předá zas konkrétním lidem a ti se mnou budou pracovat.

Trvalo to pět let, jakási formace, studium. Během toho jsem rozkrýval ten východ, zařadil jsem to oslovovat. Zároveň musím říct, že mi bylo jaksi nostalgicky líto, že bych měl opustit to západní křesťanství. Z toho vyšlo najevo, že nic opouštět nemusím, že to je špatně pochopené, že budu vysvěcený ve východním ritu, pokud budu, a že ten východní ritus samozřejmě se musím naučit a uplatňovat ho, a že když bude situace taková, že bude potřeba posloužit východním křesťanům, tak jim posloužím východním způsobem a západním křesťanům západním způsobem. To do toho vneslo jiné světlo a já jsem touto cestou šel. Musel jsem do té formace nějakým způsobem zasvětit manželku - ta o tom vědět musela, že...

Ulovit jsem hledal, přemýšlel, váhal a rozhodoval se. To není o tom, že biskup na vás vložil ruce a je to vyřízené. Ne kde jsem dokonce řekl, ale to jsou naprosto nepochopené věci, nesmysly, ten vlastní akt tak probíhat mohl, to je věc jiná, ale co tomu předcházelo, tak se z toho vymazalo. To už bych o dnešních novokřesťanech mluvil tak, že přišli do katedrály, kdosi na ně vložil ruce a zase vyšli vysvěcení. Co tomu předcházelo, každý ví.

Čím víc se čas blížil termínu sv. ceně, tak to víte, tak jsem si uvědomoval, že to není žádná legrace, že to za jiná být vážné, a rozhodl jsem se. Řekl bych, bušil jsem na nebeskou bránu. To není tak, že se ulovím pomodlí a Pán Bůh odpoví. Pán Bůh má své jasno. Ne kdy neodpoví vůbec, a když odpoví, tak ve chvíli, kdy to od něho nejmenší očekávám. Toto byl můj případ, že mi Bůh odpoví takovým způsobem, že jsem věděl, že to můžu ve svobodě přijmout, protože to není z mé hlavy - jak jsem o tom přemýšlel. Všechno je nějakým způsobem zvláštní boží vedení. Dovolím si to porovnat: panna Maria přijde k Alžbětce a ta Alžbětka ji potvrdí. Ona ví panna Maria, že jde po cestě, ale je pro ni nejistá a setkání s Alžbětkou je pro ni potvrzením a jistotou, že Bůh je s ní, a že se vlastně nemá obávat. Já jsem zažil takový moment, že v té chvíli mi bylo jasné, že je to správná cesta, můžu jí jít a rozhodl jsem se. To jsem zažil pár dní před sv. cenou.

Kde jste žil s rodiči?

Rodiče žili v Olomouci, já jsem rodilý Olomoučan. Když jsem se oženil, tak jsme z Olomouce odešli. Žili jsme v Chocni, potom v Kostelci na Hané. Hledali jsme pořád nějaké slušné bydlení. Peníze nebyly. Já jsem pocházel z osmi dětí. Tatínek perzekuovaný, nesměl vykonávat to, co by mohl vykonávat. Dělal dělnické profese za pár „šupů“. Maminka byla doma. Pak teda jsme se odstěhovali do Kostelce, tam jsme našli lepší bydlení, ale já jsem měl špatnou práci.

Jaké jste měl povolání a kde jste pracoval?

Mám pr myslovku - elektro. Technika m bavila. Za al jsem studovat vysokou školu v Brn , jenomže jsem tam dopadl špatn , protože... Ono se íká, že normalizace za ala až v sedmdesátém roce, ale já jsem byl vytla en, vypuzen ze školy už v roce šedesát dev t. To bylo díky t m pan m profesor m. Já jsem nebyl nijak politicky aktivní. Já jsem byl aktivní ve skautingu a jenom to jim bylo proti srsti. Cítil jsem to tam, ten tlak. Já jsem m l v indexu, myslím, jednu dvojku a jinak samé „bi e“ a v matematice m necht l pustit. Já jsem to všechno um l skoro až pozpátku. Když tady to vid l, tak se za al ptát na v ci, které tam už nepat ily. To se opakovalo n kolikrát a vždycky, když jsem se t eba nau il n co navíc, vždycky p išlo n co nového. Pak mi íkali z vyšších ro ník : „To p ece d láme my.“ Nevím.

Tam jsem to opustil, protože tudy cesta nevedla a asi to bylo tak n jak v božím plánu, že jsem nemohl na té škole z stat, protože to bylo taky o financích. Za tehdejších pom r bylo p ece jenom t ch 500 korun m sí n pro rodinný rozpo et, kdy u nás bylo t ch student , t ch d tí, které po mn dor staly, tak to n co znamenalo. Ne, že by m tatínek ekl, že nemá, nebo že nedá, ale já jsem možná až p íliš cítil zodpov dnost, proto jsem to nezkoušel žádnými jinými oklikami. Já jsem šel p ímo, a když to nešlo, tak: „Páni komunisti, tak si to nechte.“ Protože jsem m l obavy, že by to mohlo být neúsp šné i n kdy pozd ji, a ty peníze, které by do toho tatínek dal, by byly ztraceny. Nikdy jsem toho nelitoval.

Za al jsem pracovat, nejd ív jsem byl projektantem, pak technikem ve fabrice a nakonec jsem se stal revizním technikem. Na to jsem d lal zkoušky. M l jsem ob anské zam stnání jako revizní technik elektrických za ízení a zdvihadel. Když nastala v devadesátých letech možnost, že lov k mohl podnikat na vlastní noze, z ídit si živnostenský list, já jsem ani moc necht l, mn vyhovovalo víc, že budu mít zam stnání, že ráno p ijdu do práce a oni mne n kam pošlou. Já jsem se v tom celkem dob e orientoval a vyznal, takže jsem byl schopen tu práci ud lat rychle, abych byl o dv hodiny rychlejší, a abych mohl být doma a p ipravit se na odpoledne, ve er. M l jsem práci, dostal jsem peníze a tím to skon ilo. Dovedl jsem si vyšet it n jaký as na n co, co jsem pot eboval. Jenomže podnik se rozpadl a já jsem na ten živnostenský list musel jít. Musel jsem se za ít starat sám o sebe. To bylo komplikované. Pak, když p išla p íležitost, nebylo to hned, pak jsem si myslel, že p jdu do kn žské služby oficiáln . Ale to trvalo, než se to všechno rozhoupalo, prakticky do roku 1998.

Kolikáté dít jste v po adí?

Z žijících sourozenc jsem t etí, ješt byl bratr...

M l jste n jaké vzory - lidské, kn žské?

Ono jich bylo dost. Na prvním míst bych asi jmenoval lidi, kte í zavadili o m j život kluka. Tam se dá t žko íct, že to byly vzory. Na prvním míst bych jmenoval Stanislava Paláska, ten zem el, je to asi rok. Salesián, který byl taky tajn sv cený, potom v osmašedesátém roce se to legalizovalo. Myslím, že odešel do Litom íc na n jakou krátkou dobu a vrátil se coby kn z. Ten m , coby kluka, podchytil takovým salesiánským zp sobem, tou metodou. M to oslovilo, ta bezprost ednost, p átelství. M l jsem t ínact, trnáct let, tak v tu chvíli to na t ch klucích... Když n kdo umí p íjít a umí zahrát na jeho strunu, tak to dít se „chytá“. Pak jsem se s ním setkal coby dosp lý víckrát. Jednu dobu jsme i spolupracovali na n kterých skautských táborech a tak. To byl takový první vzor, nikdy se to neztratilo.

Pro m byl takovým vzorným, dobrým kn zem Josef Šoustek, to byl fará v Olomouci - Hej ín . Tam jsem chodíval hrát, tam m to ze srdce... On m kdysi u il náboženství, a to byl takový, oproti jiným katechet m... Musím íct, jako kluci, jako d ti, tak jsme v tom náboženství vyvád li a on si sjednal po ádek jako emen, v tom dobrém slova smyslu. Pak pro

nás dlel p řpravu na bi mování. Rodi e, t ch mých vrstevník , se tak domluvili mezi sebou, ani jsme všechny neznali, jenom jsme o sob v d li. Pozvali Josefa Šoustka a ten nás p řpravoval na bi mování a p itom vyplynulo, že pot eboval n jakého staršího ministranta. Já jsem m l zkušenosti, i když jsem už nechodil ministrovat, tak jsem zas za al v Hej ín . My jsme se i do jisté míry sblížili. To m oslovovalo. On byl i pro takové... Tehdy za ínala velká liturgická reforma. Skon il koncil a sem se to dostávalo dost málo. Ale p ece, co se sem poda ilo dostat, tak on dost rychle, jak jen to šlo, uvád l do života. K tomu m n jakým zp sobem pot eboval, takže já jsem za al být nejd ív ministrantem, pak lektorem a tak.

Pak jich v život byla celá ada: na vojn jsem se setkal s Václavem Divišem, skautem, Františkem Pichem, taky už nežije, Václavem Dvo ákem, to byl velice silný.... Václav Dvo ák vlastn vedl tu formaci kandidát kn žství, tam jsem se k tomu dostal a netušil jsem, že bych z toho mohl být kn zem. Karel Chytil, ten m vyložen dostal na starost, takže ten mi pomáhal a vycítil, kde je moje slabina v p řprav , v tom studiu a dovedl mi to podat jinak. To bylo obdivuhodné. On byl sociolog, on m l p ístup, že m protáhl.... Vždycky informoval mého p edstaveného Václava Dvo áka. Tam z toho spole enství nem žu vybrat nebo opomenout nikoho, to byli vynikající lidé. Už jenom to, že lov k s nimi ujde kus života, tak cítí, že to je obohacení, cítí, že to je prost dar. To jsou všechno osobnosti. Václav Dvo ák - druhý, Antonín, v era jsme se byli podívat na jeho hrob , druhý Antonín – umlec, když p ijedete do Izraele, tak tam jsou jeho mozaiky. Všechno kn ží. Jaroslav Karl, ješt žije v Klatovech, ten byl zav ený s Husákem. Když o tom vypráv l, s takovou lehkostí, jakože byl n kde na výlet a vrátil se. To bylo obdivuhodné, ti lidé tam našli svoje místo, p sobili, jak to šlo. Josef Zv ína, toho nesmím zapomenout.

Ti lidé vyšli ven z v zení, zorientovali se, že státní souhlas nedostanou, a když vid li ty podmínky, tak o to ani nestáli. Za ali jinak a tak vznikla ta skrytá církev, protože církev nepot ebovala n jaké státní souhlasy nebo n co. K es anství v bec nepot ebuje souhlas od n koho, to je dáno Kristem a ten ekl t m, kdo naslouchali, u edník m: „B žte do celého sv ta a u te.“ To ud lali. To je podstata skryté církve. Já si pamatuji, jak profesor Zv ína nám na t ch seminá ích n kolikrát ekl: „Žádná podzemní církev, to si nenechte vnutit. Podzemní církev existuje, najdete ji na h bitov .“ To bylo hezké. Skrytá, to ano, my ale nemáme co skrývat, my jsme byli jenom opatrní, abychom si to nenechali rozbít „estébáky“ pro lidi, kte í jsou pot ební všude. Tak to je ta podstata skryté církve, jak se kolem toho za alo ú edni it, tak samoz ejm našli vlásek, támhle chlup, co kdyby a jak by. To jsou takové spekulace, které byly nepochopitelné. Místo toho, aby s otev enou náru í ekli: „D kujeme.“

To si pamatuji, Jan Pavel II., když byl v devadesátém roce tady, tak v Praze ekl: „Nenavazujte na to, co bylo p ed ty iceti lety. Pokra ujte v tom, co jste žili, v em jste vyrostli a to rozvi te.“ Jako kdyby nemluvil, škoda. Ono už je to dlouho, ten odstup za íná být veliký, ale myslím, že to byla veliká škoda, a že to byla veliká chyba. Ten národ slyšel a byl žhavý po duchovním slov , ale po skute n duchovním, ne po institucích. Naopak toho m li lidé plné zuby, to je dodneška vid t, jakmile se narazí na instituci, tak se lidé stáhnou. Instituce, já to chápu, je pot ebná, ale ta má být k služb toho všeho, ne naopak. Dusí, svazuje, tu tam povolí n co, tam to opatrn zakáže, tam zpochybní, tam zvedá varovný prst, to je o n em jiném.

Kolik lidí se setkávalo v tom spole enství Václava Dvo áka?

To spole enství, do kterého já jsem byl pozván... Když se na to podívám zpátky, p e t te si evangelium o pann Marii. Ono tam toho moc není, ale svatý Lukáš má, že to uchovávala ve svém srdci, on to tam má dvakrát. A to tam zd raz uje, protože ten její život a

ta její cesta... Dneska je to hezké velebit, a sem tam n jaký zázrak, ale to už jsou oslavné v ci, ale ten její život, to je život víry. To je prost n co úžasného, žena, která je sama, která je sama se svým tajemstvím, kdy to tajemství nem že nikomu íct. Nem že to sd lit ani Josefovi. Na základ božího zásahu ji ten Josef p ijme. Tam je, že to je muž spravedlivý, on v té sv tské nebo náboženské spravedlnosti ji správn m l vydat k ukamenování a bylo by to spravedlivé. Písmo ekne, že byl spravedlivý v tom božím duchu, tak se mu dostalo toho poznání v tom snu: „Neboj se p ijmout svoji ženu. Neboj se.“

On pod tímhle vlivem to ud lá. To jinak není možné, to lidsky prost nejde. To lov k nesta í. On ji p ijme, po ád ta Maria mu nem že íct n jaké vysv tlující informace. On to vnit n chápe a já osobn to vidím tak, my to nevíme, že ta Marie odešla, v podstat utekla, k Alžb t a tam se jí dostane toho poznání. Alžb ta, to je ta t etí osoba, která to ví, ale ne rozumem, že si to vymyslí, ale to je vnit ní hlas. Já si myslím, že i když to v písmu není, tak tam za ní p ijde Josef. Oni jsou manželé ve své svatosti, to prost zas nikde nenajdete, ale v té svatosti dokonale jeden druhého ctí. To je ta svatost - vyr stá boží syn, boží dít .

Mn to n kdy p ijde, ne, že bych se cht l chvástat, ale to, co my jsme prožili nebo jak já jsem se s tím setkal, to nejde naplánovat. Vy si naplánujete studium, ale ono je to p ece jenom n jak jinak, než jste plánovali. Když lov k jde na studium, tak neví, do eho jde. Na jednu stranu, svým zp sobem, ano, jsou tady zkušenosti jiných, tak o ekáváte, jak to p jde. Dneska už je cesta n jakým zp sobem našlápnutá, tehdy nebylo nic, to byl jeden krok do neznáma za druhým. To je boží dílo, to mi nikdo nevymluví. Tohle to není, že bych si to já vymyslel, nebo že by si to n kdo vymyslel, prost to tak bylo. To byli lidé moud í, plní ducha, samoz ejm že m li svoje slabosti. První papež Petr nem l svoje slabosti? Vždy my víme, jaké jsou a to byl nádherný, svatý, opravdový lov k. S tím já jsem se setkal, že ten život, ta cesta - za to jsem d koval, za dílo boží a jejich samoz ejm taky.

Já jsem se dostal do téhle skupiny na základ toho, že jsem cht l, pot eboval jsem se n jakým zp sobem vzd lávat, protože jsem u il náboženství. Dostal jsem se do té Zv inovy skupiny, ale pak se to rozpadlo.

Ta Zv inova skupina byla z Olomouce?

To byla skupina z Olomouce a z okolí. Josef Zv ina to vedl, zašti oval. Ješt p edtím jsem zažil jiný pokus, ale tady to bylo jaksi blíž. Bylo to po ruce, ale tady se to rozpadlo. V té chvíli jsem cítil újmu, mn to chyb lo. Byli jsme na dovolené u toho kamaráda, co jsem ho poznal na vojn , tak jsem se zmínil, že bych pot eboval... On mi tehdy ekl jednozna n : „V Praze je kn z, skaut, otev ený, on bude v d t.“ Konspirativní cestou mi p íšel pohled, který znamenal, že mám za tím Václavem, tehdy jsem jméno nev d l, že tam mám za ním zajet. P íšel jsem tam, pozdravili jsme se. „Co chceš?“ Žádné: „Odkud jsi? Kam jdeš?“ Žádný dotazník. To bylo na základ úžasné vnit ní d v ry, protože on v d l, že nepošlou n jakého „podrazáka“. To se mohlo kdykoliv stát. Oni ti lidé s tím po ítali, na tom dvo e stálo StB v uniform , bez uniformy, s policajtem. To mohlo kdykoliv být.

U toho Václava jsem byl uvedený nejd ív do takového malého spole enství, kde bylo asi šest lidí - a vždycky jenom k estní jména. „Setkáme se tehdy a tehdy, kde, to se ti dá v d t.“ Te už nevím, jakým zp sobem. N jak mi to dali v d t. Možná m ekal n kdo na nádraží, protože jsem se domluvil, že budu p ed vlakem takovým apod. To už se mi trochu prolíná. Takhle to bylo zpo átku a nep evýšilo to nikdy deset nebo dvanáct lidí. Nev d l jsem, že funguje ješt paraleln jiná skupina. To jsem se dov d l, až to „prasklo“, až po p evratu.

S Josefem Zv inou už jsem se nesetkával, ale potkal jsem se s ním. On mi íkal: „Pro to nepokra uje?“ Já jsem mu íkal: „Pokra uje, ale jinak a nebudu o tom mluvit.“ On to pochopil. Ta olomoucká skupina se už nesetkala, nesešla. Ale on t ch aktivit m l Josef víc, ale kde byly, nevím. Protože po tom p evratu jsem se s ním už nesetkal, on chudák stihnul

zemít. On prostě měl k tomu moji vztah, to byla jeho láska., když byl v Itálii, tak musel do moře, a to se mu stalo osudným.

Kdy jste měli ta setkání s Josefem Zvěřinou, a kdy jste potom přešel do „Dvořákovy“ skupiny do Prahy?

To bych musel vypočítat. To byl rok sedmdesát devět, osmdesát s tím Josefem Zvěřinou, pak jednaosmdesát jsem začal od podzimu v té skupině v Praze. Pět let to trvalo, celé studium. To jsem skončil, pak jsem byl v osmdesátém šestém v září sv. cený. Dvě po pěti letech, pak jsem ještě dva roky dělával právě s tím Karlem (*Chytil*). V tom studiu nebyla dostatečná morálka, morální teologie nebyla rozpracovaná, tak jsme to dělali spolu. Já jsem to dělával jako postgraduál, nebo jak to mám říct, já jsem to přeepisoval, rozvíjel a snažili jsme se to uplatňovat na naše poměry a dávali jsme to dál. On to překládal z němštiny a bylo to podle (*Bernharda*) Häringa.

Měli jste s Bernhardem Häringem nějaké kontakty za socialismu?

Neměli, s ním ne, to nešlo. Ale po tom převratu ano, potom jsem se s ním setkal, ale tam bylo těch lidí víc. On právě... Ta druhá skupina lidí, kteří se k nám dostali... Nevím, jestli by jim to bylo milé, že o tom mluvím. Ty věci jsou docela dost složité a pro někoho možná i trochu bolavé. Oni zorganizovali setkání, ale to šlo se to kolem časopisu *Getsemany*. Já jsem na tom setkání taky byl. Já jsem je neznal. Tady na Moravě jsem neviděl o nikom, v době o nikom, to všechno vyplávalo na povrch až po tom převratu. Ony byly skupiny v Ostravě, samozřejmě v Brně. Tam jsem poznal Javorovy - na sv. cení.

Odkud jste získával studijní materiály? Z Radíkovské tiskárny?

Odtamtud ne, já jsem byl v Praze a tam to spojení bylo navázáno na zahraničí. Oni měli kontakty do Francie, do Izraele, do Itálie. Hodně se spolupracovalo s Němci. Tam odtud jsem vozil různé knihy... I z Vídně chodily knihy vydané v češtině, i když zas ne moc.

lov k si nemohl vybírat. Dostal knihu a musel být rád. Ten základ, to byla celá kostra teologie, tím se prošlo a k tomu se šáňlo, co, kdy, kde se ještě našlo starého někde po krabicích, výjimečně novějšího. Ta kostra byla tvořená nějakými profesory a to se opisovalo.

Já právě tím, že jsem dělával revizi, tak jsem se přitom naučil psát na psacím stroji. To jsem získal výhodu. Psal jsem, opisoval jsem nějaké věci a přitom jsem to už musel vrátit. Když jsem to psal, tak aspoň desetkrát - to byla zásada. Když už jsem to psal, tak jsem to i četl, takže jsem to znal, proto jsem si nechával poslední přeškrtek, který už byl téměř nečitelný. Tak se to stávalo, protože kdo to psal, tak si nechal to nejhorší. Pro ostatní měl lepší a lepší přeškrtečky. Taková byla praxe.

Kdo všechno se podílel na Vašem vzdělávání?

Já jsem se učil nejdříve u doktora Zvěřiny. Taky jsem se učil, trošku separé, morálku u doktora (Oto) Mádra. Pak jsem ji dělával ještě jednou, to už jsem byl vysvěcený, protože byla důležitost dělat morálku podle německého profesora Bernharda Häringa. To bylo v němštině, takže to se muselo překládat. Jeden lov k nám to překládal, ruštiny překlady zapisoval. To konkrétně jsem na stroji přeepisoval. To bylo nejlepší, jak jsem to psal z toho rukopisu, tak jsem se to naučil. Bylo mi to velmi blízké. Häring se dobře studoval, tak to jsem byl rád. Václav Dvořák, to byl moderátor našeho spojení. On byl spíše takový organizátor, on to zajišťoval, šáňl knihy. Sehnal nečitelné množství knih a liturgických potřeb. Já jsem potom dostal k liturgii všechno, co jsem potřeboval.

Antonín B. Lohlávek, to byl skaut, chlap jak má být, dělník. Pracoval ve slévárně a byl nesmírně vzdělaný, tam nejde jen o to vzdělání, tam jde o ten nadhled, ti lidé měli prostě nadhled. Jednou jsme se ptali Josefa Zvěřiny, on měl Karlovu univerzitu, Sorbonu: „Které vzdělání bylo pro Vás nejdůležitější, která univerzita?“ „Tahle teoretická - kriminální.“ To je zvláštní, že tihle lidé... Já chodím do věznic, já vím jaké prostředí tam je, jak to působí. Když si představím, že bych tam měl být ty dvacet hodin za katrem, nevím, co bude zítra, nevím, jakou budu mít budoucnost. Já vím, co to s těmi lidmi tam dělá. Duchovní život těch lidí, kteří se přes to přenesou... Všichni, kteří vydávali svědectví, tak říkají... Jistě, byli tam někteří, kteří naříkali nad tím a stěžovali si, protože měli nějaké ztěžilé představy... Ale s těmi, se kterými jsem se setkal, a kteří potom pracovali v té skryté církvi. Fungovali, věděli, že to, co dělají, je s rizikem, že je zavou znovu, a že dostanou ne deset, ale dvacet let. Tak ti lidé věděli, co dělají a nevzali jim tu duchovní, vnitřní, svobodu, naopak oni říkali, že ji tam rozvinuli.

Jak často jste měli semináře a kde probíhaly?

Já jsem dodnes nebyl zbaven mládežnickosti, takže odpověď na Vaši otázku není jednoduchá, ale můžu říct, že jsem jezdil do Prahy každý měsíc. O prázdninách jsem si dal pauzu, protože jsem to potřeboval. Odpovídat si a uvědomit si, že jsou nějaké prázdniny, a že mám něco jako ročník za sebou, i když se žádné ročníky nepsaly.

Takže se to uskutečnilo. Často to bylo individuální. To vám můžu říct, já jsem třeba absolvoval přednášku na Václavském náměstí tak, že jsme ho třeba ikrát obešli. Nejdříve byla taková konzultace k němu a předtím bylo ještě nějaké doplnění... „Tak co byste řekl?“ Bylo to vlastně zkoušení za pochodu, na chodníku, byli tam lidé, ale ti nás nezajímali. Když se přecházelo, tak se muselo dávat pozor na auta. To zkoušení se dělalo také v Divoké Šárce v předstředí. Šli jsme s Karlem Chytilým na procházku, nikdo o nás nevěděl. Lidé chodili, tu a tam ho pozdravili. Tak probíhala zkouška...

Ty zkoušky byly takové... Víím, že můj profesor Zvěřina někdy natahoval, poád jakoby to nemělo konce. Už jsem byl unavený, už jsem byl vyčerpaný, ono se to změnilo v jakousi diskusi. Já jsem třeba jednou nevydržel a řekl jsem mu: „Já bych potřeboval jednu věc vědět, udělal jsem tu zkoušku nebo ne?“ On se na mě podíval a říká: „Co myslíš?“ Já jsem si netroufl říct, že ano. Chtěl jsem to říct, ale netroufl jsem si to říct a on potom: „Kdybych to mohl napsat do indexu, tak ti napíšu „udělal“.“

Samozřejmě, že byly i semináře. Jeden se odehrával v Praze, to bylo v sobotu. To bylo velmi náročné, protože já jsem musel z domu vyjet brzo ráno, abych tam byl na místě už na devátou hodinu. Jinak to vycházelo.

Vy jste byl svěcen u Javorů v domě?

U nich doma v bytě, od Jiřího Krpálka. To, řekl bych, byla prodloužená ruka biskupa Davídky. S Davídkem jsem se setkal. S Jiřím Krpálkem jsem se setkal, když jsem měl dvacet pět let výročí svěcení, tak jsem za ním zajel. Já jsem mu každý rok po tom převratu volal, nebo psal, kolem toho výročí. Už má přes osmdesát, byl jednou dobu dost vážně nemocný, ale nějak se z toho dostal.

Jak probíhalo Vaše svěcení?

Já jsem během formace a studia poznal, že to svěcení se odehrává v zahraničí. Někde jaká svěcení byla v Polsku, ale že hlavní směr je Německo. Tam potom, než já do toho stádia dospěl, to trvalo pět let, tak už to bylo takové, že kolem toho začaly být nějaké

problémy. Ti moji představení měli docela slušné kontakty přes Německo do Vatikánu a řekl: „Dostali jsme upozornění, abychom využívali místní zdroje, biskupy v Československu.“ Ale to nemohli být biskupové z těch oficiálních biskupů. Nikdo. To byl přímý spolupracovník s režimem biskup Vrána, horlivec, anebo prostě byl bázlivý, tak dezorientovaný a sledovaný, jako byl pan biskup Tomášek. Tak nebylo z koho vybrat. Nezbyvalo a nemohlo to samozřejmě být u nikoho jiného, než u biskupa, který byl vysvěcený neoficiálně - pokud to mysleli vážně. Nikdo mi moji spolubratři ještě jeli do Německa a přijali tam jáhenské svěcení a nikdo mi ještě i to kněžské, ale než došla řada na mě, tak já už jsem přijímal kněžské svěcení i jáhenské tady. V Brně světil biskup Krpálek. To bylo v roce 1986. V lednu bylo jáhenské svěcení a v září kněžské.

Jakým způsobem Vám byla vysvětlena možnost svěcení ženatých mužů a proč jste do toho šel?

Proč jsem do toho šel? Zazvonil jsem u Václava Dvořáka. „My tady děláme...“ Te mi to vysvětlil. „A když tím vším projdeš, tak budeš vysvěcený.“ „Já jsem ženatý, já nemůžu.“ Myslel jsem, že to mám, jednou pro vždycky, vyřešené. Protože bylo to rozcestí, já jsem řekl: „Pane Bože, já potřebuji rodinu.“ Už jsem se radil, třeba s tím Stanislavem (*Paláskem*). „To je tvoje věc, to je tvoje volba. Jestli tím kněz máš být, tak bys jím byl. Jestli cítíš, že tohle je tvoje povolání - je to poctivé - tak běž cestou manželství. To jsem měl osmnáct let...“ „Ale to máš zjistit otevřeně, to se uvidí.“

Svatba to ukázala jednoznačně a tím to pro mě skončilo. A on mi řekl, že bych mohl být svěcený. Teď zašel, že tady je skupina křesťanů východního obvodu a tam je možnost svěcení ženatých, já jsem o tom tehdy moc nevěděl. Věděl jsem o cyrilometodějské misi a to je asi všechno. Opravdu to byly fragmenty. V té chvíli jsem se ohradil: „Ale já se cítím být západním křesťanem. Já jsem vyrostl v tom římském prostředí a mám tu ženu, děti atd. Abych si hrál na písku s někým jiným?“ A on povídal: „Ne, ne. To je, jako by jsi byl obojího ritu a to už ti nikdo nevezme. Uvidíme, možnost by tu byla. Co bude dál, se uvidí.“

Tak já jsem do toho během studia vrátil. Vrátil a poznal jsem ten východ, v tom mi udělal jasno, aniž by o tom věděl, kardinál (*Tomáš*) Špidlík, protože zima se už tehdy dostávala česká literatura. Pak se to najednou rozbilo. Jen si vzpomenu na ten mezník. Před vlastním svěcením jsem byl u svátosti smíření a byl tam mladý kněz. On byl mladší než já, on tam byl nový a o těch lidech nevěděl. Protože to už byli, do určité míry, lidé, kteří se toho života církve nějakým způsobem účastnili, kromě chození do kostela ještě nějaké osobní aktivity - jedni a ti samí, vždycky to ten kněz poznal. Já jsem šel do zpovědnice a nevěděl jsem, že to je on. A on mi řekl, to si pamatuji dodnes, že stojím před velkým rozhodnutím a pokud vidím, že je to tunel a na druhém konci toho tunelu světlo, a se do toho nebojím vstoupit. Teď mi řeknete, on o tom nemohl nic vědět, tušit, od koho to slovo bylo. Já mám jednoznačnou odpověď.

Bylo už několik let po převratu. Já jsem už fungoval v diecézi. To byl tak rok devadesát osm, devadesát devět, už nevím přesně a já jsem se s ním potkal. Pozdravili jsme se. Já jsem mu řekl, že jsem tenkrát... A on řekl: „Já to vím.“ Po těch letech? Víte, to je to Alžbětino zvolání. Řekněte, že jsem si to naplánoval. Vždyť to je totální nesmysl. Kdo trochu rozumí, kdo trochu má vhled, tak veškeré jeho argumenty spadnou pod stůl.

Jak na Vás zapůsobil biskup Davídek?

Davídek na mě udělal dojem. Setkal jsem se s ním v těch Chřelicích, on už byl nemocný. Žil tam v jednom pokoji u nějakých příbuzných. Můj první dojem, jsem si říkal: „U koho já jsem, kam jsem se to dostal?“ Což bylo všechno posvěcené. Nikdo tam se mnou byl, to už si bohužel nevzpomenu. Ale byl den, zatažené rolety, pak jsem se dověděl, že mu dělalo

denní světlo zle, protože strávil možná rok v kriminále v temnici, na samotce, a stohy knih kolem něho. S kým jsem tam byl, fakt nevím, ale možná, že to byl Karel Chytil.

On v díle pesn, kde má jakou knihu a nějakým způsobem s sebou, buď to byla otevřená nebo jsme si ji otevřeli, už ani nevím pesn, o čem byla řeč. Pak stejně došlo na nějakou teologii. Viděl jste nějakou knihu, kterou on četl? To byla jednoznačně pečetná kniha, samá poznámka, podtržené, vykřikovník, otazník. To bylo všechno neuvěřitelné, jak on všechno dovedl sledovat.

P sobil na vás jako lov k vyšinutý, jako blázen?

To je nesmysl. Mimořádný, to bezesporu, mimořádný. Já jsem slyšel z vyprávění, že byl taky zrušený eskamotér. Ti, kteří s ním byli v tom kriminále, byli někdy až pobaveni. On měl něco ukrytého, tečka byl ten „filcunk“, a on to pořád přemisoval a ti bacha i na to nepišli. To jsou zkazky, ale stoprocentně to byl mimořádný lov k, mimořádných schopností, mimořádného vhledu, mimořádného úsudku. Na které věci si pamatuji a dávám mu stoprocentně za pravdu. Víím o dalších, tedy nevím, nemůžu soudit. Taký měl v hled do života církve, a to je podstatné.

Jak se projevilo Vaše vysvícení na Vaší innosti?

Ta praxe se v podstatě nezmenila. Já jsem se cítil pevněji v tom všem. Nevím ani, jestli jsem otekal nějakou změnu. Čekal bych, že jsem našel takový klid v duši, takový zvláštní mír, jako kdybych do té doby pracoval sám...

Měl jsem mladší a starší děti a už bychom studia jsem měl také společně. Zaměřil jsem se na manžele našeho vku. Všichni měli stejný problém, náboženská výchova malých dětí a problémy náboženského života. To jsem dělával už tehdy. V různých dobách byly tyto skupiny celkem tyčty. Chodil jsem do těchto společností souasně, scházelo se to jednou za třináct dní ve všední den. Jedno z toho to bylo u nás. Tak jsme to tak žili, četlo se písmo...

Jedno to společně pokračuje do dnešních dnů. Nikdy jsem nebyl pro to, aby tam bylo moc lidí. Tečka je nás deset, myslím, že maximálně nás bylo třináct. Na které lidi odejdou, na které jsou vytrvalejší, tak různě. V podstatě za tu dobu jsme četli dvakrát intenzivně Bibli, po částech a s výkladem. Myslím, že ten výklad se snažíme udělat jinak, protože tam jsou i lidé s teologickým vzděláním, tak se to tak nějak vyvíjí. Je to tedy zápa, když pracujete osm hodin, přijdete domů... Děti už doma nemám, už mají vlastní rodiny. Te musím zvládnout nějakou přípravu, protože když mám ve společnosti, tak se musím podívat, co jsme četli naposledy - co bude. Na jaká příprava tam vždycky je. Te tam musím zajet, vrátím se domů a je jedenáct hodin a lov k je za ten den pořád „vyšavený“. A když to máte čtyřikrát týdně.

V dleli ti lidé, se kterými jste pracoval, že jste kněz?

Zpočátku to v dlela jen moje žena, ani rodiče to nevdleli. Bydleli jsme v jednom domě, my v přízemí a oni nad námi. Ale tak nějak tušili, že něco děláme, protože bratr byl aktivní a byl nějak zapojen, já ani nevím jak, do těchto (Jan) Krumpholcových aktivit kolem té tiskárny. Jednu dobu byl dokonce zavěně. Byly z toho u nás nějaké domovní prohlídky. Já jsem to s ním nemohl nikdy spojit.

Jednu dobu to vypadalo dost nebezpečně, protože moc nechybělo a našli by plno v cí. „Estébáci“ stáli před brankou, lov k se snažil leccos schovat. Čekal jsem, že nemám klíče, že musím pro klíče. Letěl jsem mílovými kroky, schody jsem bral po čtyřech a letěl jsem nahoru k rodičům, kde bydleli i mí mladší sourozenci. „Estébáci“ jsou tady, budeme mít domovní

prohlídku.“ Všichni se snažili uklidit a to nebylo jednou, to bylo víckrát. Byla tam s nimi jedna velice nepříjemná „estéba ka“. My jsme měli ten byt horšího stavu, ještě s námi tam byl jiný nájemník, takže jsme měli rozdělené místo a manželka dávala spávat tu nejmladší dcerku odpoledne k rodičům. Tak se zrovna stalo, že ona tam spala a pod postelí byly zrovna Bible. Než jak jsme k nim přišli. To nebylo kam dát a „estébáci“ za patami. Ta „estéba ka“ byla nepříjemná: „A tady je co?“ Otevřeli jsme do ložnice a viděli tu malou spát, tak se v ní něco ženského hnulo a nechali ji spát.

Kolik lidí v době o vašem svícení za socialismu?

To nevěděl ani spolubratr, kteří byli také svícení. Já jsem si to tehdy nějak zvodnil a řekl jsem to představenému, že bych byl nerad, aby tam manželka nebyla. Oni dost váhali. Pochopitelně měli ten argument: „Nevíš, co se může stát, oni ji zmačkou, budou ji držet v šachu a budou útočit na její city přes dít.“ Což je pravda, ale... „A nebudou jenom chtít vědět, aby věděla, kdo tam ještě byl, pak jim dá dalšího, a dalšího, a dalšího a už se to rozjede.“ Nicméně já jsem o to stál. My jsme o tom spolu mluvili a oni to povolili. Žena u toho svícení byla. Možná, že to byla v mém případě taková výjimka.

Pak to nevěděl dlouho nikdo, hodně dlouho, to byly roky. Ale po nějaké době před tím převratem... Rodiče mi dost pomáhali a stáli za mnou. Nemyslím jenom za námi dvěma, ale tak se všemi, protože nás bylo osm dětí, tak vůbec udržovat dobré kontakty. Můj bratr Tomáš, ten bohužel utrpěl mozkovou příhodou, on byl dost aktivní, ale jiným způsobem než já. On byl zavřený, coby odsouzený student. Tatínek s tím měl plné ruce práce a dost starostí, ale vždycky za ním stál. Oni dost věcí tušili a taky za námi stáli, ale nevěděl. Já jsem jednou, u představeného Václava, navrhl, že bych to rád řekl rodičům. On si to tak nemyslel: „Věkneš to jednomu, chceš to říct druhému atd. Pracuj, nikdo o tom nemusí vědět.“ Ale zase ty argumenty, nějak to pochopil, přistoupil na to, tak jsem to jim mohl říct. Sdělili jsme to svým rodičům, samozřejmě to nesmíme nikomu říct. Byli zavázáni mlčením. Tatínek na to reagoval, že je to dobře, že děkuje. On o té východní tvůrčí, o těch katekolytických věcech, věděl, on to znal, asi spíše po té právní stránce. Maminka vlastně moc ne, ta skoro vůbec ne. Oni si asi o tom popovídali, pak přišla a řekla: „Tak jsem měla šest synů. Vždycky jsem se modlila, aby aspoň jeden z nich byl kněz, ale nebyl. Dneska vím, že je, ale já to nesmím nikomu říct, to je zajímavé, jak ten Pán Bůh mě vede. To moje přání je jenom pro mě. Asi bych se s tím nesmířila, byla bych pyšná, takhle je to lepší.“

Jak jste pro svou práci získával zájemce z mládeže a manžel?

Nábor určitě nebyl, ale v podstatě jsem začal s malými kluky. To byli vrstevníci od syna, kamarádi. Postavilo se to na takovém tom kamarádství. Já jsem hrál na mandolínu. Zpívání a hry - taková skautská metoda. Jim se to líbilo a já jsem s nimi měl pravidelné schůzky. Měl jsem to jako dvouhodinovku. Jak vyrůstali jako starší...

Pak to společně manžel, za ta léta, loni jsem to popísal, bylo to předtím let, to už je přednáška. Ne, že by tam byli jedni a titíž. Mnozí zůstali, je to dodneška. Pořád se poase ukáže, že je potěšeno něčím jiným. V jednu dobu a dnes jsou ty společně dvě, jednu dobu byly dokonce tři. Takže jsem, už mě to trochu zmáhá, si to zařídil, abych měl jednou týden, abychom se scházeli jednou za čtrnáct dní. Protože ve věku už bývám unavený. Už mi není třeba.

Byl jste někdy vyslýchán StB?

Já ne. Několikrát jsem si myslel, že už to na mě padá, že už jsem tam.

M l jste strach?

Samozřejmě. Byly situace, kdy jsem měl strach. Jednak jsem jednou zažil, bylo to trochu kuriózní, ale měl jsem opravdu strach, jak to dopadne. Říkal jsem si: „Pane Bože, je to tu.“ Prostě jsem se vracel z jednoho semináře a měl jsem plno materiálů v jedné tašce, v kufříku, já už nevím. Odjížděl jsem z Prahy někdy kolem půlnoci, možná i po půlnoci. Byly to i hodiny ráno, nebo kolem půlnoci. Já jsem byl sám v kupé, tak jsem si dal věci pod hlavu a snažil jsem si odpočinout, trochu spát. Moc to nešlo, ale přece jenom jsem se ponořil do spánku. V tom spánku jsem si uvědomil, že ten vlak brzdí, zároveň jsem si uvědomil, že ještě nemám být stanice. Počítal to brzdilo, když ten vlak zpomaloval, ale pak najednou začal zrychlovat a brzda hučela. To ještě byly ty staré brzdy, ty litinové špalky. Počítal to zrychlovalo a potom to brzdilo. Už se to blížilo maximální rychlosti a počítal to brzdilo. Najednou v tom polospánku mi cvaknul ten technický typ, tady není nic v počítáku. Skutečně se mi to nezdálo, počítal to brzdilo. Otevřel jsem okno a ty brzdové špalky byly žhavé, oheň od toho. Ono se to zaseklo. U elektrické lokomotivy „mašinfíra“ nic nepozná, neví, že mu to brzdí.

Nebyl vlak, tak kde sehnat průvodčí? Všechna kupé „zaryglovaná“ a všichni spali. Teď jsem nevím, za kterými šoupatky je ten průvodčí. Pak se mi nějakého podařilo najít, za těch záclonkami jsem ho zahlédl, jak tam spal. Tak jsem ho zburcoval, že ten vlak brzdí. On otevřel okno a to už začaly být žhavé kola. On okamžitě zatáhl za brzdu. Teď stojíme v polích. Pak to prohlíželi a ten „mašinfíra“ říkal, že ještě chvíli a mohlo prasknout kolo. Ten vagón by vykolejil. Takže to opatrně dotáhnul do Pardubic. Tam to začali prohlížet, cosi tam opravili. Vozmistr, si to prohlídl a prohlásil, že je to v pořádku, že se můžeme jet.

Ten průvodčí přišel, že mě dají do novin, že jsem zachránil vlak - hrdina socialistické práce. To já jsem strašně potřeboval. Všichni by si přetáhli, že jsem jel z Prahy: „A cos tam dělal?“ Takže jsem řekl: „Ne, ne, ne a ne.“ Já jsem nevím, kam mám utéci. Nakonec se to podařilo.

Jednou jsem zase šel unavený noční ulicí z nádraží, než abych čekal hodinu na nějakou tramvaj, tak jsem za těch čtyřicet minut byl doma. Vlečete jednu tašku v jedné ruce a druhou v druhé, jdete nočním směrem a teď najednou „policajti“. Teď mi to uvnitř šklo: „Ty jsi hloupý, to není pravda. V noci s dvěma taškami se směrem prochází jen zloděj.“ Policajti jeli, zpomalili a pak se rozjeli a v ten moment by se ve mně krve nedořezal. Takové věci se stávaly, ale bohuďák to vždycky dobře dopadlo.

M l jste kontakty s dalšími skupinami skryté církve a s oficiální církví?

S oficiální církví normálně, jenom oficiálně. Já jsem chodil normálně do kostela s dětmi, s rodinou. Dokonce jsem ministroval nebo dělal lektora, víc ne, to se nedalo na veřejnosti.

S ostatními skupinami bylo vždycky pravidlo, že pokud máš nějaký kontakt, tak ho musíš přerušit. Pak jsem se jednou potkal s profesorem Zvěřinou a ten mi říká: „No a pro bys nepokračoval?“ Já jsem mu řekl, že ta skupina se tenkrát rozpadla a už to nedalo dohromady. „Kdybyste chtěli,“ víte, on o mě měl zájem, „tak bych vás vzal někde do něčeho jiného.“ Já jsem tušil, protože ten začátek byl trochu víc obecný, než konkrétní, hlavně, aby se mi to líbilo, protože on to měl promyšlené, tu teologii, velmi dobře. Já jsem na to hledal a říkal si a to je ono. Taky jsem nebyl jediný nebo sám, to bylo více lidí.

V d l jste o Davídkovi a o dalších skupinách?

O Davídkovi jsem věděl, že existuje, a potom, když v našem společenství zaznělo, že nás zima odkazují na místní, tak to bylo jednoznačné, že to bude někdo z okruhu tohoto biskupa.

Vedli jste o problémech a n jakém zpochybování skupiny kolem biskupa Davídka?

To se začalo proslýchat. Tak jsem si samozřejmě řekl, že chci mít jistotu. A oni samozřejmě řekli: „Ano, to je vážná věc, to musíme ověřit.“ Ověřovalo se to několika způsoby. Jedním z nich byl kontakt s Berlínem, v té východní části, s (Joachimem) Meissnerem, episkopem v Berlíně, takže měl i východ. No a ten řekl: „To je jednoduché, podíváme se do vatikánské příručky a je-li tam Davídek uveden, tak se nemáteeho bát.“ Zalistoval a Davídek tam byl.

Ještě byl jiný dotaz, zda bylo potvrzeno, že je pravomocně svcený. Onim vznikly odurité skupiny, někdy před jeho smrtí, snad v roce osmdesát osm, někde to v archivech to bude, na Radio Vaticana... To jsme poslouchali, měl o něm krásnou relaci. Žádný náznak, že je nepravý, nedovolený, nic. Biskup Davídek, Davídek biskupem, pořád dokola. Takže to bylo úplně jasné, že to je oficiální vysílání, a že to oficiální vysílání je také tím, kteří se nemohli oficiálně zeptat. Byla to informace, že jsem za tím stojí, to se nedalo jinak vysvětlit.

Vnoval jste se n jakým v dním disciplínám?

Morálce, ale vdecky ne, to tehdy nebylo možné. Ale mám kolegy, spolubratry, kteří se potom, nebo možná pítom... Já nevím, já jsem takové možnosti neměl, já bych se tomu ani nevnoval. Já jsem chtěl dlat s mládeží a s rodinami, to mě vždycky lákalo a na to jsem nějak stávný. Mě by třeba bavilo být mystikem, ale vda, to je něco jiného. Takže když někdo ekne, že má za sebou v deckou kariéru, třeba docent Ventura nebo Halík... S Halíkem jsem v jednom společenství, ale on se k tomu bohužel nehlásí.

Setkal jste se b hem studií s u ením de Chardina?

Setkal jsem se s tím. M de Chardin oslovil hodně, to je pravda, ale já nemžu íct... Neumím odporovat, to už jsou filosofické pohledy na celé to dání, mě víc bavila ta praktickáinnost.

Jakým zp sobem jste vykonával liturgické povinnosti za socialismu?

Vprvé bych se vyhnul tomu slovu povinnosti, protože to není z povinnosti. Dokonce nikde není žádný předpis, že by kněz měl sloužit denně liturgii. Tam je spíše ta povinnost breviáře. Jak? Těbata dy (v kuchyni), zas to někdo shodí, to byla ta vaše kuchyňská liturgie, no a co? Na druhou stranu. Zase vzorem byli lidé. Mádra jsem zapomněl, ten zrovna říkal, jak sloužili v tom kriminále. „Tady jsem si dal kapku vody s hrozkou, z chleba jsem udlal míseku, to jsem do toho přelil a měl jsem to v jednom.“ Jak dlouho trvala ta liturgie? V podstatě málokdo chtěl íct, jak dlouho to trvalo, pak jednou říkal: „Než přešli bacha i, a tou špehýrkou kontrolovali.“ „Jak často chodili?“ „No každých pět minut.“ Někdo řekl, že to je neplatné nebo něco... Když si to uvdomíte, tak samozřejmě musí tam být lítost, úkon kajícínosti, bez toho si to nelze představit, nějakou liturgii, teobtování, promování, přijímání, modlitba úvodní a závěrečná. Když je ás, tak se to má že rozvinout, všechny ty části, když není, když jste v takové tísně....

Udržujete stále kontakty s tajně svcenými osobami?

S tím lidmi udržuji kontakt dodneška. A taky jsem poznal lidi tady na Moravě. Tak s nimi přes exarchát. Víme o sobě, ale s tou skupinou, ze které jsem vzešel, kterou založil Václav Dvořák tak pravidelně. Pravidelně jezdím na setkání.

Jaký je Váš názor na svcení žen? V čem jste o něm za socialismu?

Nevím, ale já jsem to poznal.

Jak?

Víte, toto je věc, která je v církvi bolavá, kterou si církev zavinila sama - tu bolavost. Protože je velmi smutné... Církev má být na zátku, má prošlapávat cestu, má stavět tu železniční trať. Lokomotiva dneska je dávno vpedu, tu trať staví někdo úplně jiný. A ti, kteří tu církev řídí a mají být aspoň tím „mašinfírou“... To jsou v tomto směru poddajní... To je pro mě dost nepochopitelné, ale ať se na mě nikdo nezlobí, ale to opouzdění nejrozumnějšími představami, slavnostmi. Proti slavnostem nic nemám, ale slavnosti jsou jako kdyby nejdležitější, vyšívané hadičky, zdobené, ještě korunku nad tím. Je to potřeba? Měže to být, ale rozhodně to nesmí být jako hlavní. To mají být ti pracovníci, ti stavitelé, ti co hledají novou cestu. Ti stopaři, pro něstopujeme boží cestu, když už ty stopy tady někdo prošel. Skaut je stopař. Já jsem tím prošel hlavně po této stránce. Dneska papež František začal mluvit o rodině, o tom se nehovořilo. Teď na to všichni zírají, že se tam bude mluvit o rozpadlých manželstvích. To je přelstoletí zpoždění. Rychlík, který má přelstoletí zpoždění, kam dojede? Koho poveze? Vždyť to je zoufalé. Farnosti jsou vylištěné, kněží ubývají, čeknou: „Dneska máte auto, zajeďte si kam.“ Tak to přece není pastore. Takže toto vidím, že to je špatně, že je to smutné, a že se něco radikálně změní.

Vy si myslíte, že panna Maria měla být apoštolkou? Je matkou a to je víc. Tak si to logicky domyslete. Já jsem to skutečně poznal, protože na mém svcení byla přítomna nejedna žena a předitím vlastním svcením, všichni přítomní kněží také vkládají ruce na ty svcence -, že by přišla jen tak? To je vizitka.

Jaký je váš názor na povinnost celibátu pro kněze?

Nejde ho zrušit, protože to je hodnota a hodnoty se nezruší. Rozhodně pokud budu věřit a důvěřovat Duchu svatému, že povolání ke kněžství je jeho dílo, tak stejným způsobem bych měl říct, že povolání k celibátu, to charisma, že taky je to jeho dílo. To se nedá vnutit, nedá se to nařídít. To tvrzení, že jestliže je povolán ke kněžství, tak zároveň je povolán k celibátu, tak to kulhá na obě nohy, to ať se na mě nikdo nezlobí. Vím tomu, že když by západní církev dala souhlas, že by svcení mohli být ženatí muži, by tam musely být nějaké podmínky... Z vlastní zkušenosti vím, že není dobře, jak se to děje třeba na Ukrajině, že ti kluci jsou doslova vyzváni, aby jeli na prázdniny domů a ulovili si, když to přejenu, nějaké děvče. Což se nechávají které ulovit, protože zas tam to cosi znamená ten piedestal apod. Ale já s tím nesouhlasím, tady s tím způsobem.

Myslím si, že to manželství by mělo být nějakým způsobem vyzrálé, není tam podmínka, že mají, nemají, kolik dětí. To je ten samý nesmysl, ale to manželství má být už vyzrálé. A manželka by měla mít nějakou základní formaci, nikoliv deformaci ze strany církve a oni by měli, tuto službu, přijmout společně. Přímě nositelem toho služebného kněžství je samozřejmě manžel, ten muž. To manželství by mělo být deset let, možná, že by stačilo přet, já nevím. Rozhodně ne, že v era jsme měli svatbu a přibližně týden máme svcení, tak to v žádném případě.

Druhá věc, která je k tomu nutná, je nikoliv písemný souhlas manželky, ale to, že oni bydlí spolu, což jsem já zažil a za to děkuji pánu Bohu i ženě. Na jednu stranu nikdy nevíte, do čeho jdete, ale vždycky do toho šla s tím... Taky ten ženský prvek. Když byly nějaké těžkosti, problémy, ale taky kázání, tak já jsem vždycky chtěl, a byl jsem vděčný, když ona řekla: „Dneska víš...“ Už jsem věděl, o čem je řeč, nemusela moc povídat. Nebo zase řekla: „Tak tohle se ti povedlo.“ Trošku to potěší, to člověk potěbuje zažít a potom vím, že to není z mé hlavy, to je z ducha svatého. Člověk potěbuje tu zplnou vazbu a kněží ji nemají. Lidé za ním nepůjdou a nevěnují: „Víte, pane faráři, dneska...“ Když je to něco pro kněze, tak mu to nevěnují, a když je to nepovedené, tak mu to už vůbec nevěnují, to se stydí. Jakousi kritiku potěbuje každý, takže na tu otázku - celibát je nezrušitelný, ale musí být povolání a nevím, proč by nemohl zakoušet povolání ke kněžství ženatý chlap. Buď to vědím, že to je z Ducha svatého, nebo je to jen výmysl, to jinak nejde říct.

Jak jste vnímal a přijímal změny II. vatikánského koncilu?

O tom Druhém „vatikánu“ jsem vlastně nic nevěděl a jediné, co jsem registroval, nebo co se mě dotklo, jako mladého, tak zaslala liturgická reforma - liturgie do češtiny. Ono se to nezdá, ale to samo o sobě bylo něco mimořádného, protože před tím Druhým „vatikánem“, nevím, jestli se dalo říct... Odvážnější kněží, byli takoví... O prázdninách jsme jezdili k babičce, když ne každou neděli, tak aspoň o svátcích. Ten kněz měl všechno latinsky, zády k lidu, všechno zpívané latinsky. My jsme ho neměli rádi, protože to bylo dlouhé, nerozuměli jsme tomu, i když to bylo krátké nebo dlouhé. Mše svatá probíhala, jako ministrant jsem věděl, ale já jsem tomu nerozuměl, niemu. Všechno jsem se naučil zpaměti, musel jsem, to mě z toho kostelník zkoušel. No ale o čem to je, jsem nevěděl. Tenhle kněz, aspoň o svátcích, dozpíval evangelium, to se všechno zpívalo o těch slavnostech nebo nějakých svátcích, to etl ještě jednou český, což bylo pro některé lidi, takové, určitým způsobem pohoršení. Že je to ještě o tři minuty delší. Některé lidi, mějdi, ten to kvitoval: „Aspoň, že to ten farář řekne, že tomu rozumím.“ Taková byla situace, to se mi velice líbilo, to mě oslovilo.

Ten Josef Šoustek, co šlo, tak uváděl tyto změny hned, jak to bylo možné. Mě to chytalo za srdce, oslovovalo mě to. Pak byl misálek, takový ten malý, já jsem se teprve tam naučil mši, když jsem nějakých patnáct let ministroval. Já jsem té mši vůbec nerozuměl, nejdležitější část bylo pozdvihování, protože jsem věděl, že mám cinknout a otevření svatostánku, to jsem věděl, že mám požehnání zazvonit. Když to tak vezmu, to bylo neuvěřitelné, že to mohlo být tak prázdné. Když někdo říká, že tomu rozumím, já tomu nevím. Té latině mohl rozumět profesor latiny, lékař, trochu možná právníci... Prostě vysokoškolsky vzdělaní lidé, ale jaké procento v tom kostele je takových? Takže na mě to zapůsobilo velice dobře a velice silně. Řekl bych, že se tady od Druhého „vatikánu“ pak otevíralo mnohem víc. I ta liturgická reforma není dotažená do konce až do dnešních dnů.

Když jsem studoval dokumenty Druhého „vatikánu“, tak člověk žasne, zírá. To je opravdu přelomové. Víte, některé poády obhajují „Trident“, já proti „Tridentu“ na jednu stranu nic nemám, protože asi bylo potřeba nějakým způsobem některé věci vyjasnit, ale svým způsobem považuji „Trident“ za nešťastný, protože život té liturgie byl pestrý. Já jsem to poznal na východě, vůbec to nikomu nevadí. Tady to začalo vadit, tak to svázali do římského misálu, do kánonu, do toho všeho. Tam bylo i každé gesto, každý pohyb předepsaný rubrikami. Jak držet ruce, jak vysoko, prostě všechno a to ustrnulo, to muselo ustrnout. V tomto smyslu „Trident“, jak se to jeví, udělal požehnání, ale vlastně udělal škody. Dodneska se nemůže rozvinout pestrost liturgie, protože se toho řídí lidé bojí. Mnozí kněží tomu dost možná ani nerozumí. Udělat liturgii překnou, zajímavou, to je svým způsobem dar. To ale už nemůže udělat jeden člověk, to musí společně enstvit a Druhý „vatikán“ to mělo na mysli, že to bude společně enstvit církev.

Na východ to máte poád, že jsou sešlosti, sejití. Tam se to neopustilo, i když ta liturgie je daná, hodn jednozna n Janem Zlatouústým, slouží se podle n ho. Já jsem to tam zažil, byl jsem tam. Tady byli ti ukrajinští studenti, kn ží, kte í tady si dod lávali n jaká studia, protože tam byli taky tajn sv cení. Já jsem jim íkal: „Vy to d láte jinak. Pro ? Já jsem se to nau il takhle.“ Oni íkali: „No to je prešovský zp sob, toto je košický zp sob, toto je takový...“ „Jak vy to máte vy ešené?“ „To víš, jiný popík, jiný typik.“ Ale to se liší v drobnostech. Oni na to jdou jinými slovy a nikomu to nevadí. Ty podstatné v ci jsou jednozna n dané stejn . Tak si myslím, že liturgie je p íležitost k tomu, aby se to skute n oživilo. Sem, tam to n kdo ud lá, ale toho je poád málo.

Jak probíhala Vaše integrace do oficiálních struktur církve po roce 1989?

Po tom p evratu to za alo v podstat dob e, protože m Václav Dvo ák nahlásil na pražském arcibiskupství jako vysv ceného. To bylo v devadesátém roce na ja e, kdy Václav ekl: „Pánové, jd te do církve natrvalo. Církev pot ebuje lidi, p jdete sloužit.“ My jsme íkali: „Ale jak a kdy?“ „Už jsem vás nahlásil na pražské arcibiskupství.“ Odtud mi skute n p íšel dopis, že m žádají, abych se dostavil a vydal sv dectví. Sv dectví jsem tam vydal, když jsem tam byl v té Praze, tak to zrovna trefilo poh eb doktora Zv íny. Tak jsem tam p espal a šel jsem na arcibiskupství. Sepsal to se mnou tehdy pan biskup Liška a pokyvoval hlavou na všechno, co jsem mu íkal. Pak jsem se ho ptal na budoucnost, na d vod a vysv tlení, n jaký komentá . On mi ekl: „Abychom Vás mohli za adit do pastorece, protože kn ze pot ebujeme.“ On mi ekl, že tak jak to íkám, že je to totožné s jinými, že není o em pochybovat.“

Takže to vypadalo, že p íštího roku, to bylo v roce 1991, nastoupím v pražské arcidiecezi. Z toho nakonec sešlo a za aly kolem toho takové tahanice, n které až nechutné a trvalo to až do z ízení exarchátu v Praze. Tehdy to ješt nebyl exarchát, tehdy, po rozpadu republiky, to bylo d kanství, aby nebyla církev spravovaná ze zahrani í. Nakonec se z toho vytvo il exarchát a biskup Ljavinec v roce 1996 nebo 1997, ten nás tedy v lenil do toho exarchátu a od 1. 1. 1998 byla z ízena farnost v Olomouci, v níž jsem nyní.

Tehdy to m l na starosti pan biskup (*Antonín*) Liška. Já jsem íkal, že jsem z Moravy. On íkal: „To nevadí, ale jste tady a nahlásil vás Václav Dvo ák, ili jste pražská skupina. My Vás pot ebujeme všechny.“ Já jsem se ho ptal: „A co bude dál?“ On íkal, že biskup (*Ján*) Hirka v Prešov dal najevo, že vás nepot ebuje, protože má kn ží dost, a že je ochoten vás uvolnit, tak budete sloužit n kde v pražské arcidiecezi. Oni asi v bec neuvažovali o tom, že by se to eckokatolictví rozší ilo sem, do ech. „Václavovi Dvo ákovi jsem tehdy p ed lety ekl: „No jo, ale já jsem západní k es an. V tom jsem vyrostl, z toho se mi nechce odcházet.“ Ale vy jste mi to ekl opa n , no ale já jsem i východní, m to tak oslovilo, takže já se toho nechci vzdát.“ „To nevadí, budete jako biritualista.“ Což jde, je t eba Pavel Vácha. Ješt jsem se tehdy ptal, kdy to tak m že p íjít. On povídal, že než to vy ídí, že to potrvá, že p es Vatikán je to zdlouhavé. Že cht jí, aby to prošlo Vatikánem, protože pak to nem že nikdo napadnout, a že to do konce srpna to musí dod lat. „Pošlou to tam, bude zá í, to ješt mají ve Vatikánu prázdniny, pak v íjnu by to mohli za ít d lat, to hned nebude. Máte listopad, ono to p ijde na Vánoce, máte dekret, kdy od prvního nastupujete.“ S tím jsem p ijel dom , seznámil jsem s tím rodinu a tak za ali jsme uvažovat, jak to za neme ešit. Potom pozd ji jsem si uv domil, že jsem se zapomn l pana biskupa zeptat, které Vánoce má na mysli.

Jak jste p sobil v tomto „mezidobí“ mezi rokem 1989 a 1998?

Krom toho, že jsem p sobil jako za socialismu, jsem v tom devadesátém roce, to byla hektická doba, jsem za al... Vypadalo to, že brzy nastoupím do pastorece, tak jsme

zorganizovali výuku náboženství. Pojmenovali jsme to k es anská výchova. Byla na všech st edních školách a u ilištích. Už nevím, kolik jich bylo, ale byly to desítky škol. Jen v Olomouci to byla dv gymnázia, jedna, druhá pr myslovka, zdravotní škola, ekonomická škola... Já už nevím, ale bylo toho dost. Ješt ve Šternberku, Litovli, Uni ov . U ilišt nepo ítám a všude se u ila k es anská výchova. Protože ona byla v základních školách a pak už nic.

Byl o to veliký zájem. Já jsem u il na dvou školách, na gymnáziu v (*Olomouci*) Hej ín a na zdravotní škole. Na té zdravotní škole, už si nepamatuji, kolik hodin to tam bylo týdn , ale hodn . U il jsem p es jednu a druhou farnost devatenáct hodin týdn a to vše p i normálním zam stnání. Já jsem to považoval za p echodnou záležitost, protože byla hektická doba a ten zájem pak upadal, protože ze strany církve o to p íliš velký zájem nebyl. Když se nepodchytí ta mládež... Dnes se to na st edních školách neu í v bec.

Do jaké míry si myslíte, že Vaše intervence u papeže p i jeho návšt v v Olomouci p isp la k integraci ženatých kn ží?

To nebyl rozhovor, my jsme o to usilovali. To byl rok devadesát p t, ili to bylo letos dvacet let. My jsme se snažili k n mu dostat, ale to nešlo. Všechny pokusy, všechny zkoušky se nepoda ily. Až m napadlo, ve er p edtím, napsat takový jednoduchý lístek, že se tady d je takové bezpráví, že je to pot eba do ešit, a že prosíme o pomoc. My jsme nesli ob tní dary, kde byly ostatky svaté Zdislavy. Ti, kte í nesli ty ob tní dary plus vybraní, m li jít k p íjímání, které podával papež Jan Pavel II. Já jsem to m l nachystané. Te jsme šli, žena byla p ede mnou a na poslední chvíli m chytily z jedné i z druhé strany bodyguardi, a že já ne. „Ona jo, ty ne.“ Tak já jsem jí to ješt sta il dát do ruky.

Když jsem to pak sledoval, tak ona zastavila, n co mu íkala, dala mu ten lístek a on dal pokyn ceremoniá i, co stál vedle n ho. Ten si to vzal, p ijal to. Odešli. Co se s tím stalo, to je otázka, ale biskup (*Ivan*) Ljavinec íkal, že na základ toho se hnuly ledy. To mi mockrát p ipomínal, nevím, jestli se to dá íct, ale on to íkal. Takže to byl rok devadesát p t. Devadesát šest už byl z ízený exarchát a te to ješt trvalo. Byl ustanovený biskup (*Ivan*) Ljavinec, te nevím p esn kdy, v tom devadesátém šestém roce to prob hlo (18. 1. 1996). (*Ivan*) Ljavinec byl podmíne n p esv cený v ím na biskupa (30. 4. 1996). To byl první exarcha. V sedmadevadesátém nás všechny sesbírali, takzvan nás formovali. Vzali nás pod k ídla dominikáni, ti mají svoje interní studium, kde mohou vydávat doklad o absolvování toho studia. To je dostate ný doklad. Nám potom otec Dominik Duka, už nevím, jestli byl Hradeckým biskupem, nebo ne, ekl: „Dáme vám to, ale bez titulu protože v R to dominikánské studium není státn uznané. Mohlo by být, ale ono by to stálo, ty procedury, n jaké miliony. Pokud budeme mít svoje lidi, tak to budeme mít p es zahrani í, t eba z Francie atd. Pokud n kdo chcete mít p ed jménem psaný titul...“ Nikdo to necht l, ekli si, str te si to za klobouk. Potom bylo takové jakési p ezkušování, pak jsem dostal n jaký papír a na základ toho... Prob hlo to takhle, to už je jedno. T ch osm let zpožd ní tam bylo poznat. V papírech mám napsané datum, kdy jsem byl vysv cený, žádné n jaké datum p esv cení. Tak co to je komedie nebo jak.

Máte kontakty i s n kým z t ch, kte í nep ijali p esv cení?

Tak „Hradilci“ (tzv. pražská obec), ale n jaké bezprost ední kontakty už ne. Zajímavá situace je Honza Kofro , protože tam se dlouho nemluvilo... Pak byl tzv. p esv cen, je to hrozný, hrozný výraz, a jemu to ud lili jednozna n v západním ob adu a funguje jenom v západním.

Mnila se atmosféra ve společnosti?

Jak jsem do toho pomalinku pronikal, v sedmdesátých letech, tak bylo vidět, že společnost začíná víc a víc sympatizovat s církví. Ne, že by přibývalo věřících, ale přibývalo lidí, kteří vědí, proč tu víru aplikují. Brali to vážně a stávalo se to skutečně takovou jejich záležitostí, nikoliv nějakým, co je, s prominutím, jako houska na krám. Když budu chtít, vezmu, a když nebudu chtít, nechám ležet. Oni tu housku přímě tvořili, zadělávali těsto. No a to se obávám, že se dneska, po tom devadesátém roce, vytratilo.

V tom devadesátém roce měla církev vysoký kredit a dnes ho nemá. V naší společnosti se to všechno vytratilo. Bohužel se to stalo tak... Ten poklad, který se vytvořil z utrpení pronásledovaných kněží, biskupů, duchovníků a vůbec z toho útlaku církve, se utratil, nikdo neví jak... Rozhodně je pravdou, že když tu byl v devadesátém roce papež, tak vyzval církev, aby pokračovala v tom, čím žila v době útlaku a nenavazovala na zvyklosti a praktiky před rokem čtyřicet osm. Což ale církev udělala a to je ten důvod. Byly zkušenosti, jenomže se nevyužily.

P. Mgr. et Ing. ThLic. Vojtěch Mičan

- narozen 15. 5 1942 v Brně
- 1959 maturoval na JSS v Brně, 1964 absolvoval Vysokou učební technickou v Brně, 1973 absolvoval obory sociologie-pedagogika na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně a v roce 2007 získal licenciát praktické teologie na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci
- pracoval v Tesle Rožnov, v Ústřední ekonomické knihovně v Bratislavě, ve Výzkumném ústavu hutnictví a železa v Dobrušce, v Charitě Ostrava a na Vysoké škole báňské – Technické univerzitě Ostrava
- v roce 1975 vstupuje do manželství
- 15. 4 1984 vysvěcen v Brně na kněze biskupem Jiřím Krpálkem
- od roku 1997 v duchovní správě jako eckokatolický kněz (mj. jako vikář farnosti v Karvině)

S pamětníkem uskutečnily dva zaznamenané rozhovory. První rozhovor proběhl 5. května 2012 v rodinném domě ve Frýdlantu nad Ostravicí, druhý rozhovor proběhl 16. března 2014 tamtéž.

Jaké bylo Vaše rodinné zázemí?

Narodil jsem se v Brně, v rodině ekonomického úředníka - úředníka. Narodil jsem se jako čtvrtý, pak se narodil ještě bratr, takže nás bylo celkem pět dětí. Žili jsme ve skromných podmínkách. V padesátých letech musela maminka jít do zaměstnání. I když měla obchodní školu, šla pracovat jako dleňnice do Zbrojovky v Brně, aby přežila, aby to vůbec stačilo. My, s o rok mladším bratrem, jsme byli taková druhá generace v naší rodině. Měli jsme tři starší sourozence, kdy sestra byla o patnáct let starší než já. Na tom je vidět, že v padesátých letech jeden výdělek už nestačil.

Nejstarší sestra se stala zdravotní sestrou a dodnes žije v Brně. Potom byl nejstarší bratr, který vystudoval farmacii v Brně a byl lékárníkem. Další bratr absolvoval chemickou praxi v Brně a já techniku. Nejmladší bratr studoval gymnázium, pak se vyučil a stal se fotografem.

Jaké je Vaše vzdělání a kde jste pracoval?

Po jedenáctileté střední škole jsem studoval VUT v Brně, elektrofakultu. Vlastně jsem nechtěl jít studovat na techniku, ale pro mne žádná jiná možnost nebyla, když jsem chtěl zůstat v Brně. Já jsem nebyl zrovna zdravý v pubertě, takže jsem převážně uvažoval o chemii, ale to se mi nechtělo jít někam daleko, pryč z Brna. Šel bych klidně na jakou humanistiku, ale to jsem viděl, že je nereálné, protože záleželo na posudcích úřednických výborů a máj otec někdy kolem roku čtyřicet osm vstoupil do KSČ. Jakmile otec viděl, co to znamená, tak z KSČ vystoupil velmi rychle. Vymluvil se na nějaké zdravotní potíže a podobně. Úřednický výbor nás měl na mušce, protože také viděl, že chodíme do kostela.

Když jsem dělal pohovory na techniku, tak se mě ptali na víru a já jsem tehdy byl vyzbrojen ještě klasickými apologetickými spisy jezuitů (*P. Konráda*) Kubeše. Pustil jsem se s nimi poměrně tvrdě do souboje. Přišel jsem domů a říkal jsem si, tak to je konec s technikou. Oni zareagovali, jak jsem se později dověděl (zřejmě od svého asistenta matematiky) tímto

zp sobem - on je vynikající student, má maturitu za samé jedni ky, my ho p ed láme v duchu marxismu-leninismu. My jsme pak ten marxismus-leninismus m li zrovna na Antonínské ulici, v budov bývalého kn žského seminá e v Brn . Když byly p ednášky z marxistické filosofie, tak nás n kolik poslucha v prvním a v druhém ro níku vylezlo na k r v bývalé kapli, kde se to u ilo. D lali jsme si v podstat srandu z toho, co nám tehdy ještě n kte í nadšení marxisté-leninisté vykládali.

Když jsem byl na technice ze za átku, práv kolem roku šedesát, šedesát jedna, pro m to bylo velmi t žké - matematika, fyzika, nebo deskriptivní geometrie. Ti, co p išli z pr myslovky, byli na tom dob e. Já jsem se musel hodn u it a nem l jsem z toho zrovna velký požitek. Když jsem d lal diplomku, tak nás pár poslali na praxi do Opo ínku (kde byl výzkumný ústav analogových po íta) u Pardubic. P ítom jsem poznal Františka Mikeše, p ed tím už v Brn Jana Blahu – oba byli absolventy chemie v Pardubicích. VUT jsem absolvoval v roce 1964. Potom jsem pracoval v Tesle Rožnov, to ještě byly umíst nky pro inženýry. A tam vedoucí vzd lávání v d l, že toužím po humanitním vzd lání a v osmašedesátém mi ekl: „Letos se na dálkové studium nemusí d lat žádné kádrování.“ Takže já jsem se okamžit , v lét , p íhlásil na Filosofickou fakultu v Brn , na sociologii a pedagogiku. Absolvoval jsem ve t íasedmdesátém roce, a díky tomu jsem pak m l i otev en vstup na teologii. V roce 1999 jsem musel složit ty í státnice, co se d laj na teologii, a mohl jsem zahájit postgraduální studium na teologii. Licenciát teologie jsem získal po 8 letech studia v roce 2007. Trvalo to sice dost dlouho, musel jsem nasbírat pot ebné kredity a vypracovat licenciátní práci (téma se týkalo využití podn t z transformace farností v USA pro naši církev), ale poznal jsem tam ádu lidí a získal p edstavu o zp sobu studia.

V Tesle Rožnov jsem pracoval zhruba šest rok do prosince sedmdesát, potom jsem d lal v Bratislav asi ty í a p l roku. Tam jsem d lal systémového inženýra v Ústrednej ekonomickej knižnici. Potom jsem se vrátil tady na severní Moravu, protože jsem se oženil. Vzal jsem si svoji ženu Janu i se dv ma d tmi, vdovu po mém kamarádovi z Tesly Rožnov. Staré p íjmení (*rozený Nemeškal*) jsem zm nil, abychom ho m li všichni stejné. D ti mne p íjaly jako otce - Kate ina m la tehdy v roce 1975 osm rok , Lucie m la t í roky. Brzy jsem získal práci ve Výzkumném ústavu hutnictví a železa v Dobré, avšak na pracovišti ekonomického výzkumu v Ostrav . Tak jsem jezdil do Ostravy - Hrab vky. Potom jak „praskl“ komunismus, tak jsem toho vyst ídal víc. Pracoval jsem i v Pedagogickém centru, to bylo vzd lávání u itel , poslední „civilní“ zam stnání bylo na kated e společenských v d na Vysoké škole bá ské.

N kolik m síc jsem taky pracoval v Charit , to bylo v roce 1997. Nesedlo mi to, chyb lo mi tam v tší soucít ní, v tší schopnost týmové práce a spolupráce; byl jsem rád, že jsem odešel.

Jak jste se dostal ke k es anství a k ví e?

Ke k es anství jsem se dostal tradi n v rodin . Maminka byla velmi zbožná, byla ve t etím ádu svatého Františka, takže i za hlubokého komunismu chodívala vždycky, když m l t etí ád setkání u minorit v Brn . Obzvláš si pamatuji, jak vážn jsem bral první svaté p íjímání. Maminka tehdy ještě nebyla zam stnaná a po mém prvním svatém p íjímání se mnou chodila i ve všední dny do kostela, ještě p ed školou. Vzala s sebou do termosky n jaké kakao, nebo jiné pití a n jaké jídlo, a ještě než jsme p išli od kostela do školy, tak jsem se n kde najedl. Maminka byla mým hlavním zdrojem k es anské víry, pak i výuka náboženství, ovšem ta byla velmi tradi ní.

V roce 1961, když jsem cht l jít k bi mování, mne m j bratr Jaromír seznámil, se svým p ítelem Václavem Nollem, aby mi d lal kmotra. Václav Noll pat il mezi bývalé bohoslovce a díky n mu jsem se seznámil s ádou dalších „bohoslovc “. On m zavedl také

k otci Krátkému. Chodil jsem k němu ke zpovědi, přijímal mi duchovní literaturu, poučoval, diskutovali jsme, nešlo však o žádné vážné studium.

Potom, když jsem se setkal s Davídkem, to byla obrovská změna. Tu já jsem prožíval tak, že jsem se kolikrát i v noci probouzel. Honila se mi hlavou ta naprostá změna paradigmatu, toho co znamená víra, když se změnil model, ve kterém člověk poznává, nebo jedná. Jako když se změnil od klasické fyziky k relativistické, k Einsteinově. Člověk se dostane z tradičního modelu do modelu úplně jiného. To znamená, že si musí v mysli a v jednání všechno přestavět. Ono to nejde tak úplně jednoduše, vyžádá si to čas změny.

Jak jste se dostal do kontaktu se skrytou církví?

Díky Václavu Nollovi a otci Stanislavu Krátkému. V době, kdy jsme se poznali, pracoval Václav v Prefektuře v Kumi. Odtud ho poslali, aby si vystudoval inženýrství. Takto se stal inženýrem, ale povolání ke kněžství stále udržoval. Přes Václava Nolla jsem se dostal i do spojení s Krátkým, ten byl zase v kontaktu se starším bratrem Václava Nolla, Ladislavem, který byl kněz.

U Krátkého jsme byli s Václavem Nollem takoví dva individualisté, kteří k němu docházeli ke zpovědi a k duchovnímu vedení. Krátký tehdy bydlel na konci strmé ulice od Lužáneckého parku. Bydlel v rohovém domě (dnes zřejmě Kunzova 2) společně s maminkou, bratrem a jeho rodinou. Já jsem tam chodil i doprovázel jeho synovce. S Krátkým jsem se stýkal v tšínou tam. Přijímal mi literaturu, ale ne ke studiu, to byla spíše duchovní péče. Pak jsem s ním párkrát někam vyjel. On jezdil autem například do Židlochovic, kde byl zase starší pater (*Ladislav*) Noll, ke kterému, myslím, sám Krátký chodil ke zpovědi. S Václavem Nollem jsme chodili ministrovat do kostela svatého Josefa, kam chodili i Suchárovi, malý Jožinek tam s námi tehdy ministroval. To bylo od roku 1961 do poloviny roku 1964.

V roce 1964 mě Václava Nolla poslal Krátký k Davídkovi. Řekl, že našel člověka, který vyřeší naši situaci (totiž touhu stát se knězem) a poslal nás - každého samostatně - k Davídkovi na domluvený termín schůzky. Já jsem už potom příliš nestačil sledovat další osudy Václava Nolla.

Poprvé jsem se setkal s Davídkem v srpnu 1964 v Chrlčích, byl jsem tehdy poslán přímě k němu. Krátký si v tom roce šedesátými nevěděl rady, proto nás poslal k Davídkovi. Jeho spojení s Davídkem a připojení se k Davídkovi zřejmě nebylo příliš prudké do doby, než spolu začali organizovat studia. Ještě v tom roce 1964 byl Krátký na vlastní bázi vcelku tradičně zbožně, do něčeho příliš nového se nepouštěl.

Když jsem poprvé přišel k Davídkovi, nejdříve se mne zeptal, zda chci být kněz, a pak ihned převzal mé duchovní vedení i starost o studium. Okamžitě jsem dostal pět nebo šest knih, na dva, na tři týdny a pak stále další. To byl jiný hukot. K podobnému úsilí a zvláště k vytváření jakési fakulty, jsem přesvědčen, že se Krátký přidal později. To nevím přesně, protože já už jsem nebyl v Brně. Dostal jsem totiž umístěnku jako inženýr v lednu 1965 do podniku Tesla Rožnov. Tím pádem jsem bezprostředně dále v Brně nemohl sledovat.

Když jsem přijel do Brna, tak jsem chodil na nějaké semináře a stýkal se s okruhem lidí, které jsem znal dříve i pak od kontaktu s Davídkem. Teba i s Jožkou Blahou nebo s Javorovými. Já jsem více poznal rodinu Blahů přes Josefa Blahu (ze sourozenců byl nejmladší), který je lékařem ortopedem v Hradci Králové. On studoval medicínu v Brně, chodil také na nějaké Davídkovy semináře...

Do skryté církve skutečně není možné poítat jen vysvěcené kněze, to spojení bylo mnohem širší. Tam chodila spousta lidí a k Davídkovi chodili lidé i z jiných církví. Například jsem poznal kolegu Jožky Blahy na lékařském studiu, který byl přívodem evangelík (zřejmě Jiří D.). Jevil zájem o duchovní věci, a aby se udržel na studiu, tak si vzal za ženu starší psycholožku. Ona už měla po prvním manželství, a on chodil za Davídkem, aby se s ním

poradil, jak o tom studiu, tak o svém životě. Davídek mi třeba okamžitě řekl, že manželství tohoto člověka se rozpadne. Ona byla starší a nějakým způsobem sobě si ho omotávala a ochraňovala. To manželství se pak skutečně rozpadlo. Takže za Davídkem chodili lidé i z obecní lidského zájmu o svůj život, jak profesionální, tak jiný.

Davídek byl taky lékař a vzdělaný v různých jiných oborech – to napomáhalo vytváření vztahů a k tomu se přidával i duchovní rozměr. Setkávání s Davídkem nikdy nebylo nudné, vždy bylo o čem diskutovat i s lidmi tzv. nevěřícími. To bylo v té době u katolíků vzácné, ale Davídek šel směrem, který nevytvořil nic.

Trnáct let v kriminálu, to je obrovský rozdíl oproti tomu, co prožil Krátký. Je to také vidět v rozdílných životopisech. Krátký byl umístěn a řekl bych, že až do konce života se snažil udržet v tom klasickém církevním prostředí. Zatímco Davídek to viděl velmi kriticky a nebál se to dávat najevo. Je známý ten jeho výrok k biskupu Skoupému po setkání s ním. Napsal mu co do smyslu: Vaše excelence, setkání s Vámi nemělo úroveň ani lidskou, ani kněžskou, ani společenskou, žádnou. Já jsem se se Skoupým taky jednou setkal, ještě s Václavem Nollesem – dnes to vnímám jako setkání s člověkem pevně církve stereotypu.

Převodně jsem měl být celibátník, tak jsme byli vedeni u Krátkého a potom i u Davídka. V srpnu 1966 jsme byli několik dní šest lidí ze skryté církve na několika denní dovolené v Beskydách. Tam jsem se zamiloval a Davídek mi potom řekl takovou větu, kterou si dodnes pamatuji. Když jsem se s ním o tom bavil, on mi řekl: „Ty máš hříšny dva a ty jsi povinen uskutečnit je oba.“ Já nevím, kdy se ve skryté církvi dospělo k té koncepci birtuálních kněží za využití eckokatolíků. To by bylo zajímavé, jestli se to dá někde dohledat, ale není to tak podstatné. Já vím bezpečně, že Davídek měl v tomto ohledu jasno nejen díky existenci eckokatolíků. Jestli má někdo kněžské povolání a to manželství mu v tom nepokazí, a se jím stane. Protože já jsem mu vysvětlil, že v tom necítím absolutně žádný rozpor, že by mi to něco narušovalo. Proto mi řekl, když máš dva hříšny, tak je máš uskutečnit oba.

Moje hledání trvalo dlouho, protože jsem sice měl vážnou známost, ta se ale po asi pětiletých letech rozpadla. Zase mi Davídek pomohl vyhodnotit tu situaci, protože já jsem z toho byl velmi skleslý. Potom jsem si vzal ženu, která byla vdova po mém nejlepším kamarádovi v Tesle Rožnov. Já jsem je znal, měli spolu dvě dcery. Ten můj přítel, Zdeněk Mičan, zemřel v 28 letech a já jsem si později vzal všechny ty tři ženy naráz a přijal jsem jejich příjmení. Předtím jsem se jmenoval Nemeškal. Takže jsem vlastně vstoupil do manželství se třemi ženami. Pak se nám narodila nejmladší dcera Daniela (dnes žije ve Francii). Teď máme od každé dcery vnučku a vnuka, takže máme šest vnoučat.

Davídek v mém případě řekl, než uplynulo osm let manželství. My jsme se brali v roce 1975, a on pokračoval do roku 1983. Pak mi řekl, co je třeba ve studiu doplnit, to jsem dodal u nich. V roce 1983 mne poslal na jáhenské sv. cení k biskupu (*Jiřímu*) Krpálkovi a v roce 1984 mne chtěl sám vysvětlit na kněze, ale nebyl na tom zdravotně dobře, tak na sv. cení znovu poslal Jiřího Krpálka. Dal mu k tomu na lístku napsané tři úkoly, které mi ukládal ke kněžství. Co ukládá, mi nechal před sebou. On se mnou pochtěl jako se studijním typem, a to jsem se snažil postupně naplnit.

Jako birtuální kněz u Davídka jsme měli sloužit mši p evážně v západním ritu, protože všichni jsme měli záměrně a rodiny, ale uložil nám povinnost: „Jak to bude možné, tak si všechno doplníte.“ To se stalo po pádu starého režimu. Ale stejně to církevní hierarchii trvalo velmi dlouho, než s námi začali něco dělat. Jak jsem se potom dověděl o možnostech zařazení do pastorační služby, od lidí kteří v tom měli prsty – Václav Ventura nebo Jiří Kvapil. Žena Jiřího Kvapila, Zdislava, když byl papež v Olomouci, tak mu nesla písmo dary. Právě tehdy mi řekla, aby ženatí kněží ze skryté církve dostali možnost působit v církvi. To bylo o chvilku, že se to takhle vbec vyvíjelo, že byla vytvořena možnost, aby se vytvořil exarchát a ženatí tam mohli jít. Stejně to ovšem znamenalo a znamená, že jsme byli postaveni jako outside i mimo... V tšinou. Naprosto jednoznačně to v podstatě nesplňuje to základní, co ve skryté

církvi bylo, že všechno bylo v jednotě. Když byly semináře u Davídka, tak tam byli společně i celibátníci, eholníci, eholnice, laici, ženatí, vdané. Nebylo žádné místo, které by z tohoto hlediska provolávalo lidi, které by určovalo - ty jsi takový, i makový. Žádná taková distinkce nebyla.

Felix Davídek neměl sebemenší koncept o tom, že by rozdělil jednotu církve - v žádném případě. Protože podle něho fungovala první linka, ti v oficiální církvi, co byli neustále sledovaní tajemníky, StB, donaše i a my jsme byli druhá linka. Ty linky spolu souvisely, je dokonce jasné, že i synod v roce 1970 se konal na normální faře v Kobeřicích, totéž byla i sada dalších akcí. Když byly víkendové semináře, tak byly u nějakého známého na faře, kde byly třeba dva záchody a kde se také mohlo v noci vylézt ven na dvorek. Pěkně jen na farách byly jiné prostory, než jsou byty ve městech, kde nic takového nebylo.

Davídek skutečně vytvořil ze zdola nezávislou lokální církev, svobodnou druhou linku, což se po odtržení od něho biskupu Krátkému nemohlo ani zdát. Krátký dlouho pouze garantoval připravenost ke svcení - např. Pavla Vácha, který byl vysvěcen Davídkem na kněze v lednu 1971. Vácha chtěl jít do veřejné pastorace, proto brzy po listopadu šel za (Františkem) Vaňákem, olomouckým arcibiskupem. Bylo to asi krátce, kdy tam už byl dnešní svatý biskup (Jan) Graubner jako generální vikář, měl na starosti kněze a Vácha nechtěl za adit do duchovní služby. Vaňáček řekl: „Já jsem Davídka znal, já vím, že to bylo právoplatné, co děláš. Já jsem arcibiskup a mám nějaké pravomoci a vy,“ ukázal na Graubnera, „otce Vácha za adíte.“ Vácha byl zařazen do Dolních Domaslavic a pak se dostal do Ostravy. Ty první roky nebyl ani přesvěcený. Spadal tehdy pod Slovensko, pod Hirku. Nevím, zda byl vůbec přesvěcen.

My jsme měli přesvěcení v roce 1997 v Želivském klášteře, tehdy Ljavinec, který Davídka taky dobře znal, řekl: „Berte to (přesvěcení - podmínku vedení církve) jenom jako jistotu pro ně.“ Všude nám napsali datum, kdy jsme byli skutečně svcení. V mém případě to bylo v roce 1984, podle Davídkovy intuice. Zajímavé bylo, že jsem byl svcen na Květnou neděli a moje žena četla evangelium. Davídek dbal na to, aby bylo všechno v pořádku. Krpálek měl svatý latinsky, ale evangelium se četlo rusky. Protože byly Velikonoce, tak Davídek vzkázal: „Hned se přejdete, celá rodina, podívat na pravoslavnou velikonoční bohoslužbu, protože bude otevřený ikonostas a uvidíte, jak to tam chodí.“ My jsme šli i s dcerami do Opavy. V té kapli pravoslavných bylo asi sedm nebo osm lidí a nás tam přišlo navíc dalších pět. Stačí kněz, který tam sloužil, ještě asi svcený v Srbsku, říkal: „Dneska je nás tu nějak mnoho.“

Takovéto věci jsou důležité svatcovi o Davídkovi, nejen to Vaňákové, ale i Ljavincovo, který byl Davídkem svcený na biskupa. Za Ljavincem jsem byl v poslední době asi dvakrát v Žernovce u Tišnova, kde dožíval v opatrování sestrami. Já jsem se dvakrát (při různých návštěvách) jasně ptal, jak viděl a vidí Davídka. On říkal, že jako Pavla, jako apoštola Pavla, ho vždycky viděl. Tak diametrálně rozdílnou a kategoricky výraznou činnost měl Davídek, proto ho viděl jako apoštola Pavla. Činnost Davídka byla pro Ljavince obrovským povzbuzením, protože eckokatolík měl nebyl schopen nikdo dělat pomoc a kněmu je povzbudit. Ljavincovo svatcoví vycházelo z velké úcty, zatímco rovněž Davídkem na biskupa vysvěcený Kořiš se přimknul ke slovenským kruhům, které byly vždycky proti moravské a české skryté církvi a měl i k nám - ženatým kněžím ze skryté církve až nesmyslné výhrady.

Skrytá církev měla díky Davídkovi takhle dopředu, všechny ty zkušenosti, co získal v kriminálu, jeho poznání ho vedlo k tomu, že se církev musí změnit. A nebyl v tom sám. Nejradikálnější, který ho v tom podporoval, byl františkán (Jan Baptista) Bárta. K devadesátinám Oto Mádra vyšel sborník česká katolická eklesiologie, já jsem tam psal o eklesiologii Davídka, ale tento příspěvek neměl být přenesen, protože Mádra si nepřál, aby se o Davídkovi mluvilo. Naštěstí se to ve sborníku objevilo. Davídek není sám, Urban má

taky myšlenky, že je potěšena, že nepotřebujeme zvláštní odvykláštéry atd. Vidí také, jak by mohla žít skupinka bratří v paneláku společně s lidmi a mezi nimi působit. Vidí to jako mnohem početnější a otevřenější budoucnost. Nebo Mandl, ten vůbec psal až humorně o nepoužitelné hierarchii... Psal pod pseudonymem Don Formoso, sepsal dialog *Hodinu před audiencí aneb Klerici a laici*. Napsal 32 dialogů pod pseudonymem Puntilius II, psal i jako Magister anonymus, antimonsignor Jonáš, Antonín Brus z Proseka... Mandl byl nesporně chytrý a dělal si srandu z církevních funkcí, protože zažil komunismus a viděl, jak je smyšlené trčet v minulých stereotypch v porovnání se změnami realitou. A ztráčet u toho, jako by to bylo podstatné. V tom Davídek nebyl zdaleka sám. V praktické koncepci, která by skutečně něco znamenala, byl františkán Bárta Davídkovi nejbližší. Bohužel po poslední návštěvě u Davídka dostal v aut infarkt a zemřel. Davídek tedy nebyl jediný, který měl koncepci, že církve musí pracovat jinak, ale většina jich toto opustila, jakmile se dostali do normálních poměrů. Bohužel. Povědomí byli přesvědčeni o nutnosti změny.

Zásadní text Koinotés, je ten, který je špatně označen v knize *Skrytá církev*, jako „Teologie parusie“ (od strany 248). Právě to je ustavující dokument společnosti Koinotés. Tento text asi v polovině roku 1965 nechal Davídek podepsat Ludmile Javorové a jednomu knězi. Potom ho zřejmě opravil a 26. 12. 1965 to nechal podepsat Ludmile Javorové a mně, jako zakládající text společnosti. Měl to napsané rukou, tuší a my jsme to s Ludmilou podpisovali v Chrlčích. To je vlastně Magna Charta, celá idea společnosti Koinotés, kde to vede k následování pohybu lidí jako Teilhard de Chardin, Jan XXIII. aj. Tak brzy měl Davídek vypracovanou vizi, jak se má tvořit církev a místní církve. Jenomže potom došlo, poměrně rychle, k tomu, že se na něho začalo nabalovat hodně lidí i s otcem Krátkým a jeho svými a k Davídkovu biskupskému svícení došlo za necelé dva roky, takže nemohl všechny ty věci, co dal do tohoto dokumentu, sledovat. Stejně jako jeho myšlenky o řízení církve, to byly krásné představy, ale vlastně řídicí centrum nikdy nejakou delší dobu nefungovalo a potom se koncem roku sedmdesát začalo rozpadat a již úplně neobnovilo.

Ve skryté církvi na Moravě, jsem z pozdějších biskupů znal osobně Jana Blahu, Stanislava Krátkého, Jiřího Krpálka, Bedřicha Provazníka, Jiřího Pojera, později Siarda Ivana Klementa, který byl po Davídkově smrti nejvýznamnějším adeptem na jeho nástupce. Jenže on byl Premonstrát, takže jak praskl starý režim, odešel do exilu a poměrně brzy zemřel. On byl velmi vzácný laik, který neměl formální vysokou školu, ale na Davídkovo přání sepsal životopis otce Bohuslava Buriana, který jsem četl, a který je v podstatě diplomní prací. Siard se s námi po převratu určitou dobu scházel. Biskupa Fridolína Zahradníka a biskupa Špinera jsem poznal až po pádu komunismu – na Špinerovi se mi nelíbilo oblékání fialových biskupských distinkcí, to jsem u jiných biskupů skryté církve nikdy neviděl. Na Slovensku jsou v církvi lidé, kteří nemají strach, u nás jsou kněží v tšinou bázlivi s pár výjimkami, ale zatím se nevytvořila žádná skupina, která by byla ochotná nemanuálně elit. Konzervativci si mohou dovolit cokoli a nic se nestane. Z duchovních kněží jsem znal například Petřína Vladimíra Juliána Veškrnu a Vladimíra Vítka.

Šik musel být zřejmě spolužák Ing. Václava Nolla, protože byl v semináři na Antonínské v Brně, stejně jako on. U těchto lidí byla určitá potíž s Davídkem, protože oni měli svůj stereotyp ze semináře, staré učebnice atd. Když tu, co napsal Šik, jedno interview – tam dobře řekl, že vůbec nerozuměl tomu, co Davídek hlásal o Teilhardovi de Chardin. Proto docela obdivuji, že on tyto věci Davídkovy bral. Vždyť se nedivím tomu neporozumění, protože buď to laik vezme celé a začne to studovat a pustí se do toho, anebo vezme staré učebnice, podle kterých byl Teilhard de Chardin heretik. Potom je těžko diskutovat o vztazích mezi vědou a vírou, když nemáme nic nového.

Grémií před Kobeickým synodem ani synodu samotného jsem se neúčastnil, já jsem byl zrovna v době hledání partnerky pro manželství. Možná je to i dobře, že jsem se tam nedostal do nějakých šarvátek, protože jak to prasklo, tak se ke mně velmi přívětivě choval

Bedich Provazník, pamatoval si mi jeho bratr František. Já jsem se potom dozvídal, co se tam stalo. Existují jen magnetofonové záznamy, leccos je v literatuře a potom jsem se n co dovíd od Jiřího Krpálka, ale on si dohromady už moc nepamatoval. Vynikající památ má Ludmila Javorová.

Davídek n kterým kn žím ur oval, ím mají být. František Slaví ek studoval medicínu v Brn a byl o n kolik rok mladší než já. Byl vysv cen na kn ze dosti mladý a potom m l být misioná em. P vodn m li být dva, dva léka i, ale jeden se oženil, i když byl celibátník a odešel... František d lal za komunismu v nemocnici „srdce“, spolupracoval s „fokolaríny“ a dokonce byl po pádu komunismu blízkým spolupracovníkem Chiary Lubichové. Potom zcela nechal lékařství a d lál misioná e n kde v Africe. Davídka a jeho spole enství si stále váží.

Na tom je vid t, že Davídkova idea se v n kterých lidech uskute nila. Lidé jsou r zní, d lí se na „ten to dokáže“ a „ten to nedokáže“. Vytvá í se r zné skupiny. Já m žu íct, že t eba i mezi ženatými kn žími v eckokatolické církvi i mimo ni, b ží ur itá d licí ára. Ti tradi ní jsou sice ženatí kn ží, ale v bec si nedovolí uvažovat o tom, že jejich žena by se m la na n em podílet. To je podobné, jako to bylo na Slovensku v eckokatolické církvi. Toto u nás není v bec p ekonáno. V tšina t ch kn ží p vodem od biskup Krátkého, Provazníka i Zahradníka žije naprosto tradi ní model. Jakmile je e o ženách, tak jsem i slyšel: „Na to pozor, dobe že tam ženu nepustili.“ Já jim nic ne íkám, protože to nemá cenu. To chce ur itý vývoj. Bu jsou na to ti lidé zralí a cítí to, nebo ne. Jak byli p ipravováni, tak se to projevuje i ve vztahu k žen , d tem a lidem v bec. Z t ch pražských jsem se bavil s Janem Kofro em, který dostal právo p sobit jako ímskokatolický kn z, a koliv je ženatý. Kofro se od biskupa Konzala a spol. odd lil proto, že jim ekl, že jsou uzav ená skupina, která nic ned lál, ale že on má lidi, kterým chce jako kn z sloužit a dotáhl to do konce. Kdo tam v té skupin z stává: (Pavel) Hradílek, (Miroslav) Klípa, (Jan) Konzal – oni se skrytou církvi na Morav navázali spojení až po listopadu 1989 a Koinótés je pro n „špan lskou vesnicí“. Jejich myšlenková, duchovní i pastora ní nápl p es všechna vn jší zdání z stává tradi n jší.

Zkoumání chování lidí v nep átelském režimu ukázalo zvlášt výrazn mj., jak r zné jsou p edstavy lidí o církvi. Nap . (Jind ich) Pešek si už za komunismu musel ušít biskupský od v (aby se tím biskupem skute n cítil?) a nechal se v n m i vyfotit. Co tím dokázal? Davídek nem l biskupský od v, jednou v n m byl oble ený, když byl v Polsku na n jaké pouti, tak si to jedinkrát v život vyzkoušel a to proto, že mu ho tam dali.

Za komunismu na Davídka nechal ud lat brn nský kapitulní viká Ludvík Horký psychologický posudek, bez n j – Davídek výrazn protestoval. Po pádu komunismu obdobný posudek nechal ud lat znova biskup Vojt ch Cikrle. Po Davídkov smrti, to je proti veškerému právu sv tskému i církevnímu. Je smutné, že se v církvi p i objevu n eho nového používaly a dodnes používají ne isté zásahy. P itom „staré struktury“ d lají lumpárny nejrn jšího druhu a církevní p edstavené to p íliš nevzrušuje.

Jindy se v katolické církvi naopak vehementn trvá na právu a nekontrolují se d sledky. Davídek ukazoval ten paradox, že kn z m že formáln dodržet celibát, ale p itom ho na fa e drží „baba“, která je farní hospodyn , nepustí k n mu lidi a úpln ho izoluje od lidí. Toto není celibát ke svobod v jednání, ten kn z je otrokem. To, co je smyslem celibátu, aby tu byl pro lidi, se ned je. Je na tom h , než kdyby byl dvakrát ženatý. lov k musí dosp t do strategie lidského chování.

Jakým zp sobem probíhalo studium u Davídka?

Tím, že jsem poznal Davídka velmi brzy, tak jsem ze za átku d lal hlavn s ním. V podstat od roku šedesát ty i do roku šedesát sedm, než byl vysv cen na biskupa. Já jsem toho s ním prod lal osobn hodn – studoval jsem hlavn z literatury, kterou jsem od n ho

dostával, a potom jsme o tom významnějším diskutovali. Jakmile on toho začal mít víc, tak jsem duchovní, na duchovní vedení, svěřil Josefu Javorovi. Studijně třeba na dogmatiku jsem chodil k Bedřichu Provazníkovi. Nakolik jsem mohl, účastnil jsem se i Davídkových seminářů – o tom je napsáno dostatek v knize *Skrytá církev* – viz i moje svědectví např. na straně 64. Já jsem potom, jak jsem zjistil, že nebudu celibátní, tak jsem začal hledat ženu, studovat jsem neprestal, ale nebylo na něj tolik času.

V letech 1968 – 1973 jsem navíc dálkově studoval na filosofické fakultě v Brně – a Davídek toto studium velmi schvaloval. Když jsem pak dělal diplomku, inicioval Davídek téma práce. Doporučil, možná mi i dal v polštině knihu – *Psychologie inovací* od Pietrasińského¹⁵⁰³, polského psychologa. Já jsem dělal diplomní práci na pedagogice na univerzitě v Brně, téma mé práce bylo „Pedagogika inovací“.

Pietrasiński definoval inovace jako pozitivní změny; čím vyšší je úroveň inovací, tím náročnější je jejich uskutečnění a tím větší překážky se proti nim staví. On tam měl těch úrovní inovací asi osm. Úplně ty nejjednodušší, že třeba lovci neumí jezdit na kole, tak se to naučí – základní. Totéž s plaváním, to jde možná těž. Jakmile se začne sahát do změny paradigmatu, je nutná silná změna v myšlení. Víme třeba, jak to bylo ve fyzice, jak i největší autority nebyly schopny překročit rámec vlastního navykého myšlení. Davídek toto všechno velmi studoval, tohle byla oblast jeho zájmu; co se děje s jakoukoliv změnou, s jakoukoliv inovací v lidstvu. Ještě náročnější je změna v biologii a v dějích o lidském chování. Když se jde do spirituální oblasti, tak tam je to nejzávažnější, protože tam hraje roli celkové nastavení lovce a to je háklivé.

Davídek měl spoustu literatury z polštiny a ruštiny. Měl, co mohl tehdy získat. Poláci překládali hodně meckého biologa, který se v podstatě zabýval duchovním vývojem lovce – Hoimar von Ditfurth. Já budu ještě mít nějakou jeho práci doma a možná i s Davídkovým zatrháváním. On knihy překládal a zpracovával. Zajímal se zvl. o autory, kteří měli komplexnější myšlení a zkušenosti – mohu uvést např. Stanislaw Lema (dodnes mám jeho *Summu technologiae*) nebo Teodora Parnického. Davídek nestudoval pro teoretické poznání, ale pro praxi. V dělení, umění i duchovní život – vše vcházelo do jeho kněžské a biskupské innosti.

V letech 1971-75 jsem pracoval v Bratislavě. Zde mne Davídek asi dvakrát, i třikrát navštívil, protože on tam docházel na Vysokou školu ekonomickou na postgraduální studium. Dělal práci na homeostatické řízení, demonstroval v oblasti ekonomického řízení za komunismu to, co chtěl uplatnit v Koinótés. Řídící princip je všude stejný. On byl první mi známý kněz, který věděl něco o kybernetice a funkci informace atd. Jak to začal (*Norbert*) Wiener formulací kybernetiky jako vědy o řízení ve strojích, lidech, v živých organismech i ve společnosti. Princip je stále týž. Někde se musí sbírat, zpracovávat informace a na základě toho řídit. Toto je aktuální dodneška.

Potom jsem se podle možností vzdělával sám. Před svěcením na jáhna si mě ještě zavolal Davídek a uložil mi ve dvou, nebo ve třech předmětech, co mám dostudovat a pak si to sám zkontrolovat, před kněžským svěcením. Já tím, že jsem byl zaměstnán mimo Brno, tak jsem měl možnost Davídkových seminářů navštívit snad dvacet, ale ono jich bylo mnohem víc. Těeba na výuku Hebrejštiny jsem se vůbec nedostal. To bylo v týdnu v Brně a já jsem pracoval v Tesle Rožnov. Tehdy, ze začátku, ještě byly pracovní soboty. Takže to si lovci nemohl dovolit. Tehdy bylo normální spojení osobákem z Rožnova do Brna, to trvalo přibližně šest hodin. Někdy jsem doháněl tím, že jsem dostal zápisy z těch seminářů, jichž jsem se nemohl zúčastnit.

Davídek měl zajímavou zkušenost, s níž se mi svěřil. Ráno silný ráj, třeba ruský a k tomu jenom obyčejný suchý rohlík. To nabudí mozek. Pak až za hodinu a půl si dát nějaké

¹⁵⁰³ Jedná se o publikaci: *Ogólne i psychologiczne zagadnienia innowacji*. Warszawa 1971, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

jídlo, které je kaloricky vydatnější. On to znal z kriminálu a ze své praxe. V pátém píkázání zdrazoval, jak využíváš svůj mozek. To je diametrální rozdíl od toho, pokud se i dnes v pastorační práci zdrazuje jen péče o zdraví, zda si člověk neublíží apod. Je třeba ptát se především po tom, jak využíváš své schopnosti, svůj mozek; kdo z nás má být schopen lidem v tom poradit.

Jaký byl Váš vztah k Teilhardovi de Chardin a k evoluci?

Já bych řekl, jak je to teď, protože to vyžívá. Teilhard de Chardin to je cílová vize. Evoluci a parusii skutečně nevidím tak, jak to Davídek napsal do toho zakládajícího textu Koinotés: Stvoření se vyvíjí, stvoření se pohybuje k cíli a smysl toho pohybu, filosoficky, je dokonalost, celost, naplnění. Čili po filosofické stránce to spíše je k celosti, k naplnění lidí, lidstva. Po té teologické stránce, cílem je parusie, že to všechno dovrší Kristus. To je krásná vize, na druhé straně Davídek viděl, že musí dlatit ty klasické disciplíny. Vždycky říkal, že základem pro jaký pohyb lidský i toho působení nadpřirozeného bude vždycky biblistika. V biblistice se musí vytvořit základy. Lepším pochopením, co nám v podstatě říkájí tyto prameny, se odpícháme k tomu, co máme dlatit. To dodnes dlatím, studuji to mj. z Hanse Künga, který spolupracuje s vynikajícími biblisty. Například v knize *Krédo – Apoštolské vyznání víry dnes?* znovu prozkoumává tradiční vyznání víry a ptá se, jak ho v současném rozvinutém poznání máme chápat dnes. Nejen on, ale i jiní začínají u židovské tradice i starozákonní a svým způsobem přes uží to, co probíhalo příliš primitivně. Přebírání modelu ecké filosofie, a už to byl třeba platonismus nebo aristotelismus, ale v podstatě i ta vyznání víry byla dlatána na ecké bázi. A ono to tak nemusí být, protože jakmile se k esanství skutečně inkulturuje, dostane se do různých kultur, proby tam mohl vstoupit jen na bázi ecké filosofie, nebo na bázi scholastiky?

Davídek nebyl mimo se svou vizí evoluce lidstva završené parusí, protože se současně tvrdil držel na zemi. O evoluci dneska není pochyb – stačí poslouchat přednášky otce Marka Váchy. I spirituálně jsme se dostali do fáze dynamické. Lidstvo se nezastaví, už se nevrátí k nějakému statickému filosofickému modelu. Teilhard de Chardin sám prožil zhruba už od doby První světové války, že role Krista se neustále rozšiřuje, i když Ježíš prožil svůj lidský život v kultuře Svaté země a ve své tehdejší době. Teilhard de Chardin pochopil, že jestliže chceme dnešnímu lidstvu a dnešním lidem ukázat roli Krista na jejich úrovni, tak nemůžeme zůstat v dimenzích středověku, kde Ježíš žil ve svém pozemském životě. Ty dimenze musíme rozšířovat a Kristus musí růst do kosmického rozměru, a to je právě to, co o něm krásně píše Gustave Martelet v knize *Prorok Krista vždy v tšicho*.¹⁵⁰⁴ Ty nové dimenze Krista musí růst a musí být schopny postihnout všechno, do něho se pouští lidstvo i případně jiní inteligentní tvorové ve vesmíru.

Gustave Martelet uvedl, že jezuité, zvláště mladí, si mezi sebou rozšiřovali samizdaty Teilhardova „Božského prostředí“ a sám svíděl, že to pro něho byla tak obrovská změna, že ho to uvedlo do úplně jiného světa. Potom se s Teilhardem několikrát setkal. Krásně vysvětluje, jak ze všech těchto spisů, korespondence i svědectví lidí vyplývá jednota celého Teilhardova života. Jeho život stálého hledání v tšicho pravdy o Kristu a lidstvu je prorockým. Kdybychom zůstali jen u klasického esanství, tak se za chvíli se současným lidstvem naprosto rozejdeme. To je to, co Davídek taky plně chápal a říkal, že se stále musí jít do nového.

Šik třeba, na rozdíl od Václava Nolla, tady toto u Davídka zachytil a považoval za důležité, že člověk musí neustále studovat nové věci. „Dodatovávat se“, jak bychom to dneska nazvali. Zkuste zanedbat pět let, co se kolem vás děje, a myslet si, že se po čase i a se vším to

¹⁵⁰⁴ Martelet, Gustave: *Teilhard de Chardin, prorok Krista vždy v tšicho: primát Krista a transcendence člověka*. Olomouc, Roma, 2012.

bude jako před pti lety. To znamená, že se lov k octne kdesi v minulosti. P estane žít v aktuálním životě .

Oslaveno bylo padesáté výro í úmrtí Teilharda, ili kone n se mu dostalo rehabilitace. Ta výše uvedená Marteletova kniha - publikace k padesátému výro í Teilhardova úmrtí, to byla veliká sláva, u toho byli kardinálové atd. Kniha nezakrývá ani slabosti Teilharda de Chardin. Jeden lov k samoz ejm nemohl všechno dopracovat a dod lat. Autor vysv tluje, jak obrovské to bylo dílo a samoz ejm tam z stávají mezery. Z stávají mezery a prostor pro práci dalších lidí, tak jako v každé jiné v d .

Když d lal (*Raniero*) Cantalamessa p ednášku o Kristu, pro papežský „ansámbl“, p ipomn l, že Teilhard de Chardin stál názorov na ramenou východních církevních otc , dvou eho - Naziánského a Nyssenského. A jejich christologie navazovala na Ireneje z Lyonu a na svatého Pavla, ale samoz ejm , jak jim, tak i jemu, se nepoda ilo všechno dát do souladu. Nicmén Cantalamessa ekl, že filosof – mu edník - Justin vytvo il christologii - Christos jako logos - která byla statická. Teilhard vytvo il první dynamickou - ne už jen - christologii, jako nauku, ale christogenezi. Desítky let se snažil zd raz ovat roli Krista v neustále se pohybujícím a rozvíjejícím se stvo ení, které odn kud n kam sp je. Dosud se k es anství spokojovalo se statickým pojetím role Kristovy; zm na tohoto pojetí je stále naléhav jší.

Jaké úkoly Vám Davídek p i sv cení dal?

Dostal jsem t i úkoly. Za nu od toho posledního. Zabývat se nerelativistickou etikou, nerelativistickou morálkou. On mi k tomu cht l dát n jaký text, který zrovna m l, který zrovna studoval, ale bohužel k tomu nedošlo. Já jsem ten text nikdy nedostal, ale t ch úvah na toto téma je dost. tu teologické texty a jinou literaturu, tak se s pojetím morálky setkávám, ale ekl bych, že to dneska p estalo být závažným problémem. Jist že relativismus je po ád velkým problémem. Ale ta otázka relativismu nestojí na bázi morálky. Myslet si, že studiem morálky, zabráním relativismu - to takhle už není.

Papež František nikde nehlásá morálku, naopak zd raz uje: „Dejme si pozor na to, co je nejpodstatn jší.“ Za n me od t ch v cí nejpodstatn jších a t mi není morálka. Tím je naše praxe a náš vztah k lidem. Toto v podstat Davídek taky hlásal. Protože Davídek m l jednu takovou zásadu, že pokud jde o budoucnost lidstva a práci církve, že se to má zam ovat na více v cí, ale nejd ležit jší je se zam it na lov ka. Je to riskantní, ale je to jediné spolehlivé, co vede k cíli. Proto taky t eba na obraze, který má Ludmila Javorová v obýváku (nevím, kdo tam Felixe namaloval), drží v ruce knihu s titulem *L'Avenir de l'homme*, **budoucnost lov ka**. Na m to p sobí jako klí . V podstat i Teilhard m l stejnou v d í ideu, která v n m byla. Že musím vniknout do lov ka, vniknout do dnešního lov ka. Co je dnešní lov k, jaký je a kam se pohybuje. Potom teprve je možné ú inn evangelizovat.

Myslet si, že dnešního lov ka dám na druhou kolej a nap ed ud lám dogmata, naše pravdy víry a to na n ho bude proudit jako děš ze shora, to je neú inné. Zde je ta nutná zm na paradigmatu. Myslím si, že Davídek, který byl sou asn praktický léka a znalý dalších obor , m l komplexní pohled na lov ka. Jakmile se pustil do kn žské praxe ve Št pánov , tak d lal i léka skou praxi. D lal n co podobného, jak to d lají jezuité, t eba i otec Jan Palacký jezuita, který je v Brn (slouží i ve východním ritu). Ten byl dlouho v Jižní Americe a tam p sobil mezi domorodci. On m l taky ud lanou medicínu a d tské léka ství; lé il d ti a lidé k n mu celý den s nimi chodili, on se s nimi poznal a potom ve er p išli na mši. Davídk v model byl podobný, ale komplexn jší - zvlášt o praxi v t žkých podmínkách kriminálu. Poznat lov ka d kladn a v d t, jací lidé jsou.

Prvním kněžským úkolem pro mne byla východní dogmatika - on to takto nazval. To neznamenalo doslova jakousi východní dogmatiku, to znamenalo Teilhardovu nauku o víře a na tom pracuji stále. Taky se tě snažím, mám tady knihu Tomáše Špidlíka - *Spiritualita k esanského východu*. Když se podívám na to, co on tady říká, tak toho nejzávažnějšího si východní církvev nebo naše eckokatolická církvev absolutně vůbec nevšímá. To Špidlík jako jezuita šel do souvislostí a hledal. Dostal jsem se ke kapitole Apokatastáze nebo pojetí Bible. Tady má Špidlík fantastickou věc, která není ovšem rozpracovaná. Theofil, biskup z Antiochie ve druhém století, zahajuje jinou tradici, kterou převezmou Irenej, Klement Alexandrijský, Tertulián, Metod j z Olympu. Metod j nám líčí prvního člověka jako nárt budoucí dokonalosti. Zatímco západní teologie primitivně uílá, že prvotní člověk byl dokonalý a s prvotním hříchem naňho přišla smrt a z toho se pak odvíjí vykupitelské dílo Kristovo. V dávných dobách ještě neml člověk dokonalost, byl sice stvořen k obrazu Božímu, ale ml ještě zapotřebí dojít podobnosti, ráj byl napl cestu mezi světem a nebem. Stejně pro Ireneje není dokonalost na počátku, nýbrž na konci. Člověk je jako dítě. Tady to je něco, co sahá tak daleko až do druhého století a vlastně úplně celá k esanská tradice stará dva tisíce let to nechala plavat a šla úplně slepým směrem, klidně ještě i ve dvacátém století.

Teilhard de Chardin byl prohlašován za heretika a to neprávem. Já samozřejmě nejsem školený (jako například Václav Ventura) v těchto prvních k esanských stoletích. Ono to je nakonec taky zbytečné. Důležitější jsou ty argumenty, že k esanství ml od počátku myslitele, kteří věřili, že to ml že být úplně jinak. Jestliže dneska máme Teilharda de Chardin a další, kteří v tom pokračují, tak jsou na správné cestě a ty slepé vývojové vte musíme opustit. Nic jiného nezbyvá.

Potom jsem dostal za úkol ekumenismus; s tím nemám potíže, ale bohužel jsem se k němu jaké hlubší spolupráci nedostal. Když jsem ještě učil na univerzitě v Ostravě, tak jsem třeba byl kamarád s biblistou Tomášem Novotným; on byl převodně adventista a skončil jako duchovní v eskobraterské církvi a je docent na univerzitě - učí biblistiku. Zrovna tak jsem byl v kontaktu s Mgr. Šilerem, on byl převodně husitský duchovní, manžel biskupky Šilerové, pak se rozvedli. Další husita učil na Ostravské univerzitě biblistiku pro děti, ale pak odešel. V oblasti biblistiky jsme také spolupracovali v K esanském institutu Ostrava s evangelíky, navštěvovali také stále přednášky odborníků z jiných církví a diskutují pak s nimi.

Člověk z toho, co dostal jako směrnicí, naplní to, co je aktuální a co je možné. Ale ten první úkol, ten pořád cítím jako nejdůležitější. Zjistil jsem, že někteří mladí kněží v exarchátu mají potíže s římskokatolickými, jsou bráni jako druhoadí. Nečeší se zásadní věroučné momenty, které jsou mnohem důležitější než vnější praxe, jako čím se liší východní liturgie od západní.

Kdo všechno v dělení za socialismu o Vašem kněžství?

Samozřejmě manželka, protože to je přirozený základ. To nesmí být děláno bez ženy, pokud je to ženatý kněz, přirozeně předkládá tady tu první vazbu - jak jsem sám zjistil. Devět let jsem hledal ženu, která by byla schopna tyto podmínky splnit. Žena to věděla, dostal jsem povolení od Felixe Davidka, že ml žu v neděli sloužit mši pro rodinu, takže i děti to věděly a to bylo všechno.

Mohl byste nám jak Vaše strategie, životní praxe?

Jak se modifikovala životní praxe, tak se modifikovaly strategie. Ml jsem povinností dost, dojížděl jsem do práce, stálo přede mnou doplnění studia, dcery ml v době mého kněžského svícení 17, 12 a 7 let... V těchto možnostech nastaly po pádu komunismu, inicioval jsem založení obanského sdružení K esanský institut v Ostravě, několik let jsem v něm

pracoval a souasn i u il náboženství, od roku 1996 začal fungovat eckokatolický exarchát v R a spolu s dalšími ženatými knžími jsme zahájili přípravu na začlenění do této struktury; prakticky k tomu došlo po duchovních cvičeních (vedených o. Tomášem Špidlíkem, SJ) v říjnu 1997. V roce 1999 jsem pak zahájil postgraduální studium na TF UP Olomouc.

Mnilo se fungování společenství kolem Davídka i v souvislosti s Kobeickým synodem?

Jasně že se zmnilo; v knize *Skrytá církev* je poměrně podrobně popsáno, co se na synodu událo, i že se celá struktura rozdělila. Dnes už je v podstatě jasné, jak k tomu došlo. Jeden z biskupů, který ještě před synodem gratuloval Ludmile Javorové, pak velmi rychle zmnil názor... To je vysvětlitelné tak, že do toho zasáhl někdo další, kdo byl v dané situaci v tší autoritou. Mohl to být s největší pravděpodobností biskup Krátký, s menší biskup Provazník, mohla to být i malá vlivná skupinka. Obavy, strach z ejmpřed synodem šířilo více lidí, ovšem spirituální a lidský krach postihl hlavně ti biskupy (Provazníka, Pojera, Dvořáka), kteří porušili téměř vše, co se dalo. Byli o všem informováni, o všem věděli a nic na předcházejících grémiích neekli, porušili také přísahu... Viditelný lidský propad začal rozvrácením jednání synodu. Pokud by sami za sebe nesouhlasili, k tomu měla být žádnou možnost, ale místo toho skandalizovali jednání (v tomto smyslu se vyjádřil i biskup Stanislav Krátký v knize *K plnosti*). Dopis *Ad tres fratres*, který jim Davídek potom napsal, se mělo zdát příliš ostrý... Biskup Jiří Krpálek ho nepodepsal, asi si plně neuvědomoval závažnost rozpadu. Ten dopis *Ad tres fratres* je dopis prorocký a pro budoucnost. Jak se bude snažit zlý duch jakékoliv zásadní změny v církvi naprosto zablokovat strachem, co se stane, co by se stalo, když uvolníme lidskou svobodu.

K tomu tedy skutečně na synodu došlo? Ke stejnému účelu, kteří nejen nebyli schopni přijmout zásadnější změny v církvi, ale kteří ani nebyli schopni o ní uvažovat a nechtěli to ani dopřát ostatním. Rozdělení se provalilo a Davídkovy další kroky nebyly druhou stranou přijaty, propad lidský i spirituální a církevní pokračoval. Na to Davídek jako zodpovědný biskup musel postupně reagovat – a lidsky a spirituálně a církevně ho následovali ti, kteří mu dávali oválu a cítili potřebu změny.

Jaký byl faktický dopad rozpadu společenství Koinótés?

Fakticity se projevila - ono to vypadalo sice předejm jako celek, ale ono to jako celek fungovalo jen do jisté míry. Lidé ovlivněni zatvrdilými autoritami (neschopní změny) prostě zůstali po synodu ve starém modelu a Davídek ekli: „Bude se to řešit absencí.“ Jinak - od nás nedostanou žádné informace. Byli ponecháni ve vlastním odříznutí; to odříznutí bylo už kdesi předejm, bylo latentní. Tam to fungovalo v jiném modelu, a jakmile přišla jakási kauza, která by jen směřuje k potěbné vážné změně, tak to prasklo.

Ti, kteří se odtrhli, udělali další vtevskruté církve, která byla přitána k Davídkovi naprosto chybně. Paradox - jeden z „nejpravověrnějších“ - biskup Bedřich Provazník vysvětlil na biskupa ženatého knze Fridolína Zahradníka a svěcení ženatých biskupů pokračovalo dál. To by Davídek nikdy neudělal. Jestliže Davídek později vysvětlil na biskupa jediného starého Karla Chytila, který už měl těžce nemocnou manželku, tak ten musel podepsat, že už manželství nekonzumuje, a že to přijímá jen pro případ, že by bylo potřeba někoho vysvětlit.

Lidský propad dále pokračoval: Jiří Pojer po devětaosmdesátém věděli, že jakékoliv pokračování svobody zmizely. Jestliže měl jiný názor, jak to bylo v těch Kobeických atd., pro nepříjel a neekli, jak to bylo. Proč to nepublikoval? Až v roce 2005, rok před svou smrtí Georg Pojer naco popíše. A nám to sem musí sdělit náhodný Švýcar, který absolutně nemůže vědět o co šlo (viz *Zradené proroctvo* - Koller, Küng, Křižan Prešov 2011, s. 170 a dál). A ten potom sepíše, že na synodu byl výsledek jiný oproti hlasu, a že tam byly nějaké pochybné

mrtvé duše a tak. Aby to bylo d v ryhodné, bylo to t eba ud lat zav asu a v konfrontaci s druhou stranou. Já jsem si to u Ludmily Javorové ov il, že Pojer u žádného s ítání hlas v bec nebyl. Podobn to vypadá v té naší biskupské konferenci. Oni sbírají o Davídkovi dodate n r zné pab rky, v etn informací z druhé, z t etí ruky, a hledají na n ho záminky. Tak se d lalo psychologické vyšet ení bez n ho. Dovedete si to p edstavit, že byste vydával n jaký posudek, bez toho aniž byste toho lov ka v bec m l p ed sebou? N jak byste ze své pam ti n co lovil a na to dal štempl a to považoval za n jaký posudek. N co podobného bohužel stále pokrač uje jen s mírnými obm nami – viz p ípad arcibiskupa Bezáka a jiné.

Lidský propad postihl i další dva nesmi itelné protivníky svobodného jednání synodu: biskupa Bed icha Provazníka a biskupa Josefa Dvo áka. K tomu si sta í dohledat nezávislé zdroje z literatury nebo reálná fakta. Dodnes snad n jakým zp sobem skrývají své pravdy i další protivníci jednání synodu – kéž by nás byli informovali, jak to bylo!

N kte í mi sd lili, že žádný rozkol nepocítli, nap . otec Šik.

Otec Šik je vzácný lov k, z ejm se soust edil na svoji práci, na svoje p sobení, a tím pádem ani nevcházel do takových spor . On za komunismu m l jednozna né p esv d ení: „Já rad ji nechci nikoho znát jménem. Kdyby m jednoho dne „estébáci“ dostali do kleští, nem žu nic íct, když nic neznám. M žou m trápit, jak cht jí, ale z ni eho nem že nic vylet t.“ On to svým zp sobem dodržoval i dál. On fungoval v tom, v em jako kn z funguje a nenarážel nikdy.

Já jsem taky rád, že jsem v t ch Kobe ících nebyl, protože já jsem lov k dosti emocionální, já bych se tam do nich pustil. Po pádu komunismu se Bé a Provazník p i jedné p íležitosti ke mn radostn hlásil, jenomže skute ný vztah i k dalším p átel m nadále p íliš nectil... Ani pozd ji si narušovatelé necht li p iznat, že jednali špatn . Jestliže proti n emu jsem a s n ím nesouhlasím, tak to ale neznamená, že se budu snažit zatlouct a zabít veškeré jednání. To je op t v podstat to, ím zlo vstupuje do starého zatvrdlého modelu. Po ád budou udržovat za každou cenu ten status quo a cokoliv nového budou chápat jako t žké narušení. Jsou ochotni tam, kde by sta ilo použít flintu, tam jsou schopni nasadit d lo. D lali tam takový binec, že tam nebylo možné vlastn se navzájem v bec slyšet a násilím p emlouvali lidi. Jak to Davídek vyjád il v tom *dopise Ad tres fratres* - ší ili strach. Místo toho, aby ší ili svobodu k rozhodování a nechali odeznít. Vy máte tyto argumenty, my máme tyto - aby se lidé mohli rozhodnout. Stejn je obdivuhodné, že p es jejich doslova teroristické p sobení, protože Davídek tam byl na biskupské úrovni sám (snad podporován ješt Janem Blahou), oni byli t i a n jak už museli obíhat ty lidi p edtím, tak to p esto po ád dopadlo padesát na padesát – to je obdivuhodné.

Na základ mých zkušeností má Ludmila (*Javorová*) takovou úrove spirituální a praktickou, jakou nem l ani Davídek. Davídek mi to potvrdil už brzy poté, jak jsem k n mu p išel v roce 1964. On mi ekl: „Ludmila je svatá.“ Ono to stále platí, moje žena ji velmi dob e zná, stále se s ní stýkáme. A je až neuv itelné, co všechno vytrp la a co všechno zvládne - není možné, aby toto bylo falešné. Ukazuje se, by v jediném lov ku, prorocky budoucnost. Protože to, co ud laly ty ženy na Dunaji (*p íjaly v roce 2002 kn žské sv cení*),¹⁵⁰⁵ to nebylo p íliš košér. Nedá se íct, že by to nem lo v bec žádný význam. Ale podstoupilo to dostate ný vývoj? Reaguje to na ur itou situaci, n co se v tom hýbe. Oni t eba cht li, aby je Ludmila n jakým zp sobem podporovala. Ona o tom informace má, ale ona do toho nebude sahat. Další vývoj ukáže, jakou to má hodnot - co to dává lidsky i duchovn – o jak významné zm ny, resp. inovace, jde.

¹⁵⁰⁵ *Sporné sv cení žen.* <http://www.getsemany.cz/node/435> staženo dne 15.9. 2016.

Výše jsem uvedl aspoň dotekem, jak se studovalo u Davídka. On sám každé poznání získával pro užití v praxi. V něm, umění i duchovní život – vše vcházelo do jeho kněžské a biskupské činnosti. V tomto komplexu byly zásadní i jiné pracovní podložení; to nebylo tak, že si on vymyslel - vysvětlím ženu. Taky to nechtěl udělat sám. U papeže Františka známe krásný praktický přístup: „Než vám požehnám, tak vy se za mě pomodlete...“ Proč? Protože já do toho chci vtáhnout celou církev. Chci do toho vtáhnout ten celek, kterému já mohu sloužit. Já tomu nejsem nadřazený, já jsem ten, který tomu mám sloužit, a já tu musím být s Vámi. Biskup Felix před desítkami let chtěl, aby synod Božího lidu v Kobičicích reprezentoval celek Božího lidu a měl tam zastoupeny všechny složky. Je třeba říci, že tam byly i eholnice, které byly jednoznačně pro svatou ženu. To se všechno zamluje, o tom se nikde nemá mluvit. Určitě ne pro blahobyt Vojtychy Hasmadové... Ta tam byla taky. Ta to cítila moc dobře, protože chtěla u svých sester po druhém Vatikánu prosadit závazky koncilu. Taky je prosazovala mnohem víc, než se to prosazovalo v diecézích. Ženy bývají dalekší než muži a opravdovší, jdou do větší hloubky. To je taky antropologicky závažné, co se děje, když v církvi a v duchovním vývoji chybí lidská celost a ona opravdu stále velmi chybí. Po nástupu papeže Františka se mluvilo také o ženách ve funkcích v církvi. Zatím se nic moc nestalo. I kdyby se dostaly do funkcí, do kongregací atd., přesto jakmile nemají poslání duchovního pastýře, chybí v duchovním naplnění jedna polovina celost, neroste celost.

Proč má žena zpovídat muže? Ten tomu v tšinou nerozumí. Podobné je to s porozuměním složitosti problémů vyvstávajících v manželstvích a rodinách. Nakolik jsou skutečně schopni se s nimi potýkat celibátní kněží? Tímto i jiných otázek je plno a ony se neřešily (v tšinou dodnes). Davídek se je skutečně snažil ve své místní církvi řešit a diskutovat. Pokud jde o přebíjení žen v církvi, v Kobičicích se o tom mluví obsáhle a s důkladnou přípravou jednat. Mělo se zjistit, jaký názor na to budou mít reprezentanti celku Božího lidu. Druhá věc bylo, co se z toho uskuteční. To bylo bráno jako zcela samostatné. Tím, že se proti samotnému jednání postavil až takový odpor (lze to vysvětlit lidsky?), tak to právě Felixe přimělo, že se rozhodl velmi rychle. Vzal na sebe to riziko. Mohlo to probíhat normálním vývojem. Nicméně je třeba říci, že snad nikdo na celém světě neměl takovou situaci jako on. Byl v zemi, kde byla církev naprosto utlačena „šroubem“ a ohrožená na život, kde ale také nemohly fungovat ty její byrokratické cenzurní a jiné struktury. On se dostal do zcela mimořádné situace a po dlouhé přípravě (její součástí bylo i 14 let trvajícího vyznání) slyšel a následoval vnučení a vedení Ducha svatého (tak mi odpověděl na můj dotaz, když jsem se ho ptal, co ho k tak závažnému rozhodnutí vedlo).

V jedné z teologických textů tohoto roku píše rumunský pastor, luterán, který prošel těžkým kriminálem a těžké vyšetřování rumunské Securitatis, že byl na pokraji smrti. Jolana Poláková, nebo kdo to rediguje, tam zveřejnila názor na to, jak mají křesťané reagovat ve státní situaci tímto světem, který se odklání, i s lidmi, kteří se od Boha vzdalují. On tam vyjadřuje něco takového, že nad tím zůstává rozum stát. Vzájemně a ti, kteří byli nejtvrdějším způsobem postihováni, pohybovali se na hranici smrti, ale když zemřel Stalin, tak se za ním modlili. Obdobně to bylo ve vztahu k Hitlerovi a jiným. Lidé, kteří prožili to nejhorší, tak začali chápat teprve ty dimenze duchovního boje. Že to bylo úplně jiné rovině, než je naše obvyklá lidská představa. To je potěšující.

Vytvořila se kolem Vás nějaká skupina, které jste se vnovali?

Já jsem musel řešit manželství. To mi trvalo devět let, než jsem našel ženu, se kterou jsem mohl uskutečňovat i hříšnou kněžství. Vychovávali jsme starší dvě dcery, pak se narodila třetí. Měli jsme pěkný byt, tak jsme stavěli tento dům. Prakticky nejméně do konce komunismu jsem byl vytížený rodinou a to byly věci, se kterými Davídek počítal. Říkal, že jsou etapy v životě, kdy se člověk má nasazovat pro různé věci. Když udělal kněžství

ženatému, tak po ítal s tím, že se musí stabilizovat manželství, je pot ebná zvýšená pé e. V mém p ípad došlo ke sv cení po devíti letech manželství a ur il mi, abych se v noval studiu dogmatiky, ekumenismu a nerelativistické morálce. Zase jsem to nemohl uskute nit hned. Já jsem nem l kolem sebe skupinu lidí, já jsem p sobil jen tady v okolí, jak jsem mohl.

Po listopadu 89 jsme se scházeli, ta v tev, která reprezentovala Koinótés, nap . bratr Ludmily Javorové - Josef (*Javora*) – vynikající lov k (od n ho jsem dostával hodn podn t) a ada dalších (z našeho okolí zvlášt Jan Ullmann). Josef zem el v roce 2002 neš astným zp sobem na nesprávnou diagnózu. M l trombózu v noze a doktorka to hodnotila jako ostruhu a on zem el p i operaci. Když ho pochovával biskup Ljavinec v Brn - Židenicích, tak ekl: „Josef byl skute n prepodobný.“ Prepodobný, to je krásný východní termín, který vyjad uje podobnost Ježíšovi. Ljavinec to p i poh bu ekl, protože Josefa znal od konce šedesátých let.

Po pádu komunismu se nás scházelo asi 20, byla krátká p ednáška, modlitba, vým na zkušeností, diskuse. Byli mezi námi kn ží ženatí i celibátní v etn ehovník (dokud nebyli za azeni) a také ženy.

N kolikrát jsem musel m nit zam stnání a také absolvovat vstup do služby v exarchátu. Pak jsem osm rok jezdil do Olomouce na studium. Taky jsem p ednášel v Ostrav na kated e společenských v d VŠB TU, díky tomu, že jsem si ješt po roce 1968 ud lal sociologii s pedagogikou. Oficiáln jsme byli vzati do exarchátu až koncem roku 1997 a tam jsem sloužil jako kn z na r zných místech (Olomouc, Krom íž, Velehrad, Opava, Místek.). Te jezdím do Ostravy, když Ukrajinec z Ostravy odešel sloužit do Brna. Ono to všechno má své dimenze. To platí i pro celibátní, svobodné (*kn ze*) - p íkladem je František Slavík ek, který je o p t, o sedm let mladší než já. Jemu taky léta trvalo, než se dostal k misioná ství. On se hned po revoluci nep íhlásil ke kn žství, nebyl si jistý, co má d lat. M l zna né sympatie k fokolarin m, byl s nimi ve společnství ješt za komunismu v Bratislav , kde pracoval jako léka - internista. Pak se rozhodl, že se ke kn žství p íhlásí. Postupn se dostal do misíí v Africe. Cítí dodnes vd nost k Davídkovi, kdyby ho nebylo, tak by dnes nebyl kn zem.

Napl uje se jeden z názor Davídkových, že pro sou asnou dobu a budoucnost církve, je t eba po ítat s tím, že v církvi angažovaní k es ané budou pracovat svobodn v r zných situacích, v r zných životních fázích, podle svých podmínek, i ženatí a vdané. Podle toho jak jsou schopni, jaké mají svoje dary. Rozhodující nebude p ehnan byrokratický p ístup. Ten spíše vedl také k tomu, že se sebev tší ostudy ne ešily - p ípady, kdy se celibátní kn ží tahali s ženskými, „rozfofrovali“ peníze, zneužívali d ti, nemluv o pití aj. V t chto závažných p ípadech ned lala mnohá biskupství nic, zodpov dní si hráli na mrtvé brouky. Toto byl správný po ádek? To bylo podle církevního práva? Skute nosti nasv d ují tomu, že to bude muset fungovat jiným zp sobem. Setkal jsem se s adou sv dectví, zejména to byli zkušení jezuité – (*Ludvík*) Armbruster a jiní upozor ují na to, že se to bude muset od základ zm nit. Dokladem m že být p íklad profesora Josefa Svobody, který cht l být p vodn kn zem. Byl zav ený od komunist , pak se oženil a emigroval, ale žena se s ním rozvedla, protože nebyla ochotna s ním žít v Kanad a vrátila se sem. On byl mezi domorodci na severu Kanady, s otci ehovníky, kte í p sobili u Inuit . Tam se snažili získat u Eskymák místní kn ze, kte í by byli ženatí, ale hierarchie se postavila proti a proto místní misie vymírá. Naproti tomu anglikánská církev nemá problém s celibátem a svou misíí piln rozvíjí (jde o realitu popsanou v knize Josef Svoboda: *T i inkarnace*). Armbruster íká, že by se rád dožil skute né inkulturace, aby v ící mohli žít své k es anství podle své kultury, aby jim nebylo diktováno jediné pojetí z Vatikánu, což je nefunk ní a neefektivní (prakticky to zná z Japonska).

Z stal jste za socialismu v kontaktu s oficiální církví?

To jsem zstal. Z hlediska bezpečnosti jsem chodil méně do kostela. To Davídek řekl jasně. Zejména, když jsem se dostal na umístění do Tesly Rožnov, tam jsem prakticky do kostela nechodil. Když jsem při studiu na technice chodil po brněnských kostelech, tak Brno je veliké a my jsme i výuku měli roztroušenou na několik místech. Elektrofakulta ještě neměla svoje dostatečné prostory, takže v Brně jsem se pohyboval jako ta jehla v kupce sena. Jenže když jsem se potom ocitl v Rožnově, tak tam je jediný kostel. Jakmile bych tam začal chodit do kostela, okamžitě bych byl v hledáčku StB a „bezpečná“ v Tesle Rožnov. V Rožnově jsem se stýkal s jedním inženýrem, adeptem kněžství (byl u salesiánů) a chodil jsem k jednomu knězi, který neměl státní souhlas; stýkal jsem se také s několika věřícími kamarády, normálně jsme komunikovali i o víře, ale nesměl jsem dávat najevo, že chodím do kostela, nebo něco hlubšího. Já jsem už byl u Davídka a ta bezpečnost tam platila. Každý, kdo byl připravován ke kněžství, musel dávat bacha. Dokud jsme nebyli kněží, tak jsme dostávali nejsvětější svátost s sebou - mohl jsem denně přijímat Pána. V podstatě musel jsem se omezit chození po náboženských akcích. Nijak to nevadilo, abych byl normálně s lidmi.

Zmínil jste setkání s biskupem Skoupým, jak to proběhlo?

To bylo ještě za hlubokého komunismu. Já mám dojem, že byl tehdy v Žernovce u sester. Václav (Noll) ho znal ze semináře jako biskupa, u kterého měl být kněz zem a m tam pozval, abych ho poznal. My jsme tam s ním seděli na jaké párky a pár slovíček promluvili. Skoupého postoje jsem si všiml z jedné drobnosti, která je až srandovní, ale ona to úplně legrace není. On se úplně zarazil, že před tím, než jsme ty párky seděli, že se nepomodlil. Pan biskup se zapomněl pomodlit před jídlem, tak to je to důležité. Já jako kněz, když te lidem naslouchám ve svátosti smíření, tak bych u nich roztržitost v modlitbě je stále jeden z hlavních problémů. Náš mozek má kapacitu desetkrát, ne-li stokrát větší, než jsou ty běžné problémy, které řešíme, ani po úderu se v něm nic pohybuje. Proto musím počítat s tím, že nikdy nebudu absolutně soustředěný, ale to snad není hlavní problém – ukazuje to spíše na dosavadní nereálné pastorační vedení. Papež František zdrazuje, abychom rozlišovali podstatné od nepodstatných věcí. Strukturujme, co je zásadnější ve víře a co je méně zásadní. Jinak se nepohneme ani o kousek dál, protože pokud to budeme počítat míchat do tohohle „galimatyáše“, ve kterém u věřících katolíků počítá rozhoduje, jestli je roztržitý v modlitbě nebo ne... Především klíčové máli v podstatě jako modlitbu i pozdrav – *Pane, přijmi!* To byla dvě slovíčka, podobná jsou i v Otčenáši – *přijmi království tvé* – v podstatě to měl Davídek jako heslo v textu ustavujícím Koinotés. Ježíš se v Getsemanské zahradě modlil v podstatě jedinou prosbou Otčenáše. Jak dlouho mu trvalo, aby tu vložil Otcovu přijal jako člověk... Je potěšující, že lidé modlit se skutkem, vinně, plněním povinností, studiem a radou zpodobí, nejen dlouhými modlitbami. Nic proti tomu, když je někdo, komu to dává dobře (a nic tím nezanedbává) – ostatně Korunka k Božímu milosrdenství je už známa kratší než klasický řebenec a i Benedikt XVI. upozoroval na velkou rozdílnost lidí ve vztahu k délce modlitby.

Jakým způsobem Davídek oslovoval nové lidi?

Davídek dokázal překonávat rozdíly tím, že byl všestranně rozvinutou osobností v každém oboru. On byl člověk, který stále studoval a rozvíjel se a to v době komunismu, kdy literaturu šáhl přes Sovětskou knihu, z Polska a já nevím jak. Přes Sovětskou knihu se např. dal sehnat Teilhard de Chardin. Rusové ho vydávali dříve, než vyšel u nás. Rusy to zajímalo, i minimálně jejich inteligence to nějak prosadila. Davídek sám chtěl být misionářem, proto si dával medicínu, proto se rozešel se Skoupým, který něco takového nechtěl, a nebyl sám. Tam byla celá řada mladých kněží, kteří chtěli dělat něco podobného, jako třeba P. (Bohuslav)

Burian. Ti si uv domovali, že trend biskup nevede do budoucna, tak za ali bez souhlasu biskup studovat na univerzit a vytvá et si širší základnu, aby se k lidem dostali.

A proto m l Davídek tu možnost, že když k n mu kdokoliv s ímkoliv došel, tak on byl skute n schopen se tomu lov ku pln v novat, a to byl kdokoliv. Cht l bych vid t, jak by dneska kardinál Duka p íjal nejprostšího lov ka a v noval se mu opravdov . Nedávno byl na pastora ní návšt v v jedné komunit a podle jeho p ání m l p ípraven ob d zvláš sám se svým pobo níkem. Zkušenosti jsou r zné; Duka byl taky n jakou dobu v kriminále, ale jak vid t, tak si vytvo il jiný zp sob života, ale Davídek ne, on si skute n vážil i zdánliv nejoby ejn jšího lov ka – a podle toho ho p íjmal.

Davídek net ídil lidi, v jakém jsou postavení. Pocházel z Chrlic, z vesnice a další jeho obor, už od d tství, byla etnografie. Vlastn si všímal všeho, co lov k vytvá í a k emu má lov k vztah, a to vid l jako závažnou v c. Když jsem studoval (1999-2007) na teologické fakult , tak jsem vid l, že ta fakulta s ostatními fakultami prakticky nesouvisí. Jaké je to chápání univerzity? Ti co mají mezi lidem p sobit, ti co ho mají spirituáln ovlivnit, tak ti by m li být nejuniverzáln jší, ale oni nejsou, oni jsou naopak vedeni do jakéhosi ghetta. Podívejte se na internetu na témata licenciátních a doktorských prací. Myslím si, že transformace teologických fakult je stále aktuáln jší.

Jak vid l Davídek farnosti? Jako pekulární farnosti – pár let poté, co se dostal z kriminálu. Davídek se ve své lokální církvi snažil vytvo it okruhy pekulárních, ili personálních farností, které odpovídají sférám inností místní, lokální církve ve dvaceti sedmi navrhovaných celcích. On dal každému na výb r. „Uplat uj se tam, kde cítíš, a jsi kn z, nebo nekn z, ale chceš p sobit v naší místní církvi.“ Existoval ídící okruh: Pojer, Špiner, kte í spolupracovali s Davídkem a jezdili do ciziny, okruh pastore hierarchie, služba kn žím. Dále okruh v nující se odpadlým i vyho elým kn žím... Koho dnes zajímají odpadlí, i ženatí kn ží? Dál anonymní k es ané. Dále umírající... Ji í Krpálek m l mimo ádný dar pastore umírajících lidí... Dále rodiny jako celek, dnes se tím kn ží nezabývají, i když máme rodinná centra na biskupstvích. I proto cht l Davídek ženaté kn ze, protože íkal, že žádný kn z nebo biskup nem že vstoupit do rodiny p ímo. Kdo mu m že dodat informace o tom, jak rodina funguje a co se tam d je? Dodnes se n co takového nevnímá a v eckokatolické církvi se stále uplat uje p edevším historický model a ur itá odd lenost od ímskokatolické církve (!) a je problematické, zda zkušenosti ženatých kn ží v bec mohou n jak p esáhnout do pastora ní praxe. Dál vysokoškolská mládež. Také armáda, policie. Dále bojovní ateisté. To, co je mu vytykáno, je, že hrál ur itou hru s StB, pro ? On v d l, že i v StB jsou skupiny, on vyhodnocoval situaci, a se kterými se dalo n co d lat, tak s t mi hrál n jakou hru. On v d l, že to není monolitický celek, že tam jsou n kte í, se kterými se dá n co d lat. N kte í, kte í byli slušn jší, tak se s nimi dalo ur itým zp sobem p ežit. Dál, kdo se dnes zabývá pastora cí v dc ? Je t eba p iznat, že školství a pedagog m se i dnes ur itá pozornost v nuje (bohužel nedostate ná). Doškolování kléru Davídek považoval za trvalý a zásadní úkol. Ob as se i dnes na biskupství pro kn ze koná p ednáška, ale frekvence akcí a návšt vnost je malá. Chodím na d kanské porady, na této úrovni nic takového neexistuje. Jeden mladý kn z, m j kamarád, co ud lal licenciát, íká: „Dneska se zdravotní sestry stále vzd lávají, ale kn ží nic.“ To se jednou za m síc sejdeme na d kanské porad , tam se proberou více mén administrativní záležitosti, pak si dáme ob d a tím to kon í. Dále Davídek prosazoval pastora cí rozvedených, ekumenismus vnit ní a vn jší, pastora cí eholí a kongregací. Vyzýval i k pastora cí v z a k misiím... On m l dvacet sedm okruh personálních farností. Bylo by zajímavé zjistit v našich diecézích na kolik a jaké okruhy pastore se dnes (desítky let po Davídkovi) zam ují.

Jaký je Váš názor na Davídka?

Bylo o něm už řečeno dost a je třeba říci další. Byl to člověk plně kulturní, s komplexními zájmy. Dotvářelo ho utrpení: nemoci v dětství a pak tíha kriminálu. Rozhodl se pro kněžství a to zásadně; stále usiloval naplnit jako Abrahám to, k čemu ho Bůh volá, stále se vydával na cestu. Snad mu chyběl spontánnější pocit lásky ze strany rodičů – jakoby to stále v životě hledal.

Neexistuje člověk, který se nedopustil chyb. On to moc dobře věděl a taky to jednoznačně říkal: „A budu dělat cokoli, udělám chyby, ale chyby je třeba přijmout a opravit.“ On dělal chyby, protože byl stále v akci, v pohybu. Kdo nic nedělá, nic nekazí – kazí všechno. Dost tvrdý byl na porušování pravidel bezpečnosti, ale to byla nezbytnost. Více mi vadila určitá tvrdost vůči ostatním třeba v oběrstvování na cestách – sám byl zvyklý na tuhý režim, který druhým nesvědilo. Vím také o případech, kdy podcenil praktické zkušenosti a rady druhých. Ale čím dál víc zjišťuji, že v celkovém hodnocení mám to, co je nejdůležitější - vektor komplexního aktuálního pohybu a přitom směřoval do budoucna, předstihl dobu. Žádoucí pohyb církve předstihl více než o padesát let, takže je pořád v našich podmínkách nechápan. Je to srovnatelné třeba s pohybem, který chce v církvi vyvolat papež František. Ten vychází z něčeho jiného, ze zkušeností z řádu, z jezuitské spirituality a z pastorační praxe v těžce postižené společnosti latinskoamerické. On má opravdu lásku k lidem a tato u Davídka dosahovala mimořádných rozměrů. Felixe hodnotím skutečně jako nesmírně přínosného člověka i pro sebe osobně a to natolik, že je stále pro mě problém vrátit se třeba k těm nárokům, které mám na život kněze. To znamená žádné pasivní zpovídi - nehodnotit že jednou za měsíc zajdu ke svátosti smíření, ale především řídit, kontrolovat to, co dělám, jak bojuji s hlavní chybou, jak žiji s lidstvem, jaký mám vztah k lidskému vývoji a k tomu parusiálnímu - láska k Bohu, k lidem nebo spíše naopak – počinaje k lidem a konče k Bohu.

Zaráží, když dodnes občas říkám, že nejvážším hříchem je sebeláska, to je zavádějící. Nejvážším hříchem je sobectví, ale přece lásku nemůžu obracet v něco negativního. Sebeláska u Davídka byla opravdová láska k sobě, to znamená, že jsem k sobě náročnější, že pracuji se svými hříchy, hlavně se svým mozkiem. Těbou u pátého přikázání zjistit nejen co děláš s tělem, ale co děláš s mozkiem. Jak jsi využil ty svoje hříchy, tu svoji kapacitu, jestli jsi to nenechal někde ležet ladem a nebyl pohodlný atd. Zížená sebeláska je opravdová náročnost na sebe a využití toho, co děláš mám. To, k čemu nás Davídek vedl, jsou pořád nároky, kterým není schopna dostát většina z duchovních...

Jedu zrovna zítra na Velehrad, je tam setkání kněží a jáhnů. Těbou první přednášku bude mít syn Josefa Javory – otec Marcel Javora. Vybírají se různá témata, ale celému programu chybí zásadní strategie. Já tam jedu kvůli tomu, abych se s kolegy kněžími a jáhny setkal, ve kterých si povykládal, ale jinak je to pořád bez výrazného směřování do budoucna. Jsou připravena témata: Předávání víry a charisma víry, duchovní správce nebo otec, situace rodiny, dopad první světové války (to bude mít například doc. Balík z Brna) a jiné. Snažili se naplnit vše, ale to nejpodstatnější pro kněze - to mi tam chybí. Postihuje to právě principiální výraz Davídkovy - *vektor pohybu*. Vektor pohybu demonstruje směr pohybu v mnohorozměrném prostoru. My už ani nejsme schopni ho znázornit, my jsme ho schopni znázornit maximálně v třírozměrném prostoru. Stále zjišťuji v církvi hojně spokojování se pouze se skalárem pohybu (bez určení směru), nepojetím s více dimenzemi a neřízeným až taktickým pohybem s převahou zastaralého, omezeného chápání kněžství. Davídek se často ptal po tom, co přehazuje do světové dimenze; vyhodnocuje a aplikuje naše církve to, co ten světový rozměr opravdu má a co by nás uvádělo do opravdového pohybu?

Jaký je Váš názor na sv. cenní žen?

Podobný jako vyslovil Richard Rohr. Ten byl před x lety v Praze i u evangelíků (já mám ten text schovaný, v jednom evangelickém časopise, teď nevím, jak se jmenuje). Naši

evangelíci mu položili otázku, kdy bude žena kn zem v katolické církvi. Richard Rohr se zasmál a ekl: „Bude to, ale bude to trvat asi sto let.“ V této problematice totiž skute n , tak jak to v té své expertize ud lal biskup (*Stanislav*) Krátký, tam žádná biblická ani teologická p ekážka není. To jsou um le vytvo ené p ekážky. Co to znamená p edstavovat u oltá e Krista? Kristus p išel vykoupit jen muže? Samoz ejm se nemohl narodit jako hermafrodit, ale co je d ležit jší, ve své psychice a ve své celosti m l pln obsažený model muže i ženy. Po všech stránkách on byl naprosto docelený lov k. ěli argumentovat tím, že to, na co se dívám, není v p ípad ženy totéž, jako bych se díval na Krista, je opravdu nebiblický zkrat. To je zkrat, jako kdyby fyzik nebo matematik tápali v úpln zásadních v cech. Lidský vývoj pokra uje a stále více je vid t, že ženy v bec za muži nezaostávají – spíše naopak. Otázka, jestli k tomu dojde d ív, než za sto let (Rohr o tom mluvil v devadesátých letech, tak to už bude dvacet let), takže bychom ekali ještě osmdesát rok . Možná to bude o trochu d ív. Nebrat tento propad církve vážn znamená nebrat vážn celkový a zvlášt spirituální vývoj lidstva.

Mimochodem sta í sledovat aspo trochu, co se d je v Rakousku. Kn ží (i eholníci) z Fará ské iniciativy (je jich n kolik stovek) mají jednozna n v programu n kolik bod , v etn toho, že kn zem m že být jak lov k svobodný, tak i ženatý, také jenom na ur ité období života. To p esn chápal Davídek, ten už toto íkal, že lov k m že být vybavený jenom na ur itou dobu, což asi biblické doby a po átky k es anství taky dob e znaly - a že žena to m že vykonávat taky. V podstat už se to objevilo kolem II. vatikánského koncilu a bylo to zabrzd no. Mimochodem víme dob e, že i (*Josef*) *Zv* ina na p ednáškách hovo il o kn žství ženy. Jakmile zjistil, že to jaksi není žádoucí navenek, tak to utnul a necht l už o tom dál mluvit. Je správné, že to co jsem cítil jako závažné, tak jakmile zjistím, že z vn jšku to jaksi není úpln to pravé o echové, tak s tím p estanu? T ch, kte í nep estali je mén , ale ti táhnou vývoj v lidstvu i v církvi.

Davídek, když tete tu knihu *Skrytá církev*, tak objevíte, že se rozhodl, že t m chlap m v t ch vatikánských strukturách i v t ch národních, v kuriích atd., jim to bude trvat tak šílen dlouho, že oni se k tomu nebudou moci žádným zp sobem dostat. Proto se rozhodl, proto vzal na sebe (ale po nerozhodném hlasování lidu Božího za „nejt žší kanonády“ odp rc) toto t žké riziko. V podstat to ud lal za p t minut dvanáct, jak íkal, protože to bylo ještě pár rok po II. vatikánském koncilu, kdy diskuse ještě b žely. N kdy v té dob nám Davídek na jednom seminá i ekl, že Pavel VI. už je naprosto ovládnut technokraty, kte í jsou kolem n ho. Protože to je jasné, to je sociologická záležitost. I když daný lov k je nevím jak svatý, tak ho to okolí zvládne. Jan XXIII. bude prohlášen za svatého. V dvoudílném filmu o n m za ním p išel n jaký kamarád, p edstavený ádu a cosi pot eboval. Jan XXIII jen spráskl ruce a ekl mu: „Já jsem jenom papež.“ ekl to velmi správn . Papež nesta í na tu léty (i staletími!) p ebujelou mašinerii, která ho obklopuje. Mimochodem otázkou je, jak dopadne úsilí papeže Františka o zm nu, protože odpor se zvedá stále a stále v tší. I u nás v adách kn ží jsou takoví, kte í ho prohlašují za heretika a normáln to hlásají a nic se ned je, nereaguje se na to. To jsou zajímavá pravidla. Pravidla pro ty zpáte níky, ti si mohou dovolovat cokoli a lov k, který to chce táhnout dop edu, tak toho se „kv li po ádku“ klepne po hlav . Takže to jsme se dostali velmi daleko od prvotního k es anství, protože Pavel mohl klidn Petrovi íct: „Ty nejednáš správn , ty n co hlásáš, a ve skute nosti jednáš úpln jinak.“ A Petr to vzal a musel to vzít a dokonce se Pavel prosadil p ed konzervátory židovských p edpis . Je to sice v opa ném gardu, ale tím spíš by se m lo poctiv argumentovat a podle toho rozhodovat a jednat na všech úrovních.

Byl jste n kdy sledován, vyslýchán, konfrontován StB?

Já jsem nebyl v hledá ku StB. Tu hlavní dobu, kdy se to nejvíc rozjížd lo, tak to už jsem byl mimo Brno. Když jsem navšt voval seminá e atd., tak jsem dojížd l vlakem nebo

autobusem. Jednou jsem byl v Chrlicích autem, ale zaparkoval jsem ho daleko od bydliště Davídkova. Když jsem odcházel, tak jsem si všiml, že mě někdo sleduje. Šel jsem rychle a potom odjel několik set metrů bez světel a tak mne asi nestačí zaznamenat. S tajnou policií jsem se dostal do styku jedině tehdy, když jsem pracoval v Bratislavě a dostal jsem se na cestu do Německa. Tam jsem se přes známého setkal s chlapem, který mě něco společného se slovenskou opozicí, nebo s tím. Pak za mnou přišli do zaměstnání tajně a asi dvakrát jsem se s nimi bavil, to ale vůbec nebylo v souvislosti se skrytou církví.

Měl jste za minulého režimu strach?

Nebezpečí jsem cítil, ale strach jsem příliš neměl. Davídek mne ze začátku několik let vedl. Pak když se společně rozšířilo, tak mne navrhl Josefu Javorovi. On mi tehdy řekl krásnou větu: „Josef Javora sice nemá vystudovanou žádnou vysokou školu, ale klidně se mu svěř, protože on má univerzitu praxe.“ První věc byla u Davídka vždycky bezpečnost. První věc, na kterou se ptal, když jsme se setkali: „Co je v tvém okolí nového? Nejistil jsi, že se někdo dotazuje, sleduje? Není někdo nebezpečného v tvém okolí?“ To bylo vždy na prvním místě, nevím, kdo druhý to dokázal tak dobře sledovat. Některé lidi si to osvojili a někteří ne a pak to podle toho dopadlo. Viz u těch odtržených třeba v Bratislavě – Coufal. On když se dostal do ciziny, tak si hrál na opata nebo klidně mluvil ve Vatikánu atd. Davídek dávno věděl, že ve Vatikánu jsou agenti, že se tam nebude nic posílat. Vždy se manipulace v církevních kruzích ukazuje jako kritické dodnes. Lidé jsou rozdílní, někteří bezpečnost dodržují někteří ne. Nebyl to zdaleka jen Coufal, synovec od Tomáše Špidlíka byl zavražděn taky po návštěvě ciziny...

Měl jste nějaké kontakty v zahraničí v době komunismu?

Já jsem se tam dostal až po roce šedesát osm. To vlastně tehdy byly takové výjezdy na „stodolarovku“, kdo dostal devizový příslib, tak mohl vyjet. Já jsem vyjel do Vídně, spojil jsem se s Petrem Blahou, který byl ve Švýcarsku - bratr Honzy Blahy, a velký spolupracovník Franty Mikeše. Zajel jsem za ním do Švýcarska, ale zjistil jsem, že odloučenost dělá svoje... Už tehdy jak jsem tam byl v roce šedesát devět, tak se zabýval nějakou transcendentální meditací a kdoví čím. Techtěl v Říde lat nějakou přednášku, ale zjistil, že tady není dostatek zájmu, tak od toho úplně ustoupil. Pár lidí, kteří jsme mu naslouchali, jsme se shodli, že se dostal do naprosté izolace. Ukazuje to, že ti lidé, co se dostanou do emigrace, pokud nemají nějaké společné, tak se naprosto „vypaří“. To mi ozřejmuje i raději blíže nekomentovaný propad Jiřího Pojera, že nejen bývalý biskup Pojer takhle dopadl, ale i kněz Petr Blaha, kterému nikdo v něm nepokážel, a který si dělal všechno podle svého. Který nebyl žádným „zrazeným poslem“, ale taky vyšuměl a vyhořel. Kromě něčeho jsem v době komunismu neměl v zahraničí jiné kontakty.

Jak často jste se s Davídkem setkával?

Ty první roky ze začátku zhruba jednou měsíčně. Dostal jsem několik knih a někdy jsem to za ten měsíc nestačil nastudovat. Nejvíce mě udivovalo, že mi dával takové věci...lov k by řekl nějaké teologické učebnice, ale on mi dal třeba vznik islámu. Od odborníků na islám sepsané knihy - jak vznikl, jak se to formovalo. Čili jaký měl Davídek zájem na tom, aby lov k pronikl do historických, kulturních a náboženských souvislostí a orientoval se v nich. Já jsem si říkal, pro já, jako budoucí kněz, mám toto studovat? Těžko jsem to překousával. Totéž knihy z kulturního okruhu, to nebyla jen teologická literatura. On se tím snažil o široké pojetí celkové kultury a lidstva, stejně jako i jeho vzor Teilhard de Chardin. Na

semináře jsem jezdil, jak jsem mohl. Zúčastnil jsem se spíše dvou než tí desítek seminářů. Teba i semináře v Kobeicích, ale na tom synodu jsem nebyl. V Brně se často semináře konaly v rodinném domě, kde bydlely i sestry. V tšinou to bylo v prvním poschodí u Javorů, někdy u Hořáků ve druhém poschodí, někdy v bytě dole. Teba se sedělo v místnosti podél zdi, plná místnost lidí, Davídek přednášel a po hodině se zhaslo, vyvětralo se, aby se dalo dýchat. Během vtrání muselo být ticho. Po skonění se odcházelo po jednom, ale to je všechno popsané. Na semináře i v bytě nás bylo kolem dvaceti, na semináře i v Kobeicích bylo třeba pět až čtyřicet lidí.

Zmínil jste se, že jste znal ostatní aktéry ze skryté církve, setkávali jste se?

Ze začátku ano, když jsem byl v Brně a dokonce jsem školou, pak jsem tam byl ještě před rokem v roce 1966 na katedře Vojenské akademie /VAAZ/ na vojnu. Tehdy jsem tam s lidmi dost udržoval kontakty, s Jožkou Blahou, Maenkou Javorovou, Lidkou Adámkovou, Janou a Jožou Hořákovými. I pak, když jsem hledal partnerku a navštívávali jsme manželské páry ze skryté církve. Pšli jsme k nim na návštěvu a přátelsky si vykládali a snažili se dobrat řešení naší situace. Jásem už to takové nebylo, protože jsem pracoval napřed v Rožnově a pak v Bratislavě (i tam mne někdy navštívil Davídek – viz výše).

Po svatbě a představení se do Frýdlantu nad Ostravicí jsme i s ženou měli zhruba od poloviny osmdesátých let kontakt s rodinami kněží Jana Ullmanna a Antonína Hořáka.

Jak vnímáte proces přijetí skryté církve a její roli v dnešním světě?

Okolnosti nejsou stejné, ale pokud jde o tu vizi toho, kam by se měla církev ubírat, tak se toho mnoho nového neudálo. Spíš bych řekl, že velmi málo a u nás prakticky nic. Naši hierarchové reagují na situaci ve Vatikánu zajímavě – mají rádi poklid; pokud je tam pohyb a změna, tak reagují velmi zdrženlivě. Davídek říkal, že ta kurie je tak zatvrdlý systém, zbyrokratizovaný, že by papež po nástupu musel do dvou, tříměsíčně kompletně všechny vyměnit, jinak se dostane do vleku starého systému a bude jím převalčován. On měl taky perfektně vyhodnocenou dobu, kdy byl Pavel VI. ovládnut technokraty ze svého okolí. Proto také říkal: „Odmítám poslouchat technokraty, kteří chtějí zlikvidovat moji lokální církev.“

Církvi jsme byli přítomni, řekl bych, možná náhodou - i ti ženatí kněží. Zdislava - manželka od Jirky Kvapila - promluvila s papežem před návštěvou v Olomouci snad pár slov, jak nesla dary k papežské mši. Když s námi Graubner, už jako arcibiskup, setrval kněžími (Karel Pražák, Jan Ullmann a já) v roce 1992 třeba hodiny mluvil, tak se to týkalo zabránění pojetí kněžství (jestli se modlíme breviář atd.) a našich dotazů, jak budeme zařazeni do církve. Ani tehdy, ani nikdy poté ho vůbec nezajímalo, jak fungovala skrytá církev. Co se tam dělo, k tomu jsme nepřipraveni, a co mluvíme dál. Naše hierarchie to nezajímalo a dosud nezajímá, protože oni mají svoji představu. Položíme-li si otázku, jak je přijímán kurz papeže Františka v naší církvi, tak myslím, že velmi kladně ho přijímá jen pár procent těch, kteří určují kurs. Ili u nás přetrvává až sebevražedná setrvalost typu „jen ať se nám nic moc nezmení“.

Samozřejmě naše biskupská konference formálně vzala Honzu Blahu jako biskupa, nevím, ale zda se vůbec zúčastnil jejich sezení. Na jeho pohřbu biskup (Vojtěch) Církle říkal, jak Janu Blahovi předleželo na srdci to společenství skryté církve. Není to tak, pravda je jiná. S Honzou jsem hovořil ke konci roku 2006 na začátku adventu, kdy byl úplně v pořádku, zdravý. Sloužil jako pomocný kněz v Brně na Křenově, a když jsem od něho chtěl zjistit, jaký měl Davídek názor na církev atd., odpověděl, že tím se on nezabýval a nezabývá.

lov k si potom udělal svůj názor, složil si tu mozaiku. Musel jsem se bohužel až usmívat tomu, co na pohřbu biskupa Blahy řekl pan biskup Církle - vždy to muselo být úplně jinak. Jestli se s ním Blaha o něm bavil, tak to bylo naprosto povrchní a něeho se to nemohlo

dotýkat (Blahu zajímaly především vlastní fantastické představy o prelatu, stále něco čekal od papeže). Čili oni nikde nešli do hloubky a nikde nechtěli zjišťovat fakta. To je jasné. Oni to chtěli odříznout, a se nám tu do církve nic nového netlačí, a se nám nic nového neděje, a jsme hezky v klidu. Ale společenství Božího lidu - církve je na cestě, má orientovat pohyb lidstva a ne za ním zaostávat.

Jedinou v této roli skryté církve v dnešním světě: To, co bylo prožito, to je v rukou Božích a navazuje se na to v současnosti zvl. v Rakousku, Německu i jinde. Potřebujeme nového v církvi (třebas i ve skryté podobě) s vývojem světa stále poroste.

Jak hodnotíte vývoj po roce 1989?

Někdy jsem přemýšlel nad tím, jak by se na to díval Davídek. Protože on se sem, tam zmínil o politice kolem roku osmašedesátého, kdy se do Česka dostal Smrkovský; toho a jiné Davídek neuznával. Neuznával ty jakoby změnky, a že by to mělo skutečně nějaký formát. Oni to byli především lidé, kteří sice prošli kriminálou, ale Davídek dával hodnocení politologii a hodnotil by tvrdě. Do Česka se dostal (Václav) Havel jako naprostý politologický amatér, z tohoto hlediska neschopný člověk. Což se bohužel více odhaluje až ex post. Těžko překousávám, jak i Václav Malý poádává, jaký to byl hodný a dobrý člověk. Dobře, tak když jsem hodný a dobrý, tak se tlačím tam, kde vím, že na to staším. Ne tam, kde na to nestaším. Olga Havlová jako realista byla taky proti tomu, protože dobře věděla, že on na to nemá a tím pádem to dopadlo tak, že prezident, který měl x poradců a měl x možností se vlastně nedokázal postavit proti tomu modelu privatizace, který byl naprosto bezprávní.

Naprosto bezprávní, stačí malý příklad. Byl jsem v představenstvu jednoho fondu, který byl rozkraden. Bavil jsem se s kriminalisty v Tinci, byl jsem vyšetřován. Oni mi řekli, jak byly rozkradeny Tinecké železárny, jak byl rozkraden náš fond, který byl tzv. korespondenční. Rozkradeny správcem, který to měl jak na táce... Po všech soudech vyšel beztrestně, protože přece jednal „podle zákona“. Cokoliv se dělo ve fondu, muselo to podepisovat představenstvo, minimálně dva z představenstva, ale on mohl, jako správce fondu předat docela volně správcování tomu, který to rozkradl, a k tomu nebyli potřeba žádní dva, kteří by se pod to podepsali, nic. My jsme museli mít notářské ověření, razítka, toto bylo naprosto normální, správce mohl dělat sám, co chtěl. Vyšetřovatel se chystal za hlavu (určit bývalý komunista), když mi ukazoval doklady. Manželka s manželem si předávali milionové částky - peníze i akcií. Samozřejmě všechny soudy vyšuměly do ztracena. Až se přece jen našel jeden člověk, na kterého to všechno spadlo. Ten potom asi dva, tři roky seděl v kriminále a tiskel milionů jiný. Ten, co vyšel z kriminálu, už má všechno v pořádku. Formálně má plat deset nebo patnáct tisíc korun, takže může splácet z toho, co mu uložil soud, necelou tisícovku měsíčně a ani to nesplácí. Navíc si v kriminále vystudoval práva a tlačí se do advokacie... Takhle to vypadá dnes, co si budeme vykládat o klausovské amnestii a jiném. Kam to všechno šlo... To byl naprosto chaotický vývoj, který nikam nespěl a bohužel církev na tom má svůj podíl taky, protože se nikdy k němu výrazně nevyjádřila. V podstatě to všechno spěje k rozvratu státu.

I ten dokument „Pokoj a dobro“ - výzva, kterou dali dohromady prof. Mlouch (kterého si osobně známe) a jiní, k tomu, jak by to u nás mělo sociálně vypadat a co by církev měla dělat, to přišlo hrozně pozdě, až po roce 2000. V podstatě žádné realizaci přes farnosti, přes diecéze nedošlo. My jsme se taky zmínili o Charitě. Podle mě, aby fungovala Charita jenom jako organizace na úrovni diecéze nebo na úrovni děkanátu, v okresních městech, to je příliš málo. Mělo by se žádat, aby to bylo v každé farnosti, aby to byla naprostá součást života každého křesťana. Což v podstatě má být v prohlášení k postní době papež František. Já jsem z toho základní teze v rámci píliturgie říkal, protože se snažím následovat Krista v vztahu k potřebným lidem, lidem v chudobě apod. Jestliže se do toho sám takhle neangažuji, tak

v podstatě žádné vnější prostředky nevedou k nápravě. Církev od toho ustoupila. Ona stojí vedle, jakoby nic nezavinila, nic neudělala. Já nic, já muzikant.

Svého času měl lidovec profesor (Milana) Zeleného, který od toho taky odtáhl ruce. Obávám se, že politika lidovců za Luxe (kvitovaná kardinálem Vlčkem) nebyla správná politika. Jenom abychom byli ve vládě, ale kde nic co kritického udělali, kde se k němu vyjádřili, za co se postavili, kde nasadili svůj krk, kdy šli, takhle to nejde a nepůjde. Samozřejmě nebyl jsem v tom přímo, nejsem politolog, ani se tím soustavně nezabývám, ale toto je má individuální reflexe, že jsme vstoupili nebo byli vstoupeni (s nedostatečnou vlastní aktivitou) do bezprávního systému a kam jsme se to dostali. To je vidět. Našití ne tak daleko jako Ukrajina.

V rozhovoru s jednou Ukrajinkou jsem byl ujištěn, že u nich je to tak rozkradené, zbité, že to je ještě naprosto neporovnatelné s námi. Ale tady to pokračuje taky hodně špatně, takže v těchto dezorientovaných lidí nakonec nevádí ani Klaus ani oligarcha Babiš, ani Zeman.

Pochopit toto, co se dělo, jak probíhala privatizace bez zákonů, jak byly potom ještě rozkrádány fondy, banky atd., to je až neuvěřitelné. On sem, tam někdo upustí nějakou informaci, upustí to lidé, kteří u toho byli a v důsledku toho tušili, že to je hrůza, že to nemá žádné zákonné zabezpečení. Vždyť Havel měl (nebo mohl mít) k dispozici odborníky. To, že po několik letech šel, že to tady nefunguje, že je tady blbá nálada... To je hrozná pozdávka. Davidkův názor byl ten, že inteligence, i když je v nějakém tom procentu, v jakém promile ve společnosti, tak její funkce je taková, že má dodat informaci, kterou potom začnou přebírat druzí, a která začne fungovat. Toto bohužel nebylo (dostatečné).

Celý text jsem zredigoval, ale snažil se nedoplnovat zkušenostmi z doby po rozhovorech uskutečněných 5. 5. 2012 a 16. 3. 2014. V tomto nezaznamenaném asi hodinovém rozhovoru 12. 5. 2016 jsem upozoroval autora práce zvláště na potřebu brát mé úvahy o tom, čeho jsem se sám neúčastnil s patřičnou opatrností, bych jsem se snažil přiblížit se co nejvíce skutečnosti vyhodnocováním všech mi dostupných informací včetně konzultací s účastníky. Přínosem pro jeho práci by mohl být každý i menší příspěvek pravděpodobnosti toho, co se skutečně událo – ujistil jsem se totiž také, že autor má více zdrojů od různých osob i solidní metodu, jak vyhodnocovat....

Ve Frýdlantu n. O. 13.5.2016

o. ThLic. Vojtěch Mičan

P. Václav Netuka

- narozen 2. října 1929 v Rychnov nad Kněžnou jako nejmladší z pět bratrů
- 1948 nastoupil do kněžského semináře v Hradci Králové
- odmítl nastoupit do komunisty kontrolovaného jednotného semináře
- 1950 až 1953 vykonal základní vojenskou službu u pomocných technických praporů
- pracoval ve skladu továrny na výrobu kuchyňských strojů ve Skuhrově nad Bělou, v roce 1971 nastoupil do Okresního podniku služeb v Rychnově
- 21. července 1968 v Brně vysvěcen biskupem Davidkem na kněze
- srpen 1983 v Trnavě zatčen a následující čtyři roky držen ve vyšetřovací vazbě a byl zástupněm obviněn z rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, poté propuštěn
- od konce roku 1989 v duchovní správě
- papežem „sub conditione“ 8. 3. 1991

S paměťkou uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 3. července 2015 na faře v Lovčicích, druhý rozhovor proběhl 17. července 2015 tamtéž.

Přibližte nám svou rodinu, dětství, mládí.

Narodil jsem se v Rychnově nad Kněžnou v dobré katolické rodině. Já jsem byl nejmladší z pěti bratrů. Mládí jsem prožil doma u rodičů. Ve těch letech jsem měl zápal plic. To byla tehdy pro děti často smrtelná nemoc, ale z toho jsem se dostal. Ještě si pamatuji, že mě balili do takových studených prostěradel, protože léky tehdy nebyly takové, jako jsou dnes. Potom jsem začal chodit k sestřičkám do mateřské školky, ta byla tehdy samozřejmě katolická. U sestřiček to bylo moc hezké, myslím, že jsem tam byl dva roky před školní docházkou. Sestřičky mě dovedly velice pěkně zaopatřit. Dostávali jsme tam nějakou svačinu, to byl hrníček mléka s rohlíkem. Ony také s dětmi nacvičovaly každý rok divadlo, já jsem byl jeden rok v nějaké pohádce, hrál jsem nějakého loupežníka. Z toho se pamatuji, že když to skončilo a šel jsem se uklonit před obecenstvo, tak jsem to vzal i s parukou, tak to se všichni smáli, jaký jsem byl kurážný.

Potom po téhle docházce jsem začal chodit do obecné školy v Rychnově. Rychnov, jako okresní město, měl všechny školy, tak jsem nemusel nikam dojíždět. Neměl jsem to daleko do školy. Dostali jsme dva učitele. Josefa Fialu, on už byl skoro před penzí, tak už byl takový nervózní, tak on byl na ty kluky, no to víte, to je taková „cházka“. Měli jsme ho až do páté třídy, ale pro nemoc už nemohl dál učít, tak jsme dostali asi na první roku pana učitele Waltera. To byl skvělý člověk, na toho nemůžu nikdy zapomenout, a to jsme ho měli posledního půl roku, ale to byl učitel velice příjemný a milý. Taky nás uměl hodně naučit. Uměl zažertovat, ale také ten jeho výklad byl velice pěkný. Potom jsem přešel do gymnázia, to jsme měli taky v Rychnově. Já jsem nebyl nějaký zvlášť nadaný student, ale prošel jsem s odněmí zády. Nepropadl jsem, i tu maturitu jsem udlal, takže jsem dostal maturitní vysvědčení. V roce čtyřicet osm jsem maturoval, to už tady nastoupil komunistický totalitní režim a dva roky se chystal na pád církve. Tak jsem byl akorát ty dva roky v semináři v Hradci Králové.

Naše rodina, nedá se říct, že by byla chudá, ale taky ne bohatá, taková střední. Neměli jsme u nás nikdy hlad a nedostatek, ale taky ne nadbytek. To víte, pět kluků, to nebylo jen tak, to uživit, sice byl otec výborný řemeslník. On byl sedlář a alouník. On se vyučil v Broumově ještě za Rakouska. Opravdu, otec byl umělec na tyhle řemesla. Když udlal sedlářovi postroje,

tehdy se jezdilo s ko mi, a posázel to t mi mosaznými puklicemi, to byl steh jako steh, jako kdyby to šil stroj, tak krásné to bylo. On to um l. Taky d lal opravy emenic, tehdy ještě byly pohony u r zných emeslník . Skute n od n j bylo všechno krásné. On dostával t eba z nemocnice zakázky, a toho bylo dost. To bylo všechno žín né, ty výpln , to se muselo rozpárat a vyndat z t ch polštá , vyprat, zas to usušit a dát to do nových obal . Taky to m l jako by to šil stroj. Lidé ho m li rádi, že d lal r zné zakázky, které si od n ho vyjednali. Ješt m l jednoho velkého zákazníka a to byl místní pan hrab , on ve velkém zámku postupn opravoval, dával do po ádku jednotlivé komnaty. Vždycky na zimu otci dal n jakou takovouhle zakázku, aby on mu potáhl nábytek novými látkami. A koliv tam u nás v Rychnov byli t i, nebo ty i alouníci, pan hrab to nedal nikomu jinému, než mému otci.

M j d de ek byl zem d lským d lníkem v H ivnách u astolovic. Potom se kdosi st hoval z Rychnova do Ameriky, tak se uvolnil dome ek v Rychnov a d de ek ho koupil s moc malým hospodá stvím - kousek pole u toho bylo. Oni m li asi t ináct d tí. Asi t i d ti zem ely jako malé. Ostatní se za adili do toho života, jak jeden po druhém odcházeli. N kte í se oženili, nebo šli na vojnu (*I. sv tová válka*) - n kte í se z ní nevrátili. Jeden z nich, Ferdinand se jmenoval, padl n kde v Hali i, tam byl taky poh ben. Tatínek, ten na to šel, ekl bych, s takovou chytristikou, on si vám nechal vytrhat všechny zuby a na vojnu nešel a do války nešel. Celý život, až do 97 let, žil bez zub , nedal si ud lat protézy. Takhle na to vyžrál. Ješt jeden tatínek v bratr, ten ale nepadl ve válce, tam jak byl odvedený, jak byl na vojn , tak tam spadl z bradel, když tam cvi ili, zranil se a zem el na to. Je pochován na pouchov v Hradci.

Jako malý chlapec si pamatuji, že se m li rádi, a když n kdo p ijel na návštěvu, tak ho hezky vítali. Hezký pom r byl mezi nimi, nebylo tam hádek. D de ek potom brzo um el, on pak d lal povozníka, vozil zeleninu do Hradce Králové. Tam si dával kon do jedné stáje, na jedno místo a kdosi mu dal na to místo cizího kon . Ten k se po n m ohnal, když k n mu p išel d de ek, jako cizí lov k, a prokopl mu prsa a on tam um el. Už se nevrátil, tak tam odpo ívá na pouchov v Hradci Králové. Babi ka pak byla sama, tak se musela postarat o zbytek rodiny. To byli samí kluci - tak oni museli samoz ejm taky pomáhat. Všichni se potom v život dob e uplatnili.

Maminka nepocházela z Rychnova, pocházela ze Semil. Tatínek v bratr Pavel byl malí pokoj a rychnovští malí i dostali zakázku vymalovat školu v Semilech. Strý ek Pavel se tam zdržoval, dokud se ta práce neskon ila. M j otec je tam chodil navšt vovat, on tam bydlel u jedné vdovy u n jakých Fiedlerových. Babi ka m la dv dcery. Strý ek si namluvil tu starší Annu a tatínek si namluvil tu druhou. Tím celá rodina odešla do Rychnova, protože babi ka by tam z stala sama, protože ten d de ek taky zahynul neš astn . V lét skládal uhlí, a jak byl u ícený, tak se napil studeného mléka, nachladil se, dostal zápal plic, a zem el. Takže babi ka byla už v té dob vdova. Babi ka pak žila s námi v naší rodin .

Maminka byla taková velice hodná žena, my jsme ji m li všichni rádi. Tatínek, ten nikdy nestonal, já si nepamatuji, že by n kdy m l n jakou nemoc, zato maminka, ta, jsem vždycky íkal, že odstonala všechny nemoci za nás všechny. Akorát jeden z t ch našich brat í byl nemocný na nervy, sice školy prošel všechny, m š anku až do t etí - nepropadl, prošel. Ale nebyl nijak zvláš nadaný. Ta jeho nemoc se potom zhoršila, tak jsme ho dali do ústavu, kde byly eholní sestry. Já si pamatuji, že to byly Ohniš any u Ji ína.

O tom, že jsme byli dobrá rodina, katolická rodina, sv d í i to, že otec byl krom toho i kostelníkem u zámeckého kostela. To byla menší starost, tam byla mše svatá jen v ned li, na velikono ní svátky, a když byl pot eba v tší prostor.

M l jste n jaký životní vzor?

Já jsem byl ministrantem od osmi let. V Rychnov bydlel jeden penzista - pan farář Tušek. On byl farářem v Javornici a v Rychnov, měl tam nachystaný do penze domeček. Tak on tam žil jako duchodce a sloužil mši svatou každý den. Ten můj prostřední bratr mu chodil ministrovat každý den, potom, když odešel do Prahy ke strýčkovi, učil se tam kuchářem, tak jsem to tam převzal já. Šest let jsem chodil každý den ministrovat panu faráři Tuškovi. To byl moc hodný pán, na Vánoce jsme dostali takovou vánočku a na Velikonoce takový mazanec a stříbrnou dvacetikorunu. Tehdy byly ještě stříbrné, než to Němci stáhli. Potom už nikdy nebyly stříbrné, za žádného režimu. Za první republiky byly dvacet, deseti a pětikoruny stříbrné.

Co jste dělali po zrušení hradeckého semináře?

Protože v tom padesátém roce začal útok na církev, tak jsem se nepohlásil do toho státního semináře v Litoměřicích. Kdo se nepohlásil, tak ho uklidili do pracovních vojenských oddílů, do PTP - Pomocný technický prapor. Já jsem se dostal do takového stavebního oddílu, tam nebyl ten režim tak zlý, tam byl takový mírný režim. Byl tam velitelem nějaký bývalý duchovní z československé armády, no tak my jsme se tam měli poměrně dobře. Ale někteří se dostali do dolů, a tam tedy měl režim tvrdý. Ti tam zkusili. Jednak museli plnit úkoly, denně hlásili závazky, že splnili na tolik a tolik procent. Takhle ty lidi nutili do velkých výkonů, samozřejmě někteří na to doplatili zdravím. Kdo neměl tak pevné zdraví. Ti spolužáci, kteří dostali nějakého velitele zarytého komunistu, ti zkusili. Někteří byli nasazení v Borech na těžkých pracích.

Chodili jsme po těchto českých vlastech a opravovali nebo stavěli vojenské objekty. První jsme byli v Plzni, tam jsme opravovali stěchu vojenské nemocnice. To byla taková práce... Tašky se sundávaly ze stěchy. Tam byla taková jedna historka. Jednomu mistrovi se zdálo, že to málo odbíhá, tak říkal: „Já vám ukážu, jak se to dělá.“ Jen tam tu ruku dal, tak hned ho to kleplo přes prsty a už byl klid. Pak naše rota, češi a Slováci, přešla do Prahy, tam se stavělo letiště. Já jsem tam potom zůstal téměř až do konce. Komunistická taktika byla - udržovat v nejistotě. My jsme měli jít po dvou letech domů, oni potom těsně před koncem řekl, že se to prodlužuje o rok a tak jaksi naznačovali, že to nemusí skončit. Takhle lovili nervy vyerpali a znejistili. Potom zemřel Stalin v roce 1953, brzo na jaře, a asi za tři měsíce po něm Gottwald. Tak se ten tvrdý komunistický režim trochu uvolnil, takže nás pustili domů koncem roku 1953.

Od té doby jsem byl civilním zaměstnaný. Byl jsem ve Skuhrově nad Bělou, kde byl podnik na výrobu kuchyňských strojů. To se odlévalo ve vlastní slévárně a potom se to cínovalo. To byly dobré strojky. Odlévali ještě pianové rámy pro podnik v Hradci Králové. Odjinud tyhle rámy nechtěli pro dobré zvukové vlastnosti. V jedné místnosti továrny byly ještě těžké míchací stroje. Vyráběli tam taky kuchyňské elektrické roboty, to byl jejich hlavní výrobek. Já jsem tam byl zaměstnaný ve skladě materiálu, byl jsem tam asi osmnáct let.

Když nás koncem roku padesátitři pustili. Za útkem padesátého čtvrtého jsem šel do toho podniku, kde jsem byl ve skladu na převážení materiálu, na technické kontrole. Mezitím už jsme zjistili, že se koná tajné studium v Brně, tak jsem se tam převhlásil, a potom ještě někteří spolupracovníci. Když jsem začal jezdit do toho Brna, už v těchto padesátých letech (*pravděpodobně spíše v šedesátých*), jezdil jsem tam nejdříve sám, po dvou týdnech k Javorovým. V Brně tam to vyučování vedl pan biskup Felix Davídek a potom Stanislav Krátký, který byl po převratu proboštem v Mikulově. Potom ještě někteří jiní kněží, ale ti dva byli hlavní postavy, kteří to všechno vedli a organizovali.

Kolem roku 1972 jsme založili v Rychnově záskvě stědisko pro komunálních službách tesařů a pokrývačů. To jsme potom dělali hodně dlouho, než nás komunisti zase objevili a taky nás zlikvidovali. To byla skupina kolem Fridolína - Milan Beran a potom ještě

nkte i jiní. Nevím, jestli ještě někdo z nich žije. Jak Fridolín Zahradník založil to st edisko p i komunálních službách, tak jsem se s ním dostal do úzkého styku. Já jsem se s ním znal od mládí, protože on byl taky mezi tmi ministranty. Když vzniklo tohle st edisko, tak jsem se s ním stýkal denně.

My jsme měli jakýsi volný pohyb po republice, my jsme všude, kde jsme mohli, a všude, kde jsme zjistili, že je kněz, který s námi bude souhlasit, tak jsme se projeví jako kněz. Mezi námi byli i civilní zaměstnanci, to byli dobří mládenci, to bylo jisté, že neprozradí nic. Vybírali jsme si takové lidi, aby to nebyli nějakí udavači nebo něco takového. Doma jsme pítom...

Pokrývali jsme kostelní stěchy, prováděli nátery v zíd a opravy. Kostelní stěchy jsme pokrývali hliníkovými tabulkami, bu metr na p l metru, nebo jsme si sami vyráběli šablony, jako u eternitu. Měli jsme na to lis. Ze začátku jenom ruční, to jsem se tam napracoval u toho lisu. To se muselo, na celé ty velké stěchy, těch šablon nalísovat. Práv v Rychnov nad Kněžnou, ten zámecký kostel je tím pokrytý.

Já jsem musel chystat materiál, třeba ty šablony se lísovaly, nebo se tam stíhaly na ty tvereky. Byla tam raznice, kde se vyrazila drážka, aby to... Bylo to něco jako eternit. Tím jsme potom kryli ty kostely anebo tmi tabulkami p l metru na metr. Ale pod tuhle krytinu se muselo vždycky dlat bednění, protože to byl hliníkový plech, nebyl tak silný, aby mohl být jen na latích, takže muselo být bednění. Na bednění se dávala lepenka a na to teprve šablony. Krovky jsme nevyměovali, když to bylo trochu prohnílé, tak se na bok píbilo nové prkno a do toho se píbilo to bednění, aby to drželo.

Dělali jsme taky samizdaty, rozmnožovali jsme. Lidé, dobrovolníci, psali na blány, opisovali některé vci, které jsme dostali ze zahraničí nějakými cestami. Ty blány se schovávaly, aby se mohly použít, kdyby byly potěba. To muselo projet na tom stroji (*na cyklostylu*), který tehdy byl k dispozici. Toto jsme taky dělali. I nějaké knihy z íma, které se sem dostaly... část z toho šla přes nás, my jsme to zas rozváželi po republice. Tam, kde jsme v dli, že ten kněz nic neprozradí, kde jsme měli s jistotou zjištění, že nesouhlasí s režimem, v dli, že jsme kněz, tak tam jsme tyhle vci, které jsme vytiskli sami, nebo jsme je dostali ze zahraničí... To myslím, že boží prozřetelnost začídila, že tady byly tyhle vci, že byl studijní materiál zas pro ty nové leny, aby se mohli zeho uít.

Asi v roce 1983 začali komunisti proti nám takový tah. Obvinili mě, že jsem zapomněl u auta tašku, a v ní byly nějaké bohoslužebné potěby. Tím zjistili, že jsem kněz a potom... Já jsem nebyl tak obratný v těch letech komunistických a nedovedl jsem se v těch fíglech tak orientovat, nebyl jsem tak obratný p i tom vyšetování, tak se do toho dostali Beran a Zahradník. To bylo v osmdesátém letím, vzali nás do vyšetovací vazby a potom nás p eváželi z místa na místo. Ta obžaloba zněla nejen na duchovenskou ínnost, ale taky na rozkrádání. Císi si vymysleli, to rozkrádání, protože za to mohli dát vysoké tresty. Já si přesně nepamatuji, ve kterých v znicích jsem byl. Oni nás vždycky tak rok nechali a pak p evezli. Taky uplatěovali tu metodu nervového vyerpání, že p stovali, udržovali tu nejistotu, kdy se odtamtud dostaneme. U toho rozkrádání hrozily tresty nad deset let.

Beran a Zahradník měli některé výsledky dost tvrdé, co potom íkali. To bití tam u nich bylo, u mě to nebylo. Potom v těch osmdesátých letech, koncem, už se ten režim hroutil, no tak už prostě k tomuhle jejich úmyslu už nedošlo. V roce 1987 byl ještě soud v komunistickém režimu, který nás všech těchto obžalob zbavil, a pustili nás domů a Zahradníka asi o rok později. Nechali mu na „triku“ nějaké to rozkrádání.

Potom jsem ještě byl dva roky s nimi, pracovali jsme spolu. Já jakmile rozhlas ohlásil, že komunistický režim padl, tak jsem sebral svoje vci a jel jsem sem do Lovic. Tady byl duchovním správcem pater Václav Nývlt, který byl v letech 1948 – 1958 administrátorem v Rychnově. Potom byl kvůli nějaké práci s mládeží přesunut tady sem do Lovic a tady byl až do smrti. My jsme tady za ním jezdili docela často, měli jsme ho rádi. Nejdív jsem byl

n co p es rok u n j tady na fa e, a po tom roce m pan biskup Ot enášek dal sousední farnost Žiželice a ještě dv sousední. Tam jsem potom byl asi 15 let administrátorem. Potom m vzala sem (*do Lov ic*) rodina pana jáhna Be a, když jsem ještě projevila ochotu n jaké služby.

Já jsem šel do d chodu 2. 10. 1989 a zhroutení režimu bylo v listopadu, v kalendá i máme sedmnáctého, ale ještě to trvalo n jakou chvíli, než se to zkonsolidovalo. Tady (*Lov ice*) jsem výpomocný duchovní, pan Be o je jenom jáhen, nem že sloužit mše svaté a zpovídat, tak to ještě d lám. On d lá materiální správu farnosti.

Co Vás p ivedlo ke kn žství?

To tak Pán B h vedl. Já jsem se narodil v katolické rodin , v p edškolním v ku jsem byl v Rychnov v mate ské školce u školských sester, tak to bylo taky takové vedení k tomu. Potom, když už jsem byl v obecné škole, tak od osmi let jsem začal ministrovat, to bylo v t icátém pátém. To už jsem byl ve spole enství ministrant , my jsme spolu vyšli. A potom od t icátého devátého jsem p evzal ministrantskou službu po bratrovi pro pana fará e Tu ka, pak jsem šest let chodil mu denn ministrovat.

Jak probíhalo studium bohosloví v diecézním seminá i v Hradci p ed jeho zrušením?

Do seminá e jsem p išel na začátku totality. Ve ty icátém osmém jsem maturoval v Rychnov a šel jsem do seminá e do Hradce. Byl jsem tam jenom ty dva roky, protože potom to komunisti... Prost se pustili do boje proti církvi. Biskupové vydali sm rnice, že tam (*do jednotného seminá e*) nemáme nastupovat, takže tam do t ch Litom ic nastoupilo ze všech seminá velice málo seminarist , p esn po et nevím. Myslím, že od nás nešel hned nikdo.

Nastoupil do komunisty ovládaného seminá e n kdo z vašich spolužák ?

Myslím, že také n kolik. Kdo cht l toho kn žství dosáhnout d ív, tak tam šel, že by byl n jakým pomaha em komunist , to tedy ne, ale aby dosáhl kn žství.

Kdy jste se setkal s Schönstattským hnutím?

No, to už nám nastoupil pan biskup Ot enášek, on taky byl tajn posv cený. Pan biskup Pýcha tomuhle hnutí moc nep ál (*Schönstatt*), íkal, že to je z N mecka, takže stál proti tomu. Z toho hnutí byli nejlepší kn ží v diecézi.

Udržoval jste kontakty s bývalými kolegy ze seminá e?

Potom (*po roce 1950*) jsme stále udržovali s kolegy styky. P es paní profesorku Kolá ovou, možná jste o ní slyšel. Tam u ní n jaký as t i kolegové bydleli a já jsem tam do Pardubic taky n jaký as dojížd l, tak jsme se tam takhle setkávali. Teba Josef Švec z Dolního Újezdu tam u ní bydlel. U ní jsme se shromaž ovali, abychom o sob v d li, žili spolu a p ipravovali se na další studium. Nevím p esn kolik let, ale ten domácí režim se jim nelíbil, tak odešli potom dom . Já jsem za t mi svými spolužáky ze seminá e dojížd l, tehdy jsem musel, ještě jsem nem l auto. Až jsme potom začali pracovat jako „v ža i“, tak jsme m li víc pen z, tak jsem si takové už jednodušší auto koupil. Pak už jsem cestoval autem.

Myslím, že n kte í z nich také dojížd li do Brna, ale ti už nežijí. Nap íklad Václav Janá ek, Václav Odvárka, nevím, jestli pater (*František*) Šotola, ten ještě žije a p sobí na Slavo ov . Ten mám dojem, že tam mezi nás chodil, a pak šel do toho seminá e státního a šel

pak hned do duchovní správy. Šel do toho státního semináře a ne kvůli tomu, aby spolupracoval, ale kvůli tomu, aby byl knězem, dobrým knězem.

Když jste sloužil v PTP, byl jste tam s ostatními duchovními?

To jsme byli, většina z nás, bohoslovci nebo kněží. Oni to potom... To ještě souviselo s říhoštěm. To už jsem byl druhým rokem v bohosloví, a z říhoště tam byl jeden bohoslovec. Jak se jmenoval - Jan Zmrhal. V říhošti se stal zázrak s tím křížem. Pan farář stál na kazatelně, ke kříži byl zády, lidé viděli pohyb toho kříže, takhle se naklonil napravo, pak nalevo, pak zůstal stát nakloněný. Tak ten spolužák nám to první vypravoval, tuhle věc, která se tam stala. A z toho komunisti potom začali dělat ohromné akce proti církvi. Pater Toufar to zaplatil životem a od května, od té takzvané křížové noci, se vrhli na církve, na kláštery. Všechny eholníky, kdo z nich se nechtěl obléct do civilu a odejít pryč z kláštera, tak mladé brali do toho PTP. Tak nás tam bylo ze všech možných seminářů, klášterů. Oni to pomíchali, byli tam s námi Slováci.

Do konce padesátého roku trval ten hradecký seminář, potom, během prázdnin, začali odvádět ch m nich a bohoslovce, kteří se nepřihlásili do státního semináře. Všechny přidělili do těchto pracovních jednotek.

Účastnili jste se v PTP bohoslužeb ve vějních nebo byly slouženy přímo v areálu tábora?

Měli jsme možnost v tom Petrově, my jsme bydleli ve vesnici u Petrova, Bocho se to jmenovalo. Měli jsme tam takové ty dřevěné baráky. Chodili jsme jako jednotka každou neděli na mši svatou do města, to bylo, já nevím, asi tři kilometry. Já jsem tam tedy byl celou tu dobu. Měl jsem tam dobrého kamaráda ze Slovenska a my jsme se, nebo on se uchytil u toho stavbyvedoucího. Takže jsme se pohybovali kolem vyměrování. Oni tam měli záměrně, kteří to vyměrovali – kanalizaci, ty bloky a všechno to zařízení, co k letišti bylo potřeba. Já jsem byl s tímhle kamarádem u jednoho inženýra, který to měl na starosti. Chodili jsme s ním, měli jsme a pak jsme to chodili přes vykolíkovat, aby ta kanalizace a různé zařízení byly správně umístěny.

Oni potom už tohle ve vějné docházení zakázali, ale my jsme měli volno v neděli, tak jsme chodili sami, nebo tam byli kněží a sloužili mši svatou na baráku. To už byly nějaké zvláštní směrnice z říma, že kněží, když se dostanou do takového poměru, že mohli mši svatou sloužit na tom místě, kde byli. Když byli na svatnici nějakí kněží, no tak sloužili mši svatou pravděpodobně i ve všední dny. Myslím, že byl povolený i nějaký zkrácený rítus, že tam byly důležité části mše svaté, aby to netrvalo dlouho. Takovým způsobem to dělali i kněží ve vězení. Víno do vězení nemohli dostat, tak si kupovali hrozinky, namořili je do vody a vymačkali z toho několik kapek vína, pak tam byla nějaká houska, tak takhle se to dělalo v táboře. V Brně jsme končili. Tam nás potom, když zemřeli ti potentáci, tak oni to měli koztlumili... Ale stejně byly tyhle procesy. Na nikoho nehleděli biskup, nebiskup, opat, neopat, zacházeli s nimi jak se psy. To byla jejich nenávisť kvůli náboženství.

Jak jste se dověděl o možnosti vzdělávání v Brně?

To Vám přesně neřeknu. Tady v Rychnově byl farářem... Už nevím, s ním jsme neměli velké styky... Mezi lidem se to prostě vědělo. Tam nějaká podzemní činnost se rozvíjela, to už se vědělo, že u těchto Javorových v Brně.

Kde jste získával studijní materiály?

V tšinou to bylo písemn . Mám to tady, ješt ty poznámky, asi osm nebo deset t ch karis blok . Potom, když bylo to áste né uvoln ní v tom osmašedesátém, tak pan biskup Davídek si nebyl jistý, jak bude ten následující komunistický režim proti církvi vystupovat. My jsme byli p ipravení nebo skoro p ipravení, tak nás posv til toho roku 1968. Od té doby jsem kn zem.

Vzpomínáte si na první setkání s biskupem Davídkem?

Na datum ne, já p esn nevím, kdy jsem tam za al jezdit. Jak jsem se zmínil o tom míst v Pardubicích u paní profesorky Kolá ové, tam jsme se to asi dov d li.

Co si myslíte o biskupovi Davídkovi?

To byl velice energický lov k, nebál se rizika, zato spoléhal na boží pomoc a ochranu. Biskup Davídek se už nedožil svobody, protože v osmdesátém osmém zem el.

Kdo všechno Vás vyu oval krom biskupa Davídka a otce Stanislava?

Jména Vám už nepovím, pravd podobn nás ješt n kdo u il, ale jména už nepovím. Tihle dva, to byly jakési sloupy toho studia. Máme taky od pana probošta Krátkého písemné potvrzení, že pan biskup Davídek byl ádn vysv cený, jak na kn ze, tak i na biskupa. On (*Stanislav Krátký*) byl na Morav uznávaná autorita. To byl výborný lov k, to byla jedna z t ch hybných pák tajné církve, a pak pan biskup Davídek.

P i vzd lávání jste se ur it setkal s de Chardinem, jak moc Vás ovlivnil, i Vás ovliv uje dodnes?

Nauka toho patera Chardina, ta byla myslím trošku odlišná od toho pravov rného u ení církve, co jsem se n kde dov d l, jak jsem etl. Byl to vynikající teolog, sv toznámý, ale byl v n jaké v ci... Jeho u ení se neshodovalo s církevním... Byl vliv zas t ch zahrani ních hnutí, t ch...

Jak vidíte parusii, druhý p íchod Krista?

Myslím, že nijak extrémn . Vždy nakonec je to rok nebo dva, co se rozší ila pov st, že bude konec sv ta. Tak já jsem íkal, že o tom dni neví nikdo, než nebeský otec. Tak a se neplaší.

Zmínil jste seminá e v Brn u Javor , kolik osob se t chto seminá ú astnilo?

To už jsme se tam, jak jsem jezdil do t ch Pardubic, tak jsme se dov d li, že tajné studium tam v Brn existuje. Tak jsme tam jezdívali tady odtud od nás z Rychnova, ale jména už si nepamatují. Myslím jeden nebo dva z t ch koleg , kte í nešli do toho státního seminá e. Z toho civilního zam stnání jsem dojel vlakem do Brna, potom jsem tam k t m Javorovým dojel tramvají. V tom Brn jsme tehdy byli jenom bohoslovci, ti, co cht li dosáhnout kn žství mimo komunistickou moc. Bylo nás tak dvacet.

Jezdíl jste na seminá e i mimo Brno?

Tehdy jenom do Brna.

Jaká byla frekvence t chto seminá ?

Do toho osmašedesátého roku, myslím, že to bylo m sí n . Potom, když jsme m li to v ža ské st edisko, tak to už jsem tam jezdil autem. Bylo to organizované tak, že auta se musela nechat p ed n jakým domem, jeden tam, druhý tam, t etí tam. Takhle se to organizovalo. Do toho osmašedesátého roku jsem tam jezdil. To byl ten p epad socialistických armád, které obsadily eskoslovensko, a bylo potom uvoln ní. Tak pan biskup Davídek, který to tam v Brn m l na starost, posv til ty bohoslovce, kte í už byli celkem p ipraveni. Tak kolik nás mohlo být posv ceno v tom osmašedesátém, nevím, tak maximáln patnáct, víc ne.

Jak a kde prob hlo Vaše kn žské sv cení?

Tím panem biskupem Davídkem, tam v byt . Nevím, kolik nás tehdy sv til. Myslím tak osm, maximáln deset. Pak jsem se vrátil dom už jako kn z, a o tom se nesm lo hovo it. Já jsem mši svatou sloužíval doma, ale otec ani bratr, který s námi ještě bydlel, o tom nev d li, že jsem kn zem.

Dal Vám biskup Davídek p i sv cení n jaké úkoly?

My jsme pokračovali dál v tom studiu v Brn a potom, když jsme založili to st edisko opravá ské v Rychnov , potom už jsem se tam nedostal.

Jezdil jste za biskupem Davídkem i po roce 1968?

Jenom asi ty 4 roky, protože potom už jsme m li to st edisko. Zahradník, já a potom ještě p íbyl Beran.

Slyšel jste o Kobe ickém synodu?

To už se taky nepamatuji.

V d l jste o rozep ích mezi biskupem Davídkem a biskupem Krátkým?

Rozhodn ne.

V d l jste o kn žském a biskupském sv cení Fridolína Zahradníka?

To jsem potom v d l, jak jsem tam nastoupil, a byli jsme stále spolu a jezdili jsme po té eské a Slovenské republice. On se dov d l, že tam taky jezdím do Brna, a on taky toužil být kn zem, tak jsem ho tam vzal s sebou, tak jsme tam potom jezdívali spolu. On byl na biskupa vysv cený v tom osmašedesátém, ne pozd ji, no prost jezdili jsme tam dál. M l styk s biskupem Davídkem. Davídek n kolik z t ch kn ží vysv til na biskupy, aby tady byla zajišt na služba bohoslužeb a kn žská služba.

V té dob už byl ženatý, oni byli potom sv ceni, jako Beran, pro eckokatolickou církev. Tam ten celibát není, tak on byl posv cený... Bylo to potom, n kdy v sedmdesátých letech, protože jsme tam dojížd li spolu stále dál. Potom už se to rozjížd lo i tady, m li jsme menší spole ná setkání. Modlili jsme se spolu a snažili jsme se n jak pokračovat v tom vzd lání.

V d l jste o tom, že biskup Zahradník p ipravuje a sv tí kn ze?

No to práv už probíhalo áste n i u nás, v Rychnov . Já jsem do všech t chhle v cí nezasahoval. Potom on m l n jaké styky, jak s tím panem biskupem Davídkem, tak tam u nás s lidmi. Ur it n jaké lidi vysv til na kn ze.

V d l jste o konfliktu mezi biskupem Zahradníkem a biskupem Davídkem?

To už jsem do toho nezasahoval.

Slyšel jste za komunismu o zpochyb ování Davídkových aktivit?

To jsme tak všeobecn v d li. Zahradník s Beranem toho v d li víc, ale já zase tak moc ne. Nem l jsem zájem o takovéhle v ci.

V d l jste za socialismu o sv cení ženatých muž a o sv cení žen?

Muž ano, ale žen ne. Nepamatuji se, že by v téhle naší oblasti byly n jak sv ceny ženy.

Jaké byly aktivity „Zahradníková“ družstva?

M li jsme vzájemné styky s jinými skupinami. Já, protože jsem nebyl tak n jak energický, tak já se n jak nevzpomínám, že bych... D lali jsme ty samizdaty, scházeli jsme se, vlastn jsme byli spolu po ád - v té práci na opravách kostel .

Jezdil jste na chalupu v Rosi ce?

Spíš, myslím, tady na horách, na Orlických, tam jsme m li n jakou... Tam jsme taky m li ty kostely – tady, hned jak se jede na Liberk - ten Neratovský, tam jsme taky ze za átku pomáhali, když padl režim, tak si to p evzali jiní.

V d l jste o seminá ích u D dy?

To byl Ji í Škoda. Pokud vím, tak to je on. Ten s námi n jaké roky pracoval.

Slyšel jsem od pam tníka z Kunštátu, že jste fungovali, jako takový pojízdný seminá , že jste opravovali a p ítom p ipravovali kandidáty kn žství. Je to pravda?

To ur it bylo. Tam se to pr b žn d lalo, kde to bylo možné. Podle toho, kdo tam byl na té farnosti.

Sloužil jste za socialismu každý den mši svatou?

Skoro každý den. Doma, na to byly fakulty z íma. Krom období toho v zení. Ve v zení ne, tam já jsem... Sice byli takoví kn ží, kte í si to dovedli za ídit, takovým nejjednodušším zp sobem, na to byli taky n jaké fakulty z íma. Doma, to potom už jsem m l... M li jsme takové styky, že jsem m l víno a hostie - normáln jsme sloužili.

Kdo všechno za socialismu v d l, že jste kn z?

Z p íbuzných to nev d l nikdo, až potom po p evratu. Z kn ží jenom ti, ke kterým jsme m li d v ru. Ti v d li, že tadyhle taková innost, že se tady d lá takto. Bylo jich taky dost, jist .

M l jste za komunismu kontakty se zahrani ím?

Já p ímo ne. Až potom, po p evratu, já pat ím k tomu Schönstattskému hnutí, to má styky stále s tím st ediskem v N mecku, kde to vzniklo. To je takové dobré obrodné hnutí. To založil v N mecku pater Kentenich tam kdesi, myslím, poblíž Koblenze. Je to n co podobného, tou duchovní náplní, jako u Dona Bosca. To se potom rozší ilo i k nám, u nás je práv ta Rokolská kapli ka, to je takové naše st edisko. Jezdívám tam na pou a na duchovní cvi ení.

Udržoval jste kontakty s oficiální církví nebo s dalšími skupinami skryté církve?

Já osobn ne, ale Beran a Zahradník, ti asi ano.

Poci oval jste strach?

Já jsem nic takového nepoci oval, spíš to bylo ízení boží. Prost až k tomu došlo... Že u m zjistili n jakou tu innost, a že se to rozší ilo i na tyhle dva spolubratry (*na Fridolína Zahradníka a Milana Berana*).

Byl jste vyslýchán StB i p ed rokem 1983?

No, tak já jsem n kolikrát byl, ale potom to prost p ešlo. Ne, že bych cht l udávat Berana a Zahradníka, ale n jaká ta jména se tam objevila. Oni zas pátrali a šmátrali dál, tak potom sebrali i je. Oni se soust edili na to st edisko tady, snažili se odhalit co nejvíc z toho hnutí, co se tady konalo za církev.

Já jsem m l i v tom v zení takový mírný pobyt. My jsme byli jenom ve vazb , my jsme nebyli odsouzeni. Ve vazb se nepracuje, tak jsme se tam tak všelijak bavili, odebíral se n jaký ten tisk, tak jsem si d lal výpisky z t ch událostí, co byly v t ch novinách.

Kde probíhaly výslechy StB?

V Hradci na Krajském ú ad . Byli jsme tam ve v zení, když pot ebovali n jaký ten výslech, tak si nás prost pozvali.

S kým jste byl na cele?

To už nás míchali, to už jsme nebyli spolu. Na vojn to bylo prost jinak, tam jsme byli pomíchaní, ale kn ží a bohoslovci, jiný mezi námi nebyl. Potom teprve tam za ali p ídávat n jaké ty... Ale nepamatuji se, že by tam byl n jaký udava , že by nás tam n kdo prozradil. Beran se Zahradníkem se tam n jak dostali, jak se tam ta jména objevila. Já jsem nebyl mockrát na tom výslechu. Ale oni potom prošli t mi tvrdšími výslechy, že je i tloukli.

Kdy jste byl p esv cen?

Osmého března 1991, vlastně hned po převratu. Pan biskup Otčenášek to přešel cenil žádal. Některým spolupracovníkům nechtěli dlat nic jiného, než tu kněžskou činnost, tak ti...

Jak probíhala Vaše integrace do oficiálních struktur po roce 1989?

To byl biskup Otčenášek. Měl nějaké výhrady proti biskupu Davídkovi, a tak žádal o přešel cenil. Kdo to přešel cenil přijal, šel do duchovní správy, kdo nepřijal, tak nešel. To Vám asi Beran říkal. Teď měl ještě nějaké narovnání s novým panem biskupem, to bylo v čera. On to tedy nepřijal, ale měl nějakou ústní dohodu s těmi biskupy po převratu. On dával takovou tu náhradní službu, když některým kněží nebyli, neměli třeba náhradu a měli třeba dovolenou, tak on to zaskakoval. To dává dodnes. Teď právě se musím zeptat, jak to dopadlo, v dřívějším rozhovoru s panem biskupem. Já myslím, že nic proticírkevního nedával, jenom to byla nějaká taková kázeňská věc. My jinak udržujeme styky bez přestání.

Jste v kontaktu s lidmi ze skryté církve v Brně ?

To už ne. Já jsem tam pak přešel jezdit, to už jsem měl na starosti farnosti taky, tak to už se nedalo. Pravděpodobně jsme měli s těmi kněžími, zvláště s profesorem Krátkým, kontakty, protože tam za ním jezdili za totalitu, a do Mikulova to z Brna to není daleko, tak jsme měli styky - myslím si.

Udržoval jste kontakty po roce 1989 s někým ze skryté církve?

Pořád jsme spolu kamarádi, dodnes, a to bylo i s těmi zesnulými. Teď s paterem Šotolou, kdykoliv tam jedu okolo, nebo teď tam jedu na duchovní cvičení... On to tam má jako duchovní správce - je farářem v tom Slavově. Z jiných už asi nikdo nežije, nevzpomínám si, že by někdo žil.

Byl jste zapojen do Emauzského hnutí?

Já jsem při pádu režimu odjel k pateru Nývltovi sem do Lovčic. On byl v Rychnově asi deset let, protože v osmaťicátém zemřel pan děkan Macha a oni ho tam nechali. On tam byl tehdy zrovna jako kaplan. Deset let tam byl, spravoval tu farnost. Měl nějaké styky s mládeží, tak ho odsunuli sem do Lovčic, až na kraj diecéze. Potom se nějak neexponoval v té... Někdo také pracoval s námi jako brigádník, tak si vydělával nějaké peníze a ty své kostely se snažil zvelebit. Opravdu jsou přikně, třeba tady to on ty opravy všechny zařídil, tak tímto způsobem pracoval potom.

Ivan Synek

- narozen 1946 v Olešnici na Moravě
- pochází ze 13 sourozenců
- vyučen provozním zámečnickem, poté vystudoval střední školu s maturitou
- v říjnu 1968 vstupuje do manželství
- 9. října 1976 vysvěcen biskupem Jindřichem Peškem
- v říjnu 1990 se stává členem komunity Emanuel, kde byl poté se svojí ženou formován pro službu manželům
- jaro 1994 úspěšně zkoušen ve znalostech teologie na teologické fakultě v Praze
- 25. 6. 1994 byl "sub conditione" povýšen na jáhna biskupem Vojtěchem Cirklem a byl pověřen jáhenskou službou ve farnosti sv. Tomáše v Brně, v komunitě Emanuel a na Biskupském gymnáziu v Brně

S paměťkou uskutečnil dvě rozhovory. První rozhovor proběhl 25. června 2015 v sakristii kostela sv. Tomáše v Brně, druhý rozhovor proběhl 28. července 2015 tamtéž.

Přibližte nám Vaši rodinu a rodinné zázemí, ze kterého pocházíte. Stručně svůj životní příběh.

Pocházím z Vysočiny, tam, kde Vysočina teprve nabírá dech - Olešnice na Moravě. Je to okres Blansko, kousek od Kunštátu. Nádherná příroda, drsná Vysočina. Moje rodina, jen ta základní, je dvanáct sourozenců. V pořadí jsem jedenáctý odshora. Mám tatínka, narozený 1895, syn tkalce, tkalcovského mistra, ale on sám se vyučil stolářem. Strašně ho to bavilo, až úplně do smrti ho to bavilo. Moje maminka byla vyučená švadlenou, ale protože nás bylo dvanáct, tak už se k tomu nedostala, protože byla zaměstnána tími dny.

Ještě taková perlička. Když byla krizová léta po vzniku republiky, tak u nás nebyla žádná práce. Tatínek v bratřích Vincenc, se odhodlal jet do Francie a zavolał mu, jakým způsobem mu dal v dny. „Ty, tady práce je, přijď.“ Takže on jel do Francie. „Zkusím to,“ řekl si a tam dostal okamžitě práci jako stolář. Dva, tři roky tam, myslím, pobyl a pak se vrátil pro maminku. Vzal si ji, jí bylo sedmnáct a musela mít povolení. Tatínkovi bylo o deset víc, no přesto přece všechno se sebrali a jeli do Francie.

Tam se jim narodily první děti. Můj bratr se narodil v roce 1925 už ve Francii. Jenomže po tom devět let se už schylovalo k tomu, že Hitler bude vytlačovat z Evropy Židy a on tam byl zaměstnaný u Žida. Žid tam měl svoji firmu, dobře prosperující stolářství, nábytek. A říká tatínkovi: „Já musím jet do Ameriky, tady mne pálí prda pod nohama. Nechceš si to převzít?“ Což by byla perspektivní práce, ale maminka si tam nezvykla. Nezvykla a tak dlouho ho přemlouvala, až ho přemluvila a vrátili se zpátky do republiky a tady měli další děti atd. Krušná léta zažívali, protože uživit tolik lidí, samozřejmě to nebylo pohromadě, to bylo jeden po druhém. Můj nejstarší bratr je narozen 1925 a já jsem až 1946, byli to velcí v kovový rozdíly a za mnou jsou ještě dvě sestry. Uživit pořád přicházející další děti nebyla žádná legrace, ale co se týče prostředí, duchovního klimatu, to bych neměl. Když jsme opravdu měli bídu s nouzí, tak tuto rodinu, toto klima, bych v životě nevydal za jinou. Tam jsem dostal tak nádherné základy toho, co je to společenství, co je to rodina, co je to jeden myslet na druhého atd., atd.

Chodil jsem tam na základku (*Olešnice na Moravě*), a když přišla devátá třída a já se měl rozhodnout, co a jak dál, tak za mnou přišel místní tajemník Národního výboru a povídá: „Ivane, víš, já ti to řeknu narovinu. Chodíte jako rodina do kostela, chodíš do náboženství.“

Poslouchej! Ale já ti nechci kazit budoucnost. Jestli chceš opravdu studovat, ty na to máš, tak já tady do toho papíru napíšu, že jsi všechno dlal z p inucení rodi a tím je to vy ešené, máš otev enou cestu.“ Já nevím, kde se to ve mn vzalo, poprvé jsem jasn cítil pomoc ducha svatého, protože já jsem od p irozenosti bázlivý kluk a tam jsem se poprvé vzep el autorit . Nejvyšší autorit v d din a ekl: „Ne. Naši m do ni eho nenutili, já jsem tam chodil svobodn a svobodn budu chodit dál a vy si tam napište, co chcete.“ Taky tam napsal a tím pádem jsem m l uzav enou cestu ke studiu.

ízením m jsem se dostal do Brna k Pozemním stavbám jako provozní záme ník. Já jsem k záme ni in moc vztah nem l, protože jsem spíš inklinoval k d evu po tatínkovi. Ale nevadí, šel jsem tam. Ale zase ízení, v tom u ení jsem se dostal do prost edí, do dílen, kde pracoval n jaký Antonín Hladký, salesián. Ten si m vytipoval, asi protože jsem chodil každý den ráno p ed praxí na šestou na mši svatou a on tam chodil taky. Uvid l m tam a íká: „Poslouchej, ty jsi n jaký divný, že chodíš každý den na mši svatou a nemusíš. Pro tam chodíš?“ Já íkám: „Já nevím, n co m tam táhne.“ No nic, za al si m všímat, za al o m pe ovat a starat se. On to byl, kdo m p evedl p es ty nejhoup jší léta, v uvozovkách, v dospívání, kdy lov k neví, nerozumí sám sob . Opravdu perfektn se o m staral, vedl m , dával mn punkta, radil mi, byl to takový m j starší kamarád.

Pak p išla vojna. Já jsem se ještě p ed vojnou seznámil v kostele, v postní dob , u zpov dnice se svojí budoucí. Já jsem byl u jedné zpov dnice, ona u druhé a tak jsme se po sob za ali dívat. Tak jsme se do sebe zakoukali a známost. Dodneška jsme spolu a máme se rádi. Po vojn jsme se vzali, založili jsme si rodinu, za ali jsme žít jako rodina.

Když ta nejmladší mohla mít rok, mám ty i d ti, syna a t i dcery, najednou m j bratr Aleš, on bydlel v Moravanech, povídá: „Náš pan fará pot ebuje n co pomoci na fa e. M žeš?“ Já íkám: „Ano.“ Tak jsme tam za ali s bratrem dojížd t. To bylo v Mod icích a za ali jsme se stodolou a s jeho bydlením. Strávili jsme tam docela dost asu. Jednoho krásného dne si nás ten otec Karel Havlí ek (*krycí jméno pro kn ze Karla Pavlí ka*) zavolal k sob a povídá: „Brat i to je hezké, že d láte n co pro církev manuálního, ale ještě by to cht lo n co víc.“ Tak jsem si íkal, co ještě po nás bude chtít. „Necht li byste studovat?“ „A co studovat?“ „No, teologii.“ Tak to byla pro nás sprcha, ne ekli jsme si ne. Tak to zkusíme, jestli na to máme, jestli máme as atd., atd.

No a ono to šlo, ono to šlapalo. Jenže ono to bylo studium utajené. To nebylo na žádné fakult . My jsme jezdili po všech možných vesni kách, kde byli rozstrkaní bývalí profesoi, kte í nesm li vyu ovat nebo mohli vyu ovat, ale všechno bylo potají. My jsme tam p ijeli, on nám dal punkta, vysv tlil. My jsme p ijeli za trnáct dní, za t i týdny, složili jsme zkoušku a tak jsme dál studovali a studovali. Zase jednou si nás ten Karel Pavlí ek zavolal a íká: „Brat i doba je vážná, nebudu Vám to tady všecko vysv tlovat, víte dob e, jak to u nás vychází. Je pot eba, aby zde fungovalo za ízení pro p ípad, kdyby to zdejší režim opravdu za ídil, že by absolutn byla zakázána jakákoliv innost kn ží. Takže my chceme vytvo it organizaci, která by se v t chto krizových situacích ujala té role pastý .“ „No, co chceš po nás, my jsme ženatí.“ „To je všecko ošet ené, nebojte.“ „Kam, jak ošet ené?“ „Až do íma, to nemusíte mít strach, to není Vaše starost. Vaše starost je, jestli chcete do toho vstoupit. Není to bez rizika, nebude to procházka r žovým sadem, bude to náro né, protože si uv domte, že máte rodinu, a ono se to pokaždé nepoda í utajit do té míry, aby ten dopad se nedotkl i té rodiny.“

Dob e, tak jsme se rozhodli po týdenním duchovním cvi ení, že do toho projektu p jdeme, a tak jsme pokračovali ve studiu dál a jednoho dne on zase p išel a íká: „Situace se ještě p iost ila, je ještě horší, pan biskup, který Vás má na starosti rozhodl, že budete okamžit vysv ceni a pak budete pokračovat ve studiu. Vy budete vysv ceni pro p ípad, kdyby se opravdu n co stalo, budete p ipraveni.“ Krásný, nádherný podzimní den 9. íjna 1976¹⁵⁰⁶ nás

¹⁵⁰⁶ Mons. Karel Pavlí ek p sobil v Mod icích od roku 1974.

naložili do něj jakéhoto auta, člověka, kterého jsme v životě neviděli. Já, můj bratr Aleš, jeho žena, moje žena a vezli nás na Vysočinu do takového kraje uprostřed lesů, utajená chata, tam na nás čekal pan biskup, kterého jsme v životě neviděli, neznali, a ten nás nejprve vysvětlil na jáhny a v zápatí na kněze.

Zkrátka jsme podstoupili tvrdou realitu praktického života kněze. Totiž ten pan biskup, otec Blahník, který měl místo ve Výskytné u Jihlavy, nás vždycky zavolał třeba v postní dobu nebo na adventní dobu, a my jsme jezdili zpovídat, sloužit mši svatou, zkrátka dlat tu pastoraci, jak jim dle kněze. Ti farníci nevěděli, kdo to je. Bylo ohlášeno, že přijede vypomáhat nějaký kněz, tak oni se neptali. My jsme sloužili, zpovídali atd., atd. A až se to všecko... ta postní doba pominula, tak jsme se vrátili zpátky do Brna a pokračovala naše formace, studium. To pokračovalo až do té doby, kdy poslední z těchto profesorů řekl: „Ano, já myslím, že Vaše v domosti stačí k tomu, abyste funkci, roli kněze, mohli vykonávat. Předávám vás biskupovi a teka.“

Jakmile jsme studovali, byli jsme převedeni pod duchovní vedení patera Marka Mayera, kapucína. On byl tehdy ustanoven duchovním správcem v Pravlově nedaleko od Brna. Ten nás duchovně formoval, to bylo něco k nezaplacení. To byl zaprvé zlatý člověk, za druhé to byl vynikající odborník na biblistiku a za třetí byl vynikající člověk, co se týká duchovního života. Od něj dostat duchovní týdenní cvičení, no to bylo něco. Jenom tak pro ilustraci, když jsem se jednou vrátil z toho duchovního cvičení domů, to bylo vždycky o svatém týdnu, otevřel dveře doma v mém bytě, celá rodina se ke mně seběhla, skočili na mě a řekli: „Tati, ty bys tam měl jezdit často. Ty když se vrátíš, ty jsi svatý člověk.“ Nebyl jsem příliš. „Ty jsi hodný, ty nám všecko odpustíš. Ty jsi, tak hodný.“ Tím chci demonstrovat, že ten pater Majer, to byl opravdu svatec. On nám neodpustil nic, ale on to dokázal takovým způsobem, že nešlo odolat, že nešlo odolat té jeho výzvě. Tak to je na takové doplnění, kdo nás formoval, kdo nás vedl.

Pak jsem šel přeprat a dlouho se nic nedělo, až jsem šel „beful“, papír, a tam bylo napsáno, že na zápatí, tuším to bylo zápatí, pojedeme všichni do semináře v Praze a tam složíme oficiální zkoušky. To, co jsme dělali potajmu, tam bude veřejně, aby to mohlo být s razítkem. Žasl jsem, kolik tam bylo lidí. Žasl jsem, kdo všechno tam byl. Já jsem se s nimi třeba denně setkával, a přitom jsem nevěděl, že Petr nebo Pavel nebo Lojza jsou to samé, co jsem já nebo můj bratr Aleš. Tak tam jsme složili ty zkoušky oficiálně. Pak si nás každého zvlášť zavolał pan biskup.

Mně pan biskup Vojtěch povídá: „Jak ses rozhodl? Co tedy hodláš... Máš tu i možnost, buď zanecháš laik, nebo budeš jáhen v západním ritu, anebo, třetí možnost, vystoupíš z katolické církve a vstoupíš keckokatolíkem. Tam můžeš být vysvěcen jako kněz.“ Tak to bylo pro mě dilema, protože ten náš tajný pan biskup nám řekl: „Hoši, až bude situace normalizovaná, tak budete sloužit v katolické církvi v obou ritech, v západním i východním.“ Což lze. Najednou nás postavili před takovéto dilema, což pro mě byla studená sprcha, protože jsem nechtěl v žádném případě vystoupit z katolické církve. Zase na druhé straně jsem si byl vědom toho, že v okamžiku kdy zstanu jako katolík, tak už nebudu moci dál sloužit jako kněz mši svatou atd. To bylo pro mě opravdu těžké rozhodnutí. Nakonec, po poradě s manželkou a po poradě s tím mým duchovním vědcem, jsem se nakonec rozhodl pro jáhenskou službu, abych zůstal v katolické církvi. Došlo k tomu, že 25. června 1994 jsme byli „sub conditione“ přešvíceni na jáhny.

Vraťme se ještě k Vaší profesní kariéře.

Využil jsem se provozním zámečnickem a ještě před vojnou jsem právě ten Toník Hladký, salesián, přinutil, abych začal studovat, abych si udržel maturitu. Já jsem nevěděl, proč mě do toho tlačí, ale on už věděl, že bez té maturity nic nedokážu, že nemůžu jít dál a

tajn doufal, že budu studovat bohosloví. Jenže já už jsem v té době měl svoji známost, když jsem mu to řekl, ten byl nesmírně smutný. Nicméně škola probíhala, udělal jsem si maturitu a po válce, když už jsme se potom vzali, tak jsem nešel k Pozemním stavbám, ale našel jsem si zaměstnání, abych uživil rodinu. Šel jsem k Dopravnímu podniku města Brna, což byl podnik, který mi nabídl celkem slušný výdělek na to, abych tu rodinu mohl živit. U toho podniku jsem vydržel šestnáct let. To byla práce dobrá, mě bavila. Vypracoval jsem se do funkce ředitele, vedoucího směny. Jenomže to byla práce náročná v tom smyslu, že se pracovalo na směny, 12 hodin den, 12 hodin noc a potom dva dny volna. Což bylo vynikající, já jsem si mohl v tom volnu přivydělávat jako řidič autobusu, protože žena byla doma, ale bylo to náročné na únavu. Představte si, po noční, po dvanácti hodinové šichtě, jsem ještě v poledne vstal a šel jsem třeba jezdit ještě do práce s autobusem. To bylo hodně vyčerpávající.

Tak jsem využil příležitosti. Po těch šestnácti letech za mnou přišel soused a povídá: „Já pracuji ve Výzkumném ústavu ekologie a biologie a potřebuji tam chemika, specialistu, nešel bys to dělat? Já jsem to domlouval s ženou a ona říkala: „Vždy to je řízení, tady to to vyčerpává, tam budeš mít jenom na den a plat budeš mít stejný.“ Tak jsem to vzal. Šel jsem tam pracovat, bylo to na Přírodovědě vedle stavební fakulty. Zase ten Pán Bůh to tak perfektně režíruje v šest hodin ráno mše svatá, ve čtvrt na sedm v práci a mohl jsem začít pracovat, perfektně.

Jenomže to trvalo do revoluce. Když přišla revoluce, došlo k tomu, že se začaly rapidně snižovat stavy, zvláště ve výzkumných ústavech. A mně hrozilo, že mě taky propustí, protože k tomu tam potřebují nějakého chemika. Ale už se začalo rozvíjet biskupské gymnázium a Petr Hruška, ředitel biskupského gymnázia, mě jednou potkal a povídá: „Poslouchej, já budu potřeba správce budov. Takového šéfa potřebuji údržbu, nechal bys to?“ „Ty, mě se to hodí, tam to vypadá všelijak.“ Tak jsem šel pracovat na BiGy. Tam jsem vydržel 21 let, prakticky do odchodu. Tam jsem nastoupil v roce 1991 a v roce 1994 jsem byl přehodnocen, čím jsem oficiálně mohl přisobit jako duchovní osoba, čím jsem tam přisobil i jako jáhen.

Jak probíhala Vaše vojenská služba?

V šestašedesátém jsem nastoupil, v osmašedesátém jsem končil, právě v době, kdy bylo přepadení naší republiky spojeneckými armádami. Já jsem v osmašedesátém měl končit, měl jsem doma připravenou svatbu. Končilo se koncem září, a já na 12. října měl v Brně nachystanou svatbu. Jenomže nám řekli: „Milí vojáci, nevíme, jestli vás vůbec pustíme, protože situace je tak vážná, že vůbec nevíme, jak dopadne.“ Nechybělo moc a byli jsme na válce dál, kdyby se tenkrát něco zvrátilo. Byl jsem na válce ve Vysokém Mýtu, sloužil jsem u protiletadlového dělostřelectva, kanón 85, to už dneska vůbec není. To je dneska zastaralá zbraň. Třeba to byla válka, dělá to byla, ale já jsem si nestěžoval, protože zase to byla škola života. Jak člověk nemusí mít v životě všechno, jak se obejde bez mnoha věcí a jak naopak se naučí klást hodnoty - že jsou v něm dležitější a méně důležité. To mě naučila válka.

Měl jste nějaké duchovní vedení, duchovní rozvoj, během vojenské služby?

Měl jsem duchovní vedení. V tom místě, ve Vysokém Mýtu, je kostel sv. Vavřince, když jsem mohl na mši svatou, tak jsem tam chodil. Ale tam to bylo úžasně minimalizované, protože oni schválně nedávali vycházky v neděli dopoledne. Mše svatá byla v neděli dopoledne, ale nedostal jsem vycházku, až odpoledne, a to už mše svatá nebyla. Ale mně to nevadilo, protože jsem byl ve spojení s Antonínem Hladkým. Já jsem s ním byl v úzkém kontaktu, všechno jsme si psali a byli jsme propojeni v modlitbách atd. Po té stránce duchovní, to jsem nestrádal.

Kdo byli Vaši školitelé v tajném studiu?

Byla to řada profesorů. Zásadně jsme se nesmli dozvědět jména, protože nám bylo vědomo, že kdybychom, tak bychom se mohli dostat do problémů, tak by to z nás vymlátili. Jména jsme se absolutně nikdy nedozvěděli, akorát nám dali adresu. „Pojedeš tam a tam, tehdy a tehdy, v tolik a v tolik. Nechááš auto před dínou. Projedeš tam. Tam už na tebe bude někdo čekat a on se tě ujme.“ A tak jsme jezdili. Jeden profesor měl dogmatiku, druhý profesor písmo, třetí liturgiku, pastorálku. Vše jsme nevěděli, jak se ti lidé jmenují. Dali nám punkta, pak nás přezkoušeli, pak s námi probrali, co nám není jasné. Postupně, pomalinku až nám jednou řekli: „Tak a za měsíc bude zkouška.“ Udělali jsme zkoušku. Oni to nikam nahlásili, nikomu.

Jednoho krásného dne nám řekl náš biskup Blahník: „Bratři, tak Pán Bůh zaplať, máte to za sebou.“ Ale největší formací, právě co se týče biblistiky, jsme dostali od otce Majera. Ten se nám věnoval a nejenom tu biblistiku, ale i duchovní život, pastorační. Opravdu od něho jsme hodně získali. Přitom to byl kapucín a byl ostře sledovaný. My jsme tam bydleli u něho na farě, nebo jsme tam dojížděli na faru a on se nebál, nebál se nám dále věnovat. Až jsem žasl, jak z naší strany to bylo kolikrát neférové, protože jsme ho mohli uvést do úžasné nepříjemné situace. On přesto přese všechno nepolevil a věnoval se nám až do konce.

Poznal jste později, kdo byli ti učitelé?

Ne. Ani jsem po tom nepátral, protože mi bylo vědomo, nechť to být. Protože dodneška je situace těchto lidí z podzemí v církvi nevyřešena. Není, tady v tom, není jednota. Je jeden tábor, který říká, ano bylo to správné, bylo to dobré, bylo to navázané, a je druhý tábor duchovenstva, který je úplně diametrálně proti tomu. Já do toho nerýpu. Dělám to, co dělám, co mi pan biskup říká, tak to dělám a jsem v pohodě. Jsem v pokoji. Když Pán Bůh rozhodne, že to nebudu dělat, tak to dělat nebudu.

Kde jste získávali studijní literaturu?

Měl jsem velkou výhodu, protože ten Karel Pavlíček měl veškerá skriptá schovaná z doby, kdy studoval teologii. Říkal: „Mně už je to k ničemu, tady to máte.“ No a co bylo, to jsme si rozmnožili, nebo jsme si sehnali nějaké další... Otec Mayer nám poskytl hromadu literatury. Literatura nebyl problém, studijní materiály nebyl problém.

Cítil jste duchovní povolání před rokem 1974, uvažoval jste o kněžství?

Dostal jsem se do zvláštní rodinné situace - to bylo veliké přání mé maminky. Náš bylo doma třináct, devět kluků. Já jsem nejmladší z kluků, a ona se celý život modlila za to, aby alespoň jeden z těchto jejích synů byl kněz. Nepokrytě to na ní bylo vidět, že o to bojuje, že to je její vnitřní srdečná záležitost. Došlo to tak daleko... Nejprve jsem byl v úmění, protože jsem se nedostal tam, kam jsem se chtěl dostat. Zase režie. Využil jsem se a už se mě ujal ten Tonda Hladký a říká: „Poslouchej, ty máš ještě dva roky do vojny, udělej si střední školu.“ Já říkám: „K čemu mi to bude dobré?“ „To ti nebude nikdy ke škodě.“ Tak jsem se přihlásil, zaal jsem dělat ve střední škole pro pracující. Skončil jsem ji, a v okamžiku, kdy jsem ji skončil, přišel jsem domů a říkám: „Mami, já mám maturitu.“ Jen tak mezi sebou, já jsem se s tím nechlubil a dneska vidím její vizáž tváře, jak se na ní odehrálo, ještě ten den si vzala na pomoc mého staršího bratra. On byl jak můj táta, on byl ročník 30 a já 46, takže to byl v kovový rozdíl 16 let. On byl úžasně moudrý, chytrý, spravedlivý, ale přísrný. Já jsem ho

neml rád, protože byl tak píšný. Tak si ho vzala na pomoc, sedli si takhle naproti m a opatrn za al: „Co máš te v úmyslu dlat? Jestli chceš, my ti zafinancujeme vysokoškolské vzdání.“ A maminka už chtěla otevít pusu a chtěla íct: „a nemohlo by to...“ A Pavel ji takhle chytl a íkal: „Ml, to musí být z n ho, ne z nás.“ Tak já jim ekl, že zatím neuvažuju o žádném vysokoškolském studiu z jednoho prostého dvodu. Já jsem totiž už v té době chodil s Janou, mojí budoucí ženou, a piznám se, byli jsme do sebe hluboce zamilovaní. Otázka n jakého kn žství v té dané chvíli vbec nepipadala v úvahu. To bych nestrávil, nechat milující osobu a vrhnout se...Ne, to by nešlo. V tomto smyslu jsem to tam také naznačil a na té mamince jsem viděl, jak je z toho zklamaná.

Šel jsem na vojnu, po vojnu byla svatba. Celou tu dobu to maminka prožívala v hluboké bolesti, že poslední syn, poslední šance, která mohla být prom n na v kn žství, se neuskutečila. Já jsem to na ní viděl. Vyloženi jsem to z ní sál. Nicmén p i tom okamžiku, kdy nám dávala požehnání, kdy jsme žádali o požehnání, jsem cítil, že to tak bere, že ji to bolí, ale že to tak bere.

No a ještě jedna věc, která k tomu patří. My jsme byli na dovolené v Rohli u Šumperka a najednou pibhla ta domácí a povídá: „Ivane, máš telefon.“ Mj strýc v Olešnici, kde jsme bydleli. „Tvoje maminka je na tom špatn, honem se seber, a jestliže ji chceš vidět ještě živou, honem pije dom.“ To se mnou otásl, co se stalo. Sedl jsem do auta i se svou ženou a jeli jsme rychle zpátky do Olešnice. Tam jsme se dov dli, že maminka ten den mla mozkovou mrtvici, a že je v nemocnici. Tak já za Pavlem Pavlíkem, Karlem Pavlíkem, víte o kom je e. On byl na duchovním cvičení na Vranov a já mu íkal: „Karle, prosím t, nejel bys za maminkou ji zaopatřit? Dát jí svátost nemocných.“ „To udlej ty.“ „Já, vždy já ještě nemám ve ejnou jurisdikci.“ „V tomto p ípad ti ji dávám. Je a ud l jí svátost nemocných.“ Tak já jsem vzal svou ženu a jeli jsme do té nemocnice, tam jsem si vyžádal od sest íky, jestli bych nemohl být chvíli ku s maminkou sám. Ješt tam byla moje sestra a tu jsem musel pod n jakou záminkou poslat pry. Tam jsem jí ud lil svátost nemocných. To bylo zajímavé. Jak jsem ji držel takhle za ruku, tak povídám: „Mami, já ti te n co musím íct. Já a m j bratr Aleš jsme tajn vysv cení na kn ze pro p ípad, kdyby u nás nastala taková situace a bylo nedostatek kn ží a já ti te z pov ení mého pedstaveného biskupa ud lím svátost nemocných.“ Te mi v tu chvíli zmá kla ruku na znamení, že to vnímá, že ví, o em je e. I když nemohla mluvit, vnímala, co tam zazn lo. Nevím, jestli to bylo v souvislosti s ud lením svátosti, nebo jestli to bylo v souvislosti s nemocí, zaaly jí kanout slzy z o í. Já dodneška v ím tomu, že tam ta maminka, na smrtelné posteli, nakonec zjistila, že ta její modlitba za dar kn žství pro svoje d ti nebyla nadarmo, a s touto – v uvozovkách – radostí odcházela na v nost. Jak je to propojené. Celý život se ta žena za n co modlí a íká: „Pane, tak kde jsou ty moje prosby.“ „Neboj, já je slyším. A ud lám z kamene živého lov ka.“ Najednou já „žená“, ty i d ti, jí eknu, že jsem kn z. No to bylo pro maminku, která byla vychovávána v úpln jiné době. To by si nedokázala srovnat, že by „žená“ mohl být zároveň kn z. Asi jí to trvalo, než si to p ebrala, že to teda je možné, ale dneska, na v nosti, už tomu rozumí a už to chápe. Já siln cítím, jak mi v tom pomáhá, opravdu, a nejen ona.

Jak prob hlo Vaše sv cení, byl jste p eveden k eckokatolické církvi?

Takhle ped vysv cením nám náš pan biskup Blahník ekl: „Brat i budete vysv cení pro oba rity, východní a západní. Co bude potom, až se situace znormalizuje, vám nedokážu odpov d t. To už je věc biskupa, který se bude o vás starat, pod jehož jurisdikci budete spadat.“ Takže my jsme byli vysv cení pro oba rity.

V ty iadevadesátém došlo k tomu, že si nás zavolali do Prahy a tam jsme d lali ty zkoušky. Na záv r t ch zkoušek jsme p íšli za n jakou paní sekretá kou, já nevím, co to bylo.

Veliký papír. „Jméno. Vy jste římskokatolík, vy jste ženatý, tak co hodláte...“ Jak jsem říkal, měli jsme tu možnost: převezt do laického stavu, nebo zůstat jáhen v západním ritu a tu tu možnost byla ta, že bychom přestoupili k eckokatolíkům a získali východní ritus. Na to jsem se zarazil. „Ale já mám informaci od mého pana biskupa, který mi sdělil jinou. Mně bylo nabídnuto, že mohu sloužit v obou ritech.“ Je to překvapilo. Také to bylo moje přání být v obou ritech. Pro mě vystupovat z církve a vstupovat do jiné. Pro mě, věku to te škařed, hodit za hlavu kněžství. To jsou, to byly pro mě nepochopitelné věci, to jsem nedokázal strávit. Tak jsem tam zůstal třeba před tou paní, která říkala: „Tak se rozhodněte.“ To bylo úplně, jak jsem na krk. Já jsem řekl: „Já nehodlám přestoupit k jiné církvi. Také nehodlám vzdát se té duchovní služby, no co mi zbývá, jáhenství.“ Napsala jáhenství a bylo hotovo. Ex post jsem se dozvěděl, že jsou dodneška výjimky, kdy mají oba dva rity a jsou ženatí, tak to jsem si položil otázku, proč když Petr, tak ne Pavel? To je věc, které ještě dnes nerozumím a nechápu, ale přijímám to jako vůli Boží, protože to ani nemusím chápat.

Dostal jste nějaké úkoly pro vysvěcení?

V prvé řadě po předání dostudovat, protože jsem ještě nebyl dostudovaný. To byl náš prioritní úkol. Pak nám řekl: „Tak hoši, už jste kněží, tak jste povinni se ráno a večer modlit breviář. Jako kněží byste měli chodit minimálně jednou za měsíc ke svátosti smíření. Musíte chodit minimálně jednou za rok na duchovní cvičení. Teď, abyste si nemysleli, že se u toho budete „flákat“, tak dostanete, každý z Vás, za úkol zajistit určitou skupinu lidí, která se na Vás bude obracet. Oni nebudou vědět, co jste za, ale přijdou za Vámi s cílenou věcí a Vy musíte být připraveni jim posloužit.“ Byly to vyloženy otázky z katechismu, ale speciální otázky z katechismu na jejich situaci, kterou prožívali. Jak to mají řešit, co je správné, co je špatné atd. Tak to jsme dostali za úkol. To byla skrytá pastore. On nám posílal ty konkrétní lidi, oni si nás vyhledali. My jsme se neptali, odkud jdou. Oni řekli: „Posílá mě Josef.“ To bylo krycí jméno. „Poté bych s Vámi mluvit.“ Tak jsem si ho vzal domů, tam jsem uvařil kávu nebo čaj, a tam jsem si s ním třeba tu hodinu povídal. Také to byla naše pastore.

V těch farnostech na Vysočině to probíhalo v době, kdy ten farář vyhlásil svátost smíření, předně tím. Takže před Velikonocemi, před poutí, před Vánocemi, já nevím předně tím. Měli nějaký doprovod ke zpovědi, tak nás vždycky pozval, dal nám soupis vesniček. Ráno za neš a v poledne skončí a jedeš. Takhle jsme objížděli ty vesničky a tam jsme posluhovali svátostí smíření.

Setkal jste se ještě někdy s Vaším světitel, biskupem Peškem?

V životě. Tam poprvé a naposled. To je zajímavé, přitom už z toho prvního setkání s ním byl úžasný dojem - pokorný, vstřícný, takový táto. Opravdu biskup, jak bych si představoval, biskupa s velkým B. Žádné mazání medu kolem pusy, ale byla na něm vidět úžasná dobrota a trpělivost s tím, koho bude třeba vysvěcovat, protože málo naplat, my jsme byli svým způsobem nedotažení, nedokonalí, ne úplně tak připraveni, abychom se mohli z fleku ujmout role pastýře. Naprosto, já to přiznám, to nám chybělo, protože jsme to dělali sporadicky, tajně a jenom úsečně a bez možnosti konfrontace, jestli to je, nebo není, správné. Nicméně ten pastýř, biskup Jindřich Pešek, na mě přenesl dojem, že takového bych já chtěl být biskupem.

Udržoval jste kontakt s biskupem Blahníkem?

Pravidelně. Zval nás pravidelně, třeba v té době postní, velikonoční, adventní, k sobě do farnosti. Velmi riskoval, protože on byl pod drobnohledem. Dokonce on šel tak daleko, že

když jsme přijeli: „Tady sedneš do auta. Tady máš seznam vesnic, které mám na starosti, tam budeš zpovídat a budeš tam mít mši svatou.“ Vyjeli jsme a sloužili. To byla škola života, to byla opravdu škola života v tom smyslu, že jsem byl, když to eknu po svém, že jsem byl hozen do vody a plaval. Tam jsem pocítil, že m B h k tomu povolal, k této roli toho kn ze, pastý e. Ned lám já, já sem jenom loutka, prodloužená ruka. T eba ty svátosti smí ení, to bylo n co fantastického, nebo potom ta mše svatá, p edstavte si vystoupit na ve ejnosti p ed lidi, kte í vás vnímají a p ijímají jako kn ze a já jim tam zprost edkuji nejsv t jší p ijímání. To bylo n co, to si dovolil Josef Blahník. To bylo pro n ho úžasn riskantní, strašn riskantní, ale on to riskoval.

M li jste za socialismu n jaká specifika pro liturgii slouženou doma?

Já jsem použil zásadn misálek, který jsem k tomu dostal a je fakt ten, že jsem se tam hodn u il ty neprom nné ásti latinsky, už z toho d vodu, že jsem nemohl vylou it, že m n kdo z d tí poslouchá. Což se potom potvrdilo. „Tati co jsi to tam „mlel“, já jsem tomu nerozum la.“ „Jak to, že jsi m poslouchala, už jsi m la dávno spát.“ Takže to jsem se u il latinsky a jinak jsme používali všechno - tení, evangelium - v eštin .

Kolik lidí bylo zapojeno ve Vašich aktivitách a jaké byly?

Ze za átku se to vždycky motalo tady kolem tohoto kostela (sv. Tomáše v Brn). Jakmile se dov d li, protože byli úžasn la ní po n jaké duchovní potrav , že je n jaký seminá , že jsou n jaké duchovní obnovy, jakmile se dov d li, že existují n jaká spole enství lidí, kte í se schází po bytech, po tom byl veliký hlad, tak veliký hlad, že jsme museli n kolikrát íct: „Ne, už nem žeme, jsme plní.“ Nás se t eba doma v byt sešlo dvanáct a lidí nebyli hloupí. Sousedí: „Co tam d láte, pro se tam scházíte, a pro se scházíte pravideln , atd.“ Samoz ejm to nešlo ututlat do té míry, že jsme si t eba nezapívali. Takže ze za átku byl po t chto v cech veliký hlad a nás úžasn fascinovalo, že ten hlad byl mezi mladými a mezi manžely. To bylo strašn d ležitě, protože rodina, v té dob , když kon il komunismus, byla zdevastovaná a nejistá.

Já vím, že když jsme vychovávali naše d ti, tak nebylo žádné náboženství, zvláš ve m st . „Jo, ty chceš dát dít do náboženství, tak my ti to dáme pocítit.“ Tak jsme to nelámali p es h l, že bychom se „šprajcli“ a za každou cenu si to náboženství cht li prosadit, ale ud lali jsme to jinak. My jsme se p kn setkali doma, pozvali jsme tam p ehršel d tí od našich známých, pozvali jsme si odborníka na náboženství, tak se naše d ti vzd lávaly v náboženské výchov . Odsud byli ti lidé, kte í si potom vzájemn sd lovali. „Ty, tam m žeš ud lat toto.“ „Tam je spole enství pro manžele, tam je to pro mladé, tam je to pro snoubence...“ Takhle se to dostávalo do podv domí lidí a vzájemn jsme si tímto zp sobem sloužili. Až potom jsme si prošli tou charismatickou obnovou, to byl seminá . Tak jsme se orientovali na ten druh služby, který nám sed l, to už jsem byl v komunit . Tam už jsem se v noval manžel m.

Jaké byly Vaše aktivity p ed vysv cením na kn ze?

P ed tím rokem 1976 to bylo poznamenáno tím, že jsme se scházeli na farách. Fará , který se nebál, který nebyl pod Pacem in terris, tak on byl sice sledovaný, ale on to dokázal tak ud lat, že jsme se tam mohli scházet, a scházeli jsme se tam. To byl ten fará , který nás svým zp sobem formoval.

M žete jmenovat n jaké kn ze?

To byli r zní otcové, m žu jmenovat: Karel Pavlí ek, ten byl tady v Mod icích a Moravanech, Lojza (Alois) Perni ka, který potom pozd ji byl v Tel í a Josef... te p sobil tady u Minorit , František Koutný. To byli kn ží, kte í se opravdu nebáli, nebáli v tom smyslu, že když za nimi n kdo p išel a cht l po nich n co mimo rámec jeho služby, tak od toho neutekli.

Jak se prom nily Vaše aktivity po vysv cení?

Až jsem byl vysv cený, tak jsem dostal od mého nad ízeného pana biskupa ur ité direkce, abych se neprozradil. To znamená, že jsem to musel d lat ve vší tajnosti, a musel jsem to d lat po ád jako táta, laik. Nemohl jsem se ani sl vkem zmínit o tom, že mám n jaké sv cení. To nešlo, protože... A k tomu dokonce jednou došlo... S Bédou, tady ti tátové, jsme si dali sch zku, n kde kousí ek od Rychnova nad Kn žnou v takové chat , chalup uprost ed les . Tam za námi p ijel pan doktor Zv ína. Jeden z t ch našich brat í byl tak pe livý, že si napsal do svého dení ku adresy všech t ch zú astn ných tát . Co se nestalo. Za dva, za t i dny jednoho z t ch našich brat í v Praze zatkli. Odvezli ho n kam a tam z n ho všechno dostali a dostali z n ho i ten seznam.

Oni tam m li všechno napsané, tak si nás jednoho po druhém... P kn pro nás p ijeli do práce. To vidím jak te , byl jsem ješt u Dopravního podniku, špinavé modráky. Najednou se otev ely dve e od dílny, n kdo cizí, neznámý: „Kde je tady pan Synek... Jste pan Synek, tak p jdete s námi.“ „A kam?“ „To se dozvíte.“ Te stál jeden p ede mnou, jeden za mnou, tak m dovedli až k autu, kde m posadili a zavezli m do Bohunic, do v znice. Tam už na m ekal n jaký kapitán z Prahy, n jaký vyšet ovatel, a ten m tam p kn celé odpoledne dusil, ale opravdu natvrdo. Na za átku mi mazal med kolem pusy. „Podívejte se, to je formalitka, když nám všechno eknete, tak je to v pohod , tak nemáme dál co ešit.“ Tak jsem zbyst il a nic ze m nedostali. Pak zavolali bráchu a pak si zavolali ješt jednoho. Nic z nás nedostali. Ale tentokrát jsem se ocitl opravdu tvá í v tvá n komu, kdo nás nemá rád a kdo ud lá všechno pro to, aby nám mohl ublížit. To bylo takové nep íjemné, ale zajímavé, že to ve mn nikdy nezanechalo stopu n jaké nenávisti, n jaké agrese, nebo n eho, že bych se mu cht l mstít. Ne, naopak, když jsem to potom doma filtroval se ženou, tak ona povídá: „ Víš co, dáme to do modlitby.“ A to odplavalo, to je vlastn postižený bratr, který je momentáln ve služb zla a on za to vícemén nem že. Takže takto jsem to p kn ze sebe dostával ven.

Jak jste se dovídali o takovém seminá í, který jste práv uvedl?

Jestliže m lo dojít k takové akci, tak se poslala písemná pozvánka a tam se napsalo, *budeme trhat t ešn tam a tam, tehdy a tehdy, p ije te*. To už jsme v d li, že to nejsou t ešn a v d li jsme, že tam p ijede n kdo, kdo nás bude vzd lávat. Tenkrát tam p ijel pater Zv ína, takže takhle to fungovalo. Svolával to, pravd podobn , to já nevím, ale ten bratr, který tam m l chaloupku. Jeho jsme jmenovali krycím jménem D da. Já nevím, jak se jmenoval ve skute nosti. Ten si to všechno obvolal. On v d l, že ten je kn z, ten je kn z, to on v d l. Jak to v d l, to nevím.

Nebyl do t chto aktivit zapojen biskup Zahradník?

To já opravdu nevím. My jsme mu íkali D da. To musel být n kdo, kdo to podhoubí všechno znal.

Probíhaly tyto akce kontinuáln v sedmdesátých a osmdesátých letech?

Já jsem na takových setkáních byl se svým bratrem aspoň desetkrát. Ale že by tam byla nějaká kontinuita, že by to bylo nějaký začátek a konec, tak to ne. My jsme vždycky někde kam přijeli, tam byl kantor, ten nám dal určitá punkta... Bylo to na různých místech. Samozřejmě to nemohlo být na jednom místě, to by se „prolátlo“.

Kolik Vás na tyto semináře jezdilo?

Tam (u Rychnova nad Kněžnou) nás tenkrát bylo dobrých dvacet. Možná víc, jenže ubytujete dvacet lidí, to není sranda. Pamatuji se, jak už byl večer a už se mělo jít spát a ten pater Zvěřina říkal: „Já jsem revmatický, já jsem zimomřivý.“ Tak si lehl vesele pod duchny, my všichni ve spacácích a on si vzal duchnu.

Setkali jste se s doktorem Zvěřinou během Vašeho studia?

Na zkoušky jsem k němu nechodil, ale chodil jsem k němu několikrát na jeho punkta. Ta punkta nebyla zaměřená přímo na to, že bych byl student teologie, ale byla to punkta, která byla spíše na duchovní život. Pro mě úžasně obohacující. To bylo něco, co jsem vnímal a poslouchal s otevřenou pusou. Dodneska z toho mám to, že kněžství, potažmo jáhenství, je v první řadě služba radosti. To jsem si od něho odnesl. Teď už ten můj další učitel, školitel, profesor Marek Mayer, to bylo něco úplně opačného. Ano, on byl také plný radosti, ale on byl tak svázaný touto rolí, že je kněz, že mě to až... Tak to já v životě nemůžu dosáhnout. Takové výšky. Kdežto ten Bedřich (*Provazník*) i ten otec Zvěřina, oni v tom byli tak ponořeni do té radosti, že je to neblokovalo v žádném druhém úhlu a o to mně tady šlo. Nevytvorit si pro sebe nějakou bariéru, že jsem něco a tím mít zamezený přístup k tomu druhému. Naopak, být tak prostý, tak obyčejný, tak radostný, že toho druhého přijmeme a neodtáhneme. To mě naučil otec Zvěřina, tady toto.

Jak jste se s doktorem Zvěřinou seznámil?

Bylo společensví tatínků. Do toho společensví tatínků jsme byli, já už nevím kým, pozváni, abychom prožili společně celý víkend. To první setkání, nebo několikáté, bylo u toho Dedy u toho Rychnova. Byli tam Jiří Kaplan z Prahy a všelijací další, to jsem taky zíral a najednou tam přijel otec Zvěřina. Teď tam s námi prožil dva dny, dva dny nám tam vyprávěl, co je role táty a co je role duchovní. Říkal: „Tak bratři, zkusme nalézt společného jmenovatele. Jde to skloubit? Ze začátku. „Otec, je to náročné, ale jde to.“ Říkal: „Co je náročné? V první řadě jste pastýři ve svých rodinách, teprve potom můžete být pastýři ještě k tomu stádu, ke kterému Vás pošle biskup, ale v žádném případě nesmíte zanedbávat svoji rodinu, protože to by bylo postavené na hlavu.“ Naopak ukázal nám cestu, že lze obojí skloubit. To bylo fantastické, že to lze. „Je to náročné, protože sami víte, jak je náročné postarat se o rodinu, ne po té stránce finanční, ale vůbec o rodinu, aby ta rodina šla k Bohu a teď vedle toho postavte ještě službu někomu jinému, v roli toho kněze atd.“ A on nám to krásným způsobem vysvětlil, že to lze, ale že je to náročné.

To společensví tatínků bylo složeno z vysvěcených kněží?

O tom se tak vůbec nemluvilo. Dobře, že se o tom nemluvilo, protože se objevil deníček u jednoho z nich a „policajti“ mě lišerně na bílém, kdo tam byl. My jsme se úzkostlivě vyhýbali, co se týká kněžství, mluvit o tom, kdo jsme, co jsme. To tam nezaznělo, jenom z té přednášky. On tam mluvil o kněžství, pro koho to vlastně byla přednáška? Pro táty,

nebo pro n jaké duchovní osoby. To by mohlo zmást, ale v ím tomu, že ta p ednáška se nedostala komunist m do ruky, protože to by bylo n co.

S doktorem Zv ínou jste se setkal až po sv ení?

Ano, p esn tak.

Mezi Vašimi aktivitami byla i spole enství, vystupoval jste tam jako kn z?

Ne, to se nesm lo, až do revoluce. Krom ženy a t ch pár kn ží, toto o m nikdo nev d l. Je zajímavé, že už v té dob hluboké totality, Josef Blahník, náš biskup, ekl: „Budete chodit na duchovní pomoc do jedné vesni ky na jižní Morav . Tam je fará em Vojt ch Cirkle.“ Jak to bylo prorocké, protože Vojt ch Cirkle, náš sou asný pan biskup, už tenkrát o nás v d l, že jsme tajn vysv ení kn ží. Už jsme tam k n mu jezdili, t eba ke zpo di atd. Když už se schylovalo k revoluci, tak nám biskup Blahník ekl: „Brat i, za chvílku to pukne a až to praskne, tak se oficieln p ihlásíte každý u svého biskupa a on už o Vás bude v d t.“ U nás to bylo jednoduché, protože on o nás v d l.

Ale nezapomenu na tu kv tnou ned li t sn po p evratu, už sbalený, už se lou ím se svojí ženou, najednou telefon. „Tady je Vojt ch. Kampak jedeš.“ „Na duchovní cvi ení za otcem Pot kem.“ To bylo krycí jméno pro patera Mayera a on o tom v d l. „Tak prosím t , od tohoto okamžiku nevystupuj už nikdy jako kn z.“ „A pro ?“ „Já ti to potom vysv tlím, te ti to nebudu vysv tlovat, protože budete muset jít na p esv ení „sub condicione“. To bylo na ízení asi z íma. Nevím, jak to bylo. To byla pro m pecka, že od tohoto okamžiku nemohu sloužit mši svatou. S tím jsme p ijeli za tím otcem Majerem Pot kem, a íkáme mu to, a íká brat i poslušnost je nejkrásn jší, nejd ležit jší ctnost, tak jsme to akceptovali.

Kdo všechno v d l, že jste kn zem za socialismu?

Za prvé o tom v d la pouze moje žena, m j bratr a jeho žena, kte í byli u toho sv ení a pak taky ješt jeden sv dek, Josef Smola z Jihlavy, plus sv titel. Karel Pavlí ek, který m na to sv ení vyslal a Josef Blahník, m j biskup pro tu dobu. Tito lidé o mn v d li. Dlouho, dlouho ten okruh se nezv tšoval. Z jednoho prostého d vodu, kv li utajení. My jsme si nemohli dovolit poušt t si pusu na „špacír“, aby kv li nám nemohl být n kdo nespravedliv uv zn ý a to by byl, že ano. Tak jsme to opravdu striktn tajili dlouhá, dlouhá léta.

Až se to potom ta situace za ala uvol ovat, až se to za alo tak n jak v d t, že to asi nevydrží, tady ten režim u nás, tak se to potom za alo, pomalinku, mezi ty nejd v rn jší p átele, o nichž jsme v d li, že nebudou nikam utíkat, že to nebudou dál šeptat, tak jsme si dovolili n jakou tu poznámku. Nicmén zajímavé bylo, že ti lidé v našem okolí n co tušili, oni to na nás n jakým zp sobem poznali. Nepojmenovávali to, neoslovovali, nebyli zvědaví, ale ex post jsme se dozvíдали. „To já jsem o tob dávno v d l.“ Já íkám: „Jak? To bylo vid t?“ Jak to v d li, my jsme to zkrátka nevytrubovali.

Setkal jste se s biskupem Davídkem, v d l jste o n m?

To jsem sice v d l, ale já jsem se s ním nikdy nesetkal. On už m l vysv enou adu biskup , následovník , a já jsem byl práv až v té druhé ad , m vysv til Ji í Pešek. Blahník m formoval, p ipravoval, ale on byl tak sledovaný, že on necht l podstoupit to riziko, aby neuvedl do koloto e té mašinerie ješt další, tak pov il Ji ího Peška, který nebyl tak sledovaný.

Byl jste v kontaktu s nějakou jinou skupinou skryté církve?

Ne. Totiž vtip byl v tom... My jsme byli neustále nabádáni k tomu, o čem nemluvit. A když se muselo mluvit, tak nejmenovat, a když se muselo jmenovat, tak opravdu jenom s největší opatrností. Tak se nám taky stalo, že jsme rodině Kaplanové z Prahy – 12. dítě – Jiří Kaplan, Marie Kaplanová. Protože měli hromadu dětí, tak jsme si vzájemně pomáhali. „Brácho, pojď, naložíme plné auto merunk, tady toho máme, že nevíme, co s tím, a zavezeme to Kaplanům do Prahy.“ Tak jsme naložili auto a o půlnoci, abychom nebyli viděni a slyšeni, jsme jeli do Prahy. Zajímavá věc. Půjeli jsme k té vile a ona byla prázdná, nikdo tam nebyl. Dveře otevřené, branka otevřená, volám telefonem: „Jirko.“ „Jo, dejte to tam, neboj.“ „Ale tady je to otevřené.“ „My nezamykáme.“ Tak jsme tam poskládali pár bedýnek merunk. Sedli jsme do auta a jedeme zpátky. No, nesbalili ho druhý den? Kdyby to bylo o den posunutě, tak nás tam taky „na apali“. To je zajímavé, jak to ten anděl strážný všechno chrání. Takže my jsme takové kontakty měli, ale vůbec jsme o sobě nevěděli, že máme nějaké teologické vzdělání, nebo že jsme vysvěcení. To se opravdu tutlalo. Bylo to dobré, že se to tutlalo, protože se tím uvádějí do nebezpečí takoví lidé, kteří byli potom tvrdě postihováni – biskupové.

V noval jste se nějakým v dním disciplínám?

No abych byl upřímný, ono vyplynulo z mé praxe, když jsem do toho skočil, po tom převratu. Oficiálně jsem byl ustanovený tady u Tomáška (*kostel sv. Tomáše v Brně*), tak je úplně rozdíl, když přejdete na vesnici pro úplně jinou generaci, a když vystoupíte tady, kde je plný kostel intelektuálů. To je úplně o něčem jiném. Jednoho krásného dne mi řekl pan farář: „Tak zítra k tíš.“ Já jsem se rozklepal, plný kostel lidí. „A budeš k tíš při mši svaté.“ Já jsem se na to nepřivrhoval, chystal. Najednou po prvním, po druhém, po třetím k tomu jsem zjistil, že to je nádhera. To je takové pole působnosti, takové pole neorané. Když o tom malém lovíš k tomu žete povídat, co je to za zodiak pána Boha, jakou odpovědnost mají, jakou důvěru ten Bůh do nich vkládá, no to je něco nádherného. Takže jsem objevil, že můj Bůh volá k tíš. Tak povídám, no to je dobré, tady je k tomu hromada.

Za nic na světě jsem nechtěl pohřbívát. Já jsem úžasně emocionální, a když se mi tam někdo rozbrečí, já bych brečel s ním. Do chvíle, až mi jednou Petr řekl: „Ty, já dneska nemám čas, budeš pohřbívát.“ Já na to: „Petře, neblbni, já jsem to ještě nedělal.“ „Přijdeš jednou se mnou, já ti to ukážu a pak už budeš chodit sám.“ Jé, to bylo těžké, to bylo náročné a opravdu plná aula krematoria. Plno lidí, usazená rodina a najednou jsem zjistil, jak tam je ještě poslední šance jim říct, že na něj Bůh čeká. A že ten nebožtík, který je tady v té rakvi, že oni všichni jsou svdkové toho, ne prokurátoři, že on byl dobrý, jinak by tam nebyli. Oni jsou tu proto, aby poskytli poslední službu lásky. Jinými slovy vnímají, že mu něco dluží. Co mu dluží? Lásku, i když on lásku rozdával, nemusí se bát setkat se s Ježíšem. Najednou jsem zjistil, že se tam dá ty lidi povzbudit ve věce. Dneska se už vůbec nebojím „krematoria“. Mám jich třeba 60 za rok.

Znáte dílo de Chardina, jak ho hodnotíte?

Jenom jsem od něj četl nějakou knížku, ale že bych ho studoval nějak víc a do hloubky, tak to ne. Ale zaujal mě, ale zase na druhé straně jsem slyšel hromadu kritiky na něj. Takže jsem po něm jak moc nepátral, ale jeho myšlenky mě oslovily.

Jaký je váš vztah k evoluci?

Nemám s tím problém, p ikláním se k názoru, jako má Marek „Orko“ Vácha a íkám si, že kdyby toto bylo po ádn lidem vysv tleno, ale po ádn , a netutlalo se to, tak už je v tom daleko víc pokoje a klidu. Protože toto lidi jenom rozd luje a nerozd luje je to, co by o tom slyšeli, ale to, že tomu nerozumí. Neví, o co jde. N kolikrát tady „Orko“ byl, a m l tady v tomto kostele p ednášku (*kostel sv. Tomáše*), a lidé ho potom zaplavovali otázkami. „Toto kdybychom v d li, tak se na to díváme úpln ějinak.“ Toto lidem chybí.

Jakým zp sobem jste získával ú astníky Vašich aktivit?

My jsme prod lali charismatickou obnovu a ú astníci té obnovy na konci dostali za úkol, aby to nezabalili, ale pokračovali dál, t eba tím, že si vytvo í modlitební spole enství a v tom pokračují dál. To byla jedna v c. To se tak rozmnožilo, že jsme museli lidi od íkávat. „My bychom cht li s Vámi do „spol a“.“ „Nezlobte se, vytvo te si svoje. Nás už je tady hromada.“ Takové modlení, když tam p ijde dvanáct lidí, to si nikdo ani neškrtně. To je jedna v c.

Druhá v c, když už jsme byli v komunit ě Emmanuel a prezentovali jsme lásku a pravdu pro manžele, tak jsme to d lali takovým zp sobem, že jsme jeli do farnosti, promluvili jsme si s fará em a jemu jsme to nabídli. Když jsme získali fará e, tak jsme m li vyhrané. Protože fará hned po mši svaté p ivolal lidi a íkal: „Te vám manželé ti a ti n co eknou.“ Když jsme skon ili, tak on íkal: „Doporu uji, znám to.“ Ješt ělepší pecka byla, když ten fará byl s námi u toho, co jsme tam nabízeli. Když ten program prožíval s námi. Dolní Bojkovice – inka – vždycky strašn moc lidí. To záleží na tom fará i, jestli je tomu naklon ěný, jestli ho to zaujme, jestli vnímá pot ebu dát t m farník m n co nového, nejen co si myslí, že je od n ho správné. Tak to šlape, tak to funguje, takže my jsme jeli do farnosti, tam jsme jim to nabídli a už jsme jeli. Ne íkám, že jsme všude byli p ijati s otev enou náru í, t eba jsme se v Bíteši setkali s tím, že chlap vystoupil uprost ed toho našeho povídání a za al do nás rýt. Dost škared , provokativn . Nebylo to pokaždě, že by nám fandili všude. Našli se provokaté i, ale nás to neodradilo. Tak co, máš sv j názor, tak máš sv j názor. Nechceš to slyšet, tak b ž dom a s pánem Bohem, hotovo.

Znal jste se s biskupem Bed ichem Provazníkem?

Jist , Běda Provazník byl ělen naší komunity Emmanuel. Byl také biskup a také on to byl, kdo m tenkrát uvedl do klidu. Když já jsem byl trošku roz ílený, nejistý s tím uplatn ěním. Když se ta situace zpravila, tak mi vadilo, doslova mi vadilo, že tak trochu nepo ítají s námi, v tom kn žském ú ad . Tak jsem s tím problémem šel za Bed ichem a Bed ich povídá: „Podívej, Ivane, vždy to je úpln jedno, jsi služebník, a je jedno, jestli sloužíš na post kn ze nebo na post jáhna. Já jsem také biskup a v bec mi nevadí sloužit na post kn ze. To není d ležité. D ležité je, jak k tomu p istupuješ, jak to vnímáš. Nota bene, tady je strašn d ležité p ijmout v li biskupa, to on nese zodpov dnost, ne ty. Tvoje zodpov dnost je p ijmout to, co on ti ekně.“ Od toho okamžiku jsem m l klid. Už jsem nezehral, už mi to p estalo vadit, už jsem byl v pokoji. Také to m lo hlubší dopad na moji službu, já jsem najednou nebyl rozpolcený, a skute n celou svou bytostí, mohutností, já nevím ím, jsem se upnul na tu službu jáhenskou. Zjistil jsem, pane to je tvá v le, tak co bych se tady otá el po n ěm. Jo, kdybys m l jiné zám ry, jsem p ipravený, ale ty chceš po m toto. Beru to a už se neotá ím po n ěm jiném, protože to není dobré.

Jsou p ípady, znal jsem p ípady, které se zatvrdily, zasekly, když nem žu d lat kn ze, tak si to budu d lat soukrom . Což jsem tedy pokládal za velmi, velmi špatné, protože tady musí být hlava biskupa, pastý e. Tady si nem že každý d lat, co chce. Od té doby jsem m l pokoj, úpln klid, i když ne íkám, že ve skrytu srdce bych rád sloužil. Také, když jsem na mši

svaté, říkám konsekrační slova. Říkám je s tím, že promůj, jestli to je proti němu, to nevím, ale já v tu chvíli mám pokoj. Já to říkám z titulu mého sv. cení a ne říkám to na veřejnosti. To je můj postoj při mši svaté, ne říkám to nahlas, říkám si to v srdci.

S biskupem Provazníkem jste se seznámil při jaké příležitosti?

S Bedřichem Provazníkem jsme se seznámili ještě v době totality, protože už tenkrát probíhal seminář charismatické obnovy, jehož on byl součástí. Byl jeden z mnoha služebníků, kteří potom touto obnovou procházeli, doprovázeli ji modlitbou. My jsme jednou byly určení do jeho skupiny, tam jsem byl v prvním kontaktu s ním. Včera jsem nevěděl, že je nějaký tajný sv. cený. To jsem včera nevěděl, ale tam už mě oslovil svým duchovním šarmem. Najednou nadešel den D, hodina H a oba dva jsme se ocitli v komunitě. To bylo v jednadevadesátém. Tam už jsem sobil on jako kněz, to je zajímavé... Ze začátku ještě ne, ale on musel projít taký tím prozkoušením. Na tom prozkoušení byl a to prozkoušení bylo v devadesátém čtvrtém roce, dříve do té doby asi nemohl veřejně sobit jako duchovní osoba, až po tomhle prozkoušení, protože teprve tam jsem se to o něm všechno dozvěděl.

Do té doby jste nevěděl, že je tajný vysvěceným knězem a biskupem?

Nevěděl. To tenkrát ani nebylo zdravé, protože by se to dostalo do povědomí mnoha lidí. To bylo opravdu nebezpečné, a i když... „Jo, já to znám, ty jsi spolehlivý.“ Byli jsme všichni opatrní.

Jaký je Váš názor na sv. cení ženatých mužů a žen ve skryté církvi?

Co se týká žen, tam jsem zásadně proti, protože nevnímám až tak velkou potřebu tuto situaci řešit - k ženám. Žena má svoje specifické místo, v církvi má nezastupitelné místo a nemyslím si, že by byla potřeba, aby ona byla tou, která bude vykonávat svátostné kněžství.

Co se týká ženatých mužů, jsou situace, kdy bych se tomu nebránil. Když je situace normální a všechno jde, jak má být, pro sv. tit. ženaté muže, ale jsou situace, konkrétně třeba u nás ta situace byla a dodneška je. Není lepší, vezměte si, že letos se přihlásili dva kluci do semináře. Z toho je vždycky padesát procent odpad. Dobře, dneska už se sluší farnosti. Sluší farnosti, a když se zeptáte kněze, on má tyto mše svaté za neděle. No co to musí být za mši svatou, ta třetí, čtvrtá mše. To už ten člověk absolutně neví, co tam dělá.

Já jsem si to vyzkoušel, když jsem jel támhle do Bohutic na bohoslužbu slova. Kněz tam má tyto mše svaté. Říká: „Prosím tě, já už blázním, pomoh mi tady pomoci.“ Když chcete jet naplno, tu liturgii s nimi prožít a dát tam do toho celého člověka, tak to jste „vyšávený“ do slova a do písmene. Teď si představte tyto liturgie. To je vrchol, to je obecnictví, to není pastorační. Takže tady bych se opravdu klonil k tomu, aby ti vybraní chlapci, kteří mají povolání, aby ho mohli dělat, ale jestliže je praxe v západní církvi taková, tak Pán Bůh ví, pro to tak dělá. Já to dělám ze svého pohledu...

Měl jste za minulého režimu strach?

Měl jsem strach, měl jsem opravdu strach, protože jsem měl rodinu a nevěděl jsem, co mě čeká. Oni měli takovou moc, že mohli zavítat a co rodina? To je nezajímalo, že žena nedělá, že je doma a stará se o děti, to je nezajímalo. Takže to jsem měl opravdu strach.

Měl jste někdy pocit, že Vás sledují?

No, že bych to přímo viděl, to ne. Ale tenkrát mne pater Mayer i pater Pavlíček upozornili. „Ivane, dávej si pozor, jsi sledovaný, ani nevíš, kolik lidí na Tebe dává pozor.“ Na to jsem řekl: „Prosím tě, jak jsi na to přišel? Z čeho to vyplynulo, tady ta starost a péče?“ „Dostali jsme signály, že si občas pouštíš pusku na špacír, tak si na to dávej pozor.“ Tak jsem si na to opravdu dával pozor, protože za několik dní si mě zavolal šéf v práci a povídal: „Prosím tě, v čem ty vlastně jsi?“ Já říkám: „O co ti jde?“ „Tady se začínají lidi o tebe zajímat, dej si na sebe pozor.“

Tak jsem zbystrčil a opravdu jsem si od té doby dával pozor, protože to nešlo utulnat. To stačilo říct někomu z kamarádek. Dítě ve své bezelstnosti se prozradí u kamarádky a to nevíte, co jsou to za kamarádky. Ta to řekne doma a už jsou lidi našpicovaní a už si dávají pozor. Tak jsme to trošku začali filtrovat a bylo to opravdu těžké. Protože v té době, já jsem byl vysvícen na kněze a denně jsem doma sloužil mši svatou a to se nesmělo dozvědět žádné dítě, a s námi žila v domácnosti ještě babička - maminka mé ženy. Ta se to taky neměla dozvědět. To si nedovedete představit, jak takový veer vypadal. Já jsem se musel zavít do ložnice nebo do obývacího pokoje, a protože v tom obývacím pokoji byla ještě postýlka, kde usínalo jedno z našich dětí, tak jsem vzal deku, přehodil jsem to přes tu postýlku, odsloužil jsem mši svatou, máje za to, že to mám přikrytý. Po půlnoci, až to dítě vyrostlo, tak mi povídá: „Tati, já jsem dobře v dědě, co tam děláš. Já jsem si vždycky oddělala deku a pozorovala jsem tě. Tys tam dělal jako pan farář v kostele, že?“ Nevěděla, o co jde. Tak takové riziko jsme podstupovali, protože kdyby přišlo na věc, a ti „estébáci“ by přišli k nám, tak pro nás nebyl problém, aby to z těch dětí dostali.

Takže takhle na hraně jsme riskovali a nešlo jen o nás a naši rodinu, ale tady bylo v nebezpečí daleko víc lidí, protože by se určitě dostali ke všem zdrojům. Ke všem těm lidem a všichni by určitě pozavírali. Takže to byla úžasně riskantní věc, tady toto. Díky Bohu, že přišla revoluce, a že se to úplně změnilo. Ale v té době, od toho šestasedmdesátého až do té revoluce, šlo o „kejhák“. Zajímavé je, že mně to nevadilo. Já jsem si uvědomoval to nebezpečí, ale já jsem z toho neměl strach. Tenkrát v těch Bohunicích, u výslechu, tam jsem měl strach. To byl tak „fikaný“ lov k, ten vyšetřovatel, on dával takové rafinované otázky, že jsem opravdu z něho cítil, jak mně nemá rád a vůbec to podhoubí náboženské, že nemá rád.

Jak jste přijímal závěry II. vatikánského koncilu?

Úžasně pozitivně, protože já jsem si uvědomoval na život církve, jak je tlačena poád do kouta a čím dál víc... Přitom, když to srovnám se situací, ve které jsem vyrůstal, když si vezmete, že nás ve třídě bylo 28, a 26 i 25 žáků šlo k prvnímu svatému přijímání, to bylo něco. V deváté, v osmé třídě to byly trosky, to bylo pár školáků, kteří vydrželi do toho konce, a tak to vypadalo v celé církvi. Církev byla strašně tlačena do kouta. Byla jen otázka času, kdy do toho kouta bude zatlačena úplně. Vezmete si, co udělali v padesátých letech s kněžími. Takže tady byla úplně nachystaná situace na to, aby se u nás něco stalo, a do toho přišel II. vatikánský koncil, který řekl, no otevřete dveře, otevřete okna do církve, otevřete čelo se bojíte, vždyť církev je tady pro lidi, ne pro sebe samotnou.

To mně teda úžasně oslovilo, proto jsem se taky nebál, když mně Karel Havlíček oslovil: „Ty, pojď! Ne pomáhat dávat do pořádku faru, ale pojď něco udělat pro to, kdyby se tu opravdu něco stalo. Tak aby byli připraveni lidé, kteří můžou pokračovat dál. My tady nemusíme být v něčem. Nás zavou a co dál? Co ostatní, pro to musí být nachystaní lidé, kteří se toho ujmou a budou pokračovat dál.“ A v tom jsem cítil ten závan vanutí ducha svatého, v tom II. vatikánském koncilu, který se nebál konečně otevřít svetu. Te se církev obrátila k prostému lidu. To bylo něco, co dříve nebylo. Dodneška jsou tady kněží, které nazvu v uvozovkách – „velkomožný panko“. „Já jsem někdo, a kdo jsi ty?“ To právě lidi odrazovalo. Já jsem vnímal, že ten II. vatikánský koncil konečně v tom udělal průlom, že nebude na jedné

stran n kdo nad námi vysoko a pak budou lidé oby ejní, kte í posluš ũ ud lají to, co jim duhovenstvo nadiktuje. Ne, všichni jsme královské kn žstvo, brat i a sestry. Ano, ty máš ũ ad, ale to máš daleko v tší zodpov dnost. Pán B h po tob bude daleko víc chtít, ale i ten laik má svoji specifikou a má sv j úkol na zemi. Druhý vatikánský koncil se nebál o tom ve ejn hovo it, i když to šlo straš ũ pomalu, a zvláš v našich podmínkách. Pro ? Protože to nám zase podávali kn ží, kterým to nevon lo. Kte í v tom nebyli s námi zajedno, kte í by byli rad ji z stali v tom d ív jším modelu. Já jsem n kdo, já jsem pan fará . Já jsem atd., atd.

A ten Karel Pavlí ek v t ch Mod icích, no to byl náš lov k, to byla naše krevní skupina. On si na nic nehrál. Já jsem dlaždi , to že dneska d lám funkci kn ze, to není moje zásluha. To já d lám, protože m sem Pán B h poslal, ale já jsem jako ty, o nic víc nejsem. To m straš ũ nadchlo, to m oslovovalo a nev dom toto bylo n co, co lidé brali. Co lidi p itahovalo. Najednou je laik zapojen do života konkrétního života církve. Laik, který tam byl léta udušený v lavici a poslouchal, co se mu tam eklo. Najednou se po laikovi cht lo, aby se ujal moderování ur ité skupiny, aby se ujal moderování vyu ování d tí. No to bylo n co nového, n co revolu ního, a to už v nás za al pož uchovat II. vatikánský koncil. Dlouho to trvalo, dlouho...

Jak jste získával informace o II. vatikánském koncilu?

Straš ũ málo, straš ũ miziv . Po kousí kách a s bázní, kn ží nem li odvahu... Já si vzpomínám na našeho pana fará e (v Olešnici na Morav), patera Františka Kšicu, který tím byl ũžasn zapálený, ale on to podával svým zp sobem a my jsme mu nerozum li. Kolik rok mu trvalo, než odstranil m ížku. Po ád jsme chodili k m ížce pro svaté p íjímání. Kolik rok mu trvalo, než vst ebal, že ob tní st l má být obrácen sm rem k lidu. Pro se mu mám po ád dívat na záda, že on si tam n co šepotá a my jsme co? My jsme beránci, kte í do toho nejsou vtaženi. Také lid, tak pro to ot e nesloužíte s námi spole n ? P itom do toho byl straš ũ zapálený, ale ur ité v ci nedokázal strávit a to je ten rozdíl. To je to zraní, že to nem žeme po lidech chtít hned te . Tady máš n co, je to nové, je to dobré, poj , chop se toho. Ne, musí tí lidé projít ur itým asovým úsekem, aby to strávili, zkousli, p ežvýkali a hlavn , aby pochopili v celé té ší i, že to je dobrá v c.

M l jste kontakt na samizdat?

Jist Vám n co íká jméno Josef Adámek. Tak to byl lov k, který byl t lem a duší. Protože on se zapálil pro rozmnožování literatury. Založil tady v Brn družstvo Logos - na nám stí Míru v Masarykov tvrti. No co, ale on nás do toho vtáhl. On nás do toho vtáhl a on p ijel k nám se štosem papír s jakousi mašinou a te jsme to tam u nás doma cyklostylovali, skládali podle stránek, vázali, secvakávali a on to n kam expedoval. Co se jednou nestalo. M li jsme jet odvézt plné auto této literatury tady n kam k Olomouci, už nevím kam. Tak jsem si nachystal auto, naskládal plný kufr až po vrch a najednou mi manželka íká: „Podívej se z okna!“ Já jsem se podíval z t etího patra a u našeho auta dva chlapi. Jeden svítil baterkou do auta, po ád chodil okolo auta. Tak já zvedám telefon, volám bráchovi, Alešovi. „Brácho, není to dobré, okolo našeho auta n kdo „ocmrnduje“. Víš co, odložíme to.“ Do toho auta jsem v bec nešel a druhý den v noci hláška, že celý ten okruh lidí zatkli. Pana Adámka... A ješt i tam, kam jsme m li jet. Všechny pozatýkali a pozavírali. Kdybych byl do toho auta vstoupil, tak už jsem tam byl taky. Jak ten Duch svatý, jak ten and l strážný ekne: „Tak pozor!“ Takže s t mito v cmi jsme se dostali do styku.

M l jste kontakty do ciziny?

Ne. Do ciziny ne. Protože neumím řešit, takže mě to nelákalo, ale je fakt ten, že mému tátovi nedali pokoj, protože jeho bratr tam (ve Francii) zůstal. On se nevrátil zpátky a pochopitelně tam měl rodinu a ta rodina měla rodiny. Tam je velká rozvíjená rodina mého strýce. Pořád, jestli nemáme styky a jestli náhodou nám nepošílají nějakou literaturu a jestli... Tak jeho ano, ale nás už se to netýkalo.

Dovděl jste se o zpochybnění legitimacy skryté církve ze strany říma?

Ano dozdělal, ale až později. A nejen jak to mnou nezatřásl, protože já jsem to vždycky konzultoval buď s Karlem (Pavlíkem), nebo s panem biskupem Blahníkem, ale spíš s tím Karlem. Později jsem to konzultoval s, krycím jménem Potěpek, otcem Mayerem. A tím všichni ubezpečili: „Nenech se tím znepokojovat, to není tvůj problém. To je problém někoho jiného. Ty jsi přijal určitou službu, byl jsi k tomu vybaven, pověřen, posvěcen. Dlejte to, co se po tobě chce, nenech se znepokojovat, jestli to je, anebo bude do budoucna někdy zpochybněné. To není tvůj problém.“ A fakt. Teba dodneška, když o tom hovořím s otcem Josefem Šikem, tak si říkáme, že jsme si to představovali jinak, opravdu jsme si představovali, že to bude jinak. Nicméně je-li to režie Boží, je-li to vůle Boží, abychom takto sloužili, přijímáme a nezhraujeme.

Odkud se podle Vás bere zpochybnění legitimacy skryté církve?

No za prvé to bylo veliké vzrušení, co se týká sv. církve. Tam si myslím, že je ohnisko tady toho zpochybnění. Kam až došla pravomoc otce Davídka, kam až došla pravomoc těch ostatních, když docházelo, nebo došlo, třeba použijí termín, který se k tomu možná ani nehodí, k excesu, že se sv. církve ženy. Potom to hodili na celou tu dobrou věc. Bylo to vůbec správné, když docházelo tady k tomuto, bylo to vůbec nutné? Bylo to zapotřebí? Já jsem přesvědčen, že ano, že to byla režie Boží. Jo, že tam došlo k tomu sv. církve, to bych vysvětloval tím, že otec biskup Davídek byl už hodně přepracován, unaven a myslím, že byl dokonce i psychicky nemocný. Že mu už určité věci unikaly a svým způsobem je nezvládal. Proto udělal to, co udělal, já ho nechci soudit, to v žádném případě. Určitě byl sám přesvědčen, že to co dělá, dělá dobře. Ale navenek to vyznělo úplně jinak, kontraproduktivně a vyvolalo to takovou nevoli, že se kladly otázky - bylo to vůbec platné, bylo to vůbec zapotřebí?... Jsem rád, že se mi dostalo od těch dobrých bratří odpovědi: „Nenech se tím znepokojovat.“

Odkud jste dostával informace o zpochybnění legitimacy skryté církve?

Je zajímavé, že jsem měl několikrát diskusi s panem biskupem Vojtěchem, já poznávám, my jsme k sobě měli hodně blízko. My jsme byli spolužáci, my jsme byli přátelé. Já jsem si ho hluboce vážil a dodneška si ho hluboce vážím. Mas od nás jsme si dali schůzku a tam jsme tyto věci probírali. A já jsem se ho zeptal natvrdo: „Vojtěchu, co se mnou zamýšlíš?“ Tam došlo právě k tomu odhalení, jak to ve skutečnosti vypadá, že to není lehké, že se stále čeká na vyjádření říma, že musíme být trpěliví, až jak se to „vykvasí“. Takže první zdroj těchto informací byl otec biskup Vojtěch.

Za socialismu jste o něm jakém zpochybnění nevěděli?

To jsem nevěděli, že se to zpochybní, a nejen co takového. Potom mi přišla do ruky ta knížka (Petr Fiala, Jiří Hanuš: *Koinotés: Felix M. Davídek a skrytá církev. Brno, CDK, 1994*), kde to je podrobně popisované, to byla druhá informace. Pochopitelně, když jsem se

potom setkával s těmi svými, kteří mě doprovázeli duchovně a vedli, tak ti o tom taky v dle. Konkrétně třeba Karel Pavlíček, ten byl o tom úžasně informován, a on mi položil otázku: „Kdyby došlo k této vyhrocené situaci a tys byl postaven před rozhodnutí, máš ty co nabídnout?“ Což mě zarazilo. „Prosím tě, vždy jsem byl formován, připravován, prodal jsem studium, pro tuto otázku?“ Ex post mi to došlo. Tato otázka, máš ty co nabídnout? Máš svoji pozici tak pevnou, že bys ji obhájil před tímto světem? To, co chceš dělat a v tom pokračovat? Jsi v tom tak pevný? Tak to se mnou začalo. Aha, tak já jsem doposavad vždycky za sebou měl nějakou autoritu, která by mě podpořila, která by za mnou stála, která by řekla ano, on je schopen tímto a tímto způsobem sloužit. Najednou se po mě chtělo, abych já sám obhájil tu svoji roli a potažmo to nabídl církvi jako službu. To už byla otázka na tebe.

Nicméně jsem si řekl, že jsem připraven, protože mám v tom vynikající zázemí v mé rodině. Víím, že by žena s touto včelou, do toho šla se mnou, že by mně řekla: „Tak to teda ne.“ Kolikrát se to u nás muselo řešit, hlubokou diskusí, protože já jsem skutečně byl na dvou židlích. Já jsem byl ve dvou světech, na jedné straně jsem striktně musel tajit všechno, co dělám, doslova a do písmene hluboce tajit a na druhé straně to nešlo donekonečna schovávat. Já jsem se třeba modlil breviář. Já jsem se hodinu zavěšel do pokoje. Já jsem na dva, tři dny odjížděl kam. Prodávám jsem týdenní duchovní cvičení každý rok ve svatém týdnu nebo jsem pravidelně chodil skládat zkoušky. „Kam jedeš, tati? Proč nejedeš s námi?“ Museli jsme vymýšlet něco pro ty děti a ty děti nebyly hloupé. Ze začátku to ještě šlo, ale už když jim bylo dvanáct, třináct, tak to nešlo jim vymýšlet donekonečna nějaké báchorky. Čili to byly dva světy, opravdu to byly dva světy. Já jsem byl připravený, vyzbrojený na to, že se postavím před lidem a budu jim sloužit. Samozřejmě třeba ne kdekoliv, ale ta služba končí, že má tolik poloh, variací. Například u sestřiček, u nemocných, v domovích chodců, kde lidé už umírají, pro určitě malé společenství pro nějakou komunitu. Tyto variace je tolik, kde můžeme najít uplatnění a nemusí to být konze, který je vystaven tomuto světu. Když to někomu vadí, že je ženatý, tak dobře, tak ten svět nebudeme dráždit, mají na to plné právo, byli tak vychovaní. Tak tu jeho konze službu použijeme tam kde, kde to lidi dráždit nebude.

Seznámil jste se po roce 1989 s dalšími aktéry skryté církve?

Veliký šok jsme zažili, když si nás pozvali na to předzkoušení do Prahy. Tam jsem našel, kolik lidí, známých, kamarádů, se tam najednou objevilo. Ty jsi tady taky? Ty tady, taky... To jsme úplně našli, jak zajímavé to bylo skryté. My jsme o sobě nevěděli, to bylo vymakané. Martin Holík, otec Tišek... To jsou lidé, kteří jsou dneska v pastoraci. Oni byli celibátní, tak mohli do pastorace. Na druhou stranu byli mezi námi tací, kteří, když potom došlo k tomu rozhodnutí, tak řekli: „Já ne, já zůstanu laikem.“ Už necítili tu potřebu být v této věci aktivní, protože věděli, že už dostanou šanci jiní a nemusí to skrývat. Protože než aby to skrývali a riskovali - třeba doktoři, ti tam fungovali.

Znal jste Javorovy?

Byl jsem tam jednou, prožil jsem tam krásný večer. Mimo jiné ten Josef Javora, ten se mnou pracoval od mého učení až do vojny u Pozemních staveb v Heršpicích na Pražákově. Já jsem se tam učil, tam jsem se s ním taky setkával. Pak najednou jsem zjistil, že on je... Pěkně jako hrom, tak tam jsme byli jeden večer. Probíhalo to strašně hezky, byla tam i paní Javorová. Pak už jsme tam nebyli. Ale je zajímavé, to bylo ještě za „totáče“, že nikdo z nás neřekl, že je konze, a přitom jsme to všichni věděli. Nikdo mi to neřekl, ale já jsem to v tom vycítil, že jsme tam všichni konze. Přitom tam nepadlo slovo.

Setkal jste se s biskupem Blahou?

Setkal. N kolikrát, dokonce jsem byl pozván k n mu do bytu, ještě na Starém Brn . Tam jsme spolu m li dlouhý rozhovor, to už bylo krátce p ed tím sv cením „sub conditione“. Tam mi ekl zajímavou v c, že bychom se nem li nechat p esv tit, že to je tak závažná, a v ím tomu, platná v c, že by se to nem lo zpochyb ovat novým p esv cením. Nicmén já jsem byl pam tliv toho, co mi ekl m j sv titel a ten mi ekl, že až se situace znormalizuje, mám jít za svým otcem biskupem a že ho mám poslouchat. On mi ekl p esv tit, pro m to nebyl problém vst ebat, p íjmout, tak jsem mu ekl: „Ot e, nezlobte se, ale já od svého pana biskupa jiné instrukce.“ On za al n co, co bych tu nerad tlumo il, n co ve smyslu, že ve všech v cech se nemusí poslouchat pan biskup. To mi neud lalo dob e, s tím jsem v srdci nesouhlasil. To bylo jedno setkání a potom bylo jedno setkání, když p sobil na K enové. Tam se ke mn nepokryt hlásil jako ke kn zi, ale další návšt vy jsme tipli/zrušili? Protože tam z obou stran bylo dáno najevo, že naše p edstavy jsou jiné, tak už jsme v tom dál nepokra ovali.

Vy jste se p edtím p esv cením dov d l, že biskup Blaha je tím, ke kterému byste se m l hlásit?

Ne, ne, ne. Já jsem se nem l hlásit k n mu, ta návšt va u n ho byla na jeho pozvání, nevím, jak on k tomu došel - práv ke mn . Pozval m , že si se mnou chce promluvit. Patrn ekal, že budu za jedno v tom jeho názoru na p esv cování a to já jsem nebyl, tak od toho okamžiku už m nevyhledával.

Udržoval jste po roce 1989 kontakty s lidmi ze skryté církve?

Jist , do dneška udržuji. Do dneška jsou mezi námi tací, kte í slouží, slouží dob e, slouží ve ejn , ale o ekávají zm nu. O ekávají dotažení toho, s ím jsme do toho sv cení šli. A znovu a znovu se podávají návrhy do íma a eká se, jak se k tomu postaví.

To znamená, že jste v kontaktu zejména s p esv cenými?

Ano, ale jsou mezi nimi i další, kte í... Ne, jsem v kontaktu jenom s t mi, kte í se nechali p esv tit, protože ti, kte í se nenechali, t ch jsem moc neznal. Já jsem znal prakticky dva, jeden z nich požádal o laicizaci a druhý um el. Ten druhý, o kterém je e , byl vysv cen Janem Blahou. On m l od n ho nakázané se nenechat p esv tit. Takže on si sloužil mši svatou doma dál, pokrač oval v tom utajeném postoji až do své smrti. Doma dál celebroid atd.

Znáte n jaké další trvalé jáhny?

Ano, spousty. T eba Petr Šplouchal, je trvalým jáhnem a p ítom mu bylo slíbeno, že bude kn z. D lá správce ve farnosti Ob any. Ten to m l ještě jiné, ten to m l dokonce po revoluci natolik slíbené od n jakého biskupa, že už bude moci vykonávat kn žskou službu. Dodnes ji nevykonává. Oni v tom mají takový problém - já to nechápu. Ludvík Zelinka, Mírek Bartoš...

Na Velehrad už léta, 4. ervence, v p edve er svátku Cyrila a Metod je probíhají koncerty Dobré v le. Naše komunita tam má od osmi hodin ve er do jedenácti v noci takový sv j program. Mimo jiné tam jsou jáhni, já mezi nimi, kte í tam lidem nabízejí speciální požehnání. A jsou tam tací, kte í tady tím prošli a byli „tajní“. Takže tam byste je mohl také zahlédnout. Tam jsou fronty, ti lidé vycítili, já nevím co... Tam jsou takové fronty na požehnání. To není požehnání, že by ke mn p íšli a já jim jen dal požehnání, ne. Ten lov k

se mi svítí, co má za problém, já to vložím do žehnací modlitby a koním požehnání. A oni přijdou za rok, za dva, za tři a eknou: „To funguje, ono se to změnilo, je to jiné.“ To mám z toho takovou velikou radost, že ta má profese není nadarmo.

Kolik kněží bylo p esv cen s Vámi?

P esný počet vám neeknu, ale bylo jich tam hodně, na tom přezkoušení. Totiž k tomu p esv cení nedošlo hromadně. To byla věc každého biskupa, kdy si zvolil jednotlivé termíny. U někoho to bylo soukromě, u někoho to bylo veřejně. U mě třeba konkrétně došlo k tomu, že jsem se zapojil do skupiny jáhnů, kteří ten rok byli sv. cení jako absolventi, tak jsem k nim přišel a já jsem byl spolu s nimi p esv cen na jáhna.

ekl tehdy biskup veřejně, že ve Vašem případě dochází „pouze“ k p esv cení?

Ne, to neekl. To si mě zavolał, biskup Vojtěch, a ekl mi: „U tebe je to takhle a takhle, budeš p esv cen „sub conditione“ na jáhna, abys mohl veřejně vystupovat jako jáhen.“

Kolik Vás bylo při tom „dovzdávání“ v Praze?

Při tom vzdávání nás bylo mraky, to nás bylo tak 60.

Byli jste dohromady s celibátníky?

Jistě. Zíral jsem, kdo tam všechno je, třeba Jiří Florián, otec Šik... Já jsem si říkal, co tady všichni tři lidi dělají, to všechno byla podzemní církev?

Jak hodnotíte integraci do „veřejné“ církve?

Hodnotím to jako někdy pochopitelnou, někdy nepochopitelnou, opatrnost církve, která si dává načas, než něco rozhodne. Ono to je někdy dobré pokračovat, ono se to někdy vykrystalizuje samo, ale někdy to může také ublížit a v tom já se nevyznám. Už jsem se bít trpělivý - už jsem. Protože to je taky režie Boží, kdyby Bůh chtěl, abychom dělali toto, tak to udělá, tak to začne. Tak co já se budu „šprajcovat“ proti pánu Bohu. On ví, co po mně chce a já jsem schopen, abych tam neškodil, neublížoval.

Kdy jste začal veřejně působit ve farnosti sv. Tomáše?

Když jsem byl p esv cen a dostávali jsme dekrety, tak ten dekret zněl, že jsem ustanoven ve farnosti sv. Tomáše pro jáhenskou službu. Kdy bych měl vykonávat hlavní svatební obřady, kdy a kdy - no ale pro u Tomáška, když jsem pracoval na Bigy. Protože já jsem členem komunity Emmanuel. Komunita Emmanuel byla biskupem určena, aby byla při farnosti sv. Tomáše. Čili to bylo víceméně proto. „Jsi v Emmanuelu, Emmanuel je u sv. Tomáše, budeš u sv. Tomáše.“ Zároveň jsem pastorem působil na Bigy. Takže jsem působil na těchto místech. Ono i v tom Emmanuelu je hromada duchovní práce, opravdu. Teď tady u Tomáška, před chvílí jsem přišel z kremace a ještě zítra mám kremaci. Dneska mám službu tady v kostele a večer mám práci v Emmanuelu.

Jak jste se s komunitou Emmanuel setkal?

V komunitě Emmanuel jsem od revoluce. Jak jsem se k ní dostal? Asi šest rok před revolucí jsme se už scházeli po rodinách a různých společenských a modlili se. Prodávám jsem seminář obnovy v duchu svatém a ten v tehdejší době vedl Ludvík Kolek. „Ludvíku, prosím tě, uděláš ten seminář pro naše společnosti?“ On se ptal, kolik nás je. „Dvanáct.“ „Dobře, nemusíte chodit nikam, já budu chodit k vám domů.“ A on celou tu obnovu v duchu svatém, jen pro to naše společnosti, uděláš. A tím celé to společnosti po tom oslovení duchem svatým požádalo o vstup do komunity. To je zajímavé, komunita Emmanuel byla jediná v Česku, do které jsem nechtěl. To byla jediná v Česku, které jsem se bránil zuby, nehty. Na rozdíl od mé ženy, která tam cítila svoje povolání na plné pecky. Já povídám: „Mamko, uvaž, já jáhen, te máme společnosti, máme rodinu, máme také nějaký volný čas. Teď si představ, že ještě budeme chodit do komunity, vždycky my nebudeme mít vůbec žádný čas. Je to moudré?“ Ona se nechce nechat zlomit a říká: „Pán Bůh se postará.“ To bylo poprvé v životě, kdy jsem vstupoval do nějaké duchovní aktivity a nebyl jsem přesvědčený, že to je moje místo a má pravdu ona. Čas ukázal, že to je naše parketa, že to je možné.

Jakmile jsme se tam objevili, tak začala formace. Náš manžel vybral k tomu, abychom se začali starat o druhé manžele. Co udělají? Poslali nás na školení do Francie, tam už to bylo zabíhání, tam už to „francouzsky“ dávno. Tam jsme začali nasávat, co to znamená, to má odborný název, Lásky a pravdy, tak se jmenuje sekce pro manžele. Tam jsme poznali, kolik v cíti se dá manželství sdílet, aby manželství fungovalo, nebo aby bylo lepší, nebo aby bylo na pevných základech, nebo aby se neotáčelo po tomto světě, ale vzešlo z jiných zdrojů. S tímto projektem jsme potom šli do Česka a začali jsme sloužit po mnoha farnostech. Ta služba se skládá ze tří víkendů, vždycky jeden víkend v měsíci, jsou tam přednášky, je tam svatěctví, je tam agape, je tam sdílení a je tam osobní volno. A přitom se staráme o děti. Děti ti rodí a mohou „vylétnout“ a nemusí mít strach o svoje děti. Opravdu jsou z toho nádherné výsledky. V tomto jsem zakotvil, ve službě manželům v komunitě.

Jak se k nám došlo tato komunita dostala?

Když se tady ta situace trochu uvolnila, mohlo se jezdit za hranice, tak jeden z našich bratrů se nechal pozvat na pouť do Compostely ke svatému Jakobovi ve Španělsku. A tam se setkal s komunitou Emmanuel, která už fungovala v Paříži kolik roků. Ona se tam prezentovala navenek. Jeho to úžasně nadchlo a začal se vyptávat těch bratrů. Oni se zeptali: „A odkud ty jsi?“ „Z československa.“ „Jo, ty jsi za železnou oponou.“ To bylo těsně před revolucí. „Ty se nebojíš.“ A tak slovo dalo slovo. „Víš co, až se situace u vás obrátí, pojedeme k vám.“ Za pár měsíců byla revoluce, situace se obrátila a milí bratři a sestry se připomenuli. Přijeli k nám do Brna a začali tady tu svoji myšlenku nějak prezentovat. To bylo právě v době, kdy my jsme hledali svoje jméno, uplatnění, protože nás bylo mnoho, co jsme se spolu scházeli po té obnově k duchu svatému. Pořád jsme hledali svoje uplatnění v církvi, jako laici, protože jsme věděli, že fungování církve nemůže být výhradně jen postaveno na duchovních. To nelze, kdepak. Tady tu roli musí převzít laici. Oni nás tak nadchli tím, že komunita Emmanuel je komunita všech stavů. Duchovní, zasvěcené osoby, laici, kněží, mladí, staří. To nás tak nadchlo, tak jsme jim řekli, aby nám o tom něco řekli a oni přijeli se spoustou lidí - manželé, duchovní a svobodní a začali nám o tom vyprávět. My jsme se nadchli do té míry, že jsme se začali modlit a nakonec jsme zjistili, že to je naše parketa. Tak u nás vznikla komunita Emmanuel.

Mons. Josef Šik

- narozen 8. ledna 1929 v Chrlicích
- po maturitě na reálném gymnáziu v Brně, Poříčí, nastoupil do bohosloveckého učitelského ústředí v Brně
- odmítl nastoupit do komunisty kontrolovaného jednotného semináře v Praze
- od září 1950 vykonával základní vojenskou službu u pomocných technických praporů, po dvou letech mu sčítání bylo ze zdravotních důvodů propuštěno
- pracoval jako pomocný dělník v elektromontážních závodech, v Drukárně a v Chemoplastu, po dálkovém studiu pro myslivé školy strojnické nastoupil v roce 1964 jako konstruktér v Přírodovědné mechanice, která se později změnila ve Výzkumný ústav zdravotnické techniky
- 13. dubna 1968 vysvěcen na kněze biskupem Felixem Davidkem
- v září 1992 přeškolen ve znalostech teologie na teologické fakultě v Praze
- 25. srpna 1992 byl "sub conditione" přešvěcen biskupem Vojtěchem Círklem
- 1. září 1992 byl ustanoven farním vikářem u sv. Tomáše v Brně
- 5. dubna 2000 jmenován Janem Pavlem II. kaplanem Jeho Svatosti
- 1. ledna 2008 ustanoven spirituálem zasvěcených panen v brněnské diecézi

S pamětníkem uskutečnily dva rozhovory. První rozhovor proběhl 1. září 2012 v bytě v Brně - Lesná, druhý rozhovor proběhl 27. října 2013 tamtéž.

Přibližte nám Vaše rodinné zázemí

Pocházím z vesnické rodiny, oba rodiče byli vesničtí. Otec byl krejčí v Chrlicích, měl tam živnost a tím nám vydělával peníze. Matka byla v domácnosti. My jsme byli tři kluci, takže ona ani neměla možnost pracovat. Otec zemřel v padesátém čtvrtém roce. S tím se nedalo nic dělat, dostal rakovinu - šlo to velmi rychle.

Měl jsem dva bratry. Mladší studoval gymnázium, jako já, a pak šel na pedagogickou fakultu. Poté co si ji udělal, dostal místo jako učitel v Těšanech, okres Břeclav, kousek od Brna. V roce 1958 byla akce vystupování učitelů z církve. Na tom okrese dali podmínku, že kdo nevystoupí, musí odejít ze školství. Tímto lidé na celém okrese to nepodepsali a bratr byl jeden z nich. Potom nebyl schopen najít místo. Nakonec sehnal práci jako dokumentátor na filosofické fakultě. To dělal téměř let až do roku 1989, kdy se mu podařilo vyhrát konkurz na ředitele školského úřadu, což dělal nějakou dobu a pak zemřel, je to asi tři nebo čtyři roky. V rámci té akce v roce 1958 vyhodili tři lidi z toho okresu, druhým byl Vojta Haluza, který byl z Telnice. Taky on nemohl sehnat místo, nakonec se mu to podařilo na stavbě těchto domů tady v Lesné (místní část Brna), upevňoval panely, které kladly jeřáby, chodil po lešeních apod. Zdálo se mu to velmi nebezpečné, a tak si našel místo v brněnské teplárně. Při výbuchu v té teplárně (28. 2. 1975)¹⁵⁰⁷ uhořel.

Těmi vyhozenými ze školství byl Leo Daviděk, bratr patera Felixe. Ten pracoval ve Škodovce na Dornychu, ale nejak mu ta práce nevyhovovala, proto se snažil dostat k mému bratrovi na fakultu - taky jako dokumentátor. Když se budovalo zázemí továren mezi Chrlicemi a Tuřany, vedli tam vodovod. Bagr vyrýval rýhu, která byla asi metr široká a na různých místech různě hluboká, místy poměrně dost hluboká, podle toho, jak byl zvládnutý povrch. Leo Daviděk zjistil, že na jednom místě je v hloubce několik metrů něco, co vypadá

¹⁵⁰⁷ http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_udalosti&load=1196 – staženo 11.6.2013

jako nějaký archeologický nález. Proto v neděli dopoledne, ještě s jedním hochem, který už měl prakticky vystudovanou strojařinu, šli na průzkum. Vlezli do té rýhy a snažili se nález vydolovat. Jenže se utrhla stěna a zasypala je. V tu chvíli tam nikdo nikde nebyl. Jak šli lidé z kostela, všimli si ležících šatů a sesuté hlíny. Domluvili se a vyhrabali je. Oba dva, ale zeměli. Zahynuli tragickým způsobem.

Druhý bratr je projektant, elektrikář, prakticky celý život pracoval v Elektromontážních závodech. V těchto závodech se vyučil. Protože jsme byli nábožensky založená rodina, tak nemohl jít studovat. Později si připravil zamětnání udělal průmyslovku a pak tam pracoval až do odchodu jako projektant. Po roce 1989 si ten podnik nějak rozkouskovali a on tam zůstal, ale už se to nejmenovalo Elektromontážní závody. Bratr dodnes žije v Chrlčích.

Když jste byl mladý, angažoval jste se v těchto aktivitách, které tehdy v Brně probíhaly?

Já jsem byl v Chrlčích, to je dědina a tehdy to byla samostatná dědina, tehdy to ještě nepatřilo k Brně. K Brně to bylo připojeno až někdy v devadesátých letech, když jsme byla samostatná dědina. Kostel jsme neměli vůbec a není tam dodnes, když jsme museli chodit do Tuřan. Takže tam byly v té době skauti a orli a sokoli.

Byl jsem skautem i orlem, tam to bylo běžné. Ty organizace proti sobě nebrojily a samozřejmě tam, jako na každé dědině, byli hasiči a ti měli svoje děti, svoje kluky a děvčata a prováděly se všelijaké soutěže...

Měl jste nějaké životní vzory?

Jistě, u nás byl katecheta pater Veveřka, který tam nastoupil hned po vysvěcení ve čtyřicátém roce. Ten se vnoval klukem a děvčaty, kteří chodili do náboženství, jezdil s nimi na výlety a pořád pro ně všechny možné věci: takové soutěže, výstavy apod. Tehdy byla výstava betlém, kde si každý vyrobil nějaký betlém a byla z toho společná výstava. Ti lidé, kteří tam chodili, dávali těm betlémům, které byly ošlouny, svůj hlas.

Jakým způsobem jste se seznámil s Felixem Davidkem?

S Davidkem jsem se znal již od dětství, poněvadž byl taky z Chrlč. On byl sice o něco kolik let starší, ale už v době, kdy byl v semináři tady v Brně, tak jsme se spolu stýkali. On mi půjčoval literaturu apod. a já jsem za ním jezdil do semináře. Seminář byl v té době, ke konci války, na Petrově. Tehdy jsme už přemýšleli o možnosti připravovat kluky, kteří za války neměli možnost vystudovat gymnázium nebo střední školu, aby si mohli dodat maturitu a pak mohli studovat teologii. Začali jsme na tomto pracovat, a když byl Felix po vysvěcení v roce 1945 ustanovený na Horním Štěpánově, tak se tato aktivita přesunula tam. Ti kluci a nějaká děvčata se soustředili do Štěpánova. Bydleli tam u různých lidí a my jsme tam dojížděli učit a připravovat je na maturitu.

Podávalo se to, všichni, kteří se připravovali, uměli a u maturity prošli. Ti, kteří chtěli jít na teologii, tak šli do Litoměřic k biskupu (Štěpánovi) Trochtovi. Ten je velmi ochotně bral, protože měl veliký nedostatek kněží.

Jakým způsobem probíhala příprava u biskupa Trochty?

Zájemci u nás normálně nastoupili do semináře, jako běžní posluchači, protože měli normální maturitu na střední škole. Přihlásili se ke studiu a byli přijati.

Jak jste se seznámil s otcem Stanislavem?

Tehdy, ke konci druhé světové války, byl seminář na Petrov. Já jsem tam jezdil za Felixem a tam jsem se seznámil se Stanislavem, protože Stanislav byl o rok níž, než Felix. Oni tam byli v semináři a já jsem tam jezdil za Felixem a seznámil jsem se s dalšími jeho kolegy. Tam byl součástí eba (Václav) Razik jeden z těch biskupů, které Felix vysvětlil apod.

Myslíte, že orientace brněnského semináře na cyrilometodskou tradici a osobnost Františka Sušila měla vliv na orientaci Koinotés?

No, na tu cyrilometodskou tradici byl kladen důraz velmi silný, protože v semináři byly skupiny lidí, které v tom pracovaly velmi intenzivně. To byla ta Růžka Sušilova a různé tady tyto věci, ale kromě toho tam byl také misijní spolek, který byl zaměřený na misie a všechno, co se týkalo misí. To, že by to mělo vliv na Koinotés - moc pochybuji. Tehdy tam tato myšlenka nikdy nepadla, alespoň já jsem o ní nikdy neslyšel. Koinotés se objevilo až v druhé polovině šedesátých let a ten seminář byl do padesátého roku.

Kdy jste nastoupil do semináře?

V roce 1948.

Víte, jaký byl osud těch bývalých studentů z Horního Štábova po roce 1950?

Jistě, my jsme se setkali v PTP (*Pomocné technické prapory*). Táhlí to s námi, protože tehdy jsme se dostali do PTP všichni, kteří jsme studovali teologii z celé republiky – Morava i Slovensko. V tšinou jsme nastoupili do Mimonu u české Lípy. Myslím, že nás tam bylo kolem 1 500. Všichni bohoslovci a eholníci, kteří buď začínali noviciát, nebo studovali teologii. PTP to byl normální internační tábor s poměrně tvrdým režimem.

Do práce jsme chodili v útvaru, v podobu vojáka se samopalem a po bocích také. Takto nás přivedli na pracoviště, kde nám místně rozdělili práci a těch osm, deset hodin se pracovalo. Teprve poté se přišlo na ubikace, kde byl nějaký oběd, a potom následovalo cvičení na cvičáku. To bylo jen honění z jednoho místa na druhé. Pořád jsme sebou tloukli o zem a podobně. Pak byla veškerá politická školení. Po skončení školení, „epobití“ se tomu říkalo, se chodilo po silnici před barákem dvacet metrů dopředu a zpátky, a přitom se muselo zpívat. Poté se šlo spát. V noci bývaly dost často poplachy. Lovík musel sbalit všechny věci, co měl, a nastoupit. Nevěděli jsme, jestli se ještě vrátíme, nebo jestli nebudeme přesunuti jinam.

Byla tam naprostá nejistota, protože když jsme odsloužili 24 měsíců, tak byl normální nástup a při nástupu nám říkali, že vojna se nám prodlužuje na neurčito, nejméně o jeden rok. Zase jsme sloužili 12 měsíců a veškerý byl zase nástup a totéž. Vojna se nám prodlužuje na neurčito, nejméně o další rok. Byli jsme tam 41 měsíců, pak tu byla nějaká akce, na níž tu byl i Chruščov. Díky tomu byl tlak zvenku, a proto PTP museli zrušit. Vyšli jsme ven a mohli jsme pracovat jen v dole, ve stavebnictví, těžkém průmyslu a těžkém strojírenství. Žádné jiné možnosti nebyly.

Jak jste žili v PTP, udržovali jste nějaký duchovní život?

Tam jsme se snažili žít velmi intenzivně. Snažili jsme se využít ten čas, co nejvíce to šlo, abychom neztráceli. Byli jsme přesvědčení, že to bude trvat krátkou dobu, a že se budeme

moci vrátit a dostudovat. První m sice jsme byli pohromadě s knžími, kteří byli vysv ceni v dubnu 1950. Tito novoknží m li být vysv ceni 5. ervence, ale protože to už bylo divoké, tak je biskup Skoupý tajně vysv til už v dubnu. Oni ovšem nedostali státní souhlas a šli s námi do PTP. Díky tomu, že žili s námi, tak jsme m li mše svaté, m li jsme možnost zpov ědi, svatého p ijímání a možnost skute n žít. Velitelé dosp li velmi brzy k názoru, že tím, že jsme pohromadě spolu s nimi, tak s námi není možné nic ud lat nebo nás p eškolit. Proto je odlou ili do samostatné skupiny. Mezi nás dali takové lidi... skute n kriminální živly - cikány a podobn . Takto se to snažili narušit.

Naopak my jsme si vždycky odn kud sehnali n jakého kn ze, který na nás v dob naší vycházky po kal v kostele a dal nám eucharistii. Tu jsme p ijali na ubikacích, kde jsme bydleli. Já jsem se staral jeden as, v jednom míst , o zásobování eucharistií. To znamenalo ujít v dob vycházky po ob d jedenáct kilometr p šky do Mimon , jít do kostela a íci kn zi o eucharistii a pak se vrátit p šky nazpátek, protože tam žádné spojení nebylo. Takže celá vycházka padla na tento úkol.

Jakým zp sobem probíhaly mše svaté v tábo e PTP?

Mše probíhaly tajně na pokoji. N kdo hlídal, aby nikdo nemohl nepozorovan p ijít. Samoz ejm jsme nem li v bec nic. Knží m li n jakou skleni ku, nebo n co takového a hostie se vždycky sehnaly od n jakého kn ze z okolí. Víno se sehnalo podobným zp sobem taky, ale kalich nemohl být, protože jsme šli do zam stnání, a když jsme se vrátili, tak všechny v ci ze všech sk ín k bývaly na hromad , takže to nebylo možné, aby to vydrželo bez prozrazení.

ím jste se zabýval v mezidobí mezi službou u PTP a p íchodem Davídka v roce 1964?

V té dob jsme se stýkali jen my sami (bývalí bohoslovci a kolegové z PTP). Krátkého jsem znal jen ze seminá e na Petrov z konce války. Mezi lety 1954-1964 jsem pracoval manuáln , nejprve ve Škodových závodech. Pak zem el m j otec, a protože tam platili pom rn málo, tak jsem hledal jiné místo, kde by to bylo lepší. Nastoupil jsem do Drukova, pak do Ikarie a poté do Chemoplatu. Po celou dobu jsem pracoval manuáln . M l jsem na starosti kontrolu výrobk , pak je p esn napo ítat do expedi ních obal , zabalit, a když toho bylo mén , tak zboží dopravit na vlakové nádraží v Králov poli nebo na Hlavní vlakové nádraží. Když toho bylo hodn , p ijelo auto, do n hož jsem musel naložit bedny se zbožím. Auto p ejelo na nádraží a tam jsem to naskládal do vagónu. Tahle práce byla úkolová.

Kontroloval jsem sou ástky z plastických hmot. T eba jsem kontroloval uzáv ry na šampony nebo uzáv ry na zubní pasty. Kontroloval jsem, balil a expedoval, nap . 100 kus za 50 halé . Když jsem m l m sí n hrubého 1200 korun, tak si dovedete p edstavit to množství kus , které jsem musel zkontrolovat, napo ítat a vyexpedovat. Jednotlivé kusy opracovávaly ženy a já jsem nemohl íci, že n jaká z t ch žen m la t eba o p t kus mén . Muselo to být napo ítáno p esn . Pokud bylo kus mén , tak jsem musel prokázat, že se spletla ona. Jiné kousky byly náro n jší a tam jsem m l t eba 80 halé na 100 kus , u n kterých i 1,50 korun. Za ten m síc to byly statisíce kus , které jsem musel dát dohromady.

V té dob v tom podniku nebyl sklad a já musel d lat venku na dvo e za každého po así. Do beden mi t eba přšelo, a proto jsem je musel zakrývat, aby mi nezmoklo zboží. Zboží jsem musel zabalit tak, aby na dešti nepromoklo. Bedny jsme v tšinou posílali do Severo eských tukových závod ve vagónech. Taková bedna, ve které bylo veliké množství kus , vážila i 60 kilogram . S bednou jsem musel manipulovat sám, protože jsem nem l nikoho k ruce. Pracoval jsem na dešti, v mrazu, v horku - za každého po así - to bylo skute n t žké. Proto jsem m l ke konci padesátých let snahu ud lat si n jakou školu, abych se od

tohoto dostal pry . Vedoucí, který byl rozumný, nechal hlasovat závodní výbor, že pot ebuje lov ka, který by mu d lal technickou práci, a z tohoto d vodu, aby mi povolili ve erní nástavbu. Díky tomu jsem si ud lal nástavbu na pr myslovku.

Potom se v tom podniku uvolnilo místo v konstrukci, to už byl Chemoplast, kam jsem p ešel a rok jsem tam byl. D lali jsme pro r zné firmy, národní podniky, tak jsem navázal r zné kontakty a jeden lov k mi nabídl místo v Chiran . To byla Presná mechanika slovenská, kde se d laly p esné v ci: kalibry, plynom ry a podobn . Slováci byli velkorysejší, takže jsem se tam dostal do vznikající skupiny, která se m la zam ít na plast, protože jsem sedm let d lal u plastických hmot a m l jsem jisté zkušenosti. Byl jsem tam od samého za átku. Po patnácti letech jsem znal všechno, co se toho týkalo.

Udržovali jste mezi sebou kontakt s lidmi z PTP po propušt ní?

Naprostu pravideln jsme udržovali kontakt, ale to se samoz ejm jistým zp sobem asem prozradilo. Nebo oni p edpokládali, že takovým zp sobem budeme žít, proto jsme chodili na výslechy. Nap ed nás vyslychali v (Brn) Bohunicích v nové v znici a potom na Lenince v budov , kde je SNB dodnes (*dnes Kaunicova ulice*). Já jsem chodil p evážn na tyto dv místa.

Stýkali jsme se i p ed vznikem Koinótés, to nás bylo osm až deset, ale n kte í se b hem asu oženili. N kte í m li t eba lepší možnosti, než jsem m l já. Nap íklad jeden lov k si ud lal nap ed pr myslovku spole n se mnou, a potom m l možnost ud lat si vysokou školu. Stal se d ležitým lov kem v podniku, a tak si ho našlo n jaké d v e. Z t ch deseti, co jsme se stýkali po návratu z PTP, nás z stalo asi šest, kte í jsme byli tajn sv cení.

My jsme se po ád drželi pohromad . Jeden z nás (*Karel Pavlí ek*) v roce 1968, když nastalo uvoln ní, odešel studovat do Olomouce. On se pak stal fará em, my jsme se nem lí kde scházet, a tak jsme se scházeli u n j. On byl nap ed v Mod icích, pak v Ivan icích a nakonec v d chodu byl v Pozo icích. K n mu jsme jezdili až do konce jeho života. To byl jeden z nás. Jak jsme se drželi pohromad , tak jsme nakonec všichni skon ili u Davídka, bez toho, abych to n jak organizoval a p estože jsem byl blízko Davídkovi. Oni se k n mu dostali jinou cestou. Ze za átku jsme o sob nev d li, a koliv jsme d lali spoustu v cí spole n : vym ovali jsme si literaturu, obstarávali nejrn jší v ci z této oblasti, ale nev d li jsme, že jedeme v Davídkov skupin . N jak se to neprozradilo. Až potom, když byli ty seminá e ast jší, tak jsme se na jednom seminá í potkali a bylo všechno jasné.

Já jsem byl zam staný s lov kem, celých 25 rok , v tom výzkumném ústavu zdravotnické techniky, což vzniklo z Chirany, a po ad rok mi ten lov k - František Frá a - nazna il, že je kn z. Já jsem do té doby netušil, že se zná s Davídkem, a že by mohl studovat v n jaké jiné skupin Koinótés. Bylo dobré, že se to neprozrazovalo. Nás v tom podniku byla ada. Postupn jsme o sob t i v d li, že pat íme k Davídkovi. Ješt tam docházel Bed ich Provazník, takže jsme byli celkem ty i. V d li jsme to o sob , ale nijak jsme se nestýkali. V d li jsme, že jsme sledovaní, a že kdybychom na sebe upozornili, tak by to mohlo špatn dopadnout. Potom tam v tom podniku byl Josef Gašparyk, Josef Kolá ek, Jan (*Zemánek*) provinciál redemptorist , letos um el. Ten provinciál s námi dost pracoval. Nevím, zda byl napojen na Davídka. Znal jsem ho jen jako kn ze, který je u nás, a který má zájem nám v této v ci pomáhat.

Zaujala mne pasáž s výslechy, kdy Vás za ala StB vyslychat?

Výslechy byly po ád. Poprvé jsem byl na výslechu krátce po návratu z PTP a poslední jsem m l na konci osmdesátých let. Oni vždycky p ijeli do podniku, zavolali si m na bránu,

že se mám uvolnit, a že musím jet s nimi. Já jsem si vzal volno a jel jsem s nimi, až mě pustili, tak jsem se vrátil do podniku.

Vždycky byli nejméně dva, bylo to v místnosti o něco delší, než je tato (cca 4,5 m). Postavili mě do rohu a svítily na mě reflektory. Oni seděli u stolu na druhém konci místnosti. Já jsem je neviděl, poněvadž jsem byl oslněn a oni dávali otázky. U výsledku nebyli stále stejní lidé. Stáli se, to jsem poznal, že je tam zase někdo jiný. Celý výsledek, všechno se to natáelo.

Zaznamenal jste nějaké změny ve stylu a práci u výsledků od těch padesátých let až do konce komunismu?

Výsledky byly stejné, to se vůbec neměnilo. Když člověk šel na výsledek, tak nikdy nevěděl, jestli se vrátí. Jestli ho po skončení toho výsledku pustí, anebo tam zůstane. To byl skutečně hodně velký nápor na nervy. Stejně tak jako v PTP – nejistota – jestli jste tam na neurčito. To působilo hodně depresivně. Ti velitelé nám stále říkali, že mají příkaz, že v případě, že by se něco stalo, tak nás všechny postřílí. Tímto způsobem sobem navozovali psychiku nejistoty. Každý pociťoval obavy a strach. Nikdo nevěděl, jak to bude skutečně, co se z toho všeho vyvine. Naši představitelé byli přesvědčeni v roce 1948/1949, že je to otázka měsíc nebo dvou, tímto rokem všechno se obrátí. Nakonec nic nevyšlo.

Poznal jste z výsledků, že by StB měla nějaké hlubší, i v rámci nějaké informace o aktivitách skryté církve?

Těžko říct, to nikdo nedovedl odhadnout, protože data v cí vyjadřovala, jakoby měli dokonalé informace. Hráli to tak, že jsou o všem dokonale informovaní, ale jestli to byla pravda, to nevím. Určitě v cí bezpečně věděli.

Ke konci osmdesátých let jednoznačně věděli, že jsem kněz, protože pí jednom výsledku po mě chtěli, abych podepsal spolupráci. Já jsem byl od podniku poslán do Německa na konferenci. Byla to mezinárodní konference a oni chtěli informace. Chtěli, abych se zavázal, že jim z toho něco řeknu, ale to bylo jen pracovní. Když jsem se vrátil z Německa, tak na mě najeli s tím, že když mě pustili do toho Německa, tak že s nimi musím začít spolupracovat, že to musím podepsat. Když jsem odmítl, tak mi řekli, že ví, že jsem kněz, a že když nepodepíšu, tak že uvidím, jakým způsobem sobem oni se mnou zatočí. Tak se nakonec stalo. Znamenalo to změnu zacházení z jejich strany a jiný přístup ke mně. Já jsem do té doby, než věděli, že jsem kněz, tak jsem tam v podniku měl skutečně dobré postavení. Jezdil jsem na všechny možné akce. Vždycky jel předsedou strany a já jsem jel s ním. My jsme tvořili dvojici. Probíhalo to takovým způsobem... Teď jsme jeli na světovou výstavu do Moskvy. Jelo nás dvacet a byli jsme rozděleni do skupin. Každá skupina měla určitou náplň, co musela získat za informace z té výstavy. Já jsem byl ve skupině předsedou strany, takže když jsme tam přijeli, on už měl zaplacený doprovodný program. To znamenalo, že druhý den nasedl na loď a jel několik dní po oce na výlet. Pak se vrátil. Přijeli jsme do podniku, já jsem napsal zprávu a on ji podepsal. Vyšlo to jako taková příručka pro zaměstnance podniku, kde byly informace ze všech oborů, které se tam sledovaly.

Sice jsem se ven dostal, ale vždycky s někým a měl jsem tam práci, kdežto ten druhý jel na výlet - nezajímalo ho to. Já jsem měl na starosti součásti z plastických hmot ve zdravotnictví, třeba injekční stříkačky na jedno použití, které dneska máte v každé nemocnici. To tehdy vůbec nebylo, byla to novinka, kterou jsme tam viděli, a kterou jsme nakopírovali. Museli jsme to okopírovat takovým způsobem, aby nebyly narušeny žádné zahraniční patenty... byl to nejlepší výrobek roku. V té době to bylo cosi s obrovským přínosem pro

podnik. Tyto možnosti jsem měl, dokud nezjistili, že jsem kněz. Pak jsem byl přeřazen na jiné místo a to mělo jinou náplň. Všechny věci se změnily.

Měl jste někdy pocit, že je váš život v ohrožení?

Právo. Když pro mě přijeli a zavezli mě na kraj lesa. Byli dva, já jsem byl sám. Bylo to v listopadu, škaredé počasí, přšelo. Ti dva říkali: „Podepiš nám to a pustíme tě. Když nepodepíšeš, nemusíš se vracet...“ To bylo kolikrát o nervy. Já jsem si v takových momentech říkal, když je to prohrané, tak je to prohrané.

Zmínil jste spolupráci s redemptoristou Janem, byla spolupráce s touto kongregací nějak hlubší?

Od redemptoristů byl jeden kolega, který byl zavřený. On měl soud, kde byli někteří lidé z podniku jako svatci. Dostal poměrně vysoký trest. On se předitím, než ho zavěsili, dostal v novaltém bohoslovcem, kteří se z PTP vrátili do Brna a žili v Brně, i když pocházeli třeba z jiné části Moravy. Ten (Jan) Zemánek se jím v noval.

Angažovali se pro úslužníci kongregací a rád v Koinótés? Například Jan Zemánek?

To nevím. Nikdy jsem neslyšel, že by se dostal do styku s námi v době, kdy se rozjelo tady to studium v šedesátém pátém roce, nikdy jsem ho tam neviděl a nikdy jsem se tam s ním nesešel.

Popište formování a vznik společnosti Koinótés.

Davídek přišel s vizí Koinótés z vení. Těto února, těto dny po jeho propuštění, jsem byl u Davídka s bratrem na návštěvu. On už měl plán v hrubých rysech promyšlený. Jeho první otázka byla: „Kolik vás je? Co studujete? A v čem pokračujete?“ Máte lidi, kteří organizují, kteří to dávají dohromady, kteří se o vás starají. Co jsem ze zkušenosti viděl, tak jsem mu řekl. On se hned ujal příležitosti a začal v tom pracovat a dávat Koinótés dohromady. Dostal místo jako dezinfektor v dětské nemocnici. Zařídil si to tak, že s ním v zaměstnání byl jeden bývalý bohoslovec, který byl s námi v semináři. Byl s námi i v PTP a pak jsme byli v kontaktu. Společně dělali desinfekci. Prakticky to vypadalo tak, že práci vykonával tento člověk a Davídek studoval a dělával tyto věci.

Jaké jste měli podmínky pro angažování se pro církev?

Já jsem se stýkal s řadou lidí, kteří byli skutečně vynikající kněží, jako byl u nás pater Vejea, který zemřel před mnoha lety. Vejea k nám do Chrlic přišel jako mladý katecheta, učil ve škole a celebroidal v kapli v ústavu slepců. Byla to stejná kaple, kde měl dvě mše, takže za tu neděli tam přišlo asi 400 lidí. Byl vynikající kněz a v noval se nám - klukem - velmi intenzivně. Další lidé, kteří nás ovlivnili, a kteří od nás pocházeli, byli třeba pater Škrolík. Já se s ním znám od dětství. Pak tam byli bratři Rychtrovi, oba dva kněží a jezuiti. Stanislav je na Moravci, je 24. ročník, je mu 89 let. Vladimír je v Innsbrucku, 25. ročník, byl rektorem jezuitské univerzity v Innsbrucku. Celý život je jezuita. Já jsem se s ním stýkal velmi intenzivně od doby války.

Toto všechno jsou lidi, kteří nám připomínají, a o kterých jsem věděl, že jdou touto cestou. Proto jsem se už na gymnáziu jednoznačně rozhodl, že budu dělat kněze. U tohoto rozhodnutí jsem vydržel.

Neuvažoval jste o pokračování studia bohosloví v Litoměřicích?

Ano, jenomže nám biskup Skoupý jednoznačně řekl, že i kdybychom od něj dostali dopis, abychom něco udělali, že tomu nesmíme uvěřit, že to nesmíme splnit, že on to dobrovolně neudělá. To bylo nějak po Velikonocích, když jsme na bohosloveckém učilišti v Brně končili, kvůli jeho uzavření. Když ke konci června zrušili teologické fakulty, dostal jsem v úterý dopis, abych nastoupil na fakultu v Praze. Když jsem zjišťoval mezi ostatními, zjistil jsem, že tento dopis nedostali všichni. Dopis dostali jen ti, které někdo vybral. Měl jsem před sebou paměti to, co řekl biskup – ne, za žádnou cenu to nesmíte udělat. Přitom podle sv. domy jsem byl přesvědčený, že bych nastoupit mohl, protože bylo mnoho lidí kolem mě, kteří mi říkali, pro to nedělejte, proto tam nejdu.

Jak hodnotíte svoje rozhodnutí nenastoupit do Prahy/Litoměřic zpět?

Kladně, protože, kdybych o tom začal pochybovat, že jsem se tehdy nerozhodl dobře, tak bych si zboural celý život. Já jsem pevně přesvědčen o tom, že kdyby se doba vrátila, a kdybych věděl, jakým způsobem se bude můj život vyvíjet, tak bych se rozhodl stejně. Já bych tyto věci skutečně neměl. Samozřejmě neměl bych jiné věci, co jsem dělal, a jak jsem je dělal.

Těba bych měl způsob studia, protože my jsme měli málo zkušeností. Měli jsme jen ty tři semestry teologie. Ke konci, když se už vědělo, že učiliště bylo zrušeno, ještě jsem udělal jednu věc. Když studium běželo normálně, neměli jsme přístup do normální knihovny. Ale když to všechno bylo zrušeno a vědělo se, že tam půjdou správčové, tak jsem si mohl vybrat a vzít celou teologii. Vzal jsem si a vybral jsem si podle toho, co jsem potřeboval a o čem jsem věděl, že to budu potřebovat.

Celé ty roky jsem se držel prameny, které jsem získal v semináři. Studoval jsem teologii tak, jak jsem byl přesvědčen, že ji studovat mám. Ale když se na to dívám zpět, dělal bych to jinak. Nešel bych tak moc do šířky, šel bych užší cestou, ale o to více do hloubky. Byl to hrozně široký zábrat a hrozně široké pole a času moc nebylo. Pracoval jsem venku, v létě, v zimě, za každého počasí. V práci jsem začínal v šest hodin ráno a končil jsem po druhé hodině odpoledne. Pak jsem přešel vlakem do Chrlic společně s (Stanislavem) Richterem, přímou z nádraží jsme šli do kaple. On mi bylo povoleno, že mi může soukromě celebrovat při zamčených dveřích. Já jsem to nachystal, on celebroid. Potom jsme zamkli a šli domů. Přicházel jsem domů k páté hodině, po celém dnu jsem měl zátišně studovat, takže jsem u toho usínal. Měl jsem tolik literatury a tolik možností. Jeli jsme před do šířky, dneska bych to dělal jinak. Nestudoval bych takovým způsobem.

Směřoval Vás FMD k nějakému vnitřnímu disciplínám?

Nebyl to můj případ, protože on chtěl, abych se vnoval spíše tady tím praktickým v čem, které se týkaly péči o ty lidi, kteří neměli možnost získat maturitu a chtěli se stát kněžími. Pomocí jim získat maturitu a potom jim umožnit vstup do semináře. V tom byl smysl pobytu na Štěpánov. Tamada těch lidí touto cestou šla a tohoto cíle dosáhla. Některým se, když přešel ten padesátý rok a rozprchlo se to, třeba oženili, ale zase už měli maturitu. Vystudovali třeba techniku, nebo filosofii, nebo nějaký pedagogický směr, nebo jiný obor a uplatnili se. I když se nedosáhlo toho prvotního cíle, kterého jsme dosáhnout chtěli, využili

maturitu. Bylo to znemožněno režimem, tímto událostmi, které v tyčtém osmém roku nastaly, no tak využili toho jinak, jak bylo možné.

Jak hodnotíte innot FMD?

Podívejte se, já jsem vám říkal hned na začátku, jaká byla ta p vodní myšlenka, to znamená získávat lidi, kteří neměli maturitu a umožnit jim ji získat a umožnit jim vstup na vysokou školu. Pevně to byli lidé, kteří měli výrazný zájem o teologii, ale když nastali tady ty poměry v padesátém roku, tak přešli na jiné věci. No a tady ta myšlenka byla podle mého názoru velmi dobrá, protože bylo krátce po válce, kdy za Německa Němci nepodporovali velké množství lidí na středních školách, nebo stále zdrazovali výrobu a vyrábění pro zbrojní průmysl. Proto tady ti lidé neměli tu možnost, a když se jim naskytla jakákoliv příležitost, tak byli ochotni této možnosti využít. Proto bylo zájemcem poměrně velké množství a to byl p vodní zájem Felixe.

Ale pozdě se to rozšířilo stále víc, že už to nebylo zájmem jenom tak úzce na tyto lidi. A protože v tom padesátém roku skončil v kriminále, tak tam myšlenkově, teoreticky, pracoval na přípravě nějakého tohoto systému. Vrátil se až v šedesátém čtvrtém roce, v únoru, a pak hned začal. A protože začal třináct let tady byla skupina bohoslovců, kteří museli opustit fakulty a semináře, a kteří se připravovali, tak on se zaměřil na to, aby pomohl těmto lidem dostudovat, a aby jim sehnal svítitele, který by je vysvětil. To byla jeho druhá fáze celé této innoti. Tato druhá fáze se mu dařila a vycházela celkem velmi dobře, jenomže on to potom začal příliš rozšiřovat, jak do šířky, tak do hloubky, no a tam to skončilo. Do té doby, když jel jenom tímto směrem, tak měl velikou podporu lidí z té oficiální části církve, ale když přešel na jiný způsob myšlení a jiné tendence, tak se mnoho lidí od něj odtáhlo.

Byl jste na Konečném synodu? Jak probíhal rozkol?

Probíhalo to tím, že tam se skupina těch lidí, kteří nesouhlasili s tím závěrem, který byl předem připravený, postavila proti tomu, a odmítli to odhlasovat. On to pokládal za vzpouru, zradu a všechno možné. On tady tyto lidi exkomunikoval. Oni měli vysoké postavení, byli to v tšinou biskupové a on je suspendoval, exkomunikoval.

Vy jste zmínil, že jste se i poté setkával s Bedřichem Provazníkem.

Jistě, já jsem se setkával s nimi se všemi.

Pro vás to nebyla překážka, že biskup Davídek se s Provazníkem rozešel?

Pro mě ne. Protože to byla jeho věc a my jsme pracovali se ženami, které nám byly přiděleny. Oba společně, každý měl jinou skupinu, a jiným způsobem to dělali. Byly to ženy, které chtěly jít do klášterů, měly v tšinou akademické vzdělání, nebo pracovaly ve zdravotnictví a těmto ženám jsme se vnovali. Čili my jsme potřebovali se spolu setkávat.

Byl jste v kontaktu s biskupem Davídkem i s biskupem Krátkým po celou dobu komunistického režimu?

Ano.

A v dleli o tom?

Jist , v d li o tom. Oba o mn v d li od roku 1943, kdy jsem se za al s ob ma stýkat. Když jsem t eba šel na Petrov za Felixem, a potkal jsem náhodou Stanislava, tak on mi ho sehnal. Já jsem se s nimi po ád stýkal i po roce 1970 a oba o tom v d li, že jsem s ob ma ve styku. My jsme toho o sob moc nev d li. Já jsem mohl v d t r zné v ci, ale necht l jsem. Hodn jsem se znal s Frá ou nebo Martinem Holíkem, ale necht l jsem nic v d t o jejich aktivitách.

Jak hodnotíte sv cení žen? V d l jste o této praxi za socialismu?

V té dob jsme to nev d li, aspo já jsem to nev d l. To se všechno dostávalo na povrch až v závislosti na ase. Já jsem n co slyšel, že jsou sv ceny n jaké ženy a ptal jsem se oficiáln t ch nejvyšších p edstavených a oni mi tvrdili: „Není to pravda, jsou to jenom e i, kterými se nás pokoušejí znevážit.“ Toto se mi tvrdilo v ur itou dobu, za n jakou dobu to tito lidé, kte í to tvrdili, oficieln p iznali, že se sv tily ženy. Toto byl d vod, pro jsem se od toho odtáhl úpln . Jestliže se vydal tady tímto zp sobem a nem žete jim v ít, tak t žko s tím n co d lat, í se v tom angažovat. Já jsem potom z stal práv u t ch starých a nemocných lidí, t ch sester a nic dalšího jsem ned lal.

Setkával jste se po tomto zjišt ní s biskupem Davídkem?

Málo, už jenom málo.

Jak to hodnotíte sv cení ženatých muž ?

Já jsem byl vždycky proti. Ale on to vysv tloval tím zp sobem, že má fakultu na to, aby mohl tady tyto muže sv tit, a že on je p edtím, než je sv tí, p evádí do eckokatolické církve. Když si toto mohl dovolit, a m l na to n jaké povolení, tak je to jeho v c.

A sv cení žen?

Jednozna n ne.

Co si myslíte o údajné spolupráci biskupa Davídka s StB? P ípadn jaké m l motivy?

Já jsem o tom kolikrát p emýšlel a podle mého názoru to možné je. Mnoho v cí je taky pravd podobných. Já jsem se až v nedávné dob dov d l, že Davídek byl na cest v Japonsku. Kdo se v té dob dostal do Japonska? Dostal se tam podle n jakých materiál s lov kem, kterého vysv til, a který tyto v ci organizoval. Druhá v c. Bydlel na Staré osad v byt , který pat il Líd Javorové. Podle dokument z Archivu bezpe nostních složek to byl prop j ený byt Státní bezpe nosti. Já jsem u ní kolikrát byl, projednával jsem r zné v ci a myslel jsem si, jak je to bezpe né. Jestliže to byl byt Státní bezpe nosti, tak bylo všechno odposlouchávané a nahrávané. Hlavn tady tyto dv v ci m hodn zaráží. Já nevím co je na tom pravdy. Když jsem se toto do etl, byl jsem p ekvapen. Nap . Jan Zemánek byl u nás v podniku zat ený, m l ve ejný soud v n jakém sále, kam museli n kte í zam stnanci. Oni Zemánka tehdy nesoudili, protože pracoval s námi, ale dávali mu n jakou velezradu.

Jak jste vnímali a p íjímali záv ry II. vatikánského koncilu?

My jsme byli vychovaní tím zp sobem, že co se nám ekne, je svaté, o tom se nepochybuje a nediskutuje - to se žije. Proto jsem s t mito v cmi nem l ani nejmenší potíže.

Já jsem se dovedl přizpůsobit tomu, co se změnilo a co se žádalo. I když jsem si třeba myslel, že není rozumné, že na tu fakultu do Prahy nejdeme, že by to bylo lepší (*kdybychom tam šli*). Když jsme byli v PTP, byli jsme tam pohromadě. Když jsme se večer sešli, když jsme pracovali v lese a káceli obrovské plochy lesa a byla zima, tak jsme si dělali oheň a opékali jsme si, co jsme dostali. A přitom jsme se bavili a probírali jsme tyto otázky. Byly tam názory lidí, kteří říkali, že bychom měli jít do Litoměřic. Vždycky se ale našel někdo, kdo řekl, že je to jednoznačné rozhodnutí, nemůžeme to porušit.

Jak jste vnímal rok 1968?

My jsme byli hodně ovlivněni názory Felixe, který to viděl jako začátek období, které bude pro církve velmi těžké. On předpokládal možné deportace někde na Sibiř a takové věci. Tím taky zvedl otázku, proč svítí to množství biskupů a těch ženatých kněží. Chci, aby bylo nachystané dostatečné množství lidí, kteří budou ochotni se do toho, do těch deportačních skupin, třeba zařadit, aniž by tam museli.

Přibližte Váš vztah ke komunistům a k exkomunistům. Stýkali jste se? Zapojovali se do života církve?

Typy případů neznám. Jenom to, že byli lidé, kteří byli třeba velmi zásadoví komunisté, ale kteří, když viděli, že někdo potěbuje, tak se nedívali na jeho názory, na nějakou politickou nebo náboženskou příslušnost, a byli ochotni skutečně pro toho člověka něco udělat, i když to bylo třeba spojeno s nějakými obtížemi. Takových lidí jsem znal skutečně dost, kteří se nedívali, je takový, nebo jinaký, pochází z té rodiny, z jiné...

Jaký byl Váš vztah a pohled na tehdejší oficiální církev?

To bylo individuální, viděli jsme, komu se může a komu se nemůže věřit. Lidé, kterým se nemohlo věřit, tak se brzy projeví. Ony byly všelijaké podpisové akce, kde museli slíbit věrnost a podobně. Podle toho, jak se k těmto akcím dotýkali kněží z stavů, tak jsme viděli, zda se mu může věřit.

Měl jste kontakt na brněnské biskupství po návratu biskupa Skoupého, i poté na generálního vikáře Horkého?

Neměl, i když... Já jsem studoval gymnázium na Poříčí a tam byl profesorem náboženství pater (*František*) Falkenauer. On bydlel v Chrlčích a já jsem mu denně ministroval. On měl mši na šestou a pak jsme šli do školy. Znal jsem se s ním velmi úzce. Když v roce 1962 zrušili kaple, tzn. i tu kapli v Chrlčích v ústavu slepců, zrušili souasně výuku náboženství na středních školách. Říká se, že on přišel o místo, ale stal se kanovníkem na Petrově. Druhý člověk na Petrově byl náš farář, děkan (*Viktor*) Jordán, který se tam, nevím jak, dostal, a náhle se stal kanovníkem. Stejně tak nevím, jak se stal kanovníkem Falkenauer. Nevím jestli Falkenauer našeho děkana dostal na Petrově, to nevím. Jednoduše na Petrově byli dva lidé z naší farnosti. V té době jsem už byl moc opatrný. To už byly všelijaké akce a tak jsem se již s nikým moc nestýkal. Měl jsem samozřejmě rád kněží, se kterými člověk mohl otevřeně mluvit, ale byli taky lidé, u kterých bylo třeba být opatrný.

Projevovala se vaše angažovanost v církvi ve věc?

Od Felixe jsem dostal za úkol v novat se ženám, které chtěly jít do kláštera, ale jít do kláštera nemohly. Já jsem jim v novat velké množství času. Teď jsme se sešli v nějakém bytě, tam jsem měl například jakou přednášku, zpovídání, mše svaté. Takto se trávily soboty a neděle. Když ty ženy měly někoho, kdo byl těžce nemocný a nemohl už chodit ven apod., tak bylo potřeba k tomu člověku jít. Ke těmto lidem jsem chodil, zpovídal jsem je a měl jsem i mši svatou. Toto jsem dělal, ale nijak veřejně. Taky jsem kolikrát šel na nějakou takovou návštěvu, kterou mi někdo domluvil. Když jsem tam šel poprvé, šel jsem se strachem. Nevěděl jsem, jestli to nesklapne, jestli odtamtud odejdu. Mám na mysli konkrétní návštěvu nemocné nepohyblivé ženy. Poslal mi tam jeden člověk, o jehož otci jsem věděl, že se mu dá věřit, ale jeho jsem neznal. Dodneška jsem se s ním nesetkal, ale naprosto přesně si pamatuji jméno. On se potom oženil, má dobrou rodinu a pracuje v církvi. Tehdy jsem nemohl vědět, že to je naprosto bezpečné. Když jsem tam šel poprvé, musel jsem věřit, že to dobře dopadne.

Spojovalo něco tyto ženy?

Já jsem měl na starosti okolo patnácti žen. V téšinou to byly ženy, které pracovaly ve zdravotnictví. Buď jako lékařky, nebo jako zdravotní sestry, ty, které v tom oboru nepracovaly, bylo méně. Ty pracovaly ve stavebnictví a různých dalších profesích.

Jaká byla role otce Stanislava v práci s těmito ženami?

Měli jsme je na starosti společně a velmi úzce jsme spolupracovali. Například byla jedna akce, kterou měl Stanislav Krátký, a na které jsem měl účast i já. Ty ženy, které jsem měl na starosti, znal i Stanislav a znal je i Bedřich Provazník. Nevím, že by je znal někdo další. Felix je pravděpodobně neznal. On jen něco nahodil a potom ty detaily dávali dohromady jiní lidé. Já jsem dostal na starosti již konkrétní lidi. Bylo mi vědomo, že je to bezpečné, že tam můžu s klidem chodit, a že se jim mám v novat. Nevím, jak se ty ženy daly dohromady. Myslím, že se nemohly znát, protože pracovaly v různých místech a nebyly jen z Brna. Ony se odněkud sjížděly po jedné, po dvou, na sobotu a neděle. Postupně se dostávaly do bytu a pak večer opouštěly po jedné, po dvou, odcházely.

Jak jste si předával informace s těmito ženami?

Jednak jsme si vše potřebné řekli, když jsme se rozcházeli. Když některá chtěla zpovídat nebo něco podobného, tak mi zavolala do zaměstnání. Měl jsem v zaměstnání poměrně hodně hovorů, takže jeden hovor se v tom množství ztratil. Žádná z nich nevěděla nějaké místo, kam by se mohla potěbovat, a jestli mám čas. Takto jsme se domluvili, neřekli jsme si místo, kde jsme, kde se setkáváme. Já jsem hodně zpovídal venku. Teď jsme šli na procházku a tam jsem to vyřídil.

Jaký je osud těch žen dnes, jste s nimi v kontaktu?

Ty, které ještě žijí, s těmi v kontaktu jsem. Byly to v téšinou ženy, které byly starší, než jsem byl já, které byly mladší. Ty, které byly starší, už umřely a ty, které byly mladší, tak ještě některé žijí. Samozřejmě je jim dneska už přes těch 80 let, jako mě, takže jejich život odpovídá tomu věku a tomu v jakém jsou zdravotním stavu. V téšinou, i když jsou tady v tomto věku, tak stále se snaží žít a dělat to, čemu se tehdy zavázaly. Samozřejmě zase už jich není moc, už jsou to jenom hrstky. Zatím se za mnou v tom kostele zastavují a snaží se udržovat kontakty.

Nesnažily se tyto ženy integrovat do nějakého řádu?

Některé ano, když se to v tom osmdesátém devátém roce změnilo, tak se zapojily do oficiálních struktur. Přesly do nich a žijí tam dobře, vedou si dobře. A jsem přesvědčený, že plní to, k čemu se zavázaly, žijí tím způsobem života, kterým chtěly žít v těch šedesátých letech, a to máte skoro padesát let.

Skládaly tyto ženy nějaké sliby?

Ano skládaly, na to byly formuláře. Já myslím, že to byly formuláře, které byly přejeté, nebo tak něco, z nějakého řádu, protože to vždycky donesl biskup, který ty sliby přijímal. Podle té knihy se ty sliby uskutečnily.

Kromě pastorační služby žen jste se v novali i jiné skupiny?

Starým a nemocným lidem.

Spolupracovali jste při této práci s biskupem Krpálkem?

S Krpálkem ani ne. Mě tady tímto pověřil Felix a on mi dal kontakty na lidi, kterým jsem mohl vyjít, a kteří mi ty lidi dodávali.

Při této práci jste chodil po nemocnicích nebo po bytech?

V tšinou po bytech.

Jak probíhala pastorační služba nemocných?

Vyzpovídal jsem ty lidi, měl jsem mši, podal jsem jim svaté přijímání a udělal svátost nemocných, protože to byli v tšinou lidé, kde bylo nebezpečí, že mohou zemřít a třeba nebyla možnost, aby tam normální kněz přišel, no tak se udělalo všechno tak, aby už nikdo nemusel přijít. Olej jsem si samozřejmě získal a ostatní věci taky.

Získával jste pro vaši činnost ve skrytosti nějaké lidi?

To jsem nezískával, protože těch lidí bylo tolik, že jsme neměli možnost přijímat další lidi. Ta možnost nebyla, aspoň já jsem neměl kapacitu, abych to rozšířil ještě dál, protože já jsem byl zaměstnaný normálně na plný pracovní úvazek. Byla to práce manuální, čili hodiny vyerpávající, spočívalo to v tšinou v nakládání a vykládání vagónů, doprava atd. Úkol toho za těch osm hodin měl dost, byl rád, že stál na ty věci, které musel. Takže já jsem tady tímto způsobem nezískával další lidi.

Víte, jakým způsobem získával lidi biskup Davídek?

Ti lidé se v tšinou hlásili sami - projevíli zájem. Jakmile projevíli zájem, on se jim v novali.

Byla Vám nápomocna Vaše rodina?

Nikdo o ni mě nevěděl.

Vy jste jim to nikdy ne řekl, až do roku 1989?

Ne, ani jsem se nezmínil.

To muselo být těžké.

Bylo, protože byly různé věci, které si oni potom vysvětlovali zcela jinak, než byly ve skutečnosti, takže jsem nemohl nic vysvětlovat a musel jsem jenom mlčet. No a trvalo to prakticky čtyřicet let. Protože ten náš život byl takový divný, ani tak, ani tak. Pořád jsme si dělali jenom svoje věci apod.

Máte nějakou představu, kolik lidí, se do Vaší činnosti za komunismu zapojovalo a jaké dopady tato činnost měla?

Ml jsem jenom ty ženy a ty staré a nemocné lidi, tak to byly jen desítky lidí, žádné stovky, nebo tisíce. Když nějaký umřel, umíralo jich pořád dost, tak se pořád objevovali další, ale pořád to bylo v těch desítkách. Nebyly to žádné masové akce, nebo podobné. Když jsme měli třeba duchovní obnovy pro ty sestry, a to jsem měl jednou za měsíc, tak tam se těch sester sešlo osm. Víc nebylo možné, protože to bylo tady v bytě v paneláku na Lesné, tu se nemohlo sejít mnoho lidí, to by si to ti sousedi uv domili, a kromě toho by se tam nemohlo mluvit apod. Tady v tom paneláku je všechno slyšet, takže to byly jenom desítky lidí, to nebyly žádné velké poty.

Měl jste nějaké spojení se zahraničím? Měl jste přístup k zahraniční literatuře?

Ne. Dostával jsem literaturu jako všichni.

Jakým způsobem se k Vám dostávala, přes kontaktní osoby?

Byly tu kontaktní osoby, věděl jsem, že se třeba objevila určitá knížka, a že ten kdo má kontakt na venek, tu knížku má a je ochoten ji dát. No tak jsem neváhal a požádal jsem o jeden výtisk.

Jak jste se o těchto kontaktech dověděl?

Mezi našimi lidmi. Někdo mi řekl, podívej se, sehnal jsem tady tu a tu knížku, mám ji od toho člověka, skoč za ním, on ti ji dá. Jakým způsobem jsem ji dostal on, to nevím, ale měl jsem jich hodně. Nebo někdo přišel, tomu je dával.

Fungovalo to takto bez rozkrytí tajnou policií po celou dobu komunismu?

To nevím, ale já jsem nikdy neměl tady v této věci žádné vyšetřování a potíže. Já jsem taky měl soukromý zdroj literatury z Innsbrucku, kde jsem měl velmi dobrého známého, který mi přišel z Prahy, i v těch posledních letech totality, něco přivezl. Jezdil třeba služebně do Polska, protože měl diplomatický pas, a když se vracel, tak se stavoval tady v Brně. Já jsem mu řekl, co bych asi potřeboval a on za mnou přišel, až zase kam jel, tak mi to donesl.

Nebo tak jsem získal třeba dogmatiku, morálku, kodex církevního práva, latinský breviář a takové věci. To všechno jsem získal přímo od něj. On vždycky s sebou měl literaturu pro svoji potřebu, na tenkrát ve vlaku a pak mi to nechal. A zase nikdy s tím nebyly žádné obtíže.

Setkal se s Vámi p i své vizitaci v echách Msgr. John Bukowsky?

Ne, se mnou ne.

Mluvil s Vámi n kdo o pochybnostech ohledn innosti a osobnosti Felixe M. Davídka?

Samoz ejm . Tyto informace se objevily n kdy v polovin 70. let, ale to se objevilo mezi námi a odkud to šlo, to nevím. Druhý zdroj, který jsem m l já, byl od kn ží, kte í chodili na kn žské rekolekce. Tam se probíraly i v ci, které se týkaly Davídka a vznikly tam r zné názory, které pochybovaly o r zných v cech. Já jsem se tyto informace dov d l a m l jsem maximální snahu p esv d it se o tom, co je pravda. Moc jsem se ale nedov d l, i když jsem se o to snažil.

Jaký je Váš vztah k u ení Theilarda de Chardin?

To byly záležitosti, které byly sou ástí všech t ch seminá . Bývaly v bytech, v tšinou se konaly v noci z pátku na sobotu. Já jsem ale pracoval od šesti ráno do dvou odpoledne, pak jsem m l ještě svoje povinnosti. Když jsem p íšel na n jaké takové setkání, které oni vyhlásili, a které bylo po desáté hodin , tak jsem toho už m l za celý týden plné zuby. Felix se rozjel kolem jedné hodiny a od té doby potom naplno jel. I když jsem se toho všeho ú astnil, tak to už pro m bylo mimo, na to už jsem nesta il. A proto jsem tomu nerozum l. Kdyby to bylo n jak jinak, kdyby se látka podávala n jak jinak....

Já si pamatuji, jak mi Felix zadal n jakou práci z de Chardinovy filozofie. Dal mi tam n jaké body, které jsem m l zpracovat. Namáhal jsem se a snažil se to ud lat. On se na to podíval a potom mi ekl, že ta práce nemá žádnou cenu, že v ní není nic nového, jen v ci, které íká on, že to nemá cenu, že je to odposlouchané, že jsem do té práce nedal nic nového nebo svého... Tím jsem s de Chardinem skon il.

Jaký je Váš vztah k evoluci?

Podívejte se, zásada princip, na kterém bych to stav l je, že existuje stvo itel. Jestliže se sv t má v ur ité fázi dál vyvíjet - je to možné. Nem že nikdo tvrdit, že všechno bylo stvo eno v této fázi, v jaké to známe my. Máte všelijaké ty archeologické výzkumy apod. a tam vidíte ur itý vývoj. íli je to možné, ale na po átku je stvo itel.

Jak probíhala Vaše integrace do oficiální církve?

Když za aly události 17. listopadu 1989, tak jsme se 20. listopadu sešli. Kdo byl organizátor nevím. Felix byl po smrti, Krátký byl v Hrádku a nemohl p íjet. Sešli jsme se tam, kde jsme m li ty seminá e. Bylo nás snad t icet a v tu chvíli se dávalo dohromady ešení, co by se asi m lo d lat a co by se m lo organizovat. Takto se napsalo n kolik společ ných dopis adresovaných Tomáškovi a Liškovi. Liškovi proto, že byl s námi v PTP, ístý pétépák, jako my. íli jsme si mysleli, že se na n j m žeme obrátit. Sou asn se poslal dopis na brn ňské biskupství, kde jsme vylí íli situaci. A výsledek? Nic, nula.

To byl listopad 1989, t i dny po 17. listopadu. Od té doby jsem se snažil tyto v ci dát n jakým zp sobem dohromady. Cht li po m potvrzení, že jsem kn zem, že jsem vysv ený. Ale já jsem nic nem l. Tak jsem se sebral a jel jsem na Hrádek za Stanislavem. Vysv ttil jsem mu situaci a on mi dal místop ísežné prohlášení, že jsem kn zem. To všechno jsem dal dohromady a potom dal na Petrov. Trvalo t i roky, než se n co pohnulo. Ty t i roky byly pro

m nejt žší roky mého života. Ned lalo mi potíže, co se d lo v roce 1950, v padesátých letech, v sedmdesátých, ale sebralo m to, co se d lo v roce 1989 a v devadesátých letech. Projevilo se to tím, že m potkala mozková p íhoda.

Byl jsem hrozn sebraný, protože jsem se nebyl schopen s tímto p ístupem vyrovnat. Kdyby tak jednali komunisti, bylo by mi to jasné. Nedotklo by se m to. Jsou to komunisti, mají to v programu. Vždycky jsem v d l, co od nich mohu ekat, tak jsem se toho do kal. Te se mi to stalo ve svobod . Nebyl jsem to jenom já... všichni jsme na tom byli ... nakonec vyšly Normy. Publikovali to v kostelích p i kázáních, abychom se p íhlásili biskup m. Zase jsem to všechno sepsal, odevzdal na biskupství a zase nic.

Trvalo to od listopadu 1989 do 24. srpna 1992, kdy m biskup p esv coval. Zase ta otázka, bu jsem vysv cený, nebo nejsem. Ale s tímto jsem se potom vyrovnal. Víte, byla to zkouška trp livosti a pokory - to jsem musel zvládnout. Takže jsem se tehdy nechal p esv tit. Jeden den bylo jáhenství a druhý den kn žství.

Jak jste se dali tak rychle po 17. listopadu dohromady?

My jsme všichni byli po ád v p ímém kontaktu, jenom to vedení pokulhávalo, ale my ostatní jsme byli po ád pohromad . A když potom byly ty události toho 17. listopadu - nevím p esn to datum, ale n jakého p tadvacátého, t iadvacátého listopadu jsme se sešli a společně jsme se p íhlásili na Petrov a napsali jsme dopisy: Tomáškoví, Liškoví a takovým lidem. íli my jsme se po ád spolu stýkali a stále jsme drželi pohromad . Jenomže Felix um el v osmdesátém osmém roce, takže to už bylo po jeho smrti, ale ta celá skupina se pom rn ve velkém množství sešla. Bylo to v ned li odpoledne (*pravd podobn 26. listopadu 1989*), to se živ pamatuji. Mohlo nás tam být 40, 50.

Sešli jste se tady n kde v Brn ?

V Brn . My jsme se stále scházeli v Brn , v t ch Kobe ících jsem byl asi maximáln dvakrát. Mn to nesešlo, tady tyto v ci, ty no ní seminá e. Já jsem pracoval ve fabrice, m l jsem za sebou osm hodin práce, ale skute n práce a te jsem se vrátil dom ke tvrté hodin a m l jsem od sedmi hodin za ít bdít do t í hodin znovu jet a druhý den ráno jsem v šest musel být na míst na pracovišti. To jsem byl vy ízený, odmítal jsem, vyhýbal jsem se všem t mto styk m.

Po nástupu do farnosti ke sv. Tomáši, jak se zm nila Vaše innost?

Jist stal jsem se normáln kaplanem u toho kostela, to znamená, že jsem m l svoje povinnosti po celý den, takže jsem se t eba t m ženám v noval už jen, když p íšly a zastavily se v kostele. K t m nemocným lidem jsem chodit mohl, protože jsem chodil k ostatním z farnosti po celém Brn , íli jsem chodil i tady k nim. Ty svoje p vodní jsem za adil mezi ty, které jsem dostal u Tomáška. To funguje po ád, ale samoz ejm tí lidi jsou v tšinou pry , zem eli. Já jsem tu 22 let, když jim tehdy bylo kolem sedmdesáti, tak ti jsou všichni pry .

V noval jste se i mládeži?

Víte, já jsem se tam té mládeži nikdy nijak moc nev noval. Na to jsou ti mladí kn ží, ti k nim mají jiný vztah, než mám já, lov k, kterému je víc než 85 let. Já mám okolo sebe hodn mladých lidí, a jsou okolo patnácti, sedmnácti nebo do t ch 40 rok . Ale n jak specieln se jim nev nuji, jenom pokud p íjdou. Víte to je kostel, kde je takových 70 ministrant a systém organizace, která je zab hnutá takových šedesát let. To je všechno

propracované a oni ti vedoucí začínají jako malí kluci, až jim je takových sedmnáct, osmnáct rok , tak dají vedoucí těch malých. To, co se naučili za celý život, předávají těm malým, protože to je všechno zabíhnuté a není potřeba do toho nějak vrtat.

Zstal jste v kontaktu s lidmi ze skryté církve?

Jistě. Jenomže my vymíráme. V té skupině, co jsem Vám říkal, těch osmi, už všichni zeměli. Eda Sedlický, František Škola, (Václav) Noll, (Karel) Pavlíček, všechno už je pryč.

Jak hodnotíte smrti církve v Československu po roce 1989?

Tady bylo obrovské množství lidí, kteří, když se přišlo s těmi Normami a s tím přesvědčováním, tak odmítli. Ti lidé žijí tak, jak žijí. Jak se projevují, nevím. Ale na které z nich pozoruju, snaží se žít, jak umí....

P. Ivan Vitula

- narozen 10. srpna 1942 v Brně
- otec byl dentista v Židlochovicích
- 1964 dokončil studium chemie v Bratislavě
- za komunismu pracoval ve Výzkumném ústavu zemědělském v Hrušovanech, v krajské laboratoři odpadních vod v Brně – Modřicích, poté pracoval jako kantor na základní škole a na gymnáziu v Židlochovicích
- s manželkou má dva syny
- po ústupu osmdesátých let začal studovat teologii
- patří do společnosti kolem vizionářky Boženy Cibulkové
- 13. 3. 1987 vysvěcen v Brně biskupem Jiřím Krpálkem na biskupského kněze
- nepřijal papežské uznání „sub conditione“
- po roce 1989 absolvoval katechetický kurz a vyučoval se také výuce náboženství
- zemřel 9. března 2012

S pamětníkem uskutečnil jeden rozhovor, který proběhl 19. listopadu 2011 v rodinném domě ve Vojkovicích.

Tady taky platí, že cokoliv řeknete, může být použito proti vám. Já vím, co vím, protože já přicházím z Bohem... Některým lidem dojde, že se ještě s oficiální církví mohou domluvit a nechť jí to naruší tím, že by řekli něco, co by se oficiálně nelíbilo a podobně. Já vám říkám, jak jsem to prožil a jak to bylo.

Mohl byste nám popřiblížit svůj život v době toho, jakým způsobem jste se dostal ke Koinótés.

Narodil jsem se 10. 8. 1942 za Heydrichiády poblíž Kounicových kolejí v Brně u Šilhan. Maminka tam celou noc poslouchala střílnu. Otec byl zubař, dentista. Materiální poměry jsme měli velmi dobré. Mám bratra, je mu sedmdesát sedm let, je o osm let starší než já. Když jsem byl ateista, tak on byl věřící, a když já jsem byl věřící, tak on byl ateista. Bratr byl před sedmadvaceti lety operován v Brně na Žlutém kopci a od té doby má vývod a konvertoval. Šel tam jako nevěřící a vrátil se jako věřící. Moji rodiče byli nábožensky velmi vlažní. V době, kdy jsem byl „zažraný“ ateista, tak jsem se je snažil přesvědčit, že žádný Bůh není a maminka mi říkala: „Víš co, já si nechám svoje pro sebe.“ Ona nebyla taková, že by mi jak chodila do kostela nebo tak.

V Brně jsem se narodil a rodiče bydleli v Židlochovicích. Otec tam měl ordinaci, tam jsem prožil celou tu dobu až do té doby, kdy jsme dostali tady tento domek ve Vojkovicích. Oba moji synové bydlí v Židlochovicích.

Náboženství jsme měli povinné až do páté třídy. Já jsem v roce 1948 začal chodit do školy, ale na vysvědčení ještě nějakou dobu bylo předepsáno náboženství. Jim to chvilku trvalo, než to začali potlačovat. V náboženství jsem moc nezáležel, to nám vždycky říkal nejprve jáhen, potom farář a nakonec děkan tady v Židlochovicích. Ten kontroloval, kdo chodil do kostela a říkal: „No jo, Ivane, komu zarostá cesta do kostela, tomu zarostá cesta do nebe.“ Tak mi vždycky napomínal. Naopak chválil ty, co chodili do kostela, například dnešního předsedu místní KS M.

V Židlochovicích jsem odchodil základní školu a pak jsem chodil na gymnázium do Brna. Tenkrát se to jmenovalo jedenáctiletá střední škola. Potom jsem šel na chemii, na

chemickou techniku do Bratislavy. Po p ti letech jsem tam kon il, tj. v roce 1964, jako inženýr chemie a šel jsem na vojnu. Od toho gymnázia, od druhého ro níku, až do za átku vojny jsem byl zarputilý ateista. P ímo zavitý ateista. Potom, když jsem p íšel na vojnu, lov k vypadl z vysokoškolského prost edí a m l víc ásu na p emýšlení, víc než p i studiu. Nebylo tolik pot eba stále se u ít, dalo se o tom p emýšlet. Tak jsem p emýšlel, že kdyby byl B h, tak jak bych ho asi mohl poznat. Srovnal jsem si to a p edstavil jsem si t eba, kdyby vedle nás žila n jaká vysp lá vesmírná civilizace. íkal jsem si, jak bychom je mohli poznat. Zalet t k nim? íli jedin bychom je mohli požádat, aby se nám dali poznat. Oni by to podle míry našich schopností mohli ud lat. Museli by být dob í, protože kdyby nebyli dob í, tak by se navzájem už dávno zni ili. Takhle n jak jsem uvažoval. Položil jsem první modlitbu: „Bože nev ím v tebe, neznám t , ale jestli jsi, tak t chci poznat.“ Tak se i stalo. Neumím íct jak, neumím íct p esn ten okamžik, cca plus mínus dva m síce. Prost jako by m n kdo naložil a p evezl na jiný b eh a lov k vid l život z jiné strany. Musím íct, že tím se podstatn zm nil celý život.

Z vojny jsem si dovezl manželku, uv íl jsem v Boha a vrátil jsem se k tomu, co jsem kdysi jako dít opustil. Jako dít jsem byl katolík a vrátil jsem se k tomu. Zašel jsem ke zpov di k panu fará i. Takže jsem byl v ící, ale ještě dost dlouho trvalo, asi dva roky, než jsem poznal boha jako Ježíše Krista. To byla zásadní zm na. Protože tím se ten B h, jako tv rce všehomíra, stane lov ku blízký, p edstavitelný. Je mu n kým, kdo je. On se p íblíží lov ku ve form , kterou jsme schopni pochopit. To jsem byl po ád pod vedením našeho pana fará e. Já jsem za ním hodn chodíval na faru a vedli jsme teologické disputace, hovory apod. Sle na na fa e mi vrazila do ruky, tenkrát se to ší ilo samizdatem, nověnu devíti sobot. Tak jsem si to p e etl a ekl si, že to zkusím, když už za to nic nedám. Tak jsem za al d lat první sobotu.

My jsme tenkrát bydleli u rodi v takové malé mansard dva krát p t metr , taková k lni ka. Mn to tenkrát nevadilo, ale manželce asi ano, to jsem si uv domil až pozd ji. Jednou tam moje máma s mojí tchýní v ned li sed ly a trochu si m podaly, že jestli budu chodit do kostela, tak mi komunisti dají „houbelec“. Nedají byt, d ti jsme nem li, takže to nebyla v bec nad je. Když chodím do toho kostela, tak a mi fará sežene byt. Tam v té novén , je jeden p ípad, kdy chudí dostanou chléb a byt. My jsme byli tenkrát naprosto chudí, já jsem vyd lával 1 400 K s a manželka 900 K s, z toho 900 K s jsme dávali rodi m na bydlení a na stravu, a ze zbytku jsme žili. Nem li jsme žádné peníze, žádné úspory. P t set jsem dostal od tchýn jako v no.

Tu ned li, co si m ženské podávaly, tak jsem ve er poprvé poprosil o to, že bych pot eboval vlastní byt, že když ty ženské mi to budou takto dávat, tak abych je mohl vyhodit. V pátek jsme m li klí e od domku, ve kterém dodnes bydlíme, a další st edu jsme se p est hovali. Tady bydlel n jaký d doušek, který to cht l odkázat panu fará ovi, cht l to odkázat kostelu, ale církev tenkrát nem la nic, takže on to cht l odkázat páteru (*Josefu*) Valouškovi. Valoušek v d l, že se o to snažilo n kolik lidí, dokonce n jaký plukovník StB, tak rychle sáhnul po nás. V d l, že pot ebujeme. Já jsem byl v kostele, on za mnou p íšel a zeptal se: „Chceš domek?“ A já, že chci. „Poj .“ Dovezl nás sem, tady tomu d douškovi nás p edstavil a ten p edtím všechny vyhazoval a nás bez debaty p íjal. Tak jsme se sem nast hovali a on asi šest týdn poté, co jsme se nast hovali, zem el. On už byl ležák a dostal zápal plic a odešel. Až se nám narodili dva kluci, tak jsme to dávali na „štok“. P vodn to byl jen ten spodek.

To se mnou docela zat epalo, to nebyla malá v c - bydlení, to je zásadní v c. Potom takový další zlom, to když tady nastoupil jako kaplan doktor, on to byl léka , (*Otto*) Opálka. To byl takový další zlom v mém život , protože jsem poprvé potkal lov ka, který dokázal o lásce k nep átel m nejen mluvit, ale který to dokázal žít. Každý k es an íká, musíme milovat své nep átele, ale ono to nejde. Celou tu dobu, co tady byl, tak jsme se stýkali, chodil jsem

kn mu ke zpovídi, všechno. On byl zavřený za to, že pacient mš schválně předepisoval drahé léky a tím poškozoval naše socialistické zřízení. Dostal za to dvanáct let a osm si z toho odkroutil. A jednou jsem se ho ptal: „Ote, vy jste pítom výsledku... Oni vás zbavili chrupu, tak jste jim to dovedl odpustit?“ On řekl: „Ivane, když jsem si uvědomil, že jsou to v tšich chudáci, než jsem já, vždy to nebylo nic těžkého.“ To byl taky takový šouchanec. Když si to lov k vezme, tak je to pravda. Když vidíme n koho zlého, tak je to vlastně lov k nemocný na duši. P ece nebudeme mít n koho rádi, protože je slepý nebo bez nohou, ale ten slepý je taky nemocný. To byl takový druhý zlom. On se potom odsud odsthoval na místo, kde sloužil až do smrti. Když ho potom pustili v roce 1968 z kriminálu, tak ještě chvílku d lal v nemocnici, vklouzl na seminář a po ty ech letech ho vysv tili. Oni mu n co uznali, a potom sloužil až do smrti u Znojma. Tak to byl takový další stupeň v životě.

Potom jsem narazil na Felixe Davídka, ale ne osobně. P ijel sem jeden jeho kn z a ten nám říkal, že Felix Davídek má dojem, že ho v brzké době asi zavou, a že by chtěl ještě vysv tít n které, by ženaté, muže na kn ze. Te najednou p ekvapení, tady tuhle variantu jsme ani neznali. A jestli bychom to byli ochotni p ijmout. V t ech Židlochovicích byli asi t i kandidáti a já jsem byl pro to. Ten jeden kamarád ho vyhodil, že s tím nechce nic mít. Ten další kamarád, že si to musí ověřit. Tak jsme objížďli všechny možné známé kn ze, dobře informované. Zkoušeli jsme najít patera (*Stanislava*) Krátkého, zkoušeli jsme najít celou řadu dalších známých kn ží, kteří by nám k tomu n co řekli, ale nikoho jsme nenašli. Já jsem byl rozhodnutý, já jsem to bral jako kladnou odpověď.

Ten kamarád to ale nevydržel a šel za jedním kaplanem a tomu to vyzvonil. Ten se chytil za hlavu, že je to strašné a svatokrádežné, a že je to provokace StB, a že všechny, které vysv tili, hned udají StB. Rychle pry od toho, když mi tohle všechno vyložil. Ještě, že jsme mu do toho nevletěli, ještě bychom si to polepili, a jestli je to provokace, tak jsme považovali za svou povinnost... Tak jsme šli a oznámili jsme to tady našemu panu farárovi. Pan farář šel a řekl to na kapitule kapitulnímu vikáři. Za n jakou dobu za mnou do práce došli dva pánové, jestli bychom si mohli pohovořit. Psací stroje, a jak to tedy bylo. M to naštvalo, že to „estébáci“ dostali do ruky, abych tomu Felixovi nep itížil. Tak jsem ho před nimi pomlouval. „Podívejte se toto jednání. Já mám pocit, že to škodí církvi a já si myslím, že byste tomu mohli uinit p ítrž.“ Oni se usmívali, rozloučili se a odešli. Potom jsme šli za naším panem farárem, že se to dostalo n kam úplně jinam, než jsme si mysleli, že se to dostane. Já jsem se potom dostal do jedné skupiny kolem jedné paní, která měla obrovský dar a jsem přesvědčen, že ho měla na vysoké úrovni. Jmenovala se Božena Cibulková. Ona měla vytvořené takové modlitební společnosti a napsala spoustu literatury. To jsou takové knihy, které jsme stáli vydat samizdatem a po revoluci. Celkem to d lala asi deset tisíc stránek. Já jsem měl takový dojem, že to je právě o echové. Jednou jsme měli takové setkání v Praze u Marie Kaplanové, oni byli v disentu církevním i všeobecně. Tak je navštívili dva biskupové, jak jsem se později dozvěděl, byl to Felix Davídek a Jenda Blaha. Felix to pro etl a shledal v tom znaky pravosti, ne že by ve všem. To *Sv tlo Kristovo* má sedm dílů, ty ty i p ijal a řekl: „To je pokračování Evangelia.“ To ostatní se mu t eba nezdálo, on nebyl takový, že by na všechno naletěl, ale chtěl s námi jako se společně... Tak jsme se dostali, tyto dvě společnosti, do kontaktu. N kolikrát nás navštívili: Lída Javorová, Jenda Blaha a n kteří další, jména jsem už zapomněl. Tam jsme se seznámili. S Jendou Blahou jsme se znali i z odborné... Protože on je chemik, takže my jsme se setkali i mimo. Tam jsme se seznámili blíže, přes tu Lídu.

Felix měl zájem na tom, abychom tyto společnosti n jakým způsobem propojili. On pot eboval tu modlitební innost, takže chtěl s námi získat n jaký kontakt, ale všichni se mu k tomu nehodili, takže vybral mezi nimi m jako takového sty něho d stojníka. Lída mi s ním domluvila schůzku, sešli jsme se v Chrlčích u Lídiny mámy. V tom domku tam dost dlouho bydlel, potom dožil u své sestry tamtéž. Tam jsme se seznámili s Felixem osobně, on mne potom vzal do tajného studia teologie. Ale musím říct, že už v té době na tom byl zdravotně

dost špatn . My jsme se znali delší dobu p edtím, ale to jsem u n j nestudoval, to byl plný energie, ale pak už to byl v podstat ležák. N kam spadl, m l úraz a od té doby prakticky ležel.

On byl malé drobné postavy, m l velikánskou postel a ta postel byla celá kolem dokola obskládaná knihami. Pro m to byla taková no ní sova, on chodil spávat ve ty i, v p t hodin ráno a vstával n kdy i odpoledne. Potom, když jsem za al studovat, tak jsem za al d lat v istírn odpadních vod v Mod icích, což je t i kilometry od Chrlic. Takže jsem tam za ním jednou za týden jezdil na konzultace, popovídat a tak co pot eboval, když pot eboval, tak jsem mu n co koupil a tak. Tak to trvalo až do jeho odchodu, on odešel v osmdesátém osmém a rok p edtím v sedmaosmdesátém m sv til. Vzal si k tomu Jirku Krpálka, takže ti dva m p ímo sv tili, on mne z té postele vysv tili na kn ze, takže to je asi ten m j p íb h s ním.

On byl opravdu genius v pravém slova smyslu. Genius se od normálních lidí liší a tu jeho genialitu n kte í považovali za to, že se zbláznil. Nedovedli ho pochopit. On mluvil krátce, úse n a zadržával. On mi t eba ekl n jakou v tu a já jsem to pochopil t eba až za dva roky. T eba jsem mu odporoval a on když vid l, že toho nejsem schopen, tak mávnul rukou a šli jsme k n emu jinému a po ase mi to došlo. Pokud já vím, tak Felix byl doktor medicíny a teologie a ješt m l n jaké další vzd lání. On cht l jít n kde do Afriky na misie, takže se zam íl spíš na tropickou medicínu. V dob , kdy to ješt šlo, jel do Hamburku, kde ho zkoušeli ameri tí dokto i, a m l americký titul MBA. Všechny jeho papíry p íšly pry , takže je to t žko dohledatelné.

Chodil jsem taky k Líd . Jednou jsem tam p íšel a oni tenkrát po prov rkách vyhazovali z vysokých škol u itele a profesory a taky jejich díla. Oni ty knihy vozili do antikvariátu a Davídek si je nechal navézt tam. M la hromadu knih, jeden a p l metru a výška tak metr - knihy a vysokoškolské u ebnice. Oni: „Pro to kupujete?“ On si to koupil, protože to byla výhodná koup . „To stihnete p e íst?“ A ona povídala: „To má tak na týden.“ „To si stihne n co pamatovat?“ „On ti ekne, co na které stránce je.“ O tom jeho tení knih jsem se jednou p esv d il, když jsem si od syná ka shán l n jakou duchovní knihu, která tady vyšla. To bylo celkem krátce p ed revolucí, ješt chodil na gymnázium. Syná ek p j il tu knihu v knihovn a mn se to zalíbilo, tak jsem to dal Felixovi. Když jsem tam p íšel a on mi vrátil tu knížku, otev el jsem ji a polila mne hr za, co mi ekne syná ek. Ta knížka byla r zn barevn po máraná, r znými šipkami, dotazy, poznámkami – odp edu, dozadu. Na všech volných stránkách poznámky. Tak jsem to donesl dom a povídám: „Honzo, on ten Felix to popsal.“ Syn na to, že to je hrozné – dnešní kvestor Masarykovy univerzity v Brn . Za chvilku p íšel: „To je tak geniáln podtrhané a dopln né, sta í sledovat tohle a lov k pochopí podstatu, je to perfektn ud lané.“ On asi takhle etl, on m l všechny knížky takhle po márané. Každá knížka se vrátila po máraná. Tak jsme spolu vegetovali. Ješt týden p ed jeho odchodem jsem za ním byl a to jsem na n m nepoznal, že se chystá na odchod. Pak jsem dostal oznámení, že odešel.

Nechal si zavolat Jendu Blahu, nechal se zaopat it a nechal se odvést na operaci a operaci už nep ežil. On byl velice slabý, jen kost a k ži ka. Takže asi rok p ed revolucí odešel.

Po revoluci za alo takové to dohadování s oficiální církví. B hem totality jsme se navenek moc nehádali, ale poté revoluci nev d li, co s námi. Lída Javorová sepsala seznam kn ží, kte í byli vysv cení tajnými biskupy. Prost celou tu hierarchii podzemní církve dala církvi k dispozici. Te oni nev d li, co s námi, tak si to p ehazovali jak „horký brambor“. Potom si nás napoprvé, myslím v jedenadevadesátém roce, zavolal brn nský biskup, Vojt ch Cikrle. Volal si nás jednoho po druhém a s každým m l osobní rozhovor tady na toto téma: že mše svaté jsou ilegální, a že svatý otec to bere na sebe, a že další mše svaté už sloužit nesmíme. Povídám: „Ot e biskupe, kdyby vám n kdo zakázal sloužit mši svatou, bral byste to jako t žkou újmu?“ „Samoz ejm .“ Ale íkal, že pro nás mají takový návrh, pro ty ženaté kn ze, že bychom mohli být p esv cení „sub conditione“ na jáhny. Já íkám: „Ot e a pro ne p ek tít a p ebi movat?“ On íkal: „Pro p ek tít a p ebi movat?“ Já: „A pro p esv tit? Já

naprosto nepochybuji o tom, že jsem byl sv. cený právoplatně. Tak se potom hledaly nějaké další řešení. Nakonec se domluvilo to řešení „sub conditione“ s tím, že ti kněží byli vysvěceni, když o to měli zájem, jako kněží eckokatolické církve.

Nkte ří postupně dostali ve stejném právu biritualismu. To nám Felix uděloval automaticky. Takže to „sub conditione“ hodně lidí přijalo, ale pár nás zůstalo „nepřesvitelných“. Ty „nepřesvitelné“ si povolal, když tady byl v Praze, papežský nuncius Bertone. Ten si s námi přijel pohovořit, ale byl tam Giovanni Coppa, velice milý pán. Tak se nás tam sešlo zhruba třicet a Jenda Blah. On nám první „vyjistil žaludek“, že svatý otec nám vychází vstříc se sv. cením „sub conditione“ a my to odmítáme a znevažujeme dobrou vůli svatého otce. Já jsem řekl ten příběh s naším biskupem a Coppa se tomu smál a řekl: „To je zákeřná otázka.“ Potom Jenda Blah vykládal celý ten proces, že byl venku a přijal biskupské sv. cení, jak Felixe sv. tit - do detailu -, že byly dodrženy veškeré náležitosti, ritus a tak. Mám dojem, že Bertone to omrkl a viděl, že v tšíně těch lidí jsou starší lidé, takže rozhodl, že problém se sásem vyřeší sám.

Jenda Blah poád bojuje za oficiální uznání, protože podle jeho názoru je sv. cení „sub conditione“ svatokrádežná záležitost, je to ukázka církve pochybující. Jak může církev pochybovat o tom, že vkládáním rukou jejího biskupa se svátost přenáší? Přitom se snažili hledat jakékoliv omezující, jako že Davídek byl asi cvok. Což lidé, kteří ho znali, jednoznačně ví, že nebyl. On měl, když nás sv. tit, svobodnou vůli nás vysvětit a my jsme měli svobodnou vůli to sv. cení přijmout. Jeli tam není žádný důvod nechávat se přesvitět „sub conditione“, leda bych nevěřil tomu, že vkládáním rukou biskupa se uděluje svátost, nebo o tom mám vážné pochybnosti. Jsme zpátky u Husa: co když se předtím vyspal třeba s kucharkou? Takže tahle situace zůstává dodneška.

Já jsem si po revoluci udělal katechetický kurz, protože jsem do té doby dělal v laboratorii. Po revoluci jsem začal učít chemii na základce, pak na gymnáziu a udělal jsem si katechetický kurz. Tehdy jsem se už na to ptal kolegy Jendy Blahy, protože to je u m. nástupce v hierarchii. Ptal jsem se, jestli to můžu, jestli nesnížím, jestli nepřipustím, že to kněží má nějakou nižší úroveň. Tak jsem udělal katechetický kurz a od té doby jsem pak učil náboženství na základní škole a na gymnáziu, a to učím dodneška.

Jenda Blah se snaží o uznání, má dobré vztahy s Dominikem Dukou, a že by nás třeba mohl souasný papež uznat. Tak jak to je? Já se osobně domnívám, že pokud papež někoho uzná, tak to bude z druhého křídla. On te uznal ty zpátečníky lefebvristy, kdežto my jsme byli pokrokový proud v církvi. Takže si myslím, že na nás už nada nedorazí, nedostane se. Souasný papež byl tím, který o nás rozhodoval, seděl na Bertoneho místě. Bertone byl jeho podřízený. Myslím si, že tohle má velmi malou naději.

My jsme byli pokrokový směr v církvi, protože Felix dělal experimenty, které církev neschválila, ale tím, že on měl fakulty pro mimořádné situace, tak se dělaly experimenty - včetně vysvěcení Lídy Javorové. Vždycky jsme zachovali v mostě míru, ne že bychom ze všeho byli nadšení a se vším souhlasili, ale nikdy jsme žádnou roztržku nevyvolali, co dělali lefebvristé. Nikdy jsme nic neudělali, co by k té roztržce mohlo vést. Nikdy jsme se nestavili proti rozhodnutí říma. Zachovávali jsme v mostě míru. V tšíně kněží, kteří se nechali přesvitět „sub conditione“ slouží, a slouží bez problémů. Oni je ze začátku i přezkušovali, třeba v Olomouci, zda mají příslušné v domosti - ve chvíli, kdy mohli rovnou předsázet. Protože v tšínou se Felixovi podařilo z těch lidí udělat takovou intelektuální elitu v církvi. Ta situace dneska zůstává taková, jak jsem ji vylíčil a ostatně se asi ani nezmění. Ale pokud by v církvi došlo k nějaké změně, tak by si mohla, aspoň z toho, co Koinótés udělalo, vzít poučení. Například vadí ženatému knězi, že je ženatý? Nebo s Lídou Javorovou: „Vadilo vám, že jste žena?“ Z toho, z celé té práce podzemní církve, by celá církev obecná mohla na erpat spoustu poučení, protože...

V sedmdesátých letech jsem etl proroctví posílané samizdatem. Je zajímavé, že proroci často velmi dobře postihnou, co se stane, ale málokdy v časové souslednosti. Ta časová dimenze je jim málo přístupná, protože oni věknu, co se stane během t í let a ono se to stane během t iceti. A tam byly takové „povídá ky“, co se stane vbrzku: vpád Arabů do Evropy a to bylo po šestidenní válce, to jsem viděl, jak Židé hnali Araby a te už se tomu nesm ju. Tam bylo pronásledování k es anů po celém sv t . Te po revoluci padl komunismus, tak jsem si říkal, kdo by te pronásledoval církev a te už se tomu nesm ju. Takže jsou v ci, ze kterých by si církev, z t ch našich zkušeností, mohla vybrat, a protože jsou místa, kde je církev pronásledovaná ještě drsn ji, než u nás za komunismu a m la by z toho vyvodit nějaké intelektuální záv ry. Teba pro ty zem , kde jsou k es ané v menšin a a v ohrožení. Myslím si, že studium Koinótés nabízí velký potenciál pro církev a te záleží na tom, jak s tím naloží.

Je Vaše manželka v ící?

Já bych si p ed ní nedovolil zasahovat do jejich soukromých v cí. Ona je v ící a asi bude možná víc v ící než já - pokud se to pozná podle skutk , ale není tzv. praktikující. Když tady s d tmi sloužíme mši svatou, tak ona hlídá ty malé. Ona je takové gravita ní centrum rodiny. Já mluvím a ona vydává lásku. To, že jsem si ji tam na té vojn našel, to byla taky souhra r zných v cí. To jsem byl v Bratislav , m l jsem obavy, že m dají daleko od mého bydlišt , protože jsem byl dost fixovaný na mé bydlišt . Tak jsem cht l jít bu do Rajhradu, nebo do Poholic. Tam byly technické prapory a nastupovalo se tam l. l. Tak jsem se tam šel zeptat, jestli by m nemohli dát do t ch Poholic nebo do Rajhradu. „Ano, beze všeho.“ Oni by mne tam n kde dali, vybrali, hodili by mne do kastlíku. Prvního zá í všichni moji kamarádi z Bratislavy zmizeli, odešli na vojnu a já nic. Tak říkám, tak to je dobré, to mne dají sem. P ijel jsem dom a máti mi povídá: „Máš tu na poštu povolávací rozkaz.“ Šel jsem tam a tam Domašín u Vlašimi. Povídám, kde to je? Tak jsem to hledal na map . Nástup 23. 9. Pak jsem se dov d l, že ten, co tam m l jít, onemocn l a tak jsem se dostal tam. Odsud jsem si dovezl svoji manželku, to jsou takové náhody, které už mi jako náhody nep ipadají.

Jaké bylo Vaše zam stnání za socialismu?

Jsem inženýr chemie a krom n jakých pár m síc , kdy jsem byl v n jakých Chemoplastech, tak jsem byl dvanáct let ve Výzkumném ústavu zem d lském, tady v Hrušovanech. Potom jsem byl v krajské laborato i odpadních vod v Brn -Mod icích, taky asi dvanáct let. Potom byla revoluce, oni ty laborato e rušili, slu ovali atd. Protože se rozpadl ten krajský podnik, tak jsem odešel a dostal jsem místo u itele v Židlochovicích. Asi dva nebo t i roky jsem u il na základní škole, potom se tu založilo gymnázium, a tak jsem p ešel na gympl.

Kdy jste začal studovat teologii?

To vám ne věknu p esn . My jsme se seznámili s Felixem, to byl sedmasedmdesátý, osmasedmdesátý rok, takže já bych řekl... On se m ptal, že by vzal n kolik lidí do studia, a jestli nevím o n kom, kdo by pro to byl vhodný. Já jsem mu navrhol Huberta Fadruse z Brna, docenta, chemika. On říkal: „Ne, ne, ten pat í ke Krátkému.“ Oni si nelezli do zelí. Krátkého sv til 21. 8. 1968, to si ho zavolal, protože ekal, že by mohly nastat n jaké transporty duchovních, zatýkání apod. Tak ho vysv til na biskupa a on byl taky podávat výklad, byl u toho Bertone, o celém pr b hu svého sv cení, pro to p ijal a tak. Já jsem u Felixe studoval sám. Ten začátek byl n kdy kolem roku 1980.

Jak probíhalo studium bohosloví?

Felix mi vždycky uložil nějakou část. „Seže si (Rudolfa) Cola - Nový zákon,¹⁵⁰⁸ te tam vezmeš Markovo evangelium a poznámky, co k tomu jsou.“ Což je dobré, což považují za jeden z nejlepších Nových zákonů, které u nás jsou. O tom jsme potom diskutovali. Nechtěl, abychom se šprtali, ale abychom o tom přemýšleli, proto se o tom diskutovalo. Ty diskuse... Některé v nich jsem třeba pochopil později. Někde jsme se třeba neshodli. S ním bylo možné hovořit naprosto o všem.

Když byl zavřený, tak tam dával „felára“. On byl na Mírově, a když ho dali brousit olovnaté sklo, tak dostal alergii, opuchl. Dali ho na marodku, až splaskl, tak ho tam zase dali, pak zase otek. Aby ho nějak uplatnili, tak ho dali na felarínu. Mohl být puštěný o rok dříve, ale on to odmítl podepsat, nějakou žádost... Za ten rok to bylo politicky neúnosné, tak ho z toho kriminálu vyhodili. Jak ho vyhazovali z kriminálu, to mi povídal, tam nastoupila komise, která přetl rozhodnutí soudu, že ho propouští. Během toho, co se to stalo, tak se do toho nesmělo vstupovat, ale oni přetl někoho jiného. Do přetl a on povídá: „Ale to nejsem já.“ Ale nepřetl to znova. Dali mu kufr a vyhodili ho před bránu a najednou u něj ho zastavila motorka s velitelem v zbrojce, který ho odvezl na nádraží. Koupil mu lístek do Brna a dohlédl, aby do něj nastoupil a odjel.

Léta v tom kriminálu, říkal, že byly jedny z nejlepších let. On vůbec netrpěl strachem, neměl potřebu pohodlí. Když ho dávali na samotku za trest, tak si z toho nic nedával, takže toho pak nechali. Prvně se ho snažili zlomit, ale to se jim nepodařilo. To byla asi jeho porucha, že trpěl naprostým nedostatkem strachu, ale pozor, nebyla to opatrnost. Strach neměl, ale ve vztahu k bezpečnosti nás instruoval: kdyby nás vyslyšeli, o čem mluvit smíme, a o čem se mluvit nesmí. Takže se mu podařilo do revoluce zakrýt Jendou Blahu jako svého svatého. Pořád se to svádělo na někoho jiného. Vysílání Vatikánského rozhlasu k tomu znárodnělo, protože ti vysílali, že to, co on tvrdí, ve skutečnosti není že by to byla pravda. Ještě mu podráždili nohy. Podařilo se mu obratnou politikou docílit, že z našeho kruhu nebyl nikdo zavřený. To u jiných se nepodařilo. Například Zahradník byl zavřený, ale tady u Felixe nikdo z nás zavřený nebyl. Občas jsme měli návštěvy, to ano. Pánové si přišli popovídat u piva, ale já jsem... Opravdu celou tu pravdu znal jen on, a každý z těch lidí znal z té bezpečnostní stránky jen to, co měl a musel. Podařilo se mu to společně provést bez úhony a bez úrazu mnoha lety totality. Podařilo se mu napravit přes stovku knížek, které se velmi osvědčily. Mnozí se velmi osvědčili.

Dostával jste od Davídka nějaké studijní materiály?

Ne. Literaturu mi nějakou půjčil, ale že by jeho vlastní studijní materiály, ne. Akorát mi pomáhal misálek, protože oni v těch stísněných podmínkách vybrali ze mše svaté úplné minimum, aby ta mše svatá byla platná. To už se naučili v tom kriminále, kde to muselo být rychle. Tam mi zaškrtal, co je povinné, takže celá ta mše svatá měla být trvanlivá jakých pět, šest minut. To bylo jediné přímě od něj. Tady mi udělal parafu. To je jedna z mála, kde on něco napsal. On nikomu nedával nic. V Koinótés taky o mém svatém nikdo nepochyboval a Lída Javorová měla v seznamu.

Jak probíhala vaše svatba?

¹⁵⁰⁸ Prof. Rudolf Col (29. října 1902 Vsetín – 21. srpna 1964 Olomouc) byl katolický kněz, bibliista, profesor teologické fakulty v Olomouci a překladatel Nového zákona.

Ne. Sv cení prob hlo na dvakrát, prvn nižší sv cení a za týden bylo vyšší sv cení. Byli u toho Jirka Krpálek a Felix. Vkládali na mne ruce oba s Felixovou p edností. První mši svatou jsme odsloužili a dostal jsem pokyny, co mohu, a tím to skon ilo.

V noval jste se n jakým v dním disciplínám? Dal Vám biskup Davídek n jaké úkoly?

Ze sv tských v d jsem byl chemik. On m cht l p ipravovat, protože já jsem se ještě za totality dokázal setkávat se všemi možnými náboženskými skupinami. I se Sv dky Jehovovými i Adventisty apod. Felix, bych ekl, že mne p ipravoval na mezináboženský dialog. Tím jeho odchodem to skon ilo.

Udržoval jste kontakty s dalšími tajn sv cenými?

Já jsem byl v tom duchovním spole enství Boženky Cibulkové, které bylo p evážn katolické, bylo ekumenicky otev ené, ale naprostá v tšina byli katolíci. Tam jsem byl duchovn zakotvený. U Felixe jsem tohle studoval, jinak ne. Po revoluci ne.

Jak získával biskup Davídek lidi pro své aktivity?

Nevím. Já vím, jak jsem se k n mu dostal sám, ale jak to d lal s jinými, to nevím.

Vyvíjel jste za socialismu n jaké aktivity?

Práv u té Boženky. Co jsem se dov d l u Felixe, tak jsem p enášel tam. To bylo spíš takové jednostranné. On si to p e etl, on to t ídil. N které v ci se zdály, n které ne, u té Boženky.

M l jste p ístup k samizdatu?

Já jsem m l dokonce vy azený elektrický psací stroj doma, který manželka sehnala, a když se to dalo, použil se letecký pr klepák, to byl ten nejjemn jší pr klepák, takže jsem m l až trnáct pr klep , které byly jakžtakž ítelné. Já jsem opisoval v tšinou tu Boženku. To jsou ještě ty samizdatové v ci a toto už je po revoluci, když už jsme za ali tisknout. Psali jsme toho spoustu, ale já jsem byl zam ený na v ci Boženky Cibulkové.

M l jste p ístup k jinému samizdatu i literatu e?

Ano, to ob as takhle chodilo nebo kamarádi posílali. N kdy to došlo a nebylo to ani podepsané. Já jsem dostával nábožensky zam ený samizdat. Tam byly r zné v ci, se kterými lov k mohl a nemusel souhlasit. Já jsem si v tšinu zakládal, ale ne se vším jsem souhlasil. N kdy tam byly p kné zmatky.

M l jste n jaké kontakty se zahrani ím?

Ne.

Jaký je Váš vztah k evoluci?

Já jsem, nevím, jak bych to p esn dfinoval, vnímám evoluci jako metodu tv r í práce. Tomu se íká, myslím, inteligentní design. Prost B h netvo í sám. Nestvo il nes íslné

množství živých bytostí proto, aby sedli v amfiteátru a on tam tahal králíky z klobouku. Onu i tvojit. Ilov k má tvří schopnosti a tvří sílu a je za svou tvorbu odpovědný. Boh má nesísln bytostí, které povuje tvorbou, a oni za ni nesou taky odpovědnost. Mají v té tvorbě odsud potud volné ruce, aby si mohli zkoušet různé experimenty.

Ten náš vesmír se během mého života změnil neskutečně. Já jsem sledoval kosmologii už od svého mládí, byl jsem nadšený, když mohl začít vycházet (*Jiří*) Grygar ve Vesmíru. Vesmír se neskutečně změnil, naše galaxie má asi sto miliard hvězd a odhadovalo se, že má být jedna miliarda galaxií. Dneska má naše galaxie čtyřicet miliard hvězd a Hubble v teleskop nám ukazuje sto miliard galaxií a zřejmě to tak půjde dál. Náš vesmír se změnil do tří plus jedna dimenze: délka, šířka, výška a čas. Superstrunná teorie, která by mohla dát dohromady kvantovou mechaniku a teorii relativity, ty rovnice vychází deset plus jedna dimenze, takže nad námi může být ještě dalších sedm dimenzí. My si je samozřejmě neumíme představit. Te když máte dvojrozměrný předmět, tak do té teorie se jich může naskládat nekonečné množství. Ta nekonečnost vesmíru a nekonečnost boží. Galilea soudili vlastně proto, že se představy Boha, těch jeho soudců, nevešly do toho změňujícího se vesmíru. Oni měli elegantní malý „vesmírek“, v kterém to měli všechno přehledně. Najednou měli udlat se ve slunci, to pro ně bylo nepřestavitelné. Dneska jsme na to tak zvyklí, že nám ten vesmír roste před očima. Nás to nijak neleká.

Jak vidíte parusii?

Řekl bych, že je zcela zřejmé, že jsou asný vývoj civilizace nemůže jít takhle dál. Rozhodně to není záležitost na staletí. Neslyšel jste o (*Donelle*) Meadowsové, která napsala knihu *Meze růstu*, ona tam popisuje meze ekonomického růstu na Zemi, vyšlo to u nás v sedmdesátém druhém roce. Tenkrát do tehdejších počítačů napsali všechny možné údaje, všechny ty křivky se lámaly, něco mezi lety 2000 a 2020, že tam musí dojít k nějakému civilizačnímu zlomu, k nějaké změně, protože jinak se to sesype.

Potom v roce 1999, ona už zemřela, její žáci vydali knihu s moderními údaji a počítačová *Překročení meze růstu* a pořád jsou toho názoru. Čili z vědeckého hlediska to vypadá tak, když se mluví o zásobách ropy, není to na staletí, ale na desetiletí, plyn na tom není o moc lépe. Když se vymýšlí nějaké způsobování, jak získat energii, tak se vymyslí ty nejhlupejší. Jediné, co by mohlo dlouhodobě zásobovat lidstvo energií je jádro, ty ostatní fosilní zdroje můžou stát jako chemická surovina. Jenže ti státníci, se zdá, že sahají čím dál hloupejšími řešeními.

To se mi jeví, jako takový vědecký pohled, nehodlám nějak říkat, bude konec světa a tak. Konkrétní údaje, rok 2000 apod. Tím si nejsem nijak jistý. Boženka, ta se vyhýbala takovým časovým určením. Jasno měla, že dříve než uplyne 2000 let od utrpení Krista, bude ukončena golgotská etapa lidstva. Bez konkrétností, takhle to tam napsala. Dvě, které probíhají ve světě, můžeme říci o tom, že nějaké řešení problému lidstva, které už není v jeho moci, je nutné. Lidstvo už nedokáže řešit svoje problémy cestou, kterou dosud málo k dispozici. V patnáctém století se dala osídlit Amerika, dala se osídlit Austrálie, lidí bylo pár. Kdežto dneska křivka letí nahoru. Ty negativní jevy...

Vzděláníjší část lidstva, která táhne ten zbytek vědecky a technicky, ta se rozhodla pro sebevraždu a vymírá. My, Evropa, původní obyvatelé Evropy, vymíráme. Když sem půjdou původní hovalci z jiných zemí, oni techniku, když tady nebudou Evropané, nebudou obsluhovat. Když tady nebude technika, tak se zhroutl zásobování potravinami, energií a vším. Čili to je tak, jako se to stává v Africe, kdy polovina lidí je v armádě a nastane hladomor. Doktor (*Albert*) Schweitzer řekl, že dnešní trend se mu jeví jako závod mezi vzdělaností a katastrofou, a nyní se dneska jeví, že to je ta katastrofa. Ale Boženka nám říkala, že nemáme řešit parusii jako katastrofu, že ji máme řešit s nadějí, že problémy lidstva budou vyřešeny boží láskou.

Rejstřík osob – dosud neuvedených kontaktů narátorů¹⁵⁰⁹

Adámek Josef (1914-2002) byl tiskařem a českým aktivistou s kontakty na skrytou církev. Vydal samizdatem na 1,5 mil. kusů knih, za což byl v roce 1981 odsouzen. (Zprávy z domova a z domovů 1989, T 2009, premiéra 13.11.2009, archiv T)

Baldínský Pavel (1948) byl jedním z aktérů pražské v tve „moravské“ skryté církve, který od roku 1991 misijně a humanitárně pomáhá v Africe. (<http://www.katyd.cz/clanky/kazdy-clovek-je-zvlastni-svet.html> staženo 8.11.2016.)

Bartoš Mirek bývalý birituální kněz z okruhu „moravské“ v tve, který přijal přesvědčení na trvalého jáhna.

Blahník Josef (1918-23. 11. 1989) byl vysvěcen v roce 1942 a poté působil v hradecké diecézi. V letech 1953 až 1960 byl v zneuznání. Po návratu pracoval v dlelnických profesích. Od roku 1968 byl opět v pastorační službě. Na biskupa ho tajně vysvětil Felix Maria Davídek 28. 9.1970 v Brně. (<http://www.cirkevnihistorie.estranky.cz/clanky/dieceze-v-ceske-republice/kardinal-spidualik--tajni-biskupove--kapituly--pokyny-k-pouziti-symbolu.html> staženo 22.10.2015.)

Blažek František byl v letech 1982 až 1990 a 1992 až 1999 duchovním správcem české farnosti v Torontu. (<http://www.katolik.ca/index.php?menuID=0&submenuID=1> staženo 8.11.2016.)

Bouše Bonaventura Zdeněk, OFM (16. 5. 1918-16. 4. 2002) byl v roce 1942 vysvěcen na kněze. V rámci akce K byl internován. Po dobu komunismu měl státní souhlas k výkonu kněžské služby pouze v letech 1968-1972. Podílel se na překladech liturgie po změnách Druhého vatikánského koncilu. Byl signatářem Charty 77. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Zden%C4%9Bk_Bonaventura_Bou%C5%A1e staženo 8.11.2016.)

Budiš Josef, ThDr. (27. 3. 1924-26. 8. 1967) byl vysvěcen na kněze 16. 4. 1950. Působil v Brně. (<http://www.farnostdubnany.cz/zivot-ve-farnosti/historie-mesta> staženo 7.11.2016.)

Cibulková Božena (1914-1995) byla katolická vizionářka žijící velkou část života v Mohelnici. Vedla rozsáhlé společenství v ústředí. (<http://bozena-cibulkova.web.cz/texty/zivotopis.htm> staženo 9.11.2016.)

Čupr Josef, SJ (30. 1. 1934) absolvoval stavební fakultu VUT. Protože neměl perspektivu naplnění duchovního povolání uprchl v roce 1967 do Itálie. Na kněze byl vysvěcen v roce 1972, kdy rovněž vstoupil k jezuitům. V letech 1974-1991 pracoval jako redaktor sekce Radia Vaticana. (<http://www.jesuit.cz/clen.php?id=29> staženo 7.11.2016)

¹⁵⁰⁹ V rejstříku je uveden výběr osob uvedených v rozhovorech, s nimiž byli narátoři v kontaktu, a lze předpokládat, že tyto kontakty probíhaly ještě před rokem 1989. Uvedeny jsou pouze osoby, ke kterým se autorovi podařilo získat bližší informace. Zdrojem informací jsou kromě uvedených zdrojů rovněž samotné rozhovory, informace uvedené v textu práce a seznam tajně vysvěcených kněží, který je uložen v archivu Stanislava Krátkého v Hrádku u Znojma. Smyslem rejstříku je poukázat na provázanost značné části katolických aktivit v bývalém Československu.

Dvořák Václav spolupracovník Oto Mádra – odsouzen v roce 1985 v procesu Fučík Kuželová a spol. (<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1102/73-87.pdf> staženo 8.11.2016.)

Dvořák Václav, Mons. (28. 12. 1921-30. 7. 2008) byl v roce 1948 vysvěcen na kněze. V roce 1951 narukoval k Pomocným technickým praporem. V letech 1953-1960 byl v zranění. Po propuštění pracoval v důlnických profesích. V letech 1968-1989 se podílel na teologické přípravě bohoslovců. V roce 1982 získal státní souhlas a působil v duchovní správě. V roce 1990 se stal generálním vikářem eskobudovické diecéze. (<http://www.ustrcr.cz/cs/vaclav-dvorak> staženo 8.11.2016.)

Dýmál Leopold, Mons. ThDr. (13. 11. 1914-5. 7. 1939) byl vysvěcen na kněze v roce 1939. V padesátých letech opakovaně ztratil státní souhlas a pracoval jako důlník. Od roku 1958 působil až do své smrti v olomouckých farnostech. (<http://www.benov.cz/index.php?nid=1242&lid=cs&oid=818620> staženo 3.8.2016)

Fadrus Hubert, doc. RNDr., CSc. - vdec a vysokoškolský pedagog. Byl členem „moravské“ skryté církve.

Falkenauer František, ThDr. et PhDr. (1911-1968) byl vysvěcen na kněze v roce 1935. Působil v Chřelicích u Brna jako katecheta i duchovní správce slepeckého ústavu. Od roku 1938 byl profesorem náboženství na brněnských gymnáziích. Pracoval v četných spolcích a založil i důlnický spolek, stal se kanovníkem Královské stolice kapituly sv. Petra a Pavla v Brně. Na jeho půdě vznikla a trvale působila iinnost se občas odvolával tajný biskup Felix M. Davídek. (Jiří Hanuš: Z temna doby komunistické III. <http://www.getsemany.cz/node/177> staženo 8.11.2016.)

Fanfrdl Karel, OSA (1. 1. 1893-21. 5. 1973) byl vysvěcen na kněze v roce 1918 a poté působil v klášteře na Starém Brně a v kostele u sv. Augustina v Brně. Byl aktivním politikem SL. Od roku 1939 až do konce války byl nacisty v zranění, mj. v Dachau. V letech 1949-1951 v zranění pro údajnou zpronevěru. V roce 1961 musel opustit brněnskou farnost u sv. Augustina a poté působil ve farnosti v Kobylicích.

Fiala Petr, prof. PhDr., Ph.D., LL.M. (1. 9. 1964) je vysokoškolský profesor a předseda ODS. (<http://www.pfiala.cz/zivotopis.php> staženo 7.11.2016.)

Fišer Václav, Mons. (9. 8. 1923-22. 7. 2015) byl vysvěcen na kněze v roce 1950. Po vojenské službě působil až do smrti v brněnské diecézi. V letech 1979-2015 působil v Hustopečích u Brna. (Úmrtní parte Mons. Václava Fišera, archiv autora.)

Fučík Vladimír, RNDr. spolupracovník Oto Mádra – odsouzen v roce 1985 v procesu Fučík Kuželová a spol. (<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1102/73-87.pdf> staženo 8.11.2016.)

Gabriel Josef (OSA?) byl kněz působící pravděpodobně do roku 1959 i 1961 ve farnosti u sv. Augustina v Brně.

Hejdánek Ladislav, Prof. PhDr., dr. h. c. (10. 5. 1927) je český filosof, kritický žák Emanuela Rádl, Josefa Lukla Hromádky a Jana Patočky, jeden z mluvčích Charty 77 a emeritní profesor ETF UK. (<http://www.hejdanek.eu/hejdanek.php> staženo 8.11.2016.)

Hermach Josef, Mons. ThDr. (29. 5. 1924-25. 12. 2002) byl český katolický kněz, vysokoškolský pedagog, teolog, filosof, pastoralista a bibliista. (http://cs.dbpedia.org/page/Josef_Hermach staženo 8.11.2016.)

Hladký Antonín, SDB (2. 11. 1926-1. 11. 2005) v roce 1946 vstoupil k salesiánům. Po akci K v roce 1950 nastoupil vojenskou službu u Pomocných technických praporů. V letech 1953 až 1957 pracoval v dlnických profesích. Poté byl do roku 1959 v z.n. Po propuštění opět pracoval v dlnických profesích. Dne 21. 6. 1963 přijal tajně jáhenské a kněžské svěcení od Štěpána Trochty. Od roku 1969 působil ve své eijné pastoraci. (<http://www.sdb.cz/novinkysdb/archiv-clanku/zemrel-p-antonin-hladky-sdb/> staženo 20.10.2015.)

Hrubý Vojtěch, SDB (23. 4. 1924-3. 2. 2010) v roce 1945 nastoupil k salesiánům, po zrušení kláštera v roce 1952 emigroval do Itálie, kde byl v roce 1956 vysvěcen na kněze. V emigraci se vnoval eskoslovenské komunitě emigrantů a poutníků. Podílel se na distribuci literatury do komunistického eskoslovenska. (<http://www.sdb.cz/novinkysdb/archiv-clanku/zemrel-p-adalbertus-vojtech-hruby/> staženo 8.11.2016.)
http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=24136

Chovanec Petr, Ing., SDB (1959-2016) byl kněz a student tajného teologického vzdělávání, mj. i u Josefa Zvěřiny. Za komunismus se podílel na distribuci a výrobě audiovizuálního samizdatu. Poté mj. pracoval v TV Noe. (Úmrtní parte P. Petra Chovance, SDB, archiv autora.)

Janáček Václav (14. 9. 1928-14. 9. 2010) byl vysvěcen na kněze 18. 2. 1968, po roce 1989 a po přesvědčení „sub conditione“ působil v hradecké diecézi. (<http://www.farnostchotebor.cz/attachments/article/68/B%C5%99ezen%202014.pdf> staženo 8.11.2016.)

Jordán Viktor (zem. 1986) byl vysvěcen na kněze v roce 1935. Poté působil v pastoraci, mj. v poutních brněnských Tuanech. Byl kanovníkem Královské stolice kapituly sv. Petra a Pavla v Brně. (http://www.hlohovec.cz/e_download.php?file=data/messages/obsah25_1.pdf&original=nasadedina_4.05.pdf staženo 9.11.2016) a https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1lovsk%C3%A1_stolica_kapitul_a_sv._Petra_a_Pavla_v_Brn%C4%9B staženo 9.11.2016.)

Juránek Stanislav (24. 1. 1956) byl aktivním členem skupiny Františka Fráni. Po maturitě pracoval jako dlník, mistr a později i stavbyvedoucí v podniku Jihomoravské státní lesy. Vystudoval Lesnickou fakultu Mendelovy univerzity v Brně. Dnes je aktivním politikem KDU- SL. (<http://www.nasipolitici.cz/cs/politik/364-stanislav-juranek#sthash.w8BhBHku.dpuf> staženo 7.11.2016) a <http://www.nasipolitici.cz/cs/politik/364-stanislav-juranek> staženo 7.11.2016.)

Kaplan Jiří (1925-2011) byl katolický aktivista, manžel Marie Kaplanové, který se podílel na aktivitách skryté církve v Praze. (<http://vzpominky.nezavirejteoci.cz/jiri-kaplan-2011/> staženo 9.11.2016.)

Kaplanová Marie (1928-2014) byla česká aktivistka, politička a matka deseti dětí. Manželka známého aktivisty Jiřího Kaplana. Společně se podíleli na aktivitách skryté církve v Praze. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Marie_Kaplanov%C3%A1 staženo 9.11.2016.)

Karl Jaroslav (1929) nastoupil v roce 1948 na bohoslovecké učiliště v českých Budjovicích do jeho zrušení roku 1950. V letech 1951 až 1952 vykonal vojenskou službu u Pomocných technických praporů. V roce 1952 byl zatčen a odsouzen za aktivity ve skautské odbojové skupině Černý lev. V roce 1960 propuštěn a v letech 1961 až 1965 znovu v zkn. Ve vzení byl tajně vysvěcen na kněze biskupem Korcem. Po propuštění se zapojil do aktivit skryté církve, připravoval bohoslovce svěřené Joachimem Meissnerem v Berlíně. (<http://www.pametnaroda.cz/story/karl-jaroslav-1929-1312> staženo 8.11.2016.)

Kejdana Antonín Pavel, OFM (1932) je kněz, který aktuálně působí v Liberci.

Kolář Bohumil, Mons. (7. 1. 1924-5. 11. 2015) byl v roce 1948 vysvěcen na kněze. Za četění pastýřského listu V hodině těžké zkoušky byl odsouzen a následujícího roku 1949 amnestován. Poté byl znovu v zkně v letech 1952 až 1960. Po propuštění pracoval jako dělník a od roku 1968 působil v pastorači. (<http://www.apha.cz/zemrel-mons-bohumil-kolar> staženo 8.11.2016.)

Komárek Václav, SDB (12. 10. 1929-22. 5. 1994) byl od roku 1944 u salesiánů, v roce 1947 složil sliby. Po zrušení kláštera v roce 1950 pracoval jako dělník, laborant a poté i pracovník Biofyzikálního ústavu FVŠ UK. V roce 1968 byl biskupem Schaffranem vysvěcen ve Zhořelci na kněze. V letech 1969-1973 působil v pražských farnostech, kde také díky němu byly uvedeny tzv. beatoté mše. Poté pracoval v dělnických profesích. (https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Kom%C3%A1rek staženo 8.11.2016.)

Kopecký Jaroslav, SDB (1924-2014) byl tajně vysvěcen na kněze Štěpánem Trochtem v roce 1961. (<http://www.sdb.cz/novinky/sdb/novinky-2014/zemrel-p-jaroslav-kopecky-jarousek/> staženo 8.11.2016 a <http://www.bihk.cz/repository/files/katalog/parte/2014/20140821-Kopecky-Jaroslav.pdf> staženo 8.11.2016.)

Kopecký Pavel byl kněz, který po ústíkem šedesátých let působil jako farář v Deštně v Orlických horách. (<http://www.destne.info/historie/kronika/> staženo 7.11.2016.)

Koutný František (12. 8. 1950) absolvoval v letech 1968 až 1973 olomouckou pobožnou litoměřickou bohosloveckou fakultu. V roce 1973 byl vysvěcen na kněze. Od té doby působí v brněnské diecézi. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Koutn%C3%BD staženo 9.11.2016.)

Krumpolc Karel je katolický kněz, bratr tajného kněze z „moravské“ skryté církve Eduarda Krumpolce.

Kšica František (21. 8. 1922-1996) byl vysvěcen na kněze 5. 7. 1946. Poté nastoupil jako kněz do Olešnice na Moravě, kde poté dlouhá léta působil. (http://olesnice.katolik.cz/casopis/1997/1997_04.PDF staženo 7.11.2016.)

Kubeček Jaroslav byl známý olomoucký sochař zejména náboženských soch. (<http://www.svatykopecek.cz/FixPage.asp?ID=122#mid> staženo 7.11.2016.)

Kuželová Kvotoslava spolupracovnice Oto Mádra – odsouzena v roce 1985 v procesu Fučík Kuželová a spol. (<http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1102/73-87.pdf> staženo 8.11.2016.)

Löbl Eugen (14. 5. 1907-1987) byl komunistický ekonom židovského původu, odsouzený v procesu s Rudolfem Slánským, který v roce 1968 emigroval do USA. (<http://www.nbs.sk/sk/publikacie/archiv-nbs/osobnosti-penaznictva-na-slovensku/lobl-eugen> staženo 7.11.2016)

Marek Vojtech, OFM (1924-2012) byl vysvěcen na kněze v roce 1949. V rámci akce K byl internován, poté nastoupil vojenskou službu a následně byl v zahraničí. Po propuštění pracoval v Brně jako fotograf. Od roku 1969 působil v duchovní správě v Praze. (Úmrtní listy P. Vojtech Marek, OFM, archiv autora.)

Máša Miloslav, ThLic. (18. 12. 1928-14. 9. 1986) byl katolický kněz, předkladatel liturgických textů, učitel liturgiky ve skryté církvi. Od roku 1982 do své smrti vedl Pokoncilní knihovnu. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Miloslav_M%C3%A1%C5%A1a staženo 8.11.2016.)

Matějka Vladimír (1921-1990) byl kněz zeme hradecké diecéze, mj. působil v letech 1976 až 1987 ve Rtyni v podkrkonoší. (<http://farnost.rtyne.sweb.cz/Historie%20II.htm> staženo 8.11.2016 a http://www.farnostliciborice.wz.cz/Knezi_v_Liciboricich.html staženo 8.11.2016.)

Mayer Jakub Marek, ThDr., OFM Cap. (1913-1997) byl kněz a poslední administrátor, žijící na pravlovské faře v letech 1974 až 1987, poté byl spirituálem na teologické fakultě v Litoměřicích následně dožil v klášteře na Hradanech. (http://www.pravlov.cz/pamatky/farni_kostel_navstiveni_pany_marie_pravlov.pdf staženo 8.11.2016)

Moštík Josef, Msgre. ThDr. (28. 2. 1913-14. 1. 1986) byl vysvěcen na kněze v roce 1937. v letech 1940-1949 ceremoniálem a sekretářem olomouckých arcibiskupů Mons. ThDr. Leopolda Prešana a Mons. ThDr. PhDr. Josefa Karla Matochy. V letech 1949 až 1959 byl v zahraničí. Po propuštění byl do roku 1965 mimo duchovní službu a pracoval v různých profesích. Poté působil v různých farnostech olomoucké diecéze, mj. v letech 1968-1973 v Kyjově. Zemřel na následky srážky s osobním autem. (http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Mo%C5%A1%C4%9Bk staženo 5.7.2016 a <http://www.nase-rodina.cz/article.php?clanek=1597> staženo 5.7.2016.)

Nedoma Antonín (zemřel 1982) kněz působil prakticky celý život ve farnosti u sv. Tomáše v Brně. (http://www.svtomas.net/tomasek/rocnik20/tom_03_XX_tisk.pdf staženo 7.11.2016.)

Nesrovnal. Ferdinand, SJ (16. 8. 1896-30. 5. 1952) byl kněz a známý brněnský exercitátor, který měl údajně spáchat zpočívající sebevraždu na cele krátce po zatčení. (<http://www.ustrcr.cz/cs/ferdinand-nesrovnal> staženo 7.11.2016.)

Noll Ladislav byl farářem v Židlochovicích a bratrem tajně vysvěceného Václava Nolla

Novák Vladimír, Mons. ThDr. (1. 10. 1918-6. 1. 1999) byl vysvěcen v roce 1942 v Brně. Od roku 1944 byl československým vojákem v zahraničí. Po válce krátce působil v duchovní správě

správ a poté byl do roku 1960 v zn n. V letech 1960-1967 pracoval jako d lník a od roku 1967 byl op t v duchovní správ , od roku 1971 byl probošt m mikulovské kapituly. (http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=13490 staženo 7.11.2016)

Nývlt Václav (2. 10. 1922- 17. 5. 2013) byl kn zem p sobícím v Ryhnov nad Kn žnou a v Lov icích. Udržoval intenzivní kontakt s Fridolínem Zahradníkem a Václavem Netukou. (www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/zesnuli-duhovni staženo 26.10.2015)

Odvárka Václav (23. 5. 1929-27.4.2005) studoval bohoslovecké u ilišt v Hradci Králové, koncem šedesátých let byl vysv cen v okruhu „moravské“ skryté církve. Dne 8.3.1991 p ijal sv cení „sub conditione“ a poté p sobil v pastoraci. (<http://www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/zesnuli-duhovni> staženo 26.10.2015.)

Opálka Otto, MUDr. (19. 8. 1915-30. 10. 1988) v roce 1945 absolvoval medicínu. V letech 1960 až 1968 v zn n) Po návratu nastoupil na bohoslovecké u ilišt v Olomouci a a v roce 1972 byl vysv cen na kn ze. Poté p sobil v brn nské diecézi. (http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=10612 staženo 9.11.2016.)

Palásek Stanislav Maria, SDB (1930-2013) v roce 1947 vstoupil k salesián m. V letech 1957 až 1959 byl v zn n. Poté p sobil v d lnických profesích. V roce 1968 byl tajn vysv cen biskupem Schaffranem. V letech 1969-1971 byl v kn žském seminá i v Litom icích. Od roku 1971 p sobil v olomoucké diecézi. (<http://www.ado.cz/clanek/zemrel-salesian-p-stanislav-palasek> staženo 8.11.2016.)

Pavlí ek Karel, Mons. (26. 5. 1929-17. 5. 2010), v roce 1948 nastoupil na brn nské bohoslovecké u ilišt , po jeho uzav ení nastoupil vojenskou službu u Pomocných technických prapor . Od roku 1953 pracoval v d lnických profesích. V letech 1968 až 1971 studoval bohosloveckou fakultu v Litom icích. V roce 1970 byl vysv cen na kn ze a od roku 1971 p sobil v brn nské diecézi a byl aktivním lenem hnutí focolare. Podílel se na p íprav tajn sv cených kn ží v okruhu „moravské“ skryté církve. (<http://tisk.cirkev.cz/lide-a-udalosti/zemrel-mons-karel-pavlicek/> staženo 18.10.2015.)

Pavlík Jan Evangelista, SJ (23. 10. 1920-28. 11. 2008) byl vysv cen na kn ze v roce 1943 a v roce 1945 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova. V letech 1950-1953 vykonal vojenskou službu u Pomocných technických prapor . Poté pracoval jako d lník v Brn . V letech 1955 až 1960 byl uv zn n za velezradu. Po propušt ní pracoval až do d chodu v d lnických profesích. V letech 1971-1991 provinciál eské provincie Tovaryšstva Ježíšova. V letech 1991-1998 byl spirituálem bohoslovc a poté sloužil na Velehrad . (<http://www.jesuit.cz/vzpominka.php?id=203> staženo 17.11.2016.)

Pekárek Josef, SDB (1930-2009) byl politický v ze , který byl tajn vysv cen Št pánem Trochou v roce 1965. Od roku 1968 byl za azen do pastorage. Byl dlouholetým fará em ve Slušovicích. Podílel se na výrob a ší ení audiovizuálního samizdatu. (Úmrtní parte P. Josefa Pekárka, SDB, archiv autora.)

Perní ka Alois je kn zem brn nské diecéze, který mj. p sobil v letech 1979-1990 v Mod icích. (<http://www.farnost-modrice.cz/ohlasky/Akce2013.pdf> staženo 9.11.2016.)

Pešek Jindřich (22. 4. 1908- se nejprve vyučil krejčí a v roce 1927 vstoupil k salesiánům. Od roku 1935 působil v misiích v Ecuadoru. V roce 1942 byl vysvěcen na kněze a přesouvá se do Španělska. Po válce se vrací do Československa a stává se editorem oratorie Otech a Hodošovic. V letech 1949 až 1955 byl v zahraničí. Po propuštění pracuje jako dělník. V duchovním působení od roku 1968 jako výpomocný duchovní. V roce 1971 byl Felixem Davídkem vysvěcen na biskupa. (<http://www.obec-kamenicky.cz/clanek.php?cid=p-jindrich-pesek&kid=30&lg=cz> staženo 9.11.2016.)

Pich František (17. 11. 1934-4. 9. 2014) byl tajně vysvěcen na kněze Peterem Dubovským v roce 1968. Po absolvování filosofické fakulty pracoval v duchovních povoláních, později jako učitel a předkladatel. Dlouhá léta spolupracoval s Janem Komoncem. Od roku 1990 působil v českobudějovické diecézi jako kněz. (Úmrtní parte P. Františka Picha, archiv autora.)

Pícha Vladimír, SMOM (1913-1980) byl vysvěcen na kněze v roce 1938. Za Druhé světové války byl správcem kostela Pražského Jezulátka. V roce 1946 založil charitativní organizaci Bratrstvo sv. Jana. V roce 1949 byl zatčen a odsouzen na 20 let vězení na Mírově. Po propuštění pracoval jako topič a výpomocný duchovní. (<http://provenio.net/authorities/38070;jsessionid=0CCBFC151E1F6FB14BF9D50A5D1AC9EE> staženo 8.11.2016.)

Piňha Petr, prof. PhDr., CSc. (26. 3. 1938) je český katolický kněz, bohemista a lingvista. Na kněze byl tajně vysvěcen v roce 1969 v Nizozemí. V letech 1992–1994 zastával post ministra školství. (<http://www.databazeknih.cz/zivotopis/petr-pitha-32038> staženo 8.11.2016.)

Pospíšil Josef byl knězem působícím v letech 1946 až 1972 ve Šternberku. (<http://farasternberk.sweb.cz/history/index.htm> staženo 8.11.2016.)

Reinsberg Jiří (30. 3. 1918-6. 1. 2004) byl skautem vysvěceným na kněze v říjnu v roce 1942. Zúčastnil se bojů na západní frontě jako člen československé obranné brigády. V letech 1946-2003 působil v Týnském chrámu. (https://cs.wikipedia.org/wiki/Jiří_C5%99%C3%AD_Reinsberg staženo 8.11.2016.)

Richter Stanislav, SJ (10. 11. 1923-31. 10. 2016) byl vysvěcen na kněze v roce 1947. V roce 1949 vstoupil do jezuitského řádu. V letech 1950-1953 vykonával vojenskou službu u Pomocných technických praporů, poté byl odsouzen a od poloviny padesátých let pracoval v duchovních profesích a bydlel v rodných Chrlicích. Od roku 1969 byl opět v duchovní správě. (<http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=1258> staženo 7.11.2016.)

Richter Vladimír, prof., Dr., SJ (14. 7. 1925-24. 2. 2013) byl rodák z Chrlic, bratr kněze Stanislava Richtera. V roce 1949 absolvoval matematiku a fyziku na Přírodovědecké fakultě. Po akci K se rozhodl emigrovat, což se mu ještě v roce 1950 podařilo a vstoupil do jezuitského noviciátu. V roce 1955 byl v říjnu vysvěcen na kněze byzantského ritu. Po celý život působil na různých univerzitách v Rakousku a Itálii. (<http://www.biskupstvi.cz/storage/akt/8670.pdf> staženo 9.11.2016.)

Rottenschlager Karl (2. 12. 1946) je rakouský sociální pracovník, zakladatel emauzských domů v St. Pölten, a publicista. (https://de.wikipedia.org/wiki/Karl_Rottenschlager staženo 7.11.2016.)

Sedlický Eduard (18. 6. 1929-8. 12. 2005) v roce 1948 nastoupil na brněnské teologické učitelské ústředí. Po jeho uzavření nastoupil vojenskou službu u Pomocných vojenských praporů a poté pracoval jako dělník. Po celou dobu tajně studoval teologii a v roce 1968 byl okruhu „moravské“ skryté církve vysvěcen na kněze. Po padesátce let v roce 1992 pobořil ve farnosti ve Sněžné. (http://zpravy.idnes.cz/perzekvovane-knezi-mrzi-pomale-soudy-d8b-domaci.aspx?c=A010910_101736_jihl_zpravy_max staženo 20.10.2015 a <http://www.biskupstvi.cz/2005-12-08-zemrel-p-eduard-sedlicky> staženo 20.10.2015.)

Srholec Anton, Dr. h.c., SDB (12. 6. 1929) byl papežem Pavlem VI. v roce 1970 vysvěcen na kněze. Pobořil jako spisovatel a charitativní pracovník. Je zakladatelem a editel re-socializačního centra Resotel. (<http://www.osobnosti.sk/osobnost/anton-srholec-12067.11.2016>.)

Stádník Karel (24. 8. 1924-12. 1. 2011) byl český sochař a restaurátor, který zároveň pobořil v oficiální i podzemní římskokatolické církvi jako jáhen. (<http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/stadnik.htm> staženo 18.8.2016)

Svoboda Bronislav Josef, OPraem (20. 4. 1916-5. 12. 1969) byl kněz, překladatel, hudebník, varhaník, zpěvák a vyznavač komunismu. (<http://www.kmol.cz/Clavius/ger/l.dll?hal~1000125320> staženo 8.11.2016.)

Šamárek Norbert, OFM (8. 5. 1924 - 12. 5. 2001) byl řeholním knězem. Po internaci nastoupil vojenskou službu u Pomocných technických praporů, kde byl v roce 1952 zatčen a poté odsouzen. Po propuštění pracoval v dělnických profesích. Do pastorace nastoupil v roce 1968 do farnosti u Panny Marie Sněžné v Praze, kde poté pobořil třicet let. (<http://pms.ofm.cz/norbert.html> staženo 8.11.2016.)

Šindler Jiří (25. 5. 1922-5. 6. 2015) byl ilustrátor, grafik, znalec písma, profesor na Střední škole umleckých řemesel a na Fakultě výtvarných umění VUT v Brně (http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=6664 staženo 7.11.2016)

Škoda Jiří (22. 7. 1931-15. 1. 2010) byl tajně vysvěcený kněz, spolupracovník okruhu Fridolína Zahradníka. Od roku 1990 pobořil v hradecké diecézi. (Úmrtní parte P. Jiřího Škody, archiv autora.)

Škola František (3. 8. 1927-4. 7. 2002) v roce 1948 nastoupil na brněnské teologické učitelské ústředí. Po jeho uzavření pracoval jako dělník. Po celou dobu tajně studoval teologii. Dne 24. 2. 1969 byl biskupem Felixem Davidkem vysvěcen na jáhna a o den později na kněze. Po padesátce let byl 1. 10. 1992 zařazen do pastorace v brněnské diecézi. (SIARD, Zpravodaj k es an z Juliánova, Vinohrad a Židenic. čís. 9, ro. 14., 9. 9. 2007.)

Škrdlík Norbert OFM Conv. byl řeholním knězem, který využíval svůj zdánlivě vstřícný postoj v komunistickém režimu a Mírovému hnutí katolického duchovenstva, kde byl vrcholným představitel, pro utajenou práci v církvi. Za tyto aktivity byl v letech 1961-1962 vyznán. Od roku 1968 byl provinciálem minorit. VA OVA, Benedikta, Martina: *Kongregácia Milosrdných sestier III. rádu sv. Františka pod ochranou Svätej Rodiny od nástupu totality do Pražskej jari*. CMTF Olomouc 2012. Diplomová práce na katedře církevních dějin a dějin k es anského umění, pozn. 287.

Šotola František (12. 10. 1928) studoval hradecké bohoslovecké u ilišť , po jeho uzav ení nastoupil vojenskou službu u Pomocných technických prapor . Po propušt ní pracoval v d lnických profesích. V roce 1967 nastoupil do semináře v Litom ících a v roce 1971 byl vysv cen na kn ze. Poté p sobil v pastoraci. ([http://www.pametnaroda.cz/story/sotola-frantisek-1928-2093-stazeno 9.11.2016.](http://www.pametnaroda.cz/story/sotola-frantisek-1928-2093-stazeno-9.11.2016))

Šoustek Josef (zem. 1968) byl kn z a skaut, který zavád l rytmičké mše v Olomouci. Zem el p i autonehod v roce 1968. (VENKRBCOVÁ, Drahomíra: *Duchovní klima v m st Olomouci*. CMTF UP 2014. Diplomová práce na kated e pastorální a spirituální teologie, s. 54.)

Špan l Jan (1910-20. 4. 1968) byl oblíbený katolický kn z olomoucké diecéze. Jeho poh eb 24. dubna 1968 se stal katolickou manifestací. (http://www.mestokyjov.cz/html/files/historie/kronika_pt1/svazek05/68_08.html staženo 3.8.2016.)

Špidlík Josef Tomáš, prof. ThDr., kardinál, SJ (17. 12. 1919-16. 4. 2010) v roce 1940 vstoupil do jezuitského ádu a v roce 1949 p ijal kn žské sv cení. Od roku 1950 žil a p sobil v ím . (<http://www.jesuit.cz/osobnost.php?id=8> staženo 8.11.2016.)

Šplíchal Josef, RNDr. SDB je kn z pražské diecéze, který se podílel na teologických studiích pro laiky po roce 1970. (<http://web.sdb.cz/kobylysy/historie.html> staženo 8.11.2016.)

Šplouchal Petr bývalý birituální kn z z okruhu „moravské“ v tve, který p ijal p esv cení na trvalého jáhna.

Švanda Pavel (6. 6. 1959-? 10. 1981) byl k es anský aktivista, prasynovec kardinála Tomáše Špidlíka, který fungoval jako spojka skryté církve, za jeho údajnou sebevraždou pravd podobn stojí Státní bezpe nost. http://www.rozhlas.cz/plus/portrety/_zprava/pavel-svanda-nasel-smrt-na-dne-macochy-pravdepodobne-ho-tam-shodila-stb--1431861 staženo 7.11.2016 a <http://pavelsvanda.wz.cz/> staženo 7.11.2016.)

Švec Josef (10. 5. 1926-9. 3. 2009) studoval hradecké bohoslovecké u ilišť . Po jeho uzav ení pokračoval v p íprav na kn ze. Tajn vysv cen na birituálního kn ze v okruhu „moravské“ skryté církve. Dne 4. 7. 1992 p ijal jáhenské sv cení „sub conditione“. Poté p sobil v pastoraci. ([http://www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/zesnuli-duchovni 26.10.2015](http://www.bihk.cz/dieceze/diecezni-katalog/zesnuli-duchovni-26.10.2015) staženo 8.11.2016.)

Valoušek Josef (6. 1. 1921-19. 7. 2007) byl na kn ze vysv cen v roce 1945. (Náhrobní kámen, h bitov Židlochovice.)

Vorá ek Antonín, SMOM (20. 6. 1889 - 16. 4. 1978) byl kn z, p evor maltézského ádu, strakonický d kan, profesor strakonického gymnázia a v ze komunismu. (<http://www.strakonice.eu/en/content/fra-antonin-voracek-o-melit-0> staženo 8.11.2016.)

Vývoda Jan, SDB (1924) v roce 1949 vstoupil k salesián m. V roce 1950 narukoval k Pomocným technickým prapor m. Po propušt ní pracoval v d lnických profesích. V roce 1967 byl vysv cen Št pánem Trochtou na kn ze. Od roku 1969 p sobil v kobylišké farnosti. (<http://www.seniorum.cz/nase-vzpominky/hlasy-hrdinu/6373-jan-vyvoda-281924-29> staženo 8.11.2016.)

Zelinka Ludvík bývalý birituální kněz z okruhu „moravské“ v tve, který přijal p esv cení na trvalého jáhna.

Zeman Josef, PhDr., CSc. (24. 1. 1943) je psycholog, editel Národního centra pro rodinu p i BK s kontakty na „moravskou“ skrytou církev. (<http://www.biskupstvi.cz/2006-05-14-udeleni-medaile-cbk-phdr-josefu-zemanovi> staženo 8.11.2016.)

Zemánek Jan, CSsR (23. 1. 1925-8. 6. 2012) byl v roce 1949 vysv cen na kn ze. Po likvidaci klášter byl internován a následn absolvoval vojenskou službu u Pomocných technických prapor . Po návratu pracoval jako d lník a podílel se na tajném teologickém vzdávání. Poté byl v letech 1961-1965 v zn n za velezradu. Do pastorače nastoupil v roce 1969. V letech 1990–1996 a 1999-2002 byl provinciálem eské provincie redemptorist . (<http://www.kna.cz/ctenarsky-koutek/p-jan-zemaneckcssr.html> staženo 7.11.2016)

Okruhy dotazů v rozhovorech

Obecné charakteristiky respondenta:

Pohlaví, věk, rodina (ženy, děti), vzdělání, zaměstnání, region, cesta ke křesťanství (ke katolické církvi).

Otázky specifické:

Jak dlouho se vnujete/jste se vnuoval aktivitám v církvi? (aktivitám zaměřeným na práci s mládeží, pastorační atd.) Před rokem 1989 jste byl součástí pouze oficiální i neoficiální církve/ případně jste se podílel na aktivitách v obou větvích?

Co Vás přimělo k zapojení do aktivit církve? Co je podle Vás smyslem křesťanství? Cesta do „moravské“ skryté církve a k duchovnímu povolání. Jak fungovala „moravská“ větev za komunismu?

Jak probíhalo Vaše vzdělávání, kdo Vás učil? Jak probíhalo zkoušení?

Jak probíhalo Vaše svěcení, kolik osob vědělo za minulého režimu o tom, že jste kněz? Jak a kde probíhala vaše liturgie za komunismu?

Věnovaly Vaše aktivity za komunismu a poté? Jak jste získával osoby podílející se na vašich aktivitách? Kolik osob se zapojuje/ zapojovalo do Vašich aktivit, a jak se po et proměňoval v čas?

Udržoval jste kontakty s jinými neoficiálními i oficiálními strukturami církve? Se kterými a proč?

Jaký byl/je Váš vztah k lidem okolo „moravské“ větvě skryté církve? Váš názor na Felixe Davídku?

Měl jste obavy? Byl jste perzekuován za komunismu – uvězněn, vyslýchán Státní bezpečností apod.?

Jaký je Váš vztah k druhému příchodu Krista - paruzii? K evoluci? K dílu Teilharda de Chardina? K Druhému vatikánskému koncilu a jeho závěrům?

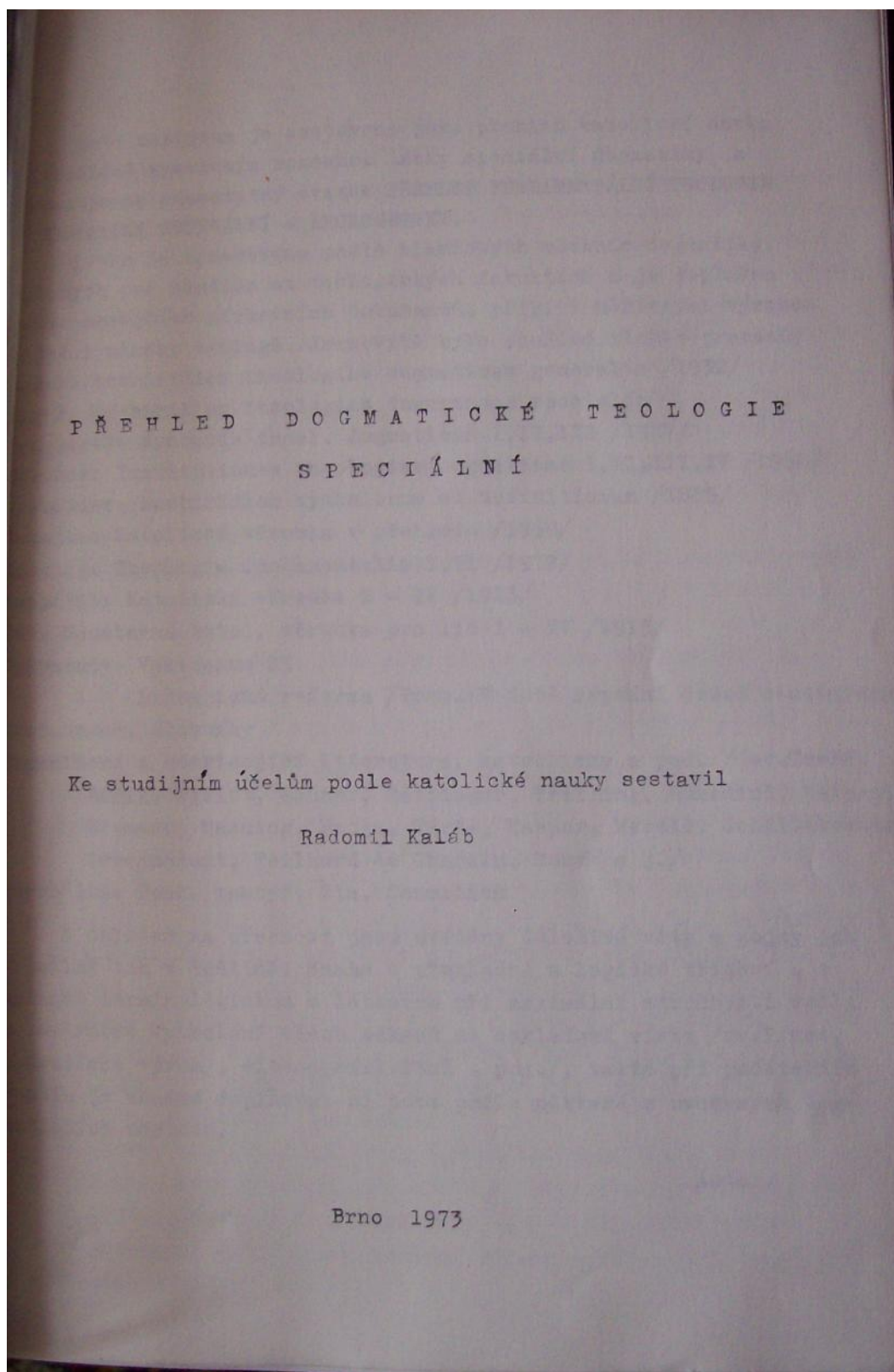
Dal Vám světitel/Davídek nějaké úkoly? Vnuoval jste se nějakým vědním disciplinám, jakým?

Váš názor na svěcení ženatých kněží a žen v Koinótés? Co podle Vás vedlo k této praxi? Věděli jste o ní? Jak Vám byla zdvohodněna?

Byl jste ve spojení s nějakou zahraniční skupinou? Měl jste kontakty v zahraničí?

Jak hodnotíte integritu procesu „moravské“ větvě skryté církve, jak probíhal ve Vašem případě? Jak hodnotíte vývoj v církvi a společnosti po roce 1989?

Obrazová příloha

Titulní list skript dogmatické teologie sepsané Radomilem Kalábem pro potřeby studia v rámci „moravské“ skryté církve, foto archiv autora.

↳ přednáška
Světového studia
v Bono-6000 léta
20. stol.

Zápisy ze seminářu „moravské“ skryté církve od Václava Netuky, foto archiv autora

7.

9. Marie, plni radostné naděje a žití vitezstvím,
do nejnovější doby.

A.

1.) Kdybychom tuto větu provedli serijsně, museli by-
chom se obávat, že nás mnozí špatně pochopí a odmítnou
nás.

2.) Encyklika Pia X.: „Kdo nenahleží, že nejvyš-
ším a nejmudřejším prostředkem, ^{žítí} všichy sjednotit v Kristu
a skrze Nho získat dokonalé dílo, abychom před Bohem
byli blažení a neviní, je síla mariánská.“ (jubil. encykl.
„Ad diem illum“ z 2.2.1904.)

Co říká Grigorius z Montfortu o mariánských apo-
stolích posledních dob, je také uskutečneno v životě Josefa Englinga
bateráka tím „velkým mužem“, který přijde, které Maria
na rozech Nejvyššího vyhoví a vyzbrojí, aby rozšířili jeho
říši nad říši bezbožníků, madlářů a mohamedánů. „Jede m
o „muže, kteří jako hořící ohni všude proeniti ohni boží
lásky“. Jsem to „muži, kteří jsou jako ohni stříly v ruce
Marie, kteří rekaleru a vytríbenu ohnism, a co nejvyšší
spojení s Bohem, usou se vzej srdciak klade lásky,
ve svém duchu kadidlo modlitby a na svém těle myš-
ku smatkování! Pro malá a sobe jsou všude smamenim

Tábor Radost pod vedením Františka „Tiška“ Fráni po átkem sedmdesátých let, foto archiv autora.

Tábor Radost pod vedením Františka „Tiška“ Fráni v roce 1974, foto archiv autora.

Tábor Radost pod vedením Františka „Tiška“ Fráni v roce 1983, foto archiv autora.

Tábor Radost pod vedením Františka „Tiška“ Fráni v roce 1993, foto archiv autora.